LIBER SEXTVS DECRETALIVM D. BONIFACII PAPÆ VIII. SVAE INTEGRITATI VNA CVM CLEMENTINIS ET EXTRAVAGANTIBVS, RESTITVTVS.

CVM PRIVILEGIO GREgorij XIII. Pont. Max. & aliorum Principum.



LVGDVNI,

CIↄ Iↄ CXIII.

CVM LICENTIA.

Digitized by Google

BONIFACIVS Papa VIII. natione Hernicus, patria Anagninus, è familia Caietana, anno 1294. Pontifex Maximus creatus eſt. Is Decretales Epiſtolas prædeceſſorum ſuorum per Guilielmum archiepiſcopum Ebrudunenſ. & Berengarium Epiſcopum Biterenſ. ac Magiſtrum Richardum de Senis S. R. E. Vicecancellar. diligenter fecit recenſeri: & quibuſdam Decretis nouis à ſe additis in vnum librum ſub debitis titulis redigi, & quinq; aliis Gregorij Papæ IX. annecti, Sextumq; nuncupari iuſsit. Ad quem Ioannes Andr. Bononienſ. continuas gloſſas, quibus multa ex eius lectura fuerunt inſerta, & hoc ſigno [ ] notata, conſcripſit.

INDEX

INDEX TITVLORVM ET CAPITVLORVM LIBRI SEXTI DECRETALIVM.

TABVLA TITVLOrum v. librorum Sexti Decretalium ſecundum ordinem Alphabeti.

A

ACcuſationib. inquiſitionib. & denunciationib. li.5 tit.1.
Aetate & qualitate, & ordine præficiendorū. li.1. tit.10.
Appellationib. lib.2. tit.15.
Arbitris. lib.1. tit. 22.

B

BIgamis. lib.1. tit.12.

C

CApellis monachorum. lib 3. tit.18.
Cenſibus, exactionib. & procurationib. lib.4. tit.20.
Clericis coniugatis. lib.3. tit.2.
Clericis non reſidentibus. lib 3. titul.3.
Clerico ægrotante vel debilitato. lib.3. tit.3.
Cognatione ſpirituali. libro 4. titul 3.
Conceſſione præbendæ & eccleſiæ non vacantis. lib.3. tit.8.
Confeſſis. lib.2. tit.9.
Conſecratione eccleſiæ vel altaris. lib.3. tit.21.
Conſuetudine. lib.1. tit.4.
Conſtitutionib. lib.1. tit.2.

D

DEcimis, primitiis, & oblationib. lib.3. tit.13.
De deſponſatione impuberum. lib. 4. tit.2.
Digamis. lib.1. tit.12.
Dolo & contumacia. libro 2. titulo 6.

E

ELectione & electi poteſtate. li. 1. tit.6.
Eo qui mittitur in poſſeſſionē cauſa rei ſeruandæ. lib.2. tit.7.
Exceptionib. lib 2. tit.12.
Exceſſibus prælatorum & ſubditorum lib.5. tit.6.

F

FIliis presbyterorum & aliis illegitimè natis. lib.1. tit.11.
Foro competenti. lib.2. tit.2.

H

HAereticis. lib.5. tit.2.
Homicidio. lib.5. tit.4.

I

IIs quæ vi metúsue cauſa fiunt. lib.1. tit.20.
Immunitate eccleſiarum, cœmeteriorum & aliorum locorū religioſorum lib.3. tit.23.
In integrum reſtitutione. lib.1. titul.21.
Iniuriis & damno dato. lib.5. tit 8.
Inſtitutionib. lib.3 tit.6.
Iudiciis. lib.2. tit.1.
Iuramento calumniæ. lib.2. tit.4.
Iureiurando. lib.2. tit.11.
Iure patronatus. lib.3. tit.19.

L

LItis conteſtatione. libro 2. titul 3.

M

MAioritate & obedientia. lib.1. tit.17.

N

NE clerici vel monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant. lib.3. tit.24.
Ne ſede vacante aliquid innouetur. lib.3. tit.8.

O

OFficio vicariȳ. lib.1. tit.13.
Officio & poteſtate iudicis delegati. lib.1. tit.14.
Officio legati. lib.1. tit.15.
Officio ordinariȳ. lib.1. tit.16.

P

PActis. lib.1. tit.18.
Pœnis. lib.5. tit.9.
Pœnitentiis & remiſſionibus. lib.5. tit.10.
Poſtulatione prælator. lib.1. tit.5.
Præbendis & dignit. lib.3. tit.4.
Præſcriptionib. lib.2. tit.13.
Priuilegiis. lib.5. tit.7.
Procuratoribus. lib.1. tit.19.

R

REbus eccleſiæ non alienandis. lib.3. tit.9.
Regularib. tranſeuntib. ad religionem. lib.3. tit.14.
Regulis iuris. lib.5.
Religioſis domib. li.3. tit.17.
Reliquiis & veneratione ſanctorum. lib.3. tit.22.
Renunciatione. lib.1. tit.7.
Rerum permutatione. lib.3. tit.10.
Reſcriptis. lib 1. tit.3.
Reſtitutione ſpoliatorū. lib.2. tit.5.
Reſtitutione in integ. lib.1. tit.21.

S

SChiſmaticis. lib.5. tit.3.
Sententia & re iudicata. lib.2. titul.14.
Sententia excommunic. lib.5. ti.11.
Sepulturis. lib.3. tit.12.
Sponſalibus & matrimoniis. li.4. titul.1.
Statu regularium. lib.3 tit.16.
Summa trinitate & fide catholica. lib.1. tit.1.
Supplenda negligentia prælator. lib.1. tit.8.

T

TEmporib. ordinationum. li.1. tit.9.
Teſtamentis & vltimis voluntatibus. lib.3 tit.11.
Teſtib. & atteſtat. lib.2. tit.10.

V

VErbor. ſignific. lib.5. tit.12.
Vita & honeſtate clericor. li. 2. tit.1.
Voto & voti redemptione. lib.2. titul.15.
Vſuris. lib.5. tit.5.
Vt lite pendente nihil innouetur. lib.2. tit.8.

FINIS TABVLAE titulorum.

TABVLA OMNIVM capitulorū Sexti Decretalium ſecundum ordinem Alphabeti.

A

AB arbitris. de off. & pot. iud. del.
Abbate. de ſenten. & re iud.
Abbates. de priuil.
Ab eo qui appellat. de appel.
Ab eo qui contra. de elect.
Abſolutionis. de his quæ vi.
Accuſatus. de hæres.
A collatione de appell.
Actor qui de do. & contum.
Ad apoſtolicæ. de ſentent. & re iudic.

Ad decimas.de reſt.ſpol.
Ad ſuccidendos.de ſchiſm.
Alma mater.de ſent.excom.
Altercationis.de biga.
Animarum.de ſepult.
Appellatio.de appell.
Auaritiæ.de elect.
Auctoritate Martini. de conceſſio. præben.
Aucto: itate ſedis.de priu.

B

BEneficium.de regularibus.

C

CLericis.de immu eccl.
Cleric: s. de vita & honeſta. cleric.
Clerici. de cler. coniuga.
Collatio.de offi.leg.
Commiſſa de ele. l.
Concertationi.de appell.
Conſtitutionem.de ſent excomm.
Conſtitutionem. de verborum ſignificat.
Conſtitutionem de regularib.
Conſtitutio de elect.
Conſuetudinem.de conſuetud.
Conſuetudinem. de cleric.non reſiden.
Contingit.de iureiuran.
Contra Chriſtianos de hæret.
Cordi nobis.de appell.
Cui de nou de præben.
Cum ſingula. de præb.
Cum in eccleſiis. de præb.
Cum de diuerſis.de priui.
Cum perſonæ.de priui.
Cum in multis de reſcri.
Cum aliquib.de reſcr.
Cum æterni. de ſentent. & re iudic.
Cum ab vno. de ſentent. & re iudic.
Cum quis.de ſepulturis.
Cum quis. de ſententia excommunicationis.
Cum medicinalis. de ſententia excommunicationis.
Cum nullus.de temp.ord.
Cum appellationib de appell.
Cum in tua.de conſuet.
Cum non deceat de elect.
Cum ex eo. de elect.
Cum expedit. de electio.
Cum quidam. de exceptio.
Cum ex eo.de exceſſi prælat.
Cum C.laic... de for.competen.
Cum contumacia de hæret
Cum ſecundum leges de hæret.
Cum in poſſeſſionibus. de iureiurand.
Cum in generali.de offic.vic.
Cum plures. de officio & poteſtate iud.
Cum de beneficio.de præb.
Cum in illis. de præb.
Cum in eccleſia.de præb.
Cum epiſcopus.de offi.ord.
Cupientes.de elect.

D

DEcet domum. de immun. eccleſ.
Decernimus de ſententia excommunicationis.
Decreuit.de hæret.
Degradatio.d pœnis.
Deliberatione. de offic. leg.
Deteſtanda.de conc præb.
Dilecto. de ſententia excommunicationis.
Diſcretioni.de dec.
Diſpendia.de reſcrip.
Diſpendiis.vt lit.pend.
Dudum de præbend
Dudum.de rebus eccleſiæ non alienandu.
Duobus.de reſcript.

E

ECcleſiæ. de ſupp. neglig. prælatorum.
Eccleſia.de ſ: inter. eſt.
Ei cui de præben.
Eos qui. de ſententia excommunicationis.
Eos qui de temp.ordi.
Eos qui.de immu.eccle.
Epiſcopali. de maio.& obed.
Epiſcopus.ne cle. vel mo.
Epiſcopum. de præſcri.
Epiſcoporum.de priui.
Et ſi capitulum.de inſtitut.
Et ſi pignorationes.de iniur.
Et ſi ſententia. de ſentent. & re iudic.
Eum cui de præb.
Eum qui. de eo qui mittitur in poſ.
Eum qui de dolo & contum.
Eum qui. de præbend.
Exceptionis.de lit.cont.
Ex eo quod.de elect.
Executor.de conc.præb.
Exigit.de cenſib.
Exiit.de verb ſignifi.
Ex ſponſalibus.de ſponſ.

F

FElicis.de pœnis.
Felicis.de conſi.
Fideli.de ſum.trin.
Filij. de hæret.
Frequens.de reſt ſpolia.
Fundamenta de elect.

G

GEnerali de elect.
Glorioſus.de reliq. & ven..
Gratia.de ſup.negl.præl.
Gratiæ.de reſcrip..

H

HAc conſtitutione de offic & pote iud del.
Hi qui.d præb.
Hoc conſul[illegible].mo. de rebus eccle. non [illegible]n.

I

IN appellationis. de iure calumn.
Indemnitatibus.de elect.
In d[illegible] ge[illegible]a.de pœn.
In el[illegible]ibus.de elect.
In fidei. d hæret.
Inqu[illegible] hæret.
Ipſo iure.de reſcrip.
Is cui procuratio. de elect.
Is cui ab apoſtolica. de offic. & poteſtate.
Is cui eſt de ſententia excommunicationis.
Is cui conceditur. de præb.
Is qui mandat.de homicid.
Is qui.contra.de elect.
Is qui.de fil presby.
Is qui à procuratore de procuratoribus.
Is qui habet.de ſepult.
Is qui in eccleſia. de ſententia excommunicationis.
Is qui monaſterium. de reg.
Iudex.de officio & poteſtate iudicis delegat.
Iuris.de iudi.

L

LEgatos.de offi.legati.
Legitima. de appell.
Licet eccleſiarum.de præb.
Licet epiſcopus.de præb.
Licet ab interlocutoria.de appellation.
Licet in officialem.de offic.vic.
Licet is. de procur.
Licet Romanus. de conſt.
Licet canon.de elect.
Licet pater.de ſepult.
Licet de ſen.ex comm.
Licet vobis.de priu.
Licet in tua.de rer.permut.
Licet mulieres.de iureiur.

M

MAndatum de præb.
Mandato.de præb.
Mediatores.de teſtibus & atteſtationibus.
Mulieres.de iudi.

N

NE aliqui. de hæret.
Ne aliqui.de priuil.
Ne captandæ de con præb.
Nedum.de cogn.ſpir.
Nemo deinceps.de elect.
Non eſt.de conſue.
Non indiſcrete. de procur.

Non po-

Non poteſt. de præb.
Non putamus. de conſue.
Non ſolum. de appell.
Non ſolum de regular.
Nullis licere. de elect.
Nullam. de iur. cal.
Nullus epiſcopus. de tempo. ordin.
Nullus religioſus. de elect.

O

Officij. de offi. legati.
Ordinarij. de off. ord.

P

Pactum. de pact.
Paſtoralis de cle. ægr.
Per catechiſmum. de cog. ſpir.
Per exemptionem. de priu.
Per hoc. de hæret.
Permittimus. de ætate & qualitate.
Perpetuo. de cenſib.
Perpetuo. de poſtul. præla.
Perpetuo. de elect.
Periculoſo. de ſtatu regu.
Pia. de except.
Poſtquam. de accuſ.
Prælatis. de homic.
Præſenti. de offi. leg.
Præſenti. de offi. ordi.
Præſenti. de præben.
Præſenti. de ſententia excommunicationis.
Præſentium. de teſtibus & atteſtationib.
Presbyteri. de capel. mon.
Præſidentes. de hæret.
Priuilegium. de verborum ſignificatione.
Procuratori. de procur.
Procurator. de elect.
Pro humani. de homicid.
Prouida. de elect.

Q

Quàm ſit eccleſiis. de elect.
Quamquam vſurarij. de vſur.
Quamquam in caſu. de elect.
Quamquam pedagiorum. de cenſ.
Quamuis non plures de cognat. ſpirit.
Quamuis alicui. de officio & poteſtate.
Quamuis ſuper ceſſationib. de offic. ordin.
Quamuis pleniſſima. de præb.
Quamuis tibi. de præb.
Quamuis ad reorum. de pœn.
Quamuis. de reſcr.
Quamuis conſtitut. de elect.
Quamuis procurator. de procu.
Quamuis pactum. de pact.
Qui ad agendum. de proc.
Qui contra certam. de elect.
Qui generaliter. de procu.
Qui poſt votum. de regu.
Qui pontificali. de offi. & poteſtate iud.
Quia plerique. de offi. ord.
Quia ſæpe dubitatur. de præb.
Quia nonnulli. de immu. eccl.
Quia per ambitioſam. de reſcr.
Quia ſæpe contingit. de elect.
Quia periculoſum. de ſentent. excommunicationis.
Quia ex eo. de pact.
Quia cunctis. de conceſ. præb.
Quicumque. de ſententia excommunicationis.
Quicumque hæreticos. de hær.
Quod votum de voto & vot. redempt.
Quodam. de præb.
Quoniam epiſcoporum. de hæret.
Quoniam vt intelleximus. de immuni. eccle.
Quoniam epiſcopi. de priuil.
Quoniam aliqui. de renunt.
Quoniam electione. de elect.
Quoniam ex conſtitutione. de conceſ. præb.
Quoniam in baptiſmo. de ſentent. excommun.
Quorundam. de elect.

R

Religioſus. de teſtam.
Religioſo. de ſententia excommunicationis.
Religioſi. de ſepult.
Religionum de relig. dom.
Romana. de ſuppl. negl. prel.
Romana. de ſententia excommunicationis.
Romana. de teſtibus & atteſtationibus.
Romana. de cenſib.
Romana. de foro comp.
Romana de offic. vica.
Romana. de offi. ord.
Romana. de pœnis.
Romana. de pœniten.
Romana. de appell.

S

Sciant cuncti. de elect.
Sæculares. de foro comp.
Sæpe contingit. de temp. ord.
Si à iudice. de appell.
Si à ſubdelegato. de offi. & pot.
Si apoſtolicæ. de præb.
Si à ſede. de præb.
Si apoſtolica. de præb.
Si abbatem. de elect.
Si ad ſolum. de regul.
Si aduerſus. de in integ. reſt.
Si annum. de iudi.
Si ad epiſcopum. ne ſede vac.
Si beneficia. de præb.
Si clericos. de ſententia excomm.
Si ciuitas, de ſententia excommunicationis.
Si capitulo. de conceſ. præb.
Si compromiſſarius. de elect.
Si confirmationem. de elect.
Si contra vnum. de officio & poteſtate.
Si canonici. de offi. ord.
Si clericus. de præb.
Si cui. de elect.
Si cui. de præben.
Sicut nobis. de verborum ſignificatione.
Sicut cum. de elect.
Si duo procuratores. de procuratoribus.
Si duo ex tribus. de officio & poteſtate.
Si de calumnia. de iur. calum.
Si delegatus. de offi. & pot.
Si eccleſiam. de conſe. eccle.
Si epiſcopus. de ſuppl. negl. prælatorum.
Si epiſcopus. de præb.
Si epiſcopus. de pœniten.
Si epiſcopus. de offi. ord.
Si eo tempore. de reſcrip.
Si eo tempore. de elect.
Si electio. de elect.
Si ex tribus. de arbitr.
Si eum. de præb.
Si forte. de elect.
Si gratioſe. de reſcript.
Si hi contra. vt lite pend.
Si iudex. de ſent. exc.
Si infantes. de deſponſat. impube.
Si is cum quo. de fil. presbyt.
Si is cui. de præben.
Si is cui. de accuſa.
Si is ad quem. de inſtitu.
Si is cui. de offic. & poteſtate iud.
Si laicus. de iure patr.
Si motu. de præb.
Si oblato. de lit. conteſt.
Si papa. de priu.
Si pater. de teſt.
Si poſt præſtitum. de conſ.
Si propter de reſcr.
Si pro te. de reſcr.
Si poſtquam. de cle.
Si pro clericis. de præb.
Si poſtquam. de præ.
Si pluribus. de præb.
Si pauper. de præb.
Si quando. de elect.
Si quem de procur.
Si qui. de præſcrip.
Si quis iuſto. de elect.
Si religioſus de elect.
Si ſententia. de ſententia excommunicationis.
Si ſoli. de conceſ. præb.
Si ſuper. de offi. & pot. iud.

Si te. de renuntia.
Si tibi abſenti. de præb.
Si tibi conceſſo. de præb.
Solet. de ſent. excom.
Statuimus. de ſententia excommunicationis.
Statuimus. de elect.
Statuimus. de confeſſis.
Statuimus j. de offic. & poteſtate iudic. deleg.
Statuimus ij. de offic. & pot.
Statutum. de reſcr.
Statutum. de electi.
Statutum. de ſent. excom.
Statutum. ne cler. vel mona.
Statutum. de præb.
Statutum j. de hære.
Statutum ij. de hæret.
Statuta. de hæret.
Statuto perpetuo. de det.
Super eo. de hæret.
Super eo. de præb.
Suſceptum. de reſcr.
Suſcepti. de præb. & dign.

T

T*Ibi qui. de reſcript.*

V

V*Bi periculum. de elect.*
Vbicunque. de pœnis.
Veniens. de verborum ſignific.
Venerabilibus. de ſententia excommunicationis.
Volentes. de priui.
Vſurarum. de vſur.
Vt apoſtolicæ. de priu.
Vt animarum. de conſtitutionibus.
Vt circa. de elect.
Vt commiſſi. de hæret.
Vt inquiſitionis. de hæret
Vt litigantes. de officio ordinarii.
Vt officium. de hæret.
Vt periculoſa. ne cleric. vel monach.
Vt quæſtionibus. de arb.
Vt qui. de elect.
Vt ſuper. de appell.

F I N I S.

CLEMENS Papa V. natione Gallus, prouincia Vaſconia, diœceſis Burdegalenſis, anno 1305. Romanus Pontifex creatur. Is non modò in concilio Viennenſi, ſed etiam ante & poſt ipſum concilium plurimas conſtitutiones edidit: quas, cùm & aſsidua occupatione, & morte præuentus in vnum collectas volumen, & ſub congruis titulis collocatas edere vt decreuerat non potuiſſet, Ioannes XXII. eius ſucceſſor publicauit, Eas Ioannes Andr. Bononienſ. gloſſis illuſtrauit.

TABVLA

TABVLA TITVLORVM ET CAPITVLORVM CLEMENTINARVM.

TABVLA TITVLOrum Clementinarũ ſecundum ordinem Alphabeti.

A

AEtate & qualitate & ordine præficiendorum. lib. 1. tit. 6.
Appellationibus. li. 2. tit. 12.

B

BAptiſmo & eius effectu. lib. 3. tit. 15.

C

CAuſa poſſeſſionis & proprietatis. lib. 2. tit. 3.
Celebratione miſſarum. lib. 3. ti. 14.
Cenſib. exactionib. & procurationib. lib. 3. tit. 13.
Conceſſione præbendæ. lib. 3. tit. 3.
Conſanguinitate & affin. li. 3. tit. 1.

D

DEcimis, primitiis, & oblationib. lib 3. tit. 8.
Dolo & contumacia. lib. 2. tit. 4.

E

EElectione & electi poteſtate. lib. 1. tit. 3.
Exceptionib. lib. 2. tit. 10.
Exceſſib. prælat. lib. 5. tit. 6.

F

FOro competenti. libro. 2. titulo. 2.

H

HAereticis. lib. 5 tit 3.
Homicidio voluntario, vel caſuali. lib 5. tit 4.

I

IMmunitate eccleſiarum. lib. 3. tit. 17.
Iudæis & Saracenis. lib. 5. tit. 2.
Iudiciis lib. 2. tit. 1.
Iure patronatus. lib 3. tit. 12.
Iureiurando. lib. 2. tit. 9.

M

MAgiſtris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. lib. 5. tit. 1.

O

OFficio vicarii. lib. 1. tit. 7.
Officio & poteſtate iudicis delegat. lib. 1. tit. 8.
Officio iudicis ordinarii. lib. 1. tit. 9.

P

POenitentiis & remiſſionibus. libro 5. titulo 9.
Pœnis. lib. 5. tit. 8.
Præbendis & dignitatib. li. 3. tit. 2.
Priuilegiis, & exceſſibus priuilegiatorum. lib. 5. tit. 7.
Probationib. lib. 2. tit. 7.
Procuratorib. lib. 1. tit. 10.

R

REbus eccleſiæ non alienandis lib. 3. tit. 4.
Regularibus, & tranſeuntibus ad religionem. lib. 3. tit. 9.
Religioſis domibus. lib. 3. tit. 11.
Reliquiis & veneratione ſanctorum. lib. 3. tit. 16.
Renunciatione lib. 1. tit. 4.
Rerum permutatione. lib. 3. tit. 4.
Reſcriptis. lib. 1. tit. 2.
Reſtitutione in integrum. li. 1. tit. 21.

S

SEntentia & re iudicata. lib. 2. tit. 11.
Sententia excommunicationis. lib. 5. tit. 10.
Sepulturis. lib. 3. tit 7.
Sequeſtratione poſſeſſionum & fructuum. lib. 2. tit 6.
Statu monachorum. lib. 3. tit 10.
Summa trinitate & fide catholica. lib. 1 tit. 1.
Supplenda negligentia prælatorum. lib. 1 tit. 5.

T

TEſtamentis & vltimis voluntatibus. lib 3 tit. 5.
Teſtibus lib. 2. tit. 8.

V

VErborum ſignifi. lib. 5. tit. 11.
Vita & honeſtate clericorum. lib. 3. tit. 1.
Vſuris. lib. 5. tit. 5.
Vt lite pendente nihil innouetur. lib. 2. tit. 5.

TABVLA CAPITVlorum Clementinarum, ſecundum ordinem Alphabeti.

A

ABbates de reſcri.
Ad eccleſia de reſt. in int.
Abuſionib. de pœnit. & remiſ.
Ad cõpoſcendas. de ſeq. poſ. & fru.
Ad noſtrum de cenſ.
Ad noſtrum. de hæret.
Appellanti. de appell.
Archiepiſcopo. de priuil.
Attendentes, de ſta. monach.
Auditor. de reſcript.

C

CAuſa beneficiali. de cap. poſ. & prop.
Cauſam electionis. de elect.
Cedit quidem. de Iudæis.
Conſtitutionem de elect.
Cum à repulſione. de appell.
Cum contesta de elect.
Cum de quibuſdam. de relig. dom.
Cum eccleſiæ. de æta. & qualita.
Cum ei quem de conc. præb.
Cum ex eo. de ſent. excom.
Cum illuſio. de reliquiis.
Cum I saxi. de teſt.
Cum lite. vt lit. penden.
Cum ratioñi. de elect.
Cum ſecundum ſtatuta. de pœnit. & remiſſ.
Cum ſit nimis. de magiſtr.
Cum ſit naturæ. de cenſ.
Cupientes de pœnit.

D

DIgnum prorſus. de celebr. miſſar.
Diœceſanus. de vit. & hon. cler.
Diſpendioſam. de iudic.
Dudum. de iudic.
Dudum. de ſepult.

E

EOs, qui. de ſepult.
Eos, qui de regular.
Eos, qui. de conſang. & affin.
Et ſi. de reſcr.
Et ſi. de offic. ordin.
Et frequentib. de ſent. exc.
Ex graui. de vſur.
Excommunicationis. de excep.
Exiui de paradiſo. de verb. ſig.

F

FIdei catholicæ. de ſumm tri. n.
Frequens. de exceſſ. præl.

G

GEneralem. de ætat. & qual.
Grauæ. de reſcri.
Graui de celebrat. miſſar.
Grauis. de ſen. excom.

I

IN pleriſque. de elect.
Inſtrumento. de procur.

Inter ſolicitudines.de magiſt.
Iudices.de offic.deleg.

L

LIteris noſtris.de probat.
Literas. de reſcrip.

M

MOnaſteriorum.de reb.eccle. non alie.
Multorum.de hæret.
Multorum.de pœnit.

N

NE conceſſione.de rer.perm.
Ne in agro.de ſtat.mon.
Ne Romani.de elect.
Nolentes.de hæret.
Non poteſt de procur.

P

PAſtoralis.de re iud.
Per litteras. de præbend.
Plures ab vno.de iur.patr.
Præſenti conſtitutione. de cenſib.
Præſenti.de bapt. & eius effect.
Procuratorum.de procur.

Q

QVandiu. de appell.
Quãuis ſacris de for.comp.
Quamuis rigor.de appell.
Quæ de eccleſiis.de offi. vicar.
Quia contingit.de relig.dom.
Quia regulares.de ſuppl.negl.
Quod circa.de elect.
Quoniam qui.de vit.& hon. cler.
Quoniam ex conſtitutione de immun.eccl.

R

REligioſi.de priuil.
Religioſi. de decim.
Religioſus.de procur.
Religioſis.de teſtam.
Romani.de iureiur.

S

SAepe contingit. de verborum ſignificatione.
Si ante.de dol.& contum.
Si à iudicibus.de appell.
Si appellationem.de appell.
Si beneficiorum. de decim.
Sicut appellationem.de appell.
Si de beneficio.de præb.
Si dignitatem.de præb.
Si domini de relig.& ven.ſanct.
Si duobus.vt lit.penden.
Si furioſus.de homicid.
Si iuxta de præbend.
Si plures.de præbend.
Si quis ſuadente.de pœnis.
Si Romanus.de præbend.
Si ſummus de ſententia excommunicationis
Si vna.de reb.eccl.non.alien.
Statutum.de elect.

T

TEſtibus.de teſti.

V

VT calumniis.de re iudic.
Vt clericorũ.de offi. iud.ord.
Vt conſtitutio.de iur.patr
Vt profeſſores. de regular.
Vt ij qui.de ætat.& qual.

F I N I S.

IOANNES Papa XXII. natione Gallus, patria Caturcenſis, ex prouincia Aquitania, anno 1316. Romanus Pontifex creatus eſt. Is præter conſtitutiones Clementis V. prædeceſſoris, multas quoque ſuas publicauit. Ad quas Zenzelinus de Caſſanis (quem alij Genzelinum vocant) vberes compoſuit commentarios.

TABVLA

TABVLA EXTRAVAGANTIVM VIGINTI IOANNIS XXII. TVM ETIAM TITVLORVM ET CAPITVLORVM EXTRAVAGANTIVM COMMVNIVM PER ALPHABETI ordinem. diſtincta.

INDEX TITVLORVM extrauagantium XX. Ioannis XXII. iuxta ſeriem Alphabeticam.

C

Onceſſione præbendæ, & eccleſiæ non vacantis. tit 4

Crimine falſi. tit. 10.

E

Electione & electi poteſtate. titulo 1.

I

Iudæis & Sarracenis. tit. 8.

M

Maioritate & obedientia. tit. 2.

N

Ne ſede vacante aliquid innouetur. tit. 5.

P

Pœnis. tit. 12

Præbendis & dignitatib. tit. 3.

Priuilegiis. tit. 11.

R

Religioſis domib. tit. 7.

S

Sententia excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti. tit. 13.

T

Torneamentis. tit 9.

V

Verborum ſignificatione. tit. 14.

Voto, & voti redemptione. tit. 6.

TABVLA CAPITVM Extrauagantium XX. Ioannis XXII. ſecundum ordinem Alphabeti.

A

Ad apoſtolatus. titul. 4. de conceſ. præb & eccl. non vac.

Ad noſtri apoſtolatus. tit. 11. de priuileg.

Ad conditorem. tit. 14. de verbor. ſignifi.

Ad onus. tit. 1. de elect. & ele. pot.

Antiquæ. tit. 6. de vot. & voti redempt.

C

Copioſus in miſericordia. tit. 8. de Iud. & Sarracen.

Cum ad ſacroſanctæ tit. 13 de ſent. excom ſuſpenſ & interd.

Cum inter nonnullos 14. de verbor. ſignifi.

D

Dierum creſcente malitia. tit. 12. de pœn.

E

Eccleſiæ Romanæ. titul. 2. de maio. & obed.

Execrabilis. titul. 3. de præbend & dign.

P

Prodiens quaſi. titul. 10. de crimin. fal.

Q

Quia in futurorum. tit. 9. de torneam.

Qui nonnunquam. tit. 14. de verbor ſignifi.

Quia quorundam. titul. 14. de verbor ſignifi.

Quorundam exigit. tit. 14. de verbor. ſignifi.

S

Sancta Romana. tit. 7. de rel. dom.

Sedes Apoſtolica. titul. 4. de conc. præb. & eccleſ. non vac.

Si fratrum titul. 5. ne ſed. vac. aliq. inno.

Suſcepti regiminis. tit. 1. de elect & el. poteſt.

TABVLA TITVLOrum quinque librorum Extrauagantium communium ſecundum ordinem Alphabeti.

A

Auctoritate & vſu pallij. lib. 1.

C

Celebratione miſſarum. lib. 3.

Cenſibus, exactionibus, & procurationib. lib. 3.

Conſuetudine. lib. 1.

Crimine falſi. lib. 5.

D

Decimis. lib. 3.

Dilationibus. lib 2.

Dolo & contumacia lib. 2.

E

Electione. lib. 1.

Emptione & venditione. lib. 3.

F

Furtis. lib. 5.

H

Hæreticis. lib. 5.

I

Immunitate eccleſiarum. lib. 3.

Iudiciis. lib. 2.

Iudæis. lib. 5.

M

Maioritate & obedientia. lib. 1.

N

Ne ſede vacante aliquid innouetur. lib. 3.

O

Officio cuſtodis. lib. 1.

Officio de legati. lib 1.

Officio iudicis ordinarij. lib. 1.

P

Pœnitentiis & remiſſionibus. libro. 5.

Pœnis. lib. 5.

Poſtulatione prælatorum. lib. 1.

Præbendis & dignitatib. lib. 3.

Priuilegiis lib 5.

R

Rebus eccleſiæ non alie. lib. 3.

Regularibus & tranſeuntibus ad religionem. lib. 3.

Religioſis domibus. lib. 3.

Reliquiis & venerat. ſanctor. libro 3.

S

Schiſmaticis. lib. 5.

Sententia excommunicationis. libro. 5.

Sepulturis. lib. 3.

Simonia. lib. 5.

T

Treuga & pace. lib. 1.

V

Vita & honeſtate cler. lib. 3.

TABVLA OMNIVM Capitulorum Extrauagantium communium per Alphabeti ordinem.

A

Ad certitudinem. de ſenten. exc.

Ad cuiuslibet. de præb. & dign.

Ad noſtrum. de reg. & trans. ad relig.

Digitized by Google

Ad regimen. de præb. & dig.
Ad Romani. de præb. & dig.
Ad vniuerſalis. de treug. & pac.
Ambitioſæ. de reb eccl. non alie.
Antiquorum. de pæn. & remiſ.

C

Cum deteſtabile. de ſimon.
Cum Matthæus. de hæretic.
Cum nonnullæ j. de præb. & dig.
Cum nonnullæ ij. de præb. & dig.
Cum præexcelſa. de rel. & ven. ſanct.

D

Debent ſuperioribus. de offic. iud. ordin.
Declarationes. de decim.
Deteſtandæ. de ſepult.
Dignum arbitrantes. de Iudæis.
Diſpendiis. de poſtul. præl.
Diſcipulorum. de celeb. miſ.
Diuina. de priuil.
Diuinis. de pœnis.
Docta ſanctorum. de vita & hon. cleric.
Dudum. de ſchiſmaticis.

E

Et ſi dominici j. de pæn. & rem.
Et ſi dominici ij. de pæn. & rem.
Et ſi deceat. de maior. & obed.
Et ſi in temporalium. de præben. & dignitat.
**Excommunicamus. de ſentent. excommunicationis.*
Ex debito. de elect.
Execrabilis. de præb. & dig.
Ex eo. de hæret.
Exhibita. de priuileg.
Ex ſupernæ. de præb. & dig.

F

Frequentes. de iudic.

G

Graue nimis. de rel. & ven. ſanct.

I

In delictorum de dilat.
Infidelis. de furtis.
Iniunctæ de elect.
Inter cunctas. de priuil.

M

Malitiie. de auctor. & vſu pal.
Meruit. de priuil.
Multa mentis. de Iudæis.

N

Nuper j de præb. & dign.
Nuper ij de præb. & dign.
Nuper iij. de præb. & dig.

P

Paſtoralis. re immun. eccl.
Præ ſolicitudinis. de præb. & dig.
Poſtulaſti. de præb. & dig.
Prouidè. de ſent. excom.

Q

Quemadmodum de pæn. & rem.
Quia cunctos. de offic. cuſt.
Quia nonnulli. de ſent. exc.
Quod olim. de immu. eccl.

R

Ratio recta. de relig. dom.
Regimini j de empt. & vend.
Regimini ij. de empt. & vend.
Rem non nouam. de dol. & [illegible]ont.

S

Saluator. de præb. & dig.
Sancta Romana. de elect.
Sanè in vinea. de ſimon.
Sedes Apoſtolica. de [illegible]. deleg.
Si religi[illegible]. de ele[illegible]
Spondent de [illegible]rim falſ.
Super cathedram. de ſepult.
Super gentes. de con[illegible]e.
Suſcepti. ne ſ[illegible]d. vacan.

V

Vas electionis. de cenſ. &c
Vas electionis. de hæret.
Viam ambitioſa. de reg. & tra. ad rel.
Vices illius. de treug. & pac.
Vnam ſanctam. de maior. & obed.
Vngenitus. de pæn. & rem.
Vt prælatorum. de maior. & o[illegible]
Vtiques. de offic. iud. ord.

F I N I S.

LIBER SEXTVS DECRETALIVM DOMINI BONIFACII PAPAE OCTAVI.

BONIFACIVS *Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Doctoribus & ſcholaribus vniuerſis Bononiæ* [a] *commorantibus, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

SAcroſanctæ Romana Eccleſia (quam imperſcrutabilis diuinæ prouidentiæ altitudo, vniuerſis diſpoſitione incommutabili prætulit Eccleſiis, & totius orbis præcipuum obtinere voluit magiſtratum) regimini præſidentes, curis ſollicitamur continuis, & aſsidua meditatione vrgemur: vt iuxta creditæ nobis diſpenſationis officium, ſubditorum commodis (in quorum proſperitate vtique proſperamur) iugi, quantum nobis ex alto conceſſum fuerit, ſollicitudinis ſtudio intendamus. Amplectimur quippe voluntarios pro ipſorum [b] *quiete labores, & noctes quandoque tranſigimus inſomnes, vt ſcandala remoueamus ab ipſis: & quas humana natura (nouas ſemper deproperans edere formas) lites cotidie inuenire conatur: nunc antiquorum* [c] *declaratione, nunc verò nouorum editione iurium, prout nobis eſt poſsibile, reprimamus.*

Sanè, cum poſt volumen Decretalium à felicis recordationis Gregorio Papa nono, prædeceſſore noſtro tam prouidè, quàm vtiliter compilatum, nonnullæ ab eo & ab aliis Romanis Pontificibus ſucceſsiue ſuper diuerſis dicerentur articulis editæ Decretales: de quarum aliquibus, an Decretales exiſterent, earumq́; auctoribus dubitabatur ſollicitè in iudiciis & in ſcholis: nos ad apicem ſummi Pontificatus ſuperna diſpoſitione vocati, ſuper hoc cum inſtantia requiſiti à multis [d], *ambiguitatem & incertitudinem huiuſmodi diſpendium pluribus afferentem* [e], *omnino tollere ac elucidare, quæ de Decretalibus ipſis teneri, quæue deberent in poſterum reſutari, gratia ſuffragante diuina, pro vtilitate publica deſiderabiliter affectantes: per venerabiles fratres noſtros Guilhelmum archiepiſcopum Ebrudunenſ.* [f] *& Berengarium epiſcopum Biterrenſ. ac dilectum filium magiſtrum* [g] *Richardum de Senis, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicecancellarium, iuris vtriuſq; Doctorem, Decretales huiuſmodi diligentius fecimus* [h] *recenſeri: & tandem pluribus ex ipſis (cum vel temporales, aut ſibijpſis, vel aliis iuribus contrariæ, ſeu omnino ſuperfluæ viderentur) penitus reſecatis: reliquas quibuſdam ex eis abbreuiatis, & aliquibus in toto, vel in parte mutatis, multiſq; correctionibus, detractionibus, & additionibus (prout expedire vidi-*

---

a In vno manuſcripto ita, Paduæ commorantibus: in altero Vaticano ita, Bononiæ, Pariſiis, Aurelianiſq; commorantibus. *b* eorum. *c* Optimus tex. ſecundum Doct. quod declarans non nouat. ſimilis tex. in l. hæredes palàm. §. ſed & ſi notam ff. de teſtamentis. Fon. *d* In dubio iuris, ſi princeps eſt præſens, conſulendus eſt: aliter non valet actus. vide l. cum de nouo. C. de legibus. *e* Aliàs, afferentes. *f.* Ebredunenſ. *g* Doct not. quòd Do. vocari poſſunt magiſtri. glo. 3. in Clem. cùm ſit. de ma. ego addo tex. in l. quibus præcipua. ff. de verb. ſign. Fon. *h.* Nota, quòd poteſtas condendi legem, eſt delegabilis. Do Fon.

Digitized by Google

mus) factis in ipſis, in vnum librum: cum nonnullis noſtris conſtitutionibus (in quibus ad correctionem morum, ſubditorumq́; [a] quietem multa ſtatuuntur ſalubria, fructus vberes Deo propitio in domo Domini allatura, & plurima in iudicijs & extra, frequentata dubia deciduntur) redigi mandauimus, & ſub debitis titulis collocari.

Quem librum quinque libris alijs dicti voluminis Decretalium annectendum, Sextum cenſuimus nuncupari: vt idem volumen ſenarium[b] (qui numerus eſt perfectus) librorum, illo adiuncto numerum comprehendens, perfectam in [c] rebus agendis formam tribuat, & in moribus diſciplinam.

Nec ſine cauſa morem prædeceſſorum noſtrorum (qui cum conſtitutiones aliquas promulgabant nouiter, eas mandabant ſub antiquarum ſerie ſituari) omiſimus in hac parte ſeruare: hac[d] enim fecimus, ne infinitos libros deſtrui, & alios non ſine maximis diſpendiis, laboribus & expenſis de nouo fieri oporteret.

Vniuerſitati [e] veſtræ igitur per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus librum huiuſmodi cum multa maturitate digeſtum, quem ſub bulla noſtra vobis tranſmittimus, prompto ſuſcipientes affectu, eo vtamini de cætero in iudicijs & in ſcholis: nullas alias, præter [f] illas, quæ inſeruntur, aut ſpecialiter reſeruantur in eo, Decretales aut Conſtitutiones, a quibuſcunq; noſtris prædeceſſoribus Romanis Pontificibus poſt editionem dicti voluminis promulgatas recepturi vlterius, aut pro Decretalibus habituri.

a Aliàs ita: Vtrorumque ſubditorum quietem. b Conſule Euclidem & alios Mathematicos, ex quibus intelliges, cur numerus ſenarius dicatur perfectus. adde. Macrobium lib. 1. cap. 6. in ſomnium Scipionis. c Al. ita. In eccleſiaſticis rebus agendis d Hoc e Nota text. hic iuncta ſuperſcriptione, quod Scholares & Doct. ſimul faciunt vniuerſitatem. Do. Philip. Fon. f. Nota quòd dictio Præter, ſequens negatiuam includit. Do. hic Ro. conſil. 328 Fon.

DE SVMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

TITVLVS PRIMVS.

CAPITVLVM VNICVM.

Spiritusſanctus æternaliter à Patre & Filio, tanquam ab vno principio, & vnica ſpiratione procedit. Ioan. Andr.

Gregorius X. in generali Concilio Lugdunenſi.

FIDELI ac deuota profeſſione fatemur a, quòd Spiritusſanctus æternaliter ex Patre & Filio non tanquam ex duobus principiis, ſed tãquam ex vno principio: non duabus ſpirationibus, ſed vnica ſpiratione procedit. hoc profeſſa eſt hactenus, prædicauit, & docuit, hoc firmiter tenet, & prædicat, profitetur, & docet ſacroſancta Romana eccleſia: mater omnium fidelium, & magiſtra: hoc habet orthodoxorum patrum, atque doctorum Latinorum, pariter & Græcorum incommutabilis & vera ſententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmiſſæ veritatis ignorantiam, in errores varios ſunt prolapſi: Nos huiuſmodi erroribus viam præcludere cupientes, hoc ſacro approbante concilio, damnamus & reprobamus omnes, qui negare præſumpſerint, æternaliter Spiritum ſanctum ex Patre & Filio procedere: ſiue etiã temerario auſu aſſerere, quòd Spiritusſanctus ex b Patre & Filio tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex vno procedat.

DE CONSTITVTIONIBVS.

TITVLVS II.

CAP. I.

Noua conſtitutio principis tollit primam contrariam, quamuis id non exprimat. Speciales conſuetudines & ſtatuta rationabilia non tollit, niſi id exprimat. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

LIcet Romanus Pontifex (qui iura omnia in ſcrinio pectoris ſui cenſetur habere) conſtitutionem c condendo poſteriorem, priorem (quamuis de ipſa mentionem non faciat) reuocare noſcatur. Quia tamen locorum ſpecialium & perſonarum ſingularium conſuetudines & ſtatuta, (cùm ſint facti, & in facto cõſiſtant) poteſt probabiliter ignorare. Ipſis (dum tamen ſint rationabilia) per conſtitutionem à ſe nouiter editam (niſi expreſsè caueatur in ipſa) non intelligitur in aliquo derogare.

CAP. II.

Duo ſunt dicta. Primum, quòd ſtatuta ordinariorum non ligant probabiliter ignorantes. Secundum, quòd ſtatutum epiſcopi extra ſuam diœceſim ſubditum non ligat. Ioan. And.

Idem.

VT animarum a periculis obuietur, ſententiis per ſtatuta quorumcunque ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes. Dum tamen eorum ignorantia craſſa non fuerit aut ſupina. Statuto epiſcopi, quo (in omnes, qui furtum commiſerint) excommunicationis ſententia promulgatur: ſubditi eius furtum extra ipſius diœceſim committentes, minimè ligari noſcuntur. Cùm extra territorium dicenti non pareatur impunè.

DE RESCRIPTIS.

TITVLVS. III.

CAP. I.

Reſcriptum impetratum ab excommunicato, eſt ipſo iure nullum, & inde ſecutum: niſi in cauſa excommunicationis vel appellationis. h. d.

Gregorius IX.

IPſo iure reſcriptum, vel proceſſus per ipſum habitus non valeat: ſi ab excommunicato (ſuper alio quàm excommunicationis vel appellationis articulo) fuerit impetratum.

CAP. II.

Per clauſulam, quidam alij, poſſunt ſoli quatuor conueniri: quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi ſit locus. Ioan. And.

Innocentius IIII. in concil. Lugdunen.

CVm in multis iuris articulis infinitas reprobetur, prouidè duximus ſtatuendum, vt per illam generalem clauſulam, quidam alij, quæ frequenter in literis noſtris inſeritur, vltra tres vel quatuor in iudicium non trahantur. Quorum nomina in primo citatorio exprimat impetrator: ne locus fraudi forſitan relinquatur, ſi circa ea poſſit liberè variare.

CAP. III.

Si actor contra reum ſuper pluribus perſonalibus literas impetrat ad diuerſos, non valent literæ, nec proceſſus earum: & reo condemnabitur in expenſis. Et idem in reo conueniente vel reconueniente actorem, eodem durante iudicio. h. d. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

DIſpendia litium æquitatis compendio volentes qua poſſumus induſtria coarctare, ſtatutum felicis recordationis Gregorij papæ noni prædeceſſoris noſtri, ſuper hoc editum ampliantes: Decernimus, vt ſi quis contra alium plures perſonales mouere voluerit quæſtiones, non ad diuerſos iudices, ſed ad eoſdem ſuper omnibus huiuſmodi quæſtionibus literas ſtudeat

---

Papa cogitur confiteri. Do. & infidelis deponitur. xl. diſtin. ſi cap. per gloſſ. vide Magiſtrum & ibi Doct. Theologos. lib. 1. ſent. 11. & 12. Thom. par. 1. q. 36. Art. 2. & 4. b *alias, à Patre.* c *Quæ dicitur quaſi communè ſtatutum, & verbum ſtatuti reſpicit ius ſcriptum 1 diſtinct. 4 cum itaq. ſecundum Arch.*

a *Doct. hic not. quod laici ligantur ſtatuto epiſcopi in fauorem animæ facto, ca. ueniens. de Iuda. c. inter. de purg. can. Fons.*

impetrare. Qui verò contrarium fecerit, omni commodo *a* careat literarum: nec proceſſus habitus valeat per eaſdem reo, ſi cum per ipſas citauit vel fatigauerit, in expenſis legitimis condemnandus. Reus eſt quoque ſi eodem durante iudicio actorem ſibi obnoxium dixerit: reconuentionis beneficio vel conuentionis (ſi contra eum literas impetrare maluerit) de iure ſuo debet apud eoſdem iudices experiri: niſi eos vt ſuſpectos poterit recuſare: ſimili pœna (ſi contra hoc fecerit) puniendus.

CAP. IIII.

Receptus per literas facultatis, ſi ad recipientes ſpectabat receptio: ipſorum, & non papæ auctoritate intelligitur eſſe receptus: niſi in literis aliud eſſet expreſſum. Si autem receptio non ſpectabat ad eos: tunc apoſtolica auctoritate dicitur receptus. h. d. Ioan. And.

Boniſacius VIII.

CVm aliquibus recipiendi aliquem in canonicum alicuius eccleſiæ, non obſtantibus eiuſdem eccleſiæ priuilegiis, conſuetudinibus, vel ſtatutis iuramento, confirmatione apoſtolica, vel quacunque firmitate alia roboratis, per noſtras literas concedimus facultatem: ſi canonicorum receptio aliàs in ipſa eccleſia non ſpectat ad eos, quibus huiuſmodi literæ diriguntur: ſed ex earum viribus recipiunt poteſtatem: is qui recipitur, auctoritate apoſtolica dignoſcitur eſſe receptus. Si verò canonicorum receptio aliàs pertineat ad eoſdem: non apoſtolica, ſed recipientium cenſetur auctoritate receptus: niſi quod cum auctoritate noſtra reciperent, in noſtris literis caueretur expreſsè.

CAP. V.

Reſcriptum papale quod concedit præmiſſo retentionem primorum beneficiorum vſq; ad beneplacitum papæ, extinguitur mortuo papa, ſecus ſi ibi dicatur, vſq; ad beneplacitum apoſtolicæ ſedis, nec intelligitur tale reſcriptum de beneficiis prius non canonicè detentis. h. d. Ioan. And.

Idem.

SI gratioſè tibi à Romano Pontifice concedatur, vt beneficia *b* quæ tempore tuæ promotionis obtinebas, *c* poſſes vſq; ad ſuæ voluntatis beneplacitum retinere: huiuſmodi gratia per eius obitum (per quem ipſius beneplacitum omnino extinguitur) eo ipſo expirat. Secus autem ſi vſq; ad apoſtolicæ ſedis beneplacitum gratia concedatur prædicta: tunc enim (quia ſedes *d* ipſa non moritur) durabit perpetuò: niſi a ſucceſſore fuerit reuocata. Prætextu verò talis conceſſionis, quæ debet (cùm ſit ambitioſa) reſtringi: ea ſolum beneficia, quæ canonicè obtines, potes licitè retinere.

CAP. VI.

Vacatio per mortem, & vacatio per renunciationem ſunt diuerſa: & ideo in literis ad beneficia impetratis, vno expreſſo non venit reliquum. h. d. Ioan. And.

Idem.

SVſceptum ab Apoſtolica ſede mandatum, vt ab aliquo beneficij (quod obtinet) reſignatione recepta, ipſum alteri conferas & aſſignes: adimplere non potes, ſi ille ante quàm reſignet, rebus eximatur humanis. Cum nō per reſignationem vacauerit, ſed per mortem. Niſi de intentione mandantis aliud appareret expreſsè. Si duo ſemper eodē beneficio literas impetrent: primo eorum per illius obitum, qui tenebat: ſecundo verò per ceſſionem eiuſdem ipſum proponente vacare: ſe-

c *Hoc eſt, ſi virtute primi reſcripti aduerſarius erat in mora, mala fide interrupta præſcriptio propter ſecundum reſcriptum, ad alium omnes iſti effectus pereunt. Phi. Et vide c. procedere etiam in delegatis ab inferioribus à papa. Anch. Phi. De. Fent.* b *Quid nomine beneficij intelligatur, vide Docto. in c. cum olim. de præben. & dig. Plura beneficia ſine diſpenſatione teneri licet ſi ex ſola gratia. Dom.* c *obtinebas, &c.* d *In Codi.: Barbat ſedes Apoſtolica.*

cundus (cùm beneficium ipſum ceſſione non morte vacauerit:) debet primo in ipſius aſſecutione præferri.

CAP. VII.

Licet ignorans beneficium ſibi collatum, in impetratione alterius illius mentionem non fecerit: valent literæ: alterum tamen eligat, ſi ſimul tenere non poſſit. Ioan. And.

Idem.

GRatia, quam ſuper beneficio à ſede apoſtolica te impetraſſe proponis, vitioſa reputari non debet, quamuis de alio beneficio ab epiſcopo tuo antea tibi abſenti & ignoranti collato nullam (cùm tempore impetrationis neſcires) feceris mentionem. Vtrunque tamen (ſi talia ſint beneficia, quæ ſimul nequeant de iure teneri) habere non potes: ſed eligas, quod ex eis malueris retinere.

CAP. VIII.

Si reſtituatur quis ad gratiam reuocatam, ſine alterius præiudicio intelligitur reſtitutus: vnde alteri ante reſtitutionem impetranti, præferri non debet. h. d. Ioan. And.

Idem.

QVamuis is, cuius gratia (per quam mandabatur *a* in certa eccleſia prouideri ſe beneficio proxime vacaturo) per nos fuerat reuocata: reſtituatur à nobis denuò ad eandem: non tamen ei, cui poſt reuocationem, & ante reſtitutionem prædictas, ſimilis in eadem eccleſia gratia facta fuit. (Niſi de hoc *b* expreſsè dixerimus) anteferri debebit. Cùm talis reſtitutio (vbi aliud non exprimitur) intelligatur fieri ſine iuris præiudicio alieni.

CAP. IX.

In literis ad beneficia impetratis inſpicitur tempus datæ: vnde per illas beneficium curatum obtinere non poterit: qui licet nunc ſit maior, illo tempore minor erat. h. d. Ioan. And.

Idem.

SI eo tempore, quo tibi de beneficio cum cura, vel ſine cura mandauimus prouideri; ad obtinendum curatum beneficium, idoneam *c* non habebas ætatem: tibi licet nunc legitimæ effectus ſis ætatis, auctoritate literarum huiuſmodi (cum tempore datæ ipſarum adhuc non eſſes idoneus) de beneficio curam animarum habente nequaquam poterit prouideri. Beneficium autem ſine cura (cum ad ipſum ſufficientem nunc ætatem habeas) per eas licitè poteris obtinere.

CAP. X.

Gratia generalis non præiudicat ſpeciali, & debet facere mentionem de præcedenti priuilegio, conſuetudine vel ſtatuto. h. d. Zenze.

Idem.

SI propter tua debita perſoluenda fructus beneficiorum primi anni, quæ in tua vacabunt diœceſi (non obſtantibus quibuslibet conſuetudinibus, priuilegiis, vel ſtatutis, per quæ noſtra impediri poſſet conceſſio) vſque ad quinquennium de ſpeciali gratia concedimus: intentionis noſtræ nequaquam exiſtit, ſi fructus huiuſmodi, eccleſiæ tuæ fabricæ vel alteri vſui, ſeu cuicunq; ſingulari perſonæ, de ſpeciali conſuetudine, priuilegio, vel ſtatuto forſitan debeantur: quod eis per conceſſionem ipſam (niſi hoc expreſsè caueatur in *d* ea) præiudicium aliquod generetur.

CAP. XI.

Cauſa ab Apoſtolica ſede, vel eius legato committi debent dignitatem obtinentibus: vel canonicatum eccleſiæ cathedralis. Nec tractari debent niſi in ciuitatibus, vel locis inſignibus. h. d. vſq; ad § Cum verò.

a *Hodie huiuſmodi mandata de prouidendo omnino ſunt ſublata per Conc. Trident. ſeſſ. 24. de reform. c. 19.* b *niſi hoc, &c.* c *quæ ſit idonea ætas in quolibet ordinato, tradit Panor. c. ſicut inordinata de præb.* d *Papa in beneficialibus præiudicare poteſt alterius iuri: nam in beneficialibus omnia poteſt. c. 2. de præbend.*

Idem.

Idem.

STatutum *a* quod circa iudices à ſede apoſtolica deputandos nuper edidimus: cum quædam contenta in eo, quæ pro communi vtilitate credebantur inducta (ſicut experientia docuit) tendere dignoſcantur ad noxam: ſanctione præſenti (quam irrefragabiliter obſeruari mandamus) ſuadente vtilitate, in melius duximus reformandum. Sancimus igitur vt nullis, niſi dignitate præditis, aut perſonatum obtinentibus: ſeu eccleſiarum cathedralium canonicis, cauſæ auctoritate literarum ſedis apoſtolicæ, vel legatorum einſdem de cætero committantur: nec audiantur alibi, quàm in ciuitatibus, vel locis inſignibus, vbi poſſit commodè copia peritorum *b* haberi.

Actore & reo eiuſdem diœceſis exiſtentibus, cauſa committi non debet extra illam, niſi in ſex caſibus, in quibus tamen non trahetur vltra vnam dietam. Et niſi in duobus vltimis caſibus impetrans per iuramentum fidem fecerit de illis, repellatur a iudice: & in expenſis condemnabitur. hoc dicit, vſque ad §. Cum autem Dominus.

Cùm verò eiuſdem ciuitatis ſeu diœceſis fuerint actor & reus, extra ipſas cauſa non committatur, nec conueniatur aliquis eorundem. Niſi ab epiſcopo contra aliquem de ſua diœceſi, vel ab aliquo contra eum, aut contra eius capitulum, ſeu contra vniuerſitatem ciuitatis, villæ, aut caſtri fuerit actio dirigenda. vel niſi actor eandem ciuitatem ſeu diœceſim intrare non audens: aut ſui aduerſarij potentiam meritò perhorreſcens, eum intra ipſas nequeat conuenire ſecurè. in his quippe caſibus extra dictas ciuitatem & diœceſim poſſit contra prædictos cauſa committi: nullus tamen eorum vltra vnam dietam à fine ſuæ diœceſis valeat conueniri. Sed & in duobus vltimis caſibus niſi impetrans de prædicto timore (quem in literis commiſſionis exprimere teneatur) primo fidem iudici faciat ſaltem per proprium iuramentum: iudex ipſe nullatenus in cauſa procedat, ſed partes à ſua iuriſdictione dimittens, impetrantem eundem in expenſis legitimis alteri parti condemnet.

Actor contra reum diuerſæ diœceſis debet impetrare delegatum, vel in diœceſi rei vel in alia non propria: nec vltra vnam dietam diſtante hoc dicit. Dominicus.

Cùm autem actor & reus ciuitatum & diœceſum fuerint diuerſarum, ſi actor in ciuitate vel diœceſi rei iudicem habere recuſet ipſum non in ſua, ſed in alia ciuitate, vel diœceſi libere impetrare valeat: reumque trahere ad eandem: dummodo locus, ad quem eum traxerit, vltra vnam dietam (ſicut in caſu alio præmittitur) minime ſit remotus.

Delegatus extra locum commiſſionis, nec partes citare, nec cauſam cognoſcere poteſt ſine expreſſo partium conſenſu, nec ſubdelegare loca vel perſonas alias, quàm hic expreſſas. hoc dicit Ioan. And.

In nullo quoque caſuum prædictorum iudex extra ciuitatem ſeu diœceſim, in quibus deputatus fuerit, citet partes, nec de cauſa ſibi commiſſa cognoſcat: niſi ad id expreſſus acceſſerit earundem *c* aſſenſus. Neque alibi, quàm intra illas, & perſonis duntaxat deſignatis ſuperius committat *d* quomodolibet vices ſuas.

Delegatus nihil debet à partibus recipere, niſi eſculentum & poculentum liberè oblatum, quod paucis poſſit conſumi diebus: vel moderatas expenſas ſi non ſunt pauperes, quando pro neceſſitate vel vtilitate, non malitioſè extra domicilium pergeret. hoc dicit Dominicus.

Inſuper vt gratis, & cum omni puritate iudicium coram ipſo procedat, nullum munus vel quicquam aliud (niſi forſan eſculentum vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis conſumi poſſit diebus) vel niſi cum ipſum propter cauſam ſibi commiſſam contigerit extra ſuum domicilium proficiſci, moderatas expenſas recipere ab eiſdem partibus qualitercunque præſumat. Prouiſurus attentè quòd in ipſis expenſis modum nequaquam excedat: nec plus ab vna parte, quàm ab alia exigat, cùm commune gerat negotium, vtriuſque quodque (vbi cauſæ ſic commiſſæ vtilitas vel neceſſitas non exegerit) occaſionem propter habendas expenſas proficiſcendi extra domicilium non aſſumat: ſed & vbi notabiliter fuerint pauperes *a* litigantes, etiam pro expenſis nil prorſus exigat ab eiſdem.

Delegatus niſi indigeat, non aſſumat aſſeſſorem: aliàs de ſuo illi prouideat. Si eget, non ſuſpectum partibus aſſumet cum moderato ſalario à partibus ſoluendo.

Aſſeſſorem autem, vt quandoque *b* faciunt aliqui fraudulenter (niſi eo indigeat quod conſcientiæ relinquatur eiuſdem) ſibi nequaquam adiungat: alioquin de ſuo proprio prouidere teneatur eidem. Si autem indigeat, ipſum neutri parti ſuſpectum aſſumens, ei de competenti ſalario prouidè moderando ab eo, faciat à partibus communiter prouideri.

Delegatus taxare debet ſalarium notariorum, nec participare debet cum ipſis vel aſſeſſorib. in ſalario. h. d. Dom.

Notarium verò vel notarios, in cauſa ſibi commiſſa ſcribentes, qui vt plurimum in exigendo ſalario metas rationis excedunt (vt ad ipſius ſpectat officium) prudenter refrenet. Nec cum ipſis, aut cum aſſeſſore præfato lucrum participet vllo modo.

Delegatus recipiens aliquid contra prohibitionem huius capituli, tenetur reſtituere, non obſtante dantis remiſſione. Ioan. Andr.

c Si quid autem contra conſtitutionem præſentem receperit, ad ipſius reſtitutionem integram teneatur. Nulla eorum quibus reſtitutio facienda fuerit, remiſſione vllatenus profutura eidem.

Delegatus non debet vocare teſtes, niſi ſtatu cauſæ requirente & producens illis adminiſtrare debet expenſas in veniendo & redeundo. Dominicus.

Pro ferendo quoque teſtimonio (prætextu cuius aliqui alios fraudulẽter interdum a iudicibus vocari procurant, vt eos laboribus & expenſis fatigent, aut extorqueant, aliquid ab eiſdem) nullum vllatenus *d* conuocet: niſi quando conditio & ſtatus cauſæ requirent. Sed nec tunc (niſi à producente) competentes (vocato pro teſtimonio, veniendo, ſtando, & redeundo) faciat miniſtrari expenſas.

Geſta contra decretalem ſunt ipſo iure nulla hoc dicit. Et non diuiditur.

Quidquid autem contra præmiſſa vel eorum aliquod contigerit attentari: ſit ipſo iure irritum & inane.

CAP. XII.

Solo præuenta præſentatio & receptio in canonicum ſecundo impetrante in eadem eccleſia, non excludit primum impetrantem à præbenda vacante tempore ſuæ receptionis: vel poſt à vacante ante ſuam receptionem vel præſentationem: & hoc ſi per proceſſum executoris, vel interpoſitionem decreti pro primo impetrante effectu extiterit: niſi dolo vel negligentia excluderetur ab eadem. h. d. Dominic.

Idem.

TIbi qui gratiam in *e* Bituren. eccleſia impetraſti a nobis certo executore conceſſo, qui te in canonicum recipi faceret: & de præbenda tibi ſi qua in eadem eccleſia tunc vacabat: alioquin de vacatura *f* proxime

a *Nota, appellatione ſtatuti comprehendi ius commune F. vide Concil. Trid. ſeſſ. 25. de reform. c. 10.* b *nomine peritorum qui intelligantur, vide Archidiac. in ca. vt commiſſ. j. de hæret.* c *eorundem.* d *vide Bar. in l. mulier ff. de condit. & demonſt. & Bald. in l. ſi. C. de hære. inſti. Fon.*

a *Paupertas excuſat ab onere expenſarum Dom.* b *Iura diſponunt ſuper eo quod non fit ſæpe, ſed quandoque Do.* c *Vide l. ſi rem primus § omnium ff. de pig. ac.* d *conueniat* e *Bituricenſi al. Betarenſi,* f *Hodie mandata de prouidendo & gratias expectatiuas omnino ſuſtulit Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reform.*

prouideret: alius ſimilem gratiam, poſt tuam impetrationem obtinens in eadem, licet prius, quàm tu ſuas literas præſentauerit, & in canonicum ſit receptus: in præbenda tempore tuæ receptionis, vel etiam poſt vacante (ex quo alteri ante tuam receptionem collata non extitit) anteferri non debet. Idem quoque ſi ante receptionem tuam in canonicum vacaſſet præbenda, per proceſſum tui executoris, qui ei, ad quem præbendæ collatio pertinebat, notificauerat, quod eam volebat per huiuſmodi poteſtatem conferre: aut interdixerat ne conferret eandem, ſeu illam ſuæ reſeruauerat collationi: præſertim cum interpoſitione decreti affecta, tunc enim tibi & non alteri debet præbenda huiuſmodi aſſignari. Quinimo ſi ante receptionem & præſentationem etiam tuam, præbenda vacauit: idem erit cenſendum, ſi in huiuſmodi gratia tibi facta decretum à nobis fuerat, irritum & inane, quod contra ipſam contingeret attentari. In prædictis *a* itaque caſibus debes tu præbendam vacantem potius, quàm impetrator vltimus obtinere: dum tamen dolus tibi non poſſit, vel notabilis negligentia imputari.

CAP. XIII.

Si primo ſub conditione prouideri mandatur, & ſecundus pure impetrans (priuſquam veniat conditio) à papa vel executore ſuo canonicatum obtineat: in aſſecutione præbendæ primo præfertur. Ioan. And.

Idem.

SI pro te alieni directa fuerint ſcripta noſtra, vt tibi de canonicatu, & præbenda eccleſiæ *b* Bituren. (ſi ad id accederet epiſcopi, & capituli eccleſiæ prælibatæ aſſenſus) auctoritate apoſtolica prouideret. Alter poſtmodum impetrans, qui ex collatione apoſtolicæ ſedis, vel executoris ſuper hoc deputati prouiſione (priuſquam epiſcopi & capituli prædictorum aſſenſus ad prouiſionem tibi accederet faciendam) canonicatum obtinuit Bituren. licet tu interueniente poſtea prædictorum aſſenſu dicti prioris mandante auctoritate in canonicum ipſius eccleſiæ ſis receptus, in præbenda vacante tibi meritò antefertur.

CAP. XIIII.

Hæc eſt ſolennis decretalis, & per Ioan. And. ſubtiliter gloſſata: & poteſt ſic ſecundum eum ſummari: Si inter duos concertantes non apparet prioritas, &c. hæc decretalis duo membra diſtinguit, & in ſecundo ſubdiſtinguit. Et partes patent ſecundum Ioannem And. licet gloſſa prima latius ſummet.

Idem.

DVobus *c* ſuper prouiſione ſimili ſibi facienda in eadem eccleſia, literas à nobis obtinentibus vna die, certis eis executoribus deputatis: ſi non appareat, quis primò impetrauerit ex eiſdem: is eorum, cui canonicatum contulimus, eſt in præbenda præferendus alteri, qui à nobis canonicatum non extitit aſſecutus: licet priuſquam alius eis (ad quos ſpectat canonicorum receptio, & collatio præbendarum) ſuas præſentauerit literas & ab eis in canonicum ſit receptus. Si verò neutri eorum vel vtrique canonicatum contulimus, tunc (ex quo in gratia ſunt æquales) is, qui primo præſentauerit, erit potior in præbenda. Quòd ſi forſan ambo ſimul in præſentando concurrant, ij ad quos (vt præmittitur) ſpectat canonicorum receptio & collatio præbendarum: vel eorum maior pars: ex eis alterum, quem voluerint, eligere teneantur: quo electo, alius omnino careat impetratis: niſi ex tenore literarum ipſius expreſsè appareat, quod vtrique ipſorum voluerimus prouidere.

CAP. XV.

Omnes indulgentia conceſſa à Bonifacio, vel ſuis prædeceſſoribus, clericis de percipiendis perpetuo fructibus ſuorum beneficiorum in abſentia, ſunt reuocata. Et profitetur papa ſe illas in poſterum non daturum. Ioan. And.

Idem.

QVia per ambitioſam importunitatem petentium, tam nos, quàm nonnulli prædeceſſores noſtri Romani pontifices, indulgentias perpetuas, multis conceſſimus de percipiendis fructibus beneficiorum ſuorum (diſtributionibus *a* quotidianis duntaxat exceptis) ſiue in ſcholis eſſent, ſiue in eccleſiarum ſuarum altera reſiderent, aut in Romana curia moram traherent, ſeu alio certo loco, vel etiam vbicunque: ex quo inſolentiæ oriuntur vagandi, & diſſolutionis præparatur materia: minuitur cultus diuinus, quem deſideramus augeri: & officium plerunque (propter quod beneficium eccleſiaſticum datur) omittitur. Nos volentes emendare præterita, & quantum poſſumus aduerſus futura cauere: omnes huiuſmodi ſimiles indulgentias (perſonis non eccleſiis vel dignitatibus datas) penitus reuocamus. Et earum conceſſionem noſtris volumus exulare temporibus. Quodque nobis licere non patimur: noſtris ſucceſſoribus indicamus.

DE CONSVETVDINE

TITVLVS IIII.

CAP. I.

Prætextu conſuetudinis etiam iuratæ, vel quantocunque tempore obſeruatæ, non poteſt quis niſi vnicum perſonatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium, ſimul cum canonia & præbenda in aliqua eccleſia abſque diſpenſatione ſedis apoſtolicæ obtinere: vel iam obtenta tenere: & contra præſumptum irritum eſt omnino. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

COnſuetudinem, *b* quam in veſtra eccleſia ſeruatam aſſeritis tanto tempore, quod in contrarium memoria non exiſtit, videlicet quòd ipſius eccleſiæ canonici duos perſonatus, aut duas dignitates, vel præpoſituras, ſeu adminiſtrationes, aut duo officia, vel eorum alterum cum reliquo inſimul & præbendam poſſint in ea licitè abſque diſpenſatione ſedis apoſtolicæ obtinere (corruptelam) cùm iuris ſit inimica canonibus, & de ambitionis radice proceſſerit) meritò reputantes: eam auctoritate apoſtolica reprobamus, eoſque ad ipſius obſeruantiam, etiam ſi iuramento firmata extiterit (cum iuramentum iniquitatis vinculum non exiſtat) decernimus non teneri: Statuentes, vt (cùm vnum officium vix dignè valeat aliquis adimplere) nulli liceat de cætero, niſi vnicum perſonatum, vel dignitatem, aut præpoſituram, ſiue adminiſtrationem: vel officium perpetuum, quocunque nomine cenſeantur *c*, cum præbenda inſimul abſque diſpenſatione dictæ ſedis in eadem eccleſia obtinere: vel iam obtenta *d* tenere. Quòd ſi a quoquam ſecus præſumptum fuerit, irritum ſit omnino.

CAP. II.

Non valet conſuetudo, quòd ab officiali epiſcopi, ad epiſcopum appelletur. Ioan. And.

Idem.

NOn putamus illam conſuetudinem quantocunque tempore de facto ſeruatã conſonam rationi, quod ab officiali epiſcopi ad eundem epiſcopum valeat appellari. Nec ab eodem ad ſeipſum (cum ſit idem auditorium vtriuſque) appellatio interpoſita videatur.

a quoque b Bituricenſis. c Monitiſſe ſeu per epiſcopos eorum quo ſanc. uit Concil. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 19.

a *Appellatione fructuum veniunt manualia, vt annotant doct. Do. Font.* b *Vide Conc. Trid. ſeſſ. 7. de reform. c. 2. & 4. & ſeſſ. 24. de reform. ca. 17.* c *al. cenſeatur.* d *Conſtitutio antiquorum declaratoria extenditur ad præterita etiam ſi contra ſe habeat conſuetudinem, dummodo declaret illam non valere. Do. Phi. Font.*

CAP. III.

Digitized by Google

CAP. III.

Valet conſuetudo præſcripta: quòd epiſcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo ſubditorum exceſſus, ſui capituli conſilium requirere non teneatur. Ioan. And.

Idem.

NOn *a* eſt (dum tamen aliàs ſit præſcripta *b* canonicè) conſuetudo; quam allegat epiſcopus, reprobanda: quod in inquirendis, *c* puniendis, & corrigendis ſubditorum exceſſibus, conſilium ſui capituli requirere minimè teneatur.

CAP. IIII.

Per reſcriptum apoſtolicum, quo de præbenda primò vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabilis illius eccleſiæ conſuetudo non tollitur: hinc eſt quòd ſi ibi eſt conſuetudo, quòd antiquiores canonici vacantes præbendas poſſint optare gradatim: illo obſtante mandato poterit antiquior vacantem optare præbendam: & expectatis per xx. dies optare volentibus executor de non optata prouidebit eidem: ſi autem præbendam vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Ioan. And.

Idem.

CVm in tua *d* eccleſia (in qua conſuetudo habetur, quòd antiquiores canonici gradatim meliores ſi voluerint, poſſint cùm vacant, per ſe, vel per alios optare præbendas:) prouideri mãdamus alicui de præbenda, nulli alij de iure debita, proximo inibi vacatura. huiuſmodi non obſtante mandato, poterunt ipſi antiquiores iuxta conſuetudinem eandem optare: cùm præbenda vacabit, & illa quæ optata non fuerit (ſi nulli ſit debita) erit illi pro quo ſcripſimus, conferenda In præbendis verò ſed. apoſt. vacantibus (cum de ipſis per Rom. Pontif ordinatur) locus prædictæ conſuetudini non exiſtit. Ne autem prætextu eiuſdem conſuetudinis, prouiſiones auctoritate apoſtolica faciendæ, vltra debitum differantur: ſtatuimus, vt executores ſuper ipſis prouiſionibus deputati, optare volentes per viginti dies duntaxat *e* expectent: quibus elapſis liberè in non optatis ad exequenda ſibi mandata procedant: præfata conſuetudine non obſtante.

DE POSTVLATIONE prælatorum.

TITVLVS V.

CAPVT VNICVM.

Si quis eligat poſtulando, vel poſtulandum, vel in poſtulandum: vel poſtulet eligendo, vel eligendum, vel in eligendum: talis electio vel poſtulatio eſt irrita ipſo iure. Si autem dicat, Eligo & poſtulo, prout melius de iure valere poteſt, idem: niſi probabiliter dubitaretur, an eſſet eligendus vel poſtulandus, & tunc conſenſus tempore eligat alteram viam, electionis ſcilicet vel poſtulationis: qua electa ad alteram redire non poterit. hoc dicit. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

PErpetuo prohibemus edicto, ne ſub aliqua ex iis formis, quas pernicioſa curioſitas adinuenit: eligo poſtulando, & *f* poſtulo eligendo, aut eligo poſtulandum, & poſtulo eligendum: cùm nec vera electio, nec vera poſtulatio reſultet ex ipſis: quin ſibi potius inuicem aduerſentur, aut ſub illis *g* verbis, eligo in poſtulandum, vel poſtulo in eligendum: cùm rem imperfectam ſignificare noſcantur, ad faciendas electiones vel poſtulationes de cætero procedatur: ſi ſecus actum fuerit, eo ipſo irritum decernentes. Sub ea etiam forma, eligo & poſtulo, prout poteſt melius de iure valere (cùm incertitudinem contineat) quenquam poſtulari vel eligi prohibemus: ſtatuentes, quod contra factum fuerit, viribus omnino carere, niſi quando probabiliter dubitatur, vtrum quis ſit eligendus, vel potius poſtulandus: quo caſu is, qui ſic poſtulatus fuerit *a* aut electus conſenſus tempore viam electionis vel poſtulationis (ne in incerto vagetur) eligere neceſſariò teneatur, redeundi ad aliam *b* (poſtquam vnam elegerit) ſibi licentia penitus interdicta.

DE ELECTIONE ET ELEcti poteſtate.

TITVLVS VI.

CAP. I.

Si aliquid opponatur contra prouiſionem, electionem, vel poſtulationem factam ad perſonatum, dignitatem, vel canonicam in perſonam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad papam: appellans & defendens, & quorum intereſt, à die obiectionis, intra menſem arripiant iter eundi ad papam. Ioan. Andr.

Innocentius IIII. in Concilio generali Lugdunen.

STatuimus, vt ſi quis electionem, poſtulationem, vel prouiſionem factam impugnat, in formam *c* obiiciens aliquid vel perſonam, & propter hoc ad nos appellari contigerit: tam is, qui opponit, quàm qui defendit, & generaliter omnes quorum intereſt, & quos cauſa contingit: per ſe, vel per procuratores, ad cauſam inſtructos ad ſedem apoſtolicam à die obiectionis, iter arripiant intra menſem.

Si pars altera expectata per xx. dies poſt aduentum alterius non venerit, in negocio procedatur Ioan. And.

Sed ſi pars alia *d* non venerit: per viginti dies poſt aduentum alterius expectata, in electionis negocio; non obſtante cuiuſdam abſentia (ſicut de iure fuerit) procedatur. Hæc autem in dignitatibus, perſonatibus, & canonicis obſeruari volumus, & mandamus.

Non probans quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expenſis: non probans quod obiicit in perſonam, eſt à beneficiis triennio ſuſpenſus: & perpetuò priuatus, ſi ſe interim ad illa miſcuerit. hæ pœna locum non habent, ſi legitimè pateat eum calumnioſum non fuiſſe. Ioan. And.

Adiicientes, vt qui plenè non probauerit, quod in formam opponit, ad expenſas, quas propter hoc pars altera *e* ſe feciſſe docuerit, condemnetur. Qui verò in probatione defecerit, eius quod obiicit in perſonam, à beneficiis eccleſiaſticis triennio nouerit ſe ſuſpenſum: ad quæ ſi intra illud tempus propria temeritate ſe ingeſſerit, eis ipſo iure perpetuò ſit priuatus, nullam ſuper hoc de miſericordia ſpem, aut fiduciam habiturus. Niſi manifeſtiſſimis conſtiterit documentis, quòd ipſum à calumniæ vicio cauſa probabilis & ſufficiens excuſaret.

CAP. II.

Vota conditionalia & alternatiua & incerta in electionibus reprobantur, & habentur pro non adiectis: & reſidunt in purè conſentientes. Ioan. And.

Idem.

IN electionibus & poſtulationibus, ac ſcrutiniis, ex quibus ius oritur eligendi, vota conditionalia, alternatiua *f* vel incerta penitus reprobamus: Statuentes, (vt huiuſmodi votis pro non adiectis habitis) ex puris

a Vide de conſuet. c. fin. De. b al. legitimè c al. requirendis d Vide cap. 2 eodem. & nota quòd eccleſia dicitur eſſe prælati, quod intellige quo ad adminiſtrationem, quia prælatus non eſt dominus. e vt dictione duntaxat, vide Archid. in cap. ſtatutum § in nullo §. de reſcrip. & Bart. & Alexan. in l. ſi quis ius dic. non obd. f al. ſim poſtulando. al. vel. g dictio verbo, deeſt in manuſc. cod.

a al. & electus quam lectionem gloſſa agnoſcit verba ſic. b vide c. vt quis duas §. ita. prox. l. cum qui duobus ff. de acquir. her. Fen. c Ille dicitur impugnare actum, qui opponit aliquid contra formam actus: vel contra perſonam in cuius commodum dirigitur executio actus. Vide gloſſ. in cap. perſonas. § de appell. d alia vel altera. e aduerſa. f Et incerta.

conſenſibus celebratur electio: voce illorum, qui non punè conſenſerint, ea vice [a] in alios reſidente.

CAP. III.

Ponitur cauſa conſtitutionis, & iuris veteris conſeruatio. Ioan. And.

Gregorius X. *in generali Concilio Lugdunen.*

VBi periculum [b] maius intenditur, ibi proculdubio eſt plenius conſulendum. Quàm grauibus autem ſit onuſta diſpendiis, quot & quantis ſit plena periculis eccleſiæ Romanæ prolixa vacatio, exacti conſideratio temporis edocet, & conſiderata prudenter illius temporis diſcrimina manifeſtant. Hinc nos euidens euocat ratio (vt dum reformandis etiam minoribus noſtra ſolerter vacat intentio) ea quæ perículoſiora ſunt, nequaquam abſq; remedio reformationis accommodæ relinquamus. Ideoq; omnia quæ pro vitanda diſcordia in electione Rom. Pontificis, à noſtris ſunt prædeceſſoribus, & præcipuè à felicis recordationis [c] Alexandro Papa III. ſalubriter inſtituta: omnino immota in ſua firmitate manere cenſentes. nihil enim detrahere illis intendimus: ſed quod experientia deeſſe probauit præſenti conſtitutione ſupplere.

Ponitur quomodo debeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in ciuitate, in qua cum ſua curia reſidebat.

Hoc ſacro concilio approbante ſtatuimus: vt ſi eundẽ Põtificem (in ciuitate, in qua cum ſua curia reſidebat) diem claudere contingat extremũ: cardinales qui fuerint in ciuitate ipſa præſentes, abſentes expectare decẽ diebus tantummodo teneantur: quibus elapſis (ſiue abſentes venerint, ſiue non) extunc omnes conueniant in palatio, in quo idem Pontifex habitabat: contenti ſinguli ſingulis, tantummodo ſeruientibus clericis vel laicis, prout duxerint eligendum. illis tamen, quibus patens neceſſitas id ſuggerit indulgeri, duos habere permittimus, eiſdem [d] electionis arbitrio reſeruato.

In eodem autem palatio vnum conclaue (nullo intermedio pariete, ſeu alio velamine) [e] omnes inhabitent in communi: quod (reſeruato libero ad ſecretam cameram aditu) ita claudatur vndique, vt nullus [f] illud intrare valeat vel exire. Nulli ad eoſdem cardinales aditus pateat: vel facultas ſecretè loquendi cũ eis: nec ipſi aliquos ad ſe venientes admittant: niſi eos, qui de voluntate omnium cardinalium inibi præſentium, pro iis tantum quæ ad electionis inſtantis negocium pertinent, vocarentur. Nulli etiam fas ſit ipſis cardinalibus, vel eorum alicui, nuncium mittere: vel ſcripturam. Qui verò contra fecerit, ſcripturam mittendo vel nuncium: aut cum aliquo ipſorum ſecretè loquendo: ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat. In conclaui tamen prædicto aliqua feneſtra competens dimittatur, per quam eiſdem cardinalibus ad victum commodè neceſſaria miniſtrentur. ſed per eam nulli ad ipſos patere poſſit ingreſſus, verum ſi (quod abſit) infra tres dies poſtquam (vt prædicitur) conclaue præfatum iidem cardinales intrauerint, non fuerit ipſi eccleſiæ de paſtore prouiſum: per ſpacium quinque dierum immediatè ſequentium, ſingulis diebus, tam in prandio, quàm in cœna vno ſolo ferculo [g] ſint contenti: quibus (prouiſione non facta) decurſis: extunc tantummodo panis, vinum & aqua miniſtrentur eiſdem: donec eadem prouiſio ſubſequatur. Prouiſionis quoque huiuſmodi pendente negocio, dicti cardinales nihil de camera papæ recipiant: nec de aliis eidem eccleſiæ tempore vacationis obuenientibus vndecunque: ſed ea omnia ipſa vacatione durante, ſub eius (cuius fidei & diligentiæ camera eadem eſt commiſſa) cuſtodia maneant: per eum diſpoſitioni futuri pontificis reſeruanda. Qui autem aliquid receperint, teneantur extunc à receptione quorumlibet redituum ad [a] eos ſpectantium abſtinere: donec de receptis taliter plenariam ſatisfactionem impendant. Iidem quoque cardinales accelerandæ prouiſioni ſic vacent attentius, quòd ſe nequaquam de alio negocio intromittant: niſi forſan neceſſitas adeo vrgens incideret, quòd eos oporteret de terra ipſius eccleſiæ defendenda, vel eius parte aliqua prouidere: vel niſi aliquod tam grande, & tam euidens periculum immineret, quod omnibus & ſingulis cardinalibus præſentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum. Sanè ſi aliquis ex prædictis cardinalibus conclaue prædictum (vt ſuprà exprimitur) non intrauerit: aut intrans abſq; manifeſta cauſa infirmitatis exierit: ipſo minimè requiſito, nec in eiuſdem electionis negocio vlterius admittendo, per alios ad [b] eligendum ſummum Pontificem liberè procedatur. Si verò infirmitate ſuperueniente, idem conclaue ex eis aliquem exire contingat: ipſa etiam infirmitate durante poterit eius ſuffragio non requiſito, [c] ad electionem procedi: ſed ſi ad alios poſt ſanitatem ſibi redditam, ſeu ante, redire voluerit: vel etiam ſi alij abſentes (quos per decem dies diximus expectandos) ſuperuenerint: re integra, videlicet antequam eidem eccleſiæ ſit de paſtore prouiſum: in eodem negocio, in illo ſtatu in quo ipſum inuenerint admittantur, præmiſſa tam de clauſura, quàm de ſeruientibus, cibo, ac potu, & reliquis cum aliis ſeruaturi.

Quid iuris, quando moritur Romanus Pontifex extra ciuitatem in qua erat curia.

Porrò ſi quando Romanum Pontificem extra ciuitatem prædictam (in qua erat cum ſua curia reſidens) cõtigerit ab hac luce migrare: teneantur cardinales in ciuitate, in cuius territorio, ſeu diſtrictu idem Pontifex obiit, conuenire, niſi ſit forſitan interdicta: vel contra eccleſiam Romanã in aperta rebellione perſiſtat, quo caſu in alia viciniori conueniant: quæ ſimiliter nec interdicto ſubiaceat, nec ſit (vt prædicitur) apertè rebellis. In hac etiam ciuitate tam quo ad expectationem abſentium, quàm quo ad habitationem communem, clauſuram, & cætera omnia in domo epiſcopali, vel alia qualibet eiſdem cardinalibus deputãda eadem obſeruentur, quæ ſuperius obeunte dicto Pontifice in ea, in qua cum ſua curia reſidebat, ſunt expreſſa.

Dat executores huic iuri cum pœnis. Ioan. And.

Præterea (quia parum eſt iura condere, niſi ſit, qui eadem tueatur) adiiciendo ſancimus: vt domini [d] aliique rectores, & officiales ciuitatis illius, in qua Romani Pontificis electio fuerit celebranda: auctoritate noſtra, & eiuſdem approbatione concilij poteſtate ſibi tradita: præmiſſa omnia & ſingula plenè, ac inuiolabiliter ſine fraude, ac dolo aliquo faciant obſeruari: nec cardinales vltra quàm præmittitur, arctare præſumant. Super his autem taliter obſeruandis ſtatim audito ſummi Pontificis obitu, coram clero & populo vniuerſo ciuitatis ipſius ad hoc ſpecialiter conuocandis, præſtent corporaliter iuramentum. Quòd ſi præmiſſa diligenter non obſeruauerint: aut fraudem in eis, vel circa ea commiſerint, cuiuſcunque ſint præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus, omni ceſſante priuilegio, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant, & perpetuò ſint infames: nec vnquam eis portæ dignitatis pateant: nec ad aliquod publicum officium admittan-

a *Deponens vota hoc expreſſa, non priuatur poteſtate eligendi, ſed vox ſua non computatur. Do. F. n.* b *Vide Concil. Later. ſub Alex. III. cap. 1. & Clem. ne Romæ De elect.* c *In Concil. Later. ca. 1. & refertur c. licet de vitanda. extra de elect.* d *al. eiuſdem.* e *Vide l. ſi non ſpecialis, C. de teſt. & de. in c. cum ſam de teſt. & Bald. in d. l. ſi non ſpecialis.* f *in antiquis exemplaribus illum.* g *Vide gl. in c. vt talem de conſ. diſt. 5. Fin.*

a *ipſos* b *In antiquis Codicibus ita: ad eligendum ſubſtituendum Pontificem liberè. &c.* c *hæ duæ voces, ad electionem, deſunt in antiquis Codicib.* d *In antiq. dominus.*

tur

tur. Ipſot inſuper feudis, & bonis cæteris, quæ ab eadem Romana eccleſie, vel quibuslibet aliis eccleſi a obtinent, ipſo facto decernimos eſſe priuatos: ita quòd ad eccleſias ipſas plene ac liberè reuertantur, adminiſtrationum earundem eccleſiarum arbitrio ſine contradictione aliqua diſponende. Ciuitates vero prædicte non ſolum ſit interdicto ſuppoſita: ſed & a pontificali dignitate priuete

Obteſtatur cardinales, vt in electione Rom. Pontificis deponent omnem priuatum affectum: & caſſat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quæ date vel facta eſſent de aliquo eligendo.

Cæterùm (quia cum arbitrium, vel inordinatus capiunt affectus: vel ad certum *b* aliquem obligationis cuiusq; neceſſitas edigit, ceſſat electio, dū libertas adimitur eligendi) cardinales eoſdem obſecrantes per viſcera miſericordiæ Dei noſtri: per aſperſionē ſui precioſi ſanguinis obteſtemur, vt penſantes attentius quid eis imminet, cum agitur de electione *c* vicarij Ieſu Chriſti, ſucceſſoris Petri, rectoris vniuerſalis eccleſiæ, gregis dominici directoris, omni priuatæ affectionis in ordinatione depoſite, & cuiuslibet pactionis, conuentionis, obligationis neceſſitate: necnon condicti & intendimenti contēplatione ceſſantib. non in ſe reciproce conſiderationis intuitum, vel in ſuos: non quæ ſua ſunt, quærant non cōmodis priuatis intendant, ſed nullo arctante ipſorum in eligendo iudicium: niſi Deo puris & liberis mentib. nude electionis conſcientie vtilitatem publicā liberè proſequantur: omni conatu & ſollicitudine, prout poſſibilitas patitur, id acturi tantummodo. vt eorum miniſterio acceleretur vtilis, & pernecceſſaria totius mundi prouiſio: idoneo celeriter eidem eccleſiæ ſponſo dato. Qui autem ſecus egerint, diuinæ ſubiaceāt vltioni, eorum culpa (niſi grauis propter hoc peracte pœnitentia) nullatenus abolenda Et nos nihilominus pactiones, conuentiones, obligationes, condicte & intendimenta omnia, ſiue iuramenti, ſiue cuiuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa: caſſamus, irritamus, & viribus decernimos omnino carere: Ita quod nullus ad illa obſeruanda, quomodo libet ſit adſtrictus: nec quiſquam ex eorum tranſgreſſione notam vereatur fidei non ſeruatæ, ſed non indignæ laudis titulum potius mereatur: quum lex etiam humana teſteiur: Deo magis tranſgreſſiones huiuſmodi, quàm iuriſiurandi obſeruationes acceptas.

Monet omnes fideles, vt ſtatim audita ſummi pontificis morte, eius celebrent exequias: & quotidie orent pro vigili, concordi, & vtili prouiſione Rom. eccleſia. prælati autem in ſuis prædicationibus ipſos ſubditos ad hoc hortentur: & eis frequentiam orationum, & obſeruantiam ieiuniorum iudicant. hoc dicit. Ioan. And.

Quia verò fidelibus non eſt, tam de ſolicita quantumcunque inuentione fidendum, quàm de inſtantia orationis humilis & deuotæ ſperandum: huic adiicimus ſanctioni, vt in omnibus ciuitatibus, cæteriſque locis inſignibus, vbi primum de memorati pontificis obitu certitudo claruerit: à clero & populo, ſolennibus pro eo exequiis celebratis, ſingulis diebus (donec de ipſius eccleſiæ prouiſione indubitanter rumor pertulerit veritatem) humiles preces fundantur ad dominum: apud eum *d* deuotis orationibus inſiſtatur: vt ipſe, qui concordiam facit in ſublimibus ſuis, ſic efficiat eorundem cardinaliū corde in eligendo concordia, quòd prouiſio celer, concors, & vtilis (prout animarum ſalus exigit, & totius orbis requirit vtilitas) ex ipſorum vnanimitate ſequatur. Et ne tam ſalubris præſentis ſanctionis edictum ignorantiæ negligi prætextu contingat: diſtrictè præcipimus, vt patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi & alij eccleſiarum prælati, cæteriqué, quibus conceſſum eſt proponere verbum Dei, clerum, & populum, propter hoc ſpecialiter frequentius congregandos in ſuis ſermonibus ad ſupplicum precum ſuffragia pro celeri & felici exitu tanti negocij frequentande ſolerter hortentur: & ipſis eadem auctoritate, non ſolùm orationum frequentiam, ſed *a* obſeruantiam (prout circunſtantiæ penſandæ ſuaſerint) ieiuniorum indicant.

CAP. IIII.

Appellantes contra electiones, poſtulationes, vel prouiſiones, omnia quæ obiicere intendunt contra perſonam vel formam, tenentur exprimere: & iurare, quòd illa credant vera eſſe: & ea ſe poſſe probare. Super non expreſſis, ipſi, vel adhærentes eis, non audientur: niſi de nouo emergant, vel perueniant, vel ſuperueniat probandi facultas: ſuper quo iurare debebunt. Statutum Innoc. editum contra non probantes, quæ obiiciuntur in perſonam vel formam: in ſuo robore conſeruatur. Ioan. And.

Idem in eodem.

VT circa electiones, poſtulationes, & prouiſiones eccleſiaſticas viam malitiis (prout eſt poſſibile) præcludemus, ne diutius periculosè *b* vacent eccleſiæ: vel perſonatuum, dignitatum, & aliorum eccleſiaſticorum beneficiorum prouiſio differatur. Edicto perpetuo prouidemus, vt (ſi quando aliqui electionibus, poſtulationibus, vel prouiſionibus ſe opponunt *c* proponendo aliqua contra electionis, poſtulationis, ſeu prouiſionis formam aut perſonas eligentium, vel electi, ſiue illius, cui erat prouiſio facienda ſiue facta, & propter hoc contigerit appellari) appellantes in inſtrumento publico, ſeu literis ſuper appellatione confectis, omnia & ſingula exprimant: quæ in formam intendūt obiicere vel perſonas: Coram perſonis authenticis, aut perſone, quæ ſuper hoc teſtimonium perhibeant veritati, corporali præſtito iuramento: quòd credunt ea, quæ ſic exprimunt eſſe vera, & ſe poſſe probare Alioquin tam opponentes, quàm (tempore appellationis interpoſitæ, vel poſtmodum) adhærentes eiſdem: obiiciendi aliqua (quæ non fuerint in huiuſmodi literis vel inſtrumentis expreſſe) poteſtatem ſibi nouerint interdictam, niſi aliquid poſtea forſan emerſerit: vel ſuper antiquis ſuperuenerit probendi facultas: aut aliqua antiqua in opponentium notitiam de nouo peruenerint, quæ appellantes appellationis tempore emiſſæ veriſimiliter ignorare potuerint, & etiam ignorerint. Super huiuſmodi autem ignorantia, & ſuperueniente facultate probandi, fidem per proprium præſtandum corporaliter faciunt iuramentum: hoc adiiciendum in iuramento eodem, quòd ad ea probanda credunt ſe ſufficientes probationes habere. Illa ſanè, quæ felicis recordationis. Innocentius papa quartus contra non plenè probantes ea (quæ in formam vel perſonam obiecerant) ſtatuit: in ſuo volumus robore permittere.

CAP. V.

Electus ante confirmationem adminiſtrare non debet per ſe, vel per alium, in totum, vel in partem, ſub quocunque colore, qui contrà fecerint, ipſo iure priuati ſunt iure ex electione quæſito. Ioan And.

Idem in eodem.

AVaritiæ *c* cæcitas, & dānendæ ambitionis improbitas, aliquorum animos occupantes: eos in illam *d* temeritatem impellunt, vt quæ ſibi è iure interdicta

a *In aliquot manuſcrip ſed etiam Pontificali.* b *In antiquioribus codicib. vel ad certum aliquid obligationis.* c *Vide Turrecrematam in ſumma de eccleſia, lib 2. cap. 36.* d *eius; & apud eum.*

e *al. ſed & obſeruantiam.* b *Vide Conc. Later ſub Innoc III. c. 23. & refertur ext. de elect. can. ne pro defectu.* c *Vide Lambertinum de iure patron. l. 2. p. 2. q. 1. art. 1.* d *Qui dicantur agere actum temerarie. vide text. qui ſi. ſunt leges per venerabilem. ver, videbatur & per Ioan And in cle 1 de ſepult.*

Digitized by Google

nouerint: exquiſitis fraudibus vſurpare conentur. Nonnulli ſiquidem ad regimen eccleſiarum electi: quia eis (iure prohibente) non licet ſe ante confirmationem electionis celebratæ de ipſis, adminiſtrationi eccleſiarum (ad quas vocantur) ingerere: ipſam ſibi tanquam procuratoribus, ſeu œconomis committi procurant. Cùm itaque non ſit malitiis hominum indulgendum: nos latius prouidere volentes, hac generali conſtitutione ſancimus, vt nullus decætero adminiſtrationem dignitatis (ad quam electus eſt) priuſquam celebrata de ipſo electio confirmetur: ſub œconomatus, vel procurationis nomine: aut alio de nouo quæſito colore: in ſpiritualibus vel temporalibus, per ſe vel per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere, aut illis ſe immiſcere præſumat. Omnes illos, qui ſecus fecerint, iure (ſi quod eis per electionem quæſitum fuerit) decernentes eo ipſo priuatos.

CAP. VI.

Eligentes quàm citò commodè poſſunt, electionem electo præſentent. Electus intra menſem conſentiat: aliàs priuatus eſt iure quæſito, niſi conditio perſonæ ipſum excuſet. Poſt conſenſum confirmationem petat intra tres menſes, aliàs electio viribus vacuetur. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

QVàm ſit eccleſiis ipſorum diſpendioſa vacatio, quàm periculoſa etiam eſſe ſoleat animabus: non ſolum iura teſtantur, ſed etiam magiſtra rerum efficax experientia manifeſtat. Cupientes itaq; competentibus remediis vacationum diuturnitatibus obuiare, hoc perpetuo decreto ſtatuimus: vt ſi quando fuerit electio in aliqua eccleſia celebrata, electores electionem ipſam (quàm citius commodè poterunt) electo præſentare ac petere conſenſum ipſius procurent *a*. Electus verò illum adhibere intra menſem à tempore præſentationis huiuſmodi teneatur. Quem ſi electus ipſe vltra præſtare diſtulerit: iure (ſi quod ei ex ſua electione fuerit acquiſitum) extunc ſe nouerit eo ipſo priuatum. Niſi forſan ea ſit electæ perſonæ conditio, vt electioni de ſe celebratæ abſque ſuperioris ſui licentia, ex prohibitione, ſeu quauis prouiſione ſedis apoſtolicæ, conſentire non poſſit: quo caſu idem electus, ſeu electores ipſius, conſentiendi licentiam ab eius ſuperiore (cùm ea celeritate, quam ſuperioris ipſius præſentia vel abſentia permiſerit) petere ſtudeant & habere. Alioquin, ſi lapſo tempore pro eiuſdem ſuperioris præſentia vel abſentia (vt præmittitur) moderando: huiuſmodi licentiam eos nequaquam obtinere contingat, electores extunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatem. Cæterùm quiuis electus intra tres menſes poſt conſenſum electioni de ſe celebratæ præſtitum: confirmationem electionis ipſius petere non omittat. Quod ſi (iuſto impedimento ceſſante) intra huiuſmodi trimeſtre tempus obmiſerit: electio eadem eo ipſo viribus vacuetur.

CAP. VII.

Si non ſequatur electio, non eſt quis ex conſenſu in ſcrutinio ſcienter habito in indignum, eligendi poteſtate priuatus, hoc d. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

PErpetuo *b* ſanctionis oraculo declaramus: quòd ſcientes in electionibus nominantes indignū, propter ſuffragium in ſcrutinio præſtito (niſi adeò in eo perſtiterint, quòd ex votis eorum communis electio ſubſequatur) nequaquam eligendi poteſtate priuentur. Licet pro eo, quòd indignum nominando, ſcienter contra conſcientias ſuas *c* agunt: & diuinam vindictam, & apoſtolicæ vltionis *d* metum (quem qualitas facti ſuaſerit) poſſint non immeritò formidare.

a *al. feſtinent.* b *al. perpetua ſanctione, &c.* c *al. agant.* d *In omnibus antiq. exemplaribus metum.*

CAP. VIII.

Eligens, vel electioni conſentiens, contra electum (niſi ex noua cauſa, vel noviter ei pandita) ſe nequit opponere, vel renunciare. h. d. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

NVlli licere decernimus (poſtquam in ſcrutinio nominauerit aliquem, & electio fuerit ſubſecuta: vel poſtquam præſtiterit electioni de ipſo ab aliis celebratæ conſenſum) illum ſuper electione ipſa (niſi ex cauſis poſtea emergentibus) impugnare: vel niſi ei morum ipſius antea celata, de nouo pandatur improbitas: ſeu alicuius alterius latentis vitij, vel defectus (quem veriſimiliter ignorare potuerit) veritas reueletur. De huiuſmodi autem ignorantia fidem faciat proprio iuramento.

CAP. IX.

Contra electum à duplo maiore parte, vel electores ipſius, nil à reliqua parte poteſt opponi, quod votum extenuet: ſed id bene opponitur, quod votum annullet. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

SI quando contigerit (duabus electionibus celebratis) partem alteram eligentium duplo maiorem à numero inueniri: contra electores qui partem reliquam ſic excedunt, ad extenuationem zeli meriti, vel auctoritatis ipſorum, reliquis, vel electio ab eis aliquid opponendi omnem præſenti decreto interdicimus facultatem. Si quid autem opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum redderet ipſo iure: id eis non intelligimus interdictum.

CAP. X.

Appellatio iudicialis vel extra, deuoluit cauſas electionum epiſcoporum & ſuperiorum ad papam: ſi in ſcriptis, & ex cauſa probabili fuerit interiecta: aliàs non. Et ab ea poſſunt partes ſine prauitate recedere: priuſquam papæ præſentata fuerit. Et an in receſſu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante omnia debent inquirere: quam ſi repererint, de cauſa non cognoſcent: ſed ſtatuent partibus terminum, in quo cum actis & munimentis ſe apoſtolico conſpectui repræſentent. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

QVamuis conſtitutio felicis recordationis Alexandri papæ quarti prædeceſſoris noſtri cauſas electionum epiſcopalium, ſeu ſuper electionibus epiſcoporum exortas, non immeritò maioribus cauſis annumerans, cognitiones ipſarum per appellationes quaslibet deuolui afferat ad apoſtolicæ ſedis examen. Nos tamen & temerariam appellantium audaciam, & effrenatam appellationum frequentiam refrenare volentes, hac generali conſtitutione duximus prouidendum: vt ſi extra iudicium in prædictis electionibus vel in aliis dignitatibus in epiſcopatu maioribus celebratis, expreſſa cauſa manifeſtè friuola *e* contigerit appellari, per appellationem huiuſmodi nequaquam ad ſedem eandem negocium deuoluatur. Sed cùm in electionum earundem negotiis, in iudicio, vel extra iudicium appellatur in ſcriptis, ex cauſa probabili, quæ probata deberet legitima reputari, ad ſedem ipſam huiuſmodi negotia deferantur. Cæterùm in præmiſſis omnibus caſibus liceat partibus ab huiuſmodi appellationibus (nullo tamen interueniente prauitate) recedere, antequam præfatæ ſedi fuerint præſentatæ. Inferiores autem iudices (quorum erat ipſarum cauſarum cognitio appellatione ceſſante) an in hoc prauitas interceſſerit, ante omnia diligenter inquirant: & ſi eam interceſſiſſe repererint, ſe de cauſis ipſis nullatenus intromittant; ſed præfigant dictis partibus terminum peremptorium competentem: in quo cum

a *Vide Panorm. in cap. 2. De conſtit. & Bal. conſ. 229. par. 2.*
b *Vide gloſſ. in cle. ad compeſcendas, de ſequeſt. poſſ. & fru. De.*
c *friuola cauſa appellandi quæ dicantur, vide in cap. cum appellationib. ȷ. de appell. hoc lib.*

omnibus

omnibus actis & munimentis ſuis apoſtolico ſe conſpectui repræſentent.

CAP. XI.

Si inter reliqua, quæ obiiciuntur promouendo ad dignitatem, obiicitur euidens defectus ſcientiæ vel perſonæ: illud ante omnia examinari debebit. Et ſi reperiatur falſum, opponens à proſecutione negotij repellitur: & punitur perinde ac ſi defeciſſet in probatione omnium obiectorum. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

SI fortè inter cætera, quæ obiiciuntur electo aut poſtulato, ſeu aliàs promouendo ad aliquam dignitatem, euidentem ſcientiæ, vel alium perſonæ defectum opponi contingat: in diſcuſſione obiectorum illum ſtatuimus ordinem incommutabiliter obſeruandum, vt promouendus ſuper defectu ipſo ante omnia ſubiiciatur examini: cuius euentus examinandis aliis, aut dabit initium, aut negabit. Cæterùm ſi præmiſſi examinis exitus huiuſmodi oppoſitiones docuerit veritate deſtitui: opponentes omnino à propoſitione cauſæ, in qua talis obiecerunt, excludimus: & perinde puniri decernimus, ac ſi penitus in probatione omnium, quæ obiecerant, defeciſſent.

CAP. XII.

Qui grauauerit aliquam perſonam eccleſiaſticam, vel eius conſanguineos, vel eccleſias ſeu bona, pro eo, quod eum, pro quo rogabatur eligere noluit: ipſo facto excommunicatus eſt. Io. An.

Idem *in eodem.*

SCiant cuncti, qui clericos vel quaslibet alias perſonas eccleſiaſticas (ad quos, in aliquibus eccleſiis, monaſteriis, aut aliis piis locis ſpectat electio) pro eo, quòd rogati, ſeu aliàs inducti, eum pro quo rogabantur ſiue inducebãtur, eligere noluerint, vel conſanguineos eorum, aut ipſas eccleſias, monaſteria, ſeu loca cætera, beneficiis ſiue aliis bonis ſuis (per ſe vel per alios) ſpoliando, ſeu aliàs iniuſtè perſequendo, *a* grauare præſumpſerint: ſe (ipſo facto) excommunicationis ſententia innodatos.

CAP. XIII.

Primò punit vſurpantes de nouo cuſtodiam vacantium eccleſiarum. Secundò punit clericos & monachos, hoc fieri procurantes. Tertiò punit clericos ſe talibus non opponentes. Quartò ponit qualiter debeant ſe habere habentes talem cuſtodiam ab antiquo. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

GEnerali conſtitutione ſancimus, vniuerſos & ſingulos (qui regalia, cuſtodiam ſiue guardiã, aduocationis ſeu defenſionis titulum in eccleſiis, monaſteriis, ſeu quibuslibet aliis piis locis, de nouo vſurpare conantes, bona eccleſiarum, monaſteriorum, aut locorum ipſorum vacantium occupare præſumunt) quantacunque dignitatis honore præfulgeant. Clericos etiam eccleſiarum, monachos monaſteriorum, & perſonas cæteras locorum eorundem, qui hoc fieri procurant: eo ipſo excommunicationis ſententiæ decernimus ſubiacere. Illos verò, qui ſe (vt deberent) talia facientib. non opponunt: de prouentib. eccleſiarum ſeu locorũ ipſorum, pro tempore, quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint: aliquid percipere diſtrictius inhibemus. Qui aũt ab ipſarum eccleſiarum cæterorumq́; locorũ fundatione, vel ex antiqua conſuetudine iura ſibi huiuſmodi vindicant: ab illorum abuſu ſic prudenter abſtineant, & ſuos miniſtros in eis ſolicitè faciant abſtinere, quòd ea, quæ non pertinent ad fructus ſiue redditus prouenientes vacationis tempore non vſurpent: nec bona cætera, quorum ſe aſſerunt habere cuſtodiam, dilabi permittant, ſed in bono ſtatu conſeruent.

CAP. XIV.

Parœcialis eccleſia nemini conferatur, qui non ſit idoneus ſcientia, moribus, & ætate: & ſi conferatur non attingenti xxv. annum, non valet collatio. Ille autem, cui talis eccleſia collata fuerit, tenetur perſonaliter reſidere, & intra annum ſacerdos fieri: ſi autem promotus non fuerit, elapſo anno priuatus eſt ipſo iure. Super reſidentia autem prælatus eius ad tempus poterit diſpenſare. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

LIcet canon à felicis recordationis Alexan. papa iij. præd. noſtri editus, inter cætera ſtatuerit, vt nullus regimen eccleſiæ parœcialis ſuſcipiat, niſi xxv. annum ætatis attigerit: ac ſcientia & moribus commendandus exiſtat. Quodq́ue talis ad regimen aſſumptus huiuſmodi, ſi monitus non fuerit præfixo à canonibus tempore in presbyterum ordinatus: à regiminis eiuſdem amoueatur officio, & alij conferatur. Quia tamen in obſeruatione canonis memorati ſe multi exhibent negligentes: nos periculoſam illorum negligentiam volentes iuris executione ſuppleri, præſenti decreto ſtatuimus, vt nullus ad regimen parœcialis eccleſiæ aſſumatur, niſi ſit idoneus moribus, *a* ſcientia, & ætate: Decernentes collationes de parœcialibus eccleſiis, iis qui non attigerint xxv. annum, de cætero faciendas viribus omnino carere. Is etiam, qui ad huiuſmodi regimen aſſumetur: vt gregis ſibi crediti diligentius curam gerere poſſit, in parœciali eccleſia, cuius rector extiterit, reſidere *b* perſonaliter teneatur. Et intra annum à ſibi commiſſi regiminis tempore numerandum, ſe faciat ad ſacerdotium promoueri. Quòd ſi intra idem tempus promotus nõ fuerit: eccleſia ſibi commiſſa (nulla etiam præmiſſa monitione) ſit præſentis conſtitutionis auctoritate priuatus. Super reſidentia verò (vt præmittitur) facienda, poſſit ordinarius gratiam diſpenſationis ad tempus facere, prout cauſa rationabilis id expoſcit.

CAP. XV.

Parœcialis eccleſia non commendetur, niſi conſtituto in ætate legitima & ſacerdotio: & illa tunc demum, cum neceſſitas vel vtilitas exigit: talis autem commenda vltra ſex menſes non duret. Quod contra prædicta factum fuerit, eſt irritum ipſo iure. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

NEmo deinceps parœcialem eccleſiam, alicui non conſtituto in ætate legitima, & ſacerdotio, commendare præſumat: nec tali etiam niſi vnam: & euidenti neceſſitate, vel vtilitate ipſius eccleſiæ ſuadente. Huiuſmodi autem commendam (vt præmittitur) ritè factam declaramus vltra ſemeſtris temporis ſpacium non durare: Statuentes, quicquid ſecus de commendis eccleſiarum parœcialium actum fuerit, eſſe irritum ipſo iure.

CAP. XVI.

Hæc decret. fuit multum vtilis ſuo tempore, antequam papa reſeruaret ſibi prouiſiones epiſcopatuum. Gloſſ. prima ponit ſummarium: & ſecunda diuiſionem. Dominicus.

Nicolaus tertius.

CVpientes eccleſiarum vacationibus *c* periculoſis occurrere, ac malignantium ſubterfugiis obuiare: iam prouiſis remediis, alia (quæ paſtoralis ipſa rerum experientia ad earum expeditionem indicauit vtilia) remedia experta ſubiungimus: & quod felicis recordationis Gregorius papa x. prædeceſſor noſter (de electionibus præſentandis electis, & ipſorum electorum petendo, ac adhibendo conſenſu) ſalubriter ſtatuit, in ſuo robore (cum infra ſcripti temporis moderatione) in præſentandis electionibus permanere volentes, ſed quod de trimeſtri tempore poſt cõſenſum ad petendae

a *Vide cap. felicis. infr. de pœn. cum ſimil.*

a *Idem cauetur in concil. Later. ſub Innoc. III. cap. 30. & in conc. Trid. ſeſſ. 7. de reform. cap. 3. & ſeſſ. 24. de reform. ca. 12.* b *Idem cauetur in conc. Trid. ſeſſ. 6. de reform. cap. 2.* c *Vacatio ſimpliciter dicta continet omnem modum vacandi vide c. ſuſceptum. de reſcrip. ſup. eod. Phil. Fent.*

confirmationes inſtituit (quò ad illas, quæ petuntur vel peti debent à ſede apoſtolica) temperantes (cùm interdum aliquorum locorum vicinitas minus exigat: aliquorum a diſtantia prolixius tempus expoſcat) hac generali & in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, vt omnes electi cathedralium, vel regularium eccleſiarum (quorum electionum confirmationes, vel infirmationes, ad ipſius ſedis examen deducit immediata ſubiectio, vel appellatio interiecta deuoluit) intra vnum menſem poſt conſenſum, vel poſt obtentam de ipſorum electione notitiam (ſi eam debito tempore non contigerit præſentari) ad ſedem ipſam iter arripiant: & ex tunc ſiue intra præſcriptam tempus iter arripuerint ſiue non: abſque fraude, quàm citò poterunt commode (locorum conſiderata diſtantia) petituri ſuarum electionum confirmationes: vel proſecuturi electiones ſuas, quibus poterunt modis litis comparere (cum omnibus actis, iuribus, & munimentis ſuis, & proceſſus ſuos contingentibus) coram nobis perſonaliter teneantur. Quòd ſi per viginti dies (poſt lapſum ex qualitate locorum moderandi temporis) expectati, ſiue eligentes, ſiue opponentes venerint, ſiue non: perſonaliter comparere, & ſuarum electionum confirmationem, vel proſecutionem, ſeu executionem petere (nulla iuſta cauſa interueniente) contempſerint: de qua intra prædictos viginti dies propoſita intra quindecim dies poſt tempus huiuſmodi (coram nobis, vel alio, ſeu aliis deputando, vel deputandis à nobis ſi admittenda videbitur) teneantur apud ſedem ipſam facere plenam fidem. Niſi vel intra eoſdem viginti dies ſeu prædictos quindecim, eo caſu tantum, cùm ad prædictam cauſam propoſitam, vt prædicitur, & admiſſam probandam conceſſi fuerint talia & tam veriſimilia proponi contingeret, quæ b iudicio præſentis electos ipſos ab infraſcripta pœna meritò excuſarent: & propter quæ forſitan videretur eiſdem ad prædictam comparitionem tempus prolixius indulgendum. Inſuper etiam eo caſu, quo ad perſonalem electorum comparitionem excuſandam, aliquam iuſtam cauſam proponi contigerit, vel admitti: niſi tunc intra idem tempus iuſto impedimento ceſſante per procuratorem ad præmiſſa omnia ſufficienter inſtructum: & nihilominus ipſa cauſa ceſſante (vt præmittitur) ſe perſonaliter præſentauerint: electiones de ipſis factas, eo ipſo viribus vacuantes: ipſos omni iure (ſi quod eis per electionem huiuſmodi quæſitum eſſet) decernimus eſſe priuatos. Electos vero, qui ſe ſine actis, iuribus & munimentis ſuis, & proceſſus ſuos contingentibus perſonaliter vel per procuratorem (vt præmittitur) præſentauerint: ea volumus ex contemptu conſtitutionis huiuſmodi, eo caſu pœna percelli, vt pro exhibẽdis illis alibi, quàm apud ſedem ipſam (niſi ex iuſta cauſa) non poſſint dilationem aliam obtinere. Ad hæc, vt diligens inquiſitio ſuper electionibus, & eligentibus, & electis ac aliis præmiſſa contingentibus, plena informatio poſſit haberi (quam informationem per procuratores, qui vt plurimum conſtituuntur abſentes, & proceſſus ignari) curſus cauſarum nõ ſentit de facili prouenire: de ipſis electoribus duæ perſonæ ad minus, ſuper negocio ipſo (vt de electis præmittitur) ſufficienter inſtructæ (quando electionem concordem eſſe contigerit) intra idem tempus, per c capitulum expenſis bonorum ad prælatum ipſius eccleſiæ (de cuius electione agitur) pertinentium, ſi ſint diſcreta, alioquin communium: vel per ipſum capitulum aliunde prouiſorum (ſi de ipſis diſcretis, vel communibus tunc adhiberi non poſſint) ad omnia inſtructæ a (inquam) plenariè, tranſmittantur. Si vero in diſcordia electio, vel electiones ipſæ proceſſerint: tunc duæ perſonæ ad minus de parte qualibet (cùm ſiant plures) vel de parte electi (cùm electio vna proceſſerit) neceſſarius & moderatis expenſis electorum. Quos ſi electi exhibere contempſerint (niſi forſan ipſos facultatum impotentia pro qualitate negocij excuſaret) omni iure ipſis ex tali electione quæſito priuantur. Et quando vnicus eſt electus, cui aliquis vel aliqui ſe opponunt, eo caſu tam opponens, quàm opponentes huiuſmodi, ſi duo tantum, vel ſi plures, duo ad minus ex ipſis opponentibus, expenſis ipſorum opponentium propriis plene (vt dictum eſt, cum actis & munimentis) inſtructi a comparerant: vt per præmiſſas perſonas, vel negocium plenariè inſtrui, vel ſedes eadem valeat informari, an eccleſiarum vtilitate penſata, & aliis inſpectis circunſtantiis, ſuper habendis aliquibus probationibus, ſeu quibuſcunque aliis ſit alibi facienda b commiſſio: vel (æquitate ſuadente) partes potius apud ſedem ipſam in probationibus & aliis ſint arctandæ. Cæterum ſi eligentes electiones ipſas concorditer, vel in diſcordia celebratas, intra octo dies (poſtquam commode poterunt) electis præſentare diſtulerint: ipſos, qui culpabiles in hoc extiterint (quo ad ſe) à proceſſus proſecutione totaliter excludentes, omnibus beneficiis ſuis, quæ in ipſa eccleſia (de cuius electione agitur) obtinent: per triennium continuum (extunc inchoandum) volumus eo ipſo fore ſuſpenſos: ad quæ ſi intra illud tempus ſe propria temeritate, vel alio quæſito colore ingeſſerint, illis ipſo iure perpetuò ſint priuati. Vel ſi perſonas inſtructas, vt præmittitur (etiam ſi opponentes vel electi, mittere vel venire, ſeu expenſas miniſtrare contemnant) deſtinare neglexerint (niſi eos capituli, vel contradicentium paucitas, ſeu alia iuſta & probabilis cauſa euidenter excuſet: in quo caſu procuratorem ſufficienter inſtructum mittere: & nihilominus ceſſante cauſa dictas perſonas dirigere teneantur) & a totali (quo ad ſe) proſecutione proceſſus, & à prouentuum beneficiorum (quæ in eccleſia ipſa obtinent) per triennium continuum perceptione priuentur: opponentis vel opponentium (cum vnicus eſt electus) contumacia ſimili pœna plectenda: nihilominus tamen in præmiſſis caſibus, quibus eligentes vel opponentes, quo ad ſe proceſſus proſecutione priuantur, electis ſuper hoc in proſecutione iuris nullum præiudicium generetur. Denique cùm ad poſtulationem concordem vel diſcordem procedi contigerit: & aliqui patientes in ordinibus vel ætate defectum, vel his ſimiles, poſtulentur (non qui aliis eccleſiis alligati, liberum non habent ſine noſtra permiſſione volatum: circa quos taliter alligatos, nihil de veteris iuris obſeruantia immutamus) poſtulatos huiuſmodi, & poſtulantes eoſdem, ea moderata diſtrictione perſtringimus, vt eo ſaluo, quòd poſtulati huiuſmodi, nec ſuis poſtulationibus præſtare conſenſum, nec (vt de electis dictum eſt) exhibere expenſas aliquibus teneantur: ſed poſtulantes ipſi concorditer vel diſcorditer, expenſas ipſas perſonis talibus ſubminiſtrẽt: poſtulatos in veniẽdo (ſi non diſſenſerint) & poſtulantes in mittendo perſonas inſtructas, (vt in cõcordi vel diſcordi electione) per omnia (vt ſupra præmittitur) moderatio præmiſſa conſtringat. & negligentes ſtatu-

a *Al. ita: & aliquorum, &c.* b *Al. ita: quæ in iudicio, &c.* c *Hæc periodus in antiq. codic. ita habet Per capitulum in expenſis de bonis ad prælatum eccleſiæ de cuius electione agitur pertinentibus ſi ſint diſcreta: alioquin de communibus vel per ipſum capitulum abunde prouiſis, &c.*

a *Al. inſtructa.* b *Hæc periodus vt plurimum in antiq. exemplaribus ita legitur: Et quando vnicus eſt electus, cui aliquis vel aliqui ſe opponunt in expenſis ipſorum propriis, eo caſu tam opponens, quam opponentes huiuſmodi ſi duo tantum vel ſi plures duo ad minus ex ipſis opponentibus in expenſis ipſorum opponentium plene, &c.*

ſaibi-

ta ibidem, ſimilis pœna percellat: nec per hoc, quod de poſtulatis pro celeri eccleſiarum expeditione ſtatuitur, poſtulationes ipſæ minus dependere intelligantur à gratia, quàm antea dependebant. Porrò in ſingulis caſibus ſupradictis, in recuperandis, vel reddendis expenſis eligentium, electorum, poſtulantium, & etiam poſtulati, illud ſeruari decernimus, quod iuſtum fuerit, ſeu æquitas canonum indicabit.

CAP. XVII.

Gloſſa prima diuidit, & ſummat totum textum. vide eam. Dominicum.

Idem.

FVndamenta militantis eccleſiæ, in montibus ſanctis propheta [a] rememorans per montes apoſtolos & prædicatores patenter inſinuat, quibus tota huiuſmodi ædificij fabrica confidenter innititur: qui firmæ [b] baſes eccleſiæ ſuper fundamento, præter quod nemo aliud ponere poteſt, quod eſt Chriſtus Ieſus, veluti ſummo angulari lapide ſolidantur: vt veritas, quæ antea legis & prophetarum præconio vehebatur, per apoſtolicam turbam in ſalutem vniuerſitatis exiret: ſicut ſcriptum eſt, [c] In omnem terram exiuit ſonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorum. Huius autem muneris ſacramentum ita dominus dominum apoſtolorum voluit officium pertinere, vt in beato Petro apoſtolorum omnium ſummo, principaliter collocaret: vt ab ipſo quaſi quodam capite, dona ſua velut in corpus omne diffunderet. nunc enim in conſortium indiuiduæ vnitatis aſſumptum, id, quod ipſe erat dominus voluit nominari: dicendo, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, vt æterni templi ſtructura Deo ædificante conſtructa, mirabili munere gratiæ Dei in Petri conſiſteret firmitate, cui ſaluatoris noſtri miranda prouiſio beatum Paulum in apoſtolatu gentium per dexteras [d] ſocietatis adiunxit. Iſti ſunt per quos euangelium Romæ reſplenduit. Iſti ſunt eius patres, verique paſtores. Iſti ſunt, qui vna die pro merito, vno loco, pro gloria ſub vno perſecutore, pro pari virtute compaſſi, vrbem ipſam glorioſo cruore martyrij Chriſto domino conſecrarunt. Iſti ſunt, qui illam in hanc gloriam prouexerũt, ut ſit gens ſancta, populus electus, ciuitas ſacerdotalis & regia: per ſacram beati Petri ſedem caput totius orbis effecta. Ne autem ipſa mater eccleſia in congregatione & paſtura fidelium temporalibus careret auxilijs, quo potius ipſis adiuta, ſpiritualibus ſemper proficeret incrementis: non abſque miraculo factum eſſe concipitur, vt occaſionaliter Conſtantini monarchæ à Deo prouiſa, ſed curata baptiſmalibus fomentis infirmitas, quandam quaſi adijceret ipſi eccleſiæ firmitatem, qui quarto die ſui baptiſmatis, vnà cum omnibus ſatrapis, & vniuerſo ſenatu, optimatibus etiam, & cuncto populo, in perſona beati Sylueſtri, ſibi Romanum concedendo vrbem relinquens, ab eo & ſucceſſoribus eius, per pragmaticum conſtitutum diſponendam eſſe (decernens in ipſa vrbe vtriuſque poteſtatis monarchiam Romanis pontificibus) declararet: non iuſtum arbitrans, vt vbi ſacerdotij principatum, & Chriſtianæ religionis caput imperator cœleſtis inſtituit, illic imperator terrenus habeat poteſtatem: quin magis ipſa Petri ſede, in Romano iam proprio ſolio collocata, libertate plena in ſuis agendis, per omnia potiretur, nec vlli ſubeſſet homini: quæ ore diuino cunctis dignoſcitur eſſe prælata. Decet namque ipſi Romano pontifici, per fratres ſuos ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales (qui ſibi in executione officij ſacerdotis coadiutores aſſiſtunt) libera prouenire conſilia, decet ipſius nullo modo vacillare iudicia: vt fratres ipſos nullius ſecularis poteſtatis metus exterreat, nullus temporalis fauor abſorbeat, nullus eius terror immineat, nihil eos à veri conſilij ſoliditate remoueat: quin (cum per ipſum Romanum pontificem in quibuſcunque negotiis contingeret eorum peti conſilia in conſulendo) per omnia liberi eidem Romano pontifici in omnibus, quæ pro tempore imminent, liberè conſulant & aſſiſtant, ipſaq; Romani pontificis vicarij Dei, quæ ſuis temporibus occurrerit electio, & eorũdem [a] cardinalium (cum expedierit) facienda promotio in omni libertate procedant.

Dignè itaque ad vrbem ipſam eiuſque regimen aciem noſtræ conſiderationis extendimus, vt felici ducta regimine, præſeruetur à noxiis: & optatis ſemper proficiat incrementis. Nunquid obduxit obliuio, quæ vrbi, quæ incolis nota diſpendia intulerunt hactenus peregrina regimina? Nunquid non hæc deſtructio mœnium, deformatio proueniens ex ruinis, luce clarius manifeſtant? Nunquid non hæc fidelium contrectata [b] depoſita? Nunquid non hæc ipſa veneranda Dei templa præſidentis manu ſacrilega diebus noſtris nefariè violata proclamant? Quid plura? Nonne ipſius vrbis retro actis temporibus incorrupta conſtantia, ſub regentis [c] eo tempore nefando ſubuerſa eſt regimine? ipſamque vrbem ſpeculum fidei tanta reſperſit infamia, vt à matre ſua Romana eccleſia filia prædilecta deuiare compulſa, quondam Conradinum, qui de venenoſa radice Federici quondam Romani imperatoris, colubri tortuoſi iuſto ipſius eccleſiæ iudicio reprobati produxiſſe videbatur in regulum: quique ad exterminium Romanæ matris eccleſiæ manifeſtis indiciis vnà cum ſuis fautoribus aſpirabat, & in contemptum Dei & ſuæ matris ac ipſius vrbis opprobrium patenter reciperet [d] recepto fouerete, conſtituens ſe per hæc [e] tam patentis hoſtis ſuæ matris eccleſiæ filiam adiutricem. Hoc ipſi Romæ præſtiterunt ſenatores incogniti, hoc præſides improuiſi, vt glorioſa ciuitas redderetur ingloria, ſua ſtabilitas vocaretur inſtabilis: ſuæque conſtantiæ antiquata ſoliditas, linguis hominum vocaretur infirma. Proinde officij noſtri debitum circa huiuſmodi tam periculoſos euentus, ad libram moderaminis exigentes, tantæ ſubuerſionis occaſiones ita ſalubris remedij appoſitione præcidimus, ut illorum (qui ipſam Rempublicam laudabiliter hactenus gubernauerunt) videamur gloriam ſuggillare vel merita: quæ illis apud infallibilem & ſcientem omnia retributorem de iam perlatis quæſita laboribus ſalua perſiſtunt. Vt ergo circa regimen ipſum talis adhibeatur in omnibus cum diſcretione ſolertia, per quam ipſi Romanæ eccleſ. plena libertas (quæ in omnibus & per omnia ſibi debetur) optata proueniat: vitentur iam experta pericula & Romanus [f] populus ab opprimentium protectus incurſibus ſedeat, ſedendo quieſcat in pulchritudinem [g] pacis, in tabernaculis fiduciæ, & temporalium requie opulenta, de fratrum noſtrorum conſilio, hac irrefragabili & in perpetuũ valitura conſtitutione ſancimus: & quandocunq; & quotieſcunq; ſenatoris electio vel alterius quocunq; nomine cenſeatur, qui quocunq; modo vel quocunq; titulo ipſius vrbis debeat præeſſe regimini, in poſterũ imminebit: nullus imperator ſeu rex Romanorum, aut alius imperator vel rex, princeps, marchio, dux, comes aut baro, vel quicunque alterius notabilis

a *Pſal. 86.* b *1. Corinth. 3.* c *Pſalm. 18. Rom. 10.*
d *al. ſocietatis.*

a *Quales Cardinales eligi debeant, habetur in concil. Trident. ſeſſ. 24. de reformat. cap. 1. circa finem.* b *al. contracta.* c *Hæc periodus ita legitur: Sub regentis eo tempore ſubuerſa regimine: ipſam vrbem ſpeculum fidei, &c.* d *Al. &.* *exciperet.* e *Al. hoc al. per hanc.* f *Al. ita; & Romanorum populus.* g *al. pulchritudine.*

præeminentiæ, potentiæ ſeu poteſtatis, excellentiæ vel dignitatis exiſtat, frater, filius vel nepos a eorum ad tempus vel in perpetuum, ſeu quivis alius, vltra annuũ ſpacium quovis modo, colore vel cauſa, per ſe vel aliam perſonam quomodolibet ſubmittendam in ſenatorem, capitaneum, patricium, aut rectorem: vel ad eiuſdem vrbis regimen ſeu officium nominetur, eligatur, ſeu aliàs etiam aſſumatur abſq; licentia ſedis apoſtolicæ ſpeciali: per ipſius ſedis literas conceſſionem licentiæ huiuſmodi ſpecialiter exprimentes. Quòd ſi ſecus factum fuerit, nominationem, electionem & aſſumptionem huiuſmodi decernimus eſſe nullas, ac carere omni robore firmitatis: & non ſolum nominatores, electores, & aſſumptores, verùm etiam nominati, electi & aſſumpti, ſi huiuſmodi nominationi, electioni, ſeu aſſumptioni cōſenſerint, aut ſe de ipſis quolibet modo intromiſerint, intendentes & obedientes eiſdem, & in hoc omnes dantes ipſis nominatoribus, electoribus, aſſumptoribus, aut nominatis, electis, vel aſſumptis, auxilium, conſilium vel favorem, publicè vel occultè, cuiuſcunque dignitatis vel præeminentię, conditionis aut ſtatus extiterint, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant, ac nihilominus ipſos nominatos electos ſeu aſſumptos, ſi contra conſtitutionem præſentem prædictis nominationi, electioni vel aſſumptioni conſenſerint, aut ſe quoquo modo illis ingeſſerint, b & eorum poſteros in perpetuum omnibus feudis, privilegiis, libertatibus, immunitatibus, gratiis & honoribus, quæ à prædicta ſeu aliis tenent eccleſiis, cenſemus eſſe privatos: ita quod illi, ad quos eorum collatio, conceſſio ſeu diſpoſitio pertinet, reſumendi ea, aut retinendi, concedendi ſeu conferendi aliis, ſeu de aliis etiam diſponēdi (prout ad eos pertinet) liberam habeant poteſtatem: & ne taliter nominati electi vel aſſumpti de ſua pertinacia vel contemptu valeant gloriari: nos quælibet mandata, præcepta, ordinationes & ſtatuta, quæ fecerint, omneſque ſententias, quas tulerint, & quicquid penitus in contractibus & obligationibus ſeu quibuſcunque aliis, vrbis nomine, vel tanquam ſenatores, capitanei, patricij aut rectores, vel officiales ipſius egerint: irrita prorſus ex nunc & vacua nunciamus. Iudices verò & tabelliones, qui ſuper his aut eorum aliquibus contra præſentis conſtitutionis edictum patrocinari vel inſtrumenta conficere forte præſumpſerint: iudicatus & tabellionatus officiis ſe noverint eſſe privatos. Contemptores quoq;, ſeu violatores præmiſſorum, vel aliquorum, vel alicuius eorum ab huiuſmodi excommunicationis ſententia (præterquam in mortis c articulo) abſolui non poſſint, niſi per Romanum pontificem, vel de ipſius petita & obtenta licentia ſpeciali: non obſtantibus aliquibus privilegiis, indulgentiis, conceſſionibus, conſtitutionibus, conſuetudinibus & ſtatutis quacunque firmitate vallatis, quæ in præmiſſis omnibus nolumus aliquibus vel alicui ſuffragari: ſed omnia, quo ad illa decernimus non tenere. Vt d autem cives Romanorum, qui ex ipſa vrbe naturalem duxiſſe noſcuntur originem, aut quivis alij qui in ipſa eiuſve territorio, non advenæ, ſed continui habitatores e extiterant, quo ad honores ipſius vrbis, aut regimen gratioſis functionibus potiantur: nō intendimus, quòd præſens conſtitutio tales excludat, quin ad vnum annum duntaxat, vel ad aliud tempus brevius nominari ad ipſius regimen, & officium eligi valeant, ac aſſumi: etiamſi prædictorum principum & aliorum fratres, filij vel nepotes exiſtant: aut etiam ſi extra vrbem & ipſius territorium ſub nomine comitatus, baroniæ, ſeu cuiuſcunq; alterius tituli in a hominibus vel locis aliquibus iuriſdictionem ſeu poteſtatem aliquam temporalem vel perpetuam obtinerent: dummodo prædicta iuriſdictio vel poteſtas extra vrbem & territorium præfata conſiſtens, non tantæ præeminentiæ vel notabilis potentatus exiſtat, quod eam b obtinentes eius occaſione vel cauſa cum aliis excluſis a dicto vrbis regimine (vt præmittitur) præſentis conſtitutionis oraculo rationabiliter includantur.

CAP. XVIII.

Canonicis cathedralis eccleſiæ ipſo iure vel per ſententiam (præterquam in caſu negligentiæ) eligendi poteſtate privatis, ad papam ius devolvitur eligendi: in inferioribus eccleſiis ſemper ad proximum ſuperiorem devolvitur, h. d.

Bonifacius octavus.

QVamquam in caſu c negligentiæ ſit ſtatutum à iure, vt eccleſia cathedrali vacante, ſi per eos ad quos ſpectat, non fuerit electio de prælato infra tempus debitum celebrata, eligendi poteſtas ad ſuperiorem proximum devolvatur: hoc tamen non eſt ad caſum alium extendendum. Igitur ſi electores in huiuſmodi eccleſia vel ipſo iure cùm eligunt ſcienter indignum, vel per ſententiam cum formam traditam in generali d concilio non obſervant, eligendi poteſtate priventur: non ad dictum ſuperiorem, ſed ad Romanū pontificem poteſtas eadem devolvetur. Secus autem in inferioribus eccleſiis eſt cenſendum.

CAP. XIX.

Conſtitutione, Vt circa, non ſatisfecit appellans, qui deſinunt iurare ſe credere oppoſita eſſe vera, vel quæ ſufficere deberent ex eis. Ioan. And.

Idem.

IS, qui contra electionis formam vel electi perſonam aliquam aliqua obiiciens, ad ſedem apoſtolicam appellavit, corporali à ſe præſtito iuramento, quod illa, quæ in appellatione ſua expreſſerat, vel ea, quę de ipſis deberent ſufficere, vera eſſe credebat, & ſe poſſe probare: non eſt ſuper obiectis vel expreſſis huiuſmodi audiendus. Cùm non ſimpliciter, ſicuti tenebatur iuxta conſtitutionem felicis recordationis Gregorij papæ x. prædeceſſoris noſtri, editam in concilio generali Lugdunenſi, iuraverit expreſſa eadem ſeu obiecta ſe credere vera eſſe, & ſe poſſe probare: ſed indeterminate illa, vel ea, quæ deberent ſufficere de eiſdem.

CAP. XX.

Qui contra certam perſonam ne eligatur appellat, conſtitutionem, Vt circa, ſervare tenetur. Ioan. And.

Idem.

QVi contra certam & nominatam e perſonam ne ab aliis eligatur, ad ſedem apoſtolicam antequā ſit electio, duxerit appellandum: debet per omnia in appellando ſervare formam conſtitutionis felicis recordationis Gregorij papæ x. prædeceſſ. noſtri (vt circa)

a *Vide l. ij. § ij. ff. de ge. & Bart. in l. omnes populi. gl. in c. nonnullis. de reſcrip.* b *Dicit Pet. de Anch. niſi hoc fuiſſet expreſſum pœna privationis feud. non tranſiuiſſet in filium quod tamen ipſe latius diſtinguit Pont.* c *Quia tunc nulla eſt caſuum reſervatio, & ideo omnes ſacerdotes quoſlibet pœnitentes a quibuſuis peccatis & cenſuris abſolvere poſſunt. concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. de caſuum reſerv.* d *al. vt autem cives Romani.* e *aliàs, extiterint.*

a *al. in nominibus.* b *Dictio eam, deeſt in manuſcriptis Codicibus.* c *Tamen impoſita per ius in caſu negligentiæ, non includit caſum delicti. & ſic non puniantur negligentia & delictum. In concilio Lateranenſi generali ſub Innocen. III. cap. 25.* d *In generali concilio Lateran.* [illegible] *Al.* [illegible] *lib. cap. 4.* e *Poteſt dici perſona certa, licet ſuo nomine non nominetur. arg. de teſtibus cap. licet ex quadam* [illegible] *quod allegantes ſtatutum ſit* [illegible] *ipſum, abſque eo quod* [illegible] *ſuo* [illegible] *ſup. e. proximo. Dom.*

editæ.

editæ in concilio Lugdunenſi: ac ſi electione iam facta eum contingeret appellare. Alioquin non obſeruans, pœnæ conſtitutionis eiuſdem ſe nouerit ſubiacere.

CAP. XXI.

Si compromiſſum eſt in plures vt eligant: per vnum facienda eſt electionis pronunciatio, ſicut quando proceditur per formã ſcrutinij: aliter electio facta non tenet. Ioan. And.

Idem.

Sicut a cùm per formam ſcrutinij ad electionem proceditur, eſt per vnum pronuncianda & facienda communis electio, ſecundum canonica inſtituta: ſic & per vnum debet fieri, cum per formam proceditur compromiſſi. Quamuis in arbitris compromiſſariis lex b humana innuat, quòd ab eis omnibus ſit pronunciatio facienda: alioquin à pluribus compromiſſariis facta ſinguli electio, eo ipſo viribus non ſubſiſtat. c

CAP. XXII.

Decret. ſupra eodem, licet canon. in collegiatis parœcialibus eccleſiis & aſſumptis ad ipſarum regimen, locum non habet. Ioan. And.

Idem.

Statutum d felicis recordationis Gregorij x. papæ prædeceſſoris noſtri de iis, qui ad parœcialium eccleſiarum regimen aſſumuntur e promouendis ad ſacerdotium intra annum, alioquin eiſdem eccleſiis ſint priuati, quod (cum ſit pœnale) f reſtringi potius conuenit, quam laxari: declaramus ad collegiatas eccleſias, etiam ſi alias parœciales exiſterint, & aſſumptos ad earum regimen non extendi: ſed antiqua iura ſeruari debere potius in eiſdem.

CAP. XXIII.

Si compromiſſarius ſecundum traditam ſibi metam (ſcrutatis & in ſcriptis redactis voluntatibus ſingulorum) illum eligat, in quem non maior pars capituli, ſed plures alteram comparatione conſenſerant: non tenet electio, cum præter formas concilij fuerit celebrata. Ioan. And.

Idem.

Si cui eligendi poteſtas data fuerit ſub hac forma, vt ipſe ſecreto & ſigillatim votis ſingulorum de capitulo exquiſitis, & in ſcriptis redactis illum eligat, in quẽ plures de capitulo partium g comparatione minorum conſenſerint: licet conſentientes maiorem partem totius capituli nõ attingant: ipſeq; facto huiuſmodi ſcrutinio & in ſcriptis redacto, iuxta traditam ſibi formam eum, in quem non maior pars, ſed plures de dicto capitulo, quàm in quemquam alium direxerant vota ſua, duxerit eligendum. Talis electio (cum præter formas, quas generale concilium ſeruari ſtatuit in electionibus celebrandis, decernens eas ſi aliter fierent, non valere, fuerit attentata) robur non obtinet firmitatis.

CAP. XXIIII.

Ex vocatione quomodocunq; facta in diſcordia de religioſo mendicante ad prælaturam extra adminiſtrationem ſui ordinis, non acquiritur illi ius: nec conſentire poterit etiam de prælati licentia. Idẽ de vocatione facta à minori parte numero ad quamlibet prælationem de religioſo non mendicante: & ſecus factum irritum decernit. Et ponit iſtud cap. vnum ſpeciale in mendicantibus. Ioan. Andr.

a Vide concil. Later. ſub Innocen. III. cap. 24. vbi traduntur varia electionum forma. b Leges ciuiles poſſunt allegari in foro canonico. de quo ſupra de no. oper. nun. c. 1. & ij. Doct. c al. ſubſiſtet. d Vide Card. a. conſ. 30. e Cap. licet Canon. locum habet qualitercunq; ſit prouiſum de Parochiali eccleſia: cum dicat textus, aſſumuntur, quod cõgruit cuilibet modo prouiſionis. f Nota iura pœnalia ſtrictè eſſe interpretanda c. in pœnis de reg. iuris. g Appellatione maioris partis intelligitur de maiori parte totius: non autem de maiori parte comparatione alterius minorum.

Idem.

Quorundam a oculos ſic vitium ambitionis excæcat, quod quaſi ſuæ profeſſionis immemores, qui contemptis honoribus abiectis diuitiis, ſpretiſque deliciis, arbitrium proprium ſubiugarunt alterius ditioni, retro reſpiciunt ad aratrum manu miſſa, dum præcipitanter ruunt in litigiorum anfractus, b & cauſarum ſtrepitibus ſe inuoluunt, & extra adminiſtrationes proprij ordinis ſolium prælaturæ conſcendere moliuntur, electionibus, poſtulationibus ſeu prouiſionibus de ſe in diſcordia celebratis, improuidè præſtando conſenſum, præbendi aſſenſum à ſuo ſuperiore nonnũquam extorta licentia potius, quàm obtenta: ex quo animarum & eccleſiarum diſpendia noſcimus proueniſſe, & prouentura maiora in antea veriſimiliter formidamus. Volentes igitur huic peſti ſalubri remedio obuiare: præſenti conſtitutione ſancimus, vt nulli religioſo prædicatorũ, minorum, eremitarum ſancti Auguſtini, aut quorumlibet mendicantium ordinum ex electione, poſtulatione, prouiſione, ſeu vocatione ad aliquam extra adminiſtrationem ſui ordinis prælaturam in diſcordia de ſe facta ius de cætero acquiratur: nec eorum aliquis tali electioni, poſtulationi, prouiſioni, aut vocationi quoquo modo valeat conſentire: etiam ſi magiſtri, aut miniſtri, vel prioris generalium eorundem ad id acceſſerit licentia vel conſenſus. Circa c religioſos quoq; alios cuiuſcunq; conditionis vel ſtatus exiſtant, volumus hoc ſeruari: vt nec ipſi electionibus, poſtulationibus, prouiſionibus, aut vocationibus, à minori parte numero ad prælationes quaſlibet de ſe factis (quæ hoc ipſo, quòd à minori parte proceſſerint, nullum prorſus tribuant ius eiſdem) ſuum audeant præſtare conſenſum: etiam ſi ſuper hoc aſſenſus vel licentia ſuorum interuenerit prælatorum. Nos enim quicquid contra præmiſſa vel eorum aliquod à quoquam contigerit attentari: omnino decernimus irritum & inane.

CAP. XXV.

Non poteſt electus duas electiones proſequi, petendo confirmationem ex illis: etiam ſi proteſtetur ſe contentum altera, per quam conſequi poſſit ſuæ intentionis effectum. neceſſe ergo habet alteram eligere: qua electa, ad alteram redire non poterit. Ioan. And.

Idem.

Vt quis duas d electiones de ſe in aliqua eccleſia celebratas proſequatur inſimul, & confirmationem petat ex eis (cum non niſi ex vna ipſarum valeat ius habere) rationi conſonum non putamus. Etiam ſi ſe contentum eſſe velle altera, per quam ſuæ intentionis conſequi poſſit effectum in initio proteſtetur. Oportet ergo eum (ne eorum ipſius eccleſiæ, vel ſui aduerſarij, ſi quẽ habet, diſcrimine in incerto vagetur) eligere, quam proſequi velit ex illis: & confirmationem petere tantummodo ex eadem. Regreſſum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare, ſibiq; ius ex ea non competere profiteri videtur, nullatenus habiturum.

CAP. XXVI.

Si electus non conſentit, vel poſt conſenſum renunciat, vel moritur, vel propter occultum ſui vitium electio caſſatur: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: niſi circa id egerint fraudulenter. Ioan. And.

a Declarat hunc text. prout in clem. quod circa de elec. b dicto &, deeſt in manuſcr. Lucæ 9. c Vide Oldrad. conſ. 109 & concil. Trid. ſeſſ. 25. tit. de reg. ca. 6. d Nota ex hoc cap. poſſe quem obtinere duplicem electionem in eadem eccleſia, tamen confirmationem quærere non poſſe, niſi ex vna. Item non poſſe aliquem cauſare titulum ſuper eadem re niſi ex vna cauſa. vide text. in c. inter dilectos. de fide inſtrum.

Digitized by Google

Idem.

SI electio ex eo non ſortiatur effectum, quia electus conſentire recuſat, vel poſt conſenſum renunciat iuri ſuo, aut fortè diem claudit extremum, ſeu propter occultum eius vicium irritatur: electores (quia iam fecerant quod ſpectabat ad ipſos, intra iuris terminum eligendo) habebunt a diſſenſu, renunciatione, morte, vel irritatione prædictis: ac ſi vacatio noua eſſet, tempus integrum ad electionem aliam celebrandam. Dum modo nil fraudulenter egerint in præmiſſis.

CAP. XXVII.

Si religioſus non obtenta licentia conſentit electioni de ſe factæ extra ſuum monaſterium: non valet conſenſus, & irrita eſt electio.

Idem.

SI religioſus *a* (cuius arbitrium *b* non ex ſua, cùm velle vel nolle non habeat: ſed ex illius, quem vice Dei ſupra caput ſuum poſuit, & cuius imperio ſe ſubiecit, voluntate dependet) electioni de ſe ad prælationem aliquam extra ſuum monaſterium, vel ſuam eccleſiam celebratæ, ſui ſuperioris, qui dare ipſam valeat, non petita licentia, & obtenta præſumpſerit conſentire: conſenſus ſic præſtitus non teneat, & in pœnam præſumptionis illius electio eadem ipſo facto viribus vacuetur omnino.

Solus ſuperior ſine conuentu dare poteſt ſuo religioſo conſentiendi, & tranſeundi licentiam. hoc dicit.

Quia verò vtrum religioſis conſentiendi electionibus de ſe factis: & ad prælationes, ad quas electi fuerint, tranſeundi à ſuis ſuperioribus, ſine fratrum *c* conſilio licentia dari poſſit: cum iura ſuper hoc ſint varia, dubitatur interdum. Nos ad huiuſmodi dubitationem tollendam, & vt ordinationes eccleſiarum ac monaſteriorũ, in quibus tales electi extiterint, celerius & facilius valeant expediri: decernimus, vt iidem ſuperiores (ſuis irrequiſitis conuentibus) electis huiuſmodi conſentiendi & tranſeundi, liberam dare valeant facultatem.

CAP. XXVIII.

Monachus in abbatem eligi non poteſt, niſi ſit expreſſè profeſſus. Ad dignitatem autem epiſcopalem & in ſeculari, & in regulari eccleſia, talis eligi poterit.

Idem.

NVllus religioſus *d* ad abbatiam ſeu prælaturam ſuæ vel alterius religionis decætero eligatur, niſi antea fuerit ordinem regularem expreſsè profeſſus. Quod ſi ſecus actum *e* fuerit: eo ipſo irritum habeatur.

Ad dignitatem verò epiſcopalem (ad *f* quam nouitij eliguntur interdum) talem in ſecularibus vel regularibus eccleſiis eligi minimè prohibemus.

CAP. XXIX.

Forma electionis tradita per decr. ſupra eod. Cùm dilectis. non eſt ſublata per ſequens concilium: Quia propter. h. d. Io. An.

Idem.

CVm expediat concordare iura iuribus, & eorum correctiones (ſi ſuſtineri valeant) euitari. Decretalem felicis recordationis Innoc. papæ III. prædeceſſoris noſtri, quæ innuit ſub ea forma poſſe in electionibus licitè *g* compromitti: vt compromiſſarij ſecretò & ſigillatim voluntati omnium inquiſitis illum in quem maior & ſanior pars capituli conſenſerit, eligere tenetur: declaramus abrogatam non eſſe per ſubſecutum concilium generale: imò poteſt in ipſis electionibus vt prius procedi licitè per eandem.

CAP. XXX.

Accedens ad ſedem apoſtolicam pro inſtruendo negotio electionis per Decre. Cupientes, eundo, hac de cauſa ſtando, & redeundo integre (præter quotidianas diſtributiones) percipit fructus beneficiorum, quos percipere poſſet in ipſa eccleſia reſidendo. Ioan. And.

Idem.

CVm non deceat alicui ſuum officium eſſe damnoſum: Statuimus vt ij, qui iuxta conſtitutionem felicis recordationis Nicolai papę tertij prædeceſſoris noſtri ſuper hoc editam, ad apoſtolicam ſedem venerint, eam circa imminentium electionum negotia inſtructuri: (cum tales eccleſiarum ſuarum *a* proſequentes vtilitatem, cenſeri debeant reſidentes) fructus beneficiorum ſuorum, quæ obtinent in illis eccleſijs, quarum negotia proſequuntur, & etiam aliorum, quos reciperent vel poſſent recipere in ipſis *b* eccleſiis reſidendo, integrè (quotidianis diſtributionibus duntaxat exceptis) recipiant: ad ſedem propterea veniendo eandem, ibidemque hac de cauſa morando, & ad ipſas eccleſias redeundo, ac ſi perſonaliter in eiſdem eccleſijs reſiderent. Non *c* obſtantibus quibuslibet conſuetudinibus vel ſtatutis eccleſiarum ipſarum contrariis ſeu priuilegiis quibuſcunq;, per quæ præmiſſorum effectus poſſet quomodolibet impediri.

CAP. XXXI.

Is, qui opponit euidentem defectum ſcientiæ vel perſonæ, contra promouendum ad aliquam dignitatem, pœnitere non poteſt. cauſam reddit. Ioan. And.

Idem.

AB eo qui contra electum vel poſtulatum ſeu promouendum ad aliquam dignitatem, inter cætera, quæ obiicit euidentem, *d* notorium ſeu manifeſtum ſcientiæ, vel alium perſonæ defectum opponit: ipſius defectus oppoſitio, vel eius qualitas nequeunt poſtea reuocari. Cum enim opponens (ſi quod de defectu oppoſuit huiuſmodi, deſtitui veritate contingat) a proſecutione cauſæ debeat omnino excludi, & puniri perinde ac ſi in probatione omnium, quæ obiecerat defeciſſet: iuſtum eſt vt (poſtquam ad oppoſitionem eandem proceſſit) nequeat in præiudicium eius, contra quem oppoſuit, vlterius pœnitere.

CAP. XXXII.

Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu.

Idem.

EX eo quòd ad electionem epiſcopi, quæ te in pupillari conſtituto ætate, in tua eccleſia extitit celebrata. cum cæteris eiuſdem eccleſiæ canonicis non fuiſti admiſſus: de contemptu conqueri, aut electionem eandem impugnare non potes. Cùm tã iuris quàm rationis exiſtat: vt tales (cùm diſcretione careãt) ad præſtandum: in electione ſuffragium nullatenus admittantur.

Non profeſſi cum profeſſis, vel conuerſi laici cum clericis, electioni intereſſe non debent. h. d.

In eccleſiis quoque regularibus, vel monaſteriis ij qui non ſunt tacitè vel expreſsè profeſſi non debent cum profeſſis, vel conuerſi laici cum clericis electionibus intereſſe.

CAP. XXXIII.

Si ab electione cathedralis vel regularis eccleſiæ, in ſcriptis ex cauſa probabili appellatur ad papam: ea pendente confirmatio facta per ordinarium non valet. Requiro Decret. Cupientes. non ſolum quòd electus veniat, ſed quòd

---

a *Vide Clem. cum conceſſit. de elect. & extrau. Benedicti. quæ incipit. Si religioſus, de elect.* b *vide textum in j. c vij. iudic. Dom.* c *Nota quod monachi dicuntur fratres. o cauſam ſup. de iudic. Dom. alleg. at. ib. c. pen. in fi. eod. de priuil. Fon.* d *Vide Clemen. in rationis de electio.* e *al irr... illius ... merit.* f *al tra: ad aliam ... a ... antiq. codicib.*

a *Suum poteſt dici ad, quod eſt ſuum in parte, & non in toto nam eccleſia non eſt tota canonici: vide gl. ſ. in fi. de praebend. cum in illis.* b *al. ita: in dictis eccleſiis.* c *al. ita: non obſtantibus quibuslibet aliis conſuetudinibus.* d *Vide tex. in fi. de verbor. ſignif. c. ij.* e *Vide c. inquiſitionis ſupra de accuſ. Domin.*

vſque

vſque ad finem negotium proſequatur. & habet locum etiam cum appellatur à confirmatione vel prouiſione. Ioan. Andr.

Idem.

SI poſtquam ab electione in cathedrali vel regulari eccleſiæ celebrata fuerit in ſcriptis ex cauſa probabili, quæ probata deberet legitima reputari ad ſedem apoſt. appellatum, electionem ipſam per ordinarium confirmari contingat: huiuſmodi cõfirmatio, niſi prius fuerit canonicè ab appellatione ipſa receſſum (cùm ſic ab eo, qui non potuit *a* de facto præſumpta) nullam obtinebit roboris firmitatem. Si verò electus, qui iuxta conſtitutionem felicis recordationis Nicolai papæ tertij prædeceſſoris noſtri, ad dictam ſedem venerat pro electionis ſuæ negotio proſequendo, de Romana curia ſine licentia receſſerit, antequam huiuſmodi negotium ſit finitum, eius electio auctoritate conſtitutionis ipſius (quæ non ſolum, vt quis veniat, ſed etiam ex ſui mente exigit quòd vſque ad finem negotium proſequatur) eo ipſo viribus euacuatur *b* omnino. Cùm autem ab electionis confirmatione vel facta prouiſione per eum, ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat deuoluta eligendi poteſtas ad ſedem appellatur eandem: conſtitutionem prædictam in veniendo & mittendo, & aliis, quæ perſtringuntur, in ea conuenit obſeruari.

CAP. XXXIIII.

Diſpenſare poſſunt epiſcopi & ſuperiores cum habentibus parœciales eccleſias ſibi ſubiectas, quouſq; ad ſeptennium ſtudendo non teneantur ad ſacerdotium promoueri: ad ſubdiaconatum tamen debent promoueri intra annum: aliàs ſunt priuati. Et illo durante ſeptennio debet in illa eccleſia idoneum ponere vicarium, de fructibus eccleſiæ ſuſtinendum. Elapſo ſeptennio debet eccl. or intra annum in presbyterum promoueri.

Idem.

CVm ex eo, quòd felicis recordationis *c* Gregorij papæ x. prædeceſſor noſter ſtatuit in cõcilio Lugdun. vt ad regimen parœcialium eccleſiarum ſumpti, ſe ad ſacerdotiũ promoueri faciant intra annum a ſibi commiſſi regiminis tempore connumerandum: *d* & perſonaliter reſideant in eiſdem. Alioquin ſi intra idem tempus promoti non fuerint, huiuſmodi eccleſiis abſque monitione alia ſint priuati. Nonnullis extunc parœciales eccleſias recuſantibus acceptare legendi & proficiendi (cũ eis facultates nõ ſuppetãt: nec ab eccleſiarũ prælatis de aliis beneficiis in plerisq; mundi partib. interdum prouideatur eiſdem) opportunitas ſit ſublata, in grande vniuerſalis eccleſiæ (quã ad ſui regimen viris literatis permaxime noſcitur indigere) diſpendium & iacturam. Nos ſuper hoc multorum inſtantia excitati frequenter volentes cupientibus in ſcientia proficere, vt fructum in Dei eccleſia ſuo tempore afferre valeant, oppo tune vtiliter prouidere: præſenti conſtitutione ſancimus, vt epiſcopi cæteriq. ſuperiores cum iis, qui huiuſmodi ſubiectas ſibi eccleſias obtinẽt vel obtinuerint, in futurum diſpenſare poſſint libere, quòd vſq; ad ſeptennium literarum ſtudio inſiſtentes promoueri minimè teneantur niſi ad ordinem ſubdiaconatus dumtaxat: ad quẽ intra prædictũ annum recipiendũ (ne ſicut à multis de Chriſti patrimonio ſublimatis olim factũ eſſe dignoſcitur, à ſtatu ſe retrocedere valeãt clericali) omnino aſtringi volumus. & niſi receperint, pœna contenta in dicto cõcilio eo ipſo percelli. Porrò ſeptennio prædicto durante, iidem epiſcopi & ſuperiores ſolicitè prouidere procurent, vt per bonos ſufficientes vicarios ab eis huiuſmodi eccleſiis deputandos, animarum cura diligenter exerceatur: & deſeruiatur laudabiliter in diuinis, quibus de ipſarum eccleſiarum prouentibus neceſſaria congruè miniſtrentur. Elapſo verò dicto ſeptennio *a* ij, cum quibus fuerit (vt præmittitur) diſpenſatum, ad diaconatus & presbyteratus ordines intra annum ſe faciat promoueri: alioquin ex tunc dictam pœnam (niſi iuſta de cauſa id omiſerint) ipſo iure ſe nouerint incurſuros.

CAP. XXXV.

Quatuor dicit. Primò, quod ad pœnam priuationis rectoris parœcialis eccleſiæ non promoti requiritur, quod annus integer ſit completus. Secundò, quòd annus illo non currit iuſtè impedito. Tertiò, quod poſt priuationem, eccleſia eidem conferre non poteſt. Quartò, quod non promotus ſi eo animo receperat eccleſiam vt fructus anni perciperet: tenetur ad reſtitutionem ipſorum. Et qui ea mente contulit: eccleſiam ſeruare debet indemnem. Ioan. Andr.

Idem.

COmmiſſa tibi parœcialis eccleſia, quanquam tantum de anno tranſierit, quòd intra ipſum nequeas iuxta ſtatutum generalis concilij Lugdunenſis ad ſacerdotium promoueri: non eſt niſi tunc demum, cum ex toto *b* fuerit ipſe annus elapſus cenſenda vacare, nec poteſt alteri antea te nolente conferri. Annus autem huiuſmodi, qui à tempore illo incœpit, quo ipſius eccleſiæ regimen commiſſum tibi extitit, & poſſeſſionem eius pacificam habuiſti: vel per te ſtetit quo minus haberes eandem: tibi non currit, ſi promoueri iuſto impedimento detentus intra tempus huiuſmodi nequiuiſti. Porro ſi infrà dictum tempus non fueris rationabili cauſa ceſſante promotus: tibi eccleſia ipſa, qua dicti ſtatuti auctoritate iam priuatus exiſtis (ne ſtatutum ipſum fiat ludibrio, debitoq; fruſtretur effectu: & non rebus, ſed verbis, cum ſit potius contrarium faciendum: lex impoſita videatur) nullatenus ea vice poterit iterato conferri. Cæterùm ſi promoueri ad ſacerdotium non intendens parœcialem receperis eccleſiam, vt fructus ex ea per annum percipias: ipſam poſtmodum dimiſſurus (niſi voluntate mutata promotus fueris) teneberis ad reſtitutionem fructuum eorundem. cùm eos receperis fraudulenter: illum autem, qui eam tibi contulit, cùm te non crederet ad huiuſmodi ordinem promouendum (præter diuinam, quàm exinde incurrit offenſam) ad ſeruandam indemnem eandem eccleſiam decernimus obligati.

CAP. XXXVI.

Abbas exemptus legitur in epiſcopum: ſed tranſire non poteſt ſine licentia Papæ vel legati de latere.

Idem.

SI abbatem eccleſiæ Romanæ immediatè ſubiectum in veſtrum epiſcopum elegiſtis, reprehendi exinde nulla ratione poteſtis. ei tamen ab alio, quàm à nobis vel apoſtolicæ ſed. legato ſi ſit in prouincia de latere *c* noſtro miſſus: dari non poteſt licentia ſuum deſerendi monaſterium & ad veſtram eccleſiam tranſeundi.

Legatus de latere poteſt confirmare electiones epiſcoporum exemptorum: reliqui non, ſine ſpeciali mandato. Io. And.

Huiuſmodi verò legatus, qui maius omnibus poſt Rom. pontificem in prouincia ſibi decreta imperium cenſetur habere: archiepiſcoporum, epiſcoporum, & exemptorum electiones poteſt ex officio confirmare. Alij autem legati hoc nequeunt: niſi id eis à ſede ipſa ſpecialiter ſit commiſſum.

---

a *Geſta à iudice incompetenti ſunt nulla, ad hoc ſupra de iudi. at ſi clerici, cum ſi. Dom.* b *alias, vacuatur.* c *Alias ita: dominus Gregorius Papa prædeceſſor noſter.* d *Numerandum.*

a *Diſpenſare non poteſt epiſcopus vltra ſeptennium cum curato ſuper non promotione ad ſacerdotium.* b *Vbi ſtatutum præcipit certam pœnam ſoluendam intra annum, illa pœna peti non poteſt, donec annus totaliter ſit elapſus.* b *De triplici genere legatorum, vide gloſ. in c.i. de off. leg. & do. meum Brunellum in lib. de poteſt. legati. Font.*

CAP. XXXVII.

Si compromiſſarius non eligit intra tempus iuris, ad proximum ſuperiorem deuoluitur poteſtas prouidendi. Si eligit, ſed indignum, indiſtinctè redit ad compromittentes: niſi id ſcienter ratum habuerint. Idem ſi electus idoneus non conſentit. Si compromiſſarius ſcienter eligit indignum: ipſe ſolus ab eccleſiaſticis beneficiis trienmo eſt ſuſpenſus, niſi id compromittentes ſcienter ratum habuerint. Et pœna prædicta ſuſpenſionis non habet locum in epiſcopo compromiſſario, nec in electione inferiorum epiſcoporum. Et reſtringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in eccleſia offenſa. Et idem in beneficiis illius, qui deficit in probatione eius, quod obiicit in perſonam. Ioan. And.

Idem.

SI compromiſſarius, in quem defuncto *a* epiſcopo transfertur eligendi poteſtas, negligēter intra tempus à iure ſtatutum eligere prætermittat: ad ſuperiorem proximum poteſtas deuoluitur prouidendi, ſibique compromittentes imputent, qui in talem poteſtatem huiuſmodi tranſtulerint.

Si verò eligat, ſed indignum: tunc ſiue ſcienter id fecerit (cum dolus ipſius eis, qui non ſunt in culpa, non debeat imputari) *b* ſiue etiam ignoranter (cùm ſuo ſit functus officio) eligendi poteſtas (niſi & ipſi ſcienter electionem talem ratam habuerint) liberè reuertitur ad eoſdem. Idem fit, cum elegit idoneum: ſed electus renuit conſentire.

Porrò eo caſu, cùm ſcilicet indignus eligitur ab eodem compromittentes (quos illius odio non conuenit prægrauari) nequaquam (niſi ſicut præmittitur ratum habuerint) puniuntur: ſed ipſe (vt pœna ſuum auctorem teneat) à beneficiis eccleſiaſticis triennio iuxta Lateranenſe concilium ſuſpendi ſit ipſo iure. Huiuſmodi quoq; pœna, nec in epiſcopo, ſi ad eligendum ſiat compromiſſarius ſic peccante (cùm de iure nullam ſententiam ſuſpenſionis incurrat, niſi de ipſo expreſſa mētio habeatur) nec in aliorum quàm epiſcoporum & ſuperiorum ipſorum electionibus: cum peccatur in ipſis, vindicat ſibi locum. Reſtringitur etiam dicta pœna ſolum ad ea beneficia, quæ ſic peccans, in illa obtinet eccleſia, quam taliter eligendo, ſpecialiter noſcitur offendiſſe. Et idem in illius beneficiis eſt cenſendum, qui alicuius electionem, poſtulationem, aut prouiſionem impugnans, in probatione deficit eius, quod obiicit in perſonam.

CAP. XXXVIII.

Procurator ad appellandum ſecundum formam ca. Vt circa. non eſt idoneus, niſi omnia obiecta, & forma iuramenti in procuratorio exprimantur. hec dicit ſecundum Pan.

Idem.

PRocurator ad appellandum contra electionem, poſtulationem, aut prouiſionem alicuius *c* non aliter idoneus de cætero reputetur, quàm ſi omnia, quæ in formam obiicere vel perſonas, & propter quæ appellare intendit, ſingulariter & clarè in eius procuratorio ſint expreſſa. Habeatque ſpeciale mandatum iurandi corporaliter in eorum animas, quorum procurator exiſtit, quod ipſi credunt expreſſa huiuſmodi vera eſſe, & ſe poſſe probare.

CAP. XXXIX.

Caſſata confirmatione, vel caſſa, nunciata propter defectum iuriſdictionis, vel ſolennitatem omiſſam: non propter hec electio caſſata dicitur. Ioan. And.

Idem.

SI confirmationem electionis *a* propter debitam iuris ſolennitatem in confirmatione ipſa omiſſam, vel ex eo, quia ipſe qui confirmauit, confirmandi non habuit poteſtatem, caſſari ſeu caſſam & irritam nunciari contingat: non propter hoc præcedens electio (ſi aliàs ſit canonica) intelligitur infirmari.

CAP. XL.

Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata eccleſia, ſingulares perſonæ capituli vel conuentus occupant bona à prælato dimiſſa, vel vacationis tempore obuenientia, donec plenè reſtituant, ab officio & quibuſcunq; beneficiis ſunt ſuſpenſi: non obſtantibus priuilegiis, ſtatutis, conſuetudinibus quacunq; firmitate vallatis. Ioan. And.

Idem.

QVia ſæpè *b* contingit, quod cathedralibus & regularibus ac collegiatis eccleſiis vacantibus, capitula, conuentus, collegia, *c* & ſingulares earundem perſonæ bona à prælatis ipſarum dimiſſa, vel vacationis tempore obuenientia, quæ in vtilitatem dictarum eccleſiarum expendi, vel futuris deberent ſucceſſoribus fideliter reſeruari: occupant, inter ſe diuidunt, ſurripiunt, dilapidant, diſſipant, & conſumunt in earum graue diſpendium & iacturam. Nos ipſorum auſus reprimere, ac eccleſiarum indemnitatibus præcauere volentes: decernimus vt ij, qui præmiſſa de cætero præſumpſerint, eo ipſo ſint, & tamdiu maneant ab officio & beneficiis quibuſcunque ſuſpenſi, donec plenè reſtituerint quicquid de bonis perceperint ſupradictis. Non obſtantibus quibuslibet priuilegiis vel indulgentiis, aut contrariis conſuetudinibus, conſtitutionibus, vel ſtatutis, iuramento, confirmatione ſedis apoſtolicæ, aut alia quacunque firmitate vallatis: quæ omnia, quò ad hoc auctoritate apoſtolica reuocamus, caſſamus, & irritamus: ac nullius deinceps volumus eſſe firmitatis.

CAP. XLI

Decretalis, Vt circa, ſolum in extraiudicialibus appellationibus locum habet: in iudicialibus autem antiqua iura ſeruanda ſunt. hec dicit. Ioan. And.

Idem.

COnſtituto felicis recordationis Greg. pap. præd. noſt. edita in concilio Lugdun. formam exprimens, ſecundum quam ab iis, qui in *d* electionibus, poſtulationibus, aut prouiſionibus ſe opponunt, debeat appellari: locum ſibi nō vindicat, niſi ſolum cùm in eis extra iudicium appellatur.

Quando verò in iudiciis *e* in huiuſmodi negotiis appellari contingit: anteriora iura (cum per eam immutata non fuerint) obſeruari oportet.

CAP. XLII.

Habens plenam adminiſtrationem cathedralis eccleſiæ in ſpiritualib. & temporalibus, iuriſdictionalia exercere poteſt: ſacramentalia non, niſi epiſcopus fuerit. h. d. Domi.

Idem.

IS, cui procuratio ſeu adminiſtratio cathedralis eccleſiæ, plena & libera in ſpiritualib. & tēporalibus à ſede apoſtolica (cui ſoli hoc competit) eſt commiſſa: poteſt (alienatione bonorum immobilium, dūtaxat excepta) omnia, quæ iuriſdictionis epiſcopalis exiſtunt, & quæ poteſt electus exequi confirmatus, liberè exercere.

Illa quippe, quæ miniſterium conſecrationis expoſcunt (niſi fuerit epiſcopus) per alios faciat epiſcopos expediri.

---

a *Electio poteſt fieri ante, quam epiſcopus tradatur ſepultura. de quo vide ca. Bona. ſuprà eodem.* b *Vide l. fin. C. de acq. poſ. vbi eius delictum concernit proceſſum & pœnam de Arch. Font.* c *dictio alicuius, deeſt in manuſcriptis codicibus.*

a *Secundum Doctor. iſte. tex. habet locum etiam in aliis confirmationibus. vide Felinum in c. conſtitutus. de reſcript. Font.* b *Iura debēt adaptari iis, quæ ſæpe contingunt. vide gl. de deſponſ. impub. literas.* c *Quomodo puniantur colleg. vide Bart. in l. aut fact. ff. de pœn. c. ſi ciuitas. de ſen. excom. de Anchar. Font.* d *dictio in, deeſt in manuſc.* e *al. in iud. cie.*

CAP.

CAP. XLIII.

Monialis non eligit, niſi peregerit duodecimum annum, & ſit tacite vel expreſſè profeſſa: nec eligitur niſi peregerit triceſimum annum, & fuerit expreſſè profeſſa. hoc dicit, prima pars vſq; ibi. Sane. Ioan. And.

Idem.

INdemnitatibus *a* monaſteriorum monialium, quæ frequenter propter electiones in diſcordia celebratas, in ipſis grandia in ſpiritualibus & temporalib. diſpendia patiuntur, occurrere deſiderabiliter affectantes: ſtatuimus, vt cum in eis fuerit electio facienda, nulla monialis (niſi duodecimum annum peregerit, & profeſſa fuerit tacite vel expreſſe) ad eligendum cum aliis admittatur. Nec in abbatiſſam, aut prioriſſam (vbi per prioriſſam monaſterium gubernatur) de cætero eligatur aliqua, niſi triceſimum annum compleuerit, & expreſſe profeſſa fuerit ordinem regularem.

Non obſtante contradictione, vel appellatione, quacunq; electa à duabus partibus numero cum per ſcrutinium proceditur, examinatione præmiſſa, per officium præſidentis confirmatur, & benedicitur. Item publicato ſcrutinio, antequam ad actus extraneos ſe diuertant, eligentes poſſunt accedere ad illam, quæ maiorem partem conuentus numero habet. & ſi per acceſſum ad duas partes peruenerint (ſicut in p i mo caſu) confirmabitur & benedicetur: non tamen adimetur contradicentibus poteſtas denunciādi vel accuſandi, cùm abbatiſſa fuerit benedicta, & poſſeſſionem adepta. Item de obiectis contra electam à maiori parte conuentus, quæ tamen duas partes, nec à principio, nec per acceſſum habet: ante confirmationem ſine ſtrepitu & figura iudicij inquiretur. Ipſa tamen (alienatione bonorum & monialium receptione ſibi interdicta) interim miniſtrabit. Item à minore parte electa nullum ius acquiritur, nec aliæ poſſunt accedere ad eam: nec ibi fit collatio numeri ad numerum. h.d.

Sane *b* ſi ad electionem per formam ſcrutinij procedatur: & (votis in diuerſa diuiſis) electiones *c* per plures in diſcordia celebrari contingat: ea, quæ à duabus partibus numero fuerit celebrata (exceptione ſeu contradictione aut appellatione quacunq; partis alterius non obſtante) per ſuperiorem (prius tamen ex officio prout ſpectat ad ipſum diligenti examinatione præmiſſa) ſi alias inuenta fuerit canonica, confirmetur: & confirmatæ electæ (ſi abbatiſſa extiterit) benedictio impendatur. Si autem nulla earundem electionum à partibus fuerit celebrata duabus: tunc (non obſtante quod ſit publicatum ſcrutinium, & ad electionē proceſſum) poſſint moniales, quæ in aliam vel in alias dixerant vota ſua: liberè per conſenſum (antequam ad actus diuertant extraneos) omni prauitate ceſſante ad illam accedere, quæ ab aliis maiorem partem conuentus numero facientibus eſt electa. Et ſi per acceſſum huiuſmodi ad duas partes peruenire poterit: illis, quæ antea in eam conſenſerant computatis, *d* confirmetur & benedicatur: ac ſi duas partes ab initio habuiſſet, vt in caſu proximo eſt præmiſſum. *e* Verùm ſi quæ fuerint moniales, quæ poſtquam in præmiſſis caſibus talis confirmata & benedicta extiterit, ac poſſeſſionem ſuæ adminiſtrationis fuerit aſſecuta: voluerint in modum denunciationis vel accuſationis, vt a dignitate deiiciatur adepta: proponere aliquid contra ipſam, eis per prædicta proponendi, minime ſit ſublata facultas. Si verò ad illam, quæ à maiori parte (vt præmittitur) eſt electa, noluerint aliæ accedere moniales: vel ſi acceſſerint, non tot tamen, quòd cum aliis prius in eam conſentientibus faciant duas partes: tunc ſuper *a* obiectibus partis alterius, ſi quæ fuerint, & ſuper aliis, quæ in tali negotio ſunt ex officio inquirenda, plene ſine ſtrepitu iudicij & figura per ſuperiorem inquiratur primitus antè, quàm confirmetur electio, vel etiam infirmetur: ſed interim præſentis conſtitutionis auctoritate in ſpiritualibus & temporalibus liberè adminiſtret: ſic tamen quod de rebus monaſterij nil penitus alienet: nec aliquam in monialem recipiat quoquomodo. Si qua vero à minori parte conuentus numero nominata fuerit vel electa: ex nominatione vel electione huiuſmodi (quas epiſcopo quòd pars minor eas fecerit, vires aliquas nolumus obtinere) ipſi ius aliquod quomodolibet non quæratur: nec ad eam ab aliis per conſenſum in hoc caſu valeat acceſſus haberi. Vt autem cùm per prædictam formam proceditur, facilius in huiuſmodi monialium electionibus ad concordiam veniatur: decernimus, vt non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, ſed ſolum numeri ad numerum fiat collatio in eiſdem.

Electa per compromiſſum benedictio impendetur non obſtante minoris partis contradictione: ſed ſi maior ſe ei opponat, liberè adminiſtrabit, nec confirmabitur. Si autem ei ſe opponat pars in duplo maior, non adminiſtrabit, nec confirmabitur, ſed expectabit litis euentum. h.d.

Cæterum ſi per formam compromiſſi fuerit in electione proceſſum, & electæ pars aliqua ſe opponat: ſi minor, ipſius (vt in forma ſcrutinij ſtatuitur) confirmetur electio, & eidem benedictio impēdatur, partis eiuſdem contradictione, vel exceptione, aut appellatione qualibet non obſtante: ſed per hoc denunciandi vel accuſandi eam poſtmodum ſibi via minimè ſit præcluſa. Si maior, eius (donec de obiectis *b* & aliis, vt in eadem forma ſcrutinij præmittitur, fuerit inquiſitum) confirmatio vel infirmatio differatur: ſed interim (vt prædicitur) libere adminiſtret, niſi forſan pars opponentium extiterit duplo maior: tunc enim adminiſtrare ipſam nolumus, ſed litis euentum potius expectare.

Si ab opponentibus in caſibus præmiſſis appellatur, conſtitutio, Vt circa. ſeruabitur: ſed moniales ad ſedem apoſtolicam perſonaliter non veniant, ſed procuratores ſecundum conſtitutionem, Cupientes mittant. h.d. Ioan. And.

Porrò ſi in huiuſmodi electionum negotiis contigerit (in illis duntaxat caſibus, in quibus oppoſitiones iuxta præmiſſa fuerint admittendæ) ad ſedem apoſtolicam appellari: appellantes formam conſtitutionis felicis recordationis Gregorij papæ prædeceſſoris noſtri editæ in concilio Lugdunenſi diligenter ſeruare teneantur. Sed cùm eas propter ſexus verecundiam, *c* ſuæq; conditionis ſtatutum non deceat, nec ipſis expediat publico cœtui demonſtrari, aut extra ſua monaſteria euagari: nolumus quòd electæ, vel etiam eligentes aut appellantes, ſeu hæ, contra quas appellatum fuerit, ad eandem ſedem perſonaliter veniant quoquo modo. Sed procuratores ſufficienter inſtructos iuxta conſtitutionem piæ memoriæ Nicolai papæ tertij prædeceſſoris noſtri, ad ſedem ipſam tranſmittant. per eos electionum ac appellationum & poſtulationum earum proſecuturæ negotia, prout iuſtitia ſuadebit, pœnam in dicta conſtitutione contentam ipſo iure (ſi hoc non fecerint) incurſuræ.

Ponentes vel nutrientes diſcordiam in electione monialium, ipſo iure ſunt excommunicatæ. h. d. Ioan. And.

Poſtremò ij, quos ad dirigendas in huiuſmodi electionibus moniales eaſdem deinceps contigerit euocari, ab his prorſus abſtineant, per quæ inter eas ſuper

a *de materia huius §. vide quod nouiſſime diffiniuit concil. Trid. ſeſſ. 25. tit. de regular. & monial. c. 7. vide concil. Agathenſe ca. 19.* b *de articulo huius §. & ſeq. vide quod nouiſſimè ſan. ait concil. Trid. ſeſſ. 25. tit. de regularib. & monialib. cap. 6.* c *in antiq. codicib. ita: electiones plures in diſcordia abſq; diuiſione Per.* d *al. ita: & confirmatur, & benedicetur.* e *al. expreſſum.*

a *al. ita: ſuper obiectis partis alterius, ſi quæ, &c.* b *al. obiectionibus.* c *Vide hic effectum verecundiæ per Anch. & l. ſiuus. ff. de condi. inſti. Fort.*

Dddd

faciendis ipſis electionibus oriri *a* poſſit diſcordia, vel exorta nutriri: alias eo ipſo excommunicationis ſententiæ ſe nouerint ſubiacere.

Hæc conſtitutio locum habet in monialibus regulariter viuentibus, & in canonicis ſecularibus: hoc excepto quod non debeant, niſi profeſſæ, eligere vel eligi: quod non poteſt ſibi vendicare locum in canonicis ſecularibus: per hoc tamen papa non approbat ſtatum dictarum canonicarum ſecularium. h. d. Ioan. And.

Supradicta ſiquidem, nedum in monaſteriis, in quibus ſunt moniales viuentes ſub aliqua de religionibus approbatis: ſed *b* etiam in illis vbi ſunt iuxta quarundam prouinciarum conſuetudinem mulieres, quæ nec propriis renunciant, nec profeſſionem faciunt regularem, ſed viuunt vt in ſecularibus eccleſiis canonici ſeculares: volumus per omnia obſeruari, eo (quod ſupra dicitur) duntaxat excepto, vt non eligantur nec eligant non profeſſæ, cùm in ipſis hoc locum ſibi nequeat vindicare, per hoc tamen earum ſtatum, ordinem ſeu regulam nolumus nec intendimus approbare.

Iura de virorum electionibus tractantia, per hoc capitulum non ſunt mutata. h. d.

Ad hæc licet præmiſſa, quæ in multis à iure communi diſcrepare noſcuntur: circa electiones in quibuslibet mulierum monaſteriis faciendis ex *c* certis cauſis rationalibus ſpecialiter duxerimus ſtatuenda: intentionis tamen noſtræ nequaquam extitit *d* per illa, quo ad electiones in aliis virorum monaſteriis, vel quibuſuis eccleſiis celebrandis aliquid immutetur: ſed iura præcedentia in ſua omnino remaneant *e* firmitate.

CAP. XLIIII.

Si ordinarius poſt receſſum appellationis interiectæ ad curiam, in cauſis electionum epiſcopatuum non inquiſito an prauitas interuenerit procedit, confirmat, vel conſecrat: prædicta non tenent: & ipſe ab epiſcoporum confirmatione & conſecratione ſuſpenſus eſt per annum. h. d. Dominicus de ſancto Geminiano.

Idem.

PRouida conſideratione generale concilium Lugdun. conceſſit, vt ab appellationibus in iudicio, vel extra iudicium ad ſedem apoſtolicam in electionem epiſcoporum, & aliorum ſuperiorum negotiis interiectis, per quas ad ſedem ipſam eadem negotia deferuntur: partes (nulla interueniente prauitate) recedere valeãt ante, quàm ipſi ſedi apoſtolicæ appellationes eædem fuerint præſentatæ: ſed inferiores iudices, quorum eſt (appellatione ceſſante) negotiorum cognitio eorundem: ſi in hoc prauitas interceſſerit, ante omnia diligenter inquirant: & ſi eam interceſſiſſe repererint, ſe non intromittant vllatenus de eiſdem: ſed præfigant ipſis partibus peremptorium terminum competẽtem, quo cum actis & munimentis ſuis apoſtolico ſe conſpectui repræſentent. Verum cùm nonnulli conceſſione huiuſmodi abutentes, *f* ſuam (inquiſitione præfata omiſſa) cognitionem in eiſdem negotiis interponant: ad confirmandas electiones, & conſecrandos electos temere procedendo. Nos ſuper hoc expreſſius prouidere volentes, confirmationes & conſecrationes huiuſmodi, & quoſcunq; proceſſus alios, quos (inquiſitione præmiſſa non habita) contigerit de cætero in talibus negociis attentari: decernimus, nullius penitus exiſtere firmitatis: & confirmantes & conſecrantes eoſdem (vt in eo quo peccauerint puniantur *g*) ab epiſcoporum confirmatione ac conſecratione per annum continuum ipſo iure fore ſuſpenſos.

CAP. XLV.

Si papa ſibi prouiſionem eccleſiæ cathedralis reſeruauit, inhibuit & decreuit: non eſt vitiata electio, quæ præceſſerat: omnia tamen, quæ reſeruationem ſequuntur, carẽt effectu. Ioan. And.

Idem.

SI eo tempore, quo prouiſionem alicuius eccleſiæ cathedralis ex quauis cauſa depoſitioni ſeu ordinationi ſedis apoſtolicæ reſeruamus, inhibemus ne ad electionẽ vel prouiſionem faciendam in ea quomodolibet procedatur, & decernẽtes ſi ſecus ſuper hoc à quoquam ſcienter vel ignoranter attentatum extiterit, irritum & inane, iam ad electionẽ forſitan ſit proceſſum in ipſa: Præſenti conſtitutione ſancimus, quòd licet reſeruatio, inhibitio, & decretum huiuſmodi non afficiant electionem, vel alia, quæ præcedunt: efficiunt tamen vt effectu careant ea, quæ poſtmodum ſubſequuntur.

CAP. XLVI.

Abſens plures procuratores ad actum electionis dare poteſt in ſolidum, & non aliter: & in altero admittendo ponit tres gradus. h. d. vſq; ad §. Porrò. Dominicus.

Idem.

SI quis iuſto impedimento detentus in electionis negocio nequeat cõmodè intereſſe: poteſt nedum vni (proui dicitur in concilio *a* generali) ſed & pluribus committere vices ſuas, dum tamen eorum cuilibet det in ſolidũ poteſtatem: & erit tunc melior conditio occupantis. Verùm ſi ambo concurrant inſimul, & poſtulent ſe admitti, audiri eos non expedit: quia poſſent vota ſua dirigere in diuerſos, ſicque res non haberet exitum, & quod ab eis hoc caſu fieret, non valeret: ſed is admittatur duntaxat, quem capitulum vel pars maior elegerit: vel ſi concordare nequeant, is, qui primò *b* in inſtrumento vel literis procurationis extiterit nominatus.

Si autem nullus ipſorum in ſolidum fuerit deputatus, tunc propter rationem eandem ipſorum aliquis non debebit admitti: ſibiq; imputet, qui ſic eos conſtituit indiſcretè.

Procurator ad eligendum conſtitutus, vnum nomine ſuo & vnum nomine domini ſui eligere non poteſt: niſi à domino de certa perſona ſpeciale mandatum habeat. h. d.

Porrò cùm vnus eſt procurator ſimpliciter conſtitutus: ſi is vnum ſuo & alium domini ſui nomine in ſcrutinio nominandum duxerit, nihil agit: niſi de certa eligenda perſona ſibi dominus dederit ſpeciale mandatum, tunc enim in illam eius, & in aliam ſuo nomine licitè poterit conſentire.

Canonicus abſens (licet nullus de capitulo eius procurator eſſe velit, & ipſe procuratorem, qui non ſit de capitulo, nolente capitulo deputare non poſſit) votum per literas exprimere non poteſt: cum cuiuslibet votum ſit ſecretè & ſigillatim in ſcrutinio exprimendum. h. d.

Abſens quoq; (licet nullus de collegio velit eſſe procurator eiuſdem: nec ipſe nolente capitulo extraneum valeat deputare) non poterit aliquatenus per literas exprimere votum ſuum, quod non eſt ante ſcrutinium: ſed in ipſo ſcrutinio ſecretè & ſigillatim tantummodo exprimendum.

CAP. XLVII.

Si apparet contradictor, vel ſe opponens ei, qui confirmationem petit, ille vocabitur nominatim: aliàs fiet in eccleſia edictũ generale, quòd ſe confirmationi volentes opponere, veniant peremptorio aſſignato: aliter confirmatio facta non tenet. Ioan. And.

Idem.

QVoniam electione non in concordia celebrata, ſuperior, ad quem electionis ipſius confirmatio pertinet

a. *Dele hoc quòd pœna ſtatuta procurantibus ortum diſcordiæ, non ligat iam orta nutrientes. Sent.* b *Aliàs ita: ſed & in illis etiam vbi, &c.* c *In manuſcriptis ita: ex certis cauſis & rationabilibus, &c.* d *aliàs, extitit.* e *aliàs, maneant.* f. *Vide gloſſ. in clem. 1. de iure patr.* g *Vide gloſſ. l. 1. ff. de diuor. in princip. & Bart. in l. prætor ait §. hoc interdictum. ff. de no. op. nunciat.*

a *In concilio generali Lateranenſi ſub Innocen. III. c. 24. quia.* b *Vide diſt. 2. in Chriſto pater. & l. ſi ſeruus communis, de ſtipulat. c. quoniam abbas. de offic. deleg. Sent.*

pertinet, conſecuit interdum ſua confirmationis celeritate præferens cupiditatem propriam iuri, & inordinatum affectum etiam æquitati, competitorem aliquando vbi alius, vel eos, qui ſe volunt opponere, quando electus eſt vnicus, ſupplantare: dum nullis vocatis, & non diſcuſſo negotio per repentinam confirmationem citò (contra doctrinam Apoſtoli *a*) imponit manus electo. Nos volentes huic morbo & fraudibus obuiare: præſenti conſtitutione ſancimus, confirmationes tales viribus omnino carere, ipſaſque decernimus irritas & inanes. Vocationem autem huiuſmodi nominatim vbi eſt coelectus, vel apparet oppoſitor: *b* aliàs generaliter in eccleſia, in qua electio facta eſt, vt ſi qui ſint, qui ſe velint opponere, compareant aſſignato peremptorio termino competenti, faciendam eſſe cenſemus. Quæ etiam ſi electio in concordia celebrata fuerit: volumus obſeruari.

DE RENVNTIATIONE.

TITVLVS VII.

CAP. I.

Romanus pontifex poteſt liberè papatus renunciare. hoc dicit, ſecundum Zen.

Bonifacius octauus.

QVoniam *c* aliqui curioſi diſceptantes de iis, quæ non multum expediunt, & plura ſapere, quàm oporteat (contra doctrinam apoſtoli) temere appetentes, in dubitationem ſolicitam, an Rom. pont. (maximè cùm ſe inſufficientem agnoſcit ad regendam vniuerſalem eccleſiam, & ſummi pontificatus onera ſupportanda) renunciare valeat papatui, eiuſq; oneri & honori: deducere minus prouidè videbatur. Celeſtinus papa quintus prædeceſſor noſtes (dum eiuſdem eccleſiæ regimini præſidebat) volens ſuper hoc hæſitationis cuiuslibet materiam amputare: deliberatione habita cum ſuis fratribus eccleſiæ Romanæ cardinalibus (de quorum numero tunc eramus) *d* de noſtro & ipſorum omnium concordi conſilio & aſſenſu auctoritate apoſtolica ſtatuit & decreuit Romanum pontificem poſſe liberè reſignare. Nos igitur ne ſtatutum huiuſmodi per temporis curſum obliuioni dari, aut dubitationem eandem in recidiuam diſceptationem vlterius deduci contingat, ipſum inter conſtitutiones alias ad perpetuam rei memoriam de fratrum noſtrorum conſilio duximus redigendum.

CAP. II.

Si in fraudem expectantis, primam vacaturam, cùm in proximo crederetur pinguis vacare renũciet aliquis tenuem, quam habebat: non tenetur expectans illam recipere, imò illa dimiſſa expectabit aliam ſine fraude vacantem. Et ſi illi renuncianti illa pinguis poſtea conferatur. hoc ipſo probata ſit fraus, & carebit vtraq;.

Idem.

SI te præbendam *e* vel dignitatem, in aliqua eccleſia proximo vacaturam auctoritate apoſtolica expectante, aliquis præbendam ſeu dignitatem tenuem obtinens in eadem, fraudulenter ei renunciet, vt illa primò ſic vacante præcludatur tibi via per conſequens ad obtinendum præbendam vel dignitatem aliam pinguiorem; quæ per mortem alicuius vel aliàs in ipſa eccleſia creditur veriſimiliter in proximo vacatura, per renunciationem huiuſmodi (dummodo de præmiſſa fraude appareat, ſaltem per aliquas probabiles coniecturas, vt quia dictæ renũciationis tempore is, qui præbendam vel dignitatem pinguiorem habebat, infirmitate graui detinebatur: vel aliquid aliud imminebat, propter quod illius præbenda ſeu dignitas vacare in proximo probabiliter credebatur) nullum tibi volumus obſtaculum interponi, quo minus (præbenda vel dignitate prædicta ſic fraudulenter renunciata omiſſa) poſſis dictam pinguiorem cùm eam ad aliam, ſi prius ipſam vacare contigerit, auctoritate præfata liberè petere, ve'uti tibi debitam, & habere.

Cæterùm ſi prædicto renuncianti huiuſmodi præbenda vel dignitas pinguior forſitan conferatur: eo ipſo dicto fraus intelligatur eſſe probata, & idem renuncians habita omnino careat & ambita.

DE SVPPLENDA NEGLIgentia prælatorum.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Iuriſdictio ſuffraganei excommunicati, ad metropolitanum non deuoluitur. Ioan. And.

Innocentius IIII.

ROmana *a* eccleſia: & infra. Edictum verò per Remenſem prouinciam publicatum, vt à ſubditis epiſcoporum ipſius prouinciæ pro audiendis & terminandis eorum cauſis liberè ad Remenſem curiam accedatur, penitus reuocamus. Quia etiam ſi tenerentur iidem epiſcopi pro ſuis culpis vinculo excommunicationis adſtricti: non tamen ex culpis ipſis (cum id non inueniatur à iure conceſſum) ad Remenſem archiepiſcopum iuriſdictio deuolueretur eorum. Sed alia fortè pro illis pœna ipſis canonica poſſet infligi.

CAP. II.

Si ille, qui præeſt, eſt negligens & remiſſus, debet ſuperior illi dare idoneum coadiutorem. hoc dicit. Ioan. And.

Idem *baronibus & comitibus regni Portugalliæ.*

GRandi non immeritò: & infrà. Mandamus, quatenus dilectum filium nobilem virum comitem Bolon. præfati regis Portugalliæ fratrem de deuotione probitate ac circumſpectione multipliciter commendatum, qui eidem regi (ſi abſque legitimo decederet filio) iure regni ſuccederet: quiq; examinatæ dilectionis affectu, quo vos & prædictum regnum proſequitur magnanimitate ac potentia ſibi plurimum ſuffragantibus) regnum ipſum maturius reformaturus firma credulitate ſperatur: præſertim cùm ad curam & adminiſtrationem generalem, & liberam regni eiuſdem, tam *b* pro ſæpedicti regis, quàm ipſius regni vtilitate ſi prouidè attendatur, ac ad defenſionem eccleſiarum, monaſteriorũ, aliorumq; piorum locorum regni præfati, & perſonarum eccleſiaſticarum, tam religioſarum, quàm ſecularium, nec non viduarum, orphanorum, & cæterorum ibidem degentium, ac deperditorum inibi recuperationem ſalubriter (vt in domino confidimus) ſit aſſumptus, cùm ad vos acceſſerit (fidelitate, homagio, iuramento, ſeu pacto, ſi aliquibus forte præfato regi, vel cuicunq; alij perſonæ tenemini, aut etiam ipſius regis prohibitione: dummodo perſonam eius, & vitam, ac legitimi ſui filij, ſi aliquem ipſum habere contigerit, fideliter conſeruetis, debitum eis exhibentes honorem, nequaquam obſtantibus) in ciuitatibus,

a *1. Timoth 5.* b *Vide Innocen. c. inter quatuor. de maior. & obed. doct. l. fi. C de iur. delib.* c *Vide Ludouicum Gomeſium in regula cancellariæ de infirmis reſignantibus quæ. Paul ad Roma. cap. 12.* d *Vide l. cum ſenat. C de dig lib. 12.* e *Hodie gratiæ quæ dicuntur expectatiuæ, ſiue ad vacaturam, omnino ſublatæ ſunt per concilium Trid. ſeſſ. 24. de reformat. cap. 19.*

a *Huc ſpectant tradita per Ioan. Andr. in c. nouit & per Felin. in cap. paſtoralis. extra de offic. lega.* b *al. erat: non minus pro ſæpedicti regis quàm, &c. al. ita: tam pro ſpe dicti regis quam, &c.*

caſtris, villis, & munitionibus regni prædicti, eum omnibus ſuis recipere, ac eius diſpoſitioni, ordinationi, & mandatis vniuerſaliter ſinguli, & ſingulariter vniuerſi per omnia, & in omnibus intendere abſq; difficultate qualibet procuretis: impendentes ſibi contra quoslibet repugnantes, ac etiam violenter conſilium, auxilium, & fauorem: de redditibus, prouentibus, omnibusq; præfati regni iuribus ſine diminutione aliqua plenariè reſpondendo: vt de illis dicto regi ſecundum quod ſuam decet excellentiam, ſibi ac ſuis & præfati regni neceſſitatibus pro tempore, ac negociorum emergentium qualitate valeat prouidere. Alioquin venerabilibus fratribus noſtris Bracharenſi *a* archiepiſcopo, & epiſcopo Colimbrenſi, damus noſtris literis in præceptis: *b* vt vos ad id monitione præmiſſa per cenſuram eccleſiaſticam appellatione remota, compellant.

Per hoc autem non intendimus memorato regi, vel ipſius legitimo filio (ſi quem habuerit) prædictum regnum adimere: ſed potius ſibi & eidem regno deſtructioni expoſito, ac vobis ipſis in vita ipſius regis *c* per ſolicitudinem & prouidentiam comitis conſulere ſupradicti.

CAP. III.

Epiſcopo à paganis, vel à ſchiſmaticis capto, non archiepiſcopus, ſed capitulum adminiſtrat: niſi papa quàm citò hoc fieri poterit, ſuper hoc per capitulum conſulendus aliter ordinaret. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

SI epiſcopus à paganis *d* aut ſchiſmaticis capiatur: non archiepiſcopus, ſed capitulum, ac ſi ſedes per mortem vacaret, illius, in ſpiritualibus & temporalibus miniſtrare debebit: donec eum libertati reſtitui, vel per ſedem apoſtolicam (cuius intereſt eccleſiarum prouidere neceſſitatibus) ſuper hoc per ipſum capitulum, quam citò commodè poterit conſulendam aliud contigerit ordinari.

CAP. IIII.

Eccleſia cathedrali vacante, ſolus papa viſitatorem deputat, niſi archiepiſcopus propter negligentiam, vel doloſam capituli adminiſtrationem cum cauſæ cognitione deputaret. hoc dicit Domin.

Idem.

ECcleſiæ *e* cathedrali vacanti viſitator ab alio, quàm a Rom. *f* pontifice deputari non poteſt: Niſi fortè capitulum in ſpiritualibus & temporalibus negligẽter, aut perperam adminiſtret. Tunc enim archiepiſcop⁹ ob negligẽtiam vel malitiam capituli (eo vocato, cauſæq; ſuper hoc cognitione præmiſſa) viſitatorem, ſeu adminiſtratorem eidem eccleſiæ licitè poterit deputare.

Viſitator eccleſiæ vacantis ab inferiore à papa deputatus, temporalia & ſpiritualia adminiſtrat: excepta beneficiorum collatione ad epiſcopum pertinente. h. d. Dom.

Huiuſmodi quoq; viſitator, quanquam ſpiritualium & temporalium adminiſtrationem legitimam cenſeatur habere: beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent epiſcopi, conferre nõ poteſt, ſi ab alio, quàm a Romano pontifice fuerit deputatus.

DE TEMPORIBVS ORDINATIONUM, & qualitate ordinandorum.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Epiſcopus Italiæ vltramontanum non ordinat, niſi de ſpeciali licentia papæ, vel per patentes literas epiſcopi ſui, continentes iuſtam cauſam quare nolit vel non poſſit illum ordinare: ſi ſecus factum fuerit, ordinans punietur pœna condigna, & ordinatus manebit ſuſpenſus: ita quod etiam à pœnitentiariis papæ, ſine ipſius ſpeciali licentia abſolui non poterit. Ioan. And.

Clemens quartus.

SÆpè contingit, quòd nonnulli clerici vinculo excommunicationis adſtricti, aut apoſtatæ, ſeu irregulares, vel aliàs ordinum ſacrorum ſuſceptione indigni, ſuam patriam, in qua de his habetur notitia fugientes, ſe in remotis partibus faciunt ad huiuſmodi ordines promoueri. Nos igitur volentes animarum ipſorum periculis obuiare: ſtatuimus, vt nullus epiſcoporum Italiæ decætero aliquem vltramontanum clericum ordinare præſumat, niſi à nobis ſpecialẽ licentiam habeat, vel ab epiſcopo, de cuius diœceſi traxit originẽ ordinandus, vel in cuius diœceſi beneficiatus exiſtit, *a* per eius patentes literas cauſam rationabilem continentes, quare ipſum nolit, aut nequeat ordinare. Eos vero, quos contra præmiſſa contigerit ordinari: manere volumus abſq; ſpe diſpenſationis, ſuper hoc à ſede apoſtolica obtinendæ ſuſpenſos, ac ordinantes pœnitentia cõdigna puniri. Omnibus noſtris pœnitentiariis inhibentes diſtrictè, ne abſque licentia noſtra ſpeciali cum taliter ordinatis diſpẽſent, vel ſuas eis tradant literas, per quas cum ipſis debeat diſpenſari.

CAP. II.

Qui ſcienter ordinauerint clericum alienum, per annum à collatione ordinum ſunt ſuſpenſi: & poſtquam ſuſpenſio fuerit manifeſta, poterunt ſubditi ſine ipſorum licentia à vicinis epiſcopis ordinari. Ioan. And.

Gregorius X. *in generali concilio Lugdunenſi.*

EOs, qui *b* clericos parœciæ alienæ abſq; ſuperioris ordinandorum licentia ſcienter, ſeu affectata ignorantia, vel quocunq; alio figmento quæſito præſumpſerint ordinare: per annum à collatione ordinum decernimus eſſe ſuſpenſos. His quæ iura ſtatuunt contra taliter ordinatos in ſuo robore duraturis: Clericis quoq; parœciæ taliter ſuſpenſorum, poſtquam eorum ſuſpenſio fuerit manifeſta: abſq; ipſorum etiam licentia, interim recipiendi ordines ab aliis vicinis epiſcopis, aliàs tamen canonicè, liberam concedimus facultatem. *a.*

CAP. III.

Epiſcopus originis, domicilij, vel eccleſiaſtici beneficij commendatitias ad ordines dare poteſt, inferiores prælati non niſi ex priuilegio: nec officiales epiſcoporum, ſed ij, qui habent adminiſtrationem ſpiritualium, illas bene concedunt.

Bonifacius VIII.

CVm nullus *d* clericum parœciæ alienæ, præter ſuperioris ipſius licentiam debeat ordinare: ſuperior intelligitur in hoc caſu epiſcopus, de cuius diœceſi eſt is, qui ad ordines promoueri deſiderat oriundus, ſeu in cuius diœceſi beneficium obtinet eccleſiaſticum, ſeu habet (licet alibi natus fuerit) domicilium in eadem. Inferiores quoq; prælati, religioſi vel alij, niſi eis quòd ſuos clericos, aut ſubditos, poſſint à quo voluerint, epiſcopo facere ordinari, à ſede apoſt. ſpecialiter ſit indultum, vel officiales epiſcopi (cum ad hoc ſe ipſius officium non extendat) huiuſmodi nequeunt licentiam impartiri. Epiſcopo autem in remotis agente ipſius in ſpiritualibus vicarius generalis, vel (ſede vacante) capitulum, ſeu is, ad quem tunc temporis adminiſtratio ſpiritualium noſcitur pertinere, dare poſſunt licentiam ordinandi.

---

a *De his epiſcopatib. vide lo. Vaſæum in Annalib. Hiſpaniæ ca. 20.* b *al. ita: in mandatis.* c *al. eiuſdem.* d *Sacrarum rerum ſcriptores paganos vocant omnes idolorum cultores.* e *Vide Marianum Socinum tract. de viſitatione.* f *Vide ſupra de offic. leg. c. quòd tranſlationem. Dominicus.*

a *al. antiſtit:* b *Vide concil. Trident. ſeſſ. 23 de reform. ca. 8.* c *al. poteſtatem.* d *Vide concil. Trident. ſeſſ. 7. de reform. cap. 10. & ſeſſ. 23. de reform. cap. 10.*

Poſſunt

Poſſunt epiſcopi ordinare priores prioratuum non exemptorũ, & ipſorum ſocios, quamdiu morantur in illis: licet inde non fuerint oriundi. Ioan. And.

Religioſi verò a ſuis ſuperioribus in non exemptis prioratibus deputati priores, & eorum ſocij, poſſunt à locorum diœceſanis quamdiu morantur in ipſis prioratibus ordinari licitè, licet non ſint de eorum a diœceſibus oriundi.

CAP. IIII.

Epiſcopus, ſeu alius inferior, primam tonſuram infanti non confert, niſi religionem intret: nec homini illiterato, nec homini alterius diœceſis abſq; ſui prælati licentia: nec etiam coniugato, niſi religionem intrat, aut ad ſacros promoueatur legitimè: aliàs contra faciens punitur, vt hic. hoc dicit. Zen.

Idem.

NVllus b epiſcopus, vel quiuis alius infanti (niſi fortè religionem intraret) ſeu illiterato, ſed nec abſque ſui ſuperioris licentia homini diœceſis alienæ clericalem præſumat conferre tonſuram: nec etiam coniugato, niſi volenti religionem intrare, aut ad ſacros ordines promoueri: prout eſt ſacris canonibus definitum. Qui verò contra fecerit (vt in eo, in quo peccauerit puniatur) per vnum annum à collatione clericalis tonſuræ duntaxat nouerit ſe ſuſpenſum.

DE AETATE ET QVALITATE, & ordine præficiendorum.

TITVLVS X.

CAP. VNICVM.

Epiſcopus diſpenſat cum maiore xx. annis in dignitatibus & perſonalib. non curatis, ſi aliud non obſtet. h. d. Dominicus.

Bonifacius octauus.

PErmittimus, vt epiſcopi cum iis, qui xx. annum compleuerint, quod dignitates vel perſonatus, quibus animarum cura non imminet, valeant obtinere: poſſint (ſi c aliud non obſtat canonicum) liberè diſpenſare.

DE FILIIS PRESBYTERORUM, & aliis illegitimè natis.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Cum illegitimè natis diſpenſant epiſcopi in minoribus ordinibus, & beneficio ſine cura: dummodo ſit tale in quo aliàs diſpenſare poſſint: in aliis diſpenſatio papæ requiritur. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

IS, qui defectum patitur d natalium, ex diſpenſatione epiſcopi licitè poteſt (ſi ei aliud canonicum non obſiſtat) ad ordines promoueri minores, & obtinere beneficium, cui cura non imminet animarum: dummodo ſit tale ſuper quo per ipſum epiſcopum valeat diſpenſari ad ordines quoq; maiores, vel e beneficia curam animarum habentia: ſuper quibus nequit epiſcopus diſpenſare, ſine diſpenſatione ſedis apoſtolicę promoueri non poteſt.

Si diſpenſatum fuerit cum aliquo, quòd non obſtante illo defectu poſſit ad curatum beneficium promoueri: prætextu illius diſpenſationis non poterit duo beneficia inſimul obtinere. Ioannes Andreas.

Ille verò, cum quo per ſedem diſpenſatur eandem, vt (præmiſſo non obſtante defectu) valeat ad beneficium, etiam ſi curam animarum habeat, promoueri: nequit prætextu diſpenſationis huiuſmodi (quam exorbitantem a iure oportet veluti odioſam reſtringi) niſi vnicum beneficium obtinere.

CAP. II.

Si ille, cum quo ſuper defectu originis in curato beneficio fuerit diſpenſatum, eo tacito ſuper pluralitate diſpenſationem obtineat: non valet diſpenſatio. Ioan. And.

Idem.

SI is, cum quo fuit per ſedem apoſtolicam diſpenſatum, vt (non obſtante defectu natalium, quem patitur) ad omnes ordines promoueri valeat, & obtinere beneficium, etiam ſi curam habeat animarum: diſpenſationem aliam (tacito de prædicto defectu) poſtmodum obtineat à ſede præfata, vt duo aut plura beneficia ſimilem curam habentia poſſit recipere, ſi ei aliàs canonicè conferantur, & ea ſimul licitè retinere: talis diſpenſatio (cùm non ſit veriſimile ſedem ipſam cum illo prædictum patiente defectum voluiſſe, ſi hoc fuiſſet expreſſum, eidem in pluralitate beneficiorum huiuſmodi diſpenſare) velut per ſurreptionem obtenta, nullius penitus eſt momenti.

DE DIGAMIS.

TITVLVS XII.

CAPVT VNICVM.

Digamus nudatus eſt omni priuilegio clericali, & adſtrictus ſeculari foro: nec valet conſuetudo in contrarium: & prohibetur ei ſub anathemate, ne tonſuram deferat. Ioan. And.

Gregorius X. *in concilio generali Lugdunen.*

ALtercationis antiquæ a dubium præſentis declarationis oraculo decidentes, digamus omni priuilegio clericali declaramus eſſe nudatos. Et coërcitioni fori ſecularis additos: conſuetudine contraria non obſtante. Ipſis quoq; ſub anathemate prohibemus deferre tonſuram, vel habitum clericalem.

DE OFFICIO VICARII.

TITVLVS XIII.

CAP. I.

Succeſſor officialis excommunicati, excommunicatus non eſt, niſi in crimine damnato communicet: illa autem, quæ exercet, illo excommunicato manente, non valent ſi iuriſdictione ſolum ab eo recepit hoc facit. Ioan. And.

Innocentius quartus.

ROmana eccleſia: & infra. Cùm Remen. archiepiſcopus in officialem alicuius ſuffraganei ſui excommunicationis ſententiam ex aliqua rationabili b cauſa profert: illos, qui vices ipſius gerunt, propter hoc excommunicationis vinculo non aſtringit. Cùm non communicent ob id officiali eidem in crimine, qui eccleſiaſticæ cenſuræ diſtrictione: pro eo quòd ſuum exercent officium non arctantur. Ea tamen, quæ ipſi gerendo huiuſmodi vices agunt, eo taliter excommunicato manente (ſi iuriſdictionem tantum recipiunt ab eodem) non poſſunt obtinere vigorem.

CAP. II.

Ex generali commiſſione non poteſt officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire ſubditorum exceſſus. Ioan. And.

a al. ipſorum. b Vide concilium Triden. ſeſſ. 23. de reform. c. 4. c In manuſcr. ita: ſi aliud canonicum non obſiſtat. d al. ita: patitur in natalibus. e In aliquot antiquis codicib. ita: vel beneficia ſuper quibus nequit, &c. abſq; illis verbis curam animarum habentia.

a Vide Ancharanum conſil. 124. & de multiplici pœna bigamorum agit Ioan. Montagno tractat. de bigamia q. 5. b Vide concilium Trident. ſeſſ. 25. de reform. cap. 3.

Bonifacius octauus.

LIcet *a* in officialem epiſcopi commiſſionem officij generaliter ſibi factam cauſarum cognitio transferatur: poteſtatem tamen inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum exceſſus, ſeu aliquos à ſuis beneficiis, officiis *b* vel adminiſtrationibus amouendi, transferri nolumus in eundem: Niſi ſibi ſpecialiter hæc committantur.

CAP. III.

Ex generali commiſſione officialis beneficia conferre non poteſt. Ioan. And.

Idem.

CVm in generali conceſſione nequaquam illa veniant, quæ non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus: nec regulariter donare valeat is, cui bonorum adminiſtratio etiam libera eſt conceſſa: officialis, aut vicarius generalis epiſcopi, beneficia conferre non poſſunt. Niſi beneficiorum collatio ipſis ſpecialiter ſit commiſſa.

DE OFFICIO ET POTESTATE IUDICIS DELEGATI.

TITVLVS XIIII.

CAP. I.

Conſeruator à manifeſtis defendit iniuriis, & iudicialem indaginem non exercet.

Innocentius IIII.

STatuimus, *c* vt conſeruatores, quos plerunque concedimus, à manifeſtis iniuriis, & violentiis defendere poſſint, quos eis committimus defendendos. Nec ad alia, quæ iudicialem indaginem exigunt, ſuam poſſint extendere poteſtatem.

CAP. II.

In coactionibus, & pœna pontificali dignitati defertur.

Alexander IIII.

QVia pontificali dignitate præditis ob reuerentiam ſacri officij, quod exercēt, plurimum deferri conuenit, & eos plus aliis honorari decet: vt cùm à iudicibus, vel conſeruatoribus à ſede apoſtolica deputatis contra eos, ad coactiones aliquas, ſiue pœnas fuerit procedendum, gradus & modeſtia in huiuſmodi proceſſu ſeruetur.

Ita quòd (eis quadam condigna reuerentia ſupportatis) ingreſſus primò ipſis eccleſiæ, vel ſacerdotale interdicatur miniſterium: ac deinde ab officio ſuſpendantur, & ſubſequenter aggrauetur cenſura eccleſiaſtica contra eos. Niſi fortè aliter fieri ſuaſerit nimia contumaciæ proteruitas ſiue culpa.

CAP. III.

Delegato procedente cum duobus ſubdelegatis non in totum, ad papam, non ad condelegatos appellari debet. h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

SI duo ex tribus à ſede apoſtol. delegatis, duobus aliis, non in totū ſubdelegauerint vices ſuas, ipſiq; *d* ſubdelegati cum delegato tertio in cauſa proceſſerint delegata: ſi appellatur ab ipſis, nō ad condelegatos, ſed ad primū delegantem tantummodo appellari debebit.

CAP. IIII.

Tres caſus ponit, in quibus ſuſpicionis cauſa coram arbitris non tractatur. Primus, cum recuſatur vnus ex delegatis datis cum clauſula, quod ſi non omnes. Secundus, cum recuſatur delegatus epiſcopi. Tertius, cùm recuſatur officialis. Ioan. And.

Idem in eodem.

SI contra vnum ex duobus iudicibus cum illa clauſula, quod ſi ambo intereſſe non poſſunt: alter eorum in cauſa procedat, à ſede apoſtolica delegatis, ſuſpicionis cauſa legitima proponatur: cauſa ipſa ſuſpicionis coram non recuſato coniudice (ad quem ex vi prædictæ clauſulæ debet ipſius cauſæ cognitio pertinere) probari, & ab eo expediri debebit. Vbi verò non eſt dicta clauſula in reſcripto: debet ſuper hoc ad arbitros recurſus haberi. Cùm autem ipſe *a* delegatus epiſcopi recuſatur: recuſationis cauſa coram epiſcopo eſt probanda. Idem eſt ſi officialis recuſetur eiuſdem: licet ad ipſum ab eodem officiali nequeat appellari.

CAP. V.

Diſtinguit tria tempora ad ſciendum, an iudex ſuſpectus cōmittere poſſit: quia aut non eſt propoſita recuſatio, & tunc in totum per eum facta commiſſio tenet. Aut eſt propoſita, ſed nōdum pronunciatum ſuper ea: & tunc volente recuſatore committere poteſt: aliàs non. Aut iam pronunciatum eſt illum eſſe ſuſpectum: & tunc etiam volente recuſatore nequit. Ioannes Andreas.

Idem in eodem.

IVdex ab apoſtolica ſede datus, quamuis legitimè recuſari valeat, vt ſuſpectus, poteſt licitè vices ſuas committere: antequam recuſatio contra ipſum proponatur. Et ſi in totum commiſerit, recuſari vlterius, aut facta per eum cōmiſſio impugnari nequibit: quod poſſet ſi ſibi de iuriſdictione aliquid reſeruaſſet. Poſt recuſationem quoque propoſitam committere (niſi de recuſatoris procedat aſſenſu) non poteſt: ſed eo volente hoc poteſt, etiamſi recuſatio eadem ſit probata: dummodo pronunciatum non fuerit ſuper ea. Ex tunc enim (cum omnino iudex eſſe deſierit) nulla etiam cum illius aſſenſu poteſt fieri commiſſio per eundem.

CAP. VI.

Delegatus ſubdelegans, etiam in totum, re integra cauſam reaſſumere poterit. h. d. Ioan. And.

Idem.

QVamuis alicui vices tuas in cauſa tibi à ſede apoſtolica delegata in totum commiſiſſe noſcaris: ſi tamen antequam ille iuriſdictione vſus fuerit, commiſſio huiuſmodi per te reuocetur ab ipſo: vel cum rebus eximi contingat humanis: cauſam ipſam reſumere poteris. Cùm iuriſdictio (ex quo ipſa vſus non extitit) non cenſeatur in eum efficaciter tranſiuiſſe.

CAP. VII.

Si delegatus ſubdelegauit, quoties abeſſet, vel donec reuocaret: & mortuus ſit, re non integra, ſubdelegatus procedit. Et ſemper de ſubdelegato ad delegatū qui ſibi aliquid iuriſdictionis reſeruauit, appellari debet, etiam poſt ſententiam. hoc dicit. Ioan. Andr.

Idem.

SI delegatus, quoties eum abeſſe contigerit, tibi commiſerit vices ſuas, poteris eo rebus humanis exempto (cùm & tunc cenſeatur abeſſe) commiſſum tibi negocium (dum tamen illo viuente iuriſdictione vti cœperis) liberè definire. Idem poteris, quando tibi vices etiam ſub ea forma commiſit, donec eas duceret reuocandas. Nam talis commiſſio, per quam cenſetur etiam ſententiæ prolatio (niſi antea fuerit reuocata) commiſſa, nequaquam morte committentis expirat: ex quo res integra non extitit. Ad eum quoque, qui vices ſuas committit, donec reuocet: vel qui executionem ſententiæ *b* tantum aut quicquid aliud de iuriſdictione ſibi reſeruat: non ad delegantem primum appellari debebit. Etiam ſi poſt ſententiam fuerit appellandum.

---

a *Nota quòd genus non includit quamlibet ſpeciem comprehenſam ſub illo, quando eſt dare aliquam rationem quare non includatur ad hoc, quod not. gloſſ. inf. de except. pro.* b *Dicto officio, deeſt in antiquis codicib.* c *Vide Petr. de Ancha. conſil. 87. incip. omiſſo primo dubio, & conſil. 192. incip. in primo dubio, & Iaſ. conſil. 169. incip. circa duo. volum. 4.* d *Vide l. praeſpimus. ad ſi. C de ep. & c. ſi. ſuprà, de re iud. l. ſi. C. de Lauburg. lib. 11. Ancha. Fent.*

a *Dictis, ſe deeſt in antiquis codicib.* b *Executio eſt iuriſdictionis: ideo non facienda die feriata. de fer. ſi videtur. Dom. Fent.*

CAP.

CAP. VIII.

Plurium delegatorum inſolidum quilibet cognoſcit. Et vno cognoſcente, alij (niſi ex cauſa) ſe non intromittunt. Et perpetuatio vnius, perpetuat quò ad omnes. h.d. Zen.

Idem.

CVm plures ſub illa forma, vt omnes, aut duo, vel vnus eorum mandatum apoſtolicum exequantur, aut alia conſimili iudices vel executores à ſede apoſto. deputari contingit: ipſorum quilibet iniunctum poteſt liberè adimplere mandatum. Porrò vno eorum negocium inchoante commiſſum, alij nequibunt ſe vlterius intromittere de eodem niſi vel infirmitate, vel alia iuſta cauſa illum contingeret impediri: aut ſi nollet, vel malitioſè in eo procedere recuſaret. Iuriſdictione verò perpetuata mandatore viuente per vnum (eo caſu quo poſſit) ex iudicibus delegatis perpetuata intelligitur quo ad omnes.

CAP. IX.

Executor ſuper gratia facta datus à papa: mortuo papa etiam re integra gratiam exequitur. Ioan. And.

SI ſuper gratia cuiquam ab apoſtolica ſede facta executores fuerint deputati: æquum eſſe cenſemus, vt ſicut ipſa gratia (licet nondum ſit in eius executione proceſſum) morte non perimitur concedentis, ſic nec etiam re integra perimatur executoribus data poteſtas, quam veluti gratiæ prædictæ acceſſoriam, naturam ſequi congruit principalis. Ne gratiam eandem vel reddi, quandoq; omnino inutilem, vel ipſius effectum in tempus longius (cum illius *a* diſpendio, cui facta extitit) differri contingat.

CAP. X.

Duos caſus ponit, quib. de ſubdelegato non in totum appellatur ad primum delegantem: ſcilicet cùm delegatus excommunicatus, vel mortuus eſt. Alios caſus ponit infra eodem, Si à ſubdelegato. Ioan. And.

Idem.

SIia, cui cauſa (licet proprio nomine non expreſſo) à ſede fuerat apoſtolica delegata, ſubdelegauerit non in totum vices ſuas alicui: à ſubdelegato huiuſmodi ſi delegatum ipſum excommunicari, aut de medio tolli contingat, impedimento tali durante ad ſedem ipſam (vel abſolutionem, vel ſucceſſorem expectando illius, præiudicari litigantibus, vel cauſa plus debito prorogari valeat) volumus appellari.

CAP. XI.

Ab arbitris iuris appellatur ad papam. Ioan. And.

Idem.

AB arbitris, qui ſecundum formam iuris, vt de propoſita contra iudicem ſuſpicionis cauſa cognoſcãt, vel qui cùm de reuocatione ambigitur literarum, iudicibus nequeuntibus in vnam ſententiam concordare, ad concertationem huiuſmodi ſopiendam à partibus eliguntur: eſt (ſi grauauerint) ad ſed. apoſt. appellandũ.

CAP. XII.

Executor datus à papa, vt prouideat perſonæ ſubdelegat, ſi detur vt prouideat eccleſiæ non expreſſa perſona, non ſubdelegat: niſi habeat ſpeciale mandatum. & cauſam reddit. Ioannes Andr.

Idem.

IS, cui ab apoſtolica ſede committitur certæ perſonæ prouiſio de beneficio in certa eccleſia, diœceſi vel prouincia facienda: poteſt alij committere licitè vices ſuas.

Sed ſi (non expreſſa certa perſona) committatur eidem, vt alicui perſonæ idoneæ de certa eccleſia vel beneficio debeat prouidere: (Quia circa eligendam perſonam eius induſtria *b* tunc videtur electa) prouiſionem ſibi commiſſam alteri demandare non poteſt. Niſi forma commiſſionis habeat, vt per ſe, vel per alium id valeat expedire.

CAP. XIII.

Is, cui aliquid certo loco expediendum committitur: ex iuſta cauſa illud expedire poterit extra locum. h. d. Ioan. And.

Idem.

STatuimus, vt is, per quem ab apoſtolica ſede certo loco inquiſitio fieri, vel quicquid aliud expediri mãdatur: ſi propter potentiam, vel malitiam illius, contra quem inquiri debet, ſiue procedi, ſeu fautorum *a* eiuſdem non poſſit hoc exequi eo loco ſecure (ne ipſe commodum ex dolo, vel fraude reportet) ad id exequendum locum alium eligat idoneum & ſecurum. Idem faciat ſi alia rationabilis cauſa ſubſit, propter quam in loco decreto perfici nequeat commodè, quod mandatur: ne tali prætextu impediri contingat mandatum apoſtolicum, vel deferri.

CAP. XIIII.

Quando à ſubdelegato non in totum appellatur, quia non admittit exceptionem, per quam denegatur etiam delegatum habere iuriſdictionem: ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

SI à ſubdelegato, cui delegatus non in totum commiſerat vices ſuas, ex eo fuerit appellandum, quia exceptionem coram ſe propoſitam, quòd antequam per eum, vel per ipſum delegatum in aliquo proceſſum fuiſſet, delegans viam fuerat vniuerſæ carnis ingreſſus, admittere recuſauit: non ad delegatum (cùm iuriſdictionem negetur habere) ſed ad delegantem potius appellari debebit. Idem fiet in aliis caſibus, in quibus delegatus iuriſdictionem habere negatur. Aliàs ſi appellari deberet ad ipſum: eſſet appellans (qui ſic fateri videretur eundem iuriſdictionem habere, quod antè negauerat *b*) contrarius ſibi ipſi.

CAP. XV.

Ponit hic, qui poſſint eſſe conſeruatores, & vbi cognoſcere: & an & quibus poſſint delegare, & quantum duret eorum poteſtas, & de expenſis talium. h. d. Zen.

Idem.

HAc conſtitutione perpetuò valitura ſancimus, vt conſeruatores, qui aliquibus (vt à manifeſtis iniuriis, & violentiis tueantur eoſdem) plerumq; à ſede apoſtolica conceduntur, de cætero deputari non poſſint: niſi epiſcopi vel eorum ſuperiores, aut abbates ſeu dignitates, vel perſonatus in cathedralibus, vel collegiatis eccleſiis obtinentes: nulluſque deputati ſibi conſeruatoris eſſe valeat conſeruator. Nec aliquis regibus *c* & reginis, *d* qui ſicut dignitatis altitudine præeminent: ſic prærogatiua gratiæ ipſos conuenit anteferri, duntaxat exceptis, deinceps conſeruatorem habeat eum, qui ſub ipſius iuriſdictione, dominio, vel diſtrictu eccleſiaſtico, vel temporali conſiſtat. Conſeruatores autem huiuſmodi extra ciuitates ſeu diœceſes, in quibus fuerint deputati, contra quoſcunque procedere: aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœceſium eorundem trahere non præſumant. Vices quoque ſuas (citationibus, ſententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli committere poſſint, niſi hoc eis competierit ex beneficio literarum: ſed nec tunc niſi intra ciuitates, ſeu diœceſes, in quibus deputati fuerint & perſonis tantum, quæ ſuperius ſunt expreſſæ.

---

a *al. ipſius.* b *Vide Bart. in l. inter artifices ff. de ſol. & Ioan. Andr. Fons.*

a *Vide de teſt. conſtitutus & de homi. Petrus & 1. q. 4. quia præſulatus. Domin.* b *al. negauerat. aliâs, denegarat* c *al. ita: vel regina.* d *Nec Pet. de Anch. quòd dicitur h. c. etiam de conſeruatoribus laicorum: ponderando iſtam exceptionem, quia exceptio de regula eſt. l. fin. §. cui dulcia ff. de vi. trit. & oleo lega. Fons.*

Vt autem conſeruatores limites ſibi traditæ poteſtatis (quos frequenter excedunt) metu pœnæ diligenter obſeruent: decernimus, vt ſi de aliis, quàm de manifeſtis iniuriis & violentiis, ſcienter ſe intromiſerint: ſeu ad alia, quæ iudicialem indaginem exiguot, ſuam extenderint poteſtatem: eo ipſo par vnum annum, ab officio ſint ſuſpenſi. Pars verò, quæ hoc fieri procurabit, ſententiam excommunicationis incurrat: à qua non poſſit abſolui, niſi ei quem ſic fatigauit a indebitè primò ſatisfaciat integraliter de expēſis. Officium autem quorumcunque conſeruatorum, ipſo iure, quo ad non cœpta negotia per obitum concedentis volumus expiare. Circa munera verò & expenſas, acceſſores, ac notarios & perſonas teſtimonij cauſa vocandas, illa præcipimus in huiuſmodi conſeruatoribus per omnia obſeruari: quæ in delegatis iudicibus conſtitutio à nobis ſuper his edita obſeruanda decreuit. b Quicquid autem contra præmiſſa, vel eorum aliquod attentari contigerit: omnino decernimus irritum & inane.

DE OFFICIO LEGATI.

TITVLVS XV.

CAP. I.

Legati non cardinales, ſine ſpeciali mandato iure legationis beneficia conferre non poſſunt: ſed legati cardinales hoc bene poſſunt. Ioan. And.

Innocentius quartus.

Officij noſtri debitum remediis inuigilat ſubditorum: quia dum eorum excutimus onera, dum ſcandala remouemus, nos in eorum quiete quieſcimus, & fouemur in pace. Proinde præſenti decreto ſtatuimus, vt eccleſiæ Romanæ legati quantumcunque plenam legationem obtineant, ſiue à nobis miſſi fuerint, ſiue ſuarum prætextu eccleſiarum legationis ſibi vindicent dignitatem: ex ipſius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant poteſtatem, niſi hoc alicui ſpecialiter duxerimus indulgendum. Quod in fratribus noſtris legatione fungentibus nolumus obſeruari: quia c ſicut honoris prærogatiua lætantur, ſic eos auctoritate fungi volumus ampliori.

CAP. II.

Legatus habet ordinariam: vnde per mortem papæ non expirat eius officium. h. d. Ioan. And.

Clemens quartus. *S. tit. ſanctæ Ceciliæ presbytero cardinali apoſtolicæ ſedis legato.*

Legatos, quibus in certis prouinciis committitur legationis officium, vt ibidem euellant & diſſipent, ædificent atq; plantent: prouinciarum ſibi commiſſarum, ad inſtar proconſulum cæterorumq; præſidum, quibus certæ ſunt decretæ prouinciæ moderandæ ordinarios reputantes. Præſenti declaramus edicto commiſſum tibi à prædeceſſore noſtro legationis officium nequaquam per ipſius obitum d expiraſſe.

CAP. III.

Finita legatione, expirant reſeruationes legatorum, & omnis proceſſus habitus ſuper eis: niſi tunc illa beneficia iam vacantia ſint collata. Demum dicitur, quòd pendente vna ſua reſeruatione in eccleſia collegiata, vel de beneficio ſpectante ad collationem alicuius: legatus in eadem eccleſia, vel beneficiis ſpectantibus ad collationem eiuſdem, aliam facere non poteſt: & quod fit contra prædicta, irritum decernit. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Præſenti declaramus edicto reſeruationes a quorumcunq; beneficiorum ab apoſtolicæ ſedis legato iure legationis auctoritate factas, & decreta interpoſita ſuper ipſis: necnon denunciationes, inhibitiones, proceſſus quoslibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipſas (dummodo ad collationem eorundem beneficiorum iam vacantium minimè ſit proceſſum) eo ipſo, quòd illius finitur legatio, viribus penitus vacuari: nec executores eoſdem poſſe vlterius beneficia taliter reſeruata conferre. b Cæterùm reſeruationes huiuſmodi (per quas interdum prælati, & eccleſiæ nimium onerantur) reſtringere cupientes: prohibemus ne poſtquam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata eccleſia, reſeruationem aliquam duxerit faciendam: aliam (illa pendente) faciat aliquatenus in eadem. Nec etiam poſtquam alibi reſeruauerit aliquod beneficium ad collationem pertinens cuiuſcunque: aliud quod ad illius collationem pertineat (quamdiu reſeruatio pendet alterius) ſibi quoquo modo reſeruet. Quicquid autem contra præmiſſa contigerit attentari: eo ipſo viribus non ſubſiſtat.

CAP. IIII.

Cathedrales vel regulares, vel collegiatas eccleſias, legati ſeruare, vel conferre non poſſunt. Idem in dignitatibus eccleſiarum cathedralium, quæ ſunt maiores poſt epiſcopos, ſi ipſarum prælati per electionem debent aſſumi: & contra hoc factum, eſt irritum.

Idem.

Deliberatione prouida duximus inhibendum, ne aliquis apoſtolicæ ſedis legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoſcatur, cathedrales vel regulares aut collegiatas eccleſias, ſeu ipſarum eccleſiarum cathedralium dignitates, ad quas ij, qui præficiuntur eiſdem maiores in earum capitulis poſt epiſcopos exiſtentes, habent per viam electionis aſſumi, ſuæ ordinationi, collationi, prouiſioni, electioni, aut diſpoſitioni, quomodocunque reſeruet: ne de ipſis ordinandis, conferendis, vel diſponendis, ſe aliquatenus intromittat: neque aliquod quo minus ij, ad quos pertinuerit eligere, aut poſtulare liberè valeant cum vacabunt, obſtaculum quomodolibet interponat: Decernentes quicquid contra hoc actum extiterit, eo ipſo irritum & inane.

Delegatus non poteſt alicui committere, quod recipiat reſignationem beneficij, & poſtea illud conferat: & contra factum, vel faciendum decernit irritum h. d. Ioan. And.

Prohibemus inſuper ne legatus ipſe in genere aut in ſpecie cuicunq; concedat, vt ab ijs, qui beneficia intra legationem eiuſdem habentes, ea in illius manibus voluerint liberè reſignare, ipſorum reſignatione recepta, illa valeat idoneis conferre perſonis. Cum per hoc aperiri poſſet via contra Lateranen. c concilium ad beneficia vacatura. Nos enim conceſſionem, quam contra hoc contigerit attentari: & quicquid ex ea vel ob eam ſecutum extiterit, nullam prorſus habere ſtatuimus roboris firmitatem. Volentes non ſolum ad futura, ſed etiam ad præterita, & adhuc pendentia negotia hoc extendi.

CAP. V.

Collatio legati per taciturnitatem prioris beneficij viciatur: hoc dicit. Zen.

---

a *al. fatigauerit.* b *al. ita decernit.* c *In manuſcripto ita. qui ſicut, &c.* d *Intellige ſcilicet re non integra: re vero integra, an per mortem Papæ expiret legatio, diſtinguit hoc Pet. de Anchar. Fent.*

a *Vide concil. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 19. vbi reſeruationes quælibet ad vacatura beneficia tolluntur.* b *Fallit ſi legatus contulerit canonicatum, & præbendam vacaturam reſeruauerit, dato executore. Nam tunc finita legatione conferre poterit. Petr. de Ancha. Fent.* c. *Hoc eſt concilium Lateran. ſub Alexan. III. cap. 8.*

Idem.

Idem.

COllatio beneficij per legatum à ſede apoſtol. tibi facta, nullius momenti exiſtit: ſi in ea non fuerit a habita mentio de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

DE OFFICIO ORDINARIJ.

TITVLVS XVI.

CAP. I.

Archiepiſcopus non poteſt ſibi conſtituere officiales in diœceſ. ſuffraganeorum ſuorum, etiam pro futuris cauſis per appellationem deuoluendis ad ipſum: niſi de conſuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere non poſſunt, priuſquam fuerit appellatum.

Innocen. III. *in concilio Lugdunenſi.*

ROmana eccleſia: & infrà. Prohibemus quoque, ne Remenſis archiepiſcopus diœceſ. ſuffraganeorum ſuorum foraneos officiales conſtituat: quia cum metropolitanis ne ſuorum ſuffraganeorum ingrediantur diœceſes, vt in eis auctoritate propria iudicent, diſponant, aliquidue aliud agant canonica prohibeant inſtituta: nequaquam hoc poſſunt in illis per alios exercere. Nec pro eo, quod cauſas per appellationem delatas ad ipſos, poſſunt in ſuffraganeorum ſuorum diœceſ. delegare: Similiter licet eis tales officiales inſtituere in eiſdem: qui eorum vice (cùm appellatur ad ipſos) citationes: vel inhibitiones faciant, ſeu compeſcant in hac parte rebelles. Quia in cauſis per appellationem deuolutis ad ipſos, iam iuriſdictionem obtinere noſcuntur: propter quod licitè poſſunt ſuper illis committere vices ſuas. Non ſic autem in aliis, b in quibus non eſt tum extitit appellatum, & idcirco non debent aliquos conſtituere pro citationibus in futuris cauſis appellationum, & inhibitionibus faciendis: niſi aliud Remenſis eccleſia, circa talium officialium inſtitutionem de conſuetudine obtineat ſpeciali. A quibus etiam ſi de conſuetudine huiuſmodi poſſint in Remenſi prouincia conſtitui: inhibitiones tamen ne procedatur in cauſis prius, quàm ad Remenſem curiam appelletur, fieri penitus inhibemus.

Dicit archiepiſcopus de facto poteſt haberi, officiales eius ſuffraganeorum excommunicare, ſuſpendere, aut interdicere non poteſt propter ordinem (melius dixiſſet officij) epiſcopalis reuerentiam h. d. in ſumma. Ioan. And.

Officiales autem Remenſis archiepiſcopi (quamdiu in ſua prouincia vel circa illã extiterit) in ſuffraganeos Interdicti, ſuſpenſionis, vel excommunicationis proferre ſententiam non attentent. Et hoc idem ab officialibus aliorum Metropolitanorũ, circa ipſorum ſuffraganeos (quibus ob reuerentiam pontificalis officij deferri volumus in hac parte) præcipimus obſeruari.

CAP. II.

Canonici, qui à diuinis ceſſare poſſunt conſuetudine vel aliter, ſi ceſſare volunt, cauſam ſuæ ceſſationis exprimant instrumento publico, vel patentibus literis ſuo vel alio authentico ſigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi, contra quem ceſſant. Hoc prætermiſſo, vel expreſſa cauſa non inuenta legitima: quicquid medio tempore perceperint ab eccleſia, reſtituant: & quæ percipere debent, non percipiant, & ſatisfaciant de iniuria illi, contra quem ceſſant. Cauſa legitima inuenta, tenetur ille ad intereſſe canonicis, & ad certam quantitatem eccleſiæ, ſuperioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobatur conſuetudo, qua imagines ſanctorum, in dicta ceſſatione ſpinis & vrticis ſupponebantur. Et ſtatuitur contrarium facientes grauiter puniendos. Ioan. And.

Gregorius X. *in generali Concilio Lugdunenſi.*

SI a canonici à diuinis ceſſare voluerint, prout in eccleſiis aliquibus ſibi ex conſuetudine, vel aliàs vindicant: antequam ad ceſſationem huiuſmodi quomodo procedant, in inſtrumento publico, vel patẽtibus literis ſigillorum b ſuorum, aut alterius authentici munimine roboratis: ceſſationis ipſius cauſam exprimant: & illud vel illas ei, contra quem ceſſare intendunt, aſſignent. Sciturì, quòd ſi hoc prætermiſſo ceſſauerint, vel cauſa, quam expreſſerint non fuerit inuenta canonica: omnia de quibuſcunque prouentibus illius eccleſiæ, in qua ceſſatum fuerit, ceſſationis tempore perceperint, reſtituent. Illa verò, quæ pro eodem tempore debentur eiſdem, nullo modo percipient, ſed ipſi eccleſiæ cedere, ac nihilominus ei contra quem ceſſauerant, de damnis & iniuriis ſatisfacere tenebuntur. Si autem cauſa eadem canonica fuerit iudicata, is qui occaſionem ceſſationi dederat, ad omne intereſſe dictis canonicis, & eccleſiæ, cui debitum officium eius eſt culpa ſubtractum: ad certam quantitatem taxandam, & in diuini cultus augmentum conuertendam, ſuperioris arbitrio condemnetur. Cæterùm deteſtabilem abuſum horrendæ indeuotionis illorum, qui crucis, beatæ Mariæ virginis, aliorumque ſanctorũ imagines ſeu ſtatuas irreuerenti auſu tractantes, eas in aggrauationem ceſſationis huiuſmodi proſternunt in terram, & vrticis ſpiniſque ſupponunt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri de cætero diſtrictius prohibemus: ſtatuentes vt in eos, qui contra fecerint, vltrix procedat dura ſententia: quæ delinquẽtes ſic puniat grauiter, quòd alios à ſimiliũ præſumptione compeſcat.

CAP. III.

Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compellantur oſtendere, intra tempus competens ſuperioris arbitrio ſtatuendum, diſpenſationes: quas ſi non oſtenderint, perinde procedatur, ac ſi nullas haberent. Et ſi oſtenderint, & ſufficientes non amplius moleſtentur: prouiſo ne in prædictis beneficiis, cura negligatur animarum. Si autem dubitetur de diſpenſatione: ad ſedem apoſtolicam recurratur. Talibus plura ſimilia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, niſi oſtenſa diſpenſatione ſufficienti: & tunc etiam demum conferatur, ſi per diſpenſationem poſſunt illud cum aliis retinere: vel ſi prioribus renunciauerint, aliter collatio facta non teneat. Ioan. And.

Idem.

ORdinarij c locorum ſubditos ſuos plures dignitates, vel eccleſias, quibus animarum cura imminet obtinentes: ſeu perſonatum, aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura ſimilis eſt annexa: diſtrictè compellant diſpenſationes auctoritate, quarum huiuſmodi eccleſias, perſonatus, ſeu dignitates canonicè teneſe ſe aſſerunt, intra tempus pro facti qualitate ipſorum ordinariorum moderandum arbitrio, exhibere. Quod ſi forte iuſto impedimento ceſſante, nullam diſpenſationem infra idem tempus contigerit exhiberi: eccleſiæ beneficia, perſonatus ſeu dignitates, quæ ſine diſpenſatione aliqua eo ipſo illicitè detineri conſtabit: per eos ad quos eorum collatio pertinet, liberè perſonis idoneis conferantur.

Cæterum ſi diſpenſatio exhibita, ſufficiens euidenter appareat: exhibens nequaquam in beneficiis huiuſmodi, quæ canonicè obtinet, moleſtetur. Prouideat d tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura in eiſ-

a aliàs, fuit. b Vide ca. ſin. de reſcrip. in antiq. & l. non quemadmodum ff. de iudic. Font.

a De materia huius c. vide notata in cap. quamuis. ſ de ætate & lib. b Vide l. ad teſtium ff. de teſt. & l. ſin ff de albo ſcr. ac c ſignificantibus ſ de app Fon. c hoc decretum expreſſe innouat & confirmat ſacrum Concil. Trident. ſeſſ. 7 de reform. ca 5. d al. ita. prouideat tamen ordinarius taliter ne animarum cura.

dem eccleſiis, perſonatibus, ſeu dignitatibus negligatur: nec beneficia ipſa debitis obſequiis defraudentur. Si verò de diſpenſationis exhibitæ ſufficientia dubitetur, ſuper hoc erit ad ſedem apoſtolicam recurrendum: cuius eſt æſtimare, quem modum ſui beneficij eſſe velit. In conferendis inſuper perſonatibus, dignitatibus, & aliis beneficiis curam habentibus animarum annexam: iidem ordinarij diligentiam illam obſeruent, vt perſonatum, dignitatem, vel aliud *a* beneficium ſimilem curam habens animarum, *b* alicui plura ſimilia obtinenti non ante conferre præſumant, quàm eis ſuper obtentis diſpenſatio euidenter ſufficiens oſtendatur. Qua etiam oſtenſa, ita demum ad collationem procedi volumus: ſi appareat per eandem, quòd is, cui eſt collatio facienda, huiuſmodi perſonatum, dignitatem vel beneficium retinere liberè valeat cum obtentis, vel ſi ea, quæ ſic obtinet, liberè ac ſponte reſignet.

Aliter autem de perſonatibus, dignitatibus, & beneficiis talib. facta collatio nullius penitus ſit momenti.

CAP. IIII.

Præcipit Papa, ne prælati ſubditis interdicant, ne ſtatum eccleſiarum & perſonarum ſuperioribus inquirentibus manifeſtent: nec eos ad id celandum iuramentis, promiſſionibus, obligationib. aut aliis pœnis aſtringant. decreuit autem, quod contra factum fuerit, irritum & inane: & ſententias, iuramenta, promiſſiones, vel pœnas non ligare: & præſumptores præcipit pœna condigna à ſuperioribus eiſdem puniri. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

QVia plerique prælati non *c* ſine multa temeritatis audacia ſuis ſubditis aliquando interdicunt, ne ipſorum ſuperioribus aut apoſtolicæ ſedis legatis, vel inquiſitoribus ad inquirendum, corrigendum, & reformandum, in eorum eccleſiis, monaſteriis, ſiue locis à ſede deputatis eadem, vel aliis quibuſcunq; perſonis, per quas ad notitiam prædictorum valeat peruenire, ſtatum eccleſiarum, monaſteriorum ſeu locorum ſuorum, perſonarum & rerum ipſorum inſinuent vel exponant: in ipſos (ſi ſecus egerint) excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententias proferentes: eoſque ad hoc celandum iuramentis, promiſſionibus & *d* obligationibus aliiſq; pœnis nihilominus aſtringentes. Nos huic malitiæ (ne tali prætextu in eccleſiis, monaſteriis, & locis eiſdem inquiſitio, correctio ſeu reformatio, cùm facienda fuerint, valeant impediri) occurrere cupientes: prædicta & eorum quodlibet attentari decætero diſtrictius inhibemus.

Decernentes auctoritate apoſtolica: quicquid contra præſentem inhibitionem attentatum extiterit, nullius penitus exiſtere firmitatis: nec quenquam ſententiis, iuramentis, promiſſionibus, obligationibus, vel pœnis huiuſmodi obligari quomodolibet vel aſtringi. Præſumptores autem eoſdem (ne ipſorum temeritas quoquo modo tranſeat impunita) à ſuperioribus, vel legatis, ſeu inquiſitoribus memoratis, animaduerſione condigna præcipimus caſtigari.

CAP. V.

Iuriſdictio archiepiſcopo attributa in vna diœceſi, ſibi in aliis non prodeſt. h. d. Zen.

Idem.

VT *e* litigantes releuentur à laboribus & expenſis: Statuimus ne archiepiſcopus cauſas, quæ per appellationem, vel aliàs iure metropolitico deferuntur ad ipſum, alibi, quàm in ſua propria ciuitate vel diœceſi, aut in eis, in quibus appellatum extitit, vel cauſæ ipſæ conſiſtere dinoſcuntur, audiat, vel etiam audiendas committat. Niſi ſibi aliud de conſuetudine competat in hac parte.

CAP. VI.

Si epiſcopus cùm poteſt ſuam diœceſim viſitat per alium, habet illis in neceſſariis prouidere: viſitati autem in victualibus prouidebunt ipſi vicario viſitanti, & non epiſcopo. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

SI *a* epiſcopus ſuam diœceſim (vbi ei à iure permittitur) faciat per alium viſitari: licet ipſe illi habeat in aliis neceſſariis prouidere. Iſ tamen, qui viſitantur, miniſtrare tenentur expenſas victualium viſitanti. Cùm ſecundum apoſtolum non ſit magnum, ſi ab eo metantur temporalia, per quem ſpiritualia ſeminantur. Idem tamen epiſcopus cùm perſonaliter non viſitat: *b* nil prorſus ab iis, qui per illum quem deputat, fuerint viſitati, exigere poterit aut debebit.

CAP. VII.

In quolibet loco diœceſis non exempto, per ſe & per alium poteſt epiſcopus pro tribunali ſedere, & liberè exequi, quæ ad ipſius ſpectant officium. Ioan. And.

Idem.

CVm *c* epiſcopus in ſua tota diœceſi iuriſdictionem ordinariam noſcatur habere: Dubium non exiſtit, quin in quolibet loco ipſius diœceſis non exempto per ſe vel per alium poſſit pro tribunali ſedere: cauſas ad eccleſiaſticum forum ſpectantes audire: perſonas eccleſiaſticas (cùm earum exceſſus exegerint) capere, ac carceri deputare: necnon & cætera, quæ ad ipſius ſpectant officium, liberè exercere.

CAP. VIII.

Canonici, qui à diuinis ceſſare poſſunt: cùm ceſſare voluerint, vocabunt abſentes, ſicut ſi immineret electio facienda, cum quibus de ceſſatione deliberabunt: & ſi deliberant ceſſare, requirent prius eum, contra quem ceſſant, vt irrogatam offenſam emendet: quod ſi fecerit, non ceſſabunt: alioquin ceſſare poterunt, ita quòd à ceſſatione intra menſem, vtraque pars & ceſſans, & contra quem ceſſatur, iter arripiat itidè ad Papam, vel per ſe, vel per procuratores ſufficienter inſtructos: niſi interim interuenerit concordia inter ipſos. Et continuatio dicti, quàm cito poterunt ſe coram Papa præſentent, vt vtraque parte præſente, vel altera contumaciter abſente, Papa definiat negocium, & culpabilem puniat: & ſi pars ceſſans prædicta non ſeruet, ceſſatio non ſeruetur. Ioan. And.

Idem.

QVamuis ſuper ceſſationibus à diuinis, quæ à capitulis, conuentibus, ſiue collegiis ſecularium vel regularium eccleſiarum multoties ſine cauſa rationabili attentantur, manifeſta ſatis à felicis recordationis Innocentio *d* tertio, & Gregorio decimo prædeceſſoribus noſtris manauerint inſtituta. Quia tamen poſt illa eſt plerunque compertum, ceſſationes eaſdem irrationabiliter eſſe factas: Nos ad tam pernicioſum euitandum abuſum, eadem ſtatuta cum infra ſcripta moderatione in ſuo volentes robore perdurare, de fratrum noſtrorum conſilio diſtrictius inhibemus, ne à ſeculari, vel regulari capitulo, collegio ſeu conuentu eccleſiæ cuiuſcunque: ceſſationes ipſæ, niſi vocatis omnibus (prout ſunt pro electionis negocio euocandi) & deliberatione habita diligenti, ac epiſcopo aliòue quocunque clerico ſiue laico (cuiuſcunque dignitatis, præeminentiæ, conditionis aut ſtatus exiſtat) propter cuius iniuriam vel offenſam eadem videtur ceſſatio facienda, poſt prædictas vocationem & deliberationem de ceſſando habitam requiſito, quòd irrogatam iniu-

a *al. aliquod.* *b* *Dictio animarum, deeſt in manuſcriptis aliquot.* *c* *In antiquis codicibus ita: non ſine multa temeritatis, &c.* *d* *In antiq. exemplarib. ita: & obligationibus aliis atq; pœnis nihilominus, &c.* *e* *Vide nouiſſime ſancita in Concil. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 20.*

a *De materia viſitationis prout ad hunc locum ſpectat, vide Conc. Tolet. IIII. ca. 35. & nouiſſimum Concil. Triden. ſeſſ. 24. de reform. c. 3.* *b* *al. viſitat.* *c* *Vide limitationem ad hoc c. traditam per Doctores in c. cum ſi. de offi. deleg.* *d* *Id cauit Innocen. III. in concil. generali Later. c. 7.*

riam

riam, vel offenſam emendet: aliquatenus attententur. Neque tunc etiam, ſi emendam inde habuerint: vel per eos ſteterit, quo minus habeant competentem. Si autem præmiſſis ſeruatis, capitulum, collegium, vel conuentus alicuius eccleſiæ ad ceſſationem eandem duxerint procedendum: extunc intra vnius menſis ſpacium pars vtraque, videlicet ij qui ceſſant, & illi etiam propter quorum factum à diuinis ceſſatur (niſi ſuperueniente concordia inter eos, ceſſatio illa ceſſat) iter arripiant *a* per ſe, vel per procuratores idoneos, cum munimentis & actis ad negocium ipſum ſpectantibus, ad ſedem apoſtolicam veniendi: & continuatis dietis, quam cito commodè poterint, ſe apoſtolico conſpectui repræſentent: vt partibus præſentibus, aut vna præſente, altera non veniente vel mittente, examinato negocio apud ſedem eandem, pars quæ culpabilis inuenta fuerit in præmiſſis, præter alias pœnas à dictis canonibus ioſtitutas, ſi Romano Pontifici videbitur expedire, pœna docente cognoſcat quantum exceſſerit, quæ ceſſationi factæ rationabiliter cauſam dedit: vel quæ ſine rationabili & manifeſta cauſa ceſſauit. Parte inſuper à diuinis ceſſante, ſupra ſcripta *b* tam in ceſſando, quàm in veniendo ſiue mittendo ad ſedem apoſtolicam non ſeruante, non ſeruetur ceſſatio: ſed ea nonobſtante (vt prius) in ipſa eccleſia celebretur.

CAP. IX.

Primò ponit conſtitutionem de bonis dignitatum vel eccleſiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, vel cuſtodia pertinet: niſi de ſpeciali iure id eis competat: & contra facientibus pœnam imponit. Secundo oſtendit, de quibus bonis intelligatur: cum de ſpeciali iure id alicui competit. Tertio decet quia ſupe. §. eodem libro, de elect. dicit non eſſe correctam Ioan. And.

Idem.

PRæſenti prohibemus edicto, ne epiſcopi, vel eorum ſuperiores aut abbates, ſeu quiuis alij regulares, vel ſeculares prælati, aut eccleſiaſticæ quæcunque perſonæ: vacantibus dignitatibus, perſonatibus, prioratibus, vel eccleſiis quibuſcunque ſibi ſubiectis: ſeu ad collationem, ordinationem, præſentationem, vel cuſtodiam pertinentibus: earundem bona (morientibus eorum rectoribus, vel miniſtris) in ipſis inuenta, ſiue vacationis ipſorum tempore obuenientia, quæ in vtilitatem earundem expendi, vel futuris debent ſucceſſoribus fideliter reſeruari: occupare, aut in vſus ſuos conuertere quoquomodo præſumant: Niſi de ſpeciali priuilegio, vel conſuetudine iam præſcripta legitimè, ſeu alia cauſa rationabili, hoc eiſdem competere dignoſcatur.

Alioquin epiſcopi & eorum ſuperiores ab ingreſſu eccleſiæ, cæteri verò ab officio & beneficio tandiu eo ipſo nouerint ſe ſuſpenſos, quouſque reſtitutionem fecerint de prædictis. Porrò vbi ex priuilegio vel conſuetudine, ſeu alia de cauſa rationabili, ſibi aliquis prædictorum aſſerit bona competere ſupradicta: hoc de illis bonis ſolum debet intelligi, quæ ſolutis debitis, ſi qua ſint, & iis, quæ fuerint neceſſaria pro ſeruitoribus & miniſtris ac incumbentibus oneribus vſque ad nouos rectores ſupportandis congruè reſeruatis: ex ipſis reperta fuerint ſupereſſe. Sanè conſtitutionem, quam ſuperius ſpecialiter edidimus, contra capitula, collegia, conuentus, ſeu ſingulares perſonas, bona cathedralium, vel regularium, aut collegiatarum eccleſiarum vacantium occupantes: per conſtitutionem præſentem (quam in dignitatibus, perſonatibus, prioratibus, & eccleſiis alijs locum habere cenſemus) nolumus in aliquo derogari.

a *al. arripiant.* b *al. ſupradicta.*

DE MAIORITATE ET obedientia.

TITVLVS XVII.

CAP. VNICVM.

Capitulum vel is, ad quem adminiſtratio pertinet vacante ſede eos abſoluet, quos abſoluere poſſet epiſcopus ſi viueret, niſi à ſede apoſtolica id fuerit interdictum. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

EPiſcopali ſede vacante poteſt capitulum, ſeu is ad quem epiſcopalis iuriſdictio tunc temporis noſcitur pertinere, iis, quibus poſſet epiſcopus ſi viueret, ab excommunicationis ſententia ſiue iuris, ſiue hominis fuerit, abſolutionis beneficium impartiri. Niſi ei fuerit à ſede apoſtolica ſpecialiter interdicta poteſtas.

DE PACTIS.

TIT. XVIII.

CAP. I.

Monachi habentes liberam à ſede apoſtolica ſepulturam, ſi paciſcantur de non recipiendo aliquos, vel certos parœcianos eccleſiæ ab. more, ſeruare compelluntur pactum: nec illos ſepelire poterunt, licet apud eos elegerint ſepeliri, cum per pactum priuilegio renunciauerint Ioan. And.

Bonifacius octauus.

PActum *a* cum rectore parœcialis eccleſiæ factum a vobis, ne aliquos vel certos ipſius eccleſiæ parœcianos recipiatis ad eccleſiaſticam ſepulturam: omnino ſeruare debetis. Quanquam ſepultura libera ſit monaſterio veſtro ab apoſtolica ſede indulta: & illi apud vos elegerint ſepeliri.

Cum per dictum pactum indulto huiuſmodi derogetur.

CAP. II.

Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptui, quod dote contenta nullum haberet ad bona paterna regreſſum: ſi iurauerit id ipſa filia, omnino ſeruare tenebitur Ioan. And.

Idem.

QVamuis *b* pactum patri factum à filia dum nuptui tradebatur, vt dote contenta nullum ad bona paterna regreſſum haberet, improbet lex ciuilis: ſi tamen iuramento non vi, nec dolo præſtito firmatum fuerit ab eadem, omnino ſeruari debebit. Cum non vergat in æternæ ſalutis diſpendium, nec redundet in alterius detrimentum.

CAP. III.

Pacta inita per fratres prædicatores vel minores vel alios mendicantes, cum rectoribus parœcialium eccleſiarum ſuper parœcialib. iuribus, ſi facta ſunt per priores vel guardianos de conuentuum ipſorum locorum conſenſu, (licet auctoritas ſed. apoſtolicæ non interuenerit, vel licentia prioris vel miniſtri generalis, aut magiſtri vel prouincialis miniſtri, vel capituli prouincialis) ſeruanda ſunt: dummodo aliàs ſint licita & honeſta. h. d. Ioa. And.

Idem.

QVia ex eo, quòd fratres prædicatores, & minores, & alij mendicantes, compoſitiones & pacta cum prælatis, capitulis, rectoribus & perſonis eccleſiarum, ciuitatum, caſtrorum, villarum & locorum, in quibus domos ſeu habitationes eorum exiſtunt, ſuper iuribus parœcialibus, vel alijs quibuſcunque articulis ab eis vel eorum anteceſſoribus inita ſiue facta ſeruare recuſant: & ea eo prætextu infringere moliuntur, quia magiſtri aut miniſtri vel prioris generalium ſeu prouin-

a *Vide Antonium de Butrio, cap. ſtatuimus. de tranſlat. prælat. & Felinum in c. cum ſit generale de foro compet.* b *Vide Matt. de afflictis deciſ. 322. Purpuratum conſil. 100. Hippolytum Marſilium ſingulari 671 in. ſp. nonnulla de ſeo ſentio. Alexand. conſil. 18. lib. 3. & conſil. 42. lib. 1. & Iaſonem conſil. 138. volum. 4.*

cialium eorundem non affuit aſſenſus in ipſis, nec approbata per ipſorum generalia, vel prouincialia capitula extiterunt: multa in diuerſis mundi partibus inſurgunt ſcandala [a] & ipſorum fratrum, (quos decet puritatem omnimodam in ſuis obſeruare actionibus [b] & ab his abſtinere propenſius, per quæ poſſit aliis exempli pernicies generari) famæ detrahitur plurimum & honori. Nos his occurrere paternæ ſolicitudinis ſtudio intendentes, præſenti decreto ſancimus: compoſitiones & pacta huiuſmodi cum prælatis, capitulis & [c] rectoribus & perſonis prædictis ab ipſorum fratrum conuentualibus, prioribus, ſeu guardianis facta vel approbata, de ſuorum conuentuum conſilio & aſſenſu (dum tamen, aliàs ſint licita & honeſta) debere ab ipſis fratribus in locis, in quibus fuerint facta perpetuo inuiolabiliter obſeruari: non obſtante, quòd magiſtri vel miniſtri [d] aut priores generalium ſeu prouincialium prædictorum non interuenerit in eiſdem aſſenſus, nec ab ipſorum generalibus vel prouincialibus capitulis extiterint approbata: ſeu quòd ſedes apoſtolica in iis, quæ per prædictos fratres minores facta fuerint, auctoritatem ſuam non præſtiterit vel aſſenſum.

DE PROCVRATORIBVS.

TITVLVS XIX.

CAP. I.

Laicus poteſt eſſe procurator ad agendum & defendendum in cauſis ſpiritualibus.

Bonifacius octauus.

NOn indiſcrete iudex cenſetur egiſſe, procuratorem laicum ad agendum vel defendendum in cauſis ſpiritualibus admittendo. Cùm regulariter qui non prohibetur expreſsè ad exercendum procurationis officium, idoneus debeat reputari.

Procurator poſt litem conteſtatam poteſt dare alium procuratorem: ante non, niſi datus fuerit in rem ſuam: vel à domino habuerit mandatum de ſubſtituendo etiam non certam perſonam.

Licet autem à procuratione poſt litem conteſtatam ab eo poſſit, (cùm dominus ſit litis effectus) dari alius procurator: antea tamen non poteſt niſi in rem ſuam ſit datus: vel à domino ſubſtituendi alium (etiam certa non expreſſa perſona) ſibi fuerit conceſſa poteſtas.

Procurator ad negocia, poteſt dare alium procuratorem liberè & etiam quandocunque. h. d.

Procurator verò datus ad negocia, poteſt liberè quandocunq; alium deputare.

CAP. II.

Procurator ante litem conteſtatam etiam ſine cauſa reuocari poteſt, poſt litem conteſtatam non, ſine rationabili cauſa: dominus tamen bene poteſt adeſſe cauſæ cum ipſo procuratore, maximè ſi de colluſione timeat.

Idem.

QVamuis [e] procurator poſſit ante litem conteſtatam etiam ſine cauſa liberè à domino reuocari, poſtea tamen ipſo nolente nequibit: niſi eum cum domino inimicum fieri, vel ſuſpectum, aut aduerſario affinitate coniungi, vel eius hæredem fieri ſeu ingredi religionem, aut in longum peregrinari, vel ægritudine aut vinculis detineri contingat, ſeu alia rationabilis cauſa ſubſit, propter quam ſit merito reuocandus. Verùm, quanquam (niſi vt præmittitur) reuocari non poſſit, dominus tamen ſuæ cauſæ vnà cum eodem procuratore (maxime ſi de colluſione timeat) minimè prohibetur adeſſe.

CAP. III.

Procurator habens mandatum ſubſtituendi, ſubſtitutum à ſe poſt mandatum ſuſceptum etiam ſi eo non ſit vſus, reuocare non poteſt: niſi & poteſtatem habuit reuocandi. Si autem erat procurator ad plures cauſas, & in altera ſubſtituit, in aliis remanet procurator. Ioan. And.

Idem.

IS, qui à [a] procuratore ſuper hoc à domino poteſtatem habente procurator extitit ſubſtitutus: non poteſt poſt mandatum ſuſceptum etiam ſi eo vſus non fuerit, (Licet in delegato ſedis apoſtol. vices ſuas alteri committente aliud cenſeatur) alterius reuocari ab illo. Niſi reuocandi poteſtas conceſſa fuiſſet eidem. Verùm ſi cùm ad plures vel ad omnes cauſas generaliter conſtitutus fuiſſet, in vna tantum ſubſtituerit earundem, in aliis nequaquam prohibetur procurationis officium exercere.

CAP. IIII.

Procurator generalis non agit exigentia ſpeciale mandatum: niſi cum aliqua illorum ſpecificatione vel libera poteſtate. hoc dicit. Zen.

Idem.

QVi ad agendum & defendendum, ac generaliter ad omnia (etiam ſi mandatum exigant ſpeciale) conſtituitur procurator: ex vi generalitatis huiuſmodi ad aliquem articulum, in quo ſpeciale mandatum exigitur, admitti non debet. Sed ſi aliquis vel aliqui de articulis ſpeciale mandatum exigentibus ſpecificati [b] fuiſſent, adiecta clauſula generali: tunc ad non expreſſos etiam admittetur. Procurator quoque abſque ſpeciali mandato iuramentum deferre, tranſigere, vel paciſci non poteſt: niſi ei bonorum vel cauſæ adminiſtratio liberè [c] ſit conceſſa.

CAP. V.

Mandatum generale ad negocia, etiam ad iudicia ſe extendit.

Idem.

QVi generaliter conſtituitur ad negocia procurator, agere ac experiri poteſt [d] exceptis his caſibus qui mandatum exigunt ſpeciale.

Poteſt filiusfamiliâs eſſe procurator, etiam abſq; patris conſenſu. Zen.

Nedum verò ad negocia, ſed etiam ad iudicia poteſt filiusfamiliâs abſq; patris aſſenſu fieri procurator.

Maior annis xxv. ad iudicia, maior xvij. ad negocia deputari poteſt procurator. h. d. Zen.

Licet autem quis poſt xvij. annum procurator ad negocia licitè deputetur: ad iudicia tamen niſi maior xxv. annorum fuerit, deputari nequibit.

CAP. VI.

Ex duobus procuratoribus ſimul ſimpliciter conſtitutis, alter ſolus admitti non debet. Si verò in ſolidum, qui primò conteſtatur litem, admittetur altero totaliter excluſo: niſi actum fuerit, quòd non ſit melior conditio occupantis: quo caſu altero nõ proſequente, nec alium ſubſtituente, reliquus admittatur. h. d.

Idem.

SI duo [e] procuratores ſimul (non adiecto in ſolidum) deputentur, vnus ſine altero non debebit admitti. Secus ſi ſint in ſolidum conſtituti: ſed tunc illius

a *Vide S. Thom. 2. 2. q. 43. per totam quæſtionem.* b *In antiquis codicibus conſtanter legitur, actibus.* c *Dictis, &, desunt in manuſcriptis.* d *Hic text. habet locum in pactis factis cum laico.* e *Pro hoc c. vide quæ tradit Iaſon conſil. 138. incip. reuocatur in dubium. volu. 4. & Felinus in c. a. ex parte decani. extra. de reſcrip.*

a *De materia reuocationis procuratoris vide Cynum & alios in l. mandato. ca. mandati, & Ioannem Ananiam conſil. 250 incip. vtrum præſentatio, & Paulum de Caſtro conſil. 361 incip. venerabilis vir.* b *Vide l. legata inutiliter de lega. 1 & Doc. in l. 1 de reg. iuris. Fent.* c *Aliàs, ita & libera* d *Vide l. 1. 4. § mutuam. ff ſi quid in fran. cp. de Ancir Fent.* e *Ad hunc textum vide quæ decet Felinus in c. 2. ext. de teſti. adde Soccinum conſil. 15. incip. circa præſentem. lib. 1.*

melior

melior erit conditio, qui per litis conteſtationem negocium primitus occupabit. Poſt occupationem autem huiuſmodi, alter ſe intromittere nequibit vlterius: cùm ille litis dominus ſit effectus, niſi dictum in conſtitutione fuiſſet, quòd non fieret melior conditio occupantis. tunc enim ſi eum, qui occupauit infirmari, mori, abſentari, vel aliàs impediri contingat: aut ſi proſequi fortè nolit, poterit alter ſuſcipere ac perficere negocium ab alio inchoatum, dum tamen ab alio non fuerit alius ſubſtituturus. nam ſi ſit, is præferri debebit eidem.

Procurator datus in ſolidum, qui occupauerat negocium, ex impedimento excluſus, non reaſſumet: niſi altero impedito. hoc dicit. Dominicus.

Cęterum vbi nullo ſubſtituto, alter ſuſcipit negocium proſequendum: is, qui occupauit primitus, ipſum reſumere poſtea impedimento ceſſante nequibit: niſi forſan illum contingeret *a* impediri.

In cauſis ſpiritualibus ex duobus procuratoribus ſimul ſimpliciter datis iudex eliget magis idoneum, qui ſolus proſequi poterit: nec alius admittitur, niſi primo legitime excluſo. hoc dicit. Dominicus.

Sanè in electionum, poſtulationum, prouiſionum, & aliorum ſpiritualium negociorum cauſis (cùm talia celeriorem expeditionem exigere dinoſcantur) volumus ſpecialiter obſeruari: vt ſi plures procuratores ſimul in eis fuerint non in ſolidum deputati: iudex (ne propter eorum concurſum negocia eadem intricari contingat) idoneiorem ex ipſis eligere valeat: & ille ſolummodo proſequatur, habeatque quicquid cum illo ſic electo factum extiterit, plenam roboris firmitatem: nec ad proſequendum alius admittatur poſtmodum, niſi prout eum, qui non occupat negocium, cenſuimus poſt occupationem factam ab alio ſuperius admittendum.

CAP. VII.

Procurator, qui renuit acceptare mandatum: penitere poteſt, quamdiu conſtituens in eadem perſeuerauerit voluntate.

Idem.

Licet *b* is, qui procurator conſtituitur ab abſente, duxerit præſentatum ſibi ſuſcipere nolle mandatum: hoc tamen nequaquam obſtante, quandiu conſtituens in eadem perſtiterit voluntate, ipſum acceptare poterit: *c* quandocunque placebit.

CAP. VIII.

Dominus dans procuratorem, quoties contingit eum abeſſe, cauſam tractando procuratorem non intelligitur reuocare: ſecus ſi ſimpliciter, niſi expreſſe proteſtetur, quod ipſum reuocare non intendit: vel alias hoc appareat ex probabilibus coniecturis. Ioan. And.

Idem.

Si quem ſub ea forma, quoties te abeſſe contigerit: conſtitueris procuratorem ad cauſam: non ideo (licet tractes eam poſtmodum per teipſum) procuratorem ipſum dinoſceris reuocare, quinimo procurator idem procuratoris aſſumet officium, quandocunque te contigerit abſentare. Secus ſi ſimpliciter à te fuerit conſtitutus: tunc enim ſiue ante litem conteſtatam ſiue poſt ad cauſam ipſam venias, non vt ipſi procuratori aſſiſtas, ſed vt cauſam tractes eandem, tractando ipſam eum reuocare cenſeris: niſi dicas expreſsè, quod ipſum vis in officio procurationis (hoc non obſtante) manere, vel niſi quod non animo reuocandi hoc facias, ex aliquibus appareat coniecturis, *d* vt ſi forſan aliquis immineat articulus, in quo tu melius noſti veritatem, aut ſi ſit procurator ipſe infirmus, vel forſitan ſe abſentet, ſeu quicquid aliud accidat propter quod ipſi cauſæ tua ſit præſentia opportuna.

a *Aliàs, contigerit.* b *ad hunc text. videq́ue dicit Alex. conſi. 81. incip. reuocatur in dubium lib. 5.* c *Vide l. conſenſu. ff. de act. & oblig. Fent.* d *Vna præſumptio tollit aliam. de præſumptionibus. de integ. reſtit. l. dunm. Fent.*

CAP. IX.

Tria dicit. Primò, quod procurator ad contrahendum matrimonium debet habere ſpeciale mandatum. Secundò, quod talis procurator non ſubſtituit: niſi ad hoc mandatum habeat. Tertiò, quod ſi talis procurator reuocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium. Ioan. And.

Idem.

Procurator *a* non aliter cenſetur idoneus ad matrimonium contrahendum, quàm ſi ad hoc mandatum habuerit ſpeciale. Et quamuis aliàs is, qui conſtituitur ad negocia procurator, alium dare poſſit: in hoc tamen caſu (propter magnum quod ex facto tam arduo *b* poſſet periculum imminere) non poterit deputare alium, niſi hoc eidem ſpecialiter ſit commiſſum. Sanè ſi procurator antequam contraxerit, à domino fuerit reuocatus: contractum poſtmodum matrimonium ab eodem (licet tam ipſe, quàm ea, cum qua contraxit, reuocationem huiuſmodi penitus ignorarent) nullius momenti exiſtit, cum illius conſenſus defecerit, ſine quo firmitatem habere nequiuit.

DE IIS, QVAE VI METVSue cauſa fiunt.

TITVLVS XX

CAP. I.

Excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti abſolutio, vel reuocatio per vim extorta, non tenet: & extorquens excommunicatus eſt ipſo iure. Ioan. And.

Gregor. X. *in Concilio generali Lugdun.*

Abſolutionis beneficium, ab excommunicationis ſententia vel quamcunque reuocationem ipſius, aut ſuſpenſionis, ſeu etiam interdicti per vim vel metum extorta: præſentis conſtitutionis auctoritate omnino viribus vacuamus. Ne autem ſine vindicta violentiæ creſcat audacia: eos, qui abſolutionem ſeu reuocationem huiuſmodi vi vel metu extorſerint, excommunicationis ſententiæ decernimus ſubiacere.

DE RESTITVTIONE IN integrum.

TITVLVS XXI.

CAP. I.

Eccleſia poſt quadriennium non admittitur ad petendum reſtitutionem contra ſententiam, vel contractum, niſi rationabilis aliqua cauſa hoc ſuadeat. Ioan. And.

Gregorius IX.

Eccleſia, quæ ad retractandam ſententiam, vel contractum, per beneficium reſtitutionis in integrum, poſtulat ſe admitti: ſi quadriennij ſpacium poſt ſit lapſum, & negligenter omiſerit: non eſt ad beneficium huiuſmodi admittenda. *c* Niſi præuaricationis, vel fraudis manifeſtæ probetur ſuper hoc interueniſſe commentum: aut alia rationabilis cauſa ſubſit, quæ ſuperiorem mouere debeat ad idem beneficium concedendum.

CAP. II.

Eccleſia contra confeſſionem, qua læſa fuit, admittitur intra quadriennium, per beneficium reſtitutionis in integrum: poſtea non, niſi per viam iuris communis. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

a *Vide Mutharum conſil. 128. incip. A. duas filias habebat, & duob. conſil. ſeq. Antonium Butrium conſil. 64. incip. A. duas filias habuit, & conſil. ſeq. & Alex. conſil. 146 incip. in cauſa & lite. & conſil. 149. incip. viſo pro eſſa, lib 5.* b *Et ideo non demitur iuramento per iudicem delato. Bald. in l. admonendi. Fent.* c *Iſte verſiculus habet etiam locum in aliis perſonis, quib. in reſtitutio competit. Phil. Fent.*

SI aduerſus confeſſionem in iudicio à ſe factam, læſa eccleſia beneficium reſtitutionis in integrum, intra quadriennium ab ipſius confeſſionis tẽpore computandum, petere negligẽter omittat: non eſt (niſi aliquid rationabile appareat, quod aliud ſuaſerit faciendum) ad hoc petendum vlterius admittenda. Vbi verò per viam cõmunem reuocationis erroris, quem in facto prætendit, vult aduerſus ſuam confeſſionem eccleſia ſe iuuare: hoc quandocunq; poterit, donec negocium ſit finitum.

DE ARBITRIS.

TITVLVS XXII.

CAP. I.

Si ex trib. arbitris duo concordent in ſumma, tenet illorum ſententia: ſi omnes diſcordãt, tenet ſententia de ſumma minori.

Bonifacius octauus.

SI ex tribus arbitris, te duo in decem, & tertius in quinque condemnent, debet ſententia præualere duorum. Licet cùm vnus in xv. alius in x. tertius verò in quinq; pronunciant: illius, qui dixit de ſumma minori (cùm in illa omnes concordes exiſtant) ſententia efficax cenſeatur.

CAP. II.

Si ex tribus arbitris vnus nolit examinando vel diffiniendo negocio intereſſe, duo procedere poſſunt, ac ſi ille præſens eſſet. Circa iudices autem antiqua iura ſeruentur. Ioan. And.

Idem.

VT quæſtionibus (quæ plerunque propter arbitrorum voluntariam ſeu malicioſam abſentiam remanent indeciſæ) finis celerius imponatur. Statuimus, vt ſi ex tribus arbitris à partibus electis, eorum aliquis ab aliis legitimè requiſitus ad examinandum vel definiendum vnà cùm eis negocium, ſuper quo in ipſos extitit compromiſſum, non curauerit (ceſſante impedimento legitimo) conuenire: duo præſentes, penes quos (licet lex ciuilis aliud innuere videatur) totalem eius remanere decernimus poteſtatem, poſſint (malitioſa ſeu voluntaria illius abſentia non obſtante) dictum examinare negocium, & liberè definire, ſicut poſſent illo præſente: nec volente cum eis in vnam ſententiam concordare: a vt ſic ipſius abſentia præſentia repleta diuina eum reputari faciat pro præſente. Circa iudices verò antiqua iura nolumus immutari.

a *Vide Bart. in l. item ſi vnus & item ſi plures ff. eod. tit.*

FINIS LIBRI PRIMI.

SEXTI DECRETALIVM LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

TITVLVS PRIMVS.

CAPITVLVM I.

Iudex delegatus non habens ad hoc ſpeciale mandatum à Papa, non poteſt compellere partem, vt perſonaliter coram eo compareat: niſi ex rationabili cauſa. Ioan. Andr.

Innocentius IIII. in generali Concilio Lugdunenſi.

IVRIS eſſe ambiguum non videtur, Iudicem delegatum, (qui à ſede apoſtolica mandatum ad hoc nõ receperit ſpeciale,) iubere non poſſe alterutram partium coram ſe perſonaliter in iudicio comparere. Niſi cauſa fuerit criminalis, a vel niſi pro veritate dicenda, vel pro iuramento calumniæ faciendo, vel aliàs iuris neceſſitas partes coram eo exegerit perſonaliter præſentari.

CAP. II.

Mulieres perſonaliter ad iudicium (quarunq; cauſa in iure non expreſſa) inuitæ trahendæ non ſunt: ſed ſi neceſſarium ſit ipſarum teſtimonium, in cauſa, iudex expenſis producẽtis interdum ibit, interdum mittet: & iudex fraudulenter vadens, excommunicatus eſt. Mulieres religioſæ etiam volentes, extra monaſterium ſuum ex aliqua cauſa perſonaliter ad iudicium trahi non poſſunt. quod contra prædicta fit, eſt irritum. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

MVlieres b (quas vagari non conuenit, nec virorum cœtibus immiſceri) auctoritate literarum ſedis apoſtolicæ, vel legatorum ipſius, aut alia quacunque ad iudicium perſonaliter euocari, vel trahi inuitas cauſa ferendi teſtimonium, aut alia qualibet (quæ in iure non exprimitur) prohibemus. Sed cum neceſſarium fuerit teſtimonium earundẽ: iudex (in expenſis partis producentis eaſdem) tabellionem aut aliam perſonam idoneam ad eas tranſmittat: vel ſi fortè talis caſus occurrerit, quo iure prohibente, receptio teſtiũ alteri committi non poſſit: iudex a tunc propter hoc perſonaliter ad illas accedat, aut (ſi talis ſit perſonæ iudicãtis conditio, quòd id per ipſum non deceat fieri, vel non poſſit) mittat ad eas: prouiſo quòd caſus huiuſmodi (videlicet vt iudex vadat perſonaliter) nõ fingatur: nec fraus interueniat in hac parte. Alioquin fictor huiuſmodi vel fraudator, ipſo facto ſententiã excõmunicationis incurrat.

Cæterùm fœminæ religioſæ, præſertim quæ debent ſub clauſura morari, b extra ſuum monaſterium vel clauſurã non vocẽtur ad iudiciũ, vel trahantur ex quacunque cauſa perſonaliter: etiam ſi ad hoc voluntas accederet earundem. Decernimus quoq; vt ipſo iure ſit irritum & inane, ſi quid contra præmiſſa contigerit attentari.

a *Vide Bart. in l. pen. § ad crimen. ff. de pub. iudic.* b *Vide l. fam. de proc. l. ſeruum. ¶. de iud. & l. fam. ff. de reg. iur.*

a *al. ita præfatus iudex propter hoc, &c.* b *cauſa relig. hab. hoc. V. l. 1. ff. de in ius voc. l. ſeruus ad cuſt. ff. de alt. & cib. le.*

CAP. III.

Digitized by Google

CAP. III.

Maior xiiij. annis,per ſe & per procuratorem poteſt agere & defendere cauſam ſpiritualem: minor xiiij per ſe non agit, ſed per procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate ordinarij eccleſiaſtici iudicis: & etiam delegati ad cauſas illas. Filiusfamilias ſine patris aſſenſu agit cauſam ſpiritualem. h. d. Ioan. And.

Idem.

SI annum quartumdecimum tuæ peregiſti ætatis: in beneficialibus & aliis cauſis ſpiritualibus, necnon & dependentibus ab eiſdem, ac ſi maior xxv. annis exiſteres: ad agendum, & defendendum, per te, vel per procuratorem, a quem ad hoc conſtituendum decreueris, admitti debebis. Si verò intra xiiij. annum exiſtas: per te agere, aut defendere non poteris ſuper ipſis: ſed vel per tuum epiſcopum, vel per officialem eiuſdem, tibi curator dabitur ad lites huiuſmodi exercendas: aut tu ipſe (ſi maior infante fueris) cum auctoritate alterius eorundem procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam apoſtolicæ ſedis, & ſubdelegatus ab eo, tibi (ſi non habeas) curatorem dare valeant, vel auctoritatem conſtituendi procuratorem præſtare ad illas cauſas, vel lites duntaxat, quæ coram ipſis fuerint ventilandæ. In huiuſmodi quoque litibus ſiue cauſis, quamquam in poteſtate patris exiſtas, b nec alias abſque ipſius aſſenſu, in iudicio regulariter eſſe poſſis (cùm de iis ſe intromittere non habeat) nequaquam requiri debebit aſſenſus.

DE FORO COMPETENTI.

TITVLVS II.

CAP. I.

Archiepiſcopus omiſſo appellationis articulo, vel per viam querelæ, de cauſa ſubditorum ſuffraganeis, etiam ipſis conſentientibus, non cognoſcit hoc dicit vſque ad ✝ Neque.

Innocentius IIII.

ROmana eccleſia: & infra. Nec appellationis articulo prætermiſſo, nec aliàs etiam (cùm minimè appellatum extiterit) Remen. archiepiſcopus vel eius officialis d, de cauſis clericorum tanquam iudices (licet in ipſos iidem clerici de facto conſentiant) abſque diœceſanorum ſuorum voluntate cognoſcant.

Archiepiſcopus ſubditos ſuffraganei non poteſt compellere cauſas delegatas ab eo ſuſcipere, ſuas ſententias, & præcepta exequi, vel teſtimonia in cauſis ad eos deuolutis ferre: niſi conſuetudo aliud diſponat. h. d. Dominicus.

Neque ſuffraganeorum Remenſis eccleſiæ ſubditos ipſorum delegationem ſuſcipere, vel ſententias & præcepta exequi: aut in cauſis per appellationem deuolutis ad eos, teſtimonium (niſi aliud in his tribus de conſuetudine obtineant) perhibere compellant.

Archiepiſcopus contra officiales, vel prælatos ſuffraganeorum (conſuetudine aliud non diſponente) & contra ſubditos ipſorum, pro ſalario aduocatorum, ac procuratorum cauſarum ſitæ archiepiſcopi, iudex competens non eſt h. d.

Nec etiam ſuffraganeorum ipſorum officiales, aut archidiaconos, archipresbyteros, & alios inferiores prælatos, ſuffraganeis eiſdem ſubiectos (dummodo aliud eis contraria conſuetudo non tribuat) nec ſubditos ſuffraganeorum ipſorum, ſuper ſalariis aduocatorum, & procuratorum in cauſis (quæ in Remen. ventilantur curia) cogant querelantibus in ſua præſentia reſpondere.

Archiepiſc. non compellit inuitos contrahentes aliarum diœceſum, in ſua propria coram ſe reſpondere: niſi ibi inueniantur. Sed ſi citati nolunt comparere, vel malitioſè ſe occultant, ne citationem bonis ipſorum ſua diœc. offi. poteſt miſſionem facere, vel in alia diœceſi per ordinarios faciendam. h. d.

Contrahentes verò aliarum diœceſum, ſuper contractibus initis in Remenſi diœceſi ab eiſdem (niſi inueniantur ibidem) trahere coram ſe non debent inuitos: licet in poſſeſſionem bonorum, quæ ibi habent, etiam cùm ſibi copiam ſui faciunt, ſi eorum auctoritate citati a comparere contemnant, poſſint miſſionem facere contra eos: vel (ſi fortè malitioſè ſeipſos occultent, ne citatio perueniat ad eoſdem) decernere faciendam in poſſeſſionem bonorum, quæ in alia etiam diœceſi obtineri noſcuntur: ſed tunc loci diœceſanus ad denunciationem ipſorum faciet huiuſmodi miſſionem.

Non poteſt archiepiſcopus ſuos clericos mittere in diœceſes ſuffraganeorum, vt coram eis fiant contractus, vel iam facti approbentur. Nec ſi facti vel approbati fuerint coram illis, poſſunt ſuffraganeorum ſubditos coram ſe compellere litigare ſuper illis, nec excommunicare ſuffraganeorum offi. cales vel ſubditos, ſi nolunt litigare coram ipſis. h. d. ad ſi. eam, ſecundum Dominicum.

Nec clericos ſuos mittant ad ſuffraganeorum ipſorum b diœceſes pro ineundis vel recognoſcendis contractibus coram ipſis. Nec eorundem ſuffraganeorum ſubditos compellant coram ſe occaſione huiuſmodi iuriſtare. Neque poteſt archiepiſcopus ipſe in ſuorum ſuffraganeorum officiales, & ſubditos (pro eo quòd vocati ab ipſo, nolunt querelantibus in ſua præſentia reſpondere) eccleſiaſticam exercere cenſuram.

CAP. II.

Iudex ſecularis, qui vult clericum compellere ad debita (etiam liquida) ſoluenda, per eccleſiaſticum iudicem deſiſtere compellatur. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

SEculares e iudices, qui (licet ipſis nulla competat iuriſdictio in hac parte) perſonas eccleſiaſticas ad ſoluendum debita (ſuper quibus coram eis contra ipſas earum exhibentur literæ, vel probationes aliæ inducuntur) damnabili præſumptione compellunt d à temeritate huiuſmodi per locorum ordinarios, cenſura eccleſiaſtica decernimus compeſcendos.

CAP. III.

Ratione iuramenti laicus (vt illud ſeruet) coram iudice eccleſiaſtico conuenitur.

Idem.

CVm C. laicus (pro quo ſoluiſti certam pecuniæ quantitatem, in qua pro eo te fideiuſſorio nomine obligaueras) te ſeruare recuſet indemnem, contra iuramentum à ſe præſtitum temerè veniendo: Ipſum coram eccleſiaſtico iudice (ad cuius formam rationem iuramenti, cauſæ huiuſmodi cognitio noſcitur pertinere) de iure poteris conuenire. Vt ipſum monitione præmiſſa, per cenſuram eccleſiaſticam, e quòd te ſuper prædictis (vt tenetur) ſeruet indemnem, prauia ratione compellat.

DE LITIS CONTESTAtione,

TITVLVS III.

CAP. I.

Peremptoria litis conteſtationem non impedit: niſi ſit decreto ſemel finita. Ioan. And.

Innoc. IIII. *in Concilio Lugdunen.*

EXceptionis peremptoriæ, ſeu defenſionis cuiuſlibet principalis cognitionem negocij contin-

a *Nota vbicunque minor legitimè poteſt intereſſe in iudicio: ibi poteſt conſtituere procuratorem. Vide l. 1. C. ſi de moment. poſſeſ. Font.* b *Vide c. iudicorum. de ætat. & qualit.* c *In quodam manuſcr. tribuitur Innoc. III.* d *alias, officialis.*

a *Vide l. ſed interpellatur. ff. de arbitr.* b *al. ſuorum.* c *Vide quæ late tradit Alex. conſil. 8. lib. 3.* d *dicit Petr. de Anch. quòd iſti laici faciebant huiuſmodi probationes ſine ſtatutis compellabant clericos per ſua ſtatuta. vnde not. quòd ſi vt ſententia non arctat non ſubditum: ita etiam ſtatuta. c. fin. de conſti. eod. lib. Font.* e *Non ergo poteſt capere perſonas aut res earum. Do. Pet. de Anch. Phil. Font.*

Digitized by Google

gentis, ante litem conteſtatam obiectus. Niſi de re iudicata, tranſacta, ſeu finita excipiat litigator, litis conteſtationem non impediat, nec retardet: Licet dicat obiector quòd reſcriptum non fuiſſet obtentum, ſi quæ ſunt impetranti oppoſita, fuiſſent expoſita deleganti.

CAP. II.

Per exceptionem peremptoriam, non fit litis conteſtatio. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

SI oblato ab actore libello, ex parte rei exceptio peremptoria proponatur: nequaquam per hoc litis conteſtatio intelligitur eſſe facta. Imò ea non obſtante (niſi ſit de illis exceptionibus, quæ litis conteſtationem impediunt) fieri oportebit eandem.

DE IVRAMENTO CALUMNIÆ.

TITVLVS IIII.

CAP. I.

Non eſt de ſubſtantia, quòd ſtatim poſt litem conteſtatam iuretur de calumnia. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

SI de calumnia, ſeu de veritate dicenda, in primo litis exordio non iuretur (vt debet) poterit poſtmodum in qualibet parte litis iurari: cùm huiuſmodi iuramenta præſtari ab initio, de ſubſtantia ordinis iudiciarij non exiſtat.

Non annullatur proceſſus, licet tacitè omittatur calumniæ iuramentum h.d.

Propter omiſſum quoque tacitè in tota cauſa calumniæ iuramentum, iudicialis proceſſus, aliàs factus legitimè, non eſt nullus, nec etiam annullandus.

Præcipit quòd in ſpiritualibus ſimul de calumnia, & de veritate iuretur, Ioan. And.

Quamuis a in cauſis ſpiritualibus (in quibus debet de veritate dicenda iurari) canones non indicant alicui calumniæ iuramentum: nos tamen (quia frequenter calumniari videmus in ipſis) vtile reputamus, quod ſimul (ſicut plerique obſeruant) tam de veritate dicenda, quàm de calumnia (vt via præcludatur calumniis) iurari debeat in eiſdem.

CAP. II.

In cauſa appellationis iurari debet de calumnia, & veritate dicenda.

Idem.

IN appellationis cauſa (quanquam in principali iuratum fuerit) præſtare debemus calumniæ iuramentum. Et idem in iuramento de veritate dicenda volumus obſeruari.

Procurator deputatus poſt iuramentum calumniæ, iurabit de calumnia h.d.

Procuratores quoque (qui poſt iuramentum calumniæ deputantur) teneri volumus (vt calumnia vitetur ab ipſis) ad ſubeundum huiuſmodi iuramentum: etiam ſi à ſuis dominis quid ponere, aut reſpondere, ſeu agere debeant ſint inſtructi.

Iudex quoties ſibi videtur, exigit iuramentum malitiæ: etiam ſi de calumnia, vel veritate iuratum ſit. Ioan. And.

In omnibus autem cauſis, nedum ante, ſed etiam poſtquam lis fuerit conteſtata, ſiue de veritate, ſiue de calumnia ſit iuratum in ipſis: poteſt iudex à partibus exigere iuramentum malitiæ, quoties viderit expedire.

a *Circa iſtum .§. nota quod iuramentum de calumnia differt à iuramento de veritate l. 1. § quod obſeruari c. eod. Nam iuramentum de calumnia eſt de credulitate: vnde ſi aliud ſit non eſt periurus, quemadmodum dicitur de iuramēto partis reſpondentis articulo per non credit, neq; reſpondens conſitetur, ſed ſe tam ochnat aduerſarium ab onere probandi Pet. de Anc. Fent.*

CAP. III.

Procurator habens ſpeciale mandatum, iurat de calumnia. Ioan. And.

Idem.

NVllam a tibi iudex iniuriam feciſſe cenſetur, qui procuratorem tui aduerſarij conſtitutum, ad cauſam habentem ſuper hoc ſpeciale mandatum, admiſit ad præſtandum in ea calumniæ iuramentum.

DE RESTITVTIONE SPOLIATORUM.

TITVLVS V.

CAP. I.

In ciuilibus non admittitur ſpoliationis exceptio, facta ab alio quàm ab actore. In criminalib. admittitur facta à tertio dūmodo ſit de tota ſubſtantia vel maiori parte. Exceptio probari debet intra quindecim dies: aliàs fit condemnatio expenſarum. Ioan. And.

Innocent. IIII *in Concilio Lugdunen.*

FRequens b & aſſidua nos querela circumſtrepit, quòd ſpoliationis exceptio non nunquam in iudiciis calumnioſè propoſita c cauſas eccleſiaſticas impedit & perturbat. e dum enim exceptioni inſiſtitur: appellationes interponi contingit, & ſic intermittitur, & plerunq; perimitur cauſæ cognitio principalis: & propterea nos, qui voluntarios labores appetimus, vt quietem aliis præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputare: Statuimus, vt in ciuilibus negotiis, ſpoliationis obiectu (quæ ab alio, quàm ab actore facta proponitur) iudex in principali procedere non poſtponat. Sed ſi in ciuilibus ab actore, in criminalibus autem ſe ſpoliatum reus aſſerat: à quocunque intra quindecim dierum ſpacium (poſt diem, in quo proponitur) quod aſſerit comprobabit: alioquin in expenſis, quas interim actor ob hoc fecerit (iudiciali taxatione præhabita) cōdemnetur: aliàs (ſi iudici æquum viſum fuerit) puniendus. Illum autem ſpoliatum intelligi volumus in hoc caſu (cùm criminaliter accuſatur) qui tota ſua ſubſtantia, vel maiori parte ipſius ſe per violentiam deſtitutum affirmat. & ſecundum hoc loqui canones, ſano credendum eſt intellectu: quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus: habet enim ſpoliatus priuilegium, vt non poſſit exui iam nudatus.

Excipiens de ſpoliatione facta à tertio, intra certum tempus à iudice ſtatuendum debet reſtitutionem petere. aliàs accuſabitur exceptione non obſtante. Ioan. And.

Solet d autem inter ſcholaſticos dubitari: ſi ſpoliatus à tertio, de ſpoliatione contra ſuum accuſatorem excipiat: an ei tempus à iudice debeat indulgeri, intra quod reſtitutionem imploret: ne forte ſic velit exiſtere, vt omnem accuſationem eludat, quod ſatis æquitati & iuri conſonum æſtimamus. e Quòd ſi intra tempus indultum reſtitutionem non petierit, & cauſam cum potuerit, non ducat ad finem: non obſtante ſpoliationis exceptione deinceps poterit accuſari.

Agenti ſuper rebus eccleſiaſticis, non obſtat exceptio ſpoliationis priuatarum rerum, vel è conuerſo. Ioan. And.

Ad hoc ſancimus, vt rerum priuatarum ſpoliatio agenti ſuper eccleſiaſticis, vel è contrario, nullatenus opponatur.

CAP. II.

Eccleſia, quæ petit reſtitutionē decimarū (quas ſe dicit intra

a *De intellectu vide Matthæum ſing. 149. incip. nota, quòd ſi dominus adde Innoc. & Alexan. in l. quæ bona § ſi alieno ff de damn. infect.* b *vide Matthæum de afflictis deciſ. 19.* c *al. conturbat.* d *in antiq. Codic. ita, ſolet enim.* e *continuamus.*

parentum

paræciam alterius poſſediſſe) non auditur: niſi probet poſſeſſionem legitimam. Io. Andr.

Bonifacius VIII.

AD decimas a, quas canonici b ſancti Nicolai ſe aſſerũt intra paræciam eccleſiæ B. clerici poſſediſſe aliquandiu, & eis per eundem clericum ſpoliatos fuiſſe: nequaquam debent reſtitui, niſi euidenter docuerint, quod earum poſſeſſionem legitimè aſſecuti fuiſſent. Quia eas occupaſſe iniuſtè veriſimiliter præſumũtur, cùm proueniant ex prædiis intra alienam paræciã conſtitutis. Sitq; manifeſtum (niſi aliud oſtẽdatur) eas de iure communi ad eandem eccleſiam pertinere.

DE DOLO ET CONTUMACIA.

TITVLVS VI.

CAP. I.

Actor contumax condemnatur in expenſis: nec citatur ulterius ad ſuam petitionem reus, niſi caueat de veniendo & comparendo.

Innocentius IIII. c

ACTOR qui ad terminum venire, ad quem citari aduerſarium fecerat, non curauit: venienti reo in expenſis, d (propter hoc factis legitimè) condemnetur. Ad citationem aliam minimè admittendus, niſi ſufficienter cauerit, quòd in termino fideliter debeat comparere.

CAP. II.

Iudex appellantem & recedentem citare ulterius non tenetur, ſi vult in cauſa procedere: niſi forſitan appellationi renunciet. Io. And.

Bonifacius VIII.

EVm, qui à tua interlocutoria vel grauamine, quòd per te ſibi proponit illatum, à tua præſentia recedit appellans, (Cùm proteſtari videatur hoc ipſo ſe nolle coram te ulterius litigare) citare ad alia, quæ poſtea in iudicio facienda incumbunt, vel etiam ad ſententiam audiendam (Niſi ſponte appellationi ſuæ renunciet) nõ teneris. Nec ideo minus (quòd in eius abſentia proceſſeris) tuus proceſſus validus reputari debebit.

DE EO, QVI MITTITVR in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ.

TITVLVS VII.

CAP. VNICVM.

Quando agitur de beneficio eccleſiaſtico, ob contumaciam rei non ſit miſſio in poſſeſſionem: ſed ad ſententiam lite non conteſtata proceditur.

Innocentius IIII. e

EVM f, qui (ſuper dignitate, perſonatu, vel beneficio eccleſiaſtico obtinendis) cum aliquo litigat poſſeſſore, ob partis aduerſæ contumaciã, cauſa rei ſeruandæ in ipſorum poſſeſſionem ſtatuimus non mittendum: ne per hoc ad ea ingreſſus patere valeat vitioſus. Sed liceat in hoc caſu (contumacis abſentiam diuina replente præſentia) etiam lite non conteſtata, g diligenter examinato negotio, ipſum fine debito terminare.

VT LITE PENDENTE NIHIL INNOUETUR.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Si ex duobus litigantibus electis alter decedat, renunciet, vel à proſecutione cauſæ excludatur: ſi lite pendente cum reliquo fuerit alia electio facta, non tenet.

Bonifacius VIII.

DISPENDIIS, quæ propter electiones diuerſas eccleſiæ patiuntur interdum, occurrere cupientes: Statuimus, vt ſi (aliquibus apud ſedem apoſtolicam, vel alibi litigantibus, ſuper electionib. de ſe in diſcordia celebratis) aliquem ipſorũ mori, vel ſuo iuri renunciare, aut a proſecutione ipſius contigerit quoquo modo excludi: ad electionem aliam (lite ſuper electione ſuperſtitis electi pendente) nullatenus procedatur. Aliàs attentata contra hoc electio, ipſo iure viribus non ſubſiſtat.

CAP. II.

Si beneficiatus (contra quem ſuper beneficio litigatur) cedat, vel decedat: ſi alius lite pendente cum ſuperſtite fuerit electus, non valet electio. Si verò aliqui (quorum intereſt) ad defenſionem litis velint admitti: in eo ſtatu, in quo erat cauſa, admittentur. Io. And.

Idem.

SI ij (contra quos ſuper dignitatibus, perſonatibus, vel aliis eccleſiaſticis beneficiis, quæ poſſident a litigatur) lite pendente cedant, vel fortè decedãt: ne propter nouos aduerſarios (qui malitioſè interdum petitoribus ſurrogantur) litigia in eccleſiarum diſpendium prorogari contingat: ſtatuimus, vt dignitates, perſonatus vel beneficia huiuſmodi (donec contra ſuperſtites lis finita fuerit) aliis nullatenus conferantur, nec ad ea eligatur quiſpiam, vel etiam præſentetur. Quòd ſi ſecus actum fuerit, eo ipſo irritum habeatur. Sanè ſi ad defenſionem ipſius litis, aliqui quorum intererit, petierint ſe admitti: eos in illo ſtatu, in quo ipſam inuenerint, decernimus admittendos.

DE CONFESSIS.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Super facto negatiuo per partem improbabili (ſi iudici videbitur) eſt admittenda poſitio. Dominicus.

Innocentius IIII. in concil. Lugdunenſi.

STATVIMVS b, vt poſitiones negatiuas (quæ probari non poſſunt niſi per confeſſionem aduerſarij) iudices admittere poſſint, ſi æquitate ſuadente viderint expedire.

CAP. II.

Si reus iuſſus, poſitionibus reſpondere recuſat: vel ſi contumaciter recedat: habebuntur pro confeſſatis: ſecus ſi prius, quàm ſic iuſſus eſſet, contumax fuerat: nam tunc proceditur contra eum tanquam contra contumacem. Io. And.

Bonifacius VIII.

SI poſt præſtitum veritatis aut calumniæ iuramentum, reus vel procurator ipſius, poſitionibus ab aduerſario ſibi factis, interrogatus iuſſuſque à iudi-

a *Vide Mat. de affl. deciſ. 326.* b *vide Bald. gl. 2. c. fin. §. de procur. Fent.* c *al. ita: Innoc. IIII. in concil. Lugdun.* d *vide Bald. in l. ſancimus. C. de iud. & c. finem litibus. de dol. & contum. Fent.* e *al. ita: Innoc. IIII. in concil. Lugdun.* f *Amplia iſtud cap. ad fructus beneficiorum nec fiat eorum ſequeſtratio niſi in Clem. II. de ſeq. poſ. Phil. Fent.* g *Vbi contra contumacem non mittitur in poſſeſſionem, & mora eſt periculoſa, proceditur ad deſinitiuam.*

a *Not. Phil. & Pet. de Anch. cap. quod in beneficialibus eſt vera poſſeſſio, & illa eſt cauſa quare in talibus fiunt teſſiſſoria, ſicut in profanis. & limitant iſtum textum. Anch. & Dominicus non procedere in petitore decedente, neq; obſtat Cle. 16. ſi abero in eod. quia illa intelligitur, quando nulla lis pendet mortuo petitore: item limitatur text. quando lis eſt inter prouiſum à Papa & eum ad quem ſpectat prouidere. Phil. hic Fent.* b *vide Paul. de Caſt. conſ. 167. incip. ad primum. vol. 2. & Cyn. l. & ſed quia. 2. de iur. cal.*

Digitized by Google

ce *a* reſpondere abſque rationabili cauſa recuſet, aut nolit ſeu contumaciter ſe abſentet, haberi debet (ſuper iis, de quibus in eiuſdem poſitionibus interrogatus extitit) pro confeſſo. Verùm ſi antequam reſpondere ſic iuſſus fuerit, eum contumaciter abſentari contingat, tunc pro confeſſo non debet haberi: ſed eſt aliàs contra eum, tanquam contra contumacem (prout ratio dictauerit) procedendum.

DE TESTIBVS ET ATteſtationibus.

TITVLVS X.

CAP. I.

Socius in crimine ſimoniæ admittitur in teſtem, ſi ſit ſocius criminis tantum, & agatur ciuiliter: aliàs non. Ioan. And.

Gregorius IX. *in concilio generali Lugdunenſi.*

MEDIATORES (per quos ſcelus ſimoniæ plerunque committitur) ad teſtimonium contra ſceleris eiuſdem auctores (in deteſtationem criminis) admittuntur: ſi non agatur criminaliter, ſed ciuiliter, & emolumentum exinde non fuerint aſſecuti.

CAP. II.

Ponit modum remiſſionis curiæ: & dat modum iurandi ſuper poſitionibus, & dicit per quem iurari debeat: dat modum reſpondendi, & modum teſtes probatorios reprobandi, & reprobatorios iterum reprobandi. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

PRæſentium auctoritate mandamus, quatenus in cauſa, quæ inter abbatem & conuentum S. Nicolai Andegauenſis ex vna parte, & priorem & conuentum de Paldigen Lyconen. diœceſis ex altera (ſuper eo quòd iidem abbas & conuentus, ſe ab ipſis priore & conuentu de Paldigen. poſſeſſione ſubiectionis eiuſdem prioratus aſſerunt ſpoliatos, & ſuper irritanda quadã compoſitione olim inita inter partes, & rebus aliis) vertitur: ab eiſdem abbate & priore, nomine ſuo, & in animas conuẽtuum eorundem, vel maioris & ſanioris partis ipſorum, recepto iuramento de veritate dicenda: iniungas dictis abbati & priori, (vt tam ponendo, quàm reſpondendo) dicant veritatem, quam (ſuper poſitionibus tibi ſub bulla noſtra tranſmiſſis) ipſi ſciũt, & per illos intelligunt, in quorum animas iurauerunt. Præterea ſigillatim ſuper quolibet articulo in qualibet poſitione contento facias à partib. ſufficienter ad inuicem reſponderi: nulla prorſus ab eis ſuper ipſis poſitionibus contradictione recepta. Sine iuramento autem à ſyndico vtriuſq; partis quid ſciat de huiuſmodi poſitionibus vel credat, inquiras. Teſtes etiam, quos ſuper articulis ſub eadem bulla tranſmiſſis, pars dictorũ prioris & conuentus duxerit producẽdos, ad reprobandos teſtes partis alterius in cauſa principali productos (quorum nomina in eiſdem articulis continentur) vſq; ad Kal. Nouemb. proximo futuri, examines (ſecundũ partis aduerſæ interrogatoria, quæ tibi ſub eadem bulla tranſmittimus) diligenter, primo tamẽ in perſonam cuiuslibet teſtis à prædictis abbate & conuentu producti, facta ſigillatim ſpecificatione criminũ, & aliorũ obiectorũ ſibi in eiſdem articulis contentorũ. Si verò dicti abbas & conuentus aliquos teſtes coram te pduxerint, cõtra teſtes *b* ab eiſdem priore & conuentu producendos iuxta articulos (quos ipſi abbas & conuentus, tibi ſuper reprobatione teſtium productorum prioris & conuentus in eadem cauſa *a* produxerint) percipere, ac eos vſq; ad Kalendas Februarij proximo futuri diligenter examinare procures: ſimul ſpecificatione criminum, & aliorũ (quæ contra teſtes eorundem prioris conuentus, obiecta fuerint) obſeruata: prius tamen præſtito iuramento à procuratore dictorum abbatis & conuentus, quod ad hoc ex malitia non procedant.

CAP. III.

Aduocatus vel procurator principalis cauſæ, in cauſa appellationis teſtificari non poteſt. Iuramentum autem præſumptione faciente pro appellante) ſibi deferri non debet, niſi iudici videatur. Dominicus.

Innocentius IIII. *in generali concilio Lugdunenſi.*

ROmana eccleſia: & infra. In appellationis cauſa, is qui appellantis procurator vel aduocatus in priori iudicio fuerat, non recipiatur in teſtem. Neq; indiſtincte ipſi appellanti (præſumptione faciẽte pro eo) deferatur etiam iuramentum: ſed tunc cùm inſpectis perſonarum & ipſius cauſæ circũſtantiis, id fuerit faciendũ.

DE IVREIVRANDO.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Prælati, canonici, rectores, & officiales locorum, qui iurant ſtatuta, & conſuetudines loci vel eccleſiæ ſeruare prætextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impoſſibilia vel obuiantia eccleſiaſticæ libertati: nec ad ea debet intentio ſua referri. Ioan. Andreas.

Nicolaus III.

CONTINGIT *b* in nonnullis eccleſiis de earũ conſuetudine obſeruari, quòd nec ipſarũ prælati (cùm primo ad eccleſias ipſas accedunt) admittuntur, nec canonici cùm de recipiendis ibidem nouis canonicis agitur) aliter recipiuntur in ipſis: niſi iurent ſtatuta & conſuetudines ipſarum eccleſiarum, ſcripta & non ſcripta inuiolabiliter obſeruare. Inter laicos etiam in multis ciuitatibus, caſtris, & terris, in ſuis poteſtatibus, rectoribus vel officialibus aſſumẽdis, conſuetudinis morbus irrepſit: quod poteſtates, rectores, & officiales huiuſmodi, ad poteſtarias, rectorias & officia eadem (niſi prius ſeruaturos ſe ſtatuta ipſorum locorum edita *c* iurauerint) nullatenus admittantur. Quia vero in ſtatutis conſuetudinibusq; ſupradictis interdum aliqua reperiuntur illicita ſeu impoſſibilia, vel obuiantia eccleſiaſticæ libertati (ne ſub tali generalitate iurandi, ſic iurantibus peccandi occaſio præbeatur, cùm iuramentum non fuerit, vt eſſet iniquitatis vinculum inſtitutum) hac generali conſtitutione animarum periculis obſiſtere cupientes: præcipimus a quibuſcunque ſcientibus contineri in prædictis conſuetudinibus & ſtatutis, illicita, impoſſibilia vel libertati eccleſiaſticæ obuiantia, iuramenta huiuſmodi aliquatenus non præſtari. Et talia iuramenta ea intentione facienda, vel facta, vt etiam illicita vel impoſſibilia, ſeu eccleſiaſticæ libertati obuiantia obſeruentur (cùm etiam ſub tali intentione præſtari non poſſint abſque diuinæ maieſtatis offenſa) decernimus in huiuſmodi illicitis, impoſſibilibus, ſeu libertati eccleſiaſticæ obuiantibus, non ſeruanda. quin potius pro animarum ſalute, ſi ſub forma prædicta vel ſimili aliquos ignorantes prædicta illicita ſeu

a *Vide ſ. cap. prox. & ff de interrog. act. l. ſi. fine: ſ. de dolo. ſicut ibi de hoc Ioan. And.* b *Not. quod iudex poteſt præfigere terminum ad reprobandas perſonas teſtium ante publicationem atteſtationum. Nam atteſtationes publicata non erant, quia iudex eas cauſas tenebatur remittere Pet. de Anch. Fontan.*

a *Dicto cauſã dicit in antiq. videtur.* b *De intellectu, vide Dectum in rub. de conſt. r. lect.* c *an ſit differentia iurare ſimpliciter, obſeruare ſtatuta vel contenta in ſtatuto, vel prout ea ſtatuta, vide Fel. in c. cum acceſſiſſent. de conſtit.*

impoſſibi-

impoſſibilia vel libertati eccleſiaſticæ obuiantia iurare contigerit, ad obſeruanda duntaxat licita, poſſibilia & non obuiantia libertati eccleſiaſticæ, iurantium referri debet intentio. Declaramus quoq; iuramenta ſub huiuſmodi generalitate qualitercũq; & ſub qualicunq; a verborum forma præſtita vel præſtanda, ad licita poſſibilia, & libertati eccleſiaſticæ non obuiantia, b tantum extendi: ipſoſq; iurantes ad alia per præſtationem iuramenti huiuſmodi non teneri.

CAP. II.

Per eccleſiaſticum iudicem ordinarium loci, compellitur iudex ſecularis eccleſiaſtica cenſura ius canonicum, quod ad promiſſionem animarum ſtatutum eſt, ſeruare.

Bonifacius VIII.

Licet mulieres, quæ alienationibus dotium & donationum propter nuptias conſentiunt non contrauenire, proprio iuramento firmantes ſeruare iuramentum huiuſmodi non vi nec dolo præſtitum, de iure canonico teneantur: quia tamen quidam iudices ſeculares contra præfatas alienationes audiunt, quamuis eis conſtet legitime de huiuſmodi iuramento. c Nos animarum periculis obuiare volentes, eoſdem iudices ad ſeruãdum hoc ius canonicum, per locorum ordinarios cenſura eccleſiaſtica decernimus compellendos.

CAP. III.

Electus poſt ſacramentum ponens vel reſpondens contraria directo (niſi rationabiliter excuſetur) velut periurus à confirmatione repellitur. Idem ſi hoc fecerit procurator, ipſo mandante, vel ratum habente, vel non reuocante. h.d. Ioan. Andr.

Idem.

Cvm in poſitionibus ſuper electionis tuæ negotio (poſt iuramentum in cauſa præſtitum) a te datis, ſeu reſponſionibus, quas ad poſitiones tui aduerſarij feciſſe dignoſceris, reperiatur contrarietas manifeſta: tibi tanquam periuro (niſi iuſta cauſa & rationabilis te excuſet) ſuper ipſa electione perpetuum ſilentium imponi debebit.

Idem fiet, ſi (te expreſſè mandante, vel etiam ex poſt facto ſciente, ac ratum habente, ſeu non reuocante) poſitiones, aut reſponſiones huiuſmodi cõtrarias tuo nomine tuus fecerit procurator.

DE EXCEPTIONIBVS.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Sex ſunt dicta huius decretalis. Primò ponit arengam, & ius antiquum, & conſtitutionis cauſam. Secundò dicit, quod reus, qui contra actorem de excommunicatione excipit, vt ipſum repellat ab agendo, debet ipſius excommunicationis ſpeciem, & nomen excommunicatoris exprimere, & eam intra octo dies probare: aliàs iudex procedet in cauſa, & illum in expenſis condemnabit. Tertiò ſtatuit, quòd ſi iterum obiiciatur, & probetur eadem, vel alia excommunicatio, actor repellitur: ſed quæ acta ſunt, valebunt. Quartò, quòd vltra duas vices hæc exceptio non opponatur, niſi ex cauſa. Quintò, quòd ſi opponitur poſt rem iudicatam, impeditur executio, ſententia nihilominus valet. Sextò dicitur, quòd iudex publicè excommunicatum, reo non opponente ex ſuo officio debet ab agendo repellere. Ioan. Andr.

Innocentius IIII. in concilio Lugdun.

a *Al. quacunq.* b *hic generalis principis confirmatio trahitur ad illicita, & alia de quibus in tex. Alex. conſil. 59. volum. 1. & Dec. conſil. 171.* c *vide not. per Rom. ſing. 498. in cap. vbi iuramentum. & 479 incip. in ſen. & per Ioan. And in cap. cum laicus. de foro compet. adde Fel. in c. 1. ext. de iureiur.*

Pia a conſideratione ſtatuit mater eccleſia, quòd maioris excommunicationis exceptio, in quacunq; parte iudiciorum oppoſita, lites differat, & repellat agentes: vt ex hoc magis cenſura eccleſiaſtica timeatur, communionis b periculum euitetur, contumaciæ vitium reprimatur, & excommunicati (dum à communibus actibus excluduntur) rubore ſuffuſi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur: ſed hominum ſuccreſcente malitia quod prouiſum eſt ad remedium, tendit ad noxiam. Dum enim in cauſis eccleſiaſticis frequẽtius hæc exceptio per malitiam opponitur, contingit interdum deferri negotia, & partes fatigari laboribus & expenſis: proinde (quia morbus iſte quaſi communis irrepſit) dignum duximus communem adhibere medelam. Si quis igitur excommunicationem opponit, ſpeciem illius, & nomẽ excommunicatoris exprimat, ſciturus eam rem ſe deferre debere in publicam notionem, quam intra octo dierum ſpatiũ (c die in quo proponitur minimè computato) probare valeat apertiſſimis documentis. Quod ſi non probauerit, iudex in cauſa procedere non omittat: reum in expenſis, quas actor ob hoc diebus illis feciſſe docuerit, prꝫhabita taxatione condemnans. Si vero poſtmodum inſtantia durante iudicij, & probationis copia ſuccedente de eadem excommunicatione, vel alia excipiatur iterum, & probetur actor in ſequentibus excludatur, donec meruerit abſolutionis gratiam obtinere: iis, quæ præceſſerunt nihilominus in ſuo robore duraturis. Prouiſo, quòd vltra duas vices hæc non opponatur exceptio: præterquàm ſi excommunicatio noua emerſerit, vel euidens, & prompta probatio ſuperuenerit de antiqua. Sed ſi poſt rem iudicatam talis exceptio proponatur, executionem impediet: ſed ſententia, quæ præceſſit non minus robur debitum obtinebit, eo tamen ſaluo, vt ſi actor excommunicatus ſit publicè, & hoc iudex nouerit d quandocunque (etſi de hoc reus non excipiat) iudex ex officio e ſuo actorem repellere non poſtponat.

CAP. II.

Exceptio rei iudicatæ per eccleſiaſticum iudicem admitti debet in foro ſeculari, & è conuerſo. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Cvm quidam ſeculares iudices (dum coram eis excipitur de re per eccleſiaſticum iudicem iudicata, in caſu, quo ad eum pertinet cognitio de conſuetudine, vel de iure) recuſent excipientes audire, in derogationem iuriſdictionis eccleſiaſticæ & contemptum. Decernimus vt per cenſuram eccleſiaſticam ab iniquitate coerceantur huiuſmodi, & ad admittendum exceptionem eandem (vbi aliàs de iure debet admitti) à locorum ordinariis compellantur.

Similiter eccleſiaſtici iudices (ſi coram ipſis excipiatur de re per ſecularem iudicem iudicata) exceptionem ipſam admittant, in iis, quæ animarum periculum non inducunt: per ſuperiores ſuos (niſi fecerint) animaduerſione debita caſtigandi.

DE PRAESCRIPTIONIBVS.

TITVLVS XIII.

CAP. I.

In præſcriptionibus ſufficit bona fides, vbi ius commune.

a *De intellectu vide Couarruu. in cap. quamuis. de pac. lib. 6. in 3 par. relectio 43. & Lud. Gom. in reg. cancellariæ, de annali poſſeſſore, quæſt. 44.* b *al. & communionis.* c *ſed ſi vltimus dies eſſet feriatus, an talis inter octo eſſet computandus, docet Felin. in c. ap. fin. de except.* d *Not. quod non ſequitur, iſte eſt publicè excommunicatus, ergo iudex ſcit. Vide notandum. 2 q. 1. Anch. Font.* e *vide dec. in c. paratt. de appell.*

vel præſumptio non eſt contra præſcribentem, aliàs debet allegari titulus, & probari: niſi ſit præſcriptio, cuius contrarij non extat memoria. h. d. Io. And.

Bonifacius VIII.

EPiscopvm, qui eccleſias, & decimas, quas ab eo repetis, proponit (licet in tua ſint conſtitutæ diœceſi) ſe legitimè præſcripſiſſe, allegare oportet (cum ius commune contra ipſum faciat) huiuſmodi præſcriptionis titulum, a & probare. Nam licet eis qui rem præſcribit eccleſiaſticam, ſi ſibi non eſt contrarium ius commune, vel contra eum præſumptio non habeatur, ſufficiat bona fides, vbi tamen eſt ei ius commune contrarium, vel habetur præſumptio contra ipſum, bona fides non ſufficit: ſed eſt neceſſarius titulus, qui poſſeſſori cauſam tribuat præſcribendi. Niſi tanti temporis allegetur præſcriptio, cuius contrarij memoria non exiſtat.

CAP. II.

Priuatus ipſo iure, vel per ſententiam, bonis, quæ tenet à Romana, vel alia eccleſia illa minori ſpacio centum annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alias non præſcribit. Filij autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna contra Romanam, & alias eccleſias præſcribunt ſpacio quadraginta annorum: & idem in extraneo. Ioan. And.

Idem.

SI qui b (exigentibus culpis, vel exceſſibus ab eiſdem commiſſis) bonis quæ à Romana, vel ab aliis tenent eccleſiis, ſint per ſententiam, vel ipſo iure priuati: ſtatuimus, vt in apprehendendis, vel occupandis, poſtea quandocunq; bonis eiſdem, nullus (licet leges humanæ ſuper hoc alia tempora ſtatuere videantur) ipſis eccleſiis temporis lapſus obſiſtat, niſi contra ipſam Rom. eccleſiam centenaria, vel contra eccleſias alias quadragenaria præſcriptio legitimè ſit completa. Si poſt mortem hæreticorum (qui dum viuerent, catholici putabãtur) bona ipſorum a catholicis eorum filiis, vel nepotibus, aut extraneis quibuſcumq; ſpacio xl. annorum fuerint bona fide poſſeſſa: ſancimus eos, ſuper bonis huiuſmodi (etiam ſi ad Romanam peruenire deberent eccleſiam) in hoc caſu non eſſe vlterius moleſtandos: quanquam illi, quorum bona fuerant, nunc detegantur hæretici extitiſſe.

DE SENTENTIA, ET re iudicata.

TITVLVS XIIII.

CAP. I.

Iudex, qui contra iuſtitiam, & contra conſcientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis, per gratiam, vel per ſordes: condemnandus eſt parti læſæ in æſtimationem litis, & per annum eſt ſuſpenſus, & perpetuò ſi medio tempore ingerat ſe diuinis, niſi papa cum ipſo diſpenſet. Ioan. And.

Innocentius IIII. *in concil. Lugdunen.*

CVm æterni tribunal iudicis illum reum nõ habeat, quem iniuſtè iudex condemnat, teſtante propheta: nec damnabit eum, cùm iudicabitur illi: Caueãt eccleſiaſtici iudices, & prudenter attendant, vt in cauſarum proceſſibus, nil vindicet odium, vel fauor vſurpet, timor exulet, præmium aut expectatio præmij iuſtitiam non euertat, ſed ſtateram geſtent in manibus, lances appendant æquo libramine, vt in omnibus quæ in cauſis agenda fuerint, præſertim in cõcipiendis ſententiis & ferendis, præ oculis habeant ſolum Deum: illius imitantes exemplum, quem querelas populi tabernaculum ingreſſus ad dominum referebat, vt ſecundum eius imperium iudicaret. Si quis autem iudex eccleſiaſticus, ordinarius, aut etiam delegatus famæ ſuæ prodigus, & proprij perſecutor honoris, contra conſcientiam, & contra iuſtitiam in grauamen partes alterius in iudicio, quicquam fecerit per gratiã, vel per ſordes: ab executione officij per annum nouerit ſe ſuſpenſum, ad æſtimationem litis parti, quam læſerit nihilominus condemnandus. Sciturus, quòd ſuſpenſione durante damnabiliter ingeſſerit ſe diuinis, irregularitatis a laqueo ſe inuoluet ſecundum canonicas ſanctiones: à qua non niſi per ſummum pontificem poterit liberari, ſaluis aliis conſtitutionibus, quæ iudicibus mala iudicantibus pœnas ingerunt, & infligunt. Dignũ eſt enim, vt qui in tot præſumit offendere, pœna multiplici caſtigetur.

CAP. II.

Papa imperatorem deponere poteſt ex cauſis legitimis. h. d. ſecundum Paulum.

Idem *ſacro præſente concilio, ad memoriam ſempiternam.*

AD apoſtolicæ dignitatis: & infrà. Sanè cùm duræ guerrarum commotio nonnullas profeſſionis Chriſtianæ prouincias diutius afflixiſſet, nos ad Fredericum præcipuum principem ſecularem huiuſmodi diſſenſionis & tribulationis auctorẽ à felicis recordationis Gregorio papa IX. prædeceſſore noſtro, pro ſuis exceſſibus anathematis vinculo innodatum, ſpeciales nuncios, & magnæ auctoritatis viros, videlicet venerabiles fratres P. Alba & Hu. b Sabin. epiſcopos, ac dilectum filiũ Gulielmum Baſilicæ xij. apoſtolorum presbyterum cardinalem, qui ſalutẽ zelabantur ipſius, duximus deſtinandos: faciẽtes ſibi proponi per ipſos, quod nos & fratres noſtri (quantum in nobis erat) pacem c per omnia ſecũ habere: nec non cum omnibus hominibus optabamus, parati ſibi pacem & tranquillitatem dare, ac mundo etiam vniuerſo. Et quia prælatorum, clericorum, omniumq; aliorum quos detinebat captiuos, & omniũ tam clericorum, quam laicorum, quos ceperat in galeis, reſtitutio poterat eſſe pacis plurimum inductiua: eum, vt illos reſtitueret (cùm hoc idem, tam ipſe, quàm ſui nuncij, antequam ad apoſtolatus vocati eſſemus officium promiſiſſent) rogari & peti ab ipſo fecim⁹ per eoſdem: ac proponi inſuper, quòd iidem pro nobis parati erant audire, & tractare pacem, ac etiam audire ſatisfactionem, quam facere princeps vellet de omnibus, pro quibus erat vinculo excõmunicationis aſtrictus, & offerre, præterea, quòd ſi eccleſia eum in aliquo contra d debitum læſerat (quod non credebat) parata erat corrigere, ac in ſtatum debitum reformare. Et ſi diceret ipſe, quòd in nullo contra iuſtitiam læſerat eccleſiam, vel quòd nos eum contra iuſtitiam læſiſſemus, parati eramus vocare reges, prælatos, & principes, tam eccleſiaſticos, quàm ſeculares ad aliquem tutum locum, vbi per ſe, vel per ſolennes nuncios conueniret: e eratq; parata eccleſia de concilio concilij ſibi ſatisfacere ſi eum læſiſſet in aliquo, ac reuocare ſententiam, ſi quam contra ipſum iniuſte tuliſſet, & cum omni mãſuetudine & miſericordia (quantum cum Deo & honore ſuo fieri poterat) recipere de iniuriis & offenſis ipſi eccleſiæ, ſuiſque per eum irrogatis ſatisfactionem ab f eo volebat, & omnes amicos ſuos ſibiq; adhærentes g in pace ponere plenaq; ſecuritate gaudere: vt nunquam hac occa-

a *An ſufficiat titulus putatiuus docent Abb. & Fel. in c. de quarta: & in c. auditis. de præſcr.* b *De intellectu. Ioan. Fab. inſtit. de vſu & rebus fiſc.*

a *Vid. do. in c. ſi. de cle. excom. miniſt. & quid ſit irregularitas, & vnde ſumpſerit originem. Do.* b *G.* c *vid. Spe. tit. de compe. vid ad 6. v. & Fel. in c. cum ſit. de for. comp.* d *In quodam manuſc. deſunt hæc duo verba contra debitum.* e *conuenirent.* f *al. ab ipſo.* g *vid. c. mutare. 6. q. 1. tamen. & l. ſi on. 4. ſi ff. de arb. & Bar. in l. ſi ſit. ff. de verb. obl. Fent.*

ſione

Digitized by Google

ſione poſſent aliquod ſubire diſcrimen. Sed licet ſic apud eum pro pace paternis monitis, & precum curaremus inſiſtere lenitate. Idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & obturans a more aſpidis aures ſuas, preces huiuſmodi & monita, elata obſtinatione, ac obſtinata elatione deſpexit: propter quod non valentes abſque graui offenſa Chriſti eius iniquitates amplius tolerare, cogimur (vrgente nos conſcientia) iuſte animaduertere in eundem. Et vt ad præſens de cæteris eius ſceleribus taceamus, quatuor grauiſſima (quæ nulla poſſunt tergiuerſatione celari) commiſit. Deierauit enim multoties, pacem quondam inter eccleſiam & imperiũ reformatam, temere violando: & infrà. Perpetrauit ſacrilegium, capi faciens cardinales ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac aliarum eccleſiarum prælatos, & clericos religioſos & ſeculares venientes ad concilium, quod idem prædeceſſor noſter duxerat conuocandum: & infrà. De hæreſi quoq; non dubiis & leuibus, ſed difficilibus & euidentibus argumentis, ſuſpectus habetur: & infrà. Præter hæc regnum Siciliæ (quod eſt ſpeciale patrimonium B. Petri, b & idem princeps ab apoſtolica ſede tenebat in feudum) iam ad tantam in clericis & laicis exinanitionem ſeruitutemq; redegit, quòd eis pene penitus nihil habentibus, & omnibus exinde ferè probis eiectis, illos, qui remanſerunt ibidem ſub ſeruili quaſi conditione viuere, ac Romanã eccleſiam (cuius ſunt homines principaliter & vaſalli) offendere multipliciter, & hoſtiliter impugnare compellit. Poſſet etiam meritò reprehendi, quod mille quidem ſartorum annuã penſionem (in qua pro eodem regno ipſi eccleſiæ Romanę tenetur) per nouẽ annos, & amplius ſoluere prætermiſit.

Nos itaq; ſuper præmiſſis, & quampluribus aliis eius nefandis exceſſibus, cum fratribus noſtris, & ſancto cõcilio deliberatione præhabita diligenti (cùm IESV Chriſti vices licet immeriti teneamus in terris, nobisque in B. Petri perſona ſit dictũ: c Quodcunq; ligaueris ſuper terram, ligatum erit & in cœlis) memoratum principem, qui ſe imperio & regnis, d omniq; honore & dignitate reddidit tam indignum: quiq; propter ſuas iniquitates adeo ne regnet, vel imperet, eſt abiectus, ſuis ligatum peccatis, & abiectum, omniq; honore ac dignitate priuatum a domino oſtendimus, denunciamus, & nihilominus ſententiando priuamus omnes, qui ei iuramento fidelitatis tenentur adſtricti, à iuramento huiuſmodi perpetuo abſoluentes: auct. apoſt. firmiter inhibendo, ne quiſquam decætero ſibi tanquàm imperatori vel regi, pareat & intendat. Decernendo e quoſlibet, qui ei deinceps velut imperatori vel regi conſilium vel auxilium præſtiterint, ſeu fauorem, ipſo facto f excommunicationis ſententiæ ſubiacere. Illi autem, ad quos in eodem imperio imperatoris ſpectat electio, eligant liberè ſucceſſorem.

De præfato Siciliæ regno prouidere curabimus, cum eorundem fratrum noſtrorum conſilio, ſicut viderimus expedire.

CAP. III.

Qui petit rem certam cauſa expreſſa, ſi illam cauſam non probat, ſuccumbit: licet etiam probet, maximè poſt modum emergentem. Ioan. And.

Idem *preceptori hoſpitalis S. Ioannis Hieroſol. in Hiſpania: & commendatori, ac fratribus domus de Caruaria, hoſpitalis eiuſdem.*

Abbate ſanè: & infrà. a Abbas de Bonefac. pro ſe & conuentu ſuo proponens, locum de Roſellis eſſe prædicti monaſterij iure dominij, vel quaſi, & cum ſuis finibus ex litigatione regis Aragoniæ ad ipſum monaſterium pertinere: petiit adiudicari eidem monaſterio locum ipſum, & vos exinde amoueri. Allegabatur autẽ pro parte veſtra, quòd facta vobis donatio de prædictis valida exiſtebat, quamuis illa ſub Sarracenorum tunc exiſterent poteſtate: quia non ſimpliciter, ſed ſub cõditione fuere donata, videlicet ſi ad manus fidelium deuenirent. In quo caſu conceſſio poterat, & debebat habere vigorem: quia ipſi donationi rerum donatarum natura, vel qualitas non obſtabat, & ſalubre ac laudabile quidem erat ſpectare, ac præſtolari tempus, quo illa Chriſtianorũ dominio ſubderentur: quare mox cùm peruenerunt ad ipſos, fuerunt ad vos totaliter deuoluta. Multum quoque diſtabat, an ipſi monaſterio de Bonefac. vel prædicto monaſterio Populeti ab eodem rege facta donatio fuiſſet: quia ſi liquebat prædicta monaſteria Populeti ab ipſo rege, ac ab illo abbati & conuentui de Bonefac. fuiſſe collata: nõ tamen ob hoc conſtabat dictum regem ipſi monaſterio de Bonefac. illa donaſſe vel mandaſſe donari. Nec pro eo quod voluit & ſtatuit, vt ædificaretur ibi monaſterium, poterat & debebat intelligi eum prædicta, vel eorũ aliqua cõſtruendo monaſterio donauiſſe: cùm illa potius ſua videretur intentio, vt (quia præfatum monaſterium Populeti, tot & tantorum bonorum largitione ditabat) abbas & conuentus ipſius pro ſua ſuorumq; ſalute monaſterium conſtruere tenerentur, præſertim quia monaſterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat. Præmiſſa verò conceſſio facta monaſterio de Bonefac. ab abbate & conuentu monaſterij Populeti nullum prorſus ei videbatur afferre ſuffragium, pro eo potiſſimè b, quòd poſt litem conteſtatam, & proceſſum iudicij facta fuerat: ſicut clarè patebat ex inſtrumento præfato. Vnde cùm ius (ſi quod in prædictis ipſi monaſterio de Bonefac. ex conceſſione huiuſmodi competebat) in iudicio minimè deduxiſſet: (quia videri non poteſt illud veniſſe, quod poſtmodum accidit) pronunciari vtiq; ſuper petitis non poterat ex eadem. Pro parte autem altera dicebatur, quòd cùm rex ipſe ſua probitate ac ſtudio, ab infidelibus loca conquiſiuerit ſupradicta, donatio aui, vel patris ipſius prius facta de illis, cum ad cultum fidei peruenirent, regem eundem, quo ad hæc ſic per eum poſtmodum acquiſita, obligare non potuit: cum ſua propria facta eſſent, & viderentur ab aliis bonis hæreditariis ſeparata.

Porrò præfata conceſſio facta monaſterio de Bonefac. à monaſterio Populeti, licet poſt acceptum iudiciũ cauſæq; proceſſum interuenerit: prodeſſe tamen & valere debebat, cùm pro actore (quod de iure ſuo ex cauſa idonea, quamuis ſuperuenienti c appareat) ſatis ſufficere videatur, ſatisq; eſſe, ſi (prout ſeruatur in reo) interſit ipſius tempore ſententiæ proferendæ. Sed ad hæc pars veſtra reſpondit, quòd cùm tam ſupradicti aui donatio, quàm locorum acquiſitio præmiſſorũ, fuerint nomine regni factæ: memoratus rex donationem ſeruare huiuſmodi tenebatur. d Cæterũ prædicta monaſterij Populeti conceſſio, monaſterio de Bonefac. auxiliari non poterat in hac parte: quia cum quis egit ex aliqua certa & ſpeciali cauſa & poſtea, ſiue alia, ſiue ſimilis ei, quam expoſuit accidit, videri non poteſt illa in iudicio deueniſſe: cùm iudex tunc proſpicere ac at-

a *Alias, obturantis.* b *Adde cap. mandata, & ibi Dd. de praeſcript. & cap. 1. 94. diſt. & in cap. 1. Romani, de iur.* c *Matthaei 16.* d *Nota quod dignitates ſeculares de iure plures ſimul teneri poſſunt abſq; diſpenſatione: licet ſecus ſit in eccleſiaſticis de quo in cap. 1. de conſuet. & C. d. de multa de praebendis.* e *Alias & decernendo.* f *Id. abſq; monitione. Ita Decr. in cap. reprehenſibilis, de appell. & conſil. 138.*

a *De intellectu, vide Io. Fab. inſt. de act. § ſic itaq; diſcretis.* b *vide Bart. & Alex. in l. habebat de inſtit. & Alexand. in l. dictum de re iudic. & Felin. in cap. licet de probat.* c *vide deciſ. Rot. 176. in nouis.* d *vide de hoc. Bart. in l. prohiberet § planè ff. quod vi, aut clàm. & Rui. conſil. 25. lib. 2.*

tendere debeat diligenter, an *a* ex ea omnino eadem, quæ prius expreſſa extitit, vtpote, quæ tunc etiam competeret, actoris intentio ſit fundata. Secus autem cum egit vel petiit in genere, nullius certæ, vel ſpecialis cauſæ faciens mentionem: videlicet quia generaliter forte propoſuit aliquem obnoxium eſſe ſibi, vel ad ſe iure dominij, vel quaſi rem aliquam pertinere: tunc enim hoc præcipue eſt inſpiciendum iudici, an ſufficienter vel minimè, de iure vel intentione conſtet actoris. Vnde ſi de hoc ex cauſa etiam poſtmodum accidenti liqueat: poteſt & debet iudex (etiam ſi appareat minus iuſtè à principio fore actum) ſuum exinde animum informare. Quoniam, etſi petitum fuerit indebite, non ob hoc tamen minus valuit & tenuit iudicium ſubſecutum: nec illius acta vel geſta propterea minus valida extiterunt: nec etiam iudex ipſe cognita taliter veritate, pronunciare in contrarium poſſet cum libera conſcientia & ſecura. Non prodeſſet etiam multũ reo, ſi tunc fortè in ipſum huiuſmodi ſuperuenienti cauſa, condamnatio non ferretur: quum mox alio inſtituto iudicio foret ex illa meritò condamnandus. Vnde etſi actori ſuam ex ſuperuenienti cauſa intentionem ſufficiat fundauiſſe, quum egit aliqua cauſa ſpecialiter non expreſſa: ſecus tamen eſt ſi certam & ſpecialem in ſua petitione ſubiunxerit, niſi poſtmodum intentionem ſuam ex eadem prorſus (quam prius expreſſit) tunc *b* etiam competenti cauſa fundarit. Quare quum memoratus abbas monaſterij de Bonefac. propoſuerit ſæpefatum locum de Roſel. cum ſuis terminis ad ipſum monaſterium ex prædicti regia largitione ſpectare, nec de aliqua facta ipſi monaſterio ſuper hoc ab eodem rege conceſſione docuerit, oſtenderit autem donationem quondam factam illi de his ab abbate & conuentu monaſterij Populeti, quæ nec in ſua petitione fuerat expreſſa, nec etiam ante facta, nullum profectò commodum ex ea reportare debebat.

Præfatus igitur cardinalis præmiſſis omnibus, & aliis, quæ hinc inde fuerunt propoſita diligenter auditis, ac vtriuſque partis meritis æqua iuſtitiæ lance diſcuſſis, prudenter attendit, id (quod prædicti abbas & conuentus de Bonefac. propoſuerunt, intentionem videlicet actoris, ex iis, quæ poſt litis conteſtationem accidunt poſſe fundari, eaque debere in iudicium deuenire) tunc locum habere (ſicut congruè allegatum eſt ſuprà) videlicet quando ex certa & expreſſa *c* cauſa ſpecialiter non eſt actum. Ex iis enim, quæ poſt inchoatum iudicium eueniunt, quando cauſa fuit expoſita ſpecialis, nec debet, nec poteſt iudicis animus ad proferendam ſententiam informari: quia quum certæ cauſæ facta eſt mentio, vtpote donationis, vel venditionis aut alterius ſpecialis, oportet incepti iudicij tempus attendi, vt liquidò cognoſcatur, an tunc interfuerit actoris propter illa, quæ ſpecialem comitantur cauſam, & neceſſario adeſſe debent, veluti locus & tempus, & huiuſmodi, quæ ſunt ſollicitè attendenda, & ſine quibus cauſa vacua & inualida cenſeretur. Sed cum eſt in genere abſq; alicuius cauſæ declaratione petitum, non ſic oportet accepti iudicij tempus inſpici: quia non requiruntur, nec ſunt opportuna, nec attendi poſſunt huiuſmodi comitantia in hoc caſu. *d* Et licet aliquibus curioſis (qui de iis, quæ non multum expediunt, ſæpe diſceptant) aliter forſan appareat, quando actum eſt cauſa aliqua non expreſſa, *e* vtilius tamen videtur negotia tali expediri compendio, quàm per quandam exactam ſubtilitatem longo diſpendio prorogari: præſertim cum nonnulla pro vtilitate communi contra iuris aſperitatem ex æquitatis manſuetudine tolerari noſcantur. Vnde idem cardinalis conſiderans, quod ipſi abbas & conuentus de Bonefac. non probauerunt largitionem ſuper his regiam legitime ſibi factam, ex qua ſpecialiter vos impetere videbantur, ab huiuſmodi eorundem abbatis & conuentus impetitione, de mandato noſtro præhabito fratrum noſtrorum conſilio, vos duxit ſententialiter abſoluendos. Nos igitur cardinalis eiuſdem ſententiam ratam habentes, eam auctoritate apoſtolica confirmamus.

a In quodam manuſcripto legitur ſic, an & omnino eadem, &c. b *al. & tunc etiam.* c *vide ad hoc Bart. in l. 1. ff. de edend. & l. habebat. ff de inſt. & iur. & Fel. in c. ex parte, 1. de reſcript.* d *vide Bar. in l. & in eadem ſ. actione. ff de excep rei iud. Fontan.* e *vide l. ſi rem ſ. fin. ff. de pig. act. l. non poteſt videri. ff de iudi.*

CAP. IIII.

Si ex pluribus iudicibus vel arbitris, vnus (aliis præſentibus & mandantibus) per verba pluralis numeri ferat ſententiam: tenet ſententia. Electio autem pronuncianda eſt per verba ſingularia. h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

CVm *a* ab vno arbitrorum vel iudicum (aliis præſentibus & mandantibus) ſcripta ſententia recitatur: habetur perinde ac ſi ſimul eſſet ab omnib. recitata. *b* Oportet tamen, vt is, qui recitat non vtatur verbis ſingularis numeri, ſed pluralis: vt dicat, Nos tales iudices vel arbitri pronunciamus, ſeu ſtatuimus in hunc modum. Licet ſecus in electione ſeruetur, in qua (vt cenſeatur euidentius vnica, & communis) eſt ab vno vice omnium (ſiue per compromiſſum, ſiue per ſcrutinium procedatur) electionis pronũciatio per verba ſingularis numeri facienda.

CAP. V.

Ponit tres caſus nullitatis ſententiæ: & à primo vnum caſum excipit. h. d. Ioan. And.

Idem.

ET ſi ſententia definitiua (poſtquam ſcripta fuerit) debeat à iudice, non ab alio de ſcripto recitatione proferri (alias, nec nomen ſententiæ mereatur habere: nec ab ea ſit appellare neceſſe) epiſcopo tamen (quem propter dignitatis prærogatiuam, ampliori conuenit honore fulgere) ſententiam ab eo ferendam licebit (ad inſtar illuſtrium perſonarum) per alium recitare. Sententia, quam ſcriptam edi à iudice litigatoribus, non recitari, vel quam ab ipſo ſtando non ſedendo proferri contingit, nullius penitus eſt momenti.

DE APPELLATIONIBVS.

TITVLVS XV.

CAP. I.

Appellans ad papam in iudicio vel extra, appellare debet in ſcriptis: & cauſam exprimere, & apoſtolos petere. Si vult & poteſt appellatum prouocans perſona per ſe, vel per procuratores inſtructos ſuper principali, accedere debent ad papam. In appellationibus à ſententia definitiua interpoſitis nil mutatur. Denique vtrique contra facientes imponitur pœna. Ioan. And.

Innocentius IIII. *in concilio Lugdun.*

COrdi nobis eſt lites minuere, & à laboribus releuare ſubiectos. Sancimus igitur, vt ſi quis in iudicio vel extra, ſuper interlocutoria, vel grauamine aliquo ad nos duxerit appellandum: cauſam appellationis in ſcriptis aſſignare deproperet, *a* petat apoſtolos, quos ei præcipimus exhiberi. In quibus appellationis cauſam exprimat, & cur appellatio non ſit admiſſa, vel ſi appellationi forſan ex ſuperioris reuerentia ſit delatum. Poſt hoc appellatori ſecundum

a *Ad intelligentiam vide not. per. Dd. ac præſertim Arc. in con. in c. ſi vt cum per formam de elect. c. lib. 6.* b *vide ſ. fin. auth. in auth. vt iud. non exp.* c *vide Bar. in l. eius ff de appell. & gl. in l. 1. ad ſin. ff. eodem Ang. Ar. in d. l. 1. Fone.*

locorum

locorum diſtantiam, perſonarum & negotij qualitatem tempore proſecutionis indulto, ſi voluerit appellatus, & petierit, principales perſonæ per ſe, vel per procuratores inſtructos, cum mandato ad agendum, & cum rationibus & munimentis ad cauſam ſpectantibus, accedant ad ſedem apoſtolicam ſic parati, vt (ſi nobis viſum fuerit expedire) finito appellationis articulo, vel de partium voluntate omiſſo, procedatur in negotio principali, quantum de iure poterit & debebit. Iis quæ in appellationibus à definitiuis ſententiis interpoſitis antiquitas ſtatuit, nõ mutatis. Quòd ſi appellator, quæ præmiſſa ſunt, non obſeruet: reputabitur non appellans, & ad prioris iudicis redibit examen in expenſis legitimis condemnandus. Si autem appellatus contempſerit hoc ſtatutum in eum tanquam in contumacem tam in expenſis, quam in cauſa (quãtum à iure permittitur) procedatur. Iuſtum eſt equidem, vt in eum iura inſurgant, qui ius & iudicem, & partem illudit.

CAP. II.

Iudex, qui recuſatur, ſtatuit competens tempus arbitris ad finiendam cauſam: quo elapſo ſi finita non fuerit, in principali procedit. Ioan. Andr.

Idem.

LEgitima ſuſpicionis cauſa contra iudicem aſſignata, & arbitris à partibus (ſecundum formam iuris) electis, qui de ipſis cognoſcant, ſæpe contingit, quòd ipſis in idem conuenire nolentibus, nec tertium aduocantibus, cum quo ambo vel alter eorum procedat ad deciſionem ipſius negotij vt tenentur, iudex proferat excommunicationis ſententiam cõtra ipſos: quam ipſi tum propter odium, tum propter fauorem partiũ diutius vilipendunt: quare cauſa ipſa plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negotij principalis. Volentes igitur morbo huiuſmodi neceſſariam adhibere medelam: ſtatuimus, vt ipſis arbitris per iudicem competens terminus præfigatur, *a* intra quem in idem conueniant, vel tertium concorditer aduocent, cũ quo ambo vel alter eorum, eiuſdem ſuſpicionis negotium terminare procurent. Alioquin iudex extunc in principali negotio procedere non omittat.

CAP. III.

De officiali epiſcopi non ad epiſcopum, ſed ad archiepiſcopum appellatur.

Idem.

ROmana eccleſia: & infrà. Cùm ſuffraganeorum Remenſis eccleſiæ, ſuorumq; officialium (qui generaliter de cauſis ad ipſorum forum pertinentibus, eorum vices ſupplendo cognoſcunt) vnum & idem conſiſtoriũ ſiue auditorium ſit cenſendum: ab ipſis officialibus nõ ad dictos ſuffraganeos *b* (ne ab eiſdem ad ſeipſos interponi appellatio videatur) ſed de iure ad Remenſem eſt curiam *c* appellandum.

De ſubdito epiſcopi ad ipſum non ad archiepiſcopum appellatur: niſi aliud eſſet de conſuetudine. h. d.

Ab archidiaconis verò aliiſq; inferioribus prælatis, ſuffraganeis ſubiectis eiſdem, & eorum officialibus, ad ſuffraganeos ipſos debet, & non ad eandem curiam (omiſſis dictis ſuffraganeis) appellari: niſi aliud Remenſi eccleſiæ de conſuetudine competat in hac parte.

Archiepiſcopus cauſam appellationis ab epiſcopo interpoſitæ non debet committere, vel partes citare, niſi in appellatione probabilis cauſa ſit expreſſa.

Cùm autem *d* ad præfatam curiam ab eorundem ſuffraganeorum vel ſuorum officialium audientia fuerit appellatum: Remenſis archiepiſcopus (qui pro tempore fuerit) vel officialis ipſius nullatenus in appellationis cauſa interpoſitæ, ante definitiuam ſententiam citent partes: nec etiam aliis illam committent, appellationis eiuſdem cauſa probabili ſeu legitima non expreſſa.

Si negetur per appellationem negotium deuolutum, nõ inhibebit archiepiſcopus iudicem principalem cauſa procedere: niſi prius de deuolutione conſtiterit. h. d.

Si verò vocatis partibus, vel nullatenus, aut non intra decem dies poſt interlocutoriam, vel definitiuam ſententiam appellatum fuiſſe, ſeu aliquid aliud ſimile, ſicq; non eſſe per appellationem ad eundem archiepiſcopum vel eius officialem deuolutum negotium proponatur: iidem (niſi prius ipſis conſtiterit cauſam ipſam, ad eos totaliter fuiſſe delatam) prohibere, ne in cauſa illa, vel ne ad executionem procedatur ſententiæ non præſumant.

Si dicatur ex iniuſta cauſa appellatum, archiepiſcopus inhibere non poteſt: niſi prius recepta appellatione, vt probabilis incipiat cognoſcere, de cauſæ veritate. h. d.

Quòd *a* ſi obiiciatur ex iniuſta cauſa, ſeu minus legitima ante ſententiam appellationem interpoſitam extitiſſe, & ex eo non eſſe appellationem huiuſmodi admittendam: nequeunt prædicti archiepiſcopus, vel eius officialis prohibere, ne procedatur in cauſa, niſi prius appellatione recepta velut emiſſa ex cauſa probabili, cognoſcere incipiãt de cauſã huiuſmodi an ſit vera.

Licet dicatur appellatum à definitiua in caſu prohibito à iure: ex quo de hoc archiepiſcopus cognoſcere cœperit, poteſt inhibere, ne ſententia executioni mandetur. h. d.

Si autem poſt ſententiam, in caſibus à iure prohibitis (vtpote à ſententia ſuper manifeſto & notorio *b* crimine, vel de quo quis in iure confeſſus extitit, promulgata) vel conſimilibus appellatum fuiſſe dicatur: poſſunt, ne ſententia executioni mandetur (poſtquã cognoſcere cœperint vtrum ſit recipienda, vel non appellatio ab eo interpoſita) inhibere.

Archiepiſcopus in tertiam perſonam (poſt inhibitionẽ factam in cauſa per appellationem delata ad ipſum) aliquid innouantem, iuriſdictionem exercere non poteſt. h. d.

In alium quoq;, qui circa rem, de qua inter appellantem & appellatum controuerſia vertitur, aliquid poſt eorum inhibitionẽ attentat: non valent occaſione huiuſmodi iuriſdictionem aliquam vindicare.

Archiepiſcopus appellantem in aliis cauſis, à iuriſdictione epiſcopi non poteſt eximere. h. d.

Cùm verò is, qui ad Remenſem curiam ſuper aliqua cauſa vocem appellationis emittit, nihilominus in cauſis aliis ordinarij ſui iuriſdictionis ſubiiciatur Remenſis archiepiſcopus, vel officialis ipſius, nequaquam iuriſdictionem ipſam in aliis impediant, vt ab eiuſdem ordinarij poteſtate totaliter eximant taliter appellantem.

Ab epiſcopis in cauſis, quibus iuriſdictionem temporalem habent, de iure debet ad archiepiſcopum appellari: niſi ſpecialis ius aliud inducat. h. d.

---

a *Vide l. quoties ff. de actio. & obligat. & l. 14 diximus aliquis. ff. de publ. de Anch. Fontan.* b *Sed an ſupplicare poſſit: vide not. in cap. ex litteris, de integrum reſtitut. Fontan.* c *vide cap. ſi quæ clericus 11. quæſt. 1.* d *de intellectu, vide Felin. in cap. pastor alii 7 quoniam, de reſcript.*

a *Ad intelligentiam ¶ vide abb. & Felin. in cap. dilectus. 2. de reſtitu. dec. Rot. 21. & 411. eodem titul. in nouis.* b *Quid ſit notorium & quotuplex, & quod eorum plus operatur. lib. conſilio. 45. libro primo. Felin. in cap. exceptionem, de exceptio. Grammat. deciſ. centeſima quinta.*

Digitized by Google

tendere debeat diligenter, an *a* ex ea omnino eadem, quæ prius expreſſa extitit, vtpote, quæ tunc etiam competeret, actoris intentio ſit fundata. Secus autem cum egit vel petiit in genere, nullius certæ, vel ſpecialis cauſæ faciens mentionem: videlicet quia generaliter fortè propoſuit aliquem obnoxium eſſe ſibi, vel ad ſe iure dominij, vel quaſi rem aliquam pertinere: tunc enim hoc præcipue eſt inſpiciendum iudici, an ſufficienter vel minimè, de iure vel intentione conſtet actoris. Vnde ſi de hoc ex cauſa etiam poſtmodum accidenti liqueat: poteſt & debet iudex (etiam ſi appareat minus iuſtè à principio fore actum) ſuum exinde animum informare. Quoniam, etſi petitum fuerit indebite, non ob hoc tamen minus valuit & tenuit iudicium ſubſecutum: nec illius acta vel geſta propterea minus valida extiterunt: nec etiam iudex ipſe cognita taliter veritate, pronunciare in contrarium poſſet cum libera conſcientia & ſecura. Non prodeſſet etiam multũ reo, ſi tunc fortè in ipſum huiuſmodi ſuperueniente cauſa, condemnatio non ferretur: quum mox alio inſtituto iudicio foret ex illa meritò condemnandus. Vnde etſi actori ſuam ex ſuperuenienti cauſa intentionem ſufficiat fundauiſſe, quum egit aliqua cauſa specialiter non expreſſa: ſecus tamen eſt ſi certam & ſpecialem in ſua petitione ſubiunxerit, niſi poſtmodum intentionem ſuam ea eadem prorſus (quam prius expreſſit) tunc *b* etiam competenti cauſa fundarit. Quare quum memoratus abbas monaſterij de Bonefac. propoſuerit ſæpefatum locum de Roſel. cum ſuis terminis ad ipſum monaſterium ex prædicti regis largitione ſpectare, nec de aliqua facta ipſi monaſterio ſuper hoc ab eodem rege conceſſione docuerit, oſtenderit autem donationem quondam factam illi de his ab abbate & conuentu monaſterij Populeti, quæ nec in ſua petitione fuerat expreſſa, nec etiam ante facta, nullum profectò commodum ex ea reportare debebat.

Præfatus igitur cardinalis præmiſſis omnibus, & aliis, quæ hinc inde fuerunt propoſita diligenter auditis, ac vtriuſque partis meritis æqua iuſtitiæ lance diſcuſſis, prudenter attendit, id (quod prædicti abbas & conuentus de Bonefac. propoſuerunt, intentionem videlicet actoris, ex iis, quæ poſt litis conteſtationem accidunt poſſe fundari, ea quæ debere in iudicium deuenire) tunc locum habere (ſicut congruè allegatum eſt ſuprà) videlicet quando ex certa & expreſſa *c* cauſa ſpecialiter non eſt actum. Ex iis enim, quæ poſt inchoatum iudicium eueniunt, quando cauſa fuit expoſita ſpecialis, nec debet, nec poteſt iudicis animus ad proferendam ſententiam informari: quia quum certæ cauſæ facta eſt mentio, vtpote donationis, vel venditionis aut alterius ſpecialis, oportet incœpti iudicij tempus attendi, vt liquidò cognoſcatur, an tunc interfuerit actoris propter illa, quæ ſpecialem conſtituunt cauſam, & neceſſario adeſſe debent, veluti locus & tempus, & huiuſmodi, quæ ſunt ſolicitè attendenda, & ſine quibus cauſa vacua & inualida cenſetur. Sed cum eſt in genere abſque alicuius cauſæ declaratione petitum, non ſic oportet accepti iudicij tempus inſpici: quia non requiruntur, nec ſunt opportuna, nec attendi poſſunt huiuſmodi comitantia in hoc caſu. *d* Et licet aliquibus curioſis (qui de iis, quæ non multum expediunt, ſæpe diſceptant) aliter forſan appareat, quando actum eſt cauſa aliqua non expreſſa, *e* vtilius tamen videtur negotia tali expediri compendio, quàm per quandam exactam ſubtilitatem longo diſpendio prorogari: præſertim cum nonnulla pro vtilitate communi contra iuris aſperitatem ex æquitatis manſuetudine tolerari noſcantur. Vnde idem cardinalis conſiderans, quod ipſi abbas & conuentus de Bonefac. non probauerunt largitionem ſuper his regiam legitime ſibi factam, ex qua ſpecialiter vos impetere videbantur, ab huiuſmodi eorundem abbatis & conuentus impetitione, de mandato noſtro præhabito fratrum noſtrorum conſilio, vos duxit ſententialiter abſoluendos. Nos igitur cardinalis eiuſdem ſententiam ratam habentes, eam auctoritate apoſtolica confirmamus.

CAP. IIII.

Si ex pluribus iudicibus vel arbitris, vnus (aliis præſentibus & mandantibus) per verba pluralis numeri ferat ſententiam: tenet ſententia. Electio autem pronuncianda eſt per verba ſingularia. h.d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

CVm *a* ab vno arbitrorum vel iudicum (aliis præſentibus & mandantibus) ſcripta ſententia recitatur: habetur perinde ac ſi ſimul eſſet ab omnib. recitata. *b* Oportet tamen, vt is, qui recitat non vtatur verbis ſingularis numeri, ſed pluralis: vt dicat, Nos tales iudices vel arbitri pronunciamus, ſeu ſtatuimus in hunc modum. Licet ſecus in electione ſeruetur, in qua (vt cenſeatur euidentius vnica, & communis) eſt ab vno vice omnium (ſiue per compromiſſum, ſiue per ſcrutinium procedatur) electionis pronũciatio per verba ſingularia numeri facienda.

CAP. V.

Ponit tres caſus nullitatis ſententiæ: & à primo vnum caſum excipit. h.d. Ioan. And.

Idem.

ET ſi ſententia definitiua (poſtquam ſcripta fuerit) debeat à iudice, non ab alio de ſcripti recitatione proferri (alias, nec nomen ſententiæ mereatur habere: nec ab ea ſit appellare neceſſe) epiſcopo tamen (quem propter dignitatis prærogatiuam, ampliori conuenit honore fulgere) ſententiam ab eo ferendam licebit (ad inſtar illuſtrium perſonarum) per alium recitare. Sententia, quam ſcriptam edi à iudice litigatoribus, non recitari, vel quam ab ipſo ſtando non ſedendo proferri contingit, nullius penitus eſt momenti.

DE APPELLATIONIBVS.

TITVLVS XV.

CAP. I.

Appellans ad papam in iudicio vel extra, appellare debet in ſcriptis: & cauſam exprimere, & apoſtolos petere. Si vult & poteſt appellatus primeſ alas perſona per ſe, vel per procuratores inſtructos ſuper principali, accedere debent ad papam. In appellationibus à ſententia definitiua interpoſitis nil mutatur. Dum non vtrique contra ſuccumbenti imponitur pœna. Ioan. And.

Innocentius IIII. in concilio Lugdun.

COrdi nobis eſt lites minuere, & à laboribus releuare ſubiectos. Sancimus igitur, vt ſi quis in iudicio vel extra, ſuper interlocutoria, vel grauamine aliquo ad nos duxerit appellandum: cauſam appellationis in ſcriptis aſſignare deproperet, & petat apoſtolos, quos ei præcipimus exhiberi. In quibus appellationis cauſam exprimat, & cur appellatio non ſit admiſſa, vel ſi appellationi forſan ex ſuperioris reuerentia ſit delatum. Poſt hoc appellatori ſecundum

a *In quodam manuſcripto legitur ſic, an & omnino eadem, &c.* b *al. & tunc etiam.* c *vide ad hoc Bart. in l. 1. ff. de edend. & l. habebat. ff. de uſuf. & tur. & Fel. in c. ex parte. 1. de reſcript.* d *vide Bar. in l. & an eadem. § actiones. ff. de excep. rei iud. Fontan.* e *vide l. ſi rem. § fin. ff. de pig. act. l. non poteſt videri. ff. de iudi.*

a *Ad intelligentiam vide not. per. Dd. ac præſertim Arc. in con. in c. ſicut cum per formam de elect. c. lib. 6.* b *vide § fin. autem in textu vt iud. non exp.* c *vide Bar. in l. eius ff. de appell. & gl. in l. 1. ad fin. ff. eodem. Ang. Ar. in d. l. 1. Fen.*

locorum

locorum diſtantiam, perſonarum & negotij qualitatem tempore proſecutionis indulto, ſi voluerit appellatus, & petierit, principales perſonæ per ſe, vel per procuratores inſtructos, cum mandato ad agendum, & cum rationibus & munimentis ad cauſam ſpectantibus, accedant ad ſedem apoſtolicam ſic parati, vt (ſi nobis viſum fuerit expedire) finito appellationis articulo, vel de partium voluntate omiſſo, procedatur in negotio principali, quantum de iure poterit & debebit. Iis quæ in appellationibus à definitiuis ſententiis interpoſitis antiquitas ſtatuit, nõ mutatis. Quòd ſi appellator, quæ præmiſſa ſunt, non obſeruet: reputabitur non appellans, & ad prioris iudicis recidit examen in expenſis legitimis condemnandus. Si autem appellatus contempſerit hoc ſtatutum in eum tanquam in contumacem tam in expenſis, quàm in cauſa (quãtum a iure permittitur) procedatur. Iuſtum eſt equidem, vt in eum iura inſurgant, qui ius & iudicem, & partem illudit.

CAP. II.

Iudex, qui recuſatur, ſtatuit competens tempus arbitris ad finiendam cauſam: quo elapſo ſi finita non fuerit, in principali procedit. Ioan. Andr.

Idem.

LEgitima ſuſpicionis cauſa contra iudicem aſſignata, & arbitris a partibus (ſecundum formam iuris) electis, qui de ipſa cognoſcant, ſæpe contingit, quòd ipſis in idem conuenire nolentibus, nec tertium aduocantibus, cum quo ambo vel alter eorum procedat ad deciſionem ipſius negotij vt tenentur, iudex profetat excommunicationis ſententiam cõtra ipſos: quam ipſi tum propter odium, tum propter fauorem partiũ diutius vilipendunt: quare cauſa ipſa plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negotij principalis. Volentes igitur morbo huiuſmodi neceſſariam adhibere medelam: ſtatuimus, vt ipſis arbitris per iudicem competens terminus præfigatur, a intra quem in idem conueniant, vel tertium concorditer aduocent, cũ quo ambo vel alter eorum, eiuſdem ſuſpicionis negotium terminare procurent. Alioquin iudex extunc in principali negotio procedere non omittat.

CAP. III.

De officiali epiſcopi non ad epiſcopum, ſed ad archiepiſcopum appellatur.

Idem.

ROmana eccleſia: & infrà. Cùm ſuffraganeorum Remenſis eccleſiæ, ſuorumq; officialium (qui generaliter de cauſis ad ipſorum forum pertinentibus, eorum vices ſupplendo cognoſcunt) vnum & idem conſiſtoriũ ſiue auditorium ſit cenſendum: ab ipſis officialibus nõ ad dictos ſuffraganeos b (ne ab eiſdem ad ſeipſos interponi appellatio videatur) ſed de iure ad Remenſem eſt curiam c appellandum.

De ſubdito epiſcopi ad ipſum non ad archiepiſcopum appellatur: niſi aliud eſſet de conſuetudine. h. d.

Ab archidiaconis verò aliiſq; inferioribus prælatis, ſuffraganeis ſubiectis eiſdem, & eorum officialibus, ad ſuffraganeos ipſos debet, & non ad eandem curiam (omiſſis dictis ſuffraganeis) appellari: niſi aliud Remenſi eccleſiæ de conſuetudine competat in hac parte.

Archiepiſcopus cauſam appellationis ab epiſcopo interpoſitæ non debet committere, vel partes citare, niſi in appellatione probabilis cauſa ſit expreſſa.

Cùm autem d ad præfatam curiam ab eorundem ſuffraganeorum vel ſuorum officialium audientia fuerit appellatum: Remenſis archiepiſcopus (qui pro tempore fuerit) vel officialis ipſius nullatenus in appellationis cauſa interpoſitæ, ante definitiuam ſententiam citent partes: nec etiam aliis illam committent, appellationis eiuſdem cauſa probabili ſeu legitima non expreſſa.

Si negetur per appellationem negotium deuolutum, nõ inhibebit archiepiſcopus iudicem principalis cauſæ procedere: niſi prius de deuolutione conſtiterit. h. d.

Si vero vocatis partibus, vel nullatenus, aut non intra decem dies poſt interlocutoriam, vel definitiuam ſententiam appellatum fuiſſe, ſeu aliquid aliud ſimile, ſicq; non eſſe per appellationem ad eundem archiepiſcopum vel eius officialem deuolutum negotium proponatur: iidem (niſi prius ipſis conſtiterit cauſam ipſam, ad eos totaliter fuiſſe delatam) prohibere, ne in cauſa illa, vel ne ad executionem procedatur ſententiæ non præſumant.

Si dicitur ex iniuſta cauſa appellatum, archiepiſcopus inhibere non poteſt: niſi prius recepta appellatione, vt probabili incipiat cognoſcere, de cauſæ veritate. h. d.

Quòd e ſi obiiciatur ex iniuſta cauſa, ſeu minus legitima ante ſententiam appellationem interpoſitam extitiſſe, & ex eo non eſſe appellationem huiuſmodi admittendam: nequeunt prædicti archiepiſcopus, vel eius officialis prohibere, ne procedatur in cauſa, niſi prius appellatione recepta velut emiſſa ex cauſa probabili, cognoſcere incipiãt de cauſa huiuſmodi an ſit vera.

Licet dicatur appellatum à definitiua in caſu prohibito à iure: ex quo de hoc archiepiſcopus cognoſcere cœperit, poteſt inhibere, ne ſententia executioni mandetur. h. d.

Si autem poſt ſententiam, in caſibus à iure prohibitis (vtpote à ſententia ſuper manifeſto & notorio b crimine, vel de quo quis in iure confeſſus extitit, promulgata) vel conſimilibus appellatum fuiſſe dicatur: poſſunt, ne ſententia executioni mandetur (poſtquã cognoſcere cœperint vtrum ſit recipienda, vel non appellatio ab eo interpoſita) inhibere.

Archiepiſcopus in tertiam perſonam (poſt inhibitionẽ ſuam in cauſa per appellationem delata ad ipſum) aliquid innouantem, iuriſdictionem exercere non poteſt. h. d.

In alium quoq;, qui circa rem, de qua inter appellantem & appellatum controuerſia vertitur, aliquid poſt eorum inhibitionẽ attentat: non valent occaſione huiuſmodi iuriſdictionem aliquam vindicare.

Archiepiſcopus appellantem in aliis cauſis, à iuriſdictione epiſcopi non poteſt eximere. h. d.

Cùm verò is, qui ad Remenſem curiam ſuper aliqua cauſa vocem appellationis emittit, nihilominus in cauſis aliis ordinarij ſui iuriſdictionis ſubiiciatur Remenſis archiepiſcopus, vel officialis ipſius, nequaquam iuriſdictionem ipſam in aliis impediant, vt ab eiuſdem ordinarij poteſtate totaliter eximant taliter appellantem.

Ab epiſcopis in cauſis, quibus iuriſdictionem temporalem habent, de iure debet ad archiepiſcopum appellari: niſi ſpecialis ius aliud inducat. h. d.

---

a *Vide l. quoties ff. de actio. & obligat. & l. 14 dinanti aliquis. ff. de publ. de Anch. Fontan.* b *Sed an ſupplicari poſſit: vide not. in cap. ex literis, de integrum reſtitut. Fontan.* c *vide cap. ſi quis clericus 11. quæſt. 1.* d *de intellectu, vide Felin. in cap. paſtoralis 9 quoniam, de reſcript.*

a *Ad intelligentiam 4 vide abb. & Felin. in cap. dilectus 1. de reſtitu. dec. Rot. 11. & 411. eodem titul. in nouis.* b *Quod ſit notorium & quotuplex, & quod eorum plus operatur. lib. conſilio. 41. libro primo. Felin. in cap. exceptionem, de exceptio. Grammat. deciſ. centeſima quinta.*

Debet autem ad eos ab epiſcopis præfatæ prouinciæ ſuper cauſis in quibus temporalem iuriſdictionem exercent, niſi fortè de conſuetudine *a* aut priuilegio, ſiue iure alio ſpeciali ſit appellandum, ad alium appellari.

Cenſuram eccleſiaſticam, in appellantem prolatam per epiſcopum, archiepiſcopus reuocare non poteſt: niſi partibus vocatis, & de cauſa legitimè cognita. h. d.

Sententias quoq; interdicti, vel ſuſpenſionis, ſeu excommunicationis in appellantem ab eo, à quo appellatum proponitur promulgatas, nullatenus *b* niſi vocatis partibus, & de appellatione legitimè cognito, reuocent aut denuncient eſſe nullas.

Ex quo archiepiſcopus pronunciauerit malè appellatum ante ſententiã: ſtatim debet cauſam ad ſuffraganeum remittere. h. d.

Cùm autem ad Remen. archiepiſcopum, ab audientia ſuffraganei ſui, ſuper aliqua cauſa fuerit ante ſententiam appellatum: idem archiepiſcopus (poſtquam de appellatione cognito conſtiterit, eam minus rationabilem extitiſſe) cauſam ad eundem ſuffraganeum remittere non poſtponat.

CAP. IIII.

Si iudex requiſitus non tradit apoſtolos, & poſtea procedit in cauſa, non valet proceſſus: niſi renunciatum fuiſſet appellationi. Ioan. And.

Idem.

VT ſuper appellatione ac eius cauſa inſtructio facilior valeat in proceſſu haberi: diſtinctè præcipimus, quod ille, à quo appellatur, apoſtolos appellanti (iuxta tenorem conſtitutionis noſtræ ſuper hoc editæ) tribuat requiſitus. Si verò non exhibuerit: extunc ſi forte in cauſa procedat (niſi appellationi renunciatum fuerit *c*) eius inualidus & irritus ſit proceſſus.

CAP. V.

Iudex appellationis iniquè appellantem ante ſententiam remittere debet ad iudicem principalem, & in expenſis condemnare, & hoc ſi principalis iudex non detulerat appellationi: ſed ſi detulit, non fit remiſſio de neceſſitate. In appellationibus interpoſitis à diffinitiua, antiqua iura ſeruentur. Ioan. And.

Clemens IIII.

CVm appellationibus friuolis nec iuſtitia deferat, nec ſit à iudice deferendum: ſi iudex inferior appellationem minus legitimam non admittat, eam appellatore nihilominus proſequente, ſuperior de ipſa cognoſcens cauſam ad priorem iudicem (iuxta ſanctiones canonicas) ſine difficultate remittat: eadẽ die condemnationem faciens expenſarum. Si verò iudex admittat eandem, licet tam appellatio, quàm ipſius iudicis delatio a ſuperiore valeant refutari: *d* quia tamen iudex ipſe quantùm in ſe fuit, à ſe iuriſdictionem abdicauit eandem, appellationi deferens minus iuſtè, totius cauſæ deciſio in ſuperioris eſt poteſtate transfuſa: nec eſt illi cauſa de neceſſitate vlterius remittenda: Saluis iis, quæ ſuper appellationibus poſt ſententiam interpoſitis ſunt ſtatuta.

CAP. VI.

Si appellans intra xxx. dies, inſtanter non petit apoſtolos: appellationi renunciat. Si iudex modo debito requiſitus illos non tradit, ſed poſtea procedit: non valet eius proceſſus. Ioan. And.

a *Vide gl. in c. fin. de conſtit. lib. 6. & Ruin. conſil. 119. lib. 4.* b *dictio nullatenus, quid importet, vide per gl. in cle. ꝑ. de ſeq. poſſ. & per. Grammat. conſil. 3.* c *ante proceſſum iudicis: quia ſi poſt renunciaret, illũ non validaret. Ioan. Andr. Pet. de Anch. Fent.* d *Et ratio, quia culpa alicuius non debet alium plus grauare quàm velit vide l ſi quis plurium. § ſi quis. ff. de legat. 1. Auth. ſicut periurus non praſtat iuramentum honeris, ſed oneri ne culpa ſua alios grauet. Fent.*

Bonifatius VIII.

AB eo, qui appellat, intra triginta dies inſtanter apoſtoli peti debent, & eidem intra dictum tempus à iudice exhiberi: aliàs præſumitur appellationi ſuæ renunciare appellans, ſi eos intra idem tempus petere prætermittat, etiam ſi vadat aut mittat ad appellationem huiuſmodi proſequendam.

Illud autem, quod felicis recordationis Innocentius papa IIII. prædeceſſor noſter ſtatuendum decreuit, vt ſi is, à quo appellatur apoſtolos appellanti non tribuat requiſitus, extunc ſi forte in cauſa procedat (niſi appellationi renunciatum fuerit) eius inualidus ſit proceſſus: tunc demum obtinet, cum iudex ſuper hoc cum debita inſtantia loco & tempore congruo requiſitus, eos expreſsè denegat, vel intra præmiſſum tempus malitiosè, aut negligenter illi tradere prætermittit.

CAP. VII.

Innouata per iudicem poſt diffinitiuam ſententiam, à qua appellatum extitit, reuocantur ſtatim per iudicem appellationis: etiam ſi ante appellationem fuerint innouata: Attentata verò poſt appellationem ante diffinitiuam, non reuocantur, niſi primo de veritate conſtiterit: niſi poſt inhibitionem debito modo factam attentata fuiſſent. Ioan. And.

Idem.

NOn *a* ſolum innouata poſt appellationem à diffinitiua ſententia interiectam, debent ſemper (exceptis caſibus, in quibus iura poſt ſententiam prohibẽt appellare) ante omnia per appellationis iudicem penitus reuocari: ſed etiam ea omnia, quæ medio tempore inter ſententiam & appellationem (quæ poſtmodum intra decendium interponitur ab eadem) contingit *b* innouari: ac ſi poſt appellationem eandem innouata fuiſſent. Illa verò, quæ poſt appellationem interpoſitam ante diffinitiuam ſententiam innouantur, donec appellationis cauſam veram eſſe conſtiterit, reuocari non debent: niſi iudex appellationis (poſtquam ſibi conſtiterit per appellationem emiſſam, ex probabili cauſa fore ad ſe negotium deuolutum) inhibeat canonicè iudici (à quo appellatum extitit) ne procedat: tunc enim, quidquid poſt inhibitionem huiuſmodi fuerit innouatum, eſt (licet cauſa eadem non ſit vera) per eundem appellationis iudicem, ante omnia in ſtatum priſtinum reducendum.

CAP. VIII.

Qui appellat extra iudicium, intra decem dies (ex quo ſenſit grauamen) appellare debet: poſtea per remedium iuris communis audietur, ſed non per appellationis remedium. Ioan. And.

Idem.

COncertationi *c* antiquæ finem imponere præſenti conſtitutione volentes: Statuimus, vt ab electionibus, poſtulationibus, prouiſionibus, & quibuslibet extraiudicialibus actibus (in quibus poteſt appellatio interponi) quiſquis ex eis grauatum ſe reputans, per appellationis beneficium grauamen illatum deſiderauerit reuocari, intra decem dies (poſtquam ſciuerit) ſi velit, appellet: poſt decendium verò eidem aditus non pateat appellandi. Sed ſi per contradictionem debitam, vel alia iuris remedia petierit reuocari grauamen: ei (dummodo medio tempore his non conſenſerit) lapſus decendij non obſiſtat.

CAP. IX.

Valet appellatio in ſcriptis porrecta, licet coram iudice non legatur. h. d. Zen.

Idem.

a *De intellectu, vide Alex. conſil. 89. vol. 1. & Imol. in cle. 1. de cauſa poſſ. & pro. verſ. nota bonum dictum.* b *al. contigerit.* c *vide Dec. in ca. cum ſit Romana. & Peruſ. in c. conſuluit. extr. de app.*

Appella-

A Ppellatio, a quam in ſcriptis iudici (à quo appellare volebas) te porrexiſſe proponis: non poteſt ex eo, quòd coram ipſa lecta non fuerit, rationabiliter impugnari.

CAP. X.

Iudex à quo, compellere non poteſt appellantem à grauamine ipſius veritatem probare, licet citare poteſt ad ipſius reuocationem audiendam: qua facta in cauſa procedere poterit, eius contumacia non obſtante, ac ſi nunquam appellaſſet. h. d. Zen.

Idem.

S I b à iudice, à quo (propter grauamen quod ſibi proponis illatum) appellas: ad docendum te fore grauatum, & ad audiendam reuocationem eiuſdem grauaminis (ſi de ipſo docueris) tibi terminus præfigatur. Nec corã eo (cùm ipſe per ſe id videre habeat) hoc docere, nec etiam tanquam coram iudice (cùm per appellationem ſit ſuſpenſa ipſius iuriſdictio) comparere teneris: Niſi ad hoc ſolum, vt reuocationem ipſam audias, ſi eam duxerit faciendam: aliàs ſi non comparueris, & ipſe in termino grauamen reuocauerit cum effectu: poterit extunc liberè in cauſa procedere, ac ſi appellatio interpoſita non fuiſſet.

CAP. XI.

A collatione capituli ad epiſcopum appellatur, ſi vt canonicus interfuit: ſecus ſi vt prælatus h. d. Dominicus.

a *De intimatione appellationis vide Lapum all. 391. incip. an valeat. & alle. 119. in c. quantum.* b *Vide Rot. deciſ. 7. & 74. in nouis.*

Idem.

A Collatione beneficij, quam communiter per epiſcopum & capitulum in tuum præiudicium factum eſſe proponis.

Non a ad ipſum epiſcopum (ſi in ea, vt prælatus interfuerit) ſed ad ſuperiorem te oportuit appellare. Aliàs, ſi vt canonicus interfuiſſet in ea: potuiſti appellare licitè ad eundem.

CAP. XII.

Per appellationem interpoſitam a definitiua, reuocari poteſt interlocutoria principali negocio præiudicans: aliàs non. Ioan. And.

Idem.

L Icet ab interlocutoria (per quam pacti vel præſcriptionis, aut alia, principali negocio præiudicans, vel iudicium nullum reddens, exceptio eſt repulſa) non fuerit appellatum: ſi tamen à definitiua (quæ poſt modum, etiam vltra decendium promulgatur) appellari contingat: poteſt in appellationis cauſa ipſum grauamen per interlocutoriam eandem illatum licitè per appellationis iudicem emendari. Vbi verò interlocutoria ſuper eo profertur, quod non parat præiudicium negocio principali, vel iudicium nullum reddit: niſi appellatum ab ipſa: per appellationem à definitiua poſtea interiectam, grauamen illatum nequaquam poterit reuocari.

a *Vid. Bart. in l. verò ff. ſol. matr. l. factum. quæ ſ. fin. ff. pro ſoc. Fenta.*

F I N I S.

SEXTI DECRETALIVM

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE clericorum.

TITVLVS PRIMVS.

CAPVT VNICVM.

Clericus ioculatoriam artem per annum exercens, ſi tertiò monitus, non deſiſtat, ipſo iure perdit priuilegium clericale. Ioan. And.

Bonifacius Octauus.

C Lerici, qui clericalis ordinis dignitati non modicum detrahentes, ſe ioculatores ſeu goliardos faciunt aut bufones: ſi per annum artem illam ignominioſam exercuerint, ipſo iure: a Si autem tempore breuiori, & tertiò moniti non reſipuerint: careant omni priuilegio clericali.

DE CLERICIS CONIVgatis.

TITVLVS II.

CAP. I.

Si clericus coniugatus ferat habitum & tonſuram, clericali priuilegio gaudet, aliàs non. Ioan. And.

a *Vide authen. de ſanctiſſ. epiſ. ſ. interdicimus.*

Bonifacius octauus.

C Lerici a qui cum vnicis & virginibus contraxerunt (ſi tonſuram & veſtes deferant clericales) priuilegium retineant b canonis c ab Innocen. pap. ij. prædeceſſore noſtro editi in fauorem totius ordinis clericalis. Et cùm (iuxta Pariſienſe concilium) nullus clericus diſtringi, aut cõdemnari debeat à iudice ſeculari: præſenti declaramus edicto, huiuſmodi clericos coniugatos pro commiſſis ab eis exceſſibus vel delictis, trahi non poſſe criminaliter aut ciuiliter ad iudicium ſeculare: nec ab ipſis ſecularibus iudicibus eos debere perſonaliter, vel etiam pecunialiter (ne per vnam viam concedatur eiſdem iudicibus, quod per aliam denegatur) vllatenus condemnari. In cæteris

a *Vide conc. Trident. ſeſſ. 23. de refor. c. 6.* b *Al. retinent.* c *Vide. Alex. conſ. 8. vol. 2. & Rot. deciſ. 202. in nouis.*

autem, vel niſi (vt præmittitur) tonſuram, vel *a* veſtes ferant clericales, etiam in præmiſſis eos gaudere nolumus priuilegio clericali.

DE CLERICIS *b* NON RESIdentibus in eccleſia vel præbenda.

TITVLVS III.

CAPVT VNICVM.

Diſtributiones quotidianæ ſolum præſentibus, qui interſunt diuinis, dari debent, conſuetudine non obſtante. Et qui aliter illas receperunt, non faciunt illas ſuas: & idem de diſtributionibus, quæ dantur pro anniuerſarijs defunctorum. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

Conſuetudinem, quæ in quibuſdam partibus inoleuit, qua canonici, & alij beneficiati, ſeu clerici cathedralium & aliarum collegiatarum eccleſiarum, diſtributiones *c* quotidianas (quæ aliàs manualia beneficia ſeu victualia nuncupantur, & tantum reſidentib. tribuuntur) qualitercunq; in ciuitatibus, ſeu aliis locis (in quibus ipſæ conſiſtunt eccleſiæ) ſint præſentes, licet diuinis officiis non interſint, ex integro percipiunt, *d* ac ſi continuè in ipſis eccleſiis, in eiſdem officijs deſeruirent, penitus improbantes. Statuimus, vt diſtributiones ipſæ quotidianæ, in quibuſcunque reb. conſiſtant, canonicis ac aliis beneficiatis, & clericis eccleſiarum ipſarum, qui eiſdem officiis in ipſis eccleſiis adfuerint, tribuantur iuxta eccleſiæ cuiuslibet ordinationem rationabilem iam factam, ſeu etiam faciendam. Qui verò aliter de diſtributionibus ipſis quicquam receperit (exceptis illis, quos infirmitas ſeu iuſta & rationabilis corporalis neceſſitas, aut euidens eccleſiæ vtilitas excuſaret) rerum ſic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas ſuas, imò ad omnium reſtitutionem, quæ contra huiuſmodi noſtram conſtitutionem receperit, teneatur.

De diſtributionibus etiam pro defunctorum anniuerſariis largiendis, idem decernimus obſeruandum.

DE PRAEBENDIS ET DIgnitatibus.

TITVLVS IIII.

CAP. I.

Ad præſentationem religioſorum, etiam exemptorum, non debent in eccleſia ipſorum rectores inſtitui, niſi primo tantum eiſdem aſſignetur, vnde incumbentia onera ſubire poſſint, & congruè ſuſtentari: nec valet contraria conſuetudo. Ioan. And.

Clemens tertius, *aliàs quartus.* *e*

Suſcepti regiminis nos cura ſolicitat, vt vtilitatib. ſubiectorum in illis præcipuè, per quas *f* animarum ſaluti conſulitur, nunc nouorum editione ſurum, nunc antiquorum innouatione ſalicitè prouidere curemus. Sane fuit olim per ſedem apoſtolicam prouidè conſtitutum: vt diœceſani locorum, ad præſentationem religioſorũ nullum ad aliquam eccleſiam recipiant, niſi tantum ei de prouentibus ipſius eccleſiæ coram eis fuerit aſſignatum, vnde iura epiſcopalia poſſint ſoluere, & congruam ſuſtentationem habere. Verum (ſicut nobis querela multorum frequens inſinuat) religioſi exempti de prouentibus parœcialium eccleſiarum, in quibus ius obtinẽt patronatus, ſeu rectorum præſentatio pertinet ad eoſdem, tantum percipiunt annuatim, quod rectores eccleſiarum ipſarum non poſſunt de reſiduo commodè ſuſtentari, & epiſcopalia iura perſoluere, ac alia incumbentia eis onera ſupportare: propter quod ſæpè contingit, quòd non inueniantur perſonæ idoneæ, quæ huiuſmodi eccleſias velint recipere, ſicque frequenter minus idoneis conferuntur, ex quo pericula imminent animarum. Nos itaque volentes ſuper hoc ſalubre remedium adhiberi, præſenti decreto ſtatuimus, & mandamus conſtitutionem huiuſmodi quo ad omnes patronos *a* eccleſiarum religioſos tam exemptos, quàm non exemptos & alios inuiolabiliter obſeruari, conſuetudine contraria non obſtante.

CAP. II.

Beneficia vacantia in curia alius quàm papa conferre non poteſt: quod ſi fecerit, irrita eſt collatio. Ioan. And.

Idem.

Licet eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum, aliorumq; beneficiorum eccleſiaſticorum plenaria diſpoſitio ad Romanum noſcatur pontificem pertinere, ita quòd non ſolum ipſa cum vacant poteſt, de iure conferre, verumetiam *b* ius in ipſis tribuere vacaturis: collationem tamen eccleſiarum, perſonatuum, dignitatũ, & beneficiorum apud ſedem apoſtolicam vacantium, ſpecialis cæteris antiqua conſuetudo *c* Romanis pontificibus reſeruauit. Nos itaque laudabilem reputantes huiuſmodi conſuetudinem, & eam auctoritate apoſtolica approbantes, ac nihilominus volentes ipſam inuiolabiliter obſeruari: eadem auctoritate ſtatuimus, vt eccleſias, dignitates, perſonatus & beneficia, quæ apud ſedem ipſam deinceps vacare contigerit, aliquis præter Romanum pontificem quacunque ſuper hoc ſit auctoritate munitus, ſiue iure ordinariæ poteſtatis ipſorum electio, prouiſio, ſeu collatio ad eum pertineat, ſiue literas ſuper aliquorum prouiſione generales vel etiam ſpeciales ſub quacunque forma *d* verborum receperit, (niſi ei ſit ſuper conferendis eiſdem in curia Romana vacantibus ſpecialis & expreſſa ab ipſo pontifice ſumma auctoritas attributa) conferre alicui ſeu aliquibus non præſumat. Nos enim ſi ſecus actum ſeu attentatum fuerit, decernimus irritum & inane.

CAP. III.

Si papa beneficia vacantia in curia non conferat intra menſem à die vacationis: illi, ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre. Ioan. And.

Gregor. X. *in concilio generali Lugdun.*

Statutum felicis recordationis Clementis papæ prædeceſſoris noſtri de dignitatibus, & beneficiis in curia Romana vacantibus nequaquam per alium, quàm per Romanum pontificem conferendis, decernimus taliter moderandum: Vt ij, ad quos eorundem beneficiorum & dignitatum ſpectat collatio *e* (ſtatuto non obſtante prædicto) demum poſt menſem à die, quo dignitates ſeu beneficia ipſa vacauerint numerandum, eá conferre valeant. Tantummodo per ſeipſos vel ipſis agentibus in remotis) per ſuos vicarios generales in eorum diœceſibus exiſtentes, quibus id canonicè ſit commiſſum.

CAP. IIII.

In beneficiis, vel in impetrationibus ad beneficia per prouiſionem vſque ad certam ſummam penſio non debetur. Per eccleſias ciuitatis vel diœceſis non comprehenduntur

a *Aliàs, &c.* b *Vide conc. Trid. ſeſſ. 6. de reform. c. 1. & ſeſſ. 21. c. 3. & ſeſſ. 24. c. 12.* c *Vide Dominum conſil. 5 20. vbi late de his quotidianis diſtributionibus.* d *Al. participant.* e *In vetuſtioribus codicibus conſtanter legitur, Clemens IIII.* f *Al. per quæ.*

a *Alios caſus quib. exempti ſubſunt ordinariis, vide infra eo. c. 2. de pæn. & re. per glo. ibi. Tho. Font.* b *Al. ita: verum etiam ius ad ea tribuere vacatura.* c *Vide l. ius ciuile. ff. de iuſti. & iure.* d *Procedit, etiamſi habeatur clauſula non obſtante quod oporteret expreſſam mentionem de verbo ad verbum fieri in litera apoſtolica. Tott. Anch. Dom. & Phil. Franc.* e *Vide & ſin. in authent. de fil. ante eis. infra. Font.*

cathedralis.

cathedralis. Sed per eccleſias prouinciæ metropolitana, & cathedrales reliquæ includuntur. Ioan. Andr.

Bonifacius octauus.

QVamuis *a* pleniſſima ſit aliàs in beneficiis interpretatio facienda: literæ tamen ſuper obtinendis beneficijs impetratæ, debent (cum ſint ambitioſæ) reſtringi. Et ideo ſi alicui vſque ad certam ſummam prouideri mandamus: ei non in penſione, ſed in beneficiis eccleſiaſticis tantum volumus prouideri: niſi de penſione in noſtris literis mentio habeatur expreſſa. Quanquam ſub nomine eccleſiarum ciuitatis comprehendatur aliàs eccleſia cathedralis: cum tamen alicui de beneficio mandamus in aliqua eccleſiarum ciuitatis vel diœceſis prouideri, ad cathedralem eccleſiam (quam propter ipſius honorem ſub hac generalitate nolumus hoc caſu includi) ſe mandatum huiuſmodi non extendit. Secus *b* autem cùm mandamus in aliqua eccleſiarum prouinciæ prouideri: tunc enim & metropolitana & cæteræ cathedrales eccleſiæ includuntur ſub tali mandato, cum vberiorem hoc caſu, quàm alio impetranti gratiam facere videamur.

CAP. V.

Impetranti beneficium ſeculare, prouidetur de beneficio per ſeculares clericos vſque ad præſcriptionem legitimam poſſeſſo. hoc primo. Clerico ſeculari prioratum impetranti ſimpliciter, non prouidetur de conſueto per religioſos gubernari. h.d. ſecundo. Dom.

Idem.

CVm *c* de beneficio eccleſiaſtico conſuetudo clericis ſecularibus aſſignari prouideri mandatur, de illo debet intelligi quod tanto tempore ab vno vel pluribus ſecularibus clericis inſtitutis in eo rectoribus extitit continuè ac pacificè gubernatum, vt præſcriptio legitima ſit completa, etiam ſi ante vel poſt *d* religioſi quandoq; miniſtrauerint in eodem. Quando verò ſcribitur, vt prouideatur de aliquo prioratu alicui clerico ſeculari, prouideri non poteſt de prioratu, qui per religioſos (iuxta modum præmiſſum) eſt ſolitus gubernari. Niſi hoc in literis caueatur expreſſè.

CAP. VI.

Habere perſonatum cum cura, & præbendam, cui annexa eſt parœcialis eccleſia, non eſt contra concilium generale. Ioann. And.

Idem.

SVper eo, quod præbendas, quibus parœciales eccleſiæ ſunt annexæ, *e* in quibus ſpiritualem iuriſdictionem ſecundum eccleſiæ veſtræ conſuetudinem approbatam, & ſic ſecundum aliquorum interpretationem curam animarum habetis, ſimul cum perſonatib. (quorum aliquibus cura imminet animarũ) in eadem eccleſia obtinetis, vobis (cum hoc generali concilio non obuiet) diſpenſatio neceſſaria non exiſtit.

CAP. VII.

In impetratione beneficiorum inſpicitur data, non præſentatio vel receptio. Ioan. And.

Idem.

EVm cui canonicatus alicuius eccleſiæ à ſede apoſtolica eſt collatus, licet nondum ſit in ea receptus: decernimus in aſſecutione præbendæ (iuxta ſuæ prouiſionis ordinem) omnibus præferendum, *f* quibus poſtmodum in ipſa eccleſia ſimilis gratia eſt conceſſa. Licet iſti primo ſuas literas præſentauerint: & primo recepti fuerint in eadem.

CAP. VIII.

Per literas apoſtolicas non facientes de defectu ordinis mentionem, poteſt impetranti de curato beneficio prouideri: ad ordines tamen ſe faciat proximis temporibus promoueri. Ioan. And.

Idem.

SI pro clericis pauperibus vel aliis noſtras literas, vt eis de beneficiis prouideas, etiam ſi animarum cura ſit annexa eiſdem, recipere te contingat: ipſis (licet nec in ſacris ſint conſtituti ordinibus, nec de defectu ordinum in eiſdem literis mentio habeatur) poteris de beneficiis curam habentibus licitè prouidere, nec prætextu dicti defectus tua poterit prouiſio impugnari. Oportebit tamen vt ipſi ad ordines, quos requirunt *a* collata eis beneficia, ſe faciant proximis ſtatutis à iure temporibus promoueri.

CAP. IX.

Mandato alterius ſuper prouiſione facienda per papam impleto, prouiſio auctoritate papæ intelligitur eſſe facta. h.d. ſecundum Zen.

Idem.

SI eum, ſuper cuius prouiſione apoſtolicæ ſedis legatus in certa eccleſia ſuas literas, quibus obtemperatum non fuerat deſtinarat; mandamus auctoritate noſtra in ipſa eccleſia in canonicum recipi & in fratrem, ſibiq; prouideri de præbenda iuxta ipſius legati continentiam literarum: talis receptus huiuſmodi noſtri auctoritate mandati, non legati, ſed poſtea *b* intelligitur auctoritate receptus. Et ideo eſt in aſſecutione præbendæ omnibus poſt eum eadem auctoritate receptis, in dicta eccleſia præferendus.

CAP. X.

Mandatum alternatiuè plures collatores includens, verificatur in primo vacante. In ſimul vero vacantibus ordo ſcripturæ ſeruatur. h.d. ſecundum Dom.

Idem.

MAndato noſtro ſub ea forma tibi directo, vt alicui prouideas de beneficio ad collationem tuam vel alterius pertinente. De beneficio, quod primo vacabit (ſiue ad tuam, ſiue ad illius collationem pertinuerit) ei, pro quo ſcribitur, prouidere debebis. Si verò plura beneficia ad tuam illius collationem forſan ſpectantis ſimul vacent: tunc ſcripturæ ordinem ſeruare habebis, vt illi ſolum prouideas de illo beneficio, quod ad te noſcitur pertinere.

CAP. XI.

Si clericus, cui mandabatur prouideri de præbenda primò vacante, negligit petere præbendam ſibi debitam: extincta eſt gratia. Si autem ſibi collatus fuerit canonicatus: tunc habebit præbendam, cum nullus eſt ibi expectans auctoritate apoſtolica. Ioan. And.

Idem.

SI clericus, pro quo à ſede apoſtolica recepiſti mandatum, vt ei de præbenda *a* proximo vacatura in certa eccleſia prouideres, eumque poſtea in canonicum ipſius eccleſiæ recipi faceres & in fratrem, præbendam ſibi debitam quando vacat petere negligenter omittat: aliam poſtmodum in ipſa eccleſia vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere, nec tu de ipſa ſibi poteris prouidere, cùm facta ei gratia per ipſiua negligentiam ſit extincta. Verùm ſi præfatus clericus fuiſſet auctoritate apoſtolica effectus ab initio canonicus in eccleſia prælibata: tunc (cùm remanſerit in ea canonicus) dicta negligentia non obſtante, ac per conſequens ratione canonicatus ſit in alia præbenda nulli alij de iure debita cæteris præferendus, petere,

a *Vide Oldrad conſil 168.* b *In antiq. codic. ita: Secus eſt cum mandamus.* c *Vide clemen. 2. tit. de ſup. ne prel. verſ. priuatum, & Iote Feli. in ca. in noſtra. ext. de reſcriptis.* p *Vide c. ſi de do. 2.* e *De ſtatu monach. eccleſ. ſi vna de reb. ec. non alie. & c. ſi vnica de exceſſ. prælat. de Anth Font.* f *Vide Ioa Felin. in c. eam te de reſcrip. Font.*

a *Vide conc. Triden. ſeſſ. 22. de refor. c. 4.* b *Vid. l. ſi ſeruum. ff. de hæred. inſtit. & l. vnum ex fam. ff. de leg. 2.* c *Vide c. Cum in eccleſia, ſupra eo. & l. potens, C. de par. infra de conſecr. eccle. c. 3.*

poterit præbendam aliam proximo vacaturam: dummodo non ſint aliqui eadem auctoritate præbendas in ipſa eccleſia expectantes. Et idem: de ipſa non per te (cùm mandatum nõ ſuſceperis ſuper illa) ſed per eum, ad quem ſpectat in eadem eccleſia præbendarum collatio, prouideri debebit: Aliàs facta de præbenda huiuſmodi alteri collatio in illius præiudicium, eoipſo viribus non ſubſiſtet.

CAP. XII.

Receptus auctoritate papæ etiam ad mandatum alterius, præferendus eſt aliis in præbenda. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

IIi, qui auctoritate apoſtolica in aliqua eccleſia in canonicos ſunt recepti, debent in præbendarum aſſecutione cæteris anteferri legatorum vel aliorum quorumcunque auctoritate receptis antea in eadem. Eum quoque, qui ad mandatum legati vel alterius auctoritate apoſtolica ſibi ſpecialiter in hac parte conceſſa fungentis recipitur: auctoritate apoſtolica receptum eſſe dubium non exiſtit.

CAP. XIII.

Si poſt gratiam mihi factam à papa de canonicatu, & præbenda, Bononien. canonici hoc ignorantes & ignorantes præbendam conferunt poſt vacantem: non tenet collatio. h. d. Ioan. And.

Idem.

SI poſtquam canonicatũ in aliqua eccleſia tibi contulimus, & de præbenda nulli alij de iure debita inibi proximè vacatura mandauimus prouideri, ij, ad quos in ea ſpectat collatio præbendarum, præbendam, quæ vacabit [a] ibi poſtmodum motu proprio ignorantes, tibi gratiam factam alij duxerint conferendam: talis collatio in tuum præiudicium attentata, nullam obtinet firmitatem. Nam eoipſo, quòd canonicus auctoritate apoſtolica fuiſti effectus, ius ad obtinendum præbendam proximo vacaturam ibidem tibi acquiſitum extitit: eandemq́; quàm cito vacauit (ex quo nulli alij debebatur) iuſtè petere potuiſti: & ideo à prædictis (licet ignorantibus) alteri conferri nequiuit.

CAP. XIIII.

Si papa det licentiam legato ſuo recipiendi auctoritate apoſtolica reſignationes beneficiorum legationis ſuæ liberè in manibus ſuis factas & illa beneficia conferendi: ſecundo papa de prædicta poteſtate non habita mentione canonicatum & præbendam ſi vacat vel quàm primo vacauerit in aliqua eccleſia legationis mihi conferat, tertiò canonicis ipſius eccleſiæ renũciat, & legatus etiam ignorans collationem mihi factam confert tibi præbendam prædictam: non tenet collatio legati, ſed mihi illa præbenda debetur. h. d. Ioan. And.

Idem.

DVdum venerabili fratri noſtro S. epiſcopo Præneſtino, [b] quem ad partes deſtinauimus Gallicanas, recipiendi auctoritate noſtra reſignationem ab obtinentibus beneficia eccleſiaſtica in eiſdem partibus: qui ea vellent liberè in eius manibus reſignare, ac beneficia ipſa perſonis idoneis conferendi per noſtras literas poteſtate conceſſa. Nos poſtmodum (de conceſſione huiuſmodi non habita mentione) Nicolao de Bonefac. camerario dilecti filij noſtri N tituli ſancti Laurentij in Damaſo presbyteri cardinalis canonicatum Lexon. eccleſiæ, quæ in partibus illis exiſtit, [c] & præbendam nulli alij de iure debitam (ſi qua tunc vacabat in dicta eccleſia) contulimus, & ſibi prouidimus de eiſdem. Si verò nulla talis præbenda vacabat ibidem, nos præbendam proximo inibi vacaturam (conferendam dicto camerario cum vacaret) donationi apoſtolicæ duximus reſeruandam: decernentes extunc irritum & inane, ſi ſecus ſuper hoc à quoquam contingeret attentari, certis [a] ſibi ad hoc executoribus deputatis. Cúmque poſtmodũ Nicolaus vaſalli clericus canonicatum & præbendam, quos in dicta Lexon. eccleſia obtinebat, in dicti epiſcopi manibus reſignaſſet, & dictæ poteſtatis prætextu eos idem epiſcopus (collationis, prouiſionis, reſeruationis, & decreti prædictorum forſan ignarus) Guilielmo vaſalli presbytero contuliſſet: dicti executores (collatione non obſtante prædicta) literarum noſtrarum auctoritate, præbendam eandem dicto camerario velut ſibi debitam contulerunt, quem dictus presbyter (prætextu [b] collationis per dictum epiſcopum ſibi factæ) quòd præbendam ipſam pacificè poſſidere valeat, non permittit: propter quod idem camerarius nobis ſupplicauit humiliter, vt prouidere ſibi ſuper hoc de opportuno remedio dignaremur. Nos igitur attendentes, quòd etſi memorato epiſcopo prædictam conceſſimus poteſtatem, penes nos tamen nihilominus remanſit maior, licet eadem poteſtas etiam in prædictis propter quod noſtra, qui eandem præoccupauimus poteſtatem, potior debet eſſe conditio: eo præſertim, quod ſecundùm canonicas & legitimas ſanctiones per ſpeciem generi derogatur, quanquam de genere inderogante ſpeciei mentio nulla fiat. Conſiderantes quoque, quòd nos expoſito nobis de poteſtate prædicta, nihilominus literas gratioſas daremus in dictis partibus, non habita mentione de ipſa: [c] quia foret abſurdum, ſi tam lata [d] noſtra impediretur poteſtas: & ſi in omnibus prouiſionum noſtrarum literis, quas concederemus in partibus ſupradictis, oporteret nos de ſæpedicta poteſtate ſpecialem facere mentionem: Et quòd decretum noſtrum prædictum (maximè hic vbi iam dictus camerarius ante dictam renunciationem per nos erat Lexonien. effectus canonicus) ſtatim ignorantes ligauerat, cùm ſuper incerto non eſſet editum: nec ex alieno penderet arbitrio, vel voluntate cuiuſuis, qui acceptandi poteſtatem haberet: & idcirco per illud etiam expreſſiſſe videmur, ne alius poſſet conferre, & poteſtatem prædictam quantam ad præſentem ſpeciem reuocaſſe, quæ in hoc caſu, vbi de lucro dicti G. tantum agitur, & non de præiudicio epiſcopi memorati, ab ignorante potuit reuocari: nec poſt reuocationẽ huiuſmodi ius, per eum in alium etiam ignorantem, in re reuocata transferri. Ad inſtar etiam ſerui kalendario præpoſiti, qui poſt mortem domini præponentis mutuatas pecunias accipientis non facit, licet inter contrahentes mors domini præpoſitum reuocans fuerit ignorata. Et domini, qui peculium quod proprio ſeruo conceſſerat ſtatim perimit, cùm in eo ſuam mutauerit voluntatem. Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus præfatum presbyterum monitione præmiſſa per cenſuram eccleſiaſticam compellatis, vt collatione de canonicatu & præbenda prædictis per dictum epiſcopum ſibi facta (quæ nulla extitit) nõ obſtãte dicto camerario præbendam ipſam omnino dimittat, & eum ſuper ea deinceps nullatenus inquietet.

CAP. XV.

Secundus, qui impetrauit dignitatem & præbendam, præfertur priori, qui ſolùm præbendam impetrauerat, ſi præbenda dignitati eſt annexa, aliàs non. h. d. Ioan. And.

Idem.

QVia ſæpe dubitatur à multis, ſi canonicatus alicuius eccleſiæ ſit collatus à ſede apoſtolica ſucceſſiue duobus, fueritque mandatum primo de præbenda, ſecundo verò de præbenda & dignitate, perſonatu, vel

a *In antiquioribus libris conſtanter legitur, vacanti.* b *Al. Paleſtrino.* c *Aliàs extitit.*

a *Aliàs ita: certis ſibi ſuper hoc, &c.* b *Aliàs occaſione.* c *Ad hunc locum vide notata, cap. ex parte ff. de fo. competen. & in Spe. de lib. conceptione § ad huius tit. conſummationem verſic. cum ſit alter. de An. ba. Fons.* d *Aliàs late.*

officio

Digitized by Google

officio cùm ſe facultas obtulerit prouideri: quis ipſorum in præbenda, quæ cum dignitate, perſonatu, vel officio vacat, ibi poſtmodum debeat de iure præferri. Nos dubitationem huiuſmodi ſopire volentes, præſenti declaramus edicto, primũ (cũ ſit tempore anterior) cui per mandatum ſecundum præiudicari aut ius ipſius abſorberi non debet, ex quo de intentione mandatis contraria non apparet, præferendum eſſe in dicta præbenda. Niſi vacanti dignitati, perſonatui, vel officio ſit annexa. nam ſi eſſet annexa, ſecundus, cui debetur dignitas, perſonatus, vel officium, præferretur, in ipſa.

CAP. XVI.

Mandatum prouideri de dignitatibus vel beneficiis aliis eccleſiaſticis, curata non includit non expreſſa cura. h. d. vſque ad § illis.

Idem.

CVm *a* in illis, quibus beneficia curam animarum habentia committuntur, maior, quàm in iis, qui ad alia promouentur, idoneitas requiratur: intentioni noſtræ nequaquam exiſtit, vt cum aliquibus de eccleſiis, perſonatibus, dignitatibus, vel aliis beneficiis quibuſcunque (de animarum cura mentione non habita) prouideri mandamus, ipſis de iis, quibus huiuſmodi cura imminet, poſſit aut debeat prouideri.

In beneficij prouiſione modus electionis non includitur, ſi alij modi prouidendi exprimantur. h. d.

Illis verò, pro quibus ſcribimus, vt prouideatur eiſdem de perſonatibus vel dignitatibus, etiamſi curam habeant animarum, ad collationem, prouiſionem, præſentationem, vel diſpoſitionem ſpectantibus quorumcunq;. *b* prouideri nequibit de prælaturis, perſonatibus, vel dignitatibus, ad quos ſeu quas per electionem ii, qui eis habent præfici, aſſumuntur.

Beneficiales literæ vnum modum exprimentes, alios non includunt. h. d.

Cùm autem inter collationem, præſentationem, & inſtitutionem differentia magna eſſe noſcatur: ſi cui de beneficio ad alicuius collationem ſpectante prouideri mandetur, *d* de alio quod ad eius præſentationem vel inſtitutionem pertinet, prouideri non poterit, nec etiam è conuerſo: expreſſo enim vno caſuum prædictorum, mandatum ſuper hoc factum (quod debet de ſui natura reſtringi) ad alios extendi non debet.

Mandatum ſimpliciter duos includens, alterum ſolum non aſtringit, & è conuerſo directum vni duos non afficit. h. d. Dom.

Si verò de beneficio ad aliquorum collationem vel præſentationem ſpectante (non adiecto communiter vel diuiſim) prouiſio iniungitur facienda, in beneficio, quod ad collationem vel præſentationem alterius ipſorum tantum pertinet, adimpleri non poteſt. Sicuti ſi de beneficio ſpectante ad collationem vnius prouiſio iniuncta fuiſſet, impleri non poſſet in beneficio, cuius collatio ad eum ſimul cum alio pertineret.

CAP. XVII.

Beneficium mihi collatum ante diſſenſum meum alteri conferri non poteſt, niſi terminus mihi datus ad conſentiendum eſſet elapſus: tunc etiam poſt terminum antequam alteri conferatur, potero conſentire. Ioan. And.

Idem.

SI tibi abſenti, per tuum epiſcopum conferatur *a* beneficium: Licet per collationem huiuſmodi (donec eam ratam habueris) ius in ipſo beneficio vt tuum dici valeat, non acquiras: ipſe tamen epiſcopus vel quicunq; alius de ipſo beneficio (niſi conſentire recuſes) in perſonam alterius ordinare nequibit. Quod ſi fecerit, eius ordinatio facta de beneficio non libero, viribus non ſubſiſtet. Sed ſi epiſcopus (notificata tibi collatione) ad conſentiendum terminum competentem aſſignet, niſi conſenſeris, poterit eo lapſo beneficium libere (cui viderit expedire) conferre. Antequam tamen ipſum contulerit, tuum poteris (non obſtante, quod lapſus ſit terminus) præſtare conſenſum, & extunc de ipſo non poterit aliter ordinari.

CAP. XVIII.

Qui vi, vel ſcienter iniuſtè occupat ſecundum beneficium curatum, priuatus eſt primo. Qui autem vi beneficium curatum aliquod occupat, eſt ipſo iure priuatus iure, quod in illo vel ad illud habebat. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

EVm, *a* qui beneficium, cui animarum cura imminet, vi occupat, ſeu ſe ſcienter iniuſtè intrudit in eo: decernimus ipſo iure fore priuatum beneficio, quod cũ cura ſimili primitus obtinebat: Non enim decet vt ſtultus melioris, quàm peritus conditionis exiſtat, vel quod inuaſor eo, qui iuſtè ingreditur, priuilegio gaudeat potiori. Inſuper vt violenti, qui auctoritate (vel verius temeritate) propria occupare dignitates, perſonatus, aut alia quæcunq; eccleſiaſtica beneficia non verentur, & ſi non virtutis amore, pœnæ ſaltem formidine à ſuæ temeritatis audacia refrenentur: eo ipſo ius, ſi quod in dignitatibus perſonatibus & beneficiis occupatis taliter vel ad ea ipſis forſitan competebat, amittant.

CAP. XIX.

Habens poteſtatem apoſtolicam perſonæ idoneæ de beneficio prouidendi: aliàs beneficiato ſufficienter prouidere non poteſt, niſi in literis hoc exprimatur, & tunc vnicum ſimplex obtinenti prouidebit. Si verò conceditur, vt prouideat beneficia obtinenti, ad duo tantum refertur: & contra factum eſt nullum. h. d. Dominicus.

Idem.

IS, cui conceditur, vt auctoritate apoſtolica poſſit vni perſonæ idoneæ, *b* in ſua vel alia eccleſia prouidere: alicui, aliàs beneficium ſufficiens obtinenti prouidere non poteſt. Niſi primò ille beneficium, quod obtinet, omnino dimittat. Vel niſi in conceſſione huiuſmodi ſit expreſſum, quod aliàs beneficiatæ valeat prouidere perſonæ. Tunc enim prouidere poterit vnicum duntaxat beneficium obtinenti: dum tamen illi cura non immineat animarum. Si verò conceſſum fuerit, vt prouidere illi valeat, qui alia beneficia noſcitur obtinere: huiuſmodi pluralitas debet ſolum ad duo beneficia ſine cura reſtringi. Prouiſio quoque facta contra præmiſſa eo ipſo viribus non ſubſiſtat.

CAP. XX.

Si quis ignoranter recipiat beneficium primo reſeruatum vel alteri collatum per papam, ſi ex quo ſciuit, illud ſine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia, propter illud dimiſſa. aliàs non. Ioan. And.

Idem.

SI *c* beneficia, quæ per ſedem apoſtolicã conferuntur, aut decreto interpoſito reſeruantur, interdum contingat ab iis, ad quos aliàs pertinet collatio eorundem, aliquibus huiuſmodi collationem ſeu reſeruationem ignorantibus de facto conferri, & beneficia, quæ illi tenebant antea, & *d* poſt prædictorum adeptionem

a *Vide Concil. Triden. ſeſſ. 7. de reform. ca. 3. & B. Tho. 2. 2. quæſt. artic. 6.* b *Vide l. 1. §. ſin autem. & l. omnibus. ff. ad Trebell. Font.* c *Vide l. conſenſu. ff. de actio. & obligat.*

a *Vide extrauag. Io. 22. incip. execrabilis. eod. tit. & concil. Trid. ſeſſ. 7. de refor. cap. 2. & ſeq. & ſeſſ. 24. de refor. cap. 17.* b *Hæc dictio determinat hoc prouidere, ergo ſi nunc nil habet quamuis aliàs habuerit, videbitur etiam de curatis, cum hic ſit gratia prouidentis, ideo eſt in ſuum fauorem amplianda. Pet. de Anch. Font.* c *Vide Dom. conſil. 78. incip. formatur. & Lapum allegatione. 120.* d *Dictio, &, deeſt in antiquioribus codd.*

dimiſſa per eos aliis aſſignari. Ne talis ignorantia eis (cùm ſint ſine culpa) præiudicialis exiſtat: ſtatuimus, vt ſi ipſi de collatione ſeu reſeruatione prædicta poſtea certiores effecti, ſublata difficultate quacunque omnino dimiſerint beneficia ſic ſibi de facto collata, ad beneficia ſua priora (collatione quibuſcunq; perſonis facta de ipſis nequaquam obſtante) liberè reuertantur. Alioquin redeundi ad ea (ſi difficultatem adhibuerint in aliis dimittendis) ſit ipſis penitus interdicta facultas. Eundem quoque modum in dimittendo recepta, & recuperando dimiſſa, quo ad omnes alios, qui forſan occaſione prædicta ſua dimiſerint beneficia: & dimiſſa per alios fuerint aſſecuti, per omnia decernimus obſeruandum.

CAP. XXI.

Taciturnitas beneficij etiam modici vitiat diſpenſationem ſuper pluralitate beneficiorum, quæ etiam legitime ſuper duobus obtenta ad duo prima recepta refertur. Item prouiſio alicui facta de beneficio non obſtante, quod aliud habeat, diſpenſationem ſuper vtroq; retinendo non inducit. h.d. ſecundum Zen.

Idem.

NOn a poteſt diſpenſatio ſuper pluralitate beneficiorum conceſſa impetranti prodeſſe, qui aliquod quantumcunque modicum beneficium ſubticuit in eadem. Illud autem apo. ſed. indultum, vt quis duo beneficia curã animarum habentia, b ſi aliàs canonicè conferantur eidem, poſſit recipere ac ſimul licite retinere: intelligitur de duobus primis beneficiis, quæ cum cura poſt dictum indultum obtinere contingit eundẽ. Cùm verò tibi (non obſtante, quòd aliud beneficium obtinere noſcaris) a ſede prædicta de aliquo beneficio prouideri contingit: per hoc tecum (vt primum beneficium cum ſecundo retinere valeas) non intelligitur diſpenſatum. Hoc enim ſolum prædicta operatur expreſſio, quòd facta tibi gratia nequeat ſurreptitia iudicari.

CAP. XXII.

Mandatum legati ſuper facienda prouiſione per papam confirmatum: papalis gratia eſt cenſenda. Zen.

Idem.

SI apoſtolicæ ſedis legatus volens tibi ſuæ legationis auctoritate in certa eccleſia prouidere, canonicatum & præbendam nulli alij de iure debitos proximo in ipſa eccleſia vacaturos collationi ſuæ reſeruet, & decernat irritum & inane, ſi ſecus ſuper hoc contigerit attentari, certis qui eos tibi conferant (cùm vacabunt) executoribus per ſuas literas deputatis: noſq; poſtmo, dum plena de his facta narratione, quod ab ipſo legato factum extitit, ratum & gratum habentes, id auctoritate apoſtolica confirmamus, & eiſdem executoribus vel aliis noſtris damus literis in mandatis, vt in huiuſmodi prouiſionis negocio auctoritate noſtra procedant, iuxta ipſius legati continentiam literarum. Certum eſt, quòd (cùm ipſa prouiſio ipſius legati c poſt impartitam à nobis auctoritatem noſtra cenſeatur effecta) in omnibus, quibus poſtea mandauimus in eadem eccleſia prouideri (etiam ſi canonicatum ipſius eccleſiæ duxerimus conferendum eiſdem) de iure præferri debebis in præbenda poſtmodum inibi vacatura.

CAP. XXIII.

Obſtat taciturnitas obtenti beneficij licet modici, niſi conſtet prouiſionem factam proprio motu papæ: quod demum intelligitur, ſi hoc in litera exprimatur. h.d. Zen.

Idem.

SI b motu a proprio alicui aliquo beneficium obtinenti conferamus aliud, de illo non habita mentione: non ob hoc gratiam huiuſmodi, quæ de noſtra mera liberalitate proceſſit, inualidam volumus reputari. Secus ſi ad petitione illius vel alterius pro eodem oblatam, gratiam huiuſmodi facimus: tunc enim (quantumcunq; modicum beneficium taceatur in ea) ipſam veluti ſurreptitiam vires nolumus obtinere. Motu quoq; proprio tunc ſolum gratia fieri cenſeatur, cùm hoc expreſſe cautum fuerit in eadem.

CAP. XXIV.

Collatio facta motu proprio papæ, pluribus beneficijs in eadem eccleſia vacantib. ſimul, intelligitur facta de pinguiori: ſed ſi beneficia ſunt æqualia, ad eum ſpectat electio, cui gratia eſt conceſſa. Collatio verò facta ad petitionem alterius, ad minus beneficium reſtringitur: ſi ſint æqualia, eligit, qui alias conferebat: quo negligente, alius eligit: & etiam contra. h.d. ſecundum Zen.

Idem.

SI pluribus ſimul in aliqua eccleſia vacantibus dignitatibus vel præbendis, nos de hac vacatione incerti, dignitatem vel præbẽdam (ſi qua nulli alij de iure debita in ipſa vacat eccleſia) cuiquam in genere conferamus. Gratiam huiuſmodi (ſi motu proprio eam fecerimus, vt tunc fiat interpretatio pleniſſima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel præbendam, quæ inter illas maioris cenſetur eſſe valoris: ſeu (ſi ſint forſan æquales) ad eam, quam is, cui conferimus intra decendium poſt habitam de dicta vacatione notitiam duxerit eligendam. Si verò ad petitionem alterius ipſa gratia fuerit per nos facta: eam (vt hoc caſu prout iuri congruit reſtringatur) ad illam, quæ minoris valoris exiſtit, ſeu ſi ſit æqualitas in eiſdem, ad eum, quam is, ad quem ipſarum ſpectat collatio, infra dictum tempus elegerit, poſtquam ſibi huiuſmodi gratia erit nota, decernimus referendam. Alterutro quoq; ipſorum (prout ad eum pertinet) intra tempus debitum eligere negligente, ad alium extunc electio liberè deuoluatur.

CAP. XXV.

Non debetur expectanti præbenda, quæ per epiſcopi præbendarij mortem vacat. h.d. ſecundum Zen.

Idem.

CVm in eccleſia tua, quæ xij. canonicorum & xiij. præbendarum habet numerum, conſuetudinẽ eſſe proponas, vt epiſcopus, qui eſt pro tempore, vocem habeat in capitulo tanquam canonicus, licet canonicus non exiſtat, & vnam de dictis præbendis ſicut vnus canonicus obtineat in eadem: certum eſt eum, cui auctoritate apoſtol. prouideri mandatur, b de præbenda nulli alij de iure debita proximo in ipſa eccleſia vacatura, præbendam, quam per mortem epiſcopi vacare contingit (ne contra dictam conſuetudinem, cui per præfatum mandatum non intelligitur derogari, futurus epiſcopus præbenda careat, & dictus canonicorum numerus amplietur) habere non poſſe: ſed expectare debere quouſque vacet alia, oportebit eundem.

CAP. XXVI.

Per adeptionem ſecundi beneficij curati, cuius fructus aliter ex cauſa percipit, non vacat primum. Ioan. And.

Idem.

SI tibi conceſſo à nobis, vt fructus beneficiorum, c quæ vſque ad certum tempus in tua vacabunt dioe-

a *Vide Felin. in cap. in noſtra extra de reſcript. & Panorm. in cap. ad aures, in c. not. de reſcript.* b *Vide concil. Trid. ſeſſ. 7 de refor. cap. 4. & ſeq. & ſeſſ. 2. de refor. cap. 14.* c *Hæc duo verba, ipſius legati, deſunt in manuſcriptis codicibus.*

a *De clauſula motu proprio vide Felin. in c. ad aures, & in c. ſi quando extra de reſcrip. & in c. cauſam, quæ. le. 2 de teſtim. & in c. cùm inter procuratorem. de except.* b *Hæc mandata de prouidendo ſublata ſunt per concilium Trident. ſeſſ. 24. de refor. c. 19.* c *Et appellatione beneficiorum an comprehendantur præbendæ, penſiones & præſtimonia, vide Felin. in c. poſtulaſti ext. de reſcr.*

ceſſ

ceſi percipere valeas pro ſoluendis debitis, quibus eſt tua eccleſia onerata: beneficium vacans poſtmodum curam habens animarum annexam, alicui ſimile beneficium obtinenti te conferre contingat: Aequum eſt vt quam diu fructus ipſius perceperis, primum non debeat reputari vacare.

CAP. XXVII.

Cùm mandatur alicui non ſacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda: ſacerdotalis dimidia vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

Idem.

CVi de non ſacerdotali præbenda prouideri mandatur: ſibi etiam volenti ſacerdotalis auctoritate mandati huiuſmodi conferri nequibit. Similiter, ſi in eccleſia, in qua integræ ac dimidiæ præbendæ habentur, mandetur *a* integra conferri præbenda: quamquam ille, pro quo ſcriptum extitit, dimidia velit eſſe contentus, ei de ipſa non poterit prouideri. Idem cùm iniungitur prouideri alicui de præbenda certi valoris, vt in præbenda minoris valoris etiam illo volente mandatum non poſſit adimpleri. Non enim huiuſmodi mandata (quorum fines diligenter ſeruari oportet) debent ad caſus alios, quàm expreſſos extendi.

CAP. XXVIII.

Secundo beneficio curato effectualiter adepto, primum conſimile (etiam poſſeſſione irrequiſita) conferri poteſt: non autem eius poſſeſſio dari, ſecundum Zen.

Idem.

LIcet *b* epiſcopus beneficium, quod cum animarum cura tenebas (poſtquam aliud recepiſti conſimile, ac ipſius poſſeſſionem pacificam habuiſti, vel per te ſtetit, quo minus haberes eandẽ) poſſit alteri de iure conferre: Illum tamen cui contulerit, non debebit te non vocato (cùm tibi forſan ius poſſit competere retinendi) in poſſeſſionem ipſius inducere corporalem.

CAP. XXIX.

Sacerdotalis præbenda per ſimplex mandatum de prouidendo, non niſi apto ad ſacerdotium eſt conferenda. h. d. ſecundum Zen. Et iſtud ſummarium poteſt adaptari vtrique lecturæ poſitæ in tertia gloſſa. Domin.

Idem.

EI, cui prouideri mandatur *c* ſimpliciter de præbendis proximo vacatura, Sacerdotalis præbenda conferri non poteſt, ſi nondum in ætate tali exiſtat, quòd poſſit ad ſacerdotium promoueri. Sed aliam expectare debebit.

CAP. XXX.

Ex mandato ſedis apoſtolicæ expectans à certa cauſa, ea deficiente, beneficium petere impeditur. hoc dicit. ſecundum Zen.

Idem.

SI pauper *d* clericus, cui cùm beneficium nullum haberet, mandabatur de beneficio (iuxta ſuæ probitatis merita) per epiſcopum prouideri, aliud antè, quàm ſit prouiſum eidem, beneficium fuerit aſſecutus: prouidere ſibi epiſcopus (cùm ceſſet cauſa mandati) de cætero non tenetur.

CAP. XXXI.

Vbi de prioritate beneficij pluribus collati non conſtat: primò poſſeſſio, deinde maior prærogatiua præfertur. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

SI à ſede apoſtolica, vel legato ipſius vni, & ab ordinario alteri, eodem die idem beneficium conferatur, nec appareat, quæ collatio fuerit primo facta: erit potior conditio poſſidentis. *a* Si verò neuter poſſideat: is, cui ſedes ipſa contulit vel legatus (propter conferentis ampliorem prærogatiuam) erit alteri præferendus.

CAP. XXXII.

Religioſus habens prioratum vel eccleſiam curatam: ſi recipit ſecundum ſine licentia papæ, ipſo iure vacat primum. Quod ſi ſtatim non dimiſerit, efficitur ineligibilis, & priuatur vtroque. Eadem eſt pœna in ijs, qui habebant ante hanc conſtitutionem, niſi intra menſem alterum elegerint & alterum dimiſerint. h. d. vſque ad ✝ prohibemus. Ioan. Andr.

Idem.

CVm *b* ſingula officia ſint ſingulis committenda perſonis, & diſſolutionis ac euagationis materia ſit religioſis præ cæteris auferenda: Præſenti prohibemus edicto, ne aliqui monachi vel religioſi alij *c* pluribus prioratibus, vel eccleſiis curam habentibus animarum, etiam ſi eadẽ cura non per ipſos, ſed per presbyteros eorum ad præſentationem, per epiſcopos inſtitutos habeat exerceri, abſque ſedis apoſtolicæ auctoritate præeſſe præſumant: niſi fortè vnus ex eis ab alio dependeat, vel ad inuicem ſint annexi. Statuentes, vt quicunque ipſorum prioratum vel eccleſiam talem obtinens alium receperit: primum quo fit ipſo iure priuatus, ſtatim omnino dimittere teneatur, per eum, ad quem pertinuerit liberè alteri conferendum. Quod niſi fecerit: extunc eo ipſo efficiatur intelligibilis, *d* & tanquam ambitioſus ab vtroque penitus repellatur. Circa eos autem, qui plures prioratus vel eccleſias huiuſmodi nunc detinent, prouidemus vt intra menſem, poſtquam præſens conſtitutio peruenerit ad eoſdem, vnum ex ipſis, quem retinere voluerint (reliquis dimiſſis) eligere teneantur: alioquin extunc pœnis ſubiaceant ſupradictis.

Prioratus eccleſiæ vel adminiſtrationes vnius monaſterij ſolita per ipſius monachos gubernari, abſque ſedis apoſtolicæ licentia alterius monaſterij monachis non committantur, nec commiſſa dimittantur. Qui contra fecerint, ſint priuati poteſtate ordinandi prædictos ea vice: & defertur ad diœceſanum in non exemptis, & ad papam in exemptis. Recipientes vel detinentes (alias eligentes) ſunt ineligibiles ipſo iure. h. d.

Prohibemus inſuper, ne prioratus vel eccleſiæ, aut adminiſtrationes, ſeu officia vnius monaſterij conſueta per eiuſdem monachos gubernari, committantur deinceps abſque auctoritate ſedis eiuſdem alterius monaſterij monachis gubernanda, nec hactenus commiſſa dimittantur eiſdem: ſed per eos, ad quos pertinent, liberè ordinentur. Cùm illis non liceat habere locum in diuerſis monaſteriis, quorum vnum ab alio non dependet, nec aliorũ monaſteriorum (niſi canonicè trãsferantur ad ipſa) prioratus, eccleſias, adminiſtrationes vel officia gubernare. Qui verò contra prohibitionem præſentem prædicta de cætero alienis monachis commiſerint, vel dimiſerint iam commiſſa, ea vice ordinandi de ipſis ſint poteſtate priuati, & de eis per diœceſanos (ſi exempta non fuerint) alioquin per ſedem apoſtolicam ordinentur. Ij autem, qui ea ſuſcipere vel ſuſcepta præſumpſerint detinere, *e* reddantur ineligibiles ipſo iure.

CAP. XXXIII.

Contemptum poſſunt proſequi, ſi ad receptionem vel collationem abſentes monachi vel canonici non vocentur: niſi conſuetudo habeat eos non vocari. h. d. ſecundum Zen.

---

a *Aliàs, mandatur.* b *Vide Felinum in c. ſi. ext. de præben. ſup. & Hippol. ſingul. 195. incip. nemo prinandus eſt.* c *Mandata de prouidendo ſuſtulit concilium Trident. ſeſſ. 24. de refor. c. 19.* d *Multis modis quis dicitur pauper. vide Alex. conſil. 37 in. 19 conſulitur ſum. li. 7. adde Bart. in l. ſi conſtante ff. ſol. matrim.*

a *Vide l. vir. eius. C. de probat. ca. licet cauſam de probat. & l. in bonæ fidei. C. de rebus cred. Font.* b *Vide concil. Trident. ſeſſ. 7. de reform. ca. 0. & ſeſſ. 24. de refor. c. 17.* c *Alias, alius* d *Vide gloſſ. 16. qu. 1. in ſum. & clem. 1. de elect. Phi. Font.* e *Alias, retinere.*

Idem.

CVm in eccleſiis canonicorum receptio aut præbendarum vel beneficiorum collatio imminet facienda, abſentes canonici (ſi commodè fieri valeat) ſunt vocandi. Niſi conſuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum abſentia fieri contigerit, eis inſtantibus irritari debebit.

CAP. XXXIV.

Beneficia morientium etiam in loco vicino curiæ Romanæ per duas dietas legales, vel ſede ipſa vacante, ibi cauſam, domicilium vel originem non habentium, vel etiam habentium, ſed curialium, & ibi cauſa Romana curia morantium, vel translata curia eam ſequentium, & in itinere decedentium, vel in loco vnde receſſit curia, in quo remanſerant infirmi: conferri nequeunt per alium quàm per papam h. d. ſecundum Zen.

Idem.

PRæſenti declaramus edicto ſtatutum felicis recordationis Clementis papæ prædeceſſoris noſtri, de beneficijs apud ſedem apoſtolicam vacantibus per alium, quàm per Romanum pontificem minimè conferendis, locum habere in beneficiis, quæ legati aut nuncij ſedis eiuſdem, vel quiuis alij ad Romanam curiam venientes, vel etiam recedentes ab ipſa obtinere noſcuntur, ſi eos in locis vicinis *a* ipſi curiæ mori contingat: quemadmodum ſi in loco vbi eadem curia reſidet, morerentur.

Idem eſt ſi aliquis curialis (etiam eccleſia Romana vacante peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, ſeu alia quauis cauſa ad locum curiæ vicinum ſecedens, in huiuſmodi loco vicino decedat: dummodo ibi (etiam ſi erat ad ipſam curiam reuerſurus) eius domicilium ſeu domus propria non exiſtat.

Loca verò intelligantur vicina eidem curiæ in præmiſſis, quæ remota vltra duas dietas legales (quas hoc caſu ſic ſpecialiter volumus computari) à loco vbi moratur ipſa curia non exiſtunt.

Sanè ſi quis in loco vbi *b* degit curia, ſuæ originis domum habens, diem claudat extremum in ea: ipſius beneficia ſub prædicto non aliter includũtur *c* ſtatuto, quàm ſi curialis eſſet antea, & ibidem occaſione curiæ moraretur. Porrò cùm curiam de loco ad locum transferri contingit: ſi curiales in itinere (dum curiam ſequuntur eandem) vel in loco vnde recedit ipſa curia forſitan remanentes infirmi rebus inibi eximantur humanis, præmiſſum ſtatutum (quantumcunq; locus vbi decedunt ab ipſa curia ſit remotus) ad illorum beneficia ſe extendit.

CAP. XXXV.

Mors papæ tollit ne parœciales eccleſiæ in curia vacare dicantur h. d. ſecundum Zen.

Idem.

SI apoſtolica ſede vacante aliquas parœciales eccleſias vacare deceтero contigerit apud ipſam: ſtatuimus vt de eis (ne ipſarum vacatio diutina periculũ valeat animab. afferre) per eos, ad quos pertinet, *d* poſſit liberè ordinari: conſtitutione felicis recordationis Clementis papæ prædeceſſoris noſtri de beneficiis apud ſedem ipſam vacantibus, per alium, q̃ per Romanũ pontificem minimè conferendis, vel alia quauis contraria ſuper hoc edita non obſtante. Idem volumus & de illis, quæ ibidem ipſo Romano pontifice viuente vacabunt, ſi de ipſis per eum ante ipſius obitũ nõ fuerit ordinatum.

a *Nota ex loci vicinitate contrahi communionem quandam etiam quo ad præmium, pœnam, mores. de pœnit. diſt. 1. ¶. ſed continua. l. non tantum ¶. liberis ſibi. ff. de excuſ. tut. & qui dicantur vicini, vide l. ſi tertium. de aqua pl. arc. l. 4. ¶. ſi tam vicinum ff. de dam. n. infe. de. Anc. Fer. 1.* b *Al. ita, vbi degit ipſa curia, &c.* c *Al. includuntur.* d *Vide Doc. in c. bonæ in princ. ext. de appell.*

CAP. XXXVI.

Gratia alicui conceſſa, vt prouidere poſſit perſonis idoneis in certa eccleſia perſonis non expreſſis, non expirat re integra obitu concedentis, ſecus ſi perſonæ eſſent expreſſæ Ioan. And.

Idem.

SI cui (nulla perſonarũ facta expreſſione) ſit gratioſè conceſſa facultas, vt auctoritate apoſtolica poſſit aliquibus perſonis idoneis in certa eccleſia prouidere, vel beneficia (quorum collatio eſt ad ſedem apoſtolicam legitimè deuoluta) conferre, contradictores *a* eadem auctoritate per cenſuram eccleſiaſticam compeſcendo: huiuſmodi conceſſio (quam cùm ſpecialem gratiam contineat, decet eſſe manſuram) non expirat etiam re integra per obitum concedentis. Secus ſi ſuper prouiſione certæ perſonæ facienda ſit data poteſtas eidem, non ob ſuam, ſed eius, cui prouideri mandatur gratiam vel fauorem: illa quidem expirat omnino, ſi concedens re integra moriatur.

CAP. XXXVII.

Qui ex licentia circa incertos conceſſa abſq; titulo ad ſacros ordines clericos promouet, eis tenetur prouidere. Dans licentiam promouenti vel etiam promouendo: eis promotis ad ſacros ſine titulo, prouidere tenebitur. h. d. ſec. Zen.

Idem.

SI *b* epiſcopus, cui nullis perſonis expreſſis in genere commiſiſti, vt vice tua ordines in tua diœceſi celebraret, ad ſacros ordines promouerit quempiam titulum non habentem: ei (cum in culpa fuerit taliter ordinando eundem) tenebitur vitæ neceſſaria miniſtrare, donec ſibi per eum vel alium de competenti beneficio ſit prouiſum. Si verò certas commiſiſti *c* eidem ordinare perſonas tu (qui præuidere hoc caſu an haberent titulum debuiſti) taliter ordinato ad prædicta donec per te beneficiatus fuerit, obligatus exiſtis. Hi autem, quibus à diœceſanis datur licentia, vt poſſint à quo voluerint epiſcopo ad omnes ſacros ordines promoueri: non qui ordinant, ſed qui tribuunt licentiam (cùm eam dare non debeant titulum non habenti) ad præmiſſa, ſi titulum non habeant, obligantur.

CAP. XXXVIII.

Si primo loco papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad papam deuoluta, ſecundo aliquod de his conferat ſpecialiter, vel conferri mandet: ſpecies generi derogat, ita quòd ſecundo beneficium debetur. h. d. Ioan. And.

Idem.

QVamuis *d* tibi nuper in genere poteſtatem dederimus beneficia ſex clericorum tuorum cedentium, vel decedentium auctoritate noſtra perſonis idoneis conferendi, canonicatum tamen & præbendam, quos in tua eccleſia (in qua poſt prædictam gratiam tibi factam mandauimus cuidam ſpecialiter prouideri) obtinebat quidam ex iiſdem tuis clericis nunc defunctus, conferre non potes: cùm illi, pro quo ſcripſimus, debeantur. Nam primæ generali gratiæ tibi factæ derogat poſterior ſpecialis, licet de illa non fecerit mentionem. Simili ratione ſi poſt facultatem tibi conceſſam à nobis conferendi beneficia tuæ diœceſis (quorũ collatio eſt ad ſedem apoſtolicam deuoluta) nos eorum aliquod (antequam tu conferas) conferamus ſpecialiter alicui vel conferri mandemus, de conceſſione tibi facta non habita mentione: facta per nos collatio canonica eſt cenſenda.

a *De hac clauſula vide Zabarellam in Clem. c. 4. contradictores. de relig. dom. & Felin. in c. ſuper eo ext. de offic. deleg.* b *Vide concil. Trid. ſeſſ. 21. de refor. cap. 2.* c *Al. commiſiſſet.* d *Vide Doc. in c. 1. de reſcrip. ſuper i. gl. & Trid. conſ. 147.*

CAP.

CAP. XXXIX.

Reuocatio gratiæ non tollit ius quæſitum, ſed quærendum, niſi ius annexionis aliud inducat: nec tamen tollit ius quærendum annexum iuri digniori iam quæſito. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

SI is, cui de canonicatu, præbenda, & dignitate, perſonatu, vel officio per felicis recordationis Nicolai papæ Celeſtini prædeceſſorum noſtrorum literas, gratia in aliqua eccleſia facta erat, cõſtitutionis noſtræ reuocatoriæ tempore canonicatum & præbendam, dignitati, perſonatui, vel officio alicui non annexam erat adeptus, licet dignitatem, perſonatũ, ſeu officium inibi expectaret: propter expectationẽ huiuſmodi priuatus non intelligitur iure, quod in canonicatu & præbenda fuerat canonicè aſſecutus: ius tamen quod ad dignitatem, perſonatum, vel officium competebat eidẽ, iuxta verba dictæ reuocationis intelligitur reuocatum Non ſic autẽ ſi canonicatũ cum dignitate, perſonatu aut officio conferri tantum canonico conſuetis, a fuerat aſſecutus ſub expectatione præbendæ: cùm ius magis dignum, quod iſte in dignitate, perſonatu, ſeu officio huiuſmodi iam habebat, ius minus dignũ canonicatus retineat, cuius canonicatus ratione ius eidem ſaluum remanet, ad præbendam nulli alij debitam, apoſtolica ante ipſum auctoritate recepto. Sed & ſi ex epiſcopi vel alterius cuiuſcunque collatione vel prouiſione adeptus fuerat in eadem eccleſia dignitatem, perſonatum, ſiue officium conferri tantum canonico conſueta: præfatus, qui canonicatum auctoritate apoſtolica iam habebat, idem erit cenſendum.

CAP. XL.

Obeſt reuocatio gratiæ præbendam expectantis, & decreti interpoſitio, etiam ignoranti. h. d. Zen.

Idem.

QVodam per literas felicis recordationis Nicolai papæ prædeceſſoris noſtri canonicatum ſub expectatione, b vacaturæ præbendæ in certa eccleſia obtinente, ſucceſſor eius Celeſtinus cuidam alteri ſimilem in eadem eccleſia gratiam fecit, quem omnibus etiam ante ipſum auctoritate apoſtolica, vel quauis alia in eccleſia ipſa receptis voluit anteferri c cum interpoſitione decreti: priuſquam tamen ad primum & eius executores ſecundæ gratiæ notitia perueniſſet, vacans præbenda eidem primo per ſuos fuit executores collata: poſt huiuſmodi autem & ante factam ſecundo collationem ipſius præbendæ, noſtra conſtitutio reuocatoria emanauit: & quoniam quis eorum ius habeat in præbenda huiuſmodi dubitatur, nos neutrum illorum habere ius decernimus in eadem. Prima enim collatio poſt & contra decretum à dicto Celeſtino interpoſitum facta (licet ab ignorantibus & etiam ignoranti) non obtinet firmitatem. Ius verò, quod ſecundo ad præbendam, non in præbenda huiuſmodi competebat (cùm noſtram reuocationem eius collatio non præceſſerit) per eam penitus eſt ſublatum.

CAP. XLI.

Mandatum de prouidendo de beneficio ad collationem capituli pertinente, non tangit ius ſingularis canonici. h. d. ſecundum. Zen.

Idem.

MAndatum apoſtolicum tibi directum, vt T. clerico de beneficio ſpectante ad collationem Narbonẽ. capituli prouideres, beneficia eiuſdem capituli, ſiue dentur in communi per ipſum, ſiue per canonicos eiuſdem eccleſiæ, ſingulares vice ac auctoritate capituli, aut ex iure ipſius de conſuetudine vel ſtatuto, meritò comprehendit. a Ad beneficia tamen ratione dignitatum, perſonatuum, vel officiorum, quæ nonnulli ex eiuſdem canonicis obtinent in ipſa eccleſia, ad eorundem collationem ſpectantia mandatũ huiuſmodi minimè ſe extendit. Idem eſſe cenſemus, ſi ratione præbendarum ſuarum ad ipſos canonicos collatio dictorũ beneficiorum ſingulariter pertinere noſcatur Niſi contineatur forſitan in mandato, quòd eidem clerico prouideas de beneficio ad collationem Narbon. capituli pertinente communiter vel diuiſim: tunc enim de beneficiis, quæ ad ipſorum collationem pertinent, ratione huiuſmodi præbendarum poteris prouidere.

DE CLERICO AEGROTANte vel debilitato.

TITVLVS V.

CAPVT VNICVM.

Datio coadiutorum epiſcoporum & aliorum ſuperiorum eſt de maioribus cauſis, & ſpectat ad ſolum papam. poteſt tamen epiſcopus ſenio vel infirmitate perpetua impeditus de conſenſu capituli ſui vel maioris partis ſibi auctoritate apoſtolica vnum vel duos coadiutores aſſumere: & ſi demens fuerit, capitulum aut duæ partes ipſius hoc facient. Sed ſi epiſcopus contradicit, tunc nil innouabit capitulum, ſed epiſcopi & eccleſiæ conditionem quàm citò poterit, intimabit papæ. Et coadiutores illi ſumptus moderatos habebunt de prouentibus prælatorum ipſorum. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

PAſtoralis officij debitum exequentes, declaramus atq; ſtatuimus, coadiutorum b epiſcoporum & ſuperiorum prælatorum dationem intelligendam eſſe de cauſis maioribus, & referendam ad ſedem apoſtolicam, ac ab ea (conſuetudine non obſtante contraria) tantummodo poſtulandam.

Verùm ne hoc prætextu eccleſiæ (exiſtentes præcipuè in remotis) diſpendia patiantur: nos earum in hac parte indemnitatibus præcauere volentes, hac generali conſtitutione ſancimus, vt epiſcopus ſenio aut valetudine corporali grauatus, vel etiam aliàs adeò impeditus perpetuò, vt officium ſuum nequeat exercere: poſſit de ſui conſilio & aſſenſu capituli vel maioris partis ipſius vnum, vel duos auctoritate apoſtolica coadiutores aſſumere, ad dictum officium exequendum. Si verò epiſcopus demẽs fuerit, & quid velit aut nolit exprimere neſciat, vel non poſſit: tunc eius capitulum vel duæ ipſius partes eadem auctoritate vnum aut duos coadiutores aſſumant idoneos, qui eius officium exequantur. Si autem epiſcopus ſenio aut incurabili morbo grauatus, vel perpetuo impedimento detentus, ad ſui executionem officij reddatur inutilis: & coadiutorem aſſumere vel habere noluerit, licet à capitulo requiſitus proprio ſe illius non indigere ſuffragio forſitan aſſerendo: tunc nil per capitulum innouetur, ſed hoc caſu & etiam proximo idem capitulum epiſcopi & eccleſiæ ſuæ conditionem & ſtatum ac facti circumſtantias vniuerſas, quàm citò poterit fideliter & explicitè referat ad notitiam dictæ ſedis, recepturi humiliter & efficaciter impleturi, quod ſuper hoc per ſedem ipſam contigerit ordinari. Præſenti quoq; adiicimus ſanctio-

a Dicunt Petr. de Anch. & Archid. quòd reſcriptum impetrantis à papa dignitatem non facta mentione conſuetudinis, de qua non obtinet: per l. honores. 4. ff. de decur. eſt ſurreptitiũ. Font. b Expectatiuas ad vacatura omnino ſuſtulit conc. Trid. ſeſſ. 24. de refor. cap. 19. c De clauſula anteferri, vide late per Felin. in ca. capitulum ant. de reſcri.

a Petrus de Anch. notat mandatum etiam adſtringere gerentem vices eius cui mandatur, ſimiliter mandatum factum vice gerenti: quia ſi deficit principalis, debet poſtea per principalem commoda recipientem impleri. l. ſecundum naturam. ff. de reg. iur. neque poterit per vicem gerentem impleri, in hu enim mandatu intelligitur reſtitutus in eodem ſtatu. l. ff. ſi ex nox. cauſ. ag. Font. b Quam auctoritatem habeant coadiutores dati epiſcopis ſenibus vel infirmis, late docet Oldradus conſil. 44.

ni, vt coadiutores huiuſmodi de prouentibus prælatorum, in quos ſi aſſumentur auxilium, ſumptus recipiã moderatos, ab alienatione qualibet de bonis eccleſiaſticis prælatorum ipſorum vel eccleſiarum ſuarũ quomodolibet facienda penitus abſtinentes: rationem non ſolum in diſtricto examine, ſed & prælatis eiſdem (ſi ſanæ mentis extiterint) ac capitulis eorundem, ſeu etiam ipſorum prælatorum ſucceſſoribus (ſi hoc antea non fecerint) plenariam reddituri. Cæterùm quod de epiſcopis præmittitur, ad ſuperiores etiam prælatos eſſe volumus & intelligimus referendum.

DE INSTITVTIONIBVS.

TITVLVS VI.

CAP. I.

Capitulum ſede vacante licet beneficia ad epiſcopi collationem ſpectantia conferre non poſſit, tamen ad illa præſentatos inſtituere poteſt. h. d. Zen.

Bonifacius VIII.

Et ſi capitulum *a* ſede vacante beneficia, quæ ad collationem epiſcopi pertinent, conferre non poſſit, præſentatos tamen a patronis poteſt admittere, ſi ſint idonei, & eos inſtituere in beneficiis, ad quæ fuerint præſentati: Licet ad epiſcopum (ſi ſupereſſet) admiſſio & inſtitutio huiuſmodi pertineret.

CAP. II.

Non repellit præſentatum defectus ſacrorum ordinum. h. d. Zen.

Idem *eodem.*

Si is, ad quem rectoris præſentatio in aliqua parœciali eccleſia noſcitur pertinere quempiam nõ conſtitutum in ſacris præſentet ad eam: ipſum *b* (dummodo aliàs ſit idoneus, & intra tempus a iure ſtatutum ad ordines, quos ipſius eccleſiæ cura requirit, valeat promoueri) decernimus admittendum.

DE CONCESSIONE PRAEbendæ & eccleſiæ non vacantis.

TITVLVS VII.

CAP. I.

Si mandetur alicui prouideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem ordinarius confert, tenet ipſius collatio: etiam ſi executor impetrantis ante acceptationem fecerit reſeruationem, inhibitionem, & proceſſus ſuper prima vacante Ioan. And.

Innocentius IIII. *dilecto filio Andreæ capellano noſtro.*

Quia cunctis: & infra. Proponebatur itaque pro parte tua, quòd cũ prædicta præpoſitura dum vacabat tibi per eum, qui conferre potuit ipſam, collata fuiſſet: collatio huiuſmodi canonica exiſtebat, maxime cum nulla per priorem ipſum, quæ illam impedire poſſet inhibitio præceſſiſſet. Dicebat autem pars altera, quòd cùm præmiſſæ literæ ſede Carnoten. vacante fuiſſent in capitulo publicatæ, ac præfatus epiſcopus tunc de capitulo ipſo eſſet, ibique præſens exiſteret, ignorare non potuit mandatum apoſtolicum (ſuper conferenda memorato D. præbenda vel dignitate ſine cura, quam ipſe duceret acceptandam, cum primo in eccleſia ipſa prædicta vacaret) aliſ fuiſſe directum, & ſic per conſequens facultatẽ ſibi eſſe ſublatam conferendi huiuſmodi dignitatem: propter quod videbatur quòd nec per ſe nec per alium præfatam præpoſituram curam non habentem animarum annexam (quæ primo poſt mandatum ipſum in eccleſia prædicta vacauit) potuerit alicui perſonæ conferre. Præſertim cùm iam dictus prior eodem publicato mandato mox præfato D. præbendam vel dignitatẽ curam huiuſmodi non habentem, quam primo in eadem eccleſia vacare contingeret, contuliſſet. nec alias eam (prout allegabatur) prodeſſe poterat ipſius epiſcopi ignorantia in hac parte. Nam ſi alicui a ſede apo. concedatur, quod excommunicari non poſſit: licet id forſan ſuus ignoraret epiſcopus, non tamen propter hoc eius ligatur ſententia, ſi quam proferat in eundem. Similiter ſi alicui conferendi præbendam aliquam tribuatur à ſede apo. poteſtas: ex hoc ipſo videtur, quod ſit epiſcopo conferendi tunc eam penitus interdicta facultas. Nec obſtaret ſi fortè obiiceretur, quòd lex ſeu conſtitutio & mandatum nullos adſtringunt, niſi poſtquam ad notitiam *a* peruenerint eorundem, aut niſi poſt tempus, intra quod ignorare minime debuiſſent, omnia in priuilegiis & indulgentiis, ſeu conceſſionibus ſpecialibus ſecus exiſtit, in quibus ſufficit, quod ad illorum, quibus conceduntur, notitiam perueniant: vt patet cùm indulgetur alicui, quod excõmunicari non poſſit, ſicut ſuperius eſt expreſſum. Et quidẽ cùm tribuitur alicui poteſtas conferendi præbendam: videtur proculdubio ei concedi aliquid ſpeciale. Adiiciebatur inſuper, quòd cùm ſententia ſtatim arctet etiam ignorantem: quoniam ſi contra prælatum aliquem abſentem depoſitionis ſententia proferatur, contractus, quos inito ignoranter poſtea vt prælatus, nullum robur obtinent firmitatis: & in ſupradictis literis irritum decernimus & inane, quicquid ſuper huiuſmodi præbenda vel dignitate contra noſtrum contigerit attentari mandatum: collatio, quam idem epiſcopus poſt tale noſtrum decretum (ſiue illud ignorauerit, ſiue non) de præfata præpoſitura per ſe vel per alium fecerat, non valebat. Ex parte vero tua extitit replicatum, quòd hæc de illis priuilegiis & indulgentiis (æquitate ſuadente) debent intelligi, quæ vim ſuam habent mox cùm ad illos, quib. conceduntur perueniunt: ex quorum tenore liquido noſci poteſt, quòd talis circa ea fuerit intentio concedentis: vtpote cùm alicui conceditur quòd excommunicari non poſſit. ex hoc enim euidenter apparet aliis ipſum excõmunicãdi ademptam eſſe penitus facultatem: non ſic autem ſi alicui conferendi præbendam, ſiue certa, ſiue incerta tribuatur poteſtas. non enim tunc eſſe videtur tribuentis intentio, vt per hoc ei (ad cuius donationem præbenda ipſa pertinet) conferendi poſſibilitas adimatur, niſi prius ille ſibi notificet, quod eam velit per huiuſmodi poteſtatem conferre, aut ei collationem interdicat illius, vel poſtquam illi notificauerit talem poteſtatem fore ſibi conceſſam, vacuum decernat & irritum, ſi ſecus de ipſa præſumat. Quia cùm illi non amplior detur poteſtas, quàm ipſe Romanus pontifex habeat in hac parte, ſicut per eam, quam obtinet ipſe Romanus pontifex facultas cõferendi beneficium vel præbendam niſi ſuam inſinuet voluntatem, alicui non aufertur, ſimiliter & per eam, quæ taliter illi ab ipſo conceditur ei, ad quẽ ipſius præbendæ ſpectat collatio, priuſquã inſinuet ille ſibi quod eam velit concedere, vel etiam conferat (ſi fortè vacet) poteſtas non tollitur conferendi, niſi forſan quòd ipſam conferre non poſſit. exprimatur in conceſſione huiuſmodi poteſtatis. tunc enim licet talem conceſſionem fortaſſis ignoret, ſua tamen collatio, ſi poſtmodum præbendam ipſam conferat, nihil valet: cùm ſatis ſuper hoc concedentis intentio agnoſcatur, ſicut cùm indulgetur alicui, quòd excommunicari non valeat, vt in ſuperioribus eſt præmiſſum. Subiunctum etiam extitit, quòd cum memorato priori per præfatas literas mandaſſemus vt memorato D. præbendam, vel dignitatem

a Varias ſignificationes huius vocis, capitulum, ponit Ioan. And. in c. capitulum. ſup. de reſcr. b *Nec idoneitatem, & tempus hic per copulam ponit. vnde non ſat eſt quòd intra tempus iuris poſſit promoueri, ſed debent etiam aliæ idoneitates concurrere. Dom. & Pet. de Anch. Eon.*

a Vide Decium & Dec. in c. cognoſcentes. ext. de conſt. & Turrecrematam in ca. in iſtis 3. eges diſt. 4.

sine

ſine cura, quam acceptandam duceret, ſi vacaret tunc, vel quam primo vacare contingeret, in eccleſia prædicta conferret: idem prior prouidendi ei de præbenda, vel dignitate ipſa (niſi poſt acceptionem ipſius a) non habebat aliquam poteſtatem. Vnde cùm ſæpedicta præpoſitura fuerit tibi (antequam illam ibidem D. acceptaret) præfati epiſcopi auctoritate collata, huiuſmodi collatio talis mandati noſtri prætextu (etiam ſi prius illud epiſcopus ipſe ſciuiſſet) non poterat vacuari. Noſtrum autem in hac parte decretum ad præbendam ſeu dignitatem, quam prædictus D. acceptaret, referri debebat: alioquin ſuper incerto fuiſſet editum, nec aliquem adſtrinxiſſet. Sed extitit ex aduerſo reſponſum: quòd etſi præfatus prior iam dicto D. præbendam vel dignitatē huiuſmodi cum vacaret ante huiuſmodi acceptationem conferre nequiret, idem tamen D. præbendam vel dignitatem talem licitè poſſet & libere acceptare: quare prædictus epiſcopus præfatam præpoſituram (cùm nō prius eum requiſierit, an acceptare vellet eandem) cuiquam conferre non potuit, quin imò ipſius collatio (cùm idem D. præpoſituram ipſam poſtmodum acceptauerit) irritari debebat, & conceſſio per iam dictum archipresbyterum ſibi facta, debet ſtabilis permanere: ſicut cùm legatur alicui vnus ex ſeruis, quem elegerit, vel optauerit, & hæres ante optionem illius manumittit aliquem, vel alienat ex illis: profectò manumiſſio vel alienatio irritatur, ceditque ille legato, ſi legatarius eum duxerit eligendum. Econtra verò pro parte tua propoſitum extitit, quòd id in vltimis voluntatibus teneri, nec præmiſſa in legatis futuris, quemadmodum in extantibus habent locum: quia nec etiam ad optandum, ſeu eligendum ex illis, ſicut ex iſtis poteſt terminus aſſignari. Et grauis ineſſet conditio quodamque incongruum videretur: ſi quando mandaretur alicui de beneficio, quòd duceret acceptandum in aliqua prouincia, quàm primò illud vacare contingeret, prouideri oporteret ipſum b in ſingulis beneficiis poſtmodum inibi vacantibus (prorogata non abſq; periculo forſitan ipſorum collatione) c requiri. Vnde cum ſæpe præfato priori fuiſſet iniunctum, vt dicto D. præbendam vel dignitatem, quam acceptandam duceret, ſi vacaret in eccleſia memorata, vel quàm citò contingeret eam vacare, ſibi auctoritate apoſtolica conferret: & ita eidem D. circa futuras, ſiue vacaturas præbendas vel dignitates tales ipſius eccleſiæ optio data eſſet, non poterat per hoc memorati epiſcopi in illis, quando vacarent, collatio impediri: niſi forſan cùm aliquam ex eis vacare contingeret, illam ipſe D. (priuſquam eam conferret epiſcopus) acceptaret: vel etiam niſi ante vacationem alicuius ipſarum vacaturarum ex his primam vel ea omiſſa, ex aliqua cauſa vlteriorem duceret acceptandam: quia taliter acceptatam conferre poſtmodum epiſcopus non valeret. Nos itaque tam tuis, quàm præfati D. rationibus plenius intellectis, quia ſæpe dictam præpoſituram ad te voluimus pertinere, ipſam tibi (habito fratrum noſtrorum conſilio) adiudicare curauimus: ipſi d D. ſuper ea perpetuum ſilentium imponentes.

CAP. II.

Omnis promiſſio, per quam datur via ad beneficia vacatura, eſt reprobata. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

DEteſtanda a iniquorum peruerſitas abſtinere neſciens à vetitis, nec gaudere debito modo conceſſis, dignè plerunque officium excitat præſidentis ad ea, quæ iuſta fuerant conſideratione conceſſa (cùm in abuſum ea vergere circunſpicit) diſcretione præuia reuocanda. Sanè licet olim fuerit canonica conſtitutione decretum, quòd ij, b qui promittunt aliquibus de beneficiis eccleſiaſticis, cùm poterunt, vel cum facultas ſe obtulerit prouidere, promiſſiones ſuas (facultate ſe offerente) debeant adimplere: quia tamen, ſicut experientia docuit, per promiſſiones huiuſmodi, quæ per importunitatem nimiam, per quam non concedenda multoties conceduntur, & per ambitionem improbatam, vt pluſimum extorquantur, aperitur via ſub tali palliatione verborum ad promittenda damnabiliter c contra Lateranenſe concilium beneficia vacatura, mortis alienæ votū ingeritur, & eccleſiis, ac prælatis, & perſonis eccleſiaſticis grauamina plurima inferuntur. Nos malis huiuſmodi, & animarum periculis occurrere cupientes, promiſſiones eaſdem, & alias quaſcunque ſub quouis modo, aut forma verborum de cætero faciendas, per quas directè vel indirectè aperiri via valeat ad beneficia vacatura, auctoritate apoſtolica penitus reprobamus, & omnino viribus vacuamus, decernentes per eas, vel ipſarum aliquam ad prouidendum aliem nullum deinceps quomodolibet obligari.

CAP. III.

Habens literas apoſtolicæ ſedis ſuper primo beneficio, dignitate, vel præbenda, quod duxerit acceptandum, certum acceptare non poteſt: ſed primum quod vacabit, vel ex cauſa ſecundum, vel vlterius poterit acceptare. Reſeruationes proceſſus, & decreta contra hoc facta non valent. Ioan. And.

Idem.

NE captandæ alienæ mortis occaſio ex benignitate gratiarum ſedis apoſtolicæ tribuatur: Declarandū duximus: quòd is cui ab eadem ſede, vt ei prouideatur de præbenda, dignitate, vel perſonatu, aut alio beneficio in aliqua prouincia, diœceſi, vel eccleſia: quē, d ſeu quod duxerit acceptandum: certis ſibi ſuper hoc executoribus deputatis gratia noſcitur eſſe facta. Licet in genere primum perſonatum, dignitatem, præbendā, ſeu beneficium in eadem prouincia, diœceſi, vel eccleſia vacaturum: aut ſecundum, ſeu vlterius (ſi rationabilis cauſa ſubſit) valeat acceptare. Certum tamen & expreſſum priuſquam vacet, acceptare non poteſt. Quod ſi fecerit, etiam ſi per executores eius ſecundum acceptationem huiuſmodi facta fuerit reſeruatio, inhibitio, variiq; proceſſus, ac ſententiæ promulgatæ: tam acceptatio e ipſa, quam proceſſus viribus careant, nec aliquam obtineant roboris firmitatem: imò niſi acceptator ille dignitatem, præbendam, perſonatum, ſeu beneficium taliter acceptatum & reſeruatum per collationem, vel inſtitutionem poſtmodum factam de vacāti iam adeptus, vel ei ius in ipſo fuerit acquiſitum: per eum, ad quem eiuſdem perſonatus, dignitatis, præbendæ, aut beneficij collatio ſeu prouiſio pertinet (dictis acceptatione, ac executorum proceſſibus inde ſecutis nequaquam obſtantibus) de illo vacanti liberè poterit alij prouideri.

CAP. IIII.

Sine ſpeciali mandato non inhibet executor generaliter

---

a *Do. not. hic quòd executorum ad conferendum beneficium quod impetrans duxerit acceptandum, inhibitio, intimatio, collatio ante tempus vacationis non ligat ordinarium, quia poteſtas in euentum conditionis non exercetur ante purificatam conditionem facit c. ſi pro te. ſup. C de reſcr. Font.* b *Al. ita oportet eum.* c *Vide ele. 1. ¶ ſecus. inf. eod.* d *Al. ita, memorato D. ſuper ea. &c.*

a *Vide conc. Trid. ſeſſ. 16. de refor. c.* b *Al. vt hi.* c *Not. quòd contrauenient mortalitèr peccat gl. de pœnis diſt. 1. in ſumma. Imò incurrit notam infamiæ. ca. illud. illud. de maiorit. & obedientia. vide Bar. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſ. & gl. in c. 1. de ſeru. in ordin. fact. vide quæ dixi in c. perpetuo ſup. de elect. Font.* d *Al. ita, quam ſeu quòd duxerit, &c. quam varietatem etiam agnouit gl. hic.* e *Vide l. per fundum. ff. de ſeruit. ruſtic. prædio.*

nullationem beneficiorum prouincia: ſpecialiter verò reſeruat primum, & inhibet vlteriorem non ſine mandato: nec tunc tenet collatio contra facta. h. d. Dominicus.

Idem.

EXecutor *a* ſuper prouiſione alicuius à ſede apoſtolica, per generales literas in aliqua prouincia deputatus, prælatis, & aliis, ad quos beneficiorum in eadem prouincia ſpectat collatio, ne ad prouiſionem aliquorum procedant, donec illi, pro quo ſcribitur ſit prouiſum, non poteſt generaliter inhibere.

Niſi expreſsè in ipſis literis facultas huiuſmodi inhibitionis concedatur. Poteſt tamen reſeruationem & eiſdem inhibitionem facere ſpecialem de primo: vel (ſi hoc illi beneficio competat literarum) de ſecundo vel vlteriori beneficio ibi vacaturo eidem clerico conferendo. Quod autem contra talem reſeruationem & inhibitionem ab eo, ad quem beneficij reſeruati collatio pertinebat, fuerit attentatum, non tenet.

CAP. V.

Si mandetur capitulo, vt me recipiant in canonicum, & præbendam conferant, cum id pertinet ad eos dato executore ad prouidendum per ſolam præſentationem factam capitulo affecta eſt præbenda. & executor (negligente capitulo intra terminum per eum ſtatutum me recipere, & præbendam conferre) non vocato capitulo id exequi poterit. Ioan. And.

Idem.

SI capitulo alicuius eccleſiæ cum ad ipſum canonicorum receptio, ac præbendarum collatio pertinebat, vt te in canonicum reciperet, & tibi de præbenda (ſi tunc vacaret) inibi prouideret, vel cum ſe facultas offerret, ac executori, qui eodem capitulo negligente mandatum apoſtolicum exequatur, directa fuerint ſcripta noſtra. Per ſolam illorum præſentationem capitulo ipſi factam. Abſque alia etiam executoris inſinuatione, inhibitione, ſeu reſeruatione, beneficium, pro quo tibi conferendo ſcriptum extiterat adeò eſt affectum, quòd de illo alteri facta collatio non obtinet firmitatem. Imò ſi capitulum intra terminum competentem ſibi ab executore præfixum mandatum apoſtolicum ei pro te directum, in quantum poterit non duxerit implendum, extunc in ipſum executorem poteſtas prouiſionis huiuſmodi transferatur, & executor ipſe canonicatum incontinenti poterit tibi dare, ac præbendam (etiam ſine alia capituli vocatione vel monitione) ſi vacat, vel cùm obtulerit ſe facultas.

CAP. VI.

Si ſoli ordinario, vel ſoli executori ad compellendum, vel ordinario, & tali executori ſit ſcriptum: per præſentationem talis mandati non afficitur præbenda, niſi in altero eſſet decretum, aut executor ille inſinuaſſet & interdixiſſet maximè cum decreto, vel ratione mandati iam eſſet facta receptio ad canonicatum. In his caſibus, vel ipſorum altero, affecta eſt præbenda, ita quòd collatio alteri facta, non tenet. Ioan. And.

Idem.

SI ſoli ordinario *b* pro te beneficiando executore non dato, vel ordinario & executori (vt eum faciendum, quod mandatur compellat.) Aut ſoli executori (vt tibi faciat de canonicatu & præbenda, vel alio beneficio in certa eccleſia, diœceſi, ſeu prouincia prouidari) mandatum apoſtolicum ſit directum: per talis præſentationem mandati ordinario ipſi factam, licet ſi contra faciat puniendus exiſtat: ei tamen poteſtas ſic non adimitur conferendi, quin teneat alteri facta collatio ab eodem: (Niſi nos in gratia tibi facta decreuiſſemus irritum & inane quod fieret contra ipſam. Aut executor huiuſmodi ordinario ſuam inſinuans poteſtatem, ne alteri conferret beneficium (de quo tibi eſt ſecundum tenorem huiuſmodi mandati apoſtolici prouidendum) interdixiſſet eidem: præſertim cum interpoſitione decreti. Vel niſi tu iuxta dictum *a* mandatum eſſes in canonicum iam receptus. tunc enim præbendæ collatio alteri facta firmitatem aliquam non haberet.

CAP. VII.

Si tres expectantes ſunt in vna eccleſia, vnus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacij, tertius eiuſdem auctoritate cum prærogatiua vt præferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacij. præbendas hi conſequentur hoc ordine, quia primam habebit ſecundus, ſecundam tertius, tertiam primus: quod probatur argumento legali. Ioan. And.

Idem.

AVctoritate Martini papæ prædeceſſoris noſtri, quondam ad præbendam primo in Parmenſi eccleſia vacaturam nulli alij de iure debitam in eiuſdem eccleſiæ canonicum recepto, & alio à nobis in eadem eccleſia ſimilem *b* gratiam adepto ſecundo, tertius deinde auctoritate noſtra in ipſa Parmenſi eccleſia in canonicum, & in fratrem recipitur cum prærogatiua gratiæ, quod omnibus prædeceſſorum noſtrorum auctoritate, non autem noſtra receptis in aſſecutione præbendæ debeat anteferri. poſt hæc autem quædam vacauit præbenda in eccleſia memorata, quæritur quis eorum alteri præferatur, & ſecundum quem ordinem præbendas aſſequi debeant tres prædicti? Cùm igitur ex tenore *c* gratiæ, tertio à nobis conceſſæ appareat euidenter nos voluiſſe primo tertium, & ſecundum tertio, anteferri: decernimus quòd primam ſecundus, ſecundam tertius, & tertiam primus debet obtinere præbendam: aliàs forma mandati minimè ſeruaretur. Licet enim ea perſona ſua, ſecundus primam obtinere non poſſet: ea perſona tamen tertij, qui primum ſuperat, illam habet. Sicut contingit in ſucceſſione illius, qui ab inteſtato relictis patre (in adoptiua familia conſtituto) matre atque fratre decedit, in qua ſucceſſione pater ex ſe matrem excludit: ſed quoniam talem patrem agnatus, materque vincit agnatum, mater patri non ex ſemetipſa (ſed agnati perſona) in ſucceſſione huiuſmodi antefertur.

CAP. VIII.

Reuocatoria gratiarum includit receptos in canonicos præbendam diſtinctam expectantes: etiam ſi percipiebant diſtributiones quotidianas. ſecus ſi præbendam diſtinctam nō expectant, ſed augmentum portionis. Includit habentes ius ad vacaturam, ſi nondum eſt deuentum ad collationem. h. d. ſecundum Domin.

Idem.

QVoniam ex conſtitutione noſtra, per quam paulò poſt promotionem noſtram ad ſummi pontificatus apicem omnes collationes, prouiſiones, reſeruationes, & conceſſiones, ſuper canonicatibus, dignitatibus, perſonatibus, præbendis, officiis, portionibus, præſtimoniis, eccleſiis parœcialibus, ruralibus, & aliis quibuſcunque beneficiis eccleſiaſticis vacaturis, quocunque nomine cenſerentur, ac etiam ſuper canonicatibus ſub expectatione dignitatum, vel aliorum quorumcunque beneficiorum (in quibus ius non eſſet

a *Nota quod executor datus ad prouidendum ſeu conferendum non poteſt reſeruare, vel inhibere in genere, ſed in ſpecie. ſic. & rationem ponit hic Io. Andr. & Inno. in ca. cum dilectus. ſup. de iur. patro. Franciſ.* b *Nota primo, quod quandoq; Papa ſcribit ordinario vt conferat ſine alia executoris datione ad hoc. de reſcr. cum in te, not. ſecundo argu. quod in impetratione debet fieri mentio de canonicatu & præbenda, & ſic videtur quod non ſufficeret expreſſio tantum alterius. Dom.*

a *Al prædictum.* b *Al ſimiliter.* c *Mens & tenor gratiæ eſt obſeruandus ad hoc de præbendis de non. ſupra eod. lib.*

quæſitum.

Digitized by Google

quæſitum in re, licet ad rem) à felicis recordationis Nicolao papa iiij. & Celeſt. v. prædeceſſoribus noſtris factas, ſiue conceſſas auctoritate apoſtolica in fratrum noſtrorum præſentia omnino caſſauimus, irritauimus, & vacuauimus, caſſas, irritas & vacuas nunciauimus, & nullius fore decreuimus firmitatis: multæ dubitationes inſurgunt, (vt vnde præfatæ conſtitutionis reuocatoriæ proceſſit editio, interpretatio eius quoque procedat. Præſenti declarandum duximus ſanctione, quod in illis (qui editionis tempore ſupradictæ vltra ſtatutum numerum erãt per eoſdem prædeceſſores canonici ſub expectatione præbendarum, vel etiam portionum) eadem conſtitutio locum habet. Si autem huiuſmodi recepti vltra numerum diſtributiones, & alia, vt canonici de numero exiſtentes, ſic tempore dictæ reuocationis habebãt, quòd per ceſſionem vel deceſſum illorum, qui erant intra numerum ex vigore prioris gratiæ, nil amplius aſſequi expectabant, niſi diſtributionum, ſeu partium ſuarum augmentum (cum forſan eſſet eccleſia, in qua canonicorum, non autem portionum numerus, vel præbendarum diſtinctio habebatur) quantoque inter pauciores cuiuſuis eccleſiæ diuiduntur prouentus, tanto maiores fieri poſſunt ſingulorum percipientiũ portiones: ad iſtos vel eos, qui per literas facultatis *a* dictorum prædeceſſorum noſtrorum in aliquarum eccleſiarum canonicos erant recepti (licet præbendas vel alia beneficia expectarent) conſtitutionem certum eſt non extendi præfatam. In illis verò, qui vltra numerum auctoritate præfata in aliquarum eccleſiarum canonicos iam recepti, quantum ad capitulum, & ad chorum, ac diſtributionum perceptionem quotidianarum plenitudinem iuris canonici tunc habebant, ſed in eis dignitates, perſonatus, præbendas, portiones, vel alia beneficia, quæ dantur tantum exiſtentibus de numero, expectabant: conſtitutionem præfatam locum habere (ratione huiuſmodi expectationis) dubium non exiſtit. Sanè in iis, qui ſuper canonicatibus, præbendis & dignitatibus, parœcialibus vel aliis eccleſiis ſeu beneficiis quibuſcunque à dictis prædeceſſoribus noſtris literas impetrauerunt, etiam ſi per executores illorum factæ fuerint reſeruationes, decreti interpoſitiones variique proceſſus. & etiam ſi eadem beneficia tunc vacabant, & per impetrantes petitum fuerat ab executoribus, quòd eis illa conferrent, non tamen ipſorum beneficiorum vacantium collationes, tunc temporis erant factæ: locum habet conſtitutio ſupradicta, vt omnes huiuſmodi gratiæ (quarum ratione tunc non erat ad collationem proceſſum, & ſic per conſequens ius in re non fuerat ipſis impetrantibus acquiſitum) intelligantur penitus reuocatæ.

NE SEDE VACANTE ALIquid innouetur.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Collatione communiter ad epiſcopum & capitulum pertinente, vno non ipſorum effecto inhabili, alter confert. h. d. vſque ad §. Cum verò. ſecundum Dominicum.

Bonifacius octauus.

SI *b* ad epiſcopum & capitulum communiter pertineat *c* collatio præbendarum: mortuo epiſcopo, vel à beneficiorum collatione ſuſpenſo, poterit capitulum vacantes conferre præbendas: Etiam ſi epiſcopus intereſſe habeat in collatione huiuſmodi vt prælatus. Idem poterit epiſcopus ſi capitulum ab ipſa collatione ſuſpendi contingat, vel ſingulariter omnes de capitulo maioris excommunicationis vinculo innodari.

Collatione ſpectante ad epiſcopum de conſilio, vel aſſenſu capituli, illo exiſtente inhabili (niſi ſit in mora) non confert capitulum. h. d.

Cùm *a* verò ad ſolum epiſcopum præbendarũ ſpectat collatio: cum conſilio ſui capituli vel aſſenſu: defuncto epiſcopo vel ſuſpenſo (niſi epiſcopus in petenda relaxatione ſuſpenſionis huiuſmodi ſit in mora) capitulum ſe non poteſt intromittere de eiſdem.

Habens conferre cum conſilio epiſcopi, ſine illo confert, morte & remota abſentia interueniente. h. d. Dominicus.

Vbi verò de ſpeciali alicuius eccleſiæ conſuetudine vel ſtatuto, beneficiorum collatio ad aliquem cum conſilio epiſcopi noſcitur pertinere: ſublato epiſcopo de medio, (cum conſilium nequeat tunc peti ab eo) non erit propter hoc vacantis beneficij collatio deferenda: nec etiam ſi egerit in remotis, ita quòd non poſſit ipſius præſentia in [illegible] haberi. Quia in petendo vel expectando eius conſilio, poſſet vacanti beneficio periculum imminere.

DE REBVS ECCLESIAE non alienandis.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Perpetua alienatio facta de rebus eccleſiæ vacantis non præcedente tractatu, & ſine iuſta cauſa: non valet. Ioan. And.

Innocentius quartus.

DVdum: & infra. Dictus verò archidiaconus ex aduerſo reſpondit, illas decimas illi eccleſiæ reſtitui non debere: proferens in medium ordinationem quandam epiſcopi Dulmen. de conſenſu capituli ſui factam, inter alia continentem, quòd idem epiſcopus attendens prouentus archidiaconatus Dulmen. adeò fore tenues, & exiles, quòd non ſufficiebant ad eius onera *b* ſupportanda: præfatas decimas archidiaconatui memorato conceſſit: & infra. Quia verò in conceſſione huiuſmodi prædicta eccleſia (cum vacaret) legitimo caruit defenſore, qui ſibi prius ab eodem epiſcopo debuerat deputari. Quia etiam tractatus ſolennis diligens, qui in talibus conceſſionibus perpetuis, & alienationibus rerum eccleſiaſticarum exigitur, non fuit habitus in eadem: ordinationem & conceſſionem ipſam (præſertim cum euidens neceſſitas quare fieri deberet, vel vtilitas *c* non ſubeſſet) de fratrum noſtrorum conſilio decernimus non valere: dictas decimas ipſi eccleſiæ tanquam pertinentes ad eam ſententialiter adiudicare curantes.

CAP. II.

Primò prohibet ſubmiſſionem eccleſiarum ſuorum immobilium bonorum vel iurium fieri laicis abſque conſenſu capituli & licentia papæ. Secundò caſſat contractus quacunque firmitate vallatos, contra hoc dicatere faciendos. Tertiò punit prælatos contra facientes, & clericos non contradicentes, & laicos, qui ipſos prælatos ad hoc compulerunt vel compellent. Quartò præcipit laicos per talos contractus, eo caſu, quo valent vltra debitum non vſurpare: & pœnam apponit. h. d. Ioan. And.

a *Vide Panorm. & Felin. in c. conſtitut. extr. de reſcr.* b *Ad intellectum huius ca. vide Panorm. in c. in parte. ext. de conſtit.* c *Illud dicitur communiter pertinere, quando æqualiter quælibet pars habet in actu.*

a *Ad hunc textum vide Felin. in ca. cum te. ext. de reſcrip.* b *Vide ca. ad audientiam de eccle. ædi. x. q. iij. vnic. alias regularis Feli principe. licet ix q. iij. nemo. ff. de edic. Lucius. vide Oldrad. in conſil. 160. cum 2. ſeq. hoc eod. tit.* c *Vide Hoſt. in ſumm. eo. tit. vbi aſſignat quinque cauſas alienationis rerum eccleſiaſticarum.*

Gregorius X. *in concilio generali Lugdunenſi.*

HOc conſultiſſimo prohibemus edicto vniuerſos & ſingulos prælatos eccleſias ſibi commiſſas, bona immobilia, ſeu iura *a* ipſarum laicis ſubmittere, ſubiicere, ſeu ſupponere, abſque capituli ſui conſenſu & apoſtolicæ ſedis licentia ſpeciali. Non concedendo bona ipſa vel iura in emphyteuſim, ſeu alias alienando in forma, & caſibus à iure permiſſis. ſed conſtituendo, vel recognoſcendo ſeu profitendo ab illis ea tanquam à ſuperioribus ſe tenere: ſeu ab ipſis eadem aduocando, prout in quibuſdam partibus vulgariter dicitur, auo her, vel ipſos patronos, vel aduocatos eccleſiarum, ſeu bonorum ipſarum perpetuo, aut ad tempus non modicum ſtatuendo. Contractus autem omnes etiam iuramenti pœnæ, vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos (quos de talibus alienationibus ſine huiuſmodi licentia & conſenſu contigerit celebrari) & quicquid ex eis ſecutum fuerit, decernimus adeò viribus omnino carere, vt nec ius aliquod tribuant, nec præſcribendi etiam cauſam pareut. Et nihilominus prælatos, qui ſecus fecerint ipſo facto ab offi[illegible] & adminiſtratione; clericos etiam qui ſcientes contra inhibitionem prædictam aliquid eſſe præſumptum id ſuperiori denunciare neglexerint: à perceptione beneficiorum, quæ in eccleſia obtinent ſic grauata, triennio ſtatuimus eſſe ſuſpenſos. Laici verò, qui prælatos vel capitula eccleſiarum, ſeu alias perſonas eccleſiaſticas ad ſubmiſſiones huiuſmodi faciendas, hactenus compulerunt, niſi poſt competentem monitionem (remiſſa ſubmiſſione, quam per vim vel metum exegerant) eccleſias, & bona eccleſiaſtica eis ſubmiſſa taliter in ſua libertate dimiſerint. Illi verò, qui de cætero prælatos, vel perſonas eaſdem ad talia facienda compulerint (cuiuſcunque ſint conditionis, aut ſtatus) excommunicationis ſint ſententia innodati. Ex contractibus præterea ſuper præmiſſis (huiuſmodi licentia & conſenſu interuenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri contigerit, ſeu occaſione illorum: laici vltra id quod ex natura contractuum ipſorum, vel adhibita in illis lege permittitur, aliquid non vſurpent. Qui verò ſecus egerint: (niſi legitimè moniti ab huiuſmodi vſurpatione deſtiterint, reſtituendo etiam *b* ea, quæ taliter vſurparunt) eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant: & extunc ad ſupponendum terram ipſorum (ſi opus fuerit) eccleſiaſtico interdicto liberè procedatur.

DE RERVM PERMVTATIONE.

TITVLVS X.

CAP. VNICVM.

Non obſtantibus expectationibus beneficiorum permutatio fieri poteſt. Io. an. And.

Bonifacius VIII. *Biteren. epiſcopo.*

LIcet *c* in tua diœceſi aliqui auctoritate apoſtolica beneficia proximo vacatura expectent: illos tamen qui ſecundum formam iuris ſua beneficia in eadem diœceſi ad tuam collationem ſpectantia permutare volentes, liberè ac ſine fraude in manibus tuis ipſa reſignant: Nolumus occaſione præmiſſa (æquitatem præferentes in hac parte rigori) circa faciendam permutationem beneficiorũ huiuſmodi (quæ alias minimè reſignaſſent) vllatenus impediri.

a *Vide Bart. in ij. colla. C. vbi in rem actio. per l. ſi alienã. ff. de vſuca. Fons.* b *Dictio ea, deeſt in antiquior. codic.* c *Vide clem. 1. tit. de rer. permut. & de materia Bellamerum tract. de permutatione beneficiorum, & Dec. conſi. 14. lib. 1. incip. ad plenã dubio, & conſi. 210. ea. incip. viſo puncto. lib. 2.*

DE TESTAMENTIS ET VLtimis voluntatibus.

TITVLVS XI.

CAP. I.

In fideicommiſſariis ſubſtitutionibus locum habet quartarum deductio: in directis non. Et ſubſtitutiones interpretari debemus directas, dummodo conueniant verbis & perſonis inſtitutis. Ioannes And.

Bonifacius octauus.

SI pater *a* filium & filiam habens impuberes, & vxorem, filiam in re certa, filium verò in cæteris bonis ſuis vniuerſalem hæredem inſtituit, & vxori aliqua in ſuo teſtamento legauit, adiiciens, vt ſi decederet filia ſine liberis, eidem filio, & ſi ipſe abſque liberis obiret, filius præfatæ filiæ moreretur. Conſtituit pauperes inſtituendo hæredes, ſi vtrumq; ſine liberis mori contingeret filiorum. Teſtatore mortuo, ac deinde filio ſubſequenter, & filia (ſuperſtite matre) defunctis ante tempora pubertatis. Abſque deductione Trebellianicæ, ſiue partis, iure naturæ debitæ facienda, ipſis pauperibus bona omnia deferuntur. Præmiſſæ namque ſubſtitutiones factæ de filio ad filiam, & econtra, & de illis ad pauperes: directè debent intelligi pupillares. Cùm in ſubſtitutionib. ſemper ſit interpretatio facienda (dummodo, ſicut in caſu propoſito, earum verbis & perſonis conueniat inſtitutis) vt ſubſtitutio directa intelligatur potius quàm obliqua: quanquam directa interdum ad fideicommiſſum ex cauſa trahatur. Licet autem filius teſtamento ſuo matrem portione iure naturæ debita priuare non poſſit: pater tamen in teſtamento, quod filio impuberi facit, poteſt. nam teſtamentum huiuſmodi pupillare paternum, vel patris pars potius eſt cenſendum.

CAP. II.

Superior habet conſentire religioſis deputatis executoribus. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

REligioſus executor ab aliquo in ſua voluntate vltima deputatus, non poteſt (cùm velle vel nolle non habeat) huiuſmodi officium ſuſcipere, vel exequi: niſi à ſuperiore ſuo petita ſuper hoc licentia & obtenta.

Pluribus executoribus datis, vno mortuo, vel in remotis exiſtente, vel exequi nolente, vnus officium executionis exercebit, ne impediatur teſtatoris voluntas: niſi aliud per teſtatorem diſponetur. h. d. ſecundum Zen.

Sanè pluribus a teſtatore ſimpliciter executorib. deputatis: vno eorum mortuo, vel in remotis agente, aut id exequi forte nolente. Ne voluntatem teſtatoris impediri, vel nimium differri contingat: poterit alius (niſi teſtator aliud expreſſerit) officium executionis iniunctæ liberè adimplere.

DE SEPVLTVRIS.

TITVLVS XII.

CAPVT PRIMVM.

Hic prohibetur pactum de ſepultura eligenda. Non obſtante pacto de ſepultura eligenda, vel electa non mutanda: ſepeliendus eſt quis, vbi alias erat de iure ſepeliendus: & alias ſepultus cum omnibus ſepulturæ obuentionibus reſtituendus eſt, alias pœna incurritur hic contenta. h. d. ſecundum Zen.

Bonifacius VIII.

ANimarum periculis & ſcandalis quæ frequenter ex his proueniunt, obuiare volentes, vniuerſis religioſis & ſecularibus clericis cu-

a *De mater. huius cap. præter doctores hic vide Interpretes in c. Raynutius ext. de teſt. & in l. precib. C. de impub. et aliis ſubſt. & Alib.*

iuſcunque

cuiuſcunque ſtatus, vel conditionis exiſtant, a in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub interminatione maledictionis æternæ, diſtrictiſſimè prohibemus: ne aliquos ad vouendum, iurandum, vt fide interpoſita, ſeu alias promittendum inducent, vt apud eorum eccleſias ſepulturam eligant, vel iam electam vlterius non immutent. Nos enim (ſi ſecus actum fuerit) electionem talem decernimus nullius penitus exiſtere firmitatis. Statuentes, vt ij, qui ſic elegerint, nec apud ſic electas eccleſias vllatenus ſepeliri, nec alibi (ne contra votum, iuramentum aut promiſſum huiuſmodi à ſe factum materiam habeant veniendi) poſſint eligere ſepulturam: ſed contradictione quacunque ceſſante ſepeliantur omnino apud illas eccleſias, apud quas ſepeliendi de iure fuiſſent, ſi aliàs ſepultura non electa forſitan deceſſiſſent. Si verò iidem religioſi, vel clerici prædictos in ſuis eccleſiis vel cœmeteriis præſumpſerint ſepelire: ad reſtitutionem, tam ſepultorum corporum (ſi petantur) quam etiam omnium, quæ occaſione ſepulturæ illorum peruenerint quomodolibet ad eoſdem, intra decendium integraliter faciendam ipſos obligatos eſſe cenſemus. Quam niſi fecerint, eccleſiæ ipſæ, apud quas ſepulti fuerint, necnon & cœmeteria earundem, extunc eo ipſo ſint, & tamdiu maneant eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto, donec ab eis facta fuerit reſtitutio plenaria omnium prædictorum.

CAP. II.

Eccleſia dimiſſa non debetur canonica portio, ſed parœciali: & pluribus ſi ſunt plures.

Idem.

Cum b quis, cuius maiores ſunt ſoliti ab antiquo in aliqua eccleſia ſepeliri, ea dimiſſa eligit alibi ſepulturam: canonica portio dimiſſæ non debetur eccleſiæ, ſed illi duntaxat, in qua ille officia conſueuit audire diuina, & eccleſiaſtica recipere ſacramenta. Cum ab eo, qui duo habet domicilia ſe collocans æqualiter in vtroque, loco tertio eligitur ſepultura: domiciliorum eccleſiæ habebunt inter ſe c diuidere canonicam portionem.

In loco etiam minus religioſo, poteſt noua eligi ſepultura h.d. ſecundum Zen.

Si quis antiqua dimiſſa nouam (etiam in loco minus religioſo) elegerit ſepulturam, electionem huiuſmodi (licet iura ſuper hoc videantur eſſe diuerſa) nequaquam volumus impugnari.

CAP. III.

Tranſlatæ perſonæ ad certum locum facta ad tempus, eccleſiam ſepulturæ non auferre, h d. ſecundum Zen.

Idem.

Si d qui habens domicilium in ciuitate vel caſtro quandoq; ad villam ruralem ſe transfert recreationis cauſa, vel vt ruralia exerceat in eadem: ſi non electa ſepultura decedat ibidem, non in eccleſia dictæ villæ, ſed in ſua parœciali, vel in ea potius, in qua maiorum ipſius ab antiquo ſepultura extitit, ſepeliri debebit. Dummodo abſque periculo ad ipſam valeat deportari.

Mulier mortua, quæ pluribus nupſit, cum viro vltimo ſepelitur. h d.

Mulier autem, quæ plures viros habuit ſucceſſiuè, ſi ſepulturam non eligat, eſt cum viro vltimo, cuius domicilium retinet & honorem, e tumulanda.

CAP. IIII.

Ex conſuetudine poteſt pater impuberi eligere ſepulturam

a *Vide cap. 2 de ma. & ob. 3 q. 4. ſecundum, & Bal. in l. 1. C. de ſacr. ſan. eccl.* b *Vide conc. Trid. ſeſſ. 25. de refor. cap. 13. & Cardin. conſil. 90. incip. epiſc. Feltren.* c *Vid. Bar. in l. hac ar. ticulo. ff. de hær. inſt. Ange. de ag. ſucceſſ. § præterea. Fenta.* d *Vide Conradum Braunum lib. 4. de ceremoniis c. 4. circa finem.* e *Vide abbatem in ca. ſuper eo ext. de teſtib.*

pubes autem eligit per ſeipſum. & hoc dicit ſecundum Zen. quo ad titulum: ſed non quo ad textum. vnde poſſet addi: Et pro anima non legat, ſine aſſenſu patris bona non caſtrenſia. Domi- nicus.

Idem *in eodem.* a

Licet b pater minores filios, qui nequeunt antequam ad annos pubertatis perueniãt, eligere ſepulturam, poſſit (ſi conſuetudo terræ id habeat) quo voluerit ſepelire: hoc tamen non poteſt, vbi conſuetudo huiuſmodi non habetur, ſed ſunt cum ſuis maioribus, vel in parœciali eccleſia tumulandi. Quamuis autem filius familiàs abſq; patris aſſenſu, ſibi poſſit liberè eligere ſepulturam, pro anima tamen ſua c præter ipſius aſſenſum (niſi peculium caſtrenſe, aut quaſi caſtrenſe habeat) aliquid iudicare non poteſt.

CAP. V.

Religioſi niſi multum remoti à monaſterio, nequeunt alibi eligere ſepulturam h.d. ſecundum intellectum. Zen.

Idem *in eodem.*

Religioſi niſi à propriis monaſteriis adeò forſitan ſint remoti, quod ad ea cùm moriuntur commode portari non poſſint, nequeunt (cum velle vel nolle non habeant) ſibi eligere ſepulturam: ſed ſunt apud ſua monaſteria tumulandi.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, & oblationibus.

TITVLVS XIII.

CAP. I.

Populus, vt eccleſiis iura debita perſoluat, eſt in prædicationibus & aliis exhortandus h.d ſecundum Zen.

Gregorius IX. *fratribus prædicatoribus & minoribus.*

Diſcretioni d veſtræ mandamus diſtrictius inhibentes, ne talia, quæ audientes à decimarum, ſeu aliarum rerum eccleſiis debitarum ſolutione retrahant, vel aliàs animas corrumpant audientium, in ſermonibus veſtris, vel alibi proponere de cætero præſumatis. Imò verbo & opere informetis eoſdem, vt ad ſolutionem prædictorum promptæ voluntatis animo ſint intenti.

CAP. II.

Priuilegium decimas nouahum concedens, non includit decimas noualium, per alios poſſeſſas tempore impetrationis: & loca tantum includit, vbi percipiebantur antiqua, & ad portionem antiquam. h d. vſq; ad § Statuimus, ſecundum Domin.

Alexander IIII.

Statuto perpetuo declaramus, quod indultum, illud apoſtolicum (quod pleriſque conceditur) vt noualium decimas pro ea portione percipere valeant, qua veteres eos contingunt, ad illas noualium decimas (quas tempore illo, quo impetratum vel obtentum extitit, hoc indultum alij e poſſidebant, cum de hoc in ipſo mentio nulla fiat) nullatenus ſe extendit: nec ad alias etiam, niſi in his tantum locis, vbi veteres tunc (quando dictum indultum impetratum fuit) niſi impetratores habebant, & pro ea ſolummodo portione, qua ipſi tempore impetrationis huiuſmodi percipiebant antiquas.

Priuilegium decimarum noualium limitatum ad menſuram antiquarum, non poteſt vltra dimidiam includere. fallit in Ciſtercienſibus & Cartuſienſibus h d.

a *Hæc duo verba in eodem, deſunt in antiquior codicib.* b *Vid. Antonium de Butrio in c. de vxore ext. de ſepulturis.* c *Vide Bart. in l. qui in poteſtate. ff. de teſta. Fent.* d *Vide conc. Trid. ſeſſ. 25 de refor. c. 10. & D. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1.* e *Vid. l. impuberem ff. de admi. tut.*

Statuimus præterea, quod idem indultum obtentum ab iis, qui tempore impetrationis totaliter veteres percipiebāt decimas, vt vltra medietatem decimarum noualium nullatenus extendatur: quia non eſt veriſimile, ſic tunc de plena & integra perceptione veterum fuiſſet expreſſum, quod apoſtolica ſedes pariter, & ſimiliter noualium decimas, in tam graue parœcialium eccleſiarum diſpendium indulſiſſet, quodque ratione talis indulti ſiue impetrati iam, ſiue impetrandi deinceps, non poſſit in noualibus (quæ amodo fient) vindicari & acquiri vel percipi, plus quàm medietas decimarum ipſorum noualium: etiam ſi amplius in veteribus habebatur, cum non ſit dicendum aſperum, ſed pium potius & benignum, ſi ſuper decimis futurorum noualiū contra parœcialium eccleſiarum grauamen (quod ex diſtinctione a indulti huiuſmodi poſſit accedere) taliter obuiatur. Religioſus tamen Ciſtercien. & Cartuſien. ordinum ſtatuto & declaratione huiuſmodi (quātum ad hos duos articulos, videlicet de medietate decimarum noualium) comprehendi nolumus, vel conſtringi.

Priuilegiati ſuper decimis recipiendis, eccleſiis parœcialibus gratis aſſignare debent portionem pro debitis oneribus ſupportandis. h.d. Dominicus.

Vbi autem per huiuſmodi conceſſiones decimarum parœciales eccleſias adeo grauari contingit, quòd earū rectores de ipſarum redditibus congruè ſuſtentari, & cōmodè iura epiſcopalia exhibere non poſſunt: prouideatur per locorum ordinarios & ordinetur taliter, quòd eiſdem rectoribus tantùm de illarum reliquatur prouentibus, quòd exinde competentem ſuſtentationem habere, b & epiſcopalia iura ſoluere valeant, aliaque onera debita ſupportare.

Decimæ per laicos ante Lateranenſe concilium in feudum receptum a religioſis per eos recognita in feudum, non poſſunt ipſis religioſis concedi, ſine diœceſanorum conſenſu. h.d. Dominicus.

Sanè quamuis fortè à religioſis exemptis & aliis fiant infeudationes de decimis detentis à laicis, & idem laici, quòd illas ab ipſis religioſis in feudum teneant recognoſcant, non tamen licet religioſis eiſdem poſt talem infeudationem, vel recognitionem ſic de facto præſumptam huiuſmodi decimas de manibus laicorum ipſorum acquirere, vel recipere abſque diœceſanorum epiſcoporum aſſenſu. Illas autem decimas intelligimus poſſe taliter à religioſis de manibus laicorum recipi vel acquiri, quæ ante Lateranen. c concilium ipſis laicis in feudum perpetuum fuere conceſſæ.

Diœceſani compellunt religioſos exemptos ſoluere decimas parœcialibus eccleſiis, ſi non agatur de rebus exemptis. hoc dicit. Domin.

Diœceſani verò parœcialium eccleſiarum, ad requiſitionem rectorum earundem, de ipſis religioſis ſuper decimis, quas habent vel eos habere contingēt, quæ quidem aliàs ad ipſas ſpectauerunt eccleſias (niſi de rebus exemptis agatur) exhibeant iuſtitiæ complementum.

Religioſi etiam exempti, de poſſeſſionibus acquiſitis, & acquirendis eccleſiis parœcialibus ſoluere debent decimas, ſi priuilegiati non ſunt. h.d. Domin.

Cæterùm iidem religioſi, tam exempti, quàm non exempti de terris & poſſeſſionibus acquiſitis hactenus & amodo acquirendis decimas integrè ſoluant illis eccleſiis, quibus eædem poſſeſſiones & terræ prius fuerant decimales, niſi ſuper hoc ſpeciali iure vel priuilegio ſint muniti.

Ex donatione laicorum habentes decimas antiquas, nouales ſuperuenientes, in eodem loco non percipiunt. hoc dicit. Dominicus.

Nec pro eo, quòd fortè in aliquibus parœciis omnes maiores decimas, ſeu partem illarum acquirunt de manibus laicorum, poſſunt pro eadem vel ſimili portione (ſi de nouo poſtmodum fiant noualia) in eiſdem petere, vel percipere noualium decimas earundem: niſi alia rationabilis, per quam hoc facere valeant, cauſa ſubſit.

DE REGVLARIBVS a ET transeuntibus ad religionem.

TITVLVS XIIII.

CAP. I.

Si minor xiiij. an. ingreditur religionem, in xv. anno liber exit: niſi in ipſo xv. anno profeſſionem fecerit, vel habitum profeſſorum receperit, vel expreſſè ratam habuerit profeſſionem prius à ſe factam. Si autem per totum xv. annum portauit habitum, vbi non eſt diſtinctus: intelligitur profeſſus, niſi tanta ſit indiſtinctio, quod viuentes cum eis ſimili habitu induantur. Si maior xiiij. anno ingreditur: ſi portat habitum per annum, quantumcunque ſit indiſtinctus, intelligitur profeſſus. Ioannes Andr.

Innocentius quartus.

IS, b qui monaſterium ante xiiij. annum, vt monachus efficiatur, ingreditur: niſi eo completo profeſſionem faciat in ſequenti, vel habitum religionis ſuſcipiat, qui dari profitentibus conſueuit, ſeu profeſſionem à ſe prius factam ratam expreſſè habeat: liberè poteſt infrà c ſequentem annum, ad ſeculum remeare. Quod ſi per totum ſequentem annum in monaſterio permanſerit, vbi profeſſorum & nouiciorum ſunt habitus indiſtincti, profeſſionem per hoc feciſſe, vel ſi quam prius fecerat ratam habuiſſe videtur: niſi tanta indiſtinctio ibi habitus habeatur, quòd & profeſſi & nouicij, ac etiam alij communem vitam cum eis ducentes ſimili penitus habitu induantur. Qui verò poſt quartum decimum annum habitum religionis aſſumpſerit: ſi per annum illum geſtauerit, extunc religionem aſſumptam præſumitur veraciter eſſe profeſſus vbi profeſſi à nouiciis diſſimilitudine habitus minimè diſtinguuntur, etiam ſi alij degentes cum eis ſimilibus veſtibus contantur: quoniam cum iam hic ad diſcretionis annos peruenerit, quid agat agnoſcit: & ideò ſuſceptum diſcretionis tempore ordinem (poſtquam hunc anni probauerit ſpacio) intelligitur firmiter approbaſſe. Secus autem in illo, qui ante diſcretionis annos habitum induit regularem: cum eorum, quæ tunc agit, plenum non habeat intellectum.

Hic declarat qui ſunt habitus diſtincti. h. d.

Diſtinctos d quoque, ſeu diſſimiles intelligimus eſſe habitus, ſiue nouiciis, ſiue profeſſis diſſimiles veſtes dentur: ſiue benedicantur, cum profitentibus conceduntur: ſiue etiam aliquid aliud fiat, per quod nouiciorum à profeſſorum habitu diſcernatur.

CAP. II.

Prædicatores & minores intra annum probationis quenquam ad ſui ordinis profeſſionem recipere non poſſunt: quod ſi fecerint, receptus alligatus non eſt eorum ordini, & ipſi à receptione profeſſionis alterius ſunt ſuſpenſi, & puniendi pœna, quæ pro grauioribus culpis eis conſueuit infligi. Ioan. And.

---

c *Al. diſtinctione.* b *Ad hæc vide l. in condemnatione. Lentereos ff. de reg. iu. Fent.* a *Hoc eſt concilium Later. ſub Alex. III. l. a. 9.*

a *De materia huius tit. vide quæ nouiſſimè ſanxit concil. Trid. Seſſ. 25. tit. de regul. & monialib.* b *Vide concil. Trid. ſeſſ. 25. tit. de reg. & monial. c. 15. vbi de tempore profeſſionis aliud quàm hic ſtatuitur.* c *In antiq. codic. conſtanter legitur ſtatutum, ipſum ſequentem annum, &c.* d *De materia huius c. vide clem. eos qui. tit. de regul. & ibi late Zabarellam, Imolam & alios.*

Alexander.

Alexander IIII. *fratribus prædicatoribus & minoribus.*

NOn ſolum: *a* & infrà. Licet zelum animarum habentes eas lucrari domino ſolicitè cupiatis, quia tamen decet & expedit, vt conſcientiæ puritati non deſit iudicium rationis, ne vnde ſpiritualis profectus quæritur, ſalutis diſpendium ſubſequatur: Vobis de fratrum noſtrorum conſilio in virtute obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne ante annum probationis elapſum (qui eſt maximè in ſubſidium fragilitatis humanæ regulariter inſtitutus) quenquam ad profeſſionem veſtri ordinis, ſeu renunciationem in ſeculo faciendam recipere, nec inſtitutum intra huiuſmodi annũ aliquatenus impedire, quò minus intra ipſum ad aliam religionem, quam maluerit, tranſeat. vel (niſi maior tamẽ quatuordecim annis exiſtens, profeſſus ſit tacitè, vel expreſſe. aut euidenter conſtet illum vitam voluiſſe mutare: quod tamen non præſumitur, niſi clara probatione, vel competentibus indiciis oſtendatur) omnino ad ſeculum redeat, ſicut de ſua voluntate proceſſerit, præſumatis. Quòd ſi fortè contra hanc noſtram prohibitionẽ, quenquam recipere præſumpſeritis, decernimus eum (qui taliter receptus fuerit) nullatenus veſtro eſſe ordini alligatum, voſq; à receptione quorumlibet ad profeſſionem eiuſdem ordinis fore ipſo facto ſuſpenſos, & inſuper pœnæ ſubiiciendos, quæ fratribus ipſius ordinis pro culpis infligi grauioribus conſueuit.

CAP. III.

Decretalis non ſolum extenditur ad omnes mendicantes: in aliis verò profeſſio expreſſa religioni, cui fit: tacita autem generaliter obligat intra annum. h. d. ſecundum Zen.

Bonifacius octauus.

COnſtitutionem *b* Innocentianam, quæ prohibet conuerſorum profeſſionem recipi ante annũ probationis elapſum: piæ memoriæ Alex. Papa IIII. prædeceſſor noſter ad fratrum prædicatorum & minorum ordines duntaxat declarauit extendi. Vnde nos pari ſimilitudine rationis inducti, declarationem eandem ad aliorum mendicantium ordines prorogamus. In alia autem religionis profeſſio expreſsè vel tacitè fieri poteſt licitè intra annum Sed expreſsè emiſſa (etiam ſeculari habitu non mutato) illi religioni *c* præcisè obligat, quam profitens eſt profeſſus. Tacitè verò facta intra probationis annum per ſuſceptionem habitus (qui profitentibus tantum datur) non illi ſpecialiter, cuius habitus eſt ſuſceptus, ſed generaliter religioni alicui recipientem obligat, ſi ætatis aptæ ſit: ſi ſciens & voluntarius ac triduo perſeuerer.

CAP. IIII.

Beneficium ingredientis religionem intra annum probationis (exceptis caſibus hic expreſſis) non eſt alteri conferendum: tatorem tamen debebit per alium beneficio deſeruiri, aſſignata ei de eo ſubſtituto congrua portione, vnde viuere poſſit, h. d. Ioa. de Fan.

Idem *Pariſienſi capitulo.*

BEneficium *d* illius, qui religionem ingreditur, non eſt intra probationis annum alicui conferendum: Niſi ad id ipſius accedat aſſenſus, *e* aut conſtet, quòd vitam voluerit abſolutè mutare, vel profeſſionem expreſſam fecerit, ſeu ſcienter habitum receperit profeſſorum. Sed interim eidẽ beneficio per aliũ deſeruiri debebit, aſſignata ſibi congrua de ipſius prouentib. portione.

a *Vide omnino quod ſanciuit nouiſſimè concilium Tridentinum circa profeſſionem emittendam Seſſione 25. tital. de regul. & monialibus, cap. 15.* b *Hic quoq; tenendum quod ſanciuit concilium Tridentinum, Seſſione 25. de regul. & monialibus, cap. 15.* c *Vide l. preciũ. Cod de tempo. & ad ſubſtitu.* d. *Vide concil. Trident. Seſſ. 25. de reformat.* e *al. conſenſus.*

CAP. V.

Secundum votum ſolenne religionis, derogat priori ſimplici. h. d. Ioan. de Fan.

Idem.

QVi *a* poſt votum à ſe de certa religione intranda emiſſum, religionem aliam etiam laxiorem ingreditur & profitetur in ipſa: poteſt (voto non obſtante priori, cui tanquam ſimplici, per ſecundum ſolenne noſcitur derogatum) manere licitè in eadem. Pro voto tamen non completo, erit eidem pœnitentia imponenda.

CAP. VI.

Vacante monaſterio conuentus nouum recipit monachum, ſi communiter ad abbatem, & eos ſpectat: ſi ad abbatem ſolum, ſecus. h. d. Dominicus.

Idem.

SI ad ſolum abbatem pertineat creatio monachorum: eo defuncto nequibit nouus monachus à conuentu creari. Aliàs poterit, ſi eorum creatio ſpectat inſimul ad vtrunque.

DE VOTO ET VOTI redemptione.

TITVLVS XV.

CAPVT VNICVM.

Votum ſolennizatum per ſuſceptionem ſacri ordinis, vel per profeſſionem factam alicui de religionibus per ſedem apoſtolicam approbatis, dirimit matrimonium, poſt contractum: aliàs ſolum impedit, & non dirimit. h. d. ſecundum Zen.

Bonifacius VIII. *Biturien episcopo.*

QVod *b* votum debeat dici ſolenne, ac ad dirimendum matrimonium efficax, nos conſulere voluiſti. Nos igitur attendentes, quod voti ſolennitas ex ſola conſtitutione eccleſiæ eſt inuenta: matrimonij verò vinculum ab ipſo eccleſiæ capite rerum omnium conditore ipſum in paradiſo, & in ſtatu innocentiæ inſtituente vnionem & indiſſolubilitatem acceperit: Præſentis declarandum duximus oraculo ſanctionis, illud ſolum votum debere dici ſolenne, quantum ad poſt contractum matrimonium dirimendum, quod ſolennizatum fuerit, per ſuſceptionem ſacri ordinis. Aut per profeſſionem expreſſam vel tacitam factam alicui, de religionibus per ſedem apoſtolicam approbatis. Reliqua verò vota etſi quandoq; matrimonium impediant contrahendum: & quanto manifeſtius ſunt emiſſa, tanto propter plurium ſcandalum, & exemplum durior pœnitentia tranſgreſſoribus debeatur: non tamen reſcindere poſſunt matrimonia poſt contracta.

DE STATV REGVLARIVM.

TIT. XVI.

CAP. VNICVM.

Moniales tacitè vel expreſſè profeſſæ, clauſuras monaſterij exire non poſſunt, nec alij ad illas intrare: niſi cauſa legitima & ſuperiorum licentia interueniat. h. d.

Bonifacius octauus.

PEriculoſo & *c* deteſtabili quarundam monialium ſtatui (quæ honeſtatis laxatis habenis, & monachali modeſtia ſexuſque verecundia impudenter abiectis, extra ſua monaſteria, nonnunquam

a *Vide B. Thom. 2. 2. quaeſt. 88 art. 3. & q. 189 art. 4. & 8.* b *vide B. Thom. & ibidem Caietanum 2. 2. q. 88. art. 7.* c *Iannuit. quod moniales corrumpuntur: & ad talibus actu, qui ſub erà voluit, ſit dandum corpus Chriſti? gl. c. de filia, 27. quaeſt. 1. vide decani. l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſc. & cler. Fent.*

per habitacula ſecularium perſonarum diſcurrunt, & frequenter intra eadem monaſteria perſonas ſuſpectas admittunt, in illius, cui ſuam integritatem voluntate ſpontanea deuouerunt grauem *a* offenſam, religionis opprobrium, & ſcandalum plurimorum) prouidere ſalubriter cupientes: præſenti conſtitutione perpetuo irrefragabiliter valitura, ſancimus: vniuerſas & ſingulas moniales præſentes, atq; futuras cuiuſcunq; religionis ſint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus exiſtentes, ſub perpetua in ſuis monaſteriis debere decætero permanere clauſura: ita, quod nulli earum religionem tacite vel expreſſe profeſſæ, ſit vel eſſe valeat quacunque ratione vel cauſa (niſi forte tanto & tali morbo euidenter earum aliquam laborare conſtaret, quòd non poſſet cum aliis abſq; graui periculo ſeu ſcandalo commorari) monaſteria ipſa deinceps egrediendi facultas: nulliſq; aliquatenus inhoneſtæ perſonæ, nec etiam honeſtæ (niſi rationabilis & manifeſta cauſa exiſtat, ac de illius, ad quem pertinuerit ſpeciali licentia) ingreſſus, vel acceſſus pateat ad eaſdem: vt ſic à publicis, & mundanis conſpectibus ſeparatæ, omnino ſeruire Deo valeant liberius, & laſciuiendi opportunitate ſublata, eidem corda ſua, & corpora in omni ſanctimonia diligentius cuſtodire.

In monaſterio non mendicantium, tot ſorores debent recipi, quot poterunt ſine penuria ſuſtentari, & vltra non valet receptio h. d. Dominicus.

Sanè, vt hoc ſalutare ſtatutum commodius valeat obſeruari, diſtrictius inhibemus, ne in monaſteriis ordinum non mendicantium aliquæ recipiantur decætero in ſorores, niſi quot poterunt, de ipſorum monaſteriorum bonis ſiue prouentibus abſq; penuria ſuſtentari: ſi ſecus actum fuerit, irritum decernentes.

Abbatiſſæ principibus ſecularibus, ad fidelitatis ſacramentum præſtandum adſtrictæ, ſi non poſſunt per procuratorem iurare, perſonaliter exeundo monaſterium iurabunt, abſq; dilatione ad monaſterium reditura. Domini.

Verùm quando abbatiſſa vel prioriſſa, cuiuſuis monaſterij pro feudo, quod monaſterium ipſum tenet ab aliquo principe, ſeu domino temporali, ſibi debebit homagium, vel fidelitatis ſacramẽtum præſtare (niſi quod per procuratorẽ illud præſtet, poſſit efficere apud eum) de monaſterio cum honeſta & decenti ſocietate exire poterit eo caſu licenter, homagio facto, quàm primum commodè poterit, ſeu fidelitatis præſtito ſacramẽto ad ipſum monaſteriũ à veſtigio reuerſura: ſic quòd in frandem reſidentiæ, ſiue moræ clauſtralis, nihil fiat omnino

Compellantur domini temporales, per cenſuram eccleſiaſticam, vt in ſuis curiis admittant abbatiſſas per procuratores litigare. Eccleſiaſtici verò in temporalibus & ſpiritualibus earum procuratores admittere debent. Domin.

Porro, ne moniales cauſam, ſeu occaſionem habeant euagandi, principes ſeculares, ac alios dominos temporales rogamus, requirimus & obſecramus *b* per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti, eiſdem in remiſſionẽ peccaminum nihilominus ſuadentes, quòd abbatiſſas ipſas, & prioriſſas, ac moniales, quaſcũq; monaſteriorum ſuorum curam, adminiſtrationem negotiave gerentes, quibuſcunq; nominibus cenſeantur, per procuratores in ſuis tribunalibus, ſeu curiis litigare permittant: ne pro conſtituendis procuratoribus (quia tornatti in aliquibus partibus nuncupantur) ſeu aliis huiuſmodi, eaſdem oporteat euagari. Si qui verò contra præſumpſerint exhortationi huiuſmodi rationabili, atque ſanctæ obtemperare nolentes, cùm ſit iuri contrarium, quod mulieres (præſertim religioſæ) per ſeipſas litigare cogantur, & à via deuiet honeſtatis, & periculum animarum inducat, ad hoc per ſuos ordinarios eccleſiaſticos cenſura eccleſiaſtica compellantur. Epiſcopis autem, & aliis prælatis ſuperioribus & inferioribus quibuſcunque iniungimus, quòd & ipſi cauſas ſeu negotia, quę præfatæ moniales habebunt agere coram ipſis, aut in curiis eorundem, ſiue ſint homagia, fidelitatis ſacramenta, lites, vel quicquid aliud ipſa per procuratores earum fieri faciant & tractari.

Ordinarij locorum, in ſubiectis monaſteriis propria, in exemptis apoſtolica auctoritate clauſuram procurare debent: nec eſt propter hoc in aliis caſibus iuriſdictio in exemptos eis attributa. h. d. Dominicus.

Et quoniam parum eſſet condere iura, niſi eſſent qui ea executioni debitè demandarent, patriarchis, primatibus, archiepiſcopis, & epiſcopis vniuerſis diſtricte in virtute ſanctæ obedientiæ ſub obteſtatione diuini iudicij & interminatione maledictionis æternæ præcipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in ciuitate ac diœceſi propria, in monaſteriis monialium ſibi ordinario iure ſubiectis ſua, in iis verò, quæ ad Romanam immediate ſpectant eccleſiam ſedis apoſtolicæ auctoritate. Abbates verò & alij, tam exempti, quàm non exempti prælati eccleſiarum, monaſteriorum & ordinũ quorumcunque in monaſteriis huiuſmodi ſibi ſubiectis de clauſura conuenienti, vbi non eſt ipſorum monaſteriorum expenſis & fideliũ eleemoſynis, quas ad hoc procurent diligentius facienda, & de ipſis monialibus includendis, quàm primùm commodè poterunt prouidere procurent, ſi diuinæ, ac noſtræ indignationis voluerint acrimoniam euitare: contradictores atque rebelles per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo: inuocato ad hoc (ſi opus fuerit) auxilio brachij ſecularis. Per hoc autem in monaſteriis exemptis ordinarij locorum, quo ad alia nullam ſibi credant iuriſdictionem vel poteſtatem aliquatenus attributam.

DE RELIGIOSIS DOMIBVS.

TITVLVS XVII.

CAPVT VNICVM.

Non licet nouum ordinem vel religionem, aut habitum nouæ religionis creare & aſſumere. Et reuocati ſunt ordines mendicantium per papam nõ approbati, creati poſt concil. Dominicus.

Gregorius X, *in concilio generali Lugdun.*

Religionum diuerſitatem nimiam (ne confuſionem induceret) generale concilium *b* conſulta prohibitione vetauit. *c* Sed quia non ſolùm importuna petentium inhiatio illarũ poſtmodum multiplicationem extorſit, verumetiam aliquorũ præſumptuoſa temeritas diuerſorum ordinum præcipuè mendicantium (quorum nondum approbationis meruere principium) effrenatam quaſi multitudinem adinuenit: repetita conſtitutione diſtrictius inhibentes, ne aliquis decætero nouum ordinem aut religionem adinueniat, vel habitum nouæ religionis aſſumat. Cunctas *d* affatim religiones & ordines mendicantes poſt dictum concilium adinuentos, qui nullam confirmationem ſedis apoſtolicæ meruerunt, perpetuæ prohibitioni ſubiicimus: & quatenus proceſſerant, *e* reuocamus.

a *al. autem hic legitur grauamen, offenſam & religionis.*
b *Not. dom. & Phil. quod verba rogatiua in materia præcepti ſtant, præceptiuè. gl. 11. q. 3. c. rogo. not. in l. ago. C. de tranſ. de quo vide Tiraquell. tract. de pœnis temperandis aut remittend. cauſa 27.*

a *Vide gloſ. et quaſt. 3. c. rogo. not. in l. ago. C. de tranſ.* b *concil. Later. ſub Innocent. III. cap. 13.* c *al. vetauit.* d *In antiquo codice vt plurimum legitur ita: cunctas affatim religiones & ordines, & quidam manuſcripti habet ita: cunctos affatim religioſos & ordines mendicantium.* e *al. proceſſerunt.*

Religioſi

Digitized by Google

Religioſi mendicantes per papam, poſt concilium approbati & inſtituti non poſſunt aliquem ad profeſſionem recipere, domum vel locum de nouo acquirere, nec acquiſita ſine licentia alienare, nec extraneos prædicare, confeſſiones eorum audire, vel ad ſepulturam admittere. Et contra facientes excommunicatus eſt. h. d. Dominicus.

Confirmatos autem per ſedem eandem, poſt idem tamen concilium inſtitutos, quibus ad congruam ſuſtentationem reditus aut poſſeſſiones habere profeſſio ſiue regula quælibet interdicunt, ſed per quæſtum publicum tribuere victum ſolet incerta mendicitas: modo decernimus ſubſiſtere infraſcripto, vt videlicet profeſſoribus eorundem ordinum ita liceat in illis remanere ſi velint, quòd nullum deinceps ad eorum profeſſionem admittant, nec de nouo domum vel aliquem locum acquirant, nec domos ſeu loca, quæ habent, alienare valeant ſine ſedis eiuſdem licentia ſpeciali. Nos enim ea diſpoſitioni ſedis apoſtolicæ reſeruamus in terræ ſanctæ ſubſidium, vel pauperum, vel alios pios vſus per locorum ordinarios, vel eos, quibus ſedes ipſa commiſerit conuertenda. Si vero ſecus præſumptum fuerit: nec perſonarum receptio, nec domorum vel locorum acquiſitio, aut ipſorum, cæterorumq; bonorum alienatio valeat, & nihilominus contrarium facientes ſententiam excommunicationis incurrant. Perſonis quoque ipſorum ordinum omnino interdicimus, quò ad extraneos prædicationis & audiendæ confeſſionis officium, aut a etiam ſepulturam.

Reuocatio ordinum mendicantium: prædicatores, minores, eremitanos, & carmelitas non comprehendit. h. d. Dominicus.

Sane ad prædicatorum & minorum ordines (quos euidens ex eis vtilitas eccleſiæ vniuerſali prouenies perhibet approbatos) præſentem non patimur conſtitutionem extendi. Cæterum eremitarum ſancti Auguſtini & Carmelitarum ordines, quorum inſtitutio dictum concilium generale præceſſit, in ſolido ſtatu volumus permanere.

Exiſtens de ordinibus reuocatis: non collegialiter, ſed ſingulariter ad alios ordines tranſire poteſt. hoc dicit, Dominicus.

Ad hæc perſonis ordinum (ad quos conſtitutio præſens extenditur) transeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam concedimus generalem: ita quòd nullus ordo ad alium, vel conuentus ad conuentum ſe ac loca ſua totaliter transferat, b ſedis eiuſdem ſuper hoc permiſſione ſpecialiter non obtenta.

DE CAPELLIS MONAchorum.

TIT. XVIII.

CAP. VNICVM.

Presbyteri qui ex ceſſu monachorum ad curam populi per epiſcopum ad ipſorum præſentationem: per eundem (ſi cauſa ſubſit) ſunt deſtituendi. h. d. Dominicus.

Bonifacius octauus.

PResbyteri, qui ad curam populi per monachos in eorum eccleſiis præſentantur epiſcopis, & inſtituuntur ab ipſis: (cùm debeant eſſe perpetui) c conſuetudine vel ſtatuto, quouis contrario non obſtante, ab eiſdem nequeunt eccleſiis (niſi per epiſcopos, & ex cauſa rationabili) amoueri.

a In manuſc. ita: ac etiam ſepulturam. b al. transferant. c Dictio perpetuus, quid ſignificet, vide Fulgoſ. conſ. 27 incip. in cauſa Benedicti, & Alex. conſil. 60. incip. omiſſo multiloquio. in 1. volum.

DE IVRE PATRONATVS. a

TITVLVS XIX.

CAPVT VNICVM.

Donatio iuris patronatus laici facta loco eccleſiaſtico, etiam ſine conſenſu epiſcopi, tenet: non tamen præiudicat iuri epiſcopi. h. d. Dominicus.

Bonifacius octauus.

SI laicus ius patronatus eccleſiæ ſibi competens, eidem vel alteri eccleſiæ ſeu loco religioſo duxerit conferendum: huiuſmodi collatio (quamuis abſque aſſenſu epiſcopi facta fuerit) efficax eſt cenſenda. b Per præfatam tamen collationem iuri epiſcopi, qui eidem aſſenſum non præbuit, nolumus in aliquo derogari.

Laicus quadrimeſtre tempus habet ad præſentandum: eccleſia vero ſemeſtre, licet a laico acquiſiuerit ius patronatus. h. d. Dominicus.

Verum licet patronus laicus ad præſentandum tempus habeat quadrimeſtre duntaxat: eccleſia tamen (vel monaſterium, cui facta eſt a laico iuris patronatus collatio) tempus habet ſemeſtre. Et omnino quantum ad præſentationem pertinet, non vt patronus laicus, ſed vt patronus debet eccleſiaſticus reputari.

DE CENSIBVS, EXACTIONIbus, & procurationibus.

TIT. XX.

CAPVT PRIMVM.

Archiepiſcopus volens prouinciam viſitare, prius debet viſitare eccleſiam, ciuitatem, & diœceſim propriam, clericos & laicos earundem. h. d. Dominicus.

Innocentius IIII.

ROmana eccleſia. & infrà. Statuimus, vt quilibet archiepiſcopus ſuam volens viſitare prouinciam, prius eccleſiæ ſuæ capitulum ac ciuitatem & diœceſim propriam plenè viſitare procuret: nec ſit ſolum erga maiorum, ſed etiam minorum eccleſiarum, nec circa clericorum tantum, ſed etiam populorum viſitationem intentus. Etſi commode vel abſque difficultate accedere ad vnamquanq; non poterit: de pluribus locis ad vnum congruum clericos & laicos ſtudeat conuocare, ne in illis viſitatio poſtponatur.

Viſitata ſua diœceſi, archiepiſcopus in parte vel in totum viſitat omnia loca eccleſiaſtica, clerum & populum prouinciæ procurationem a viſitatis recipiendo. h. d. Dominicus.

Deinde liceat ei per totam prouinciam vel eius partem viſitationis officium exercere, ciuitates & diœceſes, ſuffraganeos ſuos & eorum ſubditos, cathedralium & aliarum eccleſiarum capitula & monaſteria, eccleſias & alia religioſa & pia loca, cleros & populos libere viſitando, ac procurationes à locis tantùm recipere viſitatis.

Archiepiſcopus poſt inceptam viſitationem in vna diœceſi tranſiens ad aliam, ad primam redire non poteſt: niſi de nouo viſiteret in tota prouincia. Dominicus.

Ex quo tamen aliquam de ipſis diœceſibus viſitare cœperit: nunquam poſtea ſiue totam ſiue partem eius viſitauerit, reuertatur cauſa viſitationis ad illam, priuſquam omnes reliquæ ipſius prouinciæ diœceſis in toto vel in parte (quas ſecurè viſitare poterit) & ſua denuò fuerint viſitatæ. Quòd ſi fortè eadem diœceſis vel aliqua ibi eccleſia plus aliis indiguerit viſitari: tunc aliarum

a De materia huius tit. vide quòd nouiſſimè decreuit concil. Trid. Seſſ. 24 de refor. c. 9. b vide l. cùm à matre. C. de rei vin. & l. pen. § fratre ff. de leg. 2. c De materia huius decretalis præter ſtatuta in concilio Later. ſub Alexandro III. c. 4. & in concilio Later. ſub Innoc. III. c. 33. vide omnino quæ nouiſſime ſanciuit concilium Trident. Seſſ. 24. de reform. c. 3.

viſitatione intermiſſa redeat ad eandem, ſi à loci diœceſano requiſitus extiterit, vel de omnium aut maioris partis epiſcoporum eiuſdem prouinciæ proceſſerit conſilio & aſſenſu: ad quod idem ſe pronos exhibeant, ne animarum profectus aliquatenus negligatur. Si vero malitioſè in his difficultatem adhibuerint: archiepiſcopus licentiam ſuper hoc à ſede apoſtolica poſtulet confidenter.

Expedita viſitatione non reiterent illam archiepiſcopus ſine cõſilio ſuffraganeorum, & definitione in ſcriptis prius facta: debet tamen reincipere ab illis qui in primis non fuerant viſitati. h.d. Dominicus.

Poſtquam autem ſemel omnes prouinciæ ſuæ diœceſis viſitauerit, licitum ſit ei poſtea (prius tamen ſuffraganeorum ſuorum requiſito conſilio, & ipſius definitione ſuper hoc habita coram eis, quæ in ſcriptis redigi volumus, vt poſſint *a* aliis eſſe nota) viſitationem per eandem reiterare prouinciam, iuxta modum ſuperius annotatum: etiam ſi non interueniat in hoc ſuffraganeorum ipſorum aſſenſus: illa ſemper prouidentiam adhibendo, vt in poſterioribus viſitationibus illas eccleſias eoſq; cleros & populos prius viſitet, qui non fuerant ab eo in prioribus viſitati: niſi magis ſit aliis viſitationis officium opportunum.

Archiepiſcopus viſitans debet proponere verbum Dei, inquirere de vita miniſtrorum, & de pertinentibus ad diuinum officium, abſq; iuramento: infamatos ordinario denunciet, & notoria crimina puniat h.d. Dominicus.

Sanè huiuſmodi impenſurus officium, propoſito verbo Dei quærat de vita & conuerſatione miniſtrantium in eccleſiis & locis aliis diuino cultui deputatis, ac exteris, quæ ad officium ipſum ſpectant abſq; coactione & exactione qualibet iuramenti, ad ipſorum emendationem per ſalubria monita *b* nunc leuia nunc áſpera iuata datam ſibi à Deo prudentiam diligenter intendens. Quòd ſi de aliquibus orta fuerit infamia: contra eos ordinariis ipſorum (vt ſuper his ſolenniter inquirant) denunciet, ſi viderit expedire. Notoria verò crimina, quæ examinatione non egeant (cum ſuper his meritò notari poſſit ordinariorum negligentia eorundem) liberè corrigat pœnam pro illis debitam infligendo.

Viſitator non in pecunia, ſed victualibus recipiet procurationem moderatum: nec familia ſua aliquid recipere poteſt etiam prætextu officij, nec ipſe, nec ſui aliquod munus etiam oblatum recipient. h.d. Dominicus.

Procurationes autem recipiat, ſecundum quod eſt in canonibus *c* conſtitutum: nullam tamen pecuniam ipſe vel aliquis de ſua familia, occaſione alicuius officij aut conſuetudinis, ſeu quolibet alio modo earum nomine, ſed in victualibus expenſas tantum recipiat moderatas. Caueat inſuper, ne ipſe vel quiſquam ſuorum aliquod munus quodcunque ſit, & qualitercunq; offeratur, præſumat recipere: vt non quæ ſua ſunt videatur quærere, ſed quæ Ieſu *d* Chriſti. Quòd ſi fuerit contra præſumptum, recipiens maledictionem incurrat, à qua nunquam (niſi duplum reſtituat) liberetur. volumus enim in his fraudem quamlibet penitus euitari.

Forma viſitationis præmiſſa ſeruari debet in epiſcopis & aliis prælatis inferioribus: regularium conſuetudinibus exceptis. h. d. Dominicus.

Hanc autem viſitandi formam ab vniuerſis etiam epiſcopis aliiſq; prælatis ordinario iure ſuos ſubiectos *e* viſitantibus, plenè obſeruari præcipimus: ſaluis ſuper hoc rationalibus & approbatis religioſorum conſuetudinibus & regularibus inſtitutis.

a *Al poſſet.* b *vide omnino concil. Tridant. Seſſ. 1 de reform. c.e.* c *hos canones habes in concil. Lateran. initio cap. citati.* d *alias, deeſt dicto Ieſu.* e *alias ſubditos.*

CAP. II.

Quia decreta Innocent. IIII c. proxim. non bene ſeruabantur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in victualibus non in pecunia recipi, & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus à locis non viſitatis: illam confirmat pœnas adijciens. Ioan. And.

Gregorius X. in generali conc. *Lugdun.*

EXigit peruerſorum *a* audacia, vt non ſimus ſola delictorum prohibitione contenti, ſed etiam pœnam delinquentibus imponamus. Conſtitutionem itaq; felicis recordationis Innocent. papæ IIII prædeceſſoris noſtri editam, ſuper non recipiendis in pecunia procurationibus ac ſuper receptione munerum viſitantibus, eorumq; familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas præterire, volentes inuiolabiliter obſeruari: eam decernimus pœnæ adiectione iuuandam. Statuentes, vt vniuerſi & ſinguli, qui ob procurationem ſibi ratione viſitationis debitam exigere pecuniam, vel etiam à volente recipere, vel alias conſtitutionem ipſam recipiendo munera, ſiue viſitationis officio non impenſo procurationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occaſione violare præſumpſerint, duplum eius, quod receperint eccleſiæ, à qua id receptum fuerit, intra menſem reddere teneantur. Alioquin extunc patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, duplum ipſum vltra prædictum tempus reſtituere differentes, ingreſſum ſibi eccleſiæ ſentiant *b* interdictum. Inferiores verò ab officio & beneficio nouerint ſe ſuſpenſos, quouſq; de duplo huiuſmodi grauatis eccleſiis plenariam ſatisfactionem impendant: nulla eis in hoc dantium remiſſione, liberalitate ſeu gratia valitura.

CAP. III.

Viſitator recipere poteſt procurationem in pecunia volentibus viſitatis. Sed vna die vltra vnam procurationem non recipiat licet plura viſitauerit loca. h.d. Dominicus.

Bonifacius octauus.

FElicis *c* recordationis Gregorius papa X. prædeceſſor noſter prohibuit in concilio Lugdunenſi, ne aliqui ob procurationem ſibi ratione viſitationis debitam exigere pecuniam præſumerent, vel etiam recipere à volente. Verum quoniam rerum experientia nos inſtruxit ex hoc tam perſonis viſitantibus, quàm locis & eccleſiis viſitatis multa incommodorum diſpendia prouenire, concedimus, vt patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, & alij, quibus ex officio competit viſitare, à volentibus eccleſiarum & locorum viſitatorum rectorib. ſeu perſonis pecuniam licitè recipere valeant pro ſumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus quibus viſitationis officium perſonaliter exercebunt: Adiicientes, quod non liceat viſitanti niſi vnam procurationem recipere vna die, ſiue vnum locum ſolum viſitauerit, ſiue plura, etiam ſi locus quilibet viſitatus ab illo ſufficeret ad procurationem integram perſoluẽdam, cum eidem ſufficere debeat, vt temporalia metat à locis perſonaliter viſitatis pro diebus, quibus eis ſpiritalia ſubminiſtrat. Cætera verò, in eiuſdem prædeceſſoris conſtitutione contenta in ſuo volumus robore perdurare.

CAP. IIII.

Si vniuerſitas vel ſingularis perſona eccleſias vel eccleſiaſticas perſonas compulerit ſoluere pedagia, vel guidagia, vel exactiones pro rebus ſuis, quas cauſa negotiationis non deferũt, vel pro perſonis: ſingulares ſunt excommunicati, & vniuerſitas interdicta. nec prodeſt contraria conſuetudo. Cle. hoc addit, quod diœceſani, quibus conſtat aliquos has ſententias incidiſſe, illos publicare debent, & ipſas ſententias facere obſeruari. eo. tit. præſenti. Ioan. And.

a *Vide conc. Trid Seſſ 24. de refor. c. 3. quod ſi quiſquam. In vetere exemplari deeſt ſententiam.* b *Vide concilium Tridẽt. Seſſio. 24. de reforma. cap. 3 & ſit tamen in optione eorum*

Idem.

Digitized by Google

Idem.

QVanquam *a* pedagiorum exactiones tam iure canonico, quā ciuili regulariter merito ſint damnatæ *b*: tanto tamen diſtrictius ne ab eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis talia exigantur, prohiberi oportet, quanto ſi id fiat, maior inde tranſgreſſionis reatus incurritur, & offenſa euidentior comprobatur. Cùm igitur eccleſiæ eccleſiaſticæque perſonæ ac res *c* ipſarum non ſolum iure humano, quinimò & diuino, à ſecularium perſonarum exactionibus ſint immunes: conſtitutionem felicis recordationis Alexandri papæ IIII. prędeceſſoris noſtri (qui ſtatuit eccleſias & perſonas eccleſiaſticas ad pedagia & guidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum vel ſoluendum talia pro rebus ſuis propriis, quas non cauſa negotiandi deferunt vel deferri faciunt, ſeu tranſmittunt.) Volentes propter multorum inſolentiam & abuſum pœnæ adminiculo adiuuare, adiicimus diſtrictius inhibendo (contraria conſuetudine quarumcunque, quæ dicenda eſt corruptela verius, non obſtante) vt nec collegium, nec vniuerſitas, nec aliqua etiam ſingularis perſona cuiuſcunque ſit dignitatis, conditionis aut ſtatus, à præfatis eccleſiis, aut perſonis pro perſonis ipſis aut rebus prædictis talia exigat, vel extorqueat, per ſe vel per alium ſuo nomine vel etiam alieno, aut eas ad huiuſmodi perſoluenda compellat. Qui verò contra fecerint, ſi perſonæ fuerint ſingulares, excommunicationis: ſi autem collegium vel vniuerſitas ciuitatis, caſtri, ſeu loci alterius cuiuſcunque, ipſa ciuitas, caſtrum vel locus interdicti ſententias ipſo facto incurrant: nec ab excommunicatione huiuſmodi abſolutionem vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenariè reſtituerint, & de tranſgreſſione ſatisfecerint competenter.

CAP. V.

Archiepiſcopus viſitare poteſt prouinciam ac etiam iterare, licet ſuffraganei non ſint negligentes: & tunc confeſſiones omnium audire, abſoluere, & pœnitentias imponere. h. d. Dominicus.

Idem.

PErpetuò *d* declaramus edicto archiepiſcopum poſſe, ſecundum tenorem conſtitutionis felicis recordationis Innocentij papæ IIII. prædeceſſoris noſtri ſuper hoc editæ, ſuam prouinciā viſitare libere, licet non ſint eius ſuffraganei negligentes, & iterare viſitationem eandem, ac procurationes à locis recipere viſitatis. Conſuetudine (ſi qua forſan ab ipſis ſuffraganeis vel ab aliis allegetur) præmiſſis contraria non obſtante. Poteſt etiam idē archiepiſcopus dum viſitat confeſſiones ſubditorum ſuffraganeorum audire, ac abſoluere confitentes, & ipſis pœnitentias iniungere ſalutares.

DE CONSECRATIONE eccleſiæ vel altaris.

TITVLVS XXI.

CAPVT VNICVM.

Polluta eccleſia pollutum eſt cœmeterium illi contiguum, ſed non remotum. Pollutio cœmeterij eccleſiam non polluit, licet contigua exiſtat. Polluto vno cœmeterio, aliud illi contiguum pollutum non eſt, licet per portam de vno in aliud detur ingreſſus. h. d. Dominicus.

a *Vide concilium Lateran. ſub Alexandro III. cap 22. & concilium Trident. Seſſio. 25 de reformat. cap 00.* b *Ergo ea faciens probabit hoc ſibi licere, infrà cap. 2 de immun. eccleſ. li. 6. cap de vit. reg. not. Dom. & Phil* c *vide l. ſi publicanus § rebus ff de publ. Font.* d *vide concilium Trident. Seſſio 24. de reformat. ca 3. § à metropolitanis verò. vnde intelliges qualiter hodie procedat diſpoſitio huius capitis.*

Bonifacius octauus.

SI *a* eccleſiam pollui ſanguinis effuſione contingat, ipſius cœmeterium ſi contiguū ſit eidem, cenſetur eſſe pollutum: vnde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis ſepeliri. Secus ſi remotum fuerit ab eadem. Non ſic quoq; in caſu conuerſo ſentimus, vt videlicet polluto cœmeterio (quamuis eccleſiæ contiguo) debeat eccleſia reputari polluta: ne minus dignum, maius, aut acceſſorium principale ad ſe trahere videatur. Non vnum, ſed plura cœmeteria eſſe noſcūtur, quæ quamuis ſibi cohærentia, pariete tamen medio ſeiunguntur. Ideoq; violato eorum altero, alterum (licet de vno ad aliud per portam intermediam habeatur acceſſus) non propter hoc reputabitur violatum.

DE RELIQVIIS ET VEneratione ſanctorum.

TIT. XXII.

CAP. VNICVM.

Feſta duodecim apoſtolorum, quatuor Euangeliſtarum, & quatuor doctorum & confeſſorum eccleſiæ, ſcilicet Gregorij, Auguſtini, Ambroſij, & Hieronymi, ſub officio duplici debent ſolenniter celebrari. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

GLORIOSVS *b* Deus in ſanctis ſuis, & in maieſtate mirabilis, cuius ineffabilis altitudo prudentiæ nullis incluſa limitibus, nullis terminis comprehenſa recti cenſura iudicij cœleſtia pariter & terrena diſponit, etſi cunctos eius miniſtros magnificet, altis decoret honoribꝰ, & cœleſtis efficiat beatitudinis poſſeſſores illos tamen (vt dignis digna rependat) potioribus attollit inſignis dignitatum, & præmiorum vberiori retributione proſequitur, quos *c* digniores agnoſcit, & commendat ingentior excellentia meritorum. Sic & alma mater eccleſia eius ſacra veſtigia proſequens, & exemplo ducta laudabili, licet vniuerſos in regnis cœleſtibus conſtitutos ſtudiis honorare ſolicitis & ſonoris efferre pręconiis non deſiſtat: glorioſiſſimos tamen Chriſtianæ fidei principes athletas Dei electos, iuſtos ſeculi iudices, lumina vera mundi, videlicet Chriſti redemptoris apoſtolos numero duodeno contentos, qui viuentes in carne prædictam eccleſiam ſuo precioſo ſanguine plantauerunt ipſam erigendo ſublimiter, & diſciplinis ſanctiſſimis dirigendo: Reuerendiſſimos etiam patres viroſq; clariſſimos quatuor Euangeliſtas Domini, per quorum diligentiſſima & fideliſſima ſtudia eidem eccleſiæ ſacra Euangelia illuxerunt: Egregios quoque ipſius doctores eccleſiæ beatos Gregorium, qui meritis inclytus ſedis apoſtolicæ curam geſſit, Auguſtinum & Ambroſium venerandos *d* antiſtites: ac Hieronymum ſacerdotij præditum titulo, eximios confeſſores ſummis attollere vocibus, laudibus perſonare præcipuis, & ſpecialibus diſponit honoribus venerari. Horum quippe doctorum perlucida & ſalutaria documenta prædictam illuſtrarunt eccleſiam, decorarunt virtutibus, & moribus informarunt: per ipſos præterea quaſi luminoſas ardenteſq; lucernas ſuper candelabrum in domo Domini poſitas (errorum tenebris profugatis) totius corpus eccleſiæ tanquam ſydus irradiat matutinum: eorum etiam fœcunda facundia cœleſtis irrigui gratia influente ſcripturarum ænigmata reſerat, ſoluit nodos, obſcura dilucidat, du-

a *De materia huius decretalis, vide plenè Turrecrematam & alios in cap. eccleſijs de conſecrat. diſtinct. 1.* b *Vide Caſſaneum in Cathalogo gloriæ mundi, parte 4. conſideratione 10. & multis ſequentibus.* c *Vide textum 89. diſtinctione ad hoc. Fontanus.* d *Alias venerandos.*

biaque declarat: profundis quoque ac decoris illorum ſermonibus ampla ipſius eccleſiæ ſabrica velut gemmis vernantibus rutilat, & verborum elegantia ſingulari glorioſus ſublimata, corruſcat. Ideoque circumſpecta prudentia dictæ ſedis (quæ actibus intenta ſalubribus, & operibus expoſita pietatis, libenter exequitur, quæ ſunt Dei) præmiſſa ſolicitè digneque conſiderans, & debita meditatione perluſtrans, ad diuini nominis honorem & gloriam, exaltationem catholicæ fidei ſalutemque fidelium, meritò cenſuit riteque prouidit, apoſtolos, euangeliſtas, & confeſſores eorúmque in vniuerſali eccleſia honorificentiæ potioris impendiis attollendos: vt ab ea tantò propenſius honorari ſeſe ſentiant, quantò ipſam præ cæteris excellentius illuſtrarunt. Nos itaque piis ducti conſiliis, dignisque ſtudiis excitati, nonnullos *a* prædeceſſores noſtros Romanorum pontificum (qui ſpecialis deuotionis proſequentes affectum, aliquorum feſta ſanctorum ſub duplici ordinauerunt officio celebranda) imitari ſolicitè intendentes eorundem apoſtolorum, euangeliſtarum & confeſſorum feſtiuitates præcipuas) de fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu) ſub officio duplici per vniuerſas orbis eccleſias volumus, ſtatuimus, & præcipimus annis ſingulis perpetuis futuris temporibus ſolenniter celebrari.

DE IMMVNITATE *b* ECCLESIARUM, cœmeteriorum, & aliorum locorum religioſorum,

TITVLVS XXIII.

CAP. I.

Seculares poteſtates ab eccleſiis vel eccleſiaſticis perſonis tallias vel exactiones pro rebus vel poſſeſſionibus acquiſitis, vel acquirendis exigere non præſumant: nec eos compellere ad ipſas diſtrahendum, vel extra manum ſuam ponendum. h. d. Ioan. Andr.

Alexander III.

QVia *c* nonnulli habentes temporale dominium, vel poteſtatis gerentes officium ſecularis, libertatem & immunitatem eccleſiaſticam lędere ac minuere tanquam honoris & priuilegij eccleſiarum inuidi moliuntur: expedit, quòd per diligentiam & auctoritatem ſedis apoſt. (quæ curam habet eccleſiarum omnium & tutelam) contra ta..um auſus, & conamina opportunum remedium apponatur, vt eccleſiæ ipſæ in plenitudine iuris ſui & libertatis integritate lætentur, *a* ac deteſtabilis malignorum audacia & inſolentium nefaria temeritas propulſetur. Sanè intelleximus, quòd in regno Franciæ, communiæ, ſcabini, ſeu conſules & alij domini temporales, & ij, qui iuriſdictionem in ipſis communiis, ciuitatibus, caſtris & villis temporalem exercent, vel quibus in illis commiſſa eſt executio iuſtitiæ ſecularis, moleſti ſunt nimium eccleſiis ſuper pluribus & infeſti: & inter cætera nituntur & ſtudent, vt illis collectas *e* & tallias & alia huiuſmodi eædem eccleſiæ præ ratu bonorum, quæ acquiſiuerunt, tribuant & perſoluant, vel extra manum ſuam ponant huiuſmodi acquiſita. Volentes itaque ſuper his omnibus (prout expedit) ſolicitè prouidere, totaq; temerariis auſibus congruis præſidiis obuiare, auctoritate apoſtolica præhabita cum fratribus noſtris diligenti deliberatione decernimus nō licere præfatis communiis, ſcabinis, & iis, qui in eis iuriſdictionem temporalem obtinent, vel iuſtitiā temporalem *a* exercent, tallias vel collectas ſeu exactiones quaſcunque eccleſiis vel perſonis eccleſiaſticis imponere vel exigere ab eiſdem pro domibus, prædiis, vel quibuſcunq; poſſeſſionib. ab eiſdem eccleſiis, vel perſonis eccleſiaſticis legitime hactenus acquiſitis, vel in poſterum acquirendis, etiam ſi ipſæ eccleſiæ vel perſonæ, vel res huiuſmodi ſint intra illorum diſtrictum vel territorium conſtitutæ. Nec etiam liceat illis ipſas eccleſias vel perſonas ad diſtrahendum vel alienandum, aut extra manum ſuam ponendum, acquiſita iam vel quæ deinceps acquirent, aliquatenus coarctare.

CAP. II.

In eccleſiis dato humilis ingreſſu debet orationibus inſiſti: excluſis clamoribus & ſeditionibus, cōſiliis vniuerſitatum laicorum, & eorum publicis parlamentis, vanis colloquiis, negotiationibus, & nundinis ac iudiciis ſecularibus, & maxime criminalibus. hoc dicit. vſq; ad ꝟ ordinarij Dominicus.

Gregorius X. in generali conc. Lugdun.

DEcet domum domini *b* ſanctitudo, decet vt cuius in pace factus eſt locus, eius cultus ſit cum debita veneratione pacificus. Sit itaque ad eccleſias humilis & deuotus ingreſſus, ſit in eis quieta conuerſatio, Deo grata, inſpicientibus placita, *c* quæ conſiderantes non ſolum inſtruat, ſed & reficiat. Conuenientes ibidem nomen illud, quod eſt ſuper omne nomē (à quo aliud ſub cœlo non eſt datum hominibus, in quo ſaluos fieri credentes oporteat, nomen videlicet IESV *d* Chriſti, qui ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum) exhibitione reuerentiæ ſpecialis attollant, & quod generaliter ſcribitur, *e* vt in nomine IESV omne genu flectatur, ſinguli ſingulariter in ſeipſis implentes (præcipue dum aguntur miſſarum ſacra myſteria) *f* glorioſum illud nomen quandocunque recolitur, flectant genua cordis ſui, quod vel capitis inclinatione teſtentur: attentantur in locis eiſdem intentis præcordiis ſacra ſolennia, deuotis orationibus inſiſtatur, nullus in locis eiſdem, in quibus cum pace ac quiete vota conuenit celebrari, ſeditionem excitet, conclamationem moueat, impetúmve committat. Ceſſent in locis illis vniuerſitatum & ſocietatum quarumlibet concilia, *g* conciones & publica parlamenta. Ceſſent vana & multo fortius fœda & prophana colloquia. Ceſſent confabulationes quælibet. Sint poſtremò quæcunq; alia, quæ diuinum poſſunt turbare officium, aut oculos diuinæ maieſtatis offendere, ab ipſis prorſus extranea: ne vbi peccatorum eſt venia poſtulanda, ibi peccandi detur occaſio, aut deprehendantur peccata committi. Ceſſent in eccleſiis earumque cœmeteriis negotiationes, & præcipuè nundinarum ac fori cuiuſcunque tumultus, omnis in eis ſecularium iudiciorum ſtrepitus conquieſcat, nulla inibi cauſa per laicos criminalis maxime, agitetur, ſint loca eadem à laicorum cognitionibus aliena.

Locorum ordinarij execqui debent hoc contenta, & ſententia in eccleſiis habita ſunt nulla: & contra facientes puniri debent. h. d. Dominicus.

Ordinarij locorum hoc faciant obſeruari; ſuadenda

---

a *Al. ita; nonnullos prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum, &c.* b *vide concilium Trident. Seſſ. 25. de reformat. ca. 16. vbi priuilegia & immunitates eccleſiarum & perſonarum eccleſiaſticarum innouantur & confirmantur.* c *vide concilium Lateran. ſub Alexandro III. cap. 19. & concil. Lateran ſub Leone X. Seſſio. 9. tit. de reformat. ꝟ etiam a iure.* d *alias, licentiam.* e *Vide. Anch. conſil 96. incip. ſuper dicto dubio. Dec. conſil 494. incip in cauſa domini. & Inſ. conſil. 83 incip. ditta prædia. volum 4.*

a *Secularem legitur conſtanter in vetuſtioribus codicibus.* b *Pſalmo 92. & 71.* c *Alias, placida.* d *vide beatum Chryſoſtomum ſuper cap. 1 Epiſtol. Pauli ad Galatas.* e *Philipp. 2.* f *alias, miniſteria.* g *al. conſilia.*

ſuadeant,

ſuadeant, interdicta huius canonis auctoritate compeſcant, ad hoc alios etiam in eccleſiis ipſis magis aſſiduos, & in præmiſſa idoneos deputando. Et nihilominus proceſſus iudicum ſecularium, ac ſpecialiter prolatæ ſententiæ in eiſdem locis omni careant robore firmitatis. Qui verò præmiſſas inhibitiones animo petulanti contempſerint, præter proceſſum ordinariorum & deputandorum ab ipſis, diuinæ vltionis & noſtræ poterunt acrimoniam formidare, donec ſuum confeſſi reatum à ſimilibus firmato propoſito deliberauerint abſtinere.

CAP. III.

Pœna exceſſus laicorum, qui clericis collectas, tallias & onera imponebant: & exceſſus clericorum, qui talibus conſentiebant.

Bonifacius octauus.

Clericis *a* laicos infeſtos oppido tradit antiquitas, quod & præſentium experimenta temporum manifeſte declarant, dum ſuis finibus non contenti nituntur in vetitum, ad illicita frena relaxant, nec prudenter attendunt, quam ſit eis in clericos eccleſiaſticaſve perſonas & bona interdicta poteſtas eccleſiarum prælatis, eccleſiis, eccleſiaſticiſque perſonis regularibus & ſecularibus imponunt onera grauia, ipſoſque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipſis ſuorum prouentuum vel bonorum dimidiam, decimam ſeu viceſimā, vel quamuis aliam portionem aut quotam exigunt & extorquent, eoſque moliuntur multifariè ſubiicere ſeruituti, ſuæque ſubmittere ditioni: & (quod dolenter *b* referimus) nonnulli eccleſiarum prælati eccleſiaſticæq; perſonæ, trepidantes vbi trepidandum non eſt, tranſitoriam pacem quærentes, plus timentes maieſtatem temporalem offendere, quam æternam, talium abuſibus non tam temerariè, quàm improuidè acquieſcunt: ſedis apoſtolicæ auctoritate ſeu licentia non obtenta.

Præcipit perſonas eccleſiaſticas pro rebus ſuis vel eccleſiarum nil laicis ſoluere debere abſque licentia apoſtolicæ ſedis, ſub quocunq; colore mutui, ſubuentionis, doni, aut alio quolibet: vt etiam ipſi laici tallias non exigant vel recipiant: nec occupent quocunq; modo depoſita eccleſiarum vel perſonarum eccleſiaſticorum, ſingulares contra facientes excommunicat, vniuerſitates interdicit, quæ pœna locum habeant in promiſſionibus factis etiam ante hanc conſtitutionem, ſi poſtmodum ſoluantur vel recipiantur: & ab his ſententiis ſolus papa abſoluit, præterquam in mortis articulo h.d.

Nos igitur talibus iniquis actibus obuiare volentes: de fratrum noſtrorum conſilio apoſtolica auctoritate ſtatuimus, quod quicunq; prælati eccleſiaſticæq; perſonæ, religioſæ vel ſeculares quorumcunq; ordinum, conditionis ſeu ſtatus, collectas vel tallias, decimam, viceſimam, ſeu centeſimam ſuorum & eccleſiarum prouentuum vel bonorum laicis ſoluerint vel promiſerint, vel ſe ſoluturos conſenſerint, aut quamuis aliam quantitatem, portionem, aut quotam ipſorum prouentuum vel bonorum æſtimationis vel valoris ipſorum ſub adiutorii, mutui, ſubuentionis, ſubſidij vel doni nomine, ſeu quouis alio titulo modo vel quæſito colore abſque auctoritate ſedis eiuſdem: necnon imperatores, reges, ſeu principes, duces, comites, vel barones, poteſtates, capitanei, vel rectores, quocunque nomine cenſeantur, ciuitatum, caſtrorum, ſeu quorumcunq; locorum conſtitutorum vbilibet: & quiuis alij cuiuſcunq; præeminentiæ, conditionis & ſtatus, qui talia impoſuerint, exegerint, vel receperint, aut apud ædes ſacras depoſita eccleſiarum vel eccleſiaſticarum perſonarum vbilibet arreſtauerint, ſaiſiuerint, ſeu occupare præſumpſerint, vel arreſtari, ſaiſiri *a* aut occupari mandauerint, aut occupata, ſaiſita *b* ſeu arreſtata receperint: necnon omnes, qui ſcienter dederint in prædictis auxilium, conſilium, vel fauorem publicè vel occulte, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant. Vniuerſitates quoque, quæ in his culpabiles fuerint, eccleſiaſtico ſuppoponimus interdicto. Prælatis & perſonis eccleſiaſticis ſupradictis in virtute obedientiæ, & ſub depoſitionis pœna diſtricte mandantes, vt talibus abſque expreſſa licentia dictæ ſedis nullatenus acquieſcant: quodque prætextu cuiuſcunque obligationis, promiſſionis, & conceſſionis *c* factarum hactenus vel faciendarum in antea, priuſquam huiuſmodi conſtitutio, prohibitio, ſeu præceptum ad notitiam ipſorum peruenerit, *d* nihil ſoluant, nec ſupradicti ſeculares quoquomodo recipiant. Et ſi ſoluerint, vel prædicti receperint, in excommunicationis ſententiam incidant ipſo facto. A ſupradictis autem excommunicationum & interdicti ſententiis nullus abſolui valeat (præterquam in mortis articulo) abſque ſedis apoſtolicæ auctoritate & licentia ſpeciali: Cum noſtræ intentionis exiſtat tam horrendum ſecularium poteſtatum abuſum nullatenus ſub diſſimulatione tranſire.

Omnia priuilegia derogantia huic conſtitutioni, ceſſat & irritat.

Non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis ſub quibuſcunque tenoribus, formis, ſeu modis, aut verborum conceptione conceſſis imperatoribus, regibus & aliis ſupradictis, quæ contra præmiſſa in nullo volumus aliquibus vel aliquibus ſuffragari.

CAP. IIII.

Excommunicati ſunt, qui impediunt ſuper cauſis, quæ ad forum eccleſiaſticum de iure vel de conſuetudine pertinent, literas à ſede apoſtolica impetrare, vel ſuper ipſis coram ordinariis vel delegatis eccleſiaſticis litigare. Io. And.

Idem.

Qvoniam (vt intelleximus) quorundam iuſtitiariorum, balliuorum, iudicumve ſecularium ac temporalium dominorum in quibuſdam partibus præſumptuoſa temeritas ſic excreuit, vt in terris eorum ſiue diſtrictibus literas apoſtolicas impetrantes, vel ad iudices ordinarios eccleſiaſticos recurrentes ſuper cauſis, negotiis, ſeu quæſtionibus, quę ratione perſonarum aut rerum de iure aut antiqua conſuetudine ad forum *e* eccleſiaſticum pertinent, obtinere non poſſunt in eis per eoſdem ordinarios iudices vel apoſtolicas literas iuſtitiæ complementum: quin potius ſuper illis recurrere ad iudicium ſeculare, vel a lite, cauſa ſeu quæſtione deſiſtere compelluntur: Nos iuſtitiam noſtram & eccleſiæ ſponſæ noſtræ nolentes negligere, qui alios in ſua iuſtitia confouemus: ſtatuimus diſtrictius inhibēdo, ne quis impetratores literarum noſtrarum, vel alios in foro eccleſiaſtico delegato ſeu ordinario litigantes, ſeu litigare volentes, ſiue ambæ partes hoc voluerint, ſiue vna ſuper cauſis eccleſiaſticis, ſiue quæ ad forū eccleſiaſticum ratione perſonarum, negotiorum, vel rerum de iure vel de antiqua conſuetudine pertinere noſcuntur, per ſe vel per alium ad deſiſtendum, vel in foro ſeculari de quæſtionibus huiuſmodi litigādum per eorundem iudicum eccleſiaſticorum vel impetrantium, aut litigantium ſeu

a *Quærebat Ioan. Mon. in iſto cap. Quid ſi fiat impoſitio tallia non eccleſiaſticis perſonis, ſed eorum hominibus, nunquid eſſet locus pœnæ huius cap. Et dicebat quod ſic, quia ſit fraus legi, de qua infra de regul. iur. cap. fin. & ſupra de priuileg. quanto, ſi & infra eod. cap. vnic. ſecundum Lupum. Abb. Dom. Philip. dicit quod nullo caſu habebit locum hæc conſtitutio, quia penitus reuocata cum ſuis declarationibus, vt ibi Doctorum communis. Gl. Fontanus.* b *alias, dolentes.*

a *al. ſiſtere.* b *al. ſiſata.* c *In manuſc. legitur conſtanter ita: & conceſſionis.* d *al. peruenerint.* e *Quæ ſint illa cauſa, vide in c. licet. de foro compe. in antiq. Bart. in extrauag. ad reprim. in verb. denunciat.*

Digitized by Google

volentium litigare, aut propinquorum ipſorum ſeu terrum illorum, aut eccleſiarum ſuarum etiam captionem modiſve aliis quibuſcunq; compellat ſeu compelli faciat vel procuret: niſi per ſe alioſve impediat, quò minus coram iudicibus eccleſiaſticis, delegatis ſeu ordinarias querelantes de cauſis, quæ (vt præmiſſum eſt, ad cognitionem pertinent eorundem: poſſint libere iuſtitiam obtinere: nec ad prædicta facienda det auxilium, conſilium, vel fauorem. Si quis verò contra præſumpſerit, excommunicationi ſe ipſo facto nouerit ſubiacere: à qua (niſi iam iudici, cuius cognitio fuerit impedita, vel iuriſdictio vſurpata, quàm parti, quæ turbata in proſecutione fuerit ſui iuris: de iniuria, damnis, expenſis, & intereſſe prius per eundem integrè fuerit ſatisfactum) nullatenus abſoluatur.

CAP. V.

Domini temporales prohibentes ſubditis, ne cum perſonis eccleſiaſticis contrahant, vel communia obſequia exhibeant: ipſo facto excommunicationem incurrunt. h. d. Dominicus.

Idem.

EOs, a qui temporale dominium obtinentes ſuis ſubditis, ne prælatis aut clericis, ſeu perſonis eccleſiaſticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eiſdem, neq; ipſis bladum molant, coquant panem, aut alia obſequia exhibere præſumant, aliquando interdicunt (cum talia in derogationem libertatis eccleſiaſticæ præſumantur) eo ipſo excommunicationis ſententię decernimus ſubiacere.

NE CLERICI VEL MOnachi ſecularibus negociis ſe immiſceant,

TITVLVS XXIIII.

CAP. I.

Capitulum ſuper ſpecula prohibens audientiam legum vel phyſica, non includit parœciales eccleſias habentes, niſi ſint plebania habentes ſub ſe capellas, in quibus clerici perpetuo inſtituantur. h. d. Dominicus.

Bonifacius octanus.

STATVTVM b felicis recordationis Honorij papæ tertij prædeceſſoris noſtri, quod decanis, archidiaconis, præpoſitis, plebanis, cantoribus, & aliis clericis habentibus perſonatus, audire leges vel phyſicam interdicit: ad eos, qui parœciales eccleſias obtinere noſcuntur, piæ memoriæ Clementis papæ quarti prædeceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, declaramus præſentis conſtitutionis oraculo ratione eccleſiarum huiuſmodi non extendi. Niſi eædem eccleſiæ fuerint plebaniæ ſub ſe capellas habentes, in quibus inſtituantur clerici perpetui, nequeuntes ab ipſis abſque cauſa rationabili amoueri.

CAP. II.

Excommunicatus eſt ipſo facto religioſus profeſſus habitum temerariè dimittens, vel ad quæcunq; ſtudia accedens, non obtenta licentia à prælato & conuentu. Doctores ſcienter docentes, vel in ſcholis retinentes ad leges vel phyſicam tales religioſos, ſimiliter excommunicationem incurrunt. h. d. Dominicus.

Idem.

VT a periculoſa religioſis euagandi materia ſubtrahatur, diſtrictius inhibemus, ne de cætero aliquis quamcunque religionem tacitè vel expreſsè profeſſus, in ſcholis vel alibi temerè habitum religionis ſuæ dimittat: nec accedat ad quæuis ſtudia literarum, niſi à ſuo prælato cum conſilio ſui conuentus vel maioris partis eiuſdem ſibi eundi ad ſtudium, licentia primitus ſit conceſſa. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto. Doctores quoq; ſiue magiſtri, qui religioſos habitu ſuo dimiſſo leges vel phyſicam audientes ſcienter docere, aut in ſcholis ſuis præſumpſerint retinere: ſimili eoipſo ſint ſententia innodati.

CAP. III.

Clericus in loco temporalis iuriſdictionis ſuæ ſuper delicto ibi commiſſo delegans, vt veritate inquiſita iuſtitiam exequatur: irregularis non efficitur, licet pœna ſanguinis inferatur. h. d. Dominicus.

Idem.

EPiſcopus b ſeu quicunq; alius prælatus, vel clericus iuriſdictionem obtinens temporalem: ſi homicidio aut alio maleficio ab aliquibus in iuriſdictione ſua commiſſo, balliuo ſuo aut alij cuicunq; iniungat, vt ſuper hoc veritatem inquirens iuſtitiæ debitum exequatur, irregularis cenſeri non debet: quamuis ipſe balliuus vel alius contra malefactores ad pœnam ſanguinis proceſſerit iuſtitia mediante. Nam licet clericis cauſas ſanguinis agitare non liceat, eas tamen (cùm iuriſdictionem obtinent temporalem) debent & poſſunt metu irregularitatis ceſſante aliis delegare.

a *Vide Anch. conſil. 11. incip. factum ſuper quo petitur conſil. & Lapum allegatione 95. incip. inſpeximus.* b *Vide Doct. & in primis Panorm. in cap. nō magnoperè. & in cap. fin. extr. ne clerici vel monachi. & Innocent. in cap. firmiter. extrà, de ſumm. Trinitat. & fide Catholica.*

a *Multa huc ſpectantia, vide per Calderinum conſil. 2. titul. de magiſtris. & per Abbatem conſil. 84. libro 1.* c *Præter Doctor. hic, vide notata in cap. ex literis extrà, de exceſſ. prælat. & in cap. in archiepiſcopatu. de raptoribus.*

FINIS.

SEX-

SEXTI DECRETALIVM

LIBER QVARTVS.

DE SPONSALIBVS ET MATRIMONIIS.

TITVLVS PRIMVS.

CAPVT VNICVM.

Sponſalia pura & certa ex conſenſu valida, licet aliàs nulla, inducunt publicam honeſtatem: quæ habet dirimere ſequentia ſponſalia, ſed non præcedentia.

Bonifacius VIII.

EX ſponſalibus *a* puris & certis etiam ſi conſanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, religionis, aut alia quauis ratione ſint nulla, dummodo non ſint nulla ex defectu conſenſus, oritur efficax ad impediendũ & dirimendum ſequentia ſponſalia vel matrimonia, non autem ad præcedentia diſſoluendum, impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis: *b* Quare ille, qui ſponſalia purè ac determinatè cum aliqua muliere contraxit, & poſtmodum cum ſecunda prioris conſanguinea idem fecit, ex priorum ſponſaliorum vigore (quibus per publicæ honeſtatis iuſtitiam ex ſecundis ſponſalibus ſubſecutam minimè derogatur) ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus.

Publicam honeſtatem non inducunt ſponſalia conditionalia ante euentum. h. d. Ioan. And.

Ille vero, qui ſponſalia cum aliqua muliere *c* ſub conditione contraxit, ſi poſtmodum ante conditionis euentum cum alia prioris conſanguinea per verba contraxerit de præſenti, cum ſecunda remanere debebit. Cum ex ſponſalibus conditionalibus ante conditionem extantem ſicuti conſenſum non habentibus, & incertis nulla publicæ honeſtatis iuſtitia oriatur.

DE DESPONSATIONE impuberum.

TITVLVS II.

CAP. VNICVM.

Sponſalia amborum infantium vel alterius tantum per ſuperuenientiam maioris ætatis non validantur, nec publicam honeſtatem inducunt: niſi fuerint ratificata tacitè vel expreſſè. hoc dicit vſq; ad §. Idem quoq; Domi.

Bonifacius VIII.

SI infantes *d* ad inuicem, vel vnus maior ſeptennio, & alter minor ſponſalia contraxerint: ipſi vel parentes pro eis niſi per cohabitationem eorum mutuam, ſeu aliàs verbo vel facto ipſorum liquidò appareat eoſdem in eadem voluntate factos maiores ſeptennio perdurare: ſponſalia huiuſmodi, quæ ab initio nulla erant, per lapſum dicti temporis minimè conualeſcunt: & ideo cum ſint nulla ratione defectus conſenſus, publicæ honeſtatis iuſtitiam non inducunt.

Sponſalia per verba de præſenti contracta inter impuberem vel puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent vt ſponſalia de futuro: nec in matrimonium tranſeunt ex ſola perſeuerantia ætatis: niſi aliter approbentur, inducunt tamen publicam honeſtatem h. d. Dominicus.

Idem quoque ſi pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætatem malicia non ſupplebat, per verba contraxerint de præſenti. ſponſalia enim illa, quæ iuris interpretatione tantum fuerunt ſponſalia de futuro (licet verba conſenſum exprimentia de præſenti haberent, & matrimonium contrahere intenderent contrahentes) per aduentum pubertatis in matrimonium non tranſeunt de præſenti. nec matrimonium (quod vt matrimonium ætate non tenuit prohibente) per lapſum dicti temporis conualeſcit: niſi per carnis copulam ſubſecutam, vel aliquem modum alium contrahentes eoſdem eum eiuſdem perſeuerantia voluntatis ad pubertatis tempora peruenisse conſtiterit euidenter, per dictum tamen contractum, qui valuit vt potuit, non ſicuti agebatur, publicæ honeſtatis iuſtitia eſt inducta.

Sponſalia pro abſentibus filiis non tenent: niſi ipſis præſentibus, vel niſi approbauerint tacitè vel expreſſè ex poſt facto. hoc dicit Dominicus.

Porrò ex ſponſalibus, quæ parentes pro filiis puberibus vel impuberibus plerunque contrahunt, ipſi filij ſi expreſſè conſenſerint vel tacitè, vt ſi præſentes fuerint, nec contradixerint, obligantur: ex eis oritur iuſtitia publicæ honeſtatis. Et eſt idem, ſi filij tempore ſponſaliorum abſentes, & etiam ignorantes eadem ſponſalia poſt ſcientes ratificauerunt tacitè *a* vel expreſſè: aliàs ex ſponſalibus contractis à parentibus pro filiis, nec ipſi filij obligantur: nec publicæ honeſtatis iuſtitia inde ſurgit.

a *Vide Concil Triden ſeſſ. 24. de reform. matrim. ca 3. confert enim multum pro textu & gl.* b *de impedimento iuſtitiæ publicæ honeſtatis quid ſit, & vnde proueniat, vide S. Thomam in quæſtionibus additis ad tertiam partem q. 55. art. 4. & Doct. ſcholaſticos li. 4. ſent. diſt. 41.* c *No. Do. hoc illam dici mulierem. quæ nondum matrimonio copulata.* d *Vide S. Thom. in quæſtionibus additis ad 3. partem q 43 art. 1. & 2. & Doct. lib. 4 ſent. diſt. 27. & Dominic. cõſil. 24. reſp. quæ diffuſè.*

a *Vide Bart. in l. quo animo. ff. rem ra. ha. Font.*

DE COGNATIONE ſpirituali.

TITVLVS III.

CAP. I.

Inter baptizatum & leuantem filios, & vxorem leuantis ante carnaliter cognitam, & ſuſcipientem & patrem & matrem ſuſcepti, & ſimiliter de baptizante, ſpiritualis contrahitur cognatio. h. d. vſque ad § Ex confirmatione. Dom.

Bonifacius VIII.

NEdum [a] inter baptizatum & illum, [b] qui eum ſuſcepit de baptiſmo, ac inter eundem baptizatum & ſuſcipientis filios & vxorem ante ſuſceptionem carnaliter cognitam ab eodem: imo etiam inter ſuſcipientem, patremque baptizati & matrem, cognationem ſpiritalem in baptiſmo contrahi iure conſtat: quæ cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit poſt contractum. Et eadem quæ de ſuſcipiente ſunt dicta, ſunt de baptizante cenſenda.

Confirmatio frontis, inducit ſpiritualem cognationem ſicut baptiſmus. h. d. Dominicus.

Ex confirmatione quoque ſeu frontis chriſmatione, ſpiritalis cognatio eiſdem modis contrahitur: matrimonia ſimiliter impediens contrahenda, & dirimens poſt contracta.

CAP. II.

Compaternitas per cathechiſmum contracta, impedit matrimonium, ſed non dirimit. Ioan. Andr.

a Vide Concil. Trident. ſeſſ. 24. de refor. matrim. ca. 2. & B. Thom. in quæſt. additis ad 3. part. q. 66. per totum: & theol. eod. lib. 4. ſent. diſt. 42. b Procedit ſi ille eſt Chriſt. xxx q. 1. ca. 1. de conſ. diſt. 4. in baptiſmate. Ioan. Andr. in reg. ex. eod. ſ. de reg.

Idem.

PEr [a] cathechiſmum, qui præcedit baptiſmum ſacramentorum fundamentum & ianuam reliquorum, cognatio ſpiritalis contrahitur: per quam contrahendum matrimonium impeditur. Vt ex prædeceſſoris noſtri Clementis Papæ tertij decretali colligitur euidenter: dicendo enim, quòd talis res vix contrahendo matrimonio impedimentum afferret, velle videtur quòd afferat. nam quod vix fit, fieri tamen dubium non exiſtit. Per illam tamen cognationem matrimonium poſt eam contractum minimè ſeparatur.

CAP. III.

Vnus tantum interuenire debet in leuatione infantis de ſacro fonte vel chriſmatione frontis: tamen ſi plures interuenerint, cognationem contrahunt ſpiritalem. Et ex aliis ſacramentis cognatio non contrahitur. h. d. Dominic.

Idem.

QVamuis [b] non plures [c], quàm vnus vir, vel vna mulier accedere debeant ad ſuſcipiendum de baptiſmo infantem, iuxta ſacrorum canonum inſtituta: ſi tamen plures acceſſerint, ſpiritalis cognatio inde contrahitur: matrimonia contrahenda impediens, & etiam poſt contracta diſſoluens. De confirmatione inſuper, quantum ad hoc, idem iudicium eſt habendum. Ex datione verò aliorum ſacramentorum, cognatio ſpiritalis nequaquam oritur, quæ matrimonium impediat vel diſſoluat.

a Vide theolog. ſcholaſticos lib. 4. ſent. diſt. 42. & beatum Thom. in quæſt. additis ad 3. partem q. 55. artic. 2. b Vide Concil. Trident. ſeſſ. 24. de reform. matrim. c. 2. c Vide L. ad teſtium 4. fin. ff. de teſtam.

FINIS.

SEXTI DECRETALIVM LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS [a] INQVISITIONIBVS, & denunciationibus.

TITVLVS PRIMVS.

CAPITVLVM PRIMVM.

Ex confeſſione coram delegato inquirente ſuper certis criminibus deputato facta punitur confitens, licet dicat ſe prius diffamatum non fuiſſe, vel inquiſitionis capitula non habuiſſe. h. d. Dominicus.

Bonifacius VIII.

POſtquam [b] coram eo, qui contra te ſuper certis criminibus inquiſitor fuerat deputatus, eadem crimina fuiſti confeſſus, fruſtra confeſſionem tuam (quo minus puniaris ex ea, prout iuſtitia ſuadebit) eo prætextu impugnare contendis, quòd ſuper eiſdem criminibus nō fueras antea diffamatus. Vel quòd per eundem inquiſitorem capitula ſuper quibus contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt.

a De materia huius tit. vide plene per Hoſtien. in ſumma eod. tit. b Vide Peruſinum in c. dilecto. de appellat. & Alex conſ. 32. lib. 3. & Felin. c. 1. de except.

CAP. II.

Valet inquiſitio facta ſuper veritate criminum omiſſa inquiſitione infamiæ, ſi reus præſens tacuit. hoc dicit ſecundum Ioan. And.

Idem.

SI is, cui contra te commiſſa fuerat ſimpliciter inquiſitio ſuper certis criminibus facienda, proceſſerit re-

Digitized by Google

rit de præſente, nec reclamãte, aut quicquam ſuper hoc excipiente (infamiæ inquiſitione omiſſa) ad veritatem eorundem criminum inquirendam: proceſſum huiuſmodi ex eo quòd non fuit de infamia [a] primitus inquiſitum, vlterius impugnare nequibis.

DE HAERETICIS.

TITVLVS II.

CAP. I.

Propter crimen hæreſis clericum in quibuſcunq; ſacris ordinibus conſtitutum, ſolus eius epiſcopus degradare poterit. h. d. Dominicus.

Gregorius IX. *Remen. archiepiſ. epo, & ſuis ſuffraganeis.*

QVoniam epiſcoporum numerus ad degradationem clericorum à canonibus conſtitutus non poteſt de facili [b] conuenire: Concedimus, vt ſacerdotem vel alium clericum in ſacris ordinibus conſtitutum (cùm pro hæreſi fuerit curiæ ſeculari relinquendus, aut perpetuo immurandus) conuocatis abbatibus, aliiſque prælatis & religioſis perſonis ac literatis ſuæ diœceſis, de quibus expedire videbitur, ſuus ſolus poſſit epiſcopus degradare.

CAP. II.

Excommunicationem incurrit ſepeliens ſcienter hæreticos, vel eorum receptatores, defenſores, vel fautores, nec abſoluitur niſi exhumet eorum corpora, locus verò priuatur ſepultura. hoc dicit vſq; ad §. Inhibemus. Dominicus.

Alexander IIII.

QVicunque [c] hæreticos, credentes, receptatores, defenſores, vel fautores eorum ſcienter præſumpſerint [d] eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ vſque ad ſatiſfactionem idoneam excommunicationis ſententiæ ſe nouerint [e] ſubiacere. Nec abſolutionis beneficium mereantur, [f] niſi propriis manibus publicè extumulent, [g] & proiiciant [h] huiuſmodi corpora damnatorum. Et locus ille perpetua [i] careat ſepultura.

Excommunicari debent laici publicè, vel occultè diſputantes de fide hoc dicit. Dominicus.

Inhibemus quoque ne cuiquam laicæ perſonæ liceat publicè, vel priuatim de fide catholica diſputare. Qui verò contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.

Non valet promotio hæreticorum, eis credentium, fautorum, receptatorum, & defenſorum eorum, nec filiorum ſuorum vſq; ad ſecundam generationem, ad beneficia eccleſiaſtica, vel officia publica. hoc dicit. Dominicus.

Hæretici autem, credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorum, ipſorumq; filij [k] vſque ad ſecundam generationem ad nullum eccleſiaſticum beneficium, ſeu officium publicum admittantur. Quòd ſi ſecus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

Priuati ſunt habentes beneficia eccleſiaſtica ad preces hæreticorum: & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda, ſi ſcienter talia receperunt. hoc dicit. Dominicus.

Ad hæc quoſcunque viros eccleſiaſticos, qui ad preces huiuſmodi peſtilentium perſonarũ dignitates, perſonatus, & quæcunque alia eccleſiaſtica beneficia ſunt adepti: ex nunc priuamus taliter acquiſitis: volentes, quòd tales & habitis careant perpetuò: & ſi receperunt [l] illa ſcienter, ad alia vel ſimilia nequaquam in poſterum admittantur.

a *Et qualiter probari debet infamia alicuius, vide Romanum conſ. 267. & Cardinalem conſ. 3. de teſtib.* b *Nota hic quòd propter difficultatem relaxatur iuris ſolennitas: vt habes c. 5. eod. & l. 1. § ſi ff. de vent. in poſſ. mit. Font.* c *Vide Turrecrematã in ſum. de eccleſia l. 4. par. 2. c. 21.* d *al. præſumpſerit.* e *al. nouerit.* f *al. mereatur.* g *al. extumulet.* h *al. proiiciat.* i *al. perpetuò.* k *vide Cond[i]ſſalnum t. ac. de hær. q. 24. & repertorium Inquiſ. verbo filij.* l *al. receperint.*

Nulla eſt emancipatio filiorum vel ſubditorum per hæreticos facta, etiam ſi poſtea vitium detegatur. h. d. Domin.

Illorum autem filiorum emancipationem, quorum parentes poſt emancipationem, etiam huiuſmodi apparuerit ante ipſam à via veritatis ad hæreticæ ſuperſtitionis inuium declinaſſe, nullius volumus eſſe momenti, velut factam de hominibus ſui iuris: cùm dignum ſit, vt propter tanti atrocitatem delicti, filij eſſe in parentum hæreticorum deſierint poteſtate.

CAP. III.

Filij vel hæredes petentium in infirmitate ſua hæreticorum conſolationem, non admittuntur ad probandum, quòd non ſana mente, vel perdita loquela ſuſceperunt, ſi conſtat, quòd erant ſanæ mentis, vel ſi prius ſuſpecti, vel diffamati erant de hæreſi: alias admittuntur, ſcilicet per teſtes fide dignos non ſuſpectos. hoc dicit Dominicus.

Idem *inquiſitoribus hæreticæ prauitatis.*

FIlij, vel hæredes illorum, qui dum in ægritudinis lecto decumberent, petierunt hæreticos conſolaturos, vt ab eis per manus impoſitionem conſolationem reciperent ſecundum peſſimam conſuetudinem eorundem, ſicq; viam fuerint vniuerſæ carnis ingreſſi: ad probandum, quod ipſi defuncti conſolationem illam, imò verius deſolationem non [a] ſanæ mentis effecti ſuſceperint, vel poſt perditam iam loquelam (cùm tamen moris ſit (vt dicitur) apud eos, quòd nullum taliter conſolentur, qui non ſit ſanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam) admitti non debent: ſi dum viuebant, diffamati erant de hæreſi, vel ſuſpecti, aut legitimè conſtiterit, quòd ſanæ mentis exiſtentes huiuſmodi hæreticos petierunt. Alioquin admitti poterunt prædicti filij, vel hæredes ad probandum præmiſſa. Non tamen per vxores, filios, familiares, vel de ſuis aliquos, ſed per teſtes alios fide dignos, & ſpecialiter fidei zelatores.

CAP. IIII.

Relapſi in hæreſim ſunt tradendi curiæ ſeculari, licet pœniteat eos, & ad fidem redeant: non tamen denegantur eis ſacramenta pœnitentiæ & euchariſtiæ. h. d. Dominic.

Idem *eiſdem.*

SVper eo, [b] quod ſcriptum legitur, Eccleſia nulli claudit gremium redeunti: quodque ij, qui poſt abiurationem erroris, vel poſtquam ſe proprij antiſtitis examinatione purgauerint, ſi deprehenſi fuerint in abiuratam hæreſim recidiſſe, ſeculari decernuntur iudicio ſine vlla penitus audientia relinquendi: cùm ſcripturæ huiuſmodi videantur ſibi inuicem aduerſari, quid tenendum ſit per ſedem edoceri apoſtolicam poſtulaſtis. Nos itaque inquiſitioni veſtræ de fratrum noſtrorum conſilio reſpondemus, quòd taliter deprehenſis, etiam ſi (vt dictum eſt) ſine vlla penitus audientia relinquendi ſint iudicio ſeculari: ſi tamen poſtmodum pœniteãt, & pœnitentiæ ſigna in eis apparuerint manifeſta, nequaquam ſunt (humiliter petita) ſacramenta pœnitentiæ, ac euchariſtiæ deneganda.

CAP. V.

Excommunicati, participes, & ſocij criminis, admittuntur in teſtes contra hæreticos, ſi ſciunt veriſimiliter veritatem deponere, hoc dicit. Domin.

Idem *eiſdem.*

IN fidei fauorem, Concedimus, vt in negocio inquiſitionis hæreticæ prauitatis excommunicati & participes, vel ſocij criminis ad teſtimonium admittantur: Præſertim in probationum aliarum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores & defenſores eorum, ſi ex veriſimilibus coniecturis, & ex numero teſtium, aut perſonarum (tam deponen-

a *Quod ex verbis & actib. probatur: vt not. in l. ſi cum dotem. § ſin autem, ff. ſol. mat. c. hoc habet 46. diſt. & legitimus 93. diſtin.* b *Vide Zanchinum tract. de hæret. c. 16.*

tium, quàm eorum contra quos deponitur) qualitate, ac aliis circunſtantiis ſic teſtificantes falſa non dicere præſumantur.

CAP. VI.

Ordinarij, vel eorum delegati, & inquiſitores ſine pœna excommunicationis facere habent executionem iuſtitiæ contra hæreticos, per habentes iuriſdictionem ſecularem in loco: licet excommunicati ſint, vel de facto tantum illam iuriſdictionem præſideant. h. d. Dom.

Idem *eiſdem.*

PRæſidentes a regimini alicuius regni, prouinciæ, ſiue loci (licet excommunicati, vel de facto tantum, & non de iure iuriſdictionem habentes, ac eorum officiales ad requiſitionem ordinariorum, vel delegatorum ipſorum, aut inquiſitorum hæreticæ prauitatis non valentium ſine moris, diſpendio vel negocij periculo recurſum habere ad ſuperiores, qui legitimè in locis ipſis poſſint iuſtitiam exequi) poſſunt & debent contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defenſores eorum iuſtitiam, & ſuum officium exercere. Nec ſequentes huiuſmodi excommunicatos, propter hoc ſententiam excommunicationis incurrunt. Non tamen præſidentibus prælibatis, vel officialibus eorundem propterea in aliis caſibus intelligatur cōceſſum aliquid vel permiſſum.

CAP. VII.

Excommunicatus propter contumaciam non reſpondendi ſuper hæreſi, de qua erat ſuſpectus, poſt annum damnatur, vt hæreticus. hoc dicit. Dominicus.

Idem *eiſdem.*

CVm b contumacia (in cauſa præſertim fidei) ſuſpicioni præſumptionē adiiciat vehementem: ſi ſuſpectus de hæreſi vocatus à vobis, vt de fide reſpondeat, excommunicationis vinculo (pro eo quòd parere ſubterfugit, aut contumaciter ſe abſentat) per vos fuerit innodatus, quam ſi c per annum animo ſuſtineat pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur.

CAP. VIII.

Abiurans in iudicio hæreſim propter vehementem præſumptionem: ſi iterato labitur (licet non fuiſſet probatum plenè) relapſus dicitur, ſecus ſi leuis erat præſumptio. h. d. vſq; ad § Eum verò. Dominicus.

Idem *eiſdem.*

ACcuſatus de hæreſi vel ſuſpectus, contra quem de hoc crimine magna & vehemens ſuſpicio orta erat, ſi hæreſim in iudicio abiurauit, & poſtea committit in ipſa, cenſeri debet quadam iuris fictione relapſus: licet ante abiurationem ſuam, hæreſis crimen plenè probatum contra ipſum.

Si autē leuis & modica ſuſpicio illa fuerit, d (quanquam ex hoc ſit grauius puniendus) non tamen debet in hæreſim relapſorum pœna puniri.

Culpabilis in vno articulo hæreſis generaliter poſtea abiurando, relapſus dicitur, ſi committit etiam in alium articulum ſeparatum. h. d. Dom.

Eum verò, qui in vna hæreſis ſpecie vel ſecta commiſit, aut in vno fidei articulo, ſeu eccleſiæ ſacramento errauit, & poſtmodum hæreſim ſimpliciter vel generaliter abiurauit, ſi extunc in aliam etiam hæreſis ſpeciem ſiue ſectam, aut alio articulo ſeu ſacramento committat, volumus, vt relapſum, in hæreſim iudicari.

Qui poſt abiurationem hæreſis, de qua conuictus fuerat, vel poſtea conuincitur, facto vel verbo hæreticis communicat in rebus hic prohibitis, relapſus dicitur. h. d. Dom.

Ille quoque, de cuius lapſu in hæreſim ante abiurationem, conſtiterat, vel nunc conſtat: ſi poſt illam hæreticos acceptet, a deducat, viſitet, ſiue aſſociet, aut dona vel munera eis donet, vel mittat, ſeu fauorem eis impendat, qui excuſati non poſſit etiam ſine adoratione: (vt verbis veſtris vtamur) meritò debet iudicari relapſus, cùm illum ex b approbata à ſe prius erroris conſequentia non ſit dubium id feciſſe.

Teſtis in cauſa hæreſis falſum deponens, licet periurus ſit, probat dicendo contrarium: dum tamen ex indiciis conſtet dictum non corruptionem, ſed veritatem continere. h. d.

Licet verò periuri à teſtimonio, etiam poſt pœnitentiam repellantur: ſi tamen ij, qui coram inquiſitoribus iurantes, tam de ſe, quam de aliis ſuper facto hæreſis dicere veritatem, eam celando detexerint, & poſtmodum velint corrigere dictum ſuum contra ſe, ac alios ſuos complices deponendo: cùm crimen huiuſmodi ſit exceptum, ſi ex manifeſtis indiciis apparuerit, tales non animi leuitate, aut odij fomite ſeu corruptione pecuniæ, ſed zelo fidei orthodoxæ dictum ſuum velle corrigere, ac modo (quæ prius tacuerant) reuelare in fauorem fidei (niſi aliud obſiſtat) ſtari debet, tam contra ſe, quàm contra reliquos atteſtationibus eorundem.

Inquiſitores ſuper hæreſi deputati, non ſe intromittant de diuinationibus vel ſortilegiis non ſapientibus hæreſim manifeſtam. h. d. Dominic.

Sanè cum c negotium fidei (quod ſummè priuilegiatum exiſtit) per occupationes alias non debeat impediri: peſtis inquiſitores hæreticæ a ſede apoſtolica deputati, de diuinationibus, aut ſortilegiis (niſi hæreſim ſaperent manifeſtè) intromittere ſe non debent, nec punire talia exercentes, ſed eos relinquere ſuis iudicibus puniendos.

Inquiſitores hæreſis de quæſtionibus vſurarum ſe intromittere non poſſunt. h. d.

De quæſtionibus præterea vſurarum motis, & contra illos, quibus reſtitutionē vſurarum in pœnitentia pro hæreſis crimine iniunxērunt, ac illi ſe & ſua ad hoc faciendum in iudicio eccleſiæ obligarunt, intromittere ſe non poſſunt: ne per cauſas huiuſmodi offendiculum negocio fidei præparetur.

Inquiſitores poſſunt compellere hæredes fautorum hæreticorum (qui tamen hæretici non erant) ad implendum pœnitentiam iniunctam in bonis temporalibus ſecus ſi mortui ſint antequam fuerit pœnitentia iniuncta. h. d. Dom.

Si verò d pro iis, quæ in hæreſi receptando, vel defendendo hæreticos ſeu eis fauendo, non tamen exiſtens hæreticus, quis commiſerit, ſub obligatione bonorum ſuorum inquiſitoribus ſe adſtrinxit ad recipiendam ab eis pœnitentiam & complendam: & ea licet iniuncta, non tamen peracta deceſſit: ſi per huiuſmodi pœnitentiam onus impoſitum fuerit proficiens ad ſalutem, in bonis eius temporalibus exequendum, ad complementum ipſius per inquiſitores cogi debent hæredes, vel alij ad quos cum ſuo onere bona huiuſmodi deuenerunt. Porrò, ſi propter huiuſmodi hæreticorum, receptationem, defenſionem, ſeu fauorem, quis ad faciendam pœnitentiam, quam inquiſitores ipſi iniungere vellent, bona ſua obligauerit eiſdem: & antequam ei pœnitentia iniungeretur, deceſſerit: eius hæredibus non eſt ſatisfactio pro extincto iam crimine iniungenda.

Poſt mortem hæretici declarari poteſt eum hæreticum fuiſſe, ad finem confiſcandi. Dom.

In eo verò caſu, quo hæredes ad ſucceſſionem non debent ob hæreſim ſui auctoris admitti, non obſtante, quòd auctore ipſo viuente hoc non fuerit (interueniente ipſius morte) per ſententiam declaratum e, ad confiſca-

a *Vide gl. fin. in c. 1. de offi. vicarij hoc eod. lib & Gondiſſaluum tract. de hær. & q. 19.* b *de intellectu vide Albertinum tract. de agnoſc. aſſert. q. 30. num. 73.* c *Dictio ſi, deeſt in antiquioribus codicibus etiam impreſſis, & ſeries orationis indicat abeſſe oportere.* d *al. fuit.*

a *al. recept.* b *al approbate.* c *Vide Zanchinum trac. de hæret. ca. 22.* d *In vetuſtioribus codicibus ita. ſi vero, ſi in hæ, &c.* e *al. ad occupationem.*

confiſcationem bonorum poſt mortem eiuſdem nihilominus procedatur.

Clerici inſtruentes teſtes, ne inquiſitores veritatem inueſtigent, puniri poſſunt per eos: & religioſi grauius puniuntur. h. d. Dominicus.

Sacerdotes inſuper, & alij clerici qui negocium inquiſitionis inſtruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes de celanda veritate, vel dicenda falſitate, ſeu eos indebitè liberando inuenti fuerint impedire (cùm non ſit dubium eos *a* ipſa facere in fauorem hæreticæ prauitatis) per inquiſitores à talibus compeſci poſſunt, & pœna debita caſtigari, tam per captionem perſonarum quàm alias, prout culpa exegit delinquentis. Religioſi etiam ſunt immutationis pœna, vel alia grauius puniendi quàm ſeculares: ſi inuenti fuerint in hæreſi, vel conſimilibus deliquiſſe.

CAP. IX.

Non valent ſtatuta per quæ inquiſitoris hæreſis officium impediatur, vel retardatur.

Vrbanus IIII.

STatutum *b* ciuitatis, caſtri, villæ, vel alterius loci, per quod negocium inquiſitionis hæreticæ prauitatis, directè vel indirectè (ne in eo liberè procedi valeat) contigerit impedtri, vel quomodolibet retardari nullius exiſtere firmitatis. Ipſiusque ciuitatis vel loci dominum, poteſtatem, capitaneum, conſules, vel rectores, per quem vel quos eadem ciuitas, ſeu locus regitur, quocunq; nomine cenſeantur, ad ſtatutum huiuſmodi loci diœceſano, vel eius vicario, aut inquiſitori, ſeu inquiſitoribus labis præfatæ, ſine moræ diſpendio exhibendum: & ſi tale inuentum fuerit, reuocandum omnino, vel ſaltem eatenus moderandum, quòd per illud inquiſitionis proceſſus non impediantur, vel aliquatenus retardentur, per cenſuram eccleſiaſticam decernimus compellendos.

CAP. X.

Officium inquiſitoris hæreſis morte concedentis non expirat: etiam quò ad negocia prius non cœpta vel exorta. h. d.

Clemens IIII. *inquiſitoribus hæreticæ prauitatis.*

NE *c* aliqui dubitationem ſolicitam excitantes in dubium reuocent, an officium inquiſitionis hæreticæ prauitatis ſolicitudini veſtræ intra certos limites ab apoſtolica ſede commiſſum, expiret per mortem Romani Pontificis, qui commiſit: Præſenti declaramus edicto, ipſum officium non ſolum quo ad negocia viuente mandatore incœpta, imò etiam quò ad integra & non cœpta, & quod plus eſt quantum ad ea quæ tunc nequaquam emerſerant in fauorem fidei pòſt committentis obitum perdurare.

CAP. XI.

Informat inquiſitores ad Deum, vt eius timorem hominum metui anteponant, in procedendo ſimul vel ſeparatim contra hæreticos & ſuos fautores: & etiam in eis abſoluendo cùm verè redierint.

Idem *eiſdem.*

VT *d* officium inquiſitionis cõtra hæreticos in prouincia, in qua vobis idem officium eſt commiſſum auctoritate apoſtolica poſſitis efficacius adimplere, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vbiq; in præfata prouincia ſimul vel ſeparatim aut ſingulariter (prout negocij vtilitas ſuadebit) contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defenſores eorum, necnon contra infamatos de hæreſi vel ſuſpectos, iuxta ſanctiones canonicas (hominum metu diuinoq; *a* timore propoſito) procedatis. Si verò aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad eccleſiæ vnitatem: ei iuxta formam eccleſiæ abſolutionis beneficium impendatis, & iniungatis eidem quod iniungi talibus conſueuit: prouiſo ſolerter ne ſimulata conuerſione redeant fraudulenter, & vos (imò ſeipſos) fallentes ſub agni ſpecie lupum gerant.

Inſtruit inquiſitores in modo examinationis teſtium: & in perſonis, quæ teſtificata ſcribere debeant. h. d.

Verum, quia in tam graui crimine cum multa oportet cautela procedi (vt in reos ſine vllo proferatur errore duræ, ac dignæ ſeueritas vltionis) volumus & mandamus, vt in examinatione teſtium, quos recipi ſuper crimine prædicto, ipſumq; contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religioſas & diſcretas perſonas: in quarũ præſentia per publicam (ſi cõmodè poteſtis habere) perſonam, aut per duos viros idoneos fideliter eorundem depoſitiones teſtium cõſcribantur. Ad conſcribendas *b* quoq; huiuſmodi depoſitiones teſtiũ, & ad faciendum omnia, quæ in commiſſo vobis officio ad ſcriniarij, ſeu tabellionis officium pertinent, teneri diſtricte præcipimus, cùm per vos fuerint requiſiti, omnes & ſingulos veſtri ordinis fratres: qui dum eſſent in ſeculo tabellionatus officium habuiſſe: aut exercuiſſe noſcuntur, & illos etiam, quibus idem tabellionatus officium ratione præfati negocij fidei fuit apoſtolica ſede commiſſum, & in poſterum committetur: concedentes huiuſmodi fratribus, necnon & aliis religioſis quibuslibet, qui ſimiliter dum eſſent in ſeculo, tabellionatus officium habuerunt *c* & exercuerunt, quibuſuis etiam clericis ſecularibus officium ipſum habentibus (etiam ſi iidem fratres religioſi & clerici ſint in ſacris ordinibus cõſtituti) exercendi liberè officium, ipſum quò ad præmiſſa, non obſtante ſtatuto aliquo contrario canonis vel ordinis, quocunque vallato munimine poteſtatem.

Inſtruit inquiſitores circa perſonas, per quas impediri poſſet, vel deferri inquiſitionis negocium. h. d.

Compeſcẽdi præterea monitione præmiſſa per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita, prædicatores quæſtuarios *d* (vbi contigerit pro inquiſitionis ſeu fidei negocio congregationem fieri, vel aliàs eidem negocio, quomodolibet ex hoc impedimentum aliquod afferri) à prædicationis officio, quod ad ipſos nullatenus pertinet (quorum intereſt tantum charitatiua ſubſidia ſuppliciter petere, ac indulgentiam ſi fortè habent exponere) liberam vobis & ſingulis veſtrum concedimus auctoritate præſentium facultatem. Denique, vt circa præmiſſa plenè vobis & ſingulis veſtrum coercitionis expedita, & inuiolabilis adſit auctoritas, volumus, vt ea omnia viriliter exequamini (ſi opus fuerit) inuocato auxilio brachij ſecularis, contradictores per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo. Non obſtantibus aliquibus priuilegiis vel indulgentiis quibuſcunque perſonis cuiuſuis conditionis, dignitatis vel gradus, religionis vel ordinis, comitatibus, *e* vel vniuerſitatibus ciuitatum & locorum ſpecialiter, vel generaliter ſub quacunque

a *al. ita: ipſos ea facere, &c.* b *Concordat reſcriptum Innocen. IIII. in cap. ad extirpanda § cæterum teneatur. & aliud reſcriptum Alex. IIII. incip. implacida relatio quæ habentur impreſſa in bullario literarum apoſtolicarum pro officio ſanctiſſimæ inquiſitionis.* c *Vide Dec. in ca. cauſam matrimonij. extr. de offic. deleg. & Arelatanum tract. de hæret. notabili 4.* d *Concordat reſcriptum Vrbani IIII. incip. licet ex omnib. vide hoc capitulum, accipiet lucem. habetur impreſſum in bullario literarum apoſtolicarum pro officio ſanctiſſimæ inquiſitionis.*

a *Leg. diuino timore poſtpoſito.* b *Vide reſcr. Alex. IIII. incip. ne commiſſa. & reſcriptum Pij IIII. incip. paſtoralis officij cura. habentur impreſſa inter literas apoſtolicas pro officio ſanctiſſimæ inquiſitionis.* c *aliàs, ita: habuerint & exercuerint.* d *Prædicatores quæſtuarios omnino ſuſtulit Concil. Trident. ſeſſ. 5. de reform. ca. 2. vlt. & ſeſſ. 21. de reform. c. 9.* e *In manuſcr. legitur, communitatibus.*

verborum expreſſione, vel forma à memorata ſede cõceſſis, vel in poſterum concedendis, cùm ex huiuſmodi, vel aliis priuilegiis, vel indulgẽtiis nullum vobis in tanta pietatis negocio velimus obſtaculum interponi: & conſtitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Statuimus inſuper, vt poteſtas capitaneus, ſeu rector, vel conſules, ſeu quiuis alij, qui ciuitati præſunt, vel loco alteri ad præſens, ſiue præerunt *a* in futurum, ad requiſitionem diœceſanorum, vel vicariorum ſuorum, ſeu inquiſitorum hæreticæ prauitatis, iurent præciſè attendere inuiolabiliter & *b* obſeruare, ac facere à ſuis ſubditis obſeruari toto tempore ſui regiminis, in terris ſuæ iuriſdictioni regiminiue ſubiectis conſtitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defenſores eorum ipſorumq; filios & nepotes à ſede apoſtolica promulgatas, ac etiam approbatas, quas, qui iurare noluerit & ſeruare, vt infamis, & tanquam hæreticorum fautor, ac de fide ſuſpectus officio, & honore ſui regiminis ſpolietur: nec vlterius, poteſtas, capitaneus, conſul, vel rector habeatur in aliquo, aut decætero in *c* aliquam dignitatem, vel officium publicum vlterius aſſumatur: & quæ vt poteſtas, balliuus, conſul, vel rector fecerit: nullam obtineant firmitatem.

CAP. XII.

Comprehendit iſta decre. plura vtilia pro expediendo officio inquiſitorum. dat enim eis poteſtatem committendi citationes, & ſententiarum denunciationes. dat poteſtatem vocandi peritos clerum & populum, vt eis aſſiſtant. dat poteſtatem procedendi contra illos, qui de ſua in aliam prouinciam ſe transtulerunt. dat poteſtatem repetendi libros & proceſſus, commutandi & mitigandi pœnas, priuandi & priuatos annunciandi officiis & honoribus hæreticos, fautores, & defenſores eorum: ita tamen quòd hoc fiat de diœceſanorum, vel in eorum abſentia vicariorum ſuorum conſilio: niſi iiſdem ſcienter talibus beneficia contuliſſent. h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII. *inquiſitoribus hæreticæ prauitatis.*

VT *d* commiſſi vobis officij debitum vtilius & vberius exequamini, ſanctæ memoriæ Innocentij. Alexandri, & Clementis prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, vobis & veſtrum ſingulis committendi citationes & denũciationes ſententiarum, quas in quoſlibet hæreticos, credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorum tuleritis. Aduocandi quoq; prout expedierit, peritos quoſlibet, vt vobis aſſiſtant, & in huiuſmodi ferendis ſententiis præbeant conſilium opportunum, ac eis, quod ſuper his vobis humiliter pareant in virtute obedientiæ iniungendi. Conuocandi etiam clerum & populum ciuitatum, caſtrorum, aliorumq; locorum (prout dicto negocio fidei videritis expedire.) Et contra illos, quos in prouincia, in qua vobis inquiſitionis officium eſt commiſſum hæreſis crimen conſtiterit commiſiſſe (licet ad alias partes ſe transferendos duxerint) procedendi. Necnon faciendi à quibuslibet aſſignari vobis libros, ſeu quaternos, & alia ſcripta in quibus inquiſitiones factæ, ac proceſſus per quoſcunq; auctoritate ſedis apoſtolicæ, vel legatorum eius habiti cõtra hæreticos continentur: & illorum, qui veſtris mandatis obediẽtes humiliter fiant propter hæreſim in carcere, vel muro recluſi, pœnam vnà cum prælatis, quorum iuriſdictioni ſubſunt mitigandi, vel mutandi, cùm videritis expedire: Priuandi præterea, vel priuatos nunciandi dignitatibus ac aliis beneficiis eccleſiaſticis de diœceſanorum, vel eis abſentibus vicariorum ſuorum conſilio, & officiis publicis, ac honoribus quibuſcunq; eoſdem hæreticos, credentes, receptatores, & defenſores ipſorum, eorumq; filios & nepotes plenam concedamus facultatem. Sunt autem diœceſani in priuando tales, vel nunciando priuatos beneficiis & huiuſmodi requirendi. Niſi forte conſtaret legitime, quod iidem ſcienter huiuſmodi perſonis eadem beneficia contuliſſent: tunc enim eos in his requirendos non eſſe cenſemus, ſed potius a ſuo iudice puniendos.

CAP. XIII.

Chriſtiani ad Iudaiſmum transeuntes & redeuntes, hæretici reputantur. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

COntra Chriſtianos, qui ad ritum tranſierint, vel redierint Iudæorum (etiam ſi huiuſmodi redeuntes, dum erant infantes aut mortis metu, non tamen abſolutè, aut præciſè coacti baptizati fuerunt) erit *a* tanquam contra hæreticos, ſi fuerint de hoc confeſſi, aut per Chriſtianos, ſeu Iudæos conuicti. Et ſicut contra fautores, receptatores, & defenſores hæreticorum: ſic contra fautores, receptatores, & defenſores talium eſt *b* procedendum.

CAP. XIIII.

Non confiſcantur dotes vxorum innocentium propter hæreſim maritorum. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

DEcreuit *c* felicis recordationis Innocent. Papa IIII. quòd propter hæreſim maritorum, vxorum catholicarum dotes non debeant confiſcari. Quod intelligendum fore cenſemus: niſi forte mulieres ipſæ cum viris matrimonia contraxiſſent, quos hæreticos tunc ſciebant.

CAP. XV.

Filij hæreticorum vſq; ad ſecundam lineam paternam, ad primam verò maternam, ſunt inhabiles ad beneficium eccleſiaſticum, vel officium ſeculare, ſi patres ante mortem eccleſiæ reincorporati non fuerint. h. d. ſecundum Dom.

Idem.

STatutum felicis recordationis Innoc. & Alexan. præd. noſt. ne videlicet hæretici, credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorum, ipſorumque filij vſq; ad ſecundam generationem ad aliquod beneficium eccleſiaſticum, ſeu publicum officium admittantur, quod ſi ſecus actum fuerit, ſit irritum & inane. Primum & ſecundum gradum per paternam lineam comprehendere declaramus: per maternam verò ad primum duntaxat volumus hoc extendi. Hoc ſane de filiis & nepotibus hæreticorum credentium, & aliorum huiuſmodi, qui tales eſſe, vel tales etiam deceſſiſſe probantur, intelligendum eſſe videtur: non autem illorum, quos emendatos eſſe conſtiterit, & reincorporatos eccleſiæ vnitati, & pro culpa huiuſmodi ad mandatum eccleſiæ pœnitentiam recepiſſe quam ipſi vel iam perfecerunt, vel humiliter proſecutioni eius inſiſtunt, vel parati fuerunt ad recipiendam eandem.

CAP. XVI.

Inquiſitor Papa ſuper hæreſi, ſine ſpeciali mandato non inquirit contra epiſcopum. ſed ſi eum culpabilem ſenſerit, annunciat Papæ. h. d. Ioan. And.

Idem.

INquiſitores *d* hæreticæ prauitatis ab apoſt. ſed. ſeu alio vel aliis quibuslibet deputati, de huiuſmodi crimine inquirere contra epiſcopos nequeant, aut eius prætextu procedere contra eos. Niſi in literis commiſſionis apoſtolicæ, quòd hoc poſſint, contineatur expreſſè. Si tamen inquiſitores ipſi epiſcopos, vel alios ſuperiores prælatos ſenſerint & inuenerint circa crimen

a *al. præfuerint.* b *al. ita: & ſeruare.* c *al. ad aliquam.* d *Vide reſcriptum Vrban. IIII. incip. licet ex omnibus & vt ergo. extat impreſſum. inter literas apoſtolicas pro officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis.*

a *aliàs eſt.* b *Verbum, eſt, deeſt in manuſc.* c *Vide Zanchinum tract. de hæret. cap. 15.* d *Vide Concil. Trident. ſeſſ. 24. de reform. cap. 5. & repertorium Inquiſitorum, verbo epiſcopus.*

hæreſeos

hæreſeos commiſiſſe, aut eos de hoc diffamatos exiſtere, vel ſuſpectos: id tenebuntur ſedi apoſt. nunciare.

CAP. XVII.

Non derogatur ordinarijs ſuper proceſſu hæreticorum, licet Papa generaliter alteri deleget. Et ſuper eodem facto epiſcopus & inquiſitor poſſunt procedere communiter vel diuiſim, vel proferre ſententiam, in qua ſi diſcordant, debent Papæ referre. Et epiſcopi qualitercunq; procedant, debent ſeruare modum inquiſitoribus impoſitum. h. d. Dom.

Idem.

PEr a hoc, quòd negocium hæreticæ prauitatis alicui, vel aliquibus ab apoſt ſed. generaliter in aliquis prouincis, ciuitate, vel diœceſi delegatur, diœceſanis epiſcopis, quin & ipſi auctoritate ordinaria, vel delegata (ſi habent) in eodem procedere valeant, nolumus derogari. Verùm, vt dictum inquiſitionis negocium efficacius, melius, vtiliusque procedat: concedimus, quod per epiſcopos ipſos, & per inquiſitores de facto eodem inquiri valeant communiter vel diuiſim: & ſi diuiſim proceſſerint, teneantur ſibi inuicem communicare proceſſus, vt per hoc poſſit melius veritas inueniri: & niſi hoc caſu inquiſitores in ſententiæ prolatione diœceſanis vel econtra duxerint deferendum, per vtroſque ſimul ſententia proferatur: in qua ferenda, ſi non conuenerint, per vtroſque negocium ſufficienter inſtructum, ad ſed. apoſt. remittatur. b Siue autem ordinaria, ſiue delegata epiſcopi poteſtate procedant: illum in procedendo modum obſeruent, quem inquiſitores poſſunt & debent per iura communia, vel per ſpeciales conceſſiones, ſeu ordinationes ſedis apoſtolicæ obſeruare.

CAP. XVIII.

Epiſcopis & inquiſitoribus hæreſis non reſiſtant, ſed omnino pareant domini temporales, & de eo crimine non cognoſcant: alias prout dicitur hic, puniuntur. h. d. ſecundum Zen.

VT inquiſitionis negotium contra hæreticam prauitatem, ad Dei gloriam & augmentum fidei noſtris temporibus proſperetur, leges, c quaſdam per Federicum olim Romanorum imperatorem, tunc in deuotione Romanæ perſiſtentem eccleſiæ promulgatas (quatenus Dei, & eccleſiæ ſanctæ ſuæ honorem promouent, & hæreticorum exterminium proſequuntur, & ſtatutis canonicis non obſiſtunt) approbantes & obſeruari volentes: vniuerſas ſeculi poteſtates & dominos temporales, ac prouinciarum, terrarum, ciuitatũ, aliorumq; locorum rectores, quibuſcunq; dignitatibus vel officiis, aut nominib. cenſeantur, requirimus & monemus, vt ſicut reputari cupiũt & haberi fideles, ita pro defenſione fidei diœceſanis epiſcopis & inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, à ſede apoſtolica deputatis, aut in poſterum deputandis pareant, & intendant hæreticorũ, credentium, fautorum, receptatorum, & defenſorum impiorum inueſtigatione, captione, ac cuſtodia diligenti, cùm ab eis fuerint requiſiti: & vt præfatas perſonas in poteſtatem, ſeu carcerem epiſcoporum, aut inquiſitorũ dictorum, vel ad locum, de quo ipſi vel aliqui ex eis mãdauerint, intra eorundem dominorum poteſtatem, vel rectorum diſtrictum ducant, vel duci faciant ſine mora: vbi per viros catholicos à præfatis epiſcopis, ſeu inquiſitoribus, vel eorum aliquo deputatos ſub arcta & diligenti cuſtodia teneantur, donec eorum negocium per eccleſiæ iudicium terminetur. Vtque de hæreſi à diœceſano epiſcopo vel inquiſitore, ſeu inquiſitoribus condemnatos, præfati poteſtates domini temporales, ſiue rectores, vel eorum officiales, ſeu nuncij ſibi relictos ſtatim recipiant indilatè animaduerſione debita puniendos: non obſtantibus appellationibus, ſeu proclamationibus prædictorum nequitiæ filiorum: cùm tam ſecundum ordinationem prædeceſſorum noſtrorum, quàm ſecundum legem imperialem, appellationis & proclamationis beneficium expreſsè ſit hæreticis & credentibus, ac eorum receptatoribus, fautoribus & defenſoribus interdictum. Prohibemus quoq; diſtrictius poteſtatibus, dominis temporalibus, & rectoribus eorundemq; officialibus ſupradictis, ne ipſi de hoc crimine (cùm mere ſit eccleſiaſticum) quoquo modo cognoſcant vel iudicent, ſiue captos pro eodem crimine abſq; dictorum epiſcoporum ſiue inquiſitorum, aut ſaltem alterius eorundem licentia, vel mandato à carcere liberent, aut executionem, ſibi pro huiuſmodi crimine à diœceſano vel inquiſitoribus, ſeu inquiſitore iniunctam, prompte (prout ad ſuum ſpectat officium) facere ſeu adimplere detrectent: vel aliàs diœceſanorum, aut inquiſitorum iudicium, ſententiam, ſeu proceſſum, directè, vel indirectè impedire præſumant. Si quis verò de prædictis poteſtatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, ſeu balliuis, contra prædicta fecerit, aut præfato fidei negocio ſæpefatis diœceſano epiſcopo vel inquiſitoribus incumbenti ſe opponere forte præſumpſerit, vel ipſum aliquatenus impedire, necnon & qui ſcienter in prædictis dederit auxilium, conſilium, vel fauorem, excommunicationis ſe nouerit mucrone percuſſum: quam ſi per annum animo ſuſtinuerit pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur.

a *Declaratur hoc ca. per extrauag. Benedicti incip. ex eod. habetur tit. de hær.* b *Vide Zanchin. tract. de hær. c. 19. & repertorium. Inquiſ. verbo Epiſcopus 4 quando Epiſcop.* c *Vide Bart. in l. Aurel. § idem quæſit. ff. de lib. leg. in cauſa. ff. de pro. lnnoc. c. cum venerabilis. de except. Fent.*

CAP. XIX.

Bona hæreticorum, ipſo iure ſunt confiſcata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehenſio bonorum fieri non debet per dominum ſecularem, niſi prius pronunciatum fuerit ſuper crimine per iudicem eccleſiaſticum, qui hoc poſſit. Io. And.

Idem.

CVm ſecundum leges ciuiles nefarias, naturæ contrarias, inceſtas nuptias contrahentes, eoipſo ſuarum dominium rerum perdunt: Et mulier humanam legem tranſgrediens, & (præſertim parentibus ſuis non conſentientibus) raptoris a nuptias eligens, bona omnia, quæ per legem ſibi obuenerant à raptore, ac aliis conſortibus raptus, ipſo iure amittat: certoque caſu deferantur in fiſcum. Ac etiam illicitas ſpecies tranſuehens.

Aut rerum vectarum profeſſionem b omittens, earundem ſpecierum & rerum proprietate hoc ipſo priuetur, & fiſco rerum & ſpecierum dictarum proprietas acquiratur. Bona hæreticorum (qui grauius, horribilius, ac deteſtabilius, quam prædicti delinquunt) ipſo iure de fratrum noſtrorum conſilio decernimus confiſcata. Confiſcationis tamen huiuſmodi executio, vel bonorum ipſorum occupatio fieri non debet per principes, aut alios dominos temporales (iuxta Gregorij Papæ præd. noſt. declarationem) antequam per epiſcopum loci aliam perſonam eccleſiaſticam, quæ ſuper hoc habeat poteſtatem, ſententia ſuper eoſdem crimine fuerit promulgata.

CAP. XX.

In cauſa hæreſis proceditur ſimpliciter & de plano, & dicta teſtium & accuſatorum non publicantur, ſi periculum timeatur. h. d. ſecundum Zen.

Idem.

STatuta quædam felicis recordationis, Innocentij, Alexandri, & Clementis prædeceſſorum noſtrorum quibuſdam declaratis, & additis recenſentes: concedimus, quod in inquiſitionis hæreticæ prauitatis nego-

a *Vide Concil. Tridẽn. ſeſ. 24. de reform. matrim. c. 6.* b *a profeſſionem.*

cio procedi poſſit ſimpliciter & de plano, a & abſq; aduocatorum ac iudiciorum ſtrepitu & figura. Iubemus tamen, quòd ſi accuſatoribus vel teſtib. in cauſa hæreſis interuenientib. ſeu deponantib. (propter potentiam perſonarum, contra quas inquiritur) videant epiſcopus vel inquiſitores graue periculum imminere b ſi contingat fieri publicationem nominum eorundem: ipſorum nomina non publicè, ſed ſecreto coram diœceſano epiſcopo vel eo abſente ipſius vicario, quando inquiſitores procedunt: quando verò procedit epiſcopus coram inquiſitoribus, ſi haberi commodè poſſit copia eorundem, ac nihilominus ſiue epiſcopus, ſiue inquiſitores proceſſerint, aliquibus aliis perſonis prouidis & honeſtis, iuriſq; peritis (quas ad hoc vocari, & eis per c totum proceſſum ſuper quo deliberandum eſt ſeriosè manifeſtari, ac integraliter explicari, & de ipſorum cõſilio ad ſententiam vel condemnationem procedi volumus) exprimantur: ſicq; (non obſtante, quòd illis contra quos huiuſmodi depoſuerunt, nomina ipſorum non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem iudicis inſtruendã plena fides depoſitionibus teſtium eorundem. Et vt eorundem accuſatorum & teſtium periculis efficacius occurratur, & cautius in inquiſitionis negocia procedatur: præſentis conſtitutionis auctoritate permittimus, quod epiſcopus vel inquiſitores ſecretum poſſint indicere illis quibus (vt præmiſſum eſt) proceſſum huiuſmodi explicabunt: & in eos ſi arcana conſilij, ſeu proceſſ', ſibi ſub ſecreto ab eiſdem epiſcopo, vel inquiſitoribus patefacta præter eorum licentiam aliis patefecerint, excommunicationis ſententiam quam ex ſecreti violatione ipſo facto incurrant (ſi eis expedire videbitur promulgare): ſic tamen, quòd inquiſitores epiſcopum, vel epiſcopus inquiſitores non excommunicent hac de cauſa, ſed epiſcopi ex iniuncto ex nunc à nobis ſub virtute ſanctæ obedientiæ diſtricto præcepto ad ſecretum huiuſmodi teneantur. Ceſſante verò periculo ſupradicto, accuſatorum & teſtium nomina (prout in aliis fit iudiciis) publicentur. Cæterum in his omnibus præcipimus, tam epiſcopos, quàm inquiſitores puram & prouidam intentionem habere, ne ad accuſatorum vel teſtium nomina ſupprimenda, vbi eſt ſecuritas periculum eſſe dicant: nec in eorum diſcrimen ſecuritatem aſſerant, vbi tale periculum immineret, ſuper hoc eorundem conſcientias onerantes. Conſtitutiones verò, ordinationes & mandata alia prædeceſſorum noſtrorum in negocio hæreticæ prauitatis facta, conceſſa, ſeu etiam ad conſulta reſponſa, quæ conſtitutionibus ſupra ſcriptis d ſuper eadem editis prauitate non obuient, in ſuo volumus robore permanere.

DE SCHISMATICIS.

TITVLVS III.

CAP. I.

In prima parte ponit arengam vſq; ad ver. Iacobum videlicet, in qua dicit, quod Columnen. Iacobus & Petrus olim cardinales & filij Ioannis, fratres ſcilicet dicti Petri diutius expectati noluerint ad cor redire, ſed in profundum malorum deſcendentes ſua aggrauabant delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præſentium & memoriam futurorum hic inſerit. Secundò ponit pœnas, quas protulit in ipſos Iacobum

a *De iſta clauſula vide Lanfrancum clem ſæpe. in nu. 1. 2. 3. & alios Doct. & Bart. in extrauag. ad reprimendum. in verbo Summarie.* b *Hodie ſemper præſumitur imminere tale periculum, & ideo indiſtinctè ſolet obſeruari, vt in crimine hæreſis, nunquam publicentur nomina accuſatorum vel teſtium. vide extrauag. Innoc. papæ, quam affert Repertorium inquiſitorum verbo. nomina.* c *Dictio. per. deeſt in manuſcriptis codicibus.* d *In antiquioribus legitur conſtanter ſupradictis.*

& Petrum ad ver. contra natos. Ibi tertiò ponit pœnas, quas tulit contra filios & poſteros dicti Ioannis vſq; ad ver. omnem. Ibi quartò imponit pœnas iis, qui deinceps deliberatè dictos Iacobum & Petrum pro cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Ioannis fauorem præbuerint: vſq; ad verſ. hoc & alia. Ibi quintò & vltimò ratificat, innouat, & confirmat prædicta, & ea præcipit inuiolabiliter obſeruari: & iubet ſimiles exceſſus puniri ſimilib. pœnis in poſterum. h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

AD ſuccidendos infructuoſos palmites peſtiferos & nociuos, quos (quaſi ficus fatua) domus a de columna produxit, neſcientes in ſemitis iuſtitiæ dirigere greſſus ſuos, ad cor reuerti, & agere pœnitentiæ dignos fructus, licet diutius expectatos (Iacobum, videlicet de columna, & Petrum nepotem ipſius olim ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, & filios quondam Ioannis, de columna fratris dicti Iacobi, & patris Petri præfati poſteros & fautores & ſequaces eorum) in virtute altiſſimi exurgentes, ſpiritualiter & temporaliter, contra eos duximus procedendum. Conſequenter dictis Iacobo & Petro, deſcendentib. in profundum malorum, & molientib. inconſutilem tunicã domini ſanctæ videlicet eccleſiæ ſcindere vnitatem, & vt gladium acuentibus linguas ſuas, & prorumpentibus, non tam in verba b blaſphemiæ & ſchiſmatica, quàm inſana, quæ in ſcriptis redacta ſub ſigillis, quibus antequam eſſent depoſiti vtebantur, per vrbem & diuerſa mundi climata deſtinauerãt æſtimantes loquacitatem facundiã, & maledicere conſcientiæ bonæ ſignum, & conficta materia diſputandi, quia veritate non poterant, nos ſaltem lacerare conuiciis præſumpſerunt: quorum dicta licet poſſemus ſuperiori aſſertione cõuincere, & luce clarioribus rationibus confutare, duximus eorum latratibus non dare reſponſum, vt contrita eorum rabies, auctoritate ſonora præſidentis in ſupremo iudicij ſolio frangeretur, & patens veritas per ſeipſam veniret in publicam notionem, noſtrumq; ſilentium in ſupplicium eis foret. proceſſus tamen contra ipſos & alios fecimus ſucceſſiue varios diuerſiſq; temporibus ſpirituales & temporales pœnas & ſententias continentes & mulctas: quorum (quia totum tenorem conſtitutionis in præſenti inſerere longum eſſet) ex eis quædam compendiosè collata huic noſtræ conſtitutioni duximus inſerenda, ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum: videlicet, quòd ex cauſis, quæ rationabiliter nos mouerunt, de fratrum noſtrorum conſilio depoſuimus dictos Iacobum & a Petrum à cardinalatibus eiuſdem eccleſiæ, & ab omni cardinalatus commodo & honore, ipſosq; iudicauimus ſchiſmaticos & blaſphemos, & tanquam hæreticos puniendos expoſitis perſonis eorum à fidelibus capiendis, omnibus beneficiis, officiis, honoribus, dignitatibus, & prælaturis perpetuò priuantes eoſdem, & reddentes inhabiles ad habenda, cunctis eorum bonis mobilibus & immobilibus, iuribus & iuriſdictionibus publicatis. Contra natos inſuper & poſteros dicti Ioannis ſpiritualiter & temporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum bonis & iuribus publicatis, & confiſcatis, ipſiſque poſteris dicti Ioannis per maſculinam & fœmininam lineam deſcendentibus indignis perpetuo redditis ad cardinalatus honorem, & quælibet officia, beneficia, & miniſteria in eccleſia memorata vel eius curia: alibi verò vſque ad quartam generationem. Omnem perſonam præſentem & futuram cuiuſcunq; fuerit præeminentiæ, con-

a *Huius appellatione non veniunt baſtardi dicunt Phil. dixit. 1. tit. prox. c. ſtatutum. adde glo. in clem. 1. de bap. Nic. de Vbal. in tract. de ſucceſſ. ab inteſt. Pont.* b *Alias ita: in verbo blaſphema & ſchiſmatica.* c *Vide l. ſi fortuna. § plurium. ff. ſi quis cau. & l. demonſtratio. ff. de condit. & demon. ff. Pont.*

actionis

ditionis, dignitatis, aut ſtatus eccleſiaſtici vel mundani (etiam ſi foret ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis) quæ ipſos Iacobum & Petrum, vel eorum alterum ſcienter & deliberate pro cardinalibus habuerit & tenuerit, aut ad cardinalatum admiſerit, ſeu votum eorum vel alicuius ipſorum ſuffragium in electione Romani Pontificis admiſerit, aut in pontificem Romanum elegerit, nominauerit, aſſūpſerit, vel receperit, ſeu dederit in his vel ad hoc auxilium, conſilium, vel fauorem excommunicationis ſententia duximus innodandum, à qua (abſq; expreſſa licentia Romani pontificis) non poſſit abſolui, nec etiam per collegium apoſtolicæ ſedis, eadem ſede vacante, eamq; prælatione, dignitate, ſtatu & honore eccleſiaſticis omnino priuamus: nihilominus omnes, qui dictis Iacobo & Petro, aliàs & natis dicti Ioannis fauorem præbuerint, vel auxilium in rebellione, vel ſchiſmate perſiſtentibus, excommunicationis ſententia innodantes. Hæc & alia per nos facta in prædictis noſtris proceſſibus, & in literis noſtris bullatis ſuper eis confectis contenta, hac conſtitutione perpetuo valitura ratificamus, cōfirmamus, & etiam innouamus, eandemque [a] de nouo facimus de fratrum noſtrorum conſilio prædictorum. Et vt dictorum malitia non inueniat ſucceſſorem & punitæ tranſgreſſionis exemplar, retrahat alios ab offenſa, ac in obliuionem veritas veniens, non vagetur incerta: ſtatuimus atque decreuimus [b] vt & ipſa inuiolabiliter obſeruentur, & quòd ſimiles exceſſus & culpæ pœnis ſimilibus in poſterum puniantur.

DE HOMICIDIO.

TITVLVS IIII.

CAP. I.

Per aſſaſſinos faciens, vel tantum mandans aliquem interfici, tanquam ab omnibus diffidatus abſq; alicuius prolatione ſententiæ incurrit excommunicationis & depoſitionis ab officio & beneficio h. d. ſecundum Zen.

Innocentius quartus *in concilio generali Lugdunenſi.*

PRo humani redemptione generis, de ſummis cælorum ad ima mundi deſcendens, & mortem tandem ſubiens temporalem Dei filius Ieſus Chriſtus, ne gregem ſui precio ſanguinis glorioſi redemptum aſcenſurus, poſt reſurrectionem ad patrem abſque paſtore dereſeret, ipſius curam B. Petro apoſtolo (vt ſuæ ſtabilitate fidei, cæteros in Chriſtiana religione firmaret, eorumque mentes ad ſalutis opera ſuæ accenderet deuotionis ardore) commiſit, vnde nos eiuſdem apoſtoli effecti (diſponente domino, licet immeriti, ſucceſſores, [c] & ipſius redemptoris locum in terris, quanquam indigne tenentes, circa gregis eiuſdem cuſtodiam ſolicitis excitati vigiliis, & animarum ſaluti iugis attentionis ac cogitationis intendere ſummouendo noxia, & agendo profutura debemus, vt excuſſo à nobis negligentiæ ſomno, noſtriq; cordis oculis diligentia ſedula vigilantibus, animas, Deo lucrifacere ſua nobis cooperante gratia valeamus.

Cum igitur illi qui ſic horrenda inhumanitate, deteſtandaq; ſæuitia mortem ſitiunt aliorum, vt ipſos faciant per aſſaſſinos occidi, non ſolum corporum, ſed mortem procurent etiam animarum (niſi eos exhuberans gratia diuina præuenerit, vt ſint armis ſpiritualibus præmuniti, ac omnis poteſtas tribuatur à domino ad iuſtitiam rectumque iudicium exercendum.) Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam [d] nefarias præſumptiones eccleſiaſticæ animaduerſionis mucrone ferire (vt metus pœnæ, meta huiuſmodi præſumptionis exiſtat) præſertim cùm nonnulli magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerint ſecuritatem ab eorundem aſſaſſinorum domino impetrare, ſicque abeu non abſque Chriſtianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam ſuam.

Sacri approbatione concilij ſtatuimus, vt quicunque princeps, prælatus ſeu quæuis alia eccleſiaſtica ſecularisve perſona, quempiam Chriſtianorum prædictos aſſaſſinos interfici fecerit, vel etiam mandauerit (quanquam mors ex hoc forſitan non ſequatur) aut eos receptauerit, vel defenderit ſeu occultauerit, excommunicationis & depoſitionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat ſententias ipſo facto: & illa libere aliis per illos (ad quos eorum collatio pertinet) conferantur, ſit etiam cum ſuis bonis mundanis omnibus tanquam Chriſtianæ religionis æmulus, à toto Chriſtiano populo perpetuo diffidatus, & poſtquam probabilibus conſtiterit argumentis [e] aliquem ſcelus tam execrabile commiſiſſe, nullatenus alia excommunicationis, vel depoſitionis, ſeu diffidationis aduerſus eum ſententia requiratur.

CAP. II.

Sine pœna irregularitatis poſſunt clerici de ſuis malefactoribus conqueri coram iudice ſeculari, etiam de criminibus, ex quibus debetur pœna ſanguinis, expreſſe proteſtando, quod ad pœnam ſanguinis non intendunt. h. d. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

PRælatis [b] vel clericis quibuſcunque, qui de laicis ſuis malefactoribus querelam penes ſecularem iudicem deponentes, petunt emendam ſibi fieri, & prouideri, ne contra eos talia de cætero præſumantur, proteſtando expreſſè quod ad vindictam [c] ſeu pœnam ſanguinis non intendunt, imputari non debet: quamuis aliàs in tali caſu de iure debeat pœna ſanguinis irrogari, ſi iudex mortem illis inferat iuſtitia exigente.

Alioquin ſi prælati aut clerici propter metum huiuſmodi (quia iudex ad pœnam ſanguinis poſſet [d] procedere de ſuis malefactoribus) taliter conqueri non auderent, daretur pleriſq; materia trucidandi eoſdem, & ipſorum bona liberè deprædandi.

CAP. III.

Mandāns aliquem verberari, ſecuta mors imputatur. hoc dicit. ſecundum Zen.

Idem.

IS, qui mandat aliquem verberari (licet expreſſe inhibeat ne occidatur vllatenus, vel membro aliquo mutiletur) irregularis efficitur, ſi mandatarius fines mandati excedens mutilet vel occidat. Cùm mandans in culpa fuerit, & hoc euenire poſſe debuerit cogitare.

DE VSVRIS.

TITVLVS V.

CAP. I.

Primò innouat & obſeruari præcipit Lateranenſe concilium contra vſurarios editum vſque ad ver & quam. Ubi præcipit omnibus dominis & vniuerſitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris ſuis conducere domos, ad exercendum fœnus vel conductas habere, & quòd aliquis eis ad hoc domos non locet, vſq; ad verſic. qui verò. Ubi imponit pœnam clericis contra facientibus, vſq; ad verſic. cæterum. Ubi imponit pœnam laicis, & hoc facit vſq; in finem. Ioan. And.

a *In antiquioribus libris ita: eademq; de nouo, &c.* b *al. decernimus.* c *Vide Turrecrematam in ſumma de eccleſia. lib. 2. 3. 4. 5. & 36.* d *al. stati tam nefarias præſumptiones.*

a *Vide l. non omnes. §. à barba. ff de remi.* b *Vide Decium conſil. 189. & Felinum in cap. afferte extra de præſumpt.* c *Præter doctores hic vide Felinum in cap. querelam. extr. de iureiurando.* d *al. poſſit.*

Gregorius decimus *in generali concilio Lugdunenſi*

VSurarum voraginem (quæ animas deuorat, & facultates exhaurit) compeſcere cupientes, conſtitutionem Lateranenſis *a* concilij contra vſurarios editam, ſub diuinæ maledictionis interminatione præcipimus inuiolabiliter obſeruari. Et quia, quo minor fœneratoribus aderit fœnerandi commoditas, eò magis adimetur fœnus exercendi libertas, hac generali conſtitutione ſancimus, vt nec collegium, nec alia vniuerſitas, vel ſingularis perſona cuiuſcunque ſit dignitatis, conditionis aut ſtatus, alienigenas & alios non oriundos de terris ipſorum publicè fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris ſuis conducere, vel conductas habere, aut aliàs habitare permittat: ſed huiuſmodi vſurarios manifeſtos omnes intra tres menſes, de terris ſuis expellant, nunquam aliquos *b* tales de cætero admiſſuri: nemo illis ad fœnus exercendum domos locet, vel ſub alio titulo quocunque concedat. Qui verò contra fecerint, ſi perſonæ fuerint eccleſiaſticæ, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi ſuſpenſionis: minores verò perſonæ, ſingulares excommunicationis: ſi autem collegium, ſeu alia vniuerſitas, interdicti ſententiam ipſo facto ſe nouerint incurſuros. Quam ſi per menſem animo ſuſtinuerit indurato, terræ ipſorum (quandiu in eis iidem vſurarij commorantur) extunc eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto. Cæterum ſi laici fuerint, per ſuos ordinarios ab huiuſmodi exceſſu (omni ceſſante priuilegio) per cenſuram eccleſiaſticam compeſcantur.

CAP. II.

Manifeſtis vſurariis licet mandauerint vſuras reſtitui, eccleſiaſtica ſepultura negabitur, niſi primò ſatisfiat, vel ſecundum formam huius decreti idoneè caueatur. Sepelientes eos contra hanc conſtitutionem, Lateranen. concil. pœnam incurrunt. Teſtamenta ipſorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis intereſſe, vel eos abſoluere, vel ad confeſſionem admittere. hoc d. Ioan. And.

Idem. *c*

QVanquam vſurarij manifeſti de vſuris, quas receperunt *d* ſatisfieri expreſſa quantitate vel indiſtinctè in vltima voluntate mandauerint: nihilominus tamen eis eccleſiaſtica ſepultura denegatur, donec de vſuris ipſis fuerit (prout patiuntur facultates eorum) plenariè ſatisfactum: vel illis quibus facienda eſt reſtitutio, ſi præſto ſint ipſi, aut aliis, qui eis poſſint acquirere, vel eis abſentibus loci ordinario, aut eius vices gerenti, ſiue rectori parœciæ, in qua teſtator habitat coram aliquibus fide dignis de ipſa parœcia (quibus quidem ordinario vicario, & rectori prædicto modo, cautionem huiuſmodi eorum nomine licet præſentis conſtitutionis auctoritate recipere: ita, quod illis perinde actio acquiratur) aut ſeruo publico de ipſius ordinarij mandato idoneè de reſtitutione facienda ſit cautum. Cæterum ſi receptarum vſurarum ſit quantitas manifeſta, illam ſemper in cautione prædicta exprimi volumus: alioquin aliam recipientis cautionem huiuſmodi arbitrio moderandam, ipſe tamen ſcienter non minorem quam veriſimiliter creditur, moderetur: & ſi ſecus fecerit, ad ſatisfactionem reſidui teneatur. Omnes autem religioſos & alios, qui manifeſtos vſurarios, contra præſentis ſanctionis formam ad eccleſiaſticam auſi fuerint admittere ſepulturam, pœnæ Lateranenſis concilij contra vſurarios promulgatæ ſtatuimus ſubiacere. Nullus manifeſtorum vſurariorum teſtamentis interſit, aut eos ad confeſſionem admittat, ſiue ipſos abſoluat: niſi de vſuris ſatisfecerint, vel de ſatisfaciendo *a* pro ſuarum viribus facultatum præſtent (vt præmittitur) idoneam cautionem.

Teſtamenta quoque manifeſtorum vſurariorum aliter facta non valeant, ſed ſint irrita ipſo iure.

a *Lateranenſe concil. ſub Alex. III. c. 25.* b *al. alios.* c *al. ita: Idem in eodem.* d *Supple cum effectu, ideo ſit cautum dicunt Ioan. And. Do. aduocatus ne in iſto caſu ſimpliciter formet articulum quod mutuauit ad vſuras, quia in mutuantibus tantum niſi probentur recepiſſe, textus non loquitur, facit not. in ſimili ſup. tit. et cap. 1. & promiſſio de dando non concludit dationem 1. q. 1. ſ. 8. eos. Fons.*

DE EXCESSIBVS PRAELATORVM, & *b* ſubditorum.

TIT. VI.

CAP. VNICVM.

Mendicantes non poſſunt acquirere noua loca ad habitandum, vel antiqua alienare vel mutare, abſq; ſpeciali licentia papæ: quæ de hac prohibitione faciat mentionem. In acquirentibus tamen loca pro eremitica vita ducenda, ceſſat prohibitio. hoc dicit Ioan. Andr.

Bonifacius octauus.

CVm ex eo, quòd prædicatores, minores, & religioſi alij mendicantes, in ciuitatibus, caſtris, villis, aut aliis locis ad habitandum domos vel loca de nouo ſuſcipiunt, ſeu olim ſuſcepta dimittũt, ſe ibidem ad alia transferentes, diuerſa ſcandala quandoque proueniant, & frequentes clamores ad ſedem apoſtolicam proferantur. Nos ſuper hoc prouidere volentes, hoc perpetuò prohibemus edicto, ne deinceps aliquis vel aliqui de prædictis quibuſcunque ſuper hoc priuilegiis muniti exiſtant (quæ ipſis contra tenorem conſtitutionis præſentis nullatenus volumus ſuffragari) in aliqua ciuitate, caſtro, villa, ſeu loco quocunque ad habitandum domos, vel loca quæcunq; de nouo recipere, ſeu hactenus recepta mutare, vel ea venditionis, permutationis, donationis aut cuiuſuis alienationis titulo quocunque in alios transferre præſumant, abſque ſedis apoſtolicæ licentia *c* ſpeciali, plenam & expreſſam faciente de prohibitione huiuſmodi mentionem: ſi ſecus egerint, irritum decernentes. Per hoc tamen eis, qui vitam duxerint eremiticam, ſeu ſolitariam eligendam, de maiorum ſuorum licentia (quin cellas, manſiones ſeu habitacula in eremo, ſiue locis vbi non ſit hominum habitatio de propinquo, poſſint acquirere ac mutare) non intelligimus interdictum.

DE PRIVILEGIIS.

TITVLVS VI.

CAP. I.

Exempti vel priuilegiati, vt non teneantur, niſi ſub certo iudice reſpondere, ratione delicti, contractus aut rei, ſi hæc ſint ibi vel ſita in loco non exempto, conueniuntur coram ordinario: ſed ratione domicilij non.

Innocentius quartus in *concilio generali Lugdunenſi.*

VOlentes *d* libertatem (quam nonnullis apoſtolica ſedes priuilegio exemptionis indulſit) ſic integram obſeruari, vt & illam alij non infringant: & ipſi eius limites non excedant *e* declaratione irrefragabili definimus, quod quantumcunque *f* ſic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti ſiue contractus, aut rei, de qua contra

a *al. ſatisfactione.* b *Hæc duo verba, & ſubditorum, deſunt in antiquis codicib. & in recentioribus magis emendatis.* c *Per iſtud excluditur hic legatus de latere. Philip. Fon.* d *Vide concil. Triden. ſeſſ. 7 de reform. c. 14. vbi hæc decretalis innouatur.* e *Priuilegiatus non debet excedere metas priuilegiorum, ſup. eod. ſane & cap. porrò.* f *al. ſtat quod quantumcunq;, &c.*

ipſos

ipſos agitur, ritè poſſunt coram locorũ ordinariis conueniri, & illi, a quò ad hoc ſuam in ipſos iuriſdictionem (prout ius exigit) exercere. Nunquid ergo carent omnino in his commodo libertatis? non vtique, quia nec coram ordinariis ipſis, dummodo ſit in loco exempto commiſſum delictum, vel contractus initus, aut res litigioſa, nec vbi domicilium habent ſi alibi delinquant vel contrahant, aut res ipſa conſiſtat, conueniri poſſunt aliquatenus ſuper iſtis. nec domiciliorum prætextu locorum diœceſani (ſi vbi deliquerunt vel contraxerunt aut res ipſa conſiſtit, illi conueniantur) remittendi eos illuc, vel ipſis ut illic reſpondeant, iniungendi habeant aliquam poteſtatem: ſaluis nihilominus talibus aliis, in quibus eos epiſcoporum iuriſdictioni ſubeſſe canonica præcipiunt inſtituta. Et idipſum decernimus circa illos, quibus vt non niſi ſub vno certo iudice teneantur de ſe conquerentibus reſpondere apoſtolico priuilegio eſt conceſſum.

Monaſterio priuilegiato vt eius monachi à quocunque interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint, ceſſat in illis ordinariorum iuriſdictio quo ad illa: niſi illi monachi mitterentur ad prioratus ſubiectos ordinariis: quia tunc etiam licet vtrobique ſint monachi, ordinarij etiam quo ad prædicta illos iudicant, quandiu ibi manent. h. d.

In eos b autem, quibus ne interdici, ſuſpendi vel excommunicari à quoquam valeant, à ſede apoſtolica eſt indultum (ſicut ſunt religioſi quamplures) in quorum priuilegiis continetur, ne quiſquam epiſcopus vel archiepiſcopus monaſteriorum ſuorum monachos pro alia cauſa vlloue loco interdicere, ſuſpendere, vel excommunicare præſumat, iidem ordinarij iuriſdictionem ſuam quantum ad iſta vbicunque illi fuerint, penitus exercere non poſſint. Niſi forſan ipſi monachi ad monaſteriorum ſuorum prioratus ordinariis eiſdem ſubiectos (ut uel gerant eorum c regimen, vel in eis tanquam proprij locorum ipſorũ monachi reſideant) fuerint deſtinati: tunc enim etſi liberè poſſint ad eadem monaſteria reuocari, ac tam illorum, quàm ipſorum prioratuum monachi reputentur (cum non ſit inconueniens aliquem d vtrobique locum habere monachicum) e vnum alteri ſubeſſe monaſterio, vel ab ipſo noſcitur dependere, ratione tamen eorundem prioratuum dicti ordinarij ſua iuriſdictione in ipſis etiam quo ad præmiſſa (quandiu morantur in illis) licitè vti poſſunt.

CAP. II.

Curia Romana habet ſtudium generale, & eius priuilegia. hoc dicit Ioannes Andreas.

Idem.

CVm de diuerſis mundi partibus multi confluant ad ſedem apoſtolicam quaſi matrem: nos ad communem tam ipſorum, quàm aliorum omnium commodum & profectum paterna ſolicitudine intendentes (vt ſit etiam mora huiuſmodi fructuoſa) prouidimus, quòd ibidem de cætero regatur, & vigeat ſtudium iuris diuini & humani, canonici videlicet & ciuilis. Vnde volumus & ſtatuimus, vt ſtudentes in ſcholis ipſis penes ſedem eandem talibus priuilegiis omnino libertatibus & immunitatibus gaudeant, quibus gaudẽt ſtudentes in ſcholis vbi generale regitur ſtudium, ac recipiant integrè prouentus f ſuos eccleſiaſticos ſicut illi.

CAP. III.

Docet quomodo intelligatur priuilegium quod habent quidam abbates de populo benedicendo, & quibus poſſint abbates conferre tonſuram. Ioan. And.

Alexander quartus. a

ABbates, quos Apoſtolica ſedes in exhibitione benedictionis ſuper populum ſpeciali priuilegio inſigniuit: in eccleſiis, quæ ad eos pertinent pleno iure, quando in eis diuina officia celebrant, poſſunt poſt miſſarum ſolennia & veſpertinas ac matutinas laudes benedictionem ſolennem ſuper populum elargiri. Alibi autem publicè aut per vias, ciuitates, caſtra, & villas, populis, & plebibus benedictionem facere vel impartiri non valeant. Niſi hoc eis expreſſo b apoſtolico priuilegio ſit conceſſum. Nec eis c licitum ſit aliis, quàm monaſteriorum ſuorum conuerſis, & qui ad illa conuolauerint, & in quos eccleſiaſticam & quaſi epiſcopalem iuriſdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonſuram. Niſi eis id competat ex pleno præfatæ ſedis indulto.

CAP. IIII.

Exempti in locis non exemptis oratoria vel capellas ſine diœceſanorum licentia conſtruere non poſſunt, nec in exemptis ſine licentia papæ. Nec poſſunt exempti aſſumere cauſas proprias ſuorum liberorum hominum in ſe, etiam ſi illi ſint ſui cenſuales. Ioan. And.

Idem.

AVctoritate ſedis apoſtolicæ de fratrum noſtrorum conſilio ſtatuimus, quod oratoria vel capellas, in locis non exemptis ſine diœceſanorum locorum ipſorum licentia exempti conſtruere non præſumant: neque in ſic conſtructis nec tempore interdicti (caſibus expreſſis in iure duntaxat exceptis) celebrent vel faciant celebrari diuina. Quòd ſi talia præſumpſerint, ab his per locorum ipſorum ordinarios compeſcantur. Et ſi quas propter hoc exemptorum ipſorum conſeruatores in eos ſententias protulerint, illas penitus reuocamus. Inhibemus inſuper, ne in locis etiam exemptis hoc ipſi exempti facere audeant, niſi ſuper his licentiam vel priuilegium habeant ſedis apoſtolicæ ſpeciale. Cauſas quoque ſiue lites proprias ſuorum hominum liberorum, quæ videlicet tantum ad ipſos homines pertinent, iidem exempti ſuo nomine, ſiue vt actores ſiue vt defenſores aliquatenus non aſſumant. Etiam ſi ſint ipſis dicti homines cenſuales: cum id nequaquam licitum ſit eiſdem.

CAP. V.

Priuilegium papæ, quod quis excommunicari, ſuſpendi, vel interdici non poſſit, non extenditur ad ſententias ordinariorum: niſi tale priuilegium ſit conceſſum regibus, reginis, vel ipſorum filiis vel religioſo loco vel ordini. h. d. Ioan. And.

Clemens quartus.

NE aliqui de indultis apoſtolicis confidentes, alios confidentius in ſuo iure moleſtent, & ordinariorum iuriſdictionem condemnent pariter & eludant: Omnes indulgentias & priuilegia quibuſcunque ſingularibus perſonis eccleſiaſticis vel ſecularibus cuiuſcunque ſint præeminentiæ, dignitatis, conditionis aut ſtatus, quòd interdici à quocunque, vel excommunicari non poſſint, nec terræ vel eccleſiæ ipſorum, eccleſiaſtico interdicto ſupponi, ſub quacunq; forma verborum conceſſa. Illis per quæ regibus & reginis eorumque filiis, nec non & religioſis quibuſcunq; non perſonarum tantum, ſed ordinum priuilegiatorum vel locorum ratione in hoc immunitas huiuſmodi conceditur duntaxat exceptis) de fratrum noſtrorum conſilio ad ordinariorum ſententias & proceſſus edicto perpetuo prohibemus extendi.

CAP. VI.

Inferiores prælati, quibus per priuilegium conceditur vſus mitræ, ſi ſunt exempti in prouincialibus & epiſcopalibus conciliis, vti poſſunt mitra aurifrizata non habentibus laminas aut

---

a *al. ita: & illi quoad hoc.* b *De intellectu vide Decium in cap. tuarum nu. 49. ext. de priuileg.* c *al. illorum.* d *Al. ita: aliquem ſic vtrobique, &c.* e *Al. monachum.* f *Vide concil. Trident. ſeſſ. 5 de reform. c. 1. in fine.*

a *In manuſcripto erat: Alexan. III.* b *al. expreſſe.* c *Vide concilium Triden. ſeſſ. 25. de reform. c. 10.*

gemmas. Bi ſi non ſunt exempti, albis & planis vtantur, aliis locis vtantur vt indulta permittunt.

Idem.

VT apoſtolicæ ſedis benignitas (quæ nonnullis abbatibus, *a* aliiſque prælatis, quibus non competit ex propria dignitate, cõceſſit in eccleſiarũ ſuarum gloriam, & honorem, quòd mitra *b* & aliis pontificalibus vti poſſint) prouideat ne inde ſcandala oriantur, ſic tamen, quòd ipſi priuilegiati ſuorum priuilegiorum non fruſtrentur effectu, & ea maioritate ac decore maiori ornatuum, maioritas appareat dignitatum: De fratrum noſtrorum conſilio præſenti decreto ſtatuimus, vt abbates & alij, quibus mitræ vſus eſt ab eadem ſede conceſſus, exempti quidem in prouincialibus conciliis, & epiſcopalibus ſynodis (quibus nonnulli eorum intereſſe tenentur) mitris tantummodo aurifriſiatis (non tamen aureas vel argenteas laminas, aut gemmas habentibus) vti poſſit: Non exempti vero ſimplicibus, & albis ac planis vtantur. In aliis verò locis exemptis, & non exemptis mitris liceat illis vti, prout conceſſa eis ab eadem ſede indulta permittunt.

CAP. VII.

In prima parte demonſtrat, quid iuris, cum quis ſolo priuilegio ſe dicit exemptum. In ſecunda ibi, ſi autem, quid iuris cum ſuper hoc, præſcriptionem allegat. In tertia ibi, quod ſi tales quid iuris, cum allegat vtrumq. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

CVm *c* perſonæ eccleſiaſticæ tam religioſæ, quàm ſeculares plura præſumunt, quæ ipſis infamiam pariunt, & aliis inferunt læſionem, prætextu exemptionis vel libertatis, quam aſſerunt ſe habere: ordinariorum correctiones & ordinationes ſubterfugientes, ac eorum forum ſiue iudicium declinantes: Nos volentes ſuper hoc de ſalubri remedio prouidere: ſtatuimus vt ij, qui ſe aſſerunt per priuilegia ſeu indulgẽtias apoſtolicæ ſedis exemptos: à locorũ ordinariis *d* requiſiti, huiuſmodi priuilegia vel indulgentias (quibus ſe dicunt fore munitos) ipſis ordinariis in loco congruo & ſecuro, aut aliquibus prudentibus viris omni ſuſpicione carentibus, ad hoc per dictos ordinarios deputatis intra terminum competentẽ pro facti qualitate ipſorum ordinariorum, vel delegatorũ ſuorum arbitrio moderandum, iuſto impedimento ceſſante oſtendere, ac ad legendum integraliter, *e* exhibere: necnon de articulis, de quibus controuerſia fuerit, tranſcriptum tradere teneantur. Si antẽ ad fundandam intentionẽ ſuam ſuper huiuſmodi libertate ſolummodo præſcriptionẽ canonicam duxerint opponendam: eiſdẽ ordinariis vel delegatis ab eis viris prudentibus non ſuſpectis, de præſcriptione huiuſmodi facere debent fidẽ. Quòd ſi tales priuilegio & præſcriptione aſſerant ſe munitos: priuilegiũ quidem ipſum exhibeant, vt in primo huiuſmodi conſtitutionis articulo ſuperius eſt expreſſum. Et ſi priuilegium exhibitũ non ad plenum per ſe ſufficiat ad exemptionem ſeu libertatem huiuſmodi comprobandam, ſed tale eſt, quod ſaltẽ cauſam præbeat præſcribendi: coram perſonis prædictis annorum xl. præſcriptionem teneantur probare, præſcriptioniſq; probatione pendente, licet ordinariorum intentio de iure communi fundetur: tamen quia de priuilegio (quod ſaltem cauſam præſcribendi præbet, faciunt fidẽ in libertatis vel exemptionis poſſeſſione: non violenta, non clandeſtina, nec conceſſa precario, de qua fidem coram eiſdem fecerint, non turbentur: ſi verò priuilegium per ſe ſufficiens, quando ſolo priuilegio ſe defendunt, vel ſaltem tale, quod præſcriptioni canonicæ cauſam præſtet, cùm præſcriptionem allegant, non exhibuerint, vt eſt dictum (cum de iure communi ordinariorum intentio ſit fundata) ſua iuriſdictione vti poſſint in eoſdem liberè: donec de præſcriptione canonica (vt præmiſſum eſt) fecerint plenam fidem.

CAP. VIII.

Interdictus eſt ingreſſus eccleſiæ regularibus vel ſecularibus (quamuis exemptis) qui ſcienter celebrant vel celebrari faciunt diuina in ciuitatibus vel locis interdictis: niſi ſecundum permiſſionem iuris, vel qui excommunicatos vel interdictos publice ad diuina officia, ſacramenta vel ſepulturam admittunt. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

EPiſcoporum *a* & aliorum prælatorum querelis frequentib. & queruloſis clamoribus excitati, præſenti decreto duximus ſtatuendum, ne aliqui ſeculares aut regulares quantumcunque exemptionis ſeu libertatis ſedis apoſtolicæ priuilegiis communiti, cuiuſcunq; ordinis, religionis, ſtatus vel conditionis exiſtant, ſcienter celebrent vel faciant celebrari diuina in ciuitatibus, *b* caſtris, villis (niſi quatenus eis à iure conceditur) ſeu locis aliis interdictis ab ordinariis ſiue delegatis iudicibus vel à iure: aut excommunicatos publicè vel interdictos ad diuina officia ſeu eccleſiaſtica ſacramenta, vel eccleſiaſticam ſepulturam admittant. Qui vero contrà præſumpſerint (præter alias pœnas à iure ſtatutas) ingreſſum eccleſiæ ſibi nouerint interdictum: donec de tranſgreſſione huiuſmodi ad arbitrium eius, cuius ſententiam contempſerint, *c* ſatisfecerint competenter.

CAP. IX.

Primo ponit quando eximitur eccleſia, quid importet. Secundo, quando ipſius canonici. Tertiò, quando clerici. Et iſta ordinate declarat in qualibet partium affirmatiuè & negatiuè loquendo, ſecundum Ioann. And.

Idem.

PEr *d* exemptionem eccleſiæ conceſſam, ipſa eccleſia & ipſius monachi vel canonici, clerici etiam & conuerſi, perpetuoque oblati (non autem eccleſiæ eiuſdem presbyter, qui parœcianorum curam habet, quo ad ea, quæ ad curam eandem pertinent, nec ipſi parœciani etiam) intelliguntur exempti. Verùm ſi canonici alicuius eccleſiæ eximantur: ipſi ſoli canonici, non autem eccleſia vel alij eius clerici, ſunt exempti. Si autem clerici cuiuſuis eccleſiæ eximantur: tunc tam canonici, quàm alij clerici eximuntur, non tamen eccleſiã: niſi aliud in exemptionis priuilegio exprimatur.

CAP. X.

Formas priuilegiorum ponit hæc decretalis: quarum quædam exemptionem conferunt, quædam non. Ioan. And.

Idem.

SI papa in aliquo priuilegio vel ſcriptura non facta principaliter ſuper donatione *e* vel ſententia exemptionis ſeu libertatis, aliquam eccleſiam ad ius & proprietatem Romanæ eccleſiæ pertinere, vel conſimilia verba narret: non propterea illius eccleſiæ exemptio eſt probata, niſi de libertate aliter doceatur. Si autem eccleſiæ vel monaſterio exemptionis priuilegium cõcedendo, vel ſuper ipſius exemptione ſententiando (cum de ipſius exemptionis negotio ageretur) aſſerat ipſam

a *Abbates an dicantur eſſe prælati, vide Gemianum in cap. præſenti de off. ord. lib. 6.* b *Vide Barbatiam in cap. volentes. extr. de off. deleg.* c *Vide Antonium Capycium deciſione Neapolit. 209.* d *Supplent Dom. & Phil. ſeu alij, quorum iuriſdictio fundata eſt iure communi aut ſtatuto priuilegio notorio. quia Notorium facti, vt late Ancharanus, operatur idem quod notorium iuris. Font.* e *Vide Bart. in rubr. ff. de noui ope. nun. & l. prætor ff. de eodem Fon.*

a *Vide clement. ex frequentibus. de ſent. excommu. Calderinum conſil. 4. tit. de ſent. excommun. & late Felinum in cap. a nobis extr. de exceptio.* b *Ciuitatis appellatione quid veniat. vide per Felinum in . Rodulphus ext. de reſcrip.* c *Al. contempſerint.* d *Præter doctores hic vide Decium conſil. 15.* e *Al. dationе.*

ecclesiam

eccleſiam fore exemptam: aut eam iuris beati Petri exiſtere. ſiue ad ius & proprietatem Romanæ eccleſiæ, vel ad Romanam eccleſiam ſpecialiter aut ſine medio vel etiam ſimpliciter pertinere: per hoc plene debet exempta huiuſmodi eccleſia iudicari. Cum enim iure communi omnes eccleſiæ per orbem diffuſæ ad Romanam eccleſiam pertineant, ſi id alicui concedatur eccleſiæ, vel de ea per ſeorſum ita iudicent: ex hoc ipſius comprobatur exemptio: vt priuilegij nihil aliàs allatura conceſſio ei, cui conceditur, & ſententia nullum aliter datura ſubſidium eccleſiæ (pro qua fertur) prærogatiuã (cum verba aliquid operari debeant) conferat gratiæ ſpecialis. Et eſt idem, ſi priuilegium contineat, vel ipſe papa per modum exprimat ſupraſcriptũ, quòd eccleſia ſit libera: ſeu quòd potiatur Romanæ eccleſiæ libertate: vel quòd in hoc prærogatiua gaudeat ſpeciali: aut ſi dicat indefinitiuè, quòd eccleſię Romanæ annuum cenſum ſoluat, ad perceptæ indicium libertatis: ſiue quòd ipſam eccleſiam eximit ab ordinarij *a* poteſtate: vel quòd non audeat illic epiſcopus cathedram collocare, aut imperandi (ſeu ordinationem quamuis leuiſſimam faciendi) exercere aliquam poteſtatem. Similiter ſi aliqui recipiantur in proprios & ſpeciales ſubiectos, cenſentur exempti. Non ſic ſi in proprios & ſpeciales filios Romanæ eccleſiæ ſint ſuſcepti: tales quippe exempti propterea non exiſtunt. Si verò dicatur ſimpliciter, quòd aliqua eccleſia Romanæ eccleſiæ annuum cenſum ſoluat: non propter hoc exempta eccleſia dici debet. Idem dicimus ſi circa aliqua per priuilegium concedatur libertas, & clauſula de cenſu annuo perſoluendo ſequatur: vt ſi aliquibus quòd ab alio, quam à papa ſeu eius legato excommunicari, ſuſpendi aut interdici non poſſint, vel aliquid aliud ſpecialiter à ſede apoſtolica ſit indultum: vel etiam dicatur, quod in ſpeciales Romanæ eccleſiæ filios ſint aſſumpti, & ſequatur in priuilegio, quod eccleſiæ Romanæ ad iudicium *b* libertatis perceptæ annuum cenſum ſoluant. His enim & conſimilibus caſibus ſic *c* in certis priuilegiati articulis, ordinariorum iuriſdictioni quantum ad alia ſunt ſubiecti. Licet autem ſic diuerſos priuilegiorum, quibus eccleſiæ ac monaſteria eximuntur, tenores ad litium materiam amputandam duximus deſignandos: per hoc tamen aliis exemptionum (ſi reperiantur) ſeu aliarum libertatum modis vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

CAP. XI.

Priuilegiati vt tempore interdicti poſſint celebrare diuina clauſis eccleſiis, alios etiam extraneos admittere non poſſunt. Et ſi fuerit ſingularis perſona ſuper hoc priuilegiata, familiares ſuos admittit: ſecus in familia conuentus taliter priuilegiati. Hoc priuilegio non gaudet ille, cuius culpa ponitur interdictum. hoc dicit. Dominicus.

Idem.

Licet *d* vobis conceſſum exiſtat, vt interdicti tempore ianuis clauſis, excommunicatis & interdictis excluſis, voce ſubmiſſa diuina celebrare poſſitis: ad ea tamen aliquos etiam ſi aliunde venerint (niſi ſuper hoc priuilegiati exiſtant) recipere nulla ratione debetis. Cum conceditur ſingulari perſonæ, vt modò præmiſſo tempore interdicti celebrare valeat, vel audire diuina: eius familiares domeſtici ad audiendum cum ea, & celebrandum ſibi diuinum officium, licitè admittuntur. Non ſic autem in familiaribus alicuius conuentus, ſeu collegij eſt cenſendum. illi enim niſi priuilegiati fuerint, admitti non debent. Huiuſmodi quoque conceſſione gaudere non poteſt is, cuius cauſa ſeu culpa, dolo vel fraude fuit *a* ſententia interdicti prolata, ſeu, qui ad perpetrandum delictum, cuius occaſione lata extitit, præbuit conſilium, auxilium, vel fauorem.

CAP. XII.

Epiſcopi cum altari viatico celebrare poſſunt, & ſibi facere celebrari: ita tamen, quòd non violent interdictum. hoc dicit. Ioannes Andreas.

Idem.

Quoniam epiſcopi *b* eorumque ſuperiores ſe habent diuerſis ex cauſis à ſuis eccleſiis & diœceſibus abſentare frequenter, nec ſemper poſſunt commodè ad eccleſias accedere pro miſſa celebranda vel audienda in ipſis, ſine qua eos tranſire non decet abſque cauſa rationabili vllam *c* diem: præſenti conſtitutione indulgemus eiſdem, vt altare poſſint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari vbicunque abſque interdicti tranſgreſſione illis permittitur celebrare vel audire diuina.

DE INIVRIIS, ET damno dato.

TITVLVS VIII.

CAP. VNICVM.

Repreſſalia contra perſonas eccleſiaſticas concedi, vel conceſſa extendi non debent. contra facientes (niſi reuocent intra menſem) ſingulares ſunt excommunicati, vniuerſitates interdictæ. Ioan. And.

Gregorius decimus, *in concilio generali Lugdunenſi.*

Et ſi pignorationes, quas vulgaris elocutio *d* repræſalias nominat, in quibus alius pro alio prægrauatur, tanquam graues legibus, & æquitati naturali contrariæ, ciuili ſint conſtitutione prohibitæ. Vt tamen earum prohibitio in perſonis eccleſiaſticis tanto amplius teneatur, quanto in illis ſpecialius inhibentur eas concedi contra perſonas prædictas, ſeu bona ipſorum *e* aut quantumcunque generaliter prætextu cuiuſuis conſuetudinis (quam potius reputamus abuſum fore) conceſſas, ad illas extendi præſenti decreto diſtrictius inhibemus. Illi autem, qui contrà fecerint, aduerſus perſonas eaſdem pignorationes, ſeu repræſalias concedendo, vel extendendo ad eas (niſi præſumptionis vel extenſionis tempore intra menſem) ſi perſonæ ſingulares fuerint, ſententiam excommunicationis incurrant: ſi verò vniuerſitas, eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto.

DE POENIS.

TITVLVS IX.

CAP. I.

De veteri iure poterat archiepiſcopus cum in prouincia ſua iuriſdictionem ſuam exequitur, punire nocentes iniuriantes ſibi, vel ancas, & familiæ ſuæ, ſi per id ſua iuriſdictio impeditur. alias non, niſi conſuetudo amplius tribuat. ſed hodie tales iniurias tunc punit, etiam ſi iuriſdictionem non impediant. h. d.

Innocentius quartus.

Romana *f* eccleſia: & infra. Licet autem Remen. archiepiſcopo ſuam prouinciam viſitanti eos, qui tunc ſibi, vel ſuæ familiæ, aut aliis, quos propter hoc per eandem prouinciam dirigit, & etiam

a *Al. ordinaria.* b *Alias, iudicium.* c *Al. ita: ſic ſcripti priuilegiati articulis al. ita: ſic inſerti priuilegiati articulis, &c.* d *de materia vide lateſſimè in c. alma mater. ſupra de ſent. excom.*

a *al. fuerit.* b *Et an appellatione epiſcopi veniat electus, vide Felin. in cap. cum in. de reſcript. verſ. tertiò reſtringitur.* c *al. ita: nulla die.* d *Vide l. librorum § quod tamen Caſſius ff. de legat. 3 Bart. in l. Labeo ff. de ſup le.* e *al. ipſarum.* f *Vide Alex conſ. 132. lib. 1. incipiente, circa primum dubium, vnde intelliges quando quis poſſit eſſe iudex in propria cauſa.*

quando concilium conuocat eos, qui nunciis ſuis, quos pro illo vel aliàs per prouinciam ipſam ſua debita iuriſdictione vtendo tranſmittit, iniuriari præſumunt: ſi hac occaſione ſua in his impediatur iuriſdictio, pro iniuria huiuſmodi (dummodo exiſtat notoria) propria auctoritate punire, niſi amplius ei de Remenſis eccleſiæ conſuetudine competere dignoſcatur. Sibi etiam & metropolitanis aliis in ſuis prouinciis (dum ſic in illis iuriſdictionem exercent) puniendi manifeſtas & notorias offenſas tunc eiſdem illatas vel ſuis (etiam ſi exinde impediri iuriſdictionem huiuſmodi non contingat) libera ſit de noſtra ſpeciali conceſſione facultas.

CAP. II.

Docet hac Decretalis, quibus aſſiſtentibus fieri debeat degradatio, de quibus veſtibus, ornamentis, libris & inſtrumentis in degradatione fiat expoliatio, & quibus verbis vtatur ipſe degradans. Ioan. And.

Bonifacius VIII. *Bitoren. epiſcopo.*

DEgradatio *a* qualiter fieri debeat, à nobis tua fraternitas requiſiuit. Super quo tibi taliter reſpondemus, quòd verbalis degradatio ſeu depoſitio ab ordinibus vel gradibus eccleſiaſticis eſt à proprio epiſcopo ſibi aſſiſtente, in degradatione clericorum in ſacris conſtitutorum ordinibus, certo epiſcoporum numero definito canonibus facienda: quanquam proprij epiſcopi ſententia ſine aliorum epiſcoporum præſentia ſufficiat in degradatione eorum, qui minores duntaxat ordines receperunt. Actualis verò ſiue ſolennis cœleſtis militiæ militis, id eſt clerici degradatio (cùm ad eam fuerit procedendum) fiet vt exauctorizatio eius, qui militiæ deſeruit armatæ, cui militaria detrahuntur inſignia, ſicq; à militia remotus caſtris reiicitur, priuatus conſortio & priuilegio militari. Clericus igitur degradandus veſtibus ſacris indutus, in manibus habens librum, vas, vel aliud inſtrumentum ſeu ornamentum ad ordinem ſuum ſpectans, ac ſi deberet in officio ſuo ſolenniter miniſtrare, ad epiſcopi præſentiam adducatur: cui epiſcopus publicè ſingula, ſiue ſint veſtes, calix, liber, ſeu quæuis alia, quæ illi iuxta morem ordinandorum clericorum, in ſua ordinatione ab epiſcopo fuerint *b* tradita, ſeu collata, ſingulariter auferat, ab illo veſtimento ſeu ornamento, quod datum vel traditum fuerat vltimo inchoando, & deſcendendo gradatim degradationem continuet vſque ad primam veſtem, quæ datur *c* in collatione tonſuræ, tuncque radatur caput illius ſeu tondeatur, ne tonſuræ ſeu clericatus veſtigium remaneat in eodem. Poterit autem epiſcopus in degradatione huiuſmodi vti verbis aliquibus ad terrorem illis oppoſitis, quæ in collatione ordinum ſunt prolata, dicendo presbytero hæc vel ſimilia verba in remotione planetæ: Auferimus tibi veſtem ſacerdotalem, & te honore ſacerdotali priuamus: ſicque in remotione reliquorum inſignium ſimilibus verbis vtens in ablatione vltimi, quod in collatione ordinum fuit primum, infra ſcripto, vel alio ſimili modo pronunciet ſiue dicat: Auctoritate Dei omnipotentis patris & filij & ſpiritusſancti ac noſtra, tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, degradamus, ſpoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio & priuilegio clericali.

CAP. III.

Quamuis inuentio carceris fuit ad cuſtodiam: tamen poteſt quis puniri pœna carceris perpetuò & ad tempus. Io. And.

Idem.

QVamuis *d* ad reorum cuſtodiam non ad pœnam carcer ſpecialiter deputatus eſſe noſcatur: Nos tamen non improbamus ſeu conuictos (eorum exceſſibus & perſonis, cæteriſque circumſtantiis prouida deliberatione penſatis) in perpetuum vel ad tempus prout videris expedire, carceri mancipes ad pœnitentiam peragendam.

CAP. IIII.

Pœna alicui impoſita, & eius poſteris, non extenditur ad poſteros lineæ fœmineæ: niſi aliud in iure, vel ſententia ſit expreſſum. hoc dicit. Zen.

Idem.

VBicunque *a* alicui & eius filijs ſeu poſteris vſque in certam generationem pœna imponitur ab homine vel à iure, pœna ipſa eos tantum afficit, qui per maſculinam, non per fœmininam lineam deſcendere dignoſcuntur. Niſi aliud in iure vel ſententia ſit expreſſum.

CAP. V.

Primò punit inſequentes, percutientes, aut capientes cardinales, & eius criminis ſocios. Secundò, eorum filios & nepotes. Tertiò, ipſis inſolitatoribus pœnam addit. Quartò, quam ſatisfactionem cùm abſoluentur, facere debeant: & quid per abſolutionem conſequantur. Quintò, de nudis conſiliariis, vel ſimpliciter fauentibus huic crimini. Sextò, ad collaterales permittit pœnas extendi. Septimò, punit de inſequentibus clericos vel religioſos familiares papæ vel cardinalium. Octauò, punit de occidentibus cardinales. Nonò, dicit poteſtates ſeculares nihilominus pœnis legalibus contra tales vti debere, & hanc conſtitutionem etiam facere obſeruari: & contra facientibus pœnam imponit. Ioan. Andr.

Idem.

FElicis recordationis Honorij papæ tertij, prædeceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, quibuſdam additis detractis de communi fratrum noſtrorum conſilio, ac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus vt ſi quis deinceps in hoc ſacrilegij genus irrepſerit, quòd ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalem fuerit hoſtiliter inſecutus, vel percuſſerit, aut ceperit, vel ſocius fuerit facientis, aut fieri mandauerit, vel factum ratum habuerit, aut conſilium *b* dederit vel fauorem, aut poſtea receptauerit vel defenſauerit ſcienter eundem: ſic vt reus criminis læſæ maieſtatis perpetuò ſit infamis, diffidatus *c* nihilominus & bannitus, ſit inteſtabilis, vt nec teſtamenti liberam habeat factionem, nec ad alicuius bona ex teſtamento vel ab inteſtato vocetur: quatenus ab omni ſucceſſione repulſus, publicaque repulſa confuſus minus inueniat ſuæ malitiæ ſucceſſorem: fiant *d* habitationes eius deſertæ, & vt non ſit, qui eas inhabitet, dentur cuncta ipſius ædificia in ruinam, & vt perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina teſtetur, nullo tempore reparentur: nullus ei debita reddere, nullus reſpondere in iudicio teneatur: quicquid etiam in donis inuenitur ipſius fiſci, vel reipublicæ dominio applicetur, vt ex illis nil tranſmittat ad poſteros, ſed potius eum ipſo quodammodo damnentur & ſua. Si qua verò feuda, locationes, officium vel beneficium ſpirituale vel temporale ab aliquibus eccleſiis obtinet, ſit eis ipſo iure priuatus, quæ ſic liberè ad eccleſias reuertantur, quod eccleſiarum rectores de ipſis pro ſua voluntate diſponant. Quòd ſi quis prædictorum filium vel filios habeat nepotem, vel nepotes per rectam lineam deſcendentes, beneficiatum ſeu beneficiatos quouis beneficio (etiam ſi pontificalem adeptus vel adepti fuerint dignitatem) ſint eis ipſo iure priuati: ſpe promotionis omnino ſublata. Nulli præ-

a *Qualiter hodie fieri poſſit degradatio, vide concil. Triden. ſeſſ. 13. de reform. c. 4. adde ea quæ notantur in c. 1. ſup. de hæret. eod. li.* b *al. fuerunt.* c *al. traditur.* d *Vide Io. Ananiam in c. à nobis, de apoſta. & Paln. in c. cum ſit. de for. compet.*

a *Præter Doctores hic vide aliqua per Decium in c. nouit. de Iudic.* b *Vide Decium in c. 1. de off. delegati.* c *Diffidare & bannire quid ſignificet, docuit Angelus de Peruſio conſil. 13. Ganimanum in c. 1 de homicid. lib. 6. & Petrus Godefredus in Anth. gaſaros c. de hæret.* d *Pſalm. 62.*

terea

terea talium filiorum atque nepotum ex virili ſexu deſcendentium ab eiſdem, alicuius aperiatur ianua dignitatis, aut honoris eccleſiaſtici vel mundani, ſeu ad alicuius loci regimen ſit aſcenſus, ſit eis poſtu andi negata facultas, ſit notorie *a* iudicatus, & quodlibet aliud officium ſeu miniſterium publicum interdictum: in iudiciis eorum aſſertio contra quenquam nihil fidei, nihil credulitatis inueniat, vt ad teſtimonium prorſus reddantur indigni: ſit eis ad ordines aſcenſus inhibitus, ſit ad beneficium vel officium eccleſiaſticum denegatus acceſſus, *b* & (vt magis famoſa ſit eorum infamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta pandatur eiſdem ſuper aliquo præmiſſorũ, omni *c* ſpe diſpenſationis adempta. Præſenti nihilominus adiicimus ſanctioni, vt ex inſecutione prædicta, ſicut ex iniectione manuum violenta, ipſo facto excommunicationis ſententiam quis incurrat, & tam inſecutor, quam alij ſuprà dicti tanti mali participes, quãdiu in ſua contumacia perdurarint, ſingulis diebus dominicis & feſtiuis pulſatis campanis, & candelis accenſis, per omnes illius loci eccleſias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, necnon ciuitatum & diœceſum vicinarum *d* excõmunicati publicè denuncientur: *e* nec ab alio, quàm à Romano pontifice poſſint abſolutionis beneficiũ obtinere, niſi duntaxat in mortis *f* articulo conſtituti.

Quum autem fuerint abſoluendi: primò ſufficienter & idoneè caueant quòd inferendæ pœnæ parebunt, & auxiliante domino pœnitentiam peragent iniungendam: deinde per omnes illius loci eccleſias principales vicinorumq; locorum diebus dominicis & ſolennibus incedant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, & ferulas deferentes in manibus; cum quibus per eaſdem eccleſias publicè fuſtigentur: ituri poſtmodum vltra mare, & ibidem acturi pœnitentiam per tres annos ad minus, nec exinde poſtmodum reuerſuri abſque ſedis apoſtolicæ licentia ſpeciali. Verùm cum talis gratiam reconciliationis meruerit (beneficio abſolutionis obtento) indulgeatur ei licentia, vt ſuam & ſuorum iniuriam proſequatur: & debitorum illorum, quæ contracta fuerint, *g* de poſtmodum acquiſitis repetitio non negetur. Illud autem non duximus omittendum, quod ſi quis fuerit in præmiſſis nudo conſilio aut ſimplici fauore culpabilis, iudex in talem pœnam meliatur ex culpa: vt ſecundum quod exceſſus exegerit, vindicta procedat. Cæterùm, quia dignum eſt, vt nefandi ratione flagitij vltionis ſeueritas amplius extendatur, & propter enormitatem culparum, plagarum modus exuberet, nec pœnis ſolitis contentetur: ſtatuimus, vt ad collaterales fratres, videlicet nepotes, & pronepotes talium poſſit extendere pœnas in huiuſmodi noſtra conſtitutione contentas, circumſpectio Romani pontificis prout circumſtantiæ rationabiles ſuadebunt.

Præmiſſis etiam dignum cenſuimus annectendum: vt ſi quiſquam aliquo prædictorum exceſſuum, quenquam de clericis vel religioſis noſtræ familiæ, vel cardinalium afficere fortè præſumpſerit, proportionetur pœna delicto: ita quòd vindicta ex æquo exceſſu reſpondente ab offenſa noſtrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas Dei vel noſtra ſeu fratrum noſtrorum reuerentia non coërcet. Si quis verò per ſe vel per alium occiderit cardinalem (quòd abſit) vel dederit cauſam mortis: vltra quam præmiſſa contineant, ſic in eum poteſtas iuriſdictionis inſurgat, ſic rigor vltionis inſiliat, quòd contra vitæ ſubſidium mortis ſolatium innocet, viuens pœnæ non culpæ, vindictæ ſpeculum non offenſæ. Per hoc quoque ſecularibus poteſtatibus non adimimus facultatem vtendi legibus contra tales, quas aduerſus ſacrilegos catholici principes ediderunt. quis enim locus regiminis poterit eſſe tutus, quis rector ſecuritate gaudebit, ſi Romana eccleſia (quæ omnium eccleſiarum diſponente domino caput eſt & magiſtra) caſibus iſtis ſubiicitur, ſi eius filij ſpeciales huiuſmodi periculis exponuntur? Quem eccleſiæ filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta non tangeret, & confuſio tam aſpera non moueret? Porrò ſi filius eſt, dolebit: ſi fidelis, matre fidei læſa lædetur. Quapropter ſi princeps, ſenator, conſul, poteſtas, vel alius dominus ſiue rector contra præſumptores prædictos tam ipſe, quàm officiales ipſius intra menſem (poſtquam res ad notitiam eorum peruenerit) eoipſo ſententiam excommunicationis incurrant. Ciuitas vero quæuis alia, præter vrbem, quæ talia facienti vel facientibus ſeu præſumentibus, in his conſilium vel auxilium dederit aut fauorem, vel intra menſem ſaltem taliter delinquentes (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendos, pontificali & ſupra ſit eoipſo dignitate priuata, & nihilominus remaneat interdicta.

DE POENITENTIIS, ET remiſſionibus.

TITVLVS X.

CAP. I.

Quæſtores non citant aliquos, licet eos monere poſſint. Et in concedendis indulgentiis non excedant archiepiſcopi ſtatutum concilij generalis. h. d. Zen.

Innocentius quartus *in concilio Lugdunenſi.*

ROmana eccleſia: & infra. Quæſtoribus *a* autem fabricæ Remen. eccleſiæ, Remen archiepiſcopus, ſiue eius officiales citandi ſuffraganeorum ipſius eccleſiæ ſubditos (quos iidem quæſtores ſibi reſiſtere, aut nolle parere dixerint) vt ſuper hoc compareant coram ipſis, nequaquam tribuant poteſtatem. Super benigna verò ipſorum receptione ac ſubuentione ipſi fabricæ facienda: poſſunt eoſdem ſuffraganeos & alios Chriſti fideles Remen. prouinciæ charitatiuè monere. In concedendis quoq; indulgentiis nõ excedat Remen archiepiſcopus ſtatutum concilij generalis.

CAP. II.

Conceſſio generalis confeſſorum non tangit epiſcopo ſpecialiter reſeruata, nec obtentu conſuetudinis poteſt quis ſibi eligere confeſſorem. h. d. Zen.

Bonifacius octauus.

SI epiſcopus ſuo ſubdito conceſſerit, vt ſibi poſſit idoneum eligere confeſſorem. Ille quem is elegerit, in caſibus, qui eidem epiſcopo ſpecialiter reſeruantur, *b* nullam habet penitus poteſtatem: Quum in generali conceſſione illa non veniant, quæ non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus. Nulla quoque poteſt conſuetudine introduci, quòd aliquis præter ſui ſuperioris licentiam confeſſorem ſibi eligere valeat, qui eum poſſit ſoluere vel ligare.

CAP. III.

Decretalis, cùm ex eod. in pluribus epiſcopis indulgentibus locum habet. h. d. Zen.

---

a *Al. notariè.* b *Al. aſcenſus.* c *Al. omnino* d *Loca vicina quæ dicantur, vide per Alex. conſil. 57. lib. 3.* e *Al. nunciantur.* f *Quoniam in mortis articulo nulla eſt reſeruatio, atque ideo omnes ſacerdotes quoslibet pœnitentes a quibuſuis peccatis & cenſuris abſoluere poſſunt: ita concilium Triden. ſeſſ. 14. c. 7. tit. de caſuum reſeruatione* g *Al. fuerunt.*

a *Prædicatores quæſtuarios omnino ſuſtulit con. il. Trident. ſeſſ. 5. de reform. cap. 2. in fine, & ſeſſ. 21. de reform. cap. 9.* b *Vide concil. Trident. ſeſſ. 14. de ſanctiſſimo pœnitentiæ ſacramento, can. 11.*

Idem.

INdulgentiæ, *a* quæ ab vno vel pluribus epiſcopis in eccleſiarum dedicationibus vel aliis quibuſcunque caſibus conceduntur, vires non obtinent, *b* ſi ſtatutum excedunt concilij generalis.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS, ſuſpenſionis, & interdicti.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Iudex qui excommunicat, ſuſpendit, vel interdicit: in ſcriptis hoc faciat, & cauſam conſcribat, & requiſitus exemplum ſententiæ tradat intra menſem. Qui contra fecerit, per menſem ab ingreſſu eccleſiæ & diuinis eſt ſuſpenſus, & relaxabitur illa ſententia per ſuperiorem abſq; difficultate, & condemnabitur iudex in expenſis, & alias pœna condigna. Si ſic ſuſpenſi celebrant vt prius, ſunt irregulares: nec abſoluuntur ab alio quàm papa. h. d. Ioann. And.

Innocentius quartus *in concilio Lugdunenſi.*

CVm *c* medicinalis ſit excommunicatio, non mortalis: diſciplinans, non eradicans: dũ tamen is, in quem lata fuerit, non contemnat: caute prouideat iudex eccleſiaſticus, vt in ea ferenda oſtendat ſe proſequi, quod corrigentis fuerit *d* & medentis. Quiſquis igitur excommunicat, excommunicationẽ in ſcriptis proferat, & cauſam excõmunicationis expreſſe conſcribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum verò huiuſmodi ſcripturæ teneatur excommunicato tradere intra menſem, ſi fuerit requiſitus, ſuper qua requiſitione fieri volumus publicum inſtrumentum, vel literas teſtimoniales confici ſigillo authentico conſignatas. Si quis autem iudicum huiuſmodi conſtitutionis temerarius extiterit violator, per menſem vnum ab ingreſſu eccleſiæ, *e* & diuinis officiis nouerit ſe ſuſpenſum. Superior verò ad quem recurritur, ſententiam ipſam ſine difficultate relaxans, *f* latorem excommunicato ad expenſas, & omne intereſſe condemnet, & aliàs puniat animaduerſione condigna, vt pœna docente diſcant iudices quàm graue ſit excommunicationum ſententias ſine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in ſuſpenſionis & interdicti ſententiis volumus obſeruari. Caueant autem eccleſiarum prælati & iudices vniuerſi ne prædictã pœnam ſuſpenſionis incurrant: quoniam ſi contingeret eos ſic ſuſpenſos diuina officia exequi ſicut prius, irregularitatem non effugient iuxta canonicas ſanctiones: ſuper qua non niſi per ſummum pontificem poterit diſpenſari.

CAP. II.

Qui petit abſolui ad cautelam, docens excommunicationis ſententiã in ſe latam eſſe nullam: abſoluetur cuiuſcunq; contradictione non obſtante: niſi dicatur & probetur intra octo dies excõmunicatus pro manifeſta offenſa. Qui probat ſe excõmunicatum poſt appellationem: probatione pendente in iudicio euitabitur, extra iudicium verò non. h. d. Ioan. And.

a Vide B. Thomam in quæſtionibus additis ad 3. part. q. 16. art. 3. b Vide l. iuſiurandum quod ex conuentione. § 1. ff. de minorib. & l. falſus ff. quod vi aut clam. Font. c Vide concil. Trident. ſeſſ. 25. de reform. c. 3. & cur excommunicatio dicatur medicinalis luculenter docet Ioannes Roffenſis aduerſus Lutherum, art. 2. & Couarruuias in cap. alma mater. de ſenten. excommu. lib. 6. in init. d al. eſt e Nota hic ex mente Dominici, quòd non poterit domi in oratorio celebrare. Font. f Vide l. prolatam. C. de ſent. & inter. omn. iud. Font.

Idem *in eodem.*

SOlet *a* à nonnullis in dubium reuocari, an cùm aliquis per ſuperiorem abſolui poſtulat ad cautelam, dum in ſe latam excommunicationis ſententiam aſſerit eſſe nullam: ſine contradictionis obſtaculo munus ei debeat abſolutionis impendi? Et an ante abſolutionem huiuſmodi is, qui ſe offert in iudicio probaturũ ſe poſt appellationem legitimam excommunicatione innodatum, vel intolerabilem errorem in ſententia fuiſſe patenter expreſſum: ſit in cæteris (excepto probationis illius articulo) euitandus. In prima igitur dubitatione ſic ſtatuimus obſeruandum, vt petenti abſolutio non negetur, quamuis in hoc excommunicator vel aduerſarius ſe opponat: niſi eum excommunicatũ pro manifeſta dicat offenſa. In quo caſu terminus octo dierum indulgebitur ſic dicenti: vt ſi probauerit quod opponit, non relaxetur ſententia, niſi prius ſufficiens præſtetur emenda: vel competens cautio de parẽdo iuri, ſi offenſa dubia proponatur. In ſecunda verò quæſtione ſtatuim⁹, vt is, qui ad probandum admittitur, pendente probationis articulo, in cæteris, quæ vt actor *b* in iudiciis attentauerit, interim euitetur. Extra iudicium vero in officiis, poſtulationibus, & electionibus, ac aliis legitimis actibus nihilominus admittatur.

CAP. III.

Excommunicatio lata in participantes excommunicatis in locutione & ſimilibus (canonica monitione non præmiſſa) non tenet. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

STatuimus, *c* vt nullus iudicum participantes cum excommunicatis ab eo in locutione & aliis, quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionem canonicam excommunicare maiori excommunicatione præſumat: ſaluis conſtitutionibus contra illos legitime promulgatis, qui in crimine præſumunt participare damnato. Quòd ſi ea locutione & aliis quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius indureſcat: poterit iudex poſt monitionem canonicam huiuſmodi participantes conſimili damnare cenſura. Alter autem in participantes excommunicatio prolata non teneat: & proferentes pœnam legitimam poterunt formidare.

CAP. IIII.

Epiſcopi nullam interdicti vel ſuſpenſionis incurrunt ſententiam, niſi in ſententia ſint expreſſi. h. d. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

QVia periculum eſt epiſcopis & eorum ſuperioribus, propter executionem pontificalis officij, quod frequenter incumbit; vt in aliquo caſu interdicti vel ſuſpenſionis incurrant ſententiam ipſo facto: Nos deliberatione prouida duximus ſtatuendum, vt epiſcopi & alij ſuperiores prælati nullius conſtitutionis occaſione, ſententiæ ſiue mandati prædictam incurrant ſententiam vllatenus ipſo iure: Niſi in ipſis de epiſcopis expreſſa mentio habeatur.

CAP. V.

Huius decretalis quinq; ſunt dicta. Primum, quòd archiepiſcopus ſententias latas a ſubditis ſuorum ſuffraganeorum, niſi hoc habeat de conſuetudine non relaxet. Secundum quòd generalis ſentẽtia archiepiſcopi ligat tantũ ſubditos. Tertiũ, quod pro præteritis vel præſentibus culpis, monitione non præmiſſa, ab eo lata ſententia eſt iniuſta. Quartum, quod pro futuris culpis vel iam commiſſis, ſcilicet niſi ſatisfaciant, excom-

a Vide Abb. Felin. & alios in c. apoſtolica ext. de excep. vbi multa tradunt de abſolutione ad cautelam huc ſpectantia. b Vide Dec. in c. intelleximus. extra de iudicijs. c De participantibus cum excommunicatis, vide c. ſicut apoſtolo. 11. q. 3. & ibi latè Turrecr. & B. Thom. in quæſtionibus additis ad 3. part. q. 23. artic. 1. 2. & 3.

municare

municare non debent: niſi mora, culpa, vel offenſa, vel alia iuſta cauſa ſubſit. Quintum, quòd in vniuerſitatem vel collegium non feratur excommunicationis ſententia: ſed in illos, qui culpabiles extiterunt. Ioan. Andr.

Idem a.

ROmana eccleſia: & infra. Cæterùm interdicti, ſuſpenſionis, vel excommunicationis ſententias latas ab officialibus archidiaconorum, ſeu quibuslibet aliis iuriſdictionem habentibus ſuffraganeorum Remen. eccleſiæ ſubditis, Remen. archiepiſcopus & eius officiales (omiſſis ipſis excommunicationibus) non relaxent, ſalua contraria ſuper hoc conſuetudine, ſi quam habent. Porro excommunicationum ſententiæ à Remen. archiepiſcopo, ſuiſque officialibus generaliter promulgatæ, ſubiectos eiuſdem iuriſdictioni archiepiſcopi tantum ligant. Sed nec in ſpecie nec in genere pro culpis & offenſis præteritis vel præſentibus, excommunicationum ſententias abſque competenti monitione præmiſſa promulgent, & ſi contrà præſumpſerint, iniuſtas nouerint eſſe illas. Caueant etiam, ne tales ſententias excommunicationis, *b* ſiue ſpecialiter, ſiue generaliter in aliquos pro futuris culpis, videlicet ſi tale quid fecerint, vel etiam pro iam commiſſis ſub hac forma, ſi de illis intra tale tempus minimè ſatisfecerint, proferre præſumant: niſi mora in exhibenda ſatisfactione vel culpa ſeu offenſa præceſſerit, quibus meritò ad iniungendam ſatisfactionem huiuſmodi, & taliter prohibẽda ſimilia inducantur. aut alia rationabilis (quam in ipſis ſententiis exprimant) cauſa ſubſit. In vniuerſitatem vel collegium proferri excommunicationis ſententiam penitus prohibemus: volentes animarum periculum vitare, quod exinde ſequi poſſet, cùm nonnunquam contingeret innoxios huiuſmodi ſententia irretiri: ſed in illos duntaxat, de collegio vel vniuerſitate, quos culpabiles eſſe contigerit, promulgentur.

CAP. VI.

Prælatus contra potentiam temporalem etiam ſpirituali gladio, ſcilicet eccleſiaſtica cenſura ſe tueri poteſt. hoc dicit. Ioannes Andreas.

Idem *in eodem* c.

DIlecto filio decano Aurelianenſi: & infra. Præterea cùm omnes leges, omniaq; iura vim vi repellere, cunctiſq; ſeſe defenſare permittant: licuit *d* vtiq; ipſi decano (ſi prædictus balliuus eum bonis ſuis mundanis iniurioſe ſpoliare, vel ea violenter occupare præſumpſerit: vt ſuperius eſt expreſſum) contra illius violentiam iniuriamq; ſe tueri. Et quoniam aduerſus eius nimiam potentiam ſufficiens temporalis defenſio ſibi fortè non aderat, potuit ſe etiam ſpiritaliter gladio videlicet vtendo eccleſiaſtico defenſare: ac recurrere propter hoc ad arma ſpiritalia, quæ ſunt eccleſiæ propria, & pro ſuo munimine illis vti: præſertim cùm dictus balliuus poſt latas in eum ab *e* eodem decano ex aliis cauſis excommunicationis ſententias (ſicut idem decanus aſſeruit) ipſum tanquam exinde prouocatus, ſententiis ipſis contemptis, bonis ſpoliaſſet eiſdem: & propter hoc poſtmodum ipſe decanus ſententiam tulerit interdicti, tanquam ſpiritali ſe mucrone defendens contra illius iniuriam & violentiam ſibi ab eodem occaſione prædictarum ſententiarum, & in ipſarum contemptum illatum. Et quidem cùm liceat cuilibet ſuo vicino vel proximo pro repellenda ipſius iniuria ſuum impartiri auxilium, imò ſi poteſt & negligit: videatur iniuriantem fouere, ac eſſe particeps eius culpæ: licuit profectò ipſi decano proprio ſibimet ſubuenire ſubſidio, & ſuam ſibimet temporalem iniuriam ſua propria ſpiritali defenſione tueri: ſicque vtrunq; quodammodo gladium & temporalem & eccleſiaſticum alterum videlicet altero adiuuare: maximè qui hi duo gladij conſueuerunt (exigente neceſſitate) ſibi adinuicem ſuffragari, & in iuuamen alterius ſubuentionem mutua frequentius exerceri.

CAP. VII.

Excommunicatos à ſubditis ſuffraganeorum, archiepiſcopi non poſſunt abſoluere: ſed excommunicatos à ſuffraganeis vel officialibus bene, ſi ad eos appellatum fuerit. h. d. Ioannes Andreas.

Idem.

VEnerabilibus: & infra. Cæterùm Rothomagen. archiepiſcopo vel eius officiali non licet excommunicatis ab archidiaconis vel aliis ſubditis ſuffraganeorum ipſius archiepiſcopi (cùm nec excommunicantium nec excommunicatorum ſint iudices) abſolutionis beneficium impartiri: excommunicatos autem ab ipſius ſuffraganeis vel eorum officialibus poſſunt abſoluere, ſi ab ipſis litigantibus ad eos *a* fuerit prouocatum. Neutra verò partium appellante, ſi qua ipſarum per archiepiſcopum vel eius officialem ab excommunicatione contra eam lata pro reliqua poſtulet ſe abſolui: vel aliàs coram eius de parte aduerſa querimoniã ſine appellationis interpoſitione deponat: non eſt in hoc ab ipſis (cum ſui non ſint iudices) audienda. Sed ſi excommunicatus deponat apud eos de ſuffraganeo, vt imponatur ei pœna, & pro ſuo intereſſe ſuper iniuſta excommunicatione querelam. audire vtique debent eum; ſecus autem ſi conqueratur de ipſo, vt relaxetur huiuſmodi ſententia contra ſe ab eo pro alio promulgata: quoniam tueri hanc cauſam non ad ipſum ſuffraganeum, ſed ad eum pro quo eſt ſententia data, ſpectat. Attamen ſi ſuffraganeus vel extra iudicium pro ſuorum defenſione *b* iurium, vel etiam in iudicio ex ſuo procedens officio *c* inquirendo, videlicet vel ſimile quid agendo aliquem excommunicet: in hoc caſu conueniens eſt ipſe ſuffraganeus coram archiepiſcopo, vel eius officiali: quia ipſius intereſt defendere cauſam ſuam.

Archiepiſcopus in caſibus, in quibus iuriſdictionem habet ante cognitionem cauſæ abſoluit excommunicatum ad petitionem partis vel officio, niſi dicatur excommunicatus pro manifeſta offenſa vel contumacia: & contumacia præſumpta & manifeſta ponit exempla. h. d. Ioan. And.

Porro archiepiſcopus vel eius officiales excommunicatos à ſuffraganeis, ſemper antequam audire cauſam incipiant, in caſibus, in quibus eis iuriſdictio competit, iuxta eccleſiæ formam debent abſoluere: vtpote ſi poſt diffinitiuam fuerit excommunicationis ſententia promulgata. & ad eos *d* fuerit appellatum: exceptis caſibus, in quibus iura prohibent poſt ſententiam appellare. Similiter ſi ſuffraganeus extra iudicium excommunicet aliquem pro eius offenſa, vel pro ſui defenſione iuris, & ſuper hoc querimoniam ille proponat, eſt ille primitus iuxta formam eccleſiæ abſoluendus: niſi ſuffraganeus probaturum ſe offerat, quòd pro manifeſta offenſa excommunicationis eum vinculo innodauit. Idem eſt, etiam ſi quenquam pro præſumpta contumacia (videlicet quia citatus præfixo ſibi termino non comparuit) excommunicatione conſtringat:

a *al. ita: Idem in eodem al. ita: Innocentius quartus, in concilio Lugdunenſi.* b *Dictio excommunicationis, deeſt in antiquioribus exemplaribus etiam impreſſis.* c *in manuſc. deſunt hæc duo verba in eodem.* d *Vide Dec. in c. cum non ab homine in primo not. de iudic. & in c. ſignificaſti. de off. deleg.* e *Hæc duo verba, ab eodem decano: deſunt in manuſcriptis.*

a *Amplius in alio caſu no. vt per Abbatem in ca. in literis de off. deleg. vbi vide omnino Decium.* b *Vide no. in cap. nouit. de off. leg. & Iun. c. ex parte ſupra de verb. ſignif. Fort.* c *Vide Inno. c. humilis de maior. & obedien. Bart. in l. 2. de adult. ff. Fort.* d *Al. ipſis.*

quia ſi ſit ligatus propoſita querimonia *a* petat ab archiepiſcopo ſe abſolui, ſiue quando ſuffraganeus ex ſuo proceſſit officio, ſiue quãdo eſt ad ipſum archiepiſcopũ ante ſententiam diffinitiuam appellatum, & ab aduerſario proponatur, quod abſoluendus non ſit, nec ſibi pandi ei debeat iudicij aditus, niſi prius expenſas reſtituat, & iudicio ſiſti exhibeat cautionem: ipſeque reſpondeat, quòd rectè contumax reputari non debet, pro eo quod in itinere captus, vel etiam alio impedimento detentus in termino comparere nequiuit: tunc protinus ſibi iuxta formam, eccleſiæ beneficium debet abſolutionis impendi. Secus autem, ſi ſe contumacem confiteatur, vel alias de contumacia ſua conſtet, quia fortè prædixerat in iudicio quòd minime compareret: tunc enim (cùm manifeſta ſit contumacia, & manifeſta reputetur offenſa) non eſt ei (niſi primo expenſarum ſatisfactione, ac de ſtando iudicio cautione præſtita) abſolutio impendenda. Et hoc ipſum eſt in ſimilibus obſeruandum: ſicut ſi aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipſum non eſſe ſibi tutum, & iudex poſtea in eum (quia non probauit hoc, nec comparuit) ſententiã excommunicationis promulget. nam tunc ſi excommunicatus ipſe ad ſuperiorem appellet, & ante omnia ſe ab eo petat abſolui cum probare coram eo velit ipſum locum non exiſtere ſibi tutum) in hoc eſt proculdubio audiendus, cùm præſumpta ſolummodo eius contumacia videatur. Sed ſi iudex pronunciaſſet locum illum eſſe idoneum & ſecurum, & ille non comparuiſſet, ac ideo excommunicaſſet eundem: ipſe poſtmodum ſuper hoc (niſi poſt latam interlocutoriam intra decendium prouocaſſet) nullatenus audire debet.

Excommunicatio lata poſt appellat. interpoſitam ex cauſa probabili, non ſtatim pronuntiatur nulla: ſed fieri poteſt relaxatio ad cautelam, etiam antequam incipiat de veritate cauſæ cognoſcere. Item ſi dicatur lata per intolerabilem errorem: & in contrarium error ille probabiliter defendatur. Ioan. And.

Sed ſi ex cauſa legitima ſeu probabili quis appellet: puta quia locus non eſt tutus, & poſt appellationem huiuſmodi excommunicatione ligetur, ac deinde conſtet ſuperiori, quòd ad ipſum ex tali cauſa extitit prouocatum: non tamen illico pronunciare debet excommunicationis ſententiam fore nullam, ſed poteſt eam ad cautelam iuxta formam eccleſiæ relaxare.

Si certum eſt excommunicationem eſſe iniuſtam, fit remiſſio: ſi certum eſt eam iniuſtam, non fit: ſi eſt dubium, fieri poteſt relaxatio: ſed honeſtius eſt remittere, tenet tamen relaxatio, vbi archiepiſcopus eſt iudex, licet non fiat remiſſio. h. d. Io. And.

Sanè ſi certum eſt excommunicationis ſententiam eſſe *b* iuſtam, velut cum propter manifeſtum exceſſum eſt in aliquem promulgata: ſuperior iudex, niſi periculum ſit in mora) excommunicatum ad excommunicatorem prorſus remittere debet. nec debet eum abſoluere, niſi excommunicator requiſitus malicioſè illi abſolutionis beneficium deneget exhibere. Si verò conſtet huiuſmodi ſententiam eſſe iniuſtam, nequaquam remittendus eſt ad ſuum excommunicatorem excommunicatus: ſed debet ſine difficultate aliqua mox abſolui. Quòd ſi dubitetur, vtrum iuſta ſit vel iniuſta, ſuperior (niſi excõmunicatori deferat) relaxare iuxta formam eccleſiæ poteſt illam: quanquam honeſtius & conuenientius agat, ſi ei deferat in hoc caſu. Vbi autem ſuperiori competit de excommunicatione cognoſcere, abſolutio ſeu relaxatio, quam ipſe fecerit, tenet, licet forſitan ſit iuſta: quoniam etſi contrarius litigatoris, non tamen contra ius conſtitutionis abſoluit.

Archiepiſcopus in caſibus, in quibus communicare poteſt, ſi conſuetudo habet, emendas pecuniarias exigere poteſt. hoc dicit. Ioan. And.

---

a *Per viam ſupplicationis reſtitutionis in integrum appellationis. Dom. Fent.* b *Al. fore.*

Deniq; à ſubditis ſuffraganei emendas pecuniarias *c* poteſt archiepiſcopus ſecundum conſuetudinem regionis exigere in caſibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare.

Summatur ſupra in § ſed ſi ex cauſa ibi videas.

Poteſt quoq; archiepiſcopus beneficium abſolutionis iuxta formam eccleſiæ nonnunquam impendere ad cautelam: vtpote ſi aſſeritur in excommunicationis ſententia, intolerabilem errorem fuiſſe, patenter expreſſum, id eſt, aliquid ſub vi præcepti vel mandati aperiè in ea contineri, quod communiter vel in ſuo genere eſt peccatum: veluti ſi dicat fortè aliquis ſe a ſuffraganeo excommunicatum fuiſſe pro eo quod eleemoſynam pauperi tribuebat, vel quia faciebat al[illegible]d aliud, quod in ſe bonum eſt, aut quia non operabatur id, quod ſuo actu illicitum eſt & prauum, & ſuffraganeus ipſe aſſerat quod pro digna & rationabili cauſa vel pro cõſeruanda vel exequenda iuſtitia hoc illi prohibuiſſet, vel etiam iniunxiſſet: nam tunc archiepiſcopus ad cautelam abſoluere poteſt eum.

Summarium habes ſupra in § Sed ſi ex cauſa ibi vide.

Similiter ſi aliquis proponat ſe ante diffinitiuã ſententiam in iudicio, vel extra, poſt appellationem ex cauſa legitima interpoſitam, vinculo excõmunicationis adſtrictum: poteſt archiepiſcopus, poſtquam ſibi hoc conſtiterit (etiam priuſquam incipiat de veritate cauſæ appellationis cognoſcere) abſolutionis illi beneficium ad cautelam iuxta formam eccleſiæ impartiri.

CAP. VIII.

Iudex eccleſiaſticus compellit iudicem laicum repellere excommunicatos ab actib. iudiciarijs ſibi prohibitis. h. d. Io. An.

Alexander quartus.

DEcernimus, vt iudices ſeculares per cenſuram eccleſiaſticam ab eccleſiaſticis iudicibus (canonica monitione præmiſſa) repellere excommunicatos ab agendo, patrocinando *b* & teſtificando in ſuis curijs & iudicijs compellantur.

CAP. IX.

Non valet excommunicatio lata in participantes, niſi fuerint moniti nominatim. Et canonica monitio dicitur, quæ habet dierum interualla. niſi neceſſitas facti aliud ſuadeat. hoc dicit. Ioannes Andreas.

Gregor. X. *in concilio generali Lugdun.*

COnſtitutionem felicis recordationis Innocentij papæ quarti, prædeceſſoris noſtri, quæ prohibet participantes *c* excommunicatis ea participatione, quæ ſolam minorem excommunicationem inducit (monitione canonica non præmiſſa) maiori excommunicatione ligari, decernens promulgatam aliter excommunicationis ſententiam non tenere: ad tollendum omnem ambiguitatis ſcrupulum declarantes, decernimus, ita demum eſſe monitionem canonicam in hoc caſu, ſi alijs rite ſeruatis, eos qui monentur, exprimat nominatim. Statuimus quoq;, vt inter monitiones, quas (vt canonicè promulgetur excommunicationis ſententia) ſtatuunt iura præmitti: iudices ſiue monitionibus tribus vtantur, ſiue vna pro omnibus obſeruent aliquorum dierum competentia interualla: Niſi facti neceſſitas aliter ea ſuaſerit moderanda. *d*

CAP. X.

Relatio ad cautelam, in generali interdicto non habet locum. h. d. Dom.

---

a *De Anch. hoc remittit ad 23. q. 3. c. ſi vos. 2[illegible] q. [illegible] ſi quis cuiuslibet Fent.* b *Quod lucratur patrocinando, debet excommunicatus reſtituere, vel erogare in pauperes: quia malè eſt quæſitum. ca. cum ſit de Iudæ. Fent.* c *Vide Fran Are. [illegible] de ver. obl. ca. lex diuina 27. q. 2. & multa dicuntur loqui etiam. vbi lex expreſſè meminit de vt. cap. cum a [illegible] de ſponſ. Fen.* d *[illegible] Bald. in l. de preci imp offer. Dom. Fen.*

Idem.

Idem *in eodem.*

PRæſenti generali declaramus edicto, beneficium relaxationis ad cautelam quo ad interdicti ſententias in ciuitates, caſtra vel quælibet alia loca, ſiue terras aliquas generaliter promulgatas, locum aliquatenus non habere.

CAP. XI.

Primò excommunicat certis limitationibus dantes licentiam offendendi in perſonis vel rebus ſuis, vel ſuorum: exercentes contra aliquos eccleſiaſticam cenſuram, vel exerceri facientes, vel illam ſeruantes. Secundo ibi eadem, pœnam prorogat ad vicenſem, vel motu proprio id agentem. Tertio qui autem pœnam aggrauat, hoc dicit. Io. an. And.

Idem *in eodem.*

QVicunque pro eo, quod in reges, principes, barones, nobiles, balliuos, vel quoslibet miniſtros eorum, aut quoſcunque aliquos excommunicationis ſuſpenſionis, ſeu interdicti ſententia fuerit promulgata: licentiam alicui dederint occidendi, capiendi aliàs in perſonis, aut bonis ſuis, vel ſuorum *a* grauandi eos, qui tales ſententias protulerunt, ſiue quorum ſunt occaſione prolatæ, vel eaſdem ſententias obſeruantes, ſeu taliter excommunicatis communicare nolentes, niſi licentiam ipſam re integra reuocauerint, vel ſi ad bonorum captiouem occaſione ipſius licentiæ ſit proceſſum, niſi bona ipſa fuerint intra octo dierum ſpacium reſtituta, aut ſatisfactio pro ipſis impenſa, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant. Eadē quoque ſententia ſint innodati omnes, qui auſi fuerint prædicta licentia data vti vel aliquod præmiſſorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus: aliàs committere ſuo motu. Qui autem in eadem ſententia permanſerint duorum menſium ſpacio: extunc ab ea non poſſint, niſi per ſedem apoſtolicam, abſolutionis beneficium obtinere.

CAP. XII.

Si malefactor captus à iudice laico dicit ſe clericum: huius rei cognitio ad iudicem eccleſiaſticum ſpectat. Et ſi notoria vel publica fama, vel communis aſtimatione habetur pro clerico, ſtatim fit remiſſio. Item ſi prius ſe gerebat pro clerico: & modo deprehenſus fuit in habitu clericali. Si autem prius gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehenſus fuerit, non fiet remiſſio, donec fuerit de clericatu probatum, ſed interim contra eum iudex in nullo procedit. h. d. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

SI iudex *b* laicus malefactorem captum detineat, & is ſe clericum dicens ad curiam eccleſiaſticam petat remitti, vel curia ipſa eum tanquam ſuum clericum repetat iudice illum inficiante clericum, ac ob hoc minime remittendum: dubitationis huiuſmodi, an ſcilicet ſit, qui reperitur clericus, ad iudicem eccleſiaſticum (quia de re eccleſiaſtica & ſpirituali, vocato tamen iudice ſeculari, vel alio, cuius intereſt) cognitio pertinebit. Et ſi notorium fuerit, quòd idem malefactor ſit clericus, qui huiuſmodi priuilegio gaudere debeat, ſtatim abſque alia cognitione vel fama publica de hoc extiterit, aut ipſe pro clerico communiter habebatur: incontinenti etiam ante cognitionem de clericatu, eccleſiaſticæ curiæ debet reddi. Idem eſſe cenſemus, ſi reus ipſe ante deprehenſionem pro laico publicè ſe non gerens, deprehenſus fuit in habitu clericali, tonſuram videlicet, & veſtes deferens clericales: nam talem debemus clericum (donec conſtet de contrario) reputare. Sicut de illo, qui in poſſeſſione ingenuitatis exiſtit: ſi dicatur ab alio libertinus, legalis ſanxit auctoritas, vt probandi neceſſitate non ipſe, ſed aduerſarius adſtringatur. Iuſtum eſt enim vt ipſe talis, quem geſtat ex habitu (quouſque appareat aliud) præſumatur, qualis is eſſe, cuius fert habitum comprobatur. Ex ſtigmate namque conſueto Fabricenſibus *a* imprimi, latitans Fabricenſis agnoſcitur. Et cuſtodes aquarum (quos hydrophylacas nominant) quæ eis inſigi ſolet annotatione ſignati manifeſti ſunt omnibus, & angariarum nomine non tenentur. Iſque ſtatus alicuius eſſe videtur, in quo ipſe deprehenditur, donec contrarium doceatur, *b* Non ſic autem volumus obſeruari, ſi ante deprehenſionem pro laico publice ſe gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamuis deprehenſionis tempore repertus fuerit in habitu clericali: tunc enim reſtituendus non eſt, quouſque fidem de titulo fecerit clericali, cuius eidem probationis onus incumbat, propter præſumptionē, quæ aduerſus ipſum orta eſt ex declaratione laicalis habitus præcedenti. Contra eum tamen interim quiuis proceſſus iudicis penitus conquieſcat.

CAP. XIII.

Non tenet ſuſpenſio vel interdictum lata in participantes non præmiſſa monitione canonica. hoc dicit, Ioan. And.

Idem.

STatum Gregorij papæ x. factum ad declarationem conſtitutionis Innocentianæ, quæ prohibet participantes excommunicatis ea participatione, quæ ſolum *c* minorem inducit, maiore excommunicatione ligari monitione canonica non præmiſſa: in ſuſpenſionis & interdicti ſententiis (quæ pro huiuſmodi participatione plerunque ab ordinariis vel delegatis *d* iudicibus promulgantur) præcipimus inuiolabiliter obſeruari. Decernentes eaſdem ſententias non tenere aliter promulgatas.

CAP. XIIII.

Per negligentiam non proſequentis debito tempore appellationem, excommunicatio poſt eam lata non conualeſcit: ſed potuit tunc denunciari, & debebit vitari, donec de ſententia docuerit. h. d. Ioan. And.

Idem.

LIcet excommunicationis ſententia poſt appellationem legitimam promulgata, per negligentiam appellantis appellationem ſuam minime proſequentis non ratificetur, nec etiam conualeſcat: Excommunicatus tamen nominatim, vel ſpecialiter & expreſſe, qui poſt appellationem legitimam excommunicationis ſententiam aſſerit in ſe latam: ſi appellationem eandem intra tempus *e* ad ipſam proſequendam ab homine, vel à iure ſtatutum non fuerit (vt debuit) proſecutus, lapſo eodem tempore excommunicatus publice nunciari, & nedum in iudicialibus, ſed etiam in extraiudicialibus euitari, ac à legitimis actibus remoueri debebit, quouſque quòd poſt appellationem legitimam excommunicatus fuerit, vel aliàs de ipſius ſententiæ docuerit nullitate.

CAP. XV.

Prælatus capi faciens & includens, etiam per laicos clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non eſt: nec etiam ipſi capientes. Secundo dicitur ſi talis dat fideiuſſores de parendo iuri, detineri non debet: niſi iuſta cauſa id ſuadeat. hoc dicit. Ioan. And.

---

a *Vide Bald in l. hu rebus ff. sol. matrimon. Bart. in l. nam & Seruius ff. de neg. geſt. & l. quoniam multa C. ad leg. Iul. de vi & c. ſiunt nob. de teſtibus. Font.* *b* *Vide Alexan. conſ 8. lib. 1. & conſ. 61 lib. 2. Bald. in l. ſi quis per calumniam c. de epiſcop. & cleric. c. cum ſit. et c. cum non ab homine ext. de iudic. lat. Couarruuiam in practica quæſtion. c. 31. & Grammaticum deciſ. n. 5.*

a *Vide Alciatum lib 1. prætermiſſorum, verbo militia.* *b* *Vide c. tuam. de ordin. cog. l. præſens. C. ad l. Iuliam de plag.* *c* *al. ſolam.* *d* *Nota quod delegati poſſunt excommunicare, ſuſpendere, interdicere: quamquam hoc in litteris delegationis non exprimatur ſecundum Holl. vide not. ſuper eod. ſtatuerimus. Font.* *e* *Vide Abbatem c. teſtimonium. ext. de teſtib.*

Idem.

SI a clericos tuæ iuriſdictioni ſubiectos propter commiſſos exceſſus, etiam per laicos capi facias, & eos (ne fugiant) in carcere pœna debita poſtea caſtigandos includas: te vel capientes eoſdem (licet nondum appareat incorrigibiles illos eſſe) nulla credimus excommunicatione innodari. Cum in his (niſi aliàs ex propoſito excedatur in ipſis) temeritas vel iniuria nequeat deprehendi. Eoſdem quoque clericos ſi de parendo iuri tibi fideiuſſoriam dederit cautionem, detinere non debes: niſi exceſſus enormitas, vel alia cauſa rationabilis eos ſuaſerit detinendos.

CAP. XVI.

Interdicto clero non eſt interdictus populus, nec è conuerſo. Interdicta ciuitate propter delictum domini, ciues non interdicti extra ipſam audiunt diuina. Interdicto populo ſingulares de populo intelliguntur interdicti h. d. Ioan. And.

Idem.

SI ſententia interdicti proferatur in clerum, non intelligitur (niſi aliud ſit expreſſum in ea) interdictus populus: nec etiam è conuerſo. Vnde vno interdicto ipſorum, alius licite admittitur ad diuina. Cæterum cùm propter delictum domini, vel rectoris eſt ciuitas interdicta: ciues eiuſdem (qui culpabiles non exiſtunt, dummodo & ipſi propter dominum, vel rectorem puniendum in eis non fuerint interdicti) poſſunt extra ipſam licitè intereſſe diuinis. Cum verò alicuius terræ populus interdicto nodatur, ſingulares ex eo perſonæ, quas interdictas eſſe conſtat, (ne ſententia effectu careat, cùm diuinorum auditio, & ſacramentorum perceptio populo vt vniuerſis non competant) non debent alicubi (caſibus expreſſis à iure duntaxat exceptis) audire diuina, vel eccleſiaſtica recipere ſacramenta.

CAP. XVII.

Interdicta ciuitate, ſuburbia & continentia ædificia dicuntur interdicta. Et interdicta eccleſia, capella contigua, & cœmeterium contiguum dicitur interdictum. h. d. Ioan. And.

Idem.

SI ciuitas, b caſtrum, aut villa, ſubiiciantur eccleſiaſtico interdicto: illorum ſuburbia, & continentia ædificia eo ipſo intelligi volumus interdicta. Nam licet prædicta videantur aliàs murorum ambitu terminari: hoc tamen caſu ne vilipendi valeat ſententia interdicti (quod fieret ſi poſſet in ipſorum ſuburbiis, vel continentibus ædificiis licitè celebrari, vt prius) expedit interpretationem fieri latiorem. Ratione quoq; ſimili ſi ſit eccleſia interdicto ſuppoſita, c vel ſubiecta: nec in capella eius celebrari, nec in cœmeterio ipſius eidem eccleſiæ contiguis poterit ſepeliri. Secus ſi ei contigua non exiſtant.

CAP. XVIII.

Celebrans ſcienter in eccleſia polluta vel præſente excommunicato maiori excommunicatione: irregularitatem non contrahit. Domin.

Idem.

IS, qui in eccleſia ſanguinis aut ſeminis effuſione polluta, vel qui præſentibus maiori excommunicatione nodatis, ſcienter celebrare præſumit: licet in hoc temerarie agat, irregularitatis tamen (cùm id non ſit expreſſum in iure) laqueum non incurrit.

Scienter celebrans in loco interdicto, in caſibus non permiſſis, irregularis & ineligibilis eſt. h. d. Domi.

Is verò, qui ſcienter in loco celebrat ſuppoſito interdicto (niſi ſuper hoc priuilegiatus exiſtat, aut ei ſit concessum eidem) irregularitatem incurrit: a qua nequit per alium, quam per Romanum pontificem liberari, & adeo efficitur ineligibilis, quod nec ad eligendum cum aliis debebit admitti.

CAP. XIX.

Tempore interdicti chriſma, die cœnæ domini confici poteſt. hoc dicit.

Idem.

QVoniam a in baptiſmo & confirmatione quæ nedum pueris, ſed adultis, propter [illegible] ora peri[illegible] exhiberi poſſunt, licitè tempore inte[illegible] dicti [illegible] chri[illegible] vtimur vnctione: poſſe licet terra interdicta exiſtat chriſma de cœnæ domini confici, dubium non exiſt[illegible]

CAP. XX.

Suſpenſus ab ingreſſu eccleſiæ in ea diuina celebrans, eſt irregularis. Et moriens impœnitens ſuſpenſione illa durante, caret eccleſiaſtica ſepultura. Et ſuſpenſio ab ingreſſu eccleſiæ [illegible] eo, per appellationem ſequentem non ſuſpenditur. h. d. Dom.

Idem.

IS, cui eccleſiæ interdictus ingreſſus (cùm ſibi per [illegible] ſequens cenſeatur in ipſa diuinorum celebratio[illegible] dicta) irregularis efficitur, ſi contra interdictum h[illegible] di diuinis in ea ſe ingerat in ſuo agens officio ſicut [illegible] Talis quoque ſi hoc interdicto durante decedat, non [illegible] bet in eccleſia vel cœmeterio eccleſiaſtico (niſi [illegible] tuerit) ſepeliri. Sanè ſicut excōmunicatio, ſic ab [illegible] vel ab ingreſſu eccleſiæ lata ſuſpenſio, aut ipſius [illegible] ctus, per appellationē ſequentē minimè ſuſpendu[illegible]

CAP. XXI.

Religioſum clericum verberantem, abſoluit epiſcopus in caſu, quo abſolueret clericum h. d. Domi.

Idem.

REligioſo, qui manus violentas in clericū ſ[illegible] lar[illegible] m iniecit (ne hoc prætextu habeat materiam euag[illegible] poterit ab epiſcopo eo caſu abſolutionis beneficium exhiberi, quo ſeculari clerico poſſet, ſi aliū clericū percuſſiſ[illegible]

Verberans nouitium religionis, excommunicationem incurrit. h. d. Domi.

Quamuis e autem is, qui religionem ingreditur religioſus cenſeri cum effectu non poſſit, donec ſit ta[illegible] vel expreſsè profeſſus: ſi quis tamen violentas man[illegible] eum iniiciat, excommunicationis latæ a canon[illegible] culum non euadit.

CAP. XXII.

Abſolutus propter mortis periculum, vel aliud impedimentum ab eo, à quo aliàs non poterat: ſi ceſſante impedimento [illegible] ſi non præſentat, cum commodè poteſt, ei a quo aliàs a[illegible] debebat, recidit in eandem ſententiam. Idem in abſoluto, qui [illegible] bet abſentes conſpectui præſentare, ſi hoc non faciat. Ioan. And.

Idem.

EOs qui à ſententia canonis vel hominis (qu[illegible] lum, à quo aliàs de iure fuerant abſoluendi ne[illegible] propter imminentis mortis articulum, aut ali[illegible] d[illegible] dimentum legitimū pro abſolutionis benefi[illegible] io recurſum) ab alio abſoluūtur: ſi ceſſante poſtea [illegible] lo, vel impedimento huiuſmodi ſe il[illegible] a qu[illegible] h[illegible] tibus abſolui debebant, quam cito commo[illegible] pote[illegible] contempſerint præſentare, mandatum ipſi[illegible] lis, pro quibus excommunicati fuerant h in[illegible] ptūri & ſatisfacturi, prout iuſtitia ſuadebit: decern[illegible] (ne ſic cenſuræ illudant eccleſi[illegible] cæ) in eandem [illegible] tentiam recidere ipſo iure. Idem ſtatuimus de [illegible] quibus) cùm à ſed. apoſt.

a Vide al. conſ. 8. l. 1. incip. videtur ſuper primo dubio. & conſ. 149. l. 6. incip. in cauſa inquiſitionis. b Et an appellatione ciuitatis veniant terræ ſibi recommendatæ, vide. Ancha. in c. ne Romani. 4 ſanè de elect. vbi aſſerit non venire & quæ ſit ratio, vide Cur. in conſ. 204 li. 2. & quid veniat appellatione ciuitatis, tradit Felin. in c. Rodulphus ext. de reſcript. c Hæc duo verba ſuppoſita, vel deſunt in manuſcriptis codicib.

e Vide text. & ibi doct. in c. non eſt. in fi. extr. de ſp[illegible] b In manuſcriptis codicibus ita: niſi prius pare[illegible] &c c Vide Fel. c. cum deputati. extr. de iud. & [illegible] pen. ſ. de co. in iud.

vel

vel à legatis ipſius abſolutionis beneficium, à quibuſuis ſententiis conſequuntur) iniungatur, vt ordinariorum ſuorum, vel aliorum quorumlibet ſuſcepturi pœnitentiã, ab eiſdem ſe conſpectui repræſentent, & paſſis iniuriam, ſeu iis, quib. propter hoc obligati exiſtunt, ſatisfactionem exhibeant competentem: ſi hæc quum primum commodè poterunt, non curauerint adimplere.

CAP. XXIII.

Si percuſſionem in clericum ſine meo mandato, tamen nomine meo factam ratam habeam, excommunicatus ſum: ſecus ſi meo nomine non ſit facta. Ioannes Andreas.

Idem.

CVm quis abſque tuo mandato manus iniicit *a* in clericum tuo nomine violentas: ſi hoc ratum habueris, excommunicationem latam à canone incunctanter incurris.

Cum ratihabitio retro trahatur, & mandato debeat comparari. Si verò iniectio eadem tuo nomine non ſit facta. tunc licet pecces ratam habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis vllius *b* vinculo innodaris. Cùm quis ratum habere nequeat, quod eius nomine non eſt geſtum.

CAP. XXIIII.

Tempore interdicti etiam ſani ad pœnitentiam admittuntur, niſi ſint excommunicati: qui non niſi in mortis articulo admittuntur, vel niſi cauſam dederint interdicto: qui non admittentur, niſi ſatisfaciant, vel caueant prout poſſunt. Item illo tempore miſſa, & alia diuina officia ſub pœna diſtributionum, ſicut prius, in eccleſiis celebrantur ianuis clauſis: plane ſine excommunicatis & interdictis, & ſonitu campanarum, & quater in anno alte cum campanis & ianuis apertis celebrare poſſunt, & excluſis excommunicatis interdictos admittere: ita tamen quod hi propter quorum exceſſum latum eſt, non appropinquent altari. In cæteris ſeruandum eſt interdictum. Et reuocata ſunt priuilegia, vltra id quibuſcunq; conceſſa. h. d. Ioan. And.

Idem.

ALma mater eccleſia plerunq; nonnulla rationabiliter ordinat & conſulit: quæ ſuadente ſubiectorũ vtilitate, poſtmodum conſultius, ac rationabilius reuocat, *c* in meliuſve commutat. Sanè a noſtris dudum fuit prædeceſſoribus conſtitutum, vt in terris ſeu locis eccleſiaſtico ſuppoſitis interdicto, nulla (certis caſibus & ſacramentis exceptis) diuina celebrentur officia, vel miniſtrentur eccleſiaſtica ſacramenta. Quia verò ex diſtrictione huiuſmodi ſtatutorum exceſcit indeuotio populi, pullulant hæreſes, & infinita pericula animarum inſurgunt: ac eccleſiis ſine culpa earum debita obſequia ſubtrahuntur, cum fratribus noſtris deliberatione habita ſuper his diligenti concedimus: quòd tempore interdicti ab homine, vel à iure prolati: non tantummodo morientes, ſed *d* etiam viuentes, tam ſani etiam quam infirmi, ad pœnitentiam (quæ propter pronitatem & facilitatem hominum ad peccandum, ſummè neceſſaria eſt) licitè admittãtur dum tamen excommunicati non fuerint, quos admitti (præterquam in mortis *e* articulo) nolumus ad eandem. Illis etiam propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata eſt ſententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occaſione ipſum interdictum eſt latum præbuerunt auxilium, conſilium vel fauorem: niſi de ipſo delicto (ſi ſint tales, quòd id facere valeant) prius ſatisfecerint, vel de ſatisfaciendo idoneam dederint cautionem, aut ſi ſatisfacere nequeant, vel huiuſmodi cautionem præſtare iurauerint, quòd quum poterunt ſatisfacient: & ad ſatisfactionem huiuſmodi per eum, vel per eos qui facere ipſam debent & poſſunt præſtandam dabunt conſiliũ, & auxilium, ac iuxta poſſe ſuum fideliter laborabunt: non eſt pœnitentiæ beneficium aliquatenus concedendum. Nec tunc etiam quò ad iſtos vel alios, qui circa hoc minimè deliquerũt (vbi ciuitas vel locus alius, ſeu vniuerſitas interdicti exiſtunt) facienda eſt relatio interdicti, ſed eſt eis ſolummodo iniungenda pœnitẽtia ſalutaris. Adiicimus prætetea, quòd ſingulis diebus in eccleſiis & monaſteriis miſſæ celebrentur, & alia dicuntur diuina officia ſicut prius: ſubmiſſa tamen voce & ianuis clauſis, excõmunicatis ac interdictis excluſis, & campanis etiam non pulſatis. Et tam canonici, quàm clerici eccleſiarũ, in quibus diſtributiones quotidianæ illis, qui horis interſunt canonicis tribuuntur: ſi ad officia non venerint ſupra dicta, diſtributiones eaſdem amittant: ſicut interdicto perderent non extante, ſi diuinis officiis non adeſſent. In feſtiuitatibus verò natalis domini, paſchæ, ac pentecoſtes, & aſſumptionis virginis glorioſæ, campanæ pulſentur, & ianuis apertis alta voce diuina officia ſolenniter celebrentur, excommunicatis prorſus excluſis, ſed interdictis admiſſis: quibus ob reuerentiã dictarum ſolennitatum, vt ipſi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum *a* facilius inclinentur) præfatis diebus participationem permittimus diuinorum: ſic tamen quòd illi, propter quorum exceſſum interdictum huiuſmodi eſt prolatum, altari nullatenus appropinquent. Cæteris, quæ circa obſeruationem interdictorum à noſtris ſunt prædeceſſoribus inſtituta, in ſuo robore duraturis: non obſtantibus quibuſuis priuilegiis, eccleſiis, monaſteriis, ordinibus, religionibus, ſeu perſonis eccleſiaſticis, ſecularibus, vel regularibus, exemptis & non exemptis, ſub quauis forma vel expreſſione verborum ab apoſtolica ſede conceſſis, quæ contra tenorem præſentis conſtitutionis nullis volumus ſuffragari, cùm quibuslibet, tam ſecularibꝰ, quam regularibus ſufficere debeat vt tempore interdicti modo præmiſſo diebus celebrent ſuprà dictis.

a *al. iniecerit.* b *al. illius.* c *Vide l. 1. C. de cad. tol. vbi dicit Bald. quod ſicut medicus ſecundum tempora alterat medicinas, ita legulator leges. Fen.* d *al. ita: ſed & viuentes.* e *Nam in mortis articulo nulla eſt caſuum reſeruatio: atq; ideo omnes ſacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuſuis peccatis & cenſuris abſoluere poſſunt. ita concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. de caſuum reſeruatione.*

DE VERBORVM SIgnificatione.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Declarat hic Innocentius quid ſignificet verbum priuilegij: recepimus vos in proprios filios eccleſiæ Romanæ: & quis locus dicatur eſſe deſertus. hoc dicit. Ioan. And.

Innocentius quartus.

VEniens: & infra. Per illa verba priuilegij, in ſpeciales & proprios eccleſiæ Romanæ filios vos recepimus: dictos fratres exemptos non intelligi, & ipſos ex illo in proprios eiuſdem eccleſiæ filios fuiſſe receptos, quòd ab alio quàm à Romano pontifice vel legato ab eius latere *b* deſtinato: interdici vel excommunicari à quoquam non valeant declaramus. Illum locum deſertum in præmiſſis intelligimus, qui non habitatus penitus, neque cultus fuerit, vel vltra memoriam hominum, ſecundum indulgentiam Lucij eſt ſub Saracenorum poteſtate detentus: cenſentes eccleſias in talibus deſertis locis, à fratribus ipſis conſtructas, ſeu etiam conſtruendas in eo plena libertate gaudere: vt ſecundum indulgentiam Lucij,

a *al. effectum.* b *Pet. de Anchar. negat per hunc text. probari legatos cognoſcere poſſe de cauſis exemptorum, quia hoc eſt priuilegium non ius commune. Non æquiparantur ordinariis, qui exemptos non iudicant. not. ſup. de offi. leg. translatione. Fen.*

nihil ab ipſis legis diœceſanæ nomine valeat per epiſcopos exigi: quæ (ſecundum priuilegium Alexandri) non poſſint interdicto, ſeu excommunicationi ſupponi: quas in locis huiuſmodi dicti fratres habeant poteſtatem (petita à ſede apoſtolica licentia) conſtruendi, eaſque cum ſuis plebibus per ſuos clericos idoneos gubernent, qui ratione plebium examinandi epiſcopis præſententur: vt ab eis curam recipiant animarum, cùm plebes epiſcopis ſint ſubiectæ. Cæterùm dicti fratres decimas de laboribus & noualibus ſuis, quos propriis manibus aut ſumptib. excolunt, aut aliis bonis ſibi à Deo præſtitis, conuentibus clericorum ordinis ſui (à quibus quarta vel tertia nullatenus exigatur) cum integritate perſoluant: ſalua moderatione concilij generalis.

In aliis eorum poſſeſſionibus iure cõmuni, ſeu quolibet alio eccleſiis parœcialibus, & diœceſano epiſcopo reſeruato: Per declarationem autem huiuſmodi nolumus defenſionibus aliis, ſeu iuribus partium derogari.

CAP. II.

Declarat manifeſtum & euidens eſſe ſynonyma, & idem ſignificare, quo ad caſum decret. de elect. Si fortè. Ioan. And.

Nicolaus tertius. a

CONſtitutionem felicis recordationis Gregorij papæ prædeceſſoris noſtri editam in concilio Lugdunen. vt ſi fortè inter cætera quæ obiiciuntur electo, aut poſtulato, ſeu aliàs promouendo ad aliquam dignitatem euidentem ſcientiæ, vel alium perſonæ defectum opponi contingat, de illo primitùs cognoſcatur, & ſi opponentem inuentum fuerit deſtitui veritate, à cauſæ illius proſecutione totaliter ſit excluſus, & aliàs puniatur, ac ſi in obiectorum probatione omnium defeciſſet: In illo, qui manifeſtum defectum in viſu, auditu, & aliis corporis b ſenſibus, necnon & in memoria, & etiam intellectu opponit electo locum habere: ac quòd ad intentionem conſtitutionis ipſius manifeſtum & euidens, idem ſupponere declaramus.

Declarat conſpiratores & coniuratores, qui iurauerunt & ſtatuerunt de non recipiendo aliquem in canonicum ad mandatum papæ, donec poſſent reſiſtere. Ioan. And.

Cæterum canonicos cuiuſuis eccleſiæ, qui ſtatutum fecerunt ſolenniter, & iuramento firmatunt, quod eccleſiam ſuam & ſeipſos contra omnes impetrantes canonicatum ipſius eccleſiæ defenderent vſque ad ius vel ſententiam, quantum poſſent ad iudicium domini papæ, vel ſpecialis mandati eiuſdem: & quod communibus expenſis, ac cum procuratorio ſigillo capituli ſigillato eadem defenſio fieret: & quod, quandiu aliquis de canonicis eiuſdem eccleſiæ defenſionem huiuſmodi, & oppoſitionem vellet prædicto modò ſubire, alij canonici non poſſent nec deberent recipere in canonicum, nec habere pro canonico in capitulo, vel extra capitulum impetrantem: conſpiratores & coniuratores contra ſanctam Romanam eccleſiam, ac libertatem, obedientiam & auctoritatem ipſius decernimus, & eoſdem tanquam conſpiratores ac coniuratores ſecundum ſanctiones canonicas puniendos.

Statutum de non recipiendo aliquem ad papæ mandatum: multis ex cauſis eſt deteſtabile & illicitum. h. d.

Statutum quoque ipſum (quod capitulo prælibato & ſingulis eius perſonis libertatem obedientiam eidem eccleſiæ Romanæ debitam exhibendi ſaltem vſque ad ſententiam & c pontificum Romanorum iudicium, ſeu ſpeciale mandatum liquido interdicit, promptum futurorum grauaminum & expenſarum diſcrimen ingerens, contra legitimas ſanctiones laudabile votum execrantium lites vetat: Iniuſtam litem mouere compellit, iniquæ controuerſiæ, ſeu liti cedendo: bonam fidem ſeu conſcientiam agnoſcere prohibet, & adigit ad peccandum) conſpirationem & coniurationem continere contra libertatem & auctoritatem ſedis apoſtolicæ manifeſte: ac aliàs deteſtabile, prorſuſq; illicitum reputamus.

CAP. III.

Conſtitutio ampliſſima pœna cunctas declarans haſitationes quæ circa diui Franciſci regulam contingere poſſunt: præſertim an fratres minores (quos cordigeros vocant) illius regulæ profeſſores ſint ad omnia euangelij conſilia obligati. Et vtrum aliquid proprium habere, & pecuniam recipere, legataq; ſibi relicta agnoſcere valeant: cum multis aliis ambiguitatibus hic luculentiſſime reſolutis.

Idem.

EXiit qui ſeminat a ſeminare ſemen ſuum. De ſinu patris in mundum veſte, ſcilicet humanitatis indutus Dei filius Ieſus Chriſtus, verbum euangelicum ſaturus in ſingulos probos & reprobos, inſipientes & gnaros, ſtudioſos & deſides, & iuxta prophetam colonus futurus, in terram ſemen ſuum doctrinam eua[illegible]licam ſine delectu diſperſit in omnes, qui omnia u[illegible]cturus ad ſe, omnes ſaluare venerat: qui tandè ſeip[illegible] a Deo patri pro ſalute omnium in redemptionis humanæ precium immolauit. Licet autem hoc ſemen in ſingulos communicatiua Dei charitate diſperſum, aliud ceciderit ſecus viam, ſuper corda ſcilicet dæmonum ſuggeſtionibus peruia: aliud ſupra petram, corda ſcilicet nullo fidei vomere penetrata: aliud inter ſpi[illegible] corda ſcilicet hominum diuitiarum ſollicitudinibus [illegible] cerata. Et ideo vnum prauis affectibus conculcatum aliud aridum, quia gratiæ carebat humore: reliqu[illegible] verò legitur inordinatis ſolicitudinibus ſuffoca[illegible]. Aliud tamen mite cor, & docile terra bona ſu[illegible]cep[illegible] eſt minorum fratrum mitis & docilis in paupertate & humilitate per almum Chriſti confeſſorem Franci[illegible] cum radicata religio: qui ex illo vero ſemine germinans germen illud, per regulam ſparſit in filios, quos ſibi Deo per ſuum miniſterium in obſeruatione euang[illegible] generauit. Iſti ſunt filij, qui docente Iacobo verbum æternum Dei filium, inſitum humanæ naturæ in horto virginalis vteri potens ſaluare animas in manſuetudine ſuſceperunt. Hi ſunt illius ſanctæ regulæ profeſſores, quæ euangelico fundatur eloquio, b vitæ Chriſti roboratur exemplo: fundatoris militantis eccleſiæ apoſtolorum eius ſermonibus actibuſq; firmatur. Hæc eſt apud Deum & patrem munda & immaculata religio, quæ deſcendens à patre luminum per eius filium exemplariter & verbaliter apoſtolis tradita, & dein[illegible] per ſpiritum ſanctum beato Franciſco, & eum ſequentibus inſpirata: totius in ſe quaſi continet teſtimonium trinitatis. Hæc eſt, cui (atteſtante Paulo apoſto[illegible]) nemo de cætero debet eſſe moleſtus: quam Ch[illegible] ſtigmatibus ſuæ paſſionis confirmauit, volens inſ[illegible]torem ipſius paſſionis ſuæ, ſignis notabiliter ins[illegible]. Sed nec ſi contra fratres ipſos minores & re[illegible] hoſtis antiqui ceſſauit aſtutia, quin potius contra[illegible] tentens ſuperſeminare zizaniam, interdum æmulat[illegible]res agitatos inuidia, iracundia, & indiſcreta inſcitia con[illegible]tauit: mordentes fratres & eorum regulam, quaſi [illegible]citam, inobſeruabilem, & diſcriminoſam cauin[illegible] a[illegible]tratibus lacerantes, non attendentes hanc ſanctam regulam (vt prædicitur) præceptis ac monitis ſalutaribus inſtitutam, apoſtolicis obſeruationibus roboratam, per plures Romanos pontifices c approbatam, &c.

a In pleriſq; antiquis codic. ib. etiam impreſſis ita: Nicolaus quartus. b al. corporeis. c al. & Pontificis & Romani, &c.

a In antiquioribus codicib. etiam impreſſis ita, Exiit qui ſeminat, & infra: & mox ſequitur decretalis Priuilegium ex prima etiam gloſſa hic conſtat olim non fuiſſe ſolitam apponi integram: ſed duntaxat id initium tantum b Non tamen per omnia, vt in extrauag. quorundam & ad conditorem canonum [illegible] c [illegible]rium III. Innocentium III. Gregorium IX. [illegible]

cu

etiam per ſedem apoſtolicam confirmatam, tot diuinis teſtimoniis communitam, quæ credibilia facta ſunt nimis in tot ſanctis viris, [a] in obſeruantia huius regulæ agentibus & finientibus dies ſuos, quorum non nullos ſanctorum catalogo ſedes eadem ex eorum vita, & miraculis fecit aſcribi. Ac nouiſſime, quaſi diebus iſtis per piæ memoriæ Gregorium papam nonum, prædeceſſorem noſtrum approbatam eſſe ex euidenti vtilitate, quam de ipſa conſequitur vniuerſalis eccleſia in generali Lugdunenſi concilio declaratur. Nec nos minus attendimus, imò profundius cogitamus, ſicut penſare debent ſubtilius cæteri catholicæ fidei profeſſores: quia ipſe Deus ordinem prædictum & eius obſeruatores inſpiciens, ſic eos inſurgentibus in ipſos rancoribus ſalutari ſubſidio præſeruauit, quòd nec ipſos fluctus tempeſtuoſus alliſit, nec animos in ordine ipſo degentium conſtrauit: quin potius in vigore regulari concreſcant & amplientur in ſuorum obſeruantia mandatorum. Veruntamen, vt ordo prædictus (quibuslibet præciſis anfractibus) diſtincta & pura vigeat claritate, & ſicut fratres eiuſdem ordinis nuper in generali capitulo congregati prouiderant: dilectis filiis generali & nonnullis aliis prouincialibus eiuſdem ordinis miniſtris, qui in capitulo ipſo conuenerant, in noſtra præſentia conſtitutis, cùm ad plenam obſeruationem regulæ eiuſdem in vigore ſpiritus eorum feruere noſcatur intentio: Viſum eſt nobis (vt mordacibus huiuſmodi mordendi vias præcluderemus) aliqua, quæ in ipſa regula videri poterant dubia declarare: nonnulla per prædeceſſores noſtros etiam declarata pleniori claritate diſſerere: in aliquibus etiam regulam ipſam contingentibus puritati eorundem conſcientiæ prouidere. Nos autem, qui à teneris annis ad ordinem ipſum affectus noſtros [b] ereximus in illis ſuccedendo: cùm aliquibus eiuſdem confeſſoris ſociis, quibus eius vita & conuerſatio nota erat, ſuper ipſa regula & ſancta ipſius beati Franciſci intentione frequenti collatione tractauimus. Et eandem cardinalis ac poſtmodum eiuſdem ordinis per prædictam ſedem gubernator & protector, & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminenti nobis cura palpauimus in apoſtolatus officio: tam de pia intentione confeſſoris prædicti, quàm de iis, quæ regulam ipſam & eius obſeruantiam contingunt: ex prædictis longa etiam experientia informati, noſtros ad ordinem præfatum conuertimus cogitatus. Et tam ea, quæ per eoſdem prædeceſſores approbata & declarata eſſe noſcuntur: quàm etiam ipſam regulam & eam contingentia, maturitate plena diſcuſſimus. Nonnulla in præſenti ſerie ſtatuimus, declarauimus, certius approbauimus, approbata confirmauimus, ædidimus, & conceſſimus plura etiam ordinando ſerioſius & clarius, quæ infra ſcriptis articulis plenius exprimuntur. In primis, quia (ſicut intelleximus) ab aliquibus hæſitatur, an fratres eiuſdem ordinis, tam ad conſilia, quàm ad præcepta euangelij teneantur: tum quia in regulæ prædictæ principio habetur, Regula & vita minorum fratrum hæc eſt: ſcilicet domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctum euangelium obſeruare, viuendo in obedientia, ſine proprio, & in caſtitate: tum ex eo, quòd in eadem regula continetur ſic: Finito verò anno probationis recipiantur ad obedientiam promittentes vitam iſtam ſemper & regulam obſeruare: tum etiam, quia in fine ipſius regulæ continentur hæc verba, Paupertatem, & humilitatem, ac ſanctum euangelium domini noſtri Ieſu Chriſti, quod firmiter promiſimus, obſeruemus.

Licet felicis recordationis Gregorius papa nonus prædeceſſor noſter hunc articulum & nonnullos alios eiuſdem regulæ declarauit: quia tamen eius declaratio propter aliquorum inſurgentium in fratres & regulam inordinatos vel mordaces inſultus, & multorum poſtea emergentium caſuum conſiderandos euentus, in aliquibus obſcura, in aliquibus ſemiplena, & in multis etiam contentis in ipſa regula inſufficiens videtur: Nos obſcuritatem ac inſufficientiam huiuſmodi præfatæ interpretationis declaratione amouere volentes, & cuiuslibet ambiguitatis ſcrupulum in eiſdem de ſingulorum mentibus plenioris expoſitionis certitudine amputare.

Dicimus, quòd cùm in principio regulæ non abſolute, ſed cum quadam modificatione, ſeu ſpecificatione ponatur: Regula & vita minorum fratrum hæc eſt: ſcilicet domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctum Euangelium obſeruare, viuendo in obedientia, ſine proprio, & in caſtitate: quæ tria eadem regula multum arctè proſequitur, & nihilominus alia nonnulla ſubnectit præcipiendo, prohibendo, conſulendo, monendo, hortando, & ſub aliis verbis, ad aliquem modorum reducibilibus prædictorum: de intentione regulæ liquere valeat apertius: vt illud, quod in profeſſione, quaſi abſolutè ſubnecti videtur, promittentes vitam iſtam ſemper & regulam obſeruare, & quod in fine ſubiungitur, & ſanctũ euangelium domini noſtri Ieſu Chriſti, quod firmiter promiſimus, obſeruemus: totum ad ipſius regulæ modificatum vel determinatum ſeu ſpecificatum principium reducatur: videlicet ad obſeruantiam euangelij (vt prædicitur) per ipſam regulam in illis tribus modificatam vel determinatam, ſeu ſpecificatam. Cùm non ſit veriſimile ipſum factum verbum ab ipſo ſemel cum quadam modificatione, vel determinatione, ſeu ſpecificatione prolatum: licet quaſi ſuccinctoriè repetitum voluiſſe in ſui repetitione data ſibi per eum modificatione ſeu ſpecificatione ſine certa cauſa carere. Et vtriuſque iuris argumenta nos doceant, [a] ea quæ in medio ad finem atque principium, & ea, quæ in fine ad vtrunque vel eorum alterum ſæpe referri. Et dato, quòd abſolutè diceretur omnino, Promitto ſanctum euangelium obſeruare, non [b] profeſſor huiuſmodi intenderet ſe ad omnem conſiliorum obſeruantiam obligare: quod vix aut nunquam poſſet ad literam obſeruare, propter quod talis promiſſio illaqueare profitentis animum videretur. Clarè videtur promiſſionem huiuſmodi ad alium intellectum abſque intentione promittentis non debere perſtringi: niſi vt obſeruantia euangelij ſic, ſicut tradita reperitur à Chriſto, videlicet quòd præcepta vt præcepta, & conſilia vt conſilia à promittentibus obſeruentur. Quem intellectum etiam in eiſdem verbis habuiſſe idem beatus Franciſcus in ſerie ſui proceſſus in regula patenter oſtendit: cum aliqua euangelica conſilia indicat, vt conſilia ſub verbis monitionis, exhortationis & conſilij, nonnulla verò ſub prohibitione ac verbo præcepti: per quod patet, quòd non fuit loquentis intentio, [c] quòd fratres ex profeſſione huiuſmodi regulæ ad omnia conſilia, ſicut ad præcepta euangelica tenerentur: ſed ſolum ad illa conſilia, quæ in eadem regula præceptoriè vel inhibitoriè, ſeu ſub verbis æquipollentibus ſunt expreſſa. Vnde nos ad fratrum eiuſdem ordinis conſcientias plenariè ſerenandas declaramus, quòd ex profeſſione eiuſdem regulæ, fratres ipſi ad ea tantum euangelica obſeruanda conſilia ſunt adſtricti, quæ in ipſa regula præceptoriè vel inhibitoriè, ſeu ſub verbis æquipollentibus

a *Quos ponit Ant. circa finem tertiæ partis ſuæ chronicæ.*
b *Idem dicit Ioan. 22. in extrauag. quorundam. ver. nunc verò poſt princ. Font.*

a *Qua, vide in gloſſ. rubr. 1. eod. de reg. iur. tit. de prou. Font.*
b *al. cum profeſſor, &c.* c *Ecce ex verbis colligitur intentio. Font.*

exprimuntur. Ad nonnulla verò alia per euangelium data conſilia eo magis, ſecundum exigentiam ſui ſtatus tenentur plus quam cæteri Chriſtiani, quo per ſtatum perfectionis, quem per profeſſionem huiuſmodi aſſumpſerunt, ſe obtulerunt domino holocauſtum medullatum per contemptum omnium mundanorum. Ad omnia autem, quæ in ipſa regula continentur, tam præcepta quàm conſilia, quam extera ex voto profeſſionis huiuſmodi, non aliter tenentur, quàm eo modo, quo in regula ipſa traduntur: vt ſcilicet teneantur ad eorum *a* obſeruantiam, quæ in eadem regula ipſis ſub verbis obligatoriis inducuntur. Cæterorum verò obſeruantiam, quæ ſub verbis monitoriis, exhortatoriis, informatoriis, & inſtructoriis, ſeu quibuſcunque aliis continentur: eatenus magis condecet de bono & æquo eos proſequi, quo imitatores tanti patris effecti Chriſti ſemitas elegerunt. Porrò cùm ipſa regula expreſſe contineat, quod fratres nihil ſibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: ſitque declaratum per eundem prædeceſſorem noſtrum Gregorium nonum, & nonnullos alios hoc ſeruare debere, tam in ſpeciali, quàm etiam in communi: quam ſic arctam abdicationem venenoſis obtrectationibus aliquorum inſenſata damnauerit aſtutia, fratrum eorundem perfectionis claritas in talium imperitis ſermonibus laceſſetur: dicimus quòd abdicatio proprietatis huiuſmodi omnium rerum nõ tam in ſpeciali, quàm etiam in communi propter Deum meritoria eſt & ſancta: quam & Chriſtus viam perfectionis oſtendens, verbo *b* docuit & exemplo firmauit: quamque primi fundatores militantis eccleſiæ, prout ab ipſo fonte hauſerant, volentes perfectè viuere, per doctrinæ ac vitæ exempla in eos deriuarunt. Nec his quiſquam putet obſiſtere, quod interdum dicitur Chriſtum loculos habuiſſe: nam ſic Ieſus Chriſtus, cuius perfecta ſunt opera, in ſuis actibus viam perfectionis exercuit quod interdum infirmorum imperfectionibus condeſcẽdens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas ſemitas non damnaret: ſic infirmorum perſonam Chriſtus ſuſcepit in loculis: ſic & in nonnullis aliis infirma humanæ carnis aſſumens (prout euangelica teſtatur hiſtoria) non tantum carne, ſed & mente condeſcendit infirmis. Sic enim humanam naturam aſſumpſit, quòd in ſuis operibus perfectus exiſtens, in noſtris factus humilis: in propriis permanſit excelſus. Sic & ſummæ charitatis dignatione adactus quoldam noſtræ imperfectioni conformes inducitur, quod a ſummæ perfectionis rectitudine non curuatur. Egit namque Chriſtus & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma ſicut interdum & in fuga patet & loculis: ſed vtrumque perfectè perfectus exiſtens, vt perfectis & imperfectis ſe, viam ſalutis oſtenderet, qui vtroſque ſaluare venerat: qui tandem mori voluit pro vtriſque. Nec quicquam ex his reſurgat erronec, quòd taliter propter Deum proprietatem omnium abdicantes tanquam homicidæ ſui vel tentatores Dei viuendi diſcrimini ſe committant: ſic enim ſeipſos committunt diuinæ prouidentiæ in viuendo, vt viam non contemnant prouiſionis humanæ: quin vel de iis, quæ offeruntur liberaliter, vel de iis, quæ mendicantur humiliter, vel de iis, quæ conquiruntur per laboricium ſuſtententur, qui triplex viuendi modus in regula prouidetur expreſſe. Profectò ſi (iuxta promiſſum ſaluatoris) nunquam deficiet fides eccleſiæ: per conſequens nec opera miſericordiæ ſubtrahentur, ex quo Chriſti pauperibus omnis ratio diffidentiæ cuiuſlibet videtur eſſe ſublata. Et quidem vbi (quod non eſt aliquatenus præſumendum) hæc cuncta deficerent, ſicut nec cæteris: ſic nec ipſis fratribus iure poli in extremæ neceſſitatis articulo ad prouidendum ſuſtentationi naturæ via omnibus extrema neceſſitate detentis conceſſa præcluditur: cum ab omni lege extrema *a* neceſſitas ſit exempta: nec talem abdicationem proprietatis omnimodæ, renunciationem vſus rerum cuiquam videatur inducere. nam cum in rebus temporalibus ſit conſiderare præcipuum, proprietatem, poſſeſſionem, vſumfructum, ius vtendi, & ſimplicem facti vſum, & vltimo tanquam neceſſario egeat, licet primis carere poſſit vita mortalium: nulla prorſus poteſt eſſe profeſſio, quæ à ſe vſum neceſſariæ ſuſtentationis excludat: verùm condecens fuit ei profeſſioni, quæ ſponte deuouit Chriſtum pauperem in tanta paupertate ſectari, omnium abdicare dominium & rerum ſibi conceſſarum neceſſario vſu fore contentam. Nec per hoc, quòd proprietatem vſus & rei cuiuſque dominium a ſe abdicaſſe videtur, ſimplici vſui omnis rei renunciaſſe conuincitur: qui inquam vſus non iuris, ſed facti tantummodo nomen habens, quod facti eſt tantum in vtendo præbet vtentibus nihil iuris, quinimo neceſſariarum rerum, tam ad vitæ ſuſtentationem, quam ad officiorum ſui ſtatus executionem (excepto quod de pecunia infra ſubiungitur) moderatus vſus: ſed ſecundum eorum regulam & veritatem omnimodam conceſſus eſt fratribus: quibus rebus fratres licitè vti poſſent durante concedentis licentia, & iuxta id, quod in præſenti ſerie continetur. Nec his obuiare dignoſcitur, quod ciuilis prudentia in humanis rebus humane conſtituit: videlicet non poſſe vſum vel vſumfructum à domino perpetuo *b* ſeparari: quod ne dominium dominus (ſemper abſcedente vſu) redderetur inutile, temporalem vtilitatem tantum in conſtituendo proſpiciens iſta decreuit. Retentio namque dominij talium rerum cum conceſſione vſus facta pauperibus non eſt infructuoſa domino, cum ſit meritoria ad æterna & profeſſioni pauperum opportuna, quæ tanto ſibi cenſetur vtilior, quanto commutat temporalia pro æternis. Profectò non fuit confeſſoris Chriſti regulam inſtituentis intentio: quinimo contrarium in ipſa conſcripſit, contrarium viuendo ſeruauit, cùm & ipſe temporalibus ad neceſſitatem vſus fuerit, & in pluribus locis in regula vſum talem licere fratribus manifeſtet. Dicit namque in regula quod clerici faciant diuinum officium ex quo habere poterunt breuiaria: ex hoc patenter inſinuans, quod fratres ſui habituri eſſent vſu breuiarij & librorum, qui ſunt ad diuinum officium opportuni. In alio quoque capitulo dicitur, quod miniſtri & cuſtodes pro neceſſitatibus infirmorum, & aliis fratribus induendis, per amicos ſpiritales ſolicitam curam gerant, ſecundum loca & tempora & frigidas regiones ſicut eorum neceſſitati viderint expedire. Alibi etiam exhortans fratres per congruum laboris exercitium ocium euitandum: dicit quod de mercede laboris, pro ſe & ſuis fratribus corporis neceſſaria recipiant. In alio quoque capitulo continetur, quòd fratres vadant pro eleemoſynis confidenter. Habetur *c* etiam in eadem regula, quod in prædicatione, quam fratres faciunt, ſint examinata & caſta eorum eloquia ad vtilitatem & ædificationem populi: annunciando eis & vitia, virtutes pœnam & gloriam. Sed conſtans eſt, ꝙ hæc præſupponunt ſcientiã: ſcientia requirit ſtudium, exercitiũ verò ſtudij cõuenienter haberi non poteſt, ſine vſu librorũ. *d*

a *Verba obligatoria ſunt: teneantur, habeant, & alia declarata in clem. exiui* §. *vt autem hac* §. *præterea eum. Font.* *b* *Extrauag. quia quorundam. declarat hæreticum aſſerere, quòd Chriſtum nec in ſpeciali, nec in communi proprium habuerit. Font.*

a *De cõſecr. diſt.* 1. *ſicut & infra ead. diſt.* 4. *c. ſanctum. c. quod non eſt. cum gl. de reg. iur. Font.* *b* *Vide l. omnium. ff. de vſu. fr. l. antiquæ. C. eod. Font.* *c* *Vide concil. Trid. ſeſſ.* 5. *de reform. c.* 2. *d* *Libri ſunt ad ſcientiam neceſſarij. vide Oldrad. conſ.* 84. *incip. an expediat habere libros.*

Ex quibus

Ex quibus omnibus ſatis claret ex regula ad victum, veſtitum, diuinum cultum & ſapientiale ſtudium neceſſariarum rerum vſum fratribus eſſe conceſſum. Patet itaque ſanè intelligentibus ex prædictis regulam quo ad abdicationem huiuſmodi, non ſolum obſeruabilem, poſſibilem & licitam, ſed meritoriam & perfectam. & eo magis meritoriam, quò per ipſam profeſſores ipſius magis à temporalibus propter Deum (ſicut prædicitur) elongantur. Ad hæc cum fratres ipſi nihil ſibi in ſpeciali acquirere, vel eorum ordini poſſint etiam in communi, & cum aliquid propter Deum ipſis offertur, conceditur, vel donatur, ex (ſi ſecus non exprimat) offerentis, concedentis, vel donantis, veriſimiliter credatur intentio, vt rem huiuſmodi oblatam, conceſſam, vel donatam perfectè concedat, donec auferat, à ſe abdicet, ac in alios transferre cupiat propter Deũ, nec ſit perſona, in quam loco Dei congruentius huiuſmodi rei dominium transferat, quàm ſedes præfata vel perſona Rom. Pontif. Chriſti vicarij, qui pater eſt omnium, & fratrum minorum nihilominus ſpecialis. Ne talium rerum ſub incerto videatur eſſe dominium, cùm patri filius ſuo modo, ſeruus domino, & monachus monaſterio res ſibi oblatas, conceſſas vel donatas acquirant, omnium vtenſilium & librorum, ac eorum mobilium præſentium & futurorum, quæ & quorum vſumfructum, ſcilicet ordinibus vel fratribus ipſis licet habere proprietatem & dominium a (quod & ferè Innoc. papa IIII. prædec. noſter feciſſe dinoſcitur) in nos & Romanam eccleſiam plenè & liberè pertinere hac præſenti conſtitutione in perpetuum valitura ſancimus. Præterea loca empta de eleemoſynis diuerſis & oblata ſeu conceſſa fratribus, ſub quacunque forma verborum (licet fratres ſibi cauere debeant, quòd huiuſmodi verbis ſtatui ſuo incompetentibus non vtantur) à diuerſis ſeu pro indiuiſo poſſidentibus, ſeu certas partes in ipſis locis habentibus, in quibus ipſi poſſidentes pro indiuiſo, ſeu certas partes habentes nihil ſibi in oblatione ſeu conceſſione huiuſmodi reſeruauerint: ſimiliter & in ius & dominium ac proprietatem noſtram & eccleſiæ prædictæ eadem auctoritate ſuſcipimus. Loca vero ſeu domos pro habitatione fratrum à ſingulari perſona vel collegio vel ipſis fratribus ex integro concedenda ſeu etiam offerenda (ſi talia de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit) perſeuerante tantum voluntate concedentis inhabitent. Ac illa liberè præter eccleſiam & oratoria ad eccleſiam deſtinata, & cœmeterium, quæ tam ad præſentia, quàm ad futura in ius ad proprietatem noſtram & prædictæ Romanæ eccleſiæ ſimili modo & auctoritate recipimus: mutata concedentis voluntate, ac ipſis fratribus patefacta dimittant: in quorum locorum dominio ſeu proprietate nihil nobis vel præfatæ Romanæ eccleſiæ retinemus omnino: niſi ea ſpecialiter de noſtro ſeu ipſius Romanæ eccleſiæ recipiantur aſſenſu, & ſi ſibi eiſdem locis reſeruauerit dominium, ſibi in concedendo concedens, præter inhabitationem fratrum ſpeciale b dominium in ius eccleſiæ ſæpedictæ non tranſeat: ſed potius plenè liberum maneat concedenti. Inſuper nec vtenſilia, nec alia præter eorũ vſum ad neceſſitatem & officiorum ſui ſtatus executionem (non enim omnium rerum vſum habere debent vt dictum eſt) ad vllam ſuperfluitatem, diuitias, ſeu copiam, quæ deroget paupertati, vel ad theſaurizationẽ, vel eo animo, vt ea diſtrahant, ſiue vendant, recipiant, nec ſub colore prouidentiæ in futurum: nec alia occaſione: quinimo in omnibus appareat in eis, quo ad dominium omnimoda abdicatio, & in vſu neceſſitas. Hoc autem ſecundum exigentiam perſonarum & locorum miniſtri & cuſtodes ſimul & ſeparatim in ſuis adminiſtrationib. & cuſtodiis cum diſcretione diſponant. cum de talibus interdum perſonarũ qualitas, temporum varietas, locorũ conditio, & nonnullæ aliæ circunſtantiæ plus minuſve ac aliter prouideri requirant: illa tamen ſic faciant ꝙ ſemper in eis & eorum actibus paupertas ſancta reluceat, prout ipſis ex eorum regula inuenitur indicta. Cæterùm cùm in eadem regula ſit ſuper præcepti diſtrictione prohibitũ, ne fratres recipiãt per ſe vel per alios denarios vel pecuniam vllo modo: idq; fratres in perpetuum ſeruare cupiant, & velut iniunctum neceſſe habeant adimplere: ne ipſorũ puritas in huiuſmodi obſeruatione præcepti maculetur in aliquo, & ne fratrum conſcientiæ aliquibus aculeis ſtimulentur. Articulum iſtum propter detrahentium morſus profundius, quàm noſtri prædeceſſores fecerint aſſumentes, ac ipſum clarioribus determinationibus proſequentes dicimus in primis, quòd fratres ipſi à mutuis contrahendis abſtineant, cùm eis mutuũ contrahere (ipſorũ ſtatu conſiderato) non liceat: a poſſint tamen ipſi pro ſatisfactione facienda pro eorũ neceſſitatibus, quæ pro tempore occurrerint (ceſſantibus eleemoſynis, de quibus ſatisfieri commodè tunc non poſſet) citra cuiuslibet obligationis vinculũ dicere, quod per eleemoſynas & alios amicos fratrũ ad ſolutionem huiuſmodi faciendam intendant fideliter laborare. Quo caſu procuretur à fratribus, quòd ille, qui dabit eleemoſynam, per ſe vel per alium non nominandũ ab ipſis ſi fieri poterit. Sed ab eo potius iuxta ſuũ beneplacitum aſſumendum: huiuſmodi ſatiſfactionem faciat in totũ vel in partem: prout ſibi dominus inſpirabit. Si tamen ipſe hoc nollet facere, vel non poſſet, vel quia receſſus eius immineat, aut quia quibus hoc velit committere, notitiã non habet fidelium perſonarum, ſeu quacunque alia occaſione vel cauſa: declaramus & dicimus, quòd in nullo regulæ puritas infringitur, aut quomodolibet ipſius obſeruantia maculatur: ſi fratres ipſi alicuius vel aliquorum ſibi curent dare notitiam, vel aliquos ſeu aliquem nominare, aut etiam præſentare: cui vel quibus ſi eleemoſynã facienti placuit, committi poſſit executio prædictorum, ac ipſius habeatur aſſenſus ſuper ſubrogationibus infra ſcriptis. Ita tamen, quòd penes ipſum dantem dominio, proprietate, ac poſſeſſione ipſius pecuniæ cum libera poteſtate reuocandi ſibi pecuniam ipſam ſemper vſque ad conuerſionem ipſius in rem deputatam, plenè, liberè, ac integrè remanentibus, in ipſa pecunia nihil omnino fratres iuris habeant nec adminiſtrationẽ, ſeu diſpenſationem, nec contra perſonam nominatam, vel non nominatam ab eis cuiuſcunque conditionis exiſtat, in iudicio, vel extra actionem, perſecutionem, aut aliquod aliud ius intentent, qualitercunque perſona prædicta in commiſſione huiuſmodi ſe habeat: liceat tamen fratribus ſuas neceſſitates inſinuare, ac ſpecificare; vel exponere perſonæ prædictæ, ac eã rogare, quòd ſoluat. b Poſſint etiam perſonam eandem exhortari ac inducere, quòd fideliter in re commiſſa ſe habeat, & animæ ſuæ ſaluti in commiſſa ſibi executione prouideat. Ita tamen, quod ab omni eiuſdem pecuniæ adminiſtratione, ſeu diſpenſatione, & contra prædictam perſonam actione ſeu perſecutione (vt prædictum eſt) fratres abſtineant omnimodo. Si verò perſonam huiuſmodi nominatam, vel nõ nominatam à fratribus (quod minus per ſe poſſit exequi, quod prædicitur) contigerit per abſentiam, infirmitatem, volunta-

a *De hoc dominio vide extrau. Ioann. 22. incip. ad conditorem canonum. tit. de verb. ſignific. & extrauag. quorundam eod. tit.* b *al. tale.*

a *Quia tibi do meo ſit tuum, quod pronomen fratri minori non conuenit: & hanc prouiſionem circa pecuniam approbat clem. exiui. ibi vide a § porrò, vſque ad § proinde. Font.* b *Quid de hæreditate talis perſonæ: vide. ſ. eod. ſu. eo caſu. Font.*

Digitized by Google

tem, ſeu locorum diſtantiam, ad quæ ipſe nollet accedere, in quibus eſſet ſolutio ſeu ſatisfactio facienda, vel per occaſionem aliam impediri: liceat fratribus cum conſcientiæ puritate quandam aliam perſonam ſubrogandam ad præmiſſa in nominando & aliis (ſi ad primam dantem non poſſint vel nolint habere recurſum) cum iſta perſona facere, ſicut ſupra proximè declarauimus ei licere cum prima: duarum enim perſonarum miniſterium per viam ſubrogationis (vt dictum eſt) communius & generalius videtur poſſe in prædictorum executione ſufficere, cùm prædicta ſatisfactio præſumatur poſſe celeriter expediri. Si tamen (vt interdum dictum eſt) propter locorum diſtantiam, in quibus eſſet ſatisfactio facienda, & conditiones ſeu circunſtantias alias, caſus emergeret, in quo videretur plurium perſonarum ſubrogandarum miniſterium opportunum: liceat ipſis fratribus in hoc caſu iuxta negocij qualitatem (ſeruato modo prædicto) plures perſonas aſſumere, nominare, ſeu præſentare ad iſtud miniſterium exequendum. Et quia oportet & expedit fratrum neceſſitatibus, non ſolum illis, pro quibus iam eſſet ſolutio, ſeu ſatisfactio facienda (vt ſuperius proximè dictum eſt) ſed etiam imminentibus, ſiue tales neceſſitates ingruentes immineant, quæ breui tempore expediri valeant, ſiue tales licet paucæ comparatiuæ, quarum prouiſio ex ſui conditione neceſſariò tractum *a* temporis habet: vt in libris ſcribendis, eccleſiis ſeu ædificiis ad vſum habitationis ipſorum conſtruendis, libris & pannis in locis remotis emendis & aliis ſimilibus, ſi quæ occurrerint cum moderamine ſupradicto ſalubriter prouideri. Sic in iſtis neceſſitatibus clarè diſtinguimus: ſic in eis fratres poſſe tutè & ſalua conſcientia procedere declaramus: videlicet vt ingruenti vel imminenti neceſſitate, quæ breui tempore, vel quæ interdum ex aliquibus circumſtantiis non ſic breui (vt ſuprà in proximo caſu dictum eſt) valeat expediri: tam quoad dantem eleemoſynam, quàm quo ad nominatum vel ſubſtitutum in omnibus & per omnia (ſicut in articulo ſolutionis pro neceſſitatibus præteritis faciendæ ſuprà proximè declarauimus) procedatur. In ea verò neceſſitate quantumcunque præſentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate ſui (vt prædicitur) tractum temporis habet innexum, *b* quia in eo caſu veriſimile eſt, quòd tum ratione diſtantiæ locorum, quæ expeditio neceſſitatis ipſius ex ſui conditione requireret: tum etiam circunſtantiarum ipſius neceſſitatis ratione penſata frequenter caſus accideret, in quibus ad expeditionem neceſſitatis huiuſmodi oporteret, quòd per diuerſas manus & perſonas tranſiret: pecunia neceſſitati huiuſmodi deputata: quarum omnium perſonarum impoſſibile quaſi eſſet dominum principalem pro ipſa neceſſitate pecuniam deputantem ſeu etiam ſubſtitutum ab eo, & tertium etiam ab ipſo ſubſtituto (ſi caſus talis accideret) poſtea ſubrogatum habere notitiam: declaramus, & diximus, quòd in hoc articulo præter dictos duos modos in neceſſitatibus præteritis & ingruentibus, quæ poſſint breui tempore vel interdum non breui (vt ſupra exprimitur) expediri (vt prædiximus) obſeruandos, ad obſeruandam ipſius regulæ ac profeſſorum eius omnimodam puritatem. Quod ſi præſto ſit eleemoſynæ huiuſmodi elargitor, vel eius nuncius, qui poſſit hoc facere & velit: expreſsè illi prædicatur a fratrib. quòd ſibi placeat vt (dominio talis pecuniæ cum libera poteſtate reuocandi ſibi pecuniam ipſam penes ipſum ſemper vſque ad conuerſionem ipſius in rem deputatam liberè remanente, vt in aliis duobus caſibus ſuperius dictum eſt) per quorumcunq; manus pecunia ſeu eleemoſyna ipſa tractetur, ſiue perſonas ab eo vel à fratribus nominatas totum ſuo conſenſu, voluntate ac authoritate procedat, quo aſſenſum ſuum præbente prædictis: ſecurè fratres re empta vel acquiſita, de illa pecunia, per quemcunque (iuxta modum annotatum ſuperius) vti poſſint. Ad maiorem autem prædictorum omnium claritatem ac in perpetuum valitura prouiſionis ſerie, declaramus, quòd fratres (præfatis modis, vt prædicitur circa pecuniam in ſupportandis eorum præteritis & ingruentibus neceſſitatibus obſeruatis) non intelligantur nec dici poſſint per ſe vel per interpoſitam perſonam pecuniam recipere, contra regulam vel profeſſionis ſui ordinis puritatē: cum manifeſtè pateat ex præmiſſis ipſos fratres non ſolum à receptione, proprietate, dominio, ſiue vſu ipſius pecuniæ: verumetiam à contractione qualibet ipſius, & ab ea pecunia penitus alienos. In eo verò caſu quando (antequam ipſa pecunia in licitum rei habendæ vel vtendæ commercium ſit conuerſa) concedentem pecuniam mori contigerit: ſi concedens in concedendo dixerit vel expreſſerit, quòd perſona deputata pecuniam ipſam in neceſſarium vſum fratrum expenderet: quicquid de ipſo concedente viuendo vel moriendo contingeret, ſiue concedens huiuſmodi hæredem reliquerit, ſiue non: poſſint fratres ad perſonam deputatam (non obſtante concedentis morte, vel hæredis contradictione) pro ipſa pecunia expendenda recurrere: *a* ſicut poterant ad ipſum dominum concedentem. Quia verò puritatem ipſius ordinis intima cordis affectione zelamus, cùm in prædictis caſibus ad determinatam neceſſitatem (vt prædicitur) per aliquam pecuniam concedi contigerit, concedens pecuniam rogari poſſit à fratribus, quòd ſi quid de pecunia ipſa (habita neceſſitate determinata) ſupererit conſentiat ipſe concedens, quòd reſiduum præfatæ pecuniæ in res alias pro aliis ipſorum fratrum prædictis neceſſitatibus conuertatur, quo non conſentiente prædictis ipſum reſiduum (ſi quod fuerit) reſtituatur eidem. Caueant tamen fratres, quòd ſolicitè ſe coaptent, vt non plus ſcienter concedi conſentiant, quàm veriſimiliter æſtimari poſſit rem neceſſariam, pro qua pecunia ipſa conceditur, valituram.

Et quia *b* prædictorum ſerioſa expoſitione à dante vel recipiente de facili poſſit errari: vt clarius vtilitati dantium, puritati ordinis, ſimplicitati aliquorum ſimplicium, ſaluti animarum hincinde ſecurius conſulatur: intellectum illum, qui ſatis in hoc caſu à ſanè intelligente percipitur, præſentis ac in æternū valituræ conſtitutionis ſerie lucidamus, volentes illum ad communem deduci notitiam: videlicet quòd ſemper quando pecunia fratrib. ipſis mittitur vel offertur (niſi expreſſe per mittentem vel offerentem aliud exprimatur) prædictis modis prorſus obligata intelligatur & miſſa

Non enim veriſimile eſt, aliquem eleemoſynæ ſuæ ſine expreſſione modum illum præfigere, per quem & donans merito, vel illi, *c* quorum neceſſitatibus intendit per donum huiuſmodi prouideri, *d* vel effectu doni, vel ſuæ conſcientiæ puritate fraudentur. Ad hæc quia fratribus ipſis interdum in vltimis voluntatibus ſub diuerſis modis nonnulla legantur, nec expreſſe, quid de his agendum ſit, in regula vel prædeceſſorum noſtrorum declarationibus continetur: ne in ipſis dubitari contingat in poſterum prouidendo legantibus, & fratrum conſcientiis præcauendo declaramus, ordinamus, & dicimus, quòd ſi teſtator modum, ſecundum quem fratribus (eorum conditione inſpecta) recipere non liceret, exprimat in legando: vt ſi legaret fratribus vineam vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel ſimilia verba in ſimilibus proferret aut modos ſimiles in relinquendo ſeruaret, à tali legato & eius receptione per omnem modum fratres abſtineant.

a al. tractum. *b* al. annexum.

a *Obſeruato modo & forma ... tamen ... Fox.* b *al. ita. & quia in prædictorum, &c.* c *al. & illi.* d *al. prouidere.*

Si vero

Si verò modum licitum fratribus in legando teſtator expreſſerit: vt ſi diceret, Lego pecuniam pro fratrũ neceſſitatibus expendendam, vel domum, agrum, vineam & ſimilia: ad hoc, quod per certam perſonam vel perſonas idoneas diſtrahantur, & pecunia de rebus ipſis accepta in ædificia vel alia fratrum neceſſaria conuertatur, aut in legando ſimilibus modis vel verbis vtatur. In hoc caſu illud in omnibus & per omnia (conſideratis eorum neceſſitatibus & moderaminibus ſupradictis) quantum ad fratres ſeruari decernimus, quod per nos eſt ſuperius in conceſſis pecuniariis eleemoſynis declaratum. Ad quæ legata ſoluenda tam hæredes teſtatorum, quàm executores ſe liberales exhibeant. a Et etiam prælati & ſeculares, quibus de iure vel conſuetudine prouiſio illa competeret (cum expedierit) ſe ex officio ſuo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas.

Nam & nos etiam per modos licitos & fratrum regulæ congruos intendimus prouidere, quòd hæredum cupiditas legitimis ictibus feriatur: ne pia defunctorum deſtituatur intentio, ac ipſi fratres pauperes opportunis auxiliis non fraudentur. Si verò fratribus ipſis generaliter aliquid abſque modi expreſſione legetur, in hoc legato ſic inde determinatè relicto in omnibus & per omnia intelligi ac ſeruari volumus, & in perpetuum præſenti conſtitutione iubemus, quod ſupra in pecunia ſeu eleemoſyna fratribus indeterminatè oblata vel miſſa voluimus, ac expreſſimus obſeruari: videlicet vt ſub modo licito fratribus intelligatur eſſe relictum: ita quod nec legans meritò, nec fratres ipſi effectu relicti fraudentur.

Quia verò libros & alia mobilia, quibus tam ordo quàm fratres vtuntur, quorum dominium (cum non ſint domus ij aliorum) ad præfatam eccleſiam ſpecialiter ſpectare dinoſcitur: interdum contingit ſeu expedit vendi vel etiam commutari: fratrum vtilitatibus & eorum conſcientiis prouidere volentes, eadem auctoritate concedimus, vt commutatio talium rerum, & ad eas res, quarum vſum fratribus licet habere, de generalium & prouincialium miniſtrorum in ſuis adminiſtrationibus coniunctim vel diuiſim auctoritate procedat: quibus etiam de diſpoſitione vſus talium rerum concedimus ordinare. Si verò res huiuſmodi æſtimato precio vendi contingat: cum fratribus ipſis per ſe vel per alium recipere pecuniam (regula prohibente) non liceat: ordinamus & volumus, quòd talis pecunia ſeu pretium recipiatur & expendatur in rem licitam: cuius vſum fratribus licet habere per procuratorem à præfata ſede vel à cardinali gubernationem per ipſam ſedem gerente eiuſdem ordinis deputandum iuxta modum in ſuperioribus neceſſitatibus præteritis & ingruentibus ordinatum. De vilibus autem mobilibus vel paruum valentibus licet ex præſenti noſtra conceſſione fratribus (pietatis ſeu deuotionis intuitu, vel pro alia honeſta & rationabili cauſa) obtenta ſuper hoc prius ſuperiorum ſuorum licentia, iuxta quod inter fratres in generali, vel in prouincialibus capitulis, tam de ipſis rebus vilibus ſeu paruum valentibus & earum valore, quàm præfata licentia, ſcilicet à quibus & qualiter ſit habenda extiterit ordinatum: intra & extra ordinem aliis elargiri. b Licet autem contineatur in regula, quòd fratres habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam ſine caputio, & videri poſſit illa fuiſſe inſtituentis intentio, quòd neceſſitate ceſſante pluribus non vtantur: declaramus, quòd poſſint fratres de licentia miniſtrorum & cuſtodum coniunctim & diuiſim in adminiſtrationibus ſibi commiſſis, cum eis videbitur (penſatis neceſſitatibus & aliis circumſtantiis, quæ ſecundum Deum & regulam attendendæ videntur) vti pluribus, nec per hoc videantur à regula deuiare: cum etiam in ipſa dicatur expreſſe, quòd miniſtri & cuſtodes de infirmorum neceſſitatibus & fratribus induendis ſolicitam curam gerant, ſecundùm loca & tempora & frigidas regiones. Et quanquam prædicta regula contineat, quòd de fratribus induendis & neceſſitatibus infirmorum miniſtri tantum & cuſtodes ſolicitam curam gerant: & dictio illa tantum a adeò miniſtros & cuſtodes in hac cura perſtringere videatur, quòd ab ea cæteros prima facie excludat: quia tamen ſolicitè conſiderare nos conuenit, & tempus regulæ inſtitutæ, quo fratres iſti ad comparationem præſentem numero pauci erant, & forſan miniſtri & cuſtodes videbantur tunc ad illa procuranda poſſe ſufficere: ac nihilominus multiplicationes fratrum & moderni temporis qualitatem: nec ſit veriſimile beatum Franciſcum inſtitutorem regulæ vel ipſis miniſtris & cuſtodibus impoſſibilitatis iugum voluiſſe præfigere, vel ex ipſius impoſſibilitatis conſequentia fratres ipſos ſuis neceſſitatibus velle carere: concedimus, quòd ipſi miniſtri & cuſtodes poſſint per alios huiuſmodi curæ ſolicitudinem exercere. Debent etiam & alij fratres curam huiuſmodi, quæ præfatis miniſtris & cuſtodibus præcipuè incumbit ex hac regula, cum ſibi ab illis commiſſa fuerit gerere diligenter. Continetur quoque in regula, quòd fratres, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter & deuotè, ita quod (excluſo ocio animæ inimico) ſanctæ orationis & deuotionis ſpiritum non extinguant. Quia verò ex verbo iſto fratres ipſos de ocioſitate vitæ, & de regulæ tranſgreſſione improbè notare interdum haſtenus aliqui ſunt conati: nos mortes huiuſmodi nefarios reprimentes, declaramus, quòd conſideratis verbis prædictis & forma ſeu modo loquendi, ſub quibus fratres huiuſmodi exercitium inducuntur, non videtur ea fuiſſe inſtituentis intentio, quòd vacantes ſtudio vel diuinis officiis & miniſteriis exequendis manuali labori ſeu operationi ſubiiceret, vel ad hoc illos arctaret. Cùm exemplo Chriſti multorum ſanctorum patrum labor iſte ſpiritalis tanto illi præponderet, quanto, quæ ſunt animæ, corporalibus præferuntur. Ad alios vero, qui ſe in prædictis ſpiritalibus operibus non exercent, b niſi tales aliorum fratrum licitis ſeruitiis occupentur (ne ocioſè viuant) verba prædicta declaramus extendi. Niſi & tales tam excellentis, & notabilis contemplationis, & orationis exiſterent, quod meritò propter hoc non eſſent à tanto bono pro huiuſmodi exercitio ſubtrahendi. fratres enim quicunque ſtudio vel diuinis miniſteriis non vacantes, ſed aliorum fratrum ſtudio vel aliis diuinis officiis & miniſteriis vacantium ſeruitiis inhærentes tantum, pro ſeruitiis eiſdem cum ipſis, quibus ſeruiunt, ſuſtentari merentur, quod aſtruitur illa æqua lege, qua ſtrenuus pugnator ille c Dauid iuſtè decreuit, videlicet, quòd deſcendentium ad prælium, & remanentium ad ſarcinas, portio æquaretur. Verùm quia expreſsè continetur in regula: quòd fratres non prædicent d in epiſcopatu alicuius epiſcopi, cùm ab eo illis fuerit contradictum: nos in hoc & deferentes regulæ, & nihilominus auctoritatem apoſtolicæ plenitudinis conſeruantes: dicimus, quòd prædictum verbum ad literam ſicut regula ipſa protulit, obſeruetur: niſi per ſed. apoſtol. circa hoc pro vtilitate populi Chriſtiani ſit conceſſum, vel ordinatum aliud, vel in poſterũ concedatur, ſeu etiam ordi-

a *Notat quòd iudex ſecularis interponit ſe circa legata pia. Fent.* b *Vide Cle. exiui § præterea. & extrauag. quorundam. § ſuprima Fent.*

a *Nota quòd conſtitutio ex ratione ſuperuenienti ampliatur.* b *hoc eſt, non concionantur ad plebem, non pſallunt, non colligunt. Fent.* c *1. Lib. Reg. c. 30.* d *Vide omnino Conc. Trid. ſeſſ. 5. de reform. cap. 2. & ſeſſ. 24. de reform. c. 4.*

mctur. a Et quia in eodem capitulo regulæ immediate ſubinngitur, quòd nullus fratrum populo penitus audeat prædicare, niſi à miniſtro generali fuerit examinatus, & etiam approbatus: ac ab eo prædicationis officium ſibi ſit conceſſum. Nos & ſtatum prætentum ipſius ordinis in paucitate ſui, & modernum in ampliato fratrum numero ac vtilitatem animarum (vt condecet) aduertentes: concedimus nedum generalem examinare & approbare fratres prædicaturos in populis, ac illic concedere licentiam prædicandi, quatenus perſonæ idoneitatem & prædicationis officium licentia ipſa reſpiceret, prout in regula continetur: verumetiam prouinciales miniſtri hoc poſſint in capitulis prouincialibus cum definitoribus, quod etiam hodie obſeruari dicitur & in fratrum priuilegiis cōtineri: quam quidem licentiam præfati miniſtri reuocare & ſuſpendere valeant & arctare: ſicut & quando id eis videbitur expedire. Sed quoniam in deſideriis noſtris hoc geritur, vt ad Dei gloriam ſalus proficiat animarum: ac dicto ordini per quem iugiter ad amorem diuinum affectio Chriſtianæ religionis accenditur, meritum & numerus augeatur concedimus & præſenti ſtatuto firmamus licere non ſolum generali, ſed etiam prouincialibus miniſtris perſonas fugientes à ſeculo in fratres recipere: quæ miniſtrorum prouincialium licentia per ipſum generalem (ſicut expedire viderit) poſſit arctari. Vicarij verò prouincialium miniſtrorum ex officio vicariæ licentiam hanc ſibi nouerint interdictam niſi per miniſtros eoſdem (quibus hoc poſſe committere vicariis & aliis licere decernimus) hoc ipſis vicariis ſpecialiter committatur. Caueant tamen ipſi prouinciales, quòd hoc non indiſcretè, non paſſim, ſed ſic conſiderate committant, vt illos, quibus hoc committi contigerit fidelibus conſiliis fulciant, quæ omnia diſcretè procedant. Nec indifferenter omnes admittantur ad ordinem, ſed illi tantum, qui ſuffragantibus eis literatura, idoneitate, vel aliis circunſtantiis poſſint vtiles eſſe ordini: ſibique per vitæ meritum, ac aliis proficere per exemplum. Inſuper dubitantibus fratrib. prædicti ordinis, an pro eo, quòd in regula dicitur, vt decedente generali miniſtro, a prouincialibus miniſtris & cuſtodibus in capitulo pentecoſtes fiat electio ſucceſſoris, omnium cuſtodum multitudinem oporteat ad generale capitulum conuenire: aut (vt omnia cum maiori tranquillitate tractentur) ſufficere poſſit, vt aliqui de ſingulis prouinciis, qui vocem habeant aliorum, interſint. Taliter reſpōdemus, vt ſcilicet ſingularum prouinciarum cuſtodes vnum ex ſe conſtituant, quem cum ſuo prouinciali miniſtro pro ſeipſis ad capitulum dirigent: voces aut vices ſuas committentes eidem. Quod etiam cōſtituerint per ſeipſos: ſtatutum huiuſmodi duximus approbandum. Quod idem prædeceſſor noſter Gregorius nonus in caſu huiuſmodi dicitur reſpondiſſe. Denique b quia continetur in regula ſuprà dicta, quòd fratres non ingrediantur monaſteria monacharū, præter illos, quibus à ſede prædicta conceſſa fuerit licentia ſpecialis: quantum hoc de monaſteriis pauperum monialium incluſarum fratres attentius intelligendum eſſe crediderint: cùm eorum ſedes præfata curam habeat ſpecialem, & intellectus huiuſmodi per conſtitutionem quandam tempore regulæ datæ, viuente adhuc B. Franciſco, per prouinciales miniſtros fuiſſe credatur in generali capitulo declaratus: iidem fratres certificari nihilominus poſtulauerunt, an hoc de omnibus generaliter, cùm regula nullū excipiat, an de illis ſolum

a *Nota bene, quòd Papa poteſt conſtituere expreſſè contra conſtitutionem alicuius facile: etiam ſi vera & conſtitutio ſua ſit per alios Pontifices approbata Fent.* b *Vide Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. de regularibus & monialib. c. 5. & extrauag. Pij Papa V. an. ap. & ſi mendicantium.*

monaſteriis monialium prædictarum debeat intelligi. Nos vtiq; generaliter id eſſe prohibitum de quarumlibet cœnobiis monialium reſpondemus: & nomine monaſterij volumus clauſtrum, domos, & officinas interiores intelligi: pro eo, quòd ad alia loca vbi homines ſeculares conueniunt, poſſunt fratres illi cauſa prædicationis vel eleemoſynæ petendæ accedere, iis quibus id à ſuperioribus ſuis pro ſua fuerit maturitate vel idoneitate conceſſum exceptis, ſeu pro prædictarum monaſteriis incluſarum, ad quæ nulli datur accedendi facultas ſine ſedis eiuſdem licentia ſpeciali: quod etiam ipſum idem prædeceſſor noſter Gregor. IX. in eo caſu dicitur reſpondiſſe. Cæterùm ſanctæ memoriæ confeſſor Chriſti Franciſcus mandaſſe dicitur circa vltimum vitæ ſuæ (cuius mandatum ipſius dicitur teſtamentum) quòd verba ipſius regulæ non gloſſentur, & (vt verbis vtamur eiſdem) quod ſic, vel ſic intelligi debeat, non dicatur: adiiciens quòd fratres nullo modo literas aliquas ab apoſtolica ſede petent: & alia quædam interſerens, quæ non poſſent ſine multa difficultate ſeruari, propter quod fratres hæſitantes, an tenerentur ad obſeruantiam teſtamenti prædicti, dubitationem huiuſmodi per eundem prædeceſſorem noſtrum Gregor. IX. petierunt de ipſorum conſcientiis amoueri: qui (ſicut aſſeritur) attendens periculum animarum & difficultates, quas propter hoc poſſent incurrere, dubietatem de ipſorum conſcientiis amouendo, dixit fratres ipſos ad ipſius mandati obſeruantiā non teneri, quod ſine conſenſu fratrum, & maximè miniſtrorum, quos vniuerſos tāgebat, obligare nequiuit, nec ſucceſſorem ſuum quomodolibet obligauit: cùm non habeat imperium par in parem. Nos autem circa præſentem articulum nihil duximus innouandum. a Ad hoc à nonnullis prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus circa declarationem ipſius regulæ & ipſam regulam contingentes diuerſas literas intelleximus emanaſſe. Sed nec per hoc mordacium prædictorum contra regulam ipſam & fratres quieuit inſultus: nec per ipſas literas ſtatui fratrum prouidere b in multis, in quibus de nouo ſpecialiter neceſſario prouidendum eſſe multorum poſtea caſuum contingentium experientia indicauit. Nos itaque ne literarum huiuſmodi & præſentis conſtitutionis diuerſitas vel intellectus aduerſitas in prædictorum obſeruatione fratrum animos perturbaret: & vt plenius clarius & certius eorum ſtatui & obſeruantiæ prædictæ regulæ conſulatur in omnibus, & ſingulis illis articulis, quos conſtitutio ipſa continet, quanquam ipſi vel eorum aliqui contineantur in aliis literis apoſtolicis ſupradictis: Hanc noſtram conſtitutionem, declarationem, ſeu ordinationem tantum à fratribus ipſis præciſè, ac inuiolabiliter decernimus perpetuis temporibus obſeruandam. Cùm igitur ex prædictis & aliis per nos cum multa maturitate diſcuſſis, regula ipſa licita, ſancta, perfecta, & obſeruabilis, nec vlli patens diſcrimini euidenter appareat: illa & omnia ſupra ſcripta per nos ſtatuta, ordinata, conceſſa, diſpoſita, decreta, declarata etiam & ſuppleta, de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine approbauimus, confirmamus, & volumus exiſtere perpetuæ firmitatis. In virtute obedientiæ diſtrictè præcipientes, quod hæc conſtitutio ſicut cæteræ conſtitutiones, vel decretales epiſtolæ legatur in ſcholis. Et quia ſub colore liciti nonnulli contra fratres ipſos & regulam in legendo, exponendo, atque gloſſando poſſent dirum virus ſuæ iniquitatis effundere: ac ipſius conſtitutionis intellectum ipſum in diuerſas & aduerſas ſententias producentes ſuis ad inuentionibus deprauare: & opinionum diuerſitas ac diſtortio intellectus multorum pios animos poſſet

a *Vide hunc 4. & 5 quia ſub colore auth ſi qua mulier C. de ſacroſ. eccl. & Bal. l. non dub. de leg. bene.* b *al. prouideri*

inuoluere,

inuoluere, & à religionis ingreſſu multorũ corda ſubtrahere: talium detrahentium vitanda peruerſitas cogit nos viam ipſis ad prædicta præcludere, & certum procedendi modum hanc conſtitutionem legentibus præfinire. Itaque ſub pœna excommunicationis & priuationis officij ac beneficij diſtrictè præcipimus, vt præſens conſtitutio cùm ipſam legi contigerit, ſicut prolata eſt, ſic fideliter exponatur ad literam: concordantiæ, contrarietates, ſeu diuerſæ vel aduerſæ opiniones a lectoribus, ſeu expoſitoribus nullatenus inducantur. Super ipſa conſtitutione gloſſa non fiant (niſi forſan, per quas verbum vel verbi ſenſus, ſeu conſtructio, vel ipſa conſtructio quaſi grammaticaliter ad literam vel intelligibilius exponatur.) Nec intellectus ipſius per legentem deprauetur in aliquo ſeu diſtorqueatur ad aliud quam litera ipſa ſonat. Et ne ſecundum prædicta contra detractores huiuſmodi oporteat vlterius laborare: vniuerſis ac ſingulis cuiuſcunq; præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus diſtrictè præcipimus, nec contra prædictam regulam & ſtatum fratrum prædictorum ſeu contra præmiſſa per nos ſtatuta, ordinata, conceſſa, diſpoſita, decreta, delarata, ſuppleta, approbata, & etiam confirmata dogmatizent, ſcribant, determinent, prædicent, ſeu praue loquantur publicè vel occultè. Sed ſi quid penes aliquem in his ambiguitatis emerſerit, ad culmen prædictæ ſedis apoſtolicæ deducatur, vt ex auctoritate apoſtolica ſua in hoc manifeſtetur intentio: cui ſoli conceſſum eſt in his ſtatuta concedere, & edita declarare. Gloſſantes verò in ſcriptis conſtitutionem ipſam aliter, quàm eo modo, quem diximus. Doctores verò inſuper & lectores, dum docent in publico, ex certa ſcientia & deliberatè intellectum conſtitutionis huiuſmodi deprauantes, facientes quoque commentum, ſcripturas, ſeu libellos, ac ex certa ſcientia & deliberatè determinantes in ſcholis, ſeu prædicantes contra prædicta, vel aliqua ſeu aliquod prædictorum (non obſtantibus aliquibus priuilegiis, vel indulgentiis, aut literis apoſtolicis, quibuſcunque dignitatibus, perſonis, ordinibus, aut locis religioſis vel ſecularibus generaliter vel ſingulariter ſub quacunque forma vel expreſſione verborum conceſſis, quæ nolumus aliquibus in præmiſſis quomodolibet ſuffragari, excommunicationis ſententiæ, quam nunc in ipſos proferimus, ſe nouerint ſubiacere. a qua per neminem niſi per Romanum Pontificem poſſint abſolui. a Inſuper tam iuſtos contra quos per nos excommunicationis eſt prolata ſententia, quam alios (ſi qui fuerint) contra præmiſſa vel eorum aliquid venientes, ad ſedis memoratæ volumus deduci notitiam: vt quos propulſus modus æquitatis non arcet à vetitis, compeſcat rigor apoſtolicæ ultionis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, ordinationis, conceſſionis, & diſpoſitionis, ſuppletionis, approbationis, confirmationis, & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Striani xviij. calendas Septembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

CAP. IIII.

Exemptis cellis alicuius monaſterij, quid appellatio cellæ ſignificet, hic oſtendit Ioan. And.

Bonifacius VIII.

PRiuilegium monaſterio tuo conceſſum, vt monachi ſiue fratres in cellis monaſterium ipſum ſpectantibus habitantes, ab alio, quàm à Papa, vel eius legato excommunicari, aut ſuſpendi, vel ipſæ cellæ interdicto ſupponi non poſſint: non fratres in prioratibus, eccleſiis, ſeu capellis eiuſdem monaſterii commorantes, aut ipſos prioratus, eccleſias vel capellas ab ordinariorum iuriſdictione in aliquo, ſed reſidentes tantum in cellis, & cellas ipſas (hoc eſt loca ſecreta & ſolitaria, quæ ab hominum ſeparata conuictu ſunt ad contemplandum & Deo vacandum ſpecialiter deputata) defendat.

CAP. V.

Priuilegiato aliquo, vt poſſit conferre beneficia clericorum ſuorum: quid appellatio clericorum ſuorum deſignet, oſtendit. Ioan. And.

Idem.

SIcut nobis ſignificare curaſti, tibi gratioſè conceſſimus, vt beneficia clericorum tuorum cedentium vel decedentium poſſis conferre: quodque iidem clerici præbendarum ſuarum fructus percipiant, ac ſi in ſuis eccleſiis perſonaliter reſiderent. Verum quia dubitas, qui clericorum tuorum appellatione debeant contineri: Breui reſpondemus oraculo, quòd illos in his & ſimilibus caſibus tuos volumus intelligi clericos; qui per te non quæſiti, propterea vel recepti ſine fraude & fictione qualibet verè tui clerici familiares exiſtunt; & in tuis expenſis continuè domeſtici commenſales. Etiam a ſi quos ex illis aliquando pro tuis gerendis negociis abeſſe contingat.

DE REGVLIS IVRIS.

Bonifacius VIII. b

Regula. j.

BEneficium eccleſiaſticum non poteſt licitè ſine inſtitutione canonica obtineri.

Idem. Regula ij.

Poſſeſſor malæ fidei vllo tempore non præſcribit.

Idem. Regula iij.

Sine poſſeſſione præſcriptio non procedit.

Idem. Regula iiij.

Peccatum c non dimittitur, niſi reſtituatur ablatum.

Idem. Regula v.

Peccati venia non datur niſi correcto.

Idem. Regula vj.

Nemo poteſt ad impoſſibile obligari.

Idem. Regula vij.

Priuilegium perſonale perſonam ſequitur, & extinguitur cum perſona.

Idem. Regula viij.

Semel malus, ſemper præſumitur eſſe malus.

Idem. Regula ix.

Ratum d quis habere non poteſt, quod ipſius nomine non eſt geſtum.

Idem. Regula x.

Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari.

Idem. Regula xj.

Cùm ſunt partium iura obſcura, reo fauendum eſt potius, quàm actori.

Idem. Regula xij.

In iudiciis non eſt acceptio perſonarum habenda.

Idem. Regula xiij.

Ignorantia facti, non iuris excuſat.

Idem. Regola xiiij.

Cùm quis in ius ſuccedit alterius, iuſtam ignorantiæ cauſam cenſetur habere.

Idem. Regula xv.

Odia reſtringi, & fauores conuenit ampliari.

---

a *In iſto ver. nota, quod Papa poteſt ſibi rebellantes excommunicari, & vltra adhuc aliter punire. Pont.*

a *Albár, ita: etiam ſi ex illis aliquos aliquando, &c.* b *albàs, ita: idem.* c *Ex B. Auguſt epiſt. 54 ad Macedonium refert. Iuo in decreto par. 13. c. 4. & par. 15. & 25.* d *Vide Rum. conſil. 27. lib. 4. & conſil. 109. eod. lib.*

Idem. Regula xvj.

Decet conceſſum à principe beneficium eſſe manſurum.

Idem. Regula xvij.

Indultum à iure beneficium, non eſt alicui auferendum.

Idem. Regula xviij.

Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non ſubſiſtit.

Idem. Regula xix.

Non eſt ſine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, ſe immiſcet.

Idem. Regula xx.

Nullus pluribus vti defenſionibus prohibetur.

Idem. Regula xxj.

Quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt.

Idem. Regula xxij.

Non debet aliquis alterius odio prægrauari.

Idem. Regula xxiij.

Sine culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus.

Idem. Regula xxiiij.

Quod quis mandato facit iudicis, dolo facere non videtur: cùm habeat parère neceſſe.

Idem. Regula xxv.

Mora ſua cuilibet eſt nociua.

Idem. Regula xxvj.

Ea, quæ fiunt à iudice, ſi ad eius non ſpectant officiũ, viribus non ſubſiſtunt.

Idem. Regula xxvij.

Scienti & conſentienti non fit iniuria neq; dolus.

Idem. Regula xxviij.

Quæ à iure communi exorbitant, nequaquã ad conſequentiam ſunt trahenda.

Idem. Regula xxix.

Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

Idem. Regula xxx.

In obſcuris minimum eſt ſequendum.

Idem. Regula xxxj.

Eum, qui certus eſt, certiorari vlterius non oportet.

Idem. Regula xxxij.

Non licet actori, quod reo licitum non exiſtit.

Idem. Regula xxxiij.

Mutare conſilium quis non poteſt, in alterius detrimentum.

Idem. Regula xxxiiij.

Generi per ſpeciem derogatur.

Idem. Regula xxxv.

Plus ſemper in ſe continet, quod eſt minus.

Idem. Regula xxxvj

Pro poſſeſſore habetur, qui dolo deſiit poſſidere.

Idem. Regula xxxvij.

Vtile non debet per inutile vitiari.

Idem. Regula xxxviij.

Ex eo non debet quis fructum conſequi, quod niſus extitit impugnare.

Idem. Regula xxxix.

Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ ſequuntur ex illo.

Idem. Regula xl.

Pluralis locutio, duorum numero eſt contenta.

Idem. Regula xlj.

Imputari non debet ei, per quem non ſtat, ſi non faciat, quod per eum fuerat faciendum.

Idem. Regula xlij.

Acceſſorium naturam ſequi congruit principalis.

Idem. Regula xliij.

Qui [illegible]t, conſentire videtur.

Idem. Regula xliiij.

Is, qui tacet, non fatetur: ſed nec vtique negare videtur.

Idem. Regula xlv

Inſpicimus in obſcuris, quod eſt veriſimilius, vel quod plerunque fieri conſueuit.

Idem. Regula xlvj.

Is, qui in ius ſuccedit alterius, eo iure, quo ille vti debebit.

Idem. Regula xlvij.

Præſumitur ignorantia, vbi ſcientia non probatur.

Idem. Regula xlviij

Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura.

Idem. Regula xlix

In pœnis benignior eſt interpretatio facienda.

Idem. Regula l.

Actus legitimi conditionem non recipiunt neque diem.

Idem. Regula lj

Semel Deo dicatum, non eſt ad vſus humanos vlterius transferendum.

Idem. a Regula lij

Non præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectum.

Idem. Regula liij

Cui licet, quod eſt plus, licet vtique, quod eſt minus.

Idem. Regula liiij

Qui prior eſt tempore, potior eſt iure.

Idem. Regula lv

Qui ſentit onus, ſentire debet commodum, & è contra.

Idem. Regula lvj

In re communi potior eſt conditio prohibentis.

Idem. b Regula lvij

Contra eum, qui legem dicere potuit, apertius eſt interpretatio facienda.

Idem. c Regula lviij

Non eſt obligatorium, contra bonos mores præſtitum iuramentum.

Idem. Regula lix.

Dolo facit, qui petit, quod reſtituere oportet eundem.

Idem. Regula lx.

Non eſt in mora, qui poteſt exceptione legitima ſe tueri.

Idem. Regula lxj

Quod ob gratiam alicuius conceditur, non eſt in eius diſpendium retorquendum.

Idem. Regula lxij.

Nullus ex concilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.

Idem. Regula lxiij

Exceptionem obijciens, non videtur de intentione aduerſarij confiteri.

Idem. Regula lxiiij

Quæ contra ius fiunt: debent vtique pro infectis haberi.

Idem. Regula lxv

In d pari delicto vel cauſa, potior eſt conditio poſſidentis.

Idem. Regula lxvj.

Cùm non ſtat per eum ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur: haberi debet perinde ac ſi impleta fuiſſet.

Idem. Regula lxvij

Quod alicui ſuo non licet nomine: nec alieno licebit.

---

a *Per hanc regulam dicunt Phil. Ioan. And. non ſola ſponſalia per matrimonium ob conſanguinitatem reſoluta, & fallit hæc regula in iis quibus tacita voluntas ſufficit [illegible] plenè in princ. Aug. Fab. [illegible] poſteriori. quibus medio [illegible]*
b *Vide c. cum dilectus. de conſuet.* c *Vide B. Thom. [illegible] 3, artic.* d *De commodo poſſeſſoris, vide Doctor. in l. [illegible] C. de rei vend.*

idem

Idem Regula lxviij.

Poteſt quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum.

Idem Regula lxix.

In [a] malis promiſſis fidem non expedit obſeruari.

Idem Regula lxx.

In alternatiuis electoris [b] eſt electio, & ſufficit alterum adimpleri.

Idem. Regula lxxj.

Qui ad agendum admittitur, eſt ad excipiendum multo magis admittendus.

Idem. Regula lxxij.

Qui facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſeipſum.

Idem. Regula lxxiij.

Factum legitimè retractari non debet, licet caſus poſtea eueniat, à quo non potuit inchoari.

Idem. Regula lxxiiij.

Quod alicui gratioſè conceditur, trahi non debet aliis in exemplum.

Idem. Regula lxxv.

Fruſtrà ſibi fidem quis poſtulat ab eo ſeruari, cum fidem à ſe præſtitam ſeruare recuſat.

Idem. Regula lxxvj.

Dictum [c] perſonæ, non debet in detrimentum eccleſiæ redundare.

Idem. Regula lxxvij.

Rationi congruit, vt ſuccedat in onere, qui ſubſtituitur in honore.

a *Vide B. Thom. 2. 2 q. 29. art. 7. & Turrecrema. in cap. ſi aliquid. 22. q. 4.* b *In omnibus antiq. codicibus legitur, debitoris.* c *Vide gloſſ. in c. de dilat. gloſſ. in c. placuit. 26. q. 2. Innoc. in c. cum dilectus. de ordin. cognitionum. Ant. de Butrio in c. 1. de dolo & contum. & Doctor. in l. iubemus C. de ſacroſanct. eccleſ.*

Idem. Regula lxxviij.

In argumentum trahi nequeunt, quæ propter neceſſitatem aliquando ſunt conceſſa.

Idem. Regula lxxix.

Nemo poteſt plus iuris tranferre in alium, quam ſibi competere dignoſcatur.

Idem. Regula lxxx.

In toto partem, non eſt dubium contineri.

Idem. Regula lxxxj.

In generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis nõ eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus.

Idem. Regula lxxxij.

Qui contra iura mercatur, bonam fidem præſumitur non habere.

Idem. Regula lxxxiij.

Bona fides non patitur, vt ſemel exactum iterum exigatur.

Idem. Regula lxxxiiij.

Cum quid vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

Idem. Regula lxxxv.

Contractus [a] ex conuentione, legem accipere dignoſcuntur.

Idem. Regula lxxxvj.

Damnum, quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet, non aliis [b] imputare.

Idem. Regula lxxxvij.

Infamibus portæ non pateant dignitatum.

Idem. Regula lxxxviij.

Certum eſt, quòd is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.

Data Romæ apud ſanctum Petrum V. nonas Martij, Pontificatus noſtri anno quarto.

a *Nota quòd conuentio partium legem inducit, quæ in contractibus ſeruanda eſt. Philip.* b *al. alij.*

FINIS

CONSTITVTIONES CLEMENTIS PAPÆ QVINTI, IN CONSILIO VIENENSI EDITAE.

PRÆFATIO.

IOANNES *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. dilectis filiis doctoribus, & ſcholaribus vniuerſis Bononiæ commorantibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.* a

QVoniam nulla iuris ſanctio, quantumcunque perpenſo digeſta conſilio ad humanæ naturæ varietatem, & machinationes eius inopinabiles ſufficit, nec ad deciſionem lucidam ſuæ nodoſæ ambiguitatis attingit: eo præſertim, quòd vix aliquid adeò certum clarumq́ue ſtatuitur, quin ex cauſis emergentibus (quibus iura iam poſita mederi non poſſint) in dubium reuocetur: Quia etiam ab adoleſcentia viri procliuis ad malum ſenſualitas humana declinat, per quod morum ſubuerſio in clero & p[...] frequenter obrepit: neceſſaria eſt ſuperioris authoritas, vt tam per determinationis opportunæ [...]fragium tollat ambigua, lites auferat, altercationes dirimat, & obſcura ſuccidat, quàm per cu[...]ris prouidi ſarculum extirpet vitia, virtutes inſerat, corrigat exceſſus, moresq́ue reformet. Hæc ſanæ felicis recordationis Clemens Papa quintus prædeceſſor noſter prouidenter attendens, & prou[...]è cupiens deformatorum reformationi proſpicere, ſoluere difficilia, ac ſanctiones quæſtionibus & negociis imminentibus conſonas promulgare: Dudum nedum in Concilio Vienenſi quinetiam ante & poſt ipſum concilium conſtitutiones plurimas edidit, in quibus multa vtilia ſtatuit atq́ue ſalubria & nonnulla dubia in iudiciis & extra frequentata decidit. Et licet eas collectas in vnum volumen, & ſub congruis titulis collocatas mittere decreuiſſet, & dare in commune ſubiectis: aſſidua tamen occupatio circa magna, ac ſortis humanæ conditio, quæ ipſum de medio ſuſtulit, in cauſa fuerunt, quare ſuum in hac parte propoſitum non impleuit. Nos etiam (qui ſicut eidem licet immeriti) in apoſtolatus officio, domino permittente ſucceſſimus ſic & in affectus plenitudine, in iis, quæ compendium vniuerſi concernunt ſucceſſiſſe debemus, tot grandibus agendis & arduis ſumus, a noſtræ promotionis exordio circumſepti, quòd tam ex hoc, quam ex cauſis rationabilibus aliis, quas ſub ſilentio prouidimus committendas prædictas vobis communicare conſtitutiones fuimus hactenus impediti. Nunc igitur (opportunitate captata) illas vobis ſub bulla noſtra tranſmittimus. Vniuerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus eas prompto affectu ſuſcipiatis, & ſtudio alacri, eis ſic vobis manifeſtatis & cognitis vſuri decætero in iudiciis & in ſcholis. Data Auinion. b *viij. Kalendas Nouemb. Pontificatus noſtri anno ſecundò.*

---

a Hanc benedictionem primò introduxit Papa Cletus, loco cuius ſcribitur ab eccleſia præciſi, Spiritum ſanioris conſilij. Et licet iſta benedictio omnibus proſit; qui tamen non ſtudent, non gaudent priuilegio ſtudij Z. Van. Font. *b* De his vide C. de contra. & conſtipul. l. optimam 2. q. vltim. bellorum de proba. quoniam de re. iur. ab. lib. 6. de quo in Spe. de inſtrum. edit. §. reſtat.

DE SVM-

DE SVMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

TITVLVS I.

CAP. VNICVM.

Fatetur concilium vnicum DEI Filium in eſſentia DEI æternaliter ſubſiſtentem, verum corpus humanum aſſumpſiſſe de Virgine, & in eo paſſum, & iam mortuum lancea perforatum, approbans in hoc ordinem, quem tradidit Euangeliſta Ioan. h. d.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

FIDEI catholicæ fundamento, præter quod (teſte apoſtolo) nemo poteſt aliud ponere, firmiter inhærentes: apertè cum ſancta matre eccleſia confitemur vnigenitum Dei Filiũ, in iis omnibꝰ, in quibus Deus pater exiſtit vnà cum patre æternaliter ſubſiſtentem: partes noſtræ naturæ ſimul vnitas (ex quibus in ſe verus Deus exiſtens, fieret verus homo) humanum, videlicet corpus paſſibile, & animam intellectiuam, ſeu rationabilem, ipſum corpus verè per ſe & eſſentialiter informantem, aſſumpſiſſe ex tempore, in virginali thalamo ad vnitatem ſuæ hypoſtaſis & perſonæ. Et, quòd in hac aſſumta natura, ipſum Dei verbum pro omnium operanda ſalute, non ſolum affigi cruci, & in ea mori voluit, ſed etiam emiſſo [a] iam ſpiritu perforari lancea ſuſtinuit latus ſuum: vt exinde profluentibus vndis aquæ & ſanguinis, formaretur vnica & immaculata, ac virgo ſancta, mater eccleſia, coniunx Chriſti. Sicut de latere primi [b] hominis ſoporati, Eua ſibi in coniugiũ eſt formata: vt ſic certæ figuræ primi & veteris Adæ (qui ſecundum apoſtolum [c] eſt forma futuri) in noſtro nouiſſimo Adam, id eſt, Chriſto veritas reſponderet. Hæc eſt, inquam, veritas illius prægrandis aquilæ vallata teſtimonio, quã propheta vidit [d] Ezechiel animalibus cæteris Euangelicis tranſuolantem, beati Ioannis, videlicet apoſtoli & Euangeliſtæ, qui ſacramenti huius rem geſtam narrans, & ordinem in Euangelio ſuo, dixit: [e] Ad IESVM autẽ cùm veniſſent, vt viderũt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, ſed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit ſanguis & aqua: & qui vidit, teſtimonium perhibuit, & verum eſt teſtimonium eius: & ille ſcit, qui vera dicit, vt & vos credatis. Nos igitur ad tam præclarum teſtimonium, ac ſanctorum patrum & doctorum communem ſententiam apoſtolicæ conſiderationis (ad quam duntaxat hæc declarare pertinet) aciem conuertentes ſacro approbante concilio: declaramus prædictum apoſtolum & Euangeliſtam Ioannem rectum in præmiſſis factæ rei ordinem tenuiſſe: narrando, quòd Chriſto iam mortuo, vnus militum lancea latus eius aperuit.

a *Vide Guidonem Carmelitam in ſumma de hæreſibus tit. de hæreſibus Petri Ioan. Oliui & eius ſequacium, cap. 3.* b *Geneſis 2.* c *Rom. 5.* d *Ezechiel. cap. 1.* e *Ioannis cap. 19.*

Reprobat & hæreticam iudicat doctrinam, quæ habet, quòd ſubſtantia animæ rationalis, ſeu intellectiua, verè, & per ſe, humani corporis non ſit forma. Ioan. And.

Porrò [a] doctrinam omnem, ſeu poſitionem temerè aſſerentem, aut vertentem in dubium, quòd ſubſtantia animæ rationalis, ſeu intellectiuæ, verè ac per ſe humani corporis non ſit forma: velut erroneam, ac veritati catholicæ inimicam fidei, prædicto ſacro approbante concilio reprobamus: Definientes, vt cunctis nota ſit fidei ſynceræ veritas, ac præcludatur vniuerſis erroribus aditus, ne ſubintrent, quod quiſquis deinceps aſſerere, defendere, ſeu tenere pertinaciter præſumpſerit, quòd anima rationalis, ſeu intellectiua non ſit forma corporis humani per ſe & eſſentialiter: tanquam hæreticus ſit cenſendus.

Aſſerens confitendum vnum baptiſma, ſicut vnum Deum & vnam fidem, approbat opinionem, quæ habet per illud conferri, etiam paruulis (quò ad habitum) informantem gratiam & virtutes. Ioan. Andr.

Ad hoc [b] baptiſma vnicum baptizatos omnes in Chriſto regenerans eſt, (ſicut vnus Deus ac fides vnica) ab omnibus fideliter confitendum. Quod celebratum in aqua, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: credimus eſſe tam adultis, quam paruulis, communiter perfectum remedium ad ſalutem. Verùm, quia quantum ad effectum baptiſmi in paruulis, reperiuntur doctores quidam theologi opiniones contrarias habuiſſe.

Quibuſdam ex ipſis dicentibus, per virtutem baptiſmi paruulis quidem culpam remitti: ſed gratiam non conferri. Aliis è contra aſſerentibus, quod & culpa, [c] eiſdem in baptiſmo remittitur, & virtutes, ac informãs gratia infunduntur, quòd ad habitum & ſi non pro illo tempore, quo ad vſum. Nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Chriſti (quæ per baptiſma applicatur pariter omnibus baptizatis) opinionem ſecundam (quæ dicit, tam paruulis, quàm adultis conferri in baptiſmo informantem gratiam & virtutes) tanquam probabiliorem, & dictis ſanctorum, ac doctorum modernorum theologiæ magis conſonam, & concordem, ſacro approbante concilio duximus eligendam.

a *Vide concil. Later. ſub Leone X. Seſſ. 8. in decreto incip. Apoſtolici regiminis.* b *al. ad hoc.* c *al. ipſis.*

DE RESCRIPTIS.

TITVLVS II.

CAP. I.

Maior prælatus pro membris ſuis (etiam ſi ſunt de menſa) reum conuenire non poteſt, per reſcriptum apoſtolicum, niſi vbi poſſent adminiſtratores membrorum. Contra faciens in expenſis & intereſſe punitur, & proceſſus eſt irritus. Ioan. Andr.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

ABbates *a* aut alij religioſi, quibuslibet adminiſtrationibus præſidentes occaſione prioratuum, ſeu aliorum locorum ſubditorum eiſdem, nullum auctoritate literarum apoſtolicæ ſedis, vel legatorum ipſius, quomodolibet valeant cõuenire. Niſi vbi, & coram quibus, prioratuum & locorum ipſorum prioribus aut aliis gubernatoribus hoc liceret. Nec occaſione locorum ad menſas pertinentium eorundem, aliud in ipſis ſuper hoc liceat, quàm ſi loca ſic præmiſſa ſpeciales ſub eis gubernatores haberent. Si quis autem aliquem contra hæc vexare præſumpſerit, in expenſis ſibi & intereſſe per iudicem (coram quo vexatio fiet huiuſmodi) condemnetur: omniſq; proceſſus contra præmiſſa habitus ſit irritus ipſo iure.

CAP. II.

Principalis officialis epiſcopi & prior conuentualis, licet obedientiarius, delegari poſſunt à papa: officialis vero foraneus, vel prior clauſtralis non. Io. Andr.

Idem *in eodem.*

ETſi *b* principalis officialis epiſcopi, aut religioſus conuentualem obtinens prioratum (quamuis ad prioratum eundem prior non conſueuerit per electionem aſſumi) à ſede apoſtolica, vel legato eiuſdem, dari valeat delegatus: In officiali tamen foraneo aut religioſo, monaſterij ſeu priore clauſtrali, nequaquam hoc volumus obſeruari.

CAP. III.

Breuius non poteſt ſummari.

Idem *in eodem.*

AVditor *c* in Romana curia deputatus à nobis, de beneficio (quòd pronunciabit alicui de iure fore debitum) poterit ſibi abſq; commiſſione alia *d* (vt euitetur circuitus) prouidere.

CAP. IIII.

Expectans beneficium perdit gratiam, ſi conſequitur aliud quod cum illo, quod expectat, de iure tenere non poteſt. Ioan. Andr.

Idem.

GRatiæ, vt de dignitate, vel beneficio curato tibi prouideatur, renũciare videris, *e* ſi ante adeptionem eiuſdem aliud beneficiũ pacificè aſſequaris, quod ſimul de iure cum dignitate, vel beneficio virtute dictæ gratiæ tibi debito, retinere non poſſes, licet illud reſignaueris, aut ſis reſignare paratus.

CAP. V.

Gratia ſuper vacaturo non comprehendit beneficium poſt datam in ſubſtantia creatum. h. d. Io. de Imol.

Idem.

LIteras noſtras ſuper conferendo tibi beneficio vacaturo directas, ad beneficium poſt datam ipſarum creatum, ſtatuimus non extendi.

DE ELECTIONE, ET electi poteſtate.

TITVLVS III.

CAP. I.

Religioſus eligi non poteſt ad prælaturam non epiſcopalem alterius religionis vel habitus: ſi contra fiat, eſt irritum. h. d. Ioan. Andr.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

CVm rationi non congruat, vt homines diſparis profeſſionis vel habitus, ſimul in eiſdem monaſterijs ſocientur: Prohibemus, ne religioſus aliquis in abbatem, vel prælatum alterius religionis, vel habitus de cætero eligatur. Quòd ſi ſecus actum extiterit, ſit eo ipſo irritum & inane *a*: Per hoc autem, quin religioſus in epiſcopum, ſecularis vel cuiuslibet regularis eccleſiæ, licitè poſſit eligi, non intendimus prohibere.

CAP. II.

Cœtus cardinalium ſede vacante iuriſdictionem papalem non exercet, niſi in quantum permittit concilium Lugdunenſe: nec illud, vel eius partem alterare poteſt. Ioan. Andr.

Idem.

NE Romani electioni pontificis indeterminata opinionum diuerſitas aliquod poſſit obſtaculum vel dilationem afferre: Nos inter cætera præcipuè attendentes, quòd lex ſuperioris per inferiorem tolli non poteſt, opinionem aſtruere (ſicut accepimus) ſatagentem, quod conſtitutio felicis recordationis Gregorij papæ X. prædeceſſoris noſtri, circa electionem præfatam edita in concilio Lugdunen. per cœtum cardinalium Romanæ eccleſiæ (ipſa vacante) modificare poſſit, corrigi, vel immutari, aut quicquam ei detrahi, ſiue addi, vel diſpenſari quomodolibet circa ipſam ſeu aliquam eius partem, aut eidem etiam renunciari per eum, tanquam veritati non conſonam de fratr. noſtrorum conſilio reprobamus, *b* irritum nihilominus & inane decernentes, quicquid poteſtatis aut iuriſdictionis ad Romanũ, dum viuit, pontificem pertinentis (niſi quatenus in cõſtitutione prædicta permittitur) cœtus ipſe duxerit (eadem vacante eccleſia) exercendum.

Officium camerarij vel pœnitentiariorum papæ durat ea mortuo, qui ſi deficiant, poterit cœtus cardinalium pro tempore vacationis alios ſurrogare. Io. And.

Et tamen prouiſo, quòd ſi eiuſdem eccleſiæ camerarium, aut maiorem, vel aliquos alios ex pœnitentiariis (quorum officium per obitum eiuſdem pontificis nolumus expirare) per mortem, vel aliàs deficere quouiſmodo contingat, valeat idem cœtus ad tempus vacationis huiuſmodi pro numero deficientiũ, vel ampliori etiam, quantum ad pœnitentiarios (ſi hoc eidem cœtui concorditer expedire videbitur) alios ſurrogare.

Determinans diœceſim intelligi id, quod in concilio dicitur de territorio & diſtrictu, ſtatuit moriente papa extra curiam, ipſius electionem fieri debere, in loco, vbi erat cauſarum & literarum audientia, licet ſuſpenſa: niſi prius ordinatum eſſet de curia transferenda. Io. And.

Sanè cùm iuxta conſtitutionem prædictam papa extra ciuitatem, in qua cum ſua erit curia, moriente in ciuitate, in cuius diſtrictu ſeu territorio moritur, ſit regulariter ſucceſſoris electio celebranda, diſtrictus, ſeu

---

a *Si habens dignitatem principaliter cap. hac conſtitutione. de offic. deleg. lib. 6. Bald. per illum text. in auth. habita. cap. ne fil. pro pat. glo. c. à ſubdiacono diſtinct. 93. quæ gloſſ. limitatur à Dom. ibi per c. qui ſ. quanquam. de præbend. lib. 6. Barb. Fontanus.* b *vide l. fin. C. de edict. diui Hadrian. tollend. Bart. in l. 1. ſ. 1. ff. de ſecund. tab. c. vltima voluntas. 13. quæſt. 2. Fontan. & vide concil. Trident. Seſſ. 10. 25. de reformat. cap. 10.* c *vide doct. in ea ſuper eo. de offic. deleg. & Alexan. in l. more. ff. de iuriſd. omn. iud.* d *vide l. ſi prinç. ff. de oper. nou. nunciat. & Bar. in l. cum fundum. ſ. ſi ſeruum tuum imprudens ff. ſi certum pet. Fontanus.* e *vide c. 1. de iu. l. diui fratres. ff. de lib. can. Bar. in l. quod tamen. ſ. ſi arbiter. ff. de arbit.*

a *Vide c. capitulum ſanctæ crucis. de reſcript. l. ex facto. ff. de vulga. & pupill.* b *Ad hæc vide l. cum qui. ſ. fin. ff. de iuriſd. o. omn. iudic. Fontan.*

territorij

territorij nomine, diœceſim hoc caſu intelligendam fore cenſemus Eo tamen abiecto, quòd ſi in certo loco cauſarum & literarum apoſtolicarum audientia remanente, papam alibi mori contingat, non ibi, ſed vbi prædicta fuerit audientia, memorata alectio celebretur: etiam ſi eadem audientia tempore mortis huius vacare noſcatur: niſi forſan ante mortem eandem, ordinatum eſſet per papam de curia transferenda, quo caſu ſeruetur prouiſio conſtitutionis prædictæ.

Prouidet caſus, quo contingeret cardinales omnes exire conclaue.

Porrò ſi Romano non electo pontifice, cardinales omnes ſimul vel ſucceſſiue (quod abſit) exire contingeret conclaue deputatum eiſdem: ij, (ad quos pertinet executio conſtitutionis prædictæ) illos ex ipſis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excuſationem non dabit, idem conclaue (quàm cito poterunt) reintrare compellant. a Pœnas in dicta conſtitutione contentas (niſi hoc fecerint) incurſuri. Cardinales autem huiuſmodi conclaue reintrantes, ad electionem iam dictam procedant: & alias conſtitutionem præfatam obſeruent, ſecundum ſtatum, in quo erant in eodem conclaui, quando ipſum (vt præmittitur) exiuerunt.

Statuit cardinales per exceptionem excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti, ab electione non repelli. Ioannes Andreas.

Cæterùm, vt circa electionem prædictam, eo magis vitentur diſſenſiones, & ſchiſmata, quo minor eligentibus aderit diſſidendi facultas: decernimus, vt nullus b cardinalium cuiuslibet excommunicationis, ſuſpenſionis, aut interdicti prætextu, à dicta valeat electione repelli. Iuribus aliis circa electionem eandem hactenus editis, plene in ſuo robore duraturis.

Electos & alios (qui mittere vel ire tenentur ad curiam) adſtringit ad id ſede vacante, h. d. Ioan. And.

Verùm, quia tam ex prouiſis remediis, quàm ex orationibus ad Deum ſuper huius negotio effundẽdis, quòd breuiter huiuſmodi celebretur electio, præſumendum eſt probabiliter, & ſperandum c ſtatuimus, vt electi & alij (qui ex quacunque cauſa ad ſedem apoſtolicam venire vel mittere ſunt adſtricti) ad ipſam, cum vacat ac ſi non vacaret d venire vel mittere teneantur.

CAP. III.

Primò ponit formam ſecundum quam appellans appellationem intimat appellato, vt per ipſam cauſa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundò prouidet cum appellatus vel ipſius ſpecialis procurator nequit haberi. Tertiò, prouidet cum per metum appellati, vel ſuorum intimatio fieri non poteſt. Quartò, vetat intimationem aliter factam. Quintò, prorogat hunc modum intimandi ad alios caſus. h. d. Ioan. And.

Idem.

CAuſam electionis, poſtulationis, ſeu prouiſionis, per appellationem ab ipſa vel occaſione ipſius, ad ſedem apoſtolicam emiſſam: tunc demum ad ſedem eandem deuolui cenſemus, cùm in appellati aut procuratoris eiuſdem in ipſa cauſa ſpecialiter conſtituti præſentia interpoſita fuerit, aut eorum alteri intra menſem ab interpoſitione ipſius vel ſaltem poſt lapſum eiuſdem menſis (quam cito commodè fieri poterit) legitime Intimata: porrecto videlicet ſibi ſubſcriptura authentica vel perlecto e illius tenore & copia modo aonſimili (ſi petita fuerint) inde facta. Quod ſi forſan appellatum abeſſe, & procuratorem talem non inueniri contingat, in domo, quam ipſe appellatus habitare communiter conſuenit: vel (ſi domus eadem in remotis exiſtat) in eccleſia cathedrali, in cuius ciuitate vel diœceſi conſiſtit beneficium: & nihilominus vtroque caſu in eccleſia vel beneficio, de quo agitur, volumus appellationem huiuſmodi publicari, ac de ipſa quandocunque petitum fuerit, copiam modo præmiſſo fieri appellato. Verùm, ſi propter appellati aut ſuorum metum, vel potentiam intimatio fieri nequeat (vt præfertur) appellationem eandem in loco aliquo publico ſic ſolenniter volumus publicari, quod ad appellati ſeu eius procuratoris notitiam poſſit veriſimiliter peruenire. Intimatio vero aliter facta, omni careat iuris effectu: Nec cauſa per appellationem eandem ad ſedem cenſeatur deuoluta prædictam, niſi ad appellatam eius plena & certa notitia, intra tempus prædictum aliter perueniſſet. Idem quoque in aliis caſibus obſeruari volumus, in quibus requiritur intimatio facienda.

CAP. IIII.

Decretalis, Vt circa, locum non habet, cùm appellans ius ſuum vel eccleſia directè proſequitur: ſed cùm in formam vel perſonas opponit crimina vel defectus: quorum circumſtantias, ſi non ſpecificat, ſuper illis non auditur, etiam ſi iuret illas didiciſſe de nouo. Nec etiam in eadem cauſa ſuper illis auditur alius non appellans & proſequens commune non proprium intereſſe: poteſt tamen aſſiſtere appellanti. Appellans, qui non ſeruat formam, etiam ſi appellationi renunciat, per viam querelæ non proſequitur obiecta, nec etiam alia: niſi in caſibus exceptis. Omiſſio formæ licet appellantem a probatione repellat, non tamen infirmat probationem ſuper his legitimè factam aduerſarij confeſſione vel aliter. h. d. Io. And.

Idem.

COnſtitutionem, vt circa a editam in concilio Lugdunenſi, locum decernimus non habere, quando, quæ opponuntur, directè reſpiciunt ius eccleſiæ, vel opponentis perſonæ: ſed tantum vbi per competitorem b vel oppoſitorem quemlibet appellantẽ in formam aut perſonas defectus vel crimina opponuntur. Cæterùm quum circa crimina vel defectus debitam circumſtantiarum ſpecificationem prædictus omittit appellans non eſt poſtmodum in proſecutione negotij ſuper his audiendus, etiam ſi circumſtantias huiuſmodi vel probationes earum per iuramentum aſſerat, ad ſe perueniſſe de nouo. Sanè, ſi quis cuius intereſt, ab electione, poſtulatione, vel prouiſione, duxerit appellandum, opponendo crimina vel defectur, forma dictæ conſtitutionis omiſſa, eodem poſtmodum appellationem huiuſmodi proſequente, alius ſuperueniens non appellans, contra appellatum in eadem cauſa principaliter admitti non debet, pro intereſſe communi eoſdem articulos proſequendo, licet appellanti poſſit aſſiſtere ne colludat: non tamen ei propter hoc proſecutionem proprij intereſſe denegamus. Inſuper ſi appellans ab electione, poſtulatione vel prouiſione per viam querelæ ſimplicis cauſam agat, vel eam appellato agente defendat, repellitur ab obiectibus in appellatione ſua expreſſis & aliis, niſi conſtiterit ipſum formam ſeruaſſe prædictam, præterquam in caſibus in conſtitutione præmiſſa exceptis: etiam ſi appellationem ſuam non proſequatur, nec exhibeat, & illa ſe aſſerat nolle vti: dum tamen de ipſa corã iudice fiat fides. quia per ipſam ius repellendi eundem aduerſario eſt quæſitum. Illius vero conſtitutionis formæ omiſſio, licet appellantem ab obiectibus in

a *Vide Bart. in l. ſi fideiuſſor § meminiſſe. ff. de leg. 1.* b *al. ita: vt nullus ex cardinalibus.* c *vide Bald. in l. 1. col. 4. Cod. de Latin liber. tol. quanquam.* d *Conſule l. mortuo ff. de iud. c. caueant 3. quæſ. 9. Panorm. in d. c. licet. Fontanus.* e *Not. idem eſſe ſcripturam legere, aut legendam exhibere. Vide l. item apud Labeo § conuitium autem, iuncta l. lex Cornelia § ſi quis liber.*

a *Hic not. Card. quòd lex aut capitulum allegandum eſt per ſuum principium. Fontanus.* b *Nota differentiam inter competitorem & oppoſitorem, & quis ſit competitor: dic, vt in gl. eiuſdem. Oppoſitor autem eſt, quando electus eſt vnicus, vt in c. pend. c. & 2. lib. 6. Zabarel.*

formam electionis, vel perſonas eligentium, vel electi propoſitis vel proponendis, & eorum facie.[a] a probatione repellat a probationem: tamen factam, ſuper his per aduerſarij confeſſionem, b vel aliàs legitime non infirmat.

CAP. V.

Sine ſpeciali licentia papa nullus prouidere poteſt eccleſia cathedrali clero carenti & populo Chriſtiano. Religioſus per prælatum licentiari non debet vt tali prouiſioni conſentiat: conſentiens, etiam ſi fuerit conſecratus, priori prælato ſubiacet: nec in epiſcopum recipitur, nec ad aliquem honorem promouetur: quæ contra fient, irrita decernit. Io. Andr.

Idem.

IN pleriſque eccleſiis nedum (quod dolentes referimus) præſidio facultatum priuatis: ſed & clero carentibus & populo Chriſtiano multos frequenter & religioſos præſertim improuida ſuperiorum prouiſio ad pontificatus aſſumit honorem: qui nec (vt expediret) prodeſſe, nec praeeſſe (vt deceret) valentes, inſtabilitate vagationis & mendicitatis opprobrio ſerenitatem pontificalis obnubilant dignitatis. Volentes igitur contra temeritatem tam facientium, quàm vt frequentius recipientium prouiſiones huiuſmodi prouidere: de conſilio fratrum noſtrorum ſtatuimus, vt nullus de cætero, quantacunque dignitate præpollens (niſi ſpeciali ſuper hoc auctoritate ſedis apoſtolicæ fulciatur) de paſtore prouideat cathedrali eccleſiæ ſibi qualitercunque ſubiectæ, quæ clero careat & ſubditis Chriſtianis: Nullusque religioſus à ſuo vnquam, quòd prouiſioni tali conſentiat, licentietur prælato. Quod ſi licentiatus etiam huiuſmodi prouiſioni conſenſerit, & in epiſcopum fecerit aut permiſerit conſecrari, in epiſcopali nullatenus recipiatur honore Sed in tantæ ambitionis pœnam ſub religionis, aut monaſterij ſui prælato ſemper ſic degat humilis, iaceatque proſtratus, quòd nullus eidem in religione ſua vel extra, ad gradum honoris vel adminiſtrationis cuiuslibet ſit aſcenſus.

Nos enim quicquid contra præmiſſa vel aliquod præmiſſorum contigerit attentari, irritum eſſe decernimus & inane, contraria quacunque conſuetudine non obſtante. Sanè circa præfatas eccleſias permiſſa ſic ſpecialiter prouidenda decernimus, quòd circa prouiſionem quarumlibet aliarum, facultatem ſuperiorum, nec coarctare intendimus, nec vltra iuris communis limitem ampliare.

CAP. VI.

Capitulum Quorundam, quo ad diſcordiam & minoritatem numeri, intelligitur: quo ad voces facti, non ſecundum iuris fictionem. h. d. Ioan. And.

Idem.

QVod circa religioſorum electiones ſuper diſcordia & minoritate numeri Bonifaciana conſtitutione cauetur, de diſcordia & numeri minoritate, quæ in facto non in fictione vel iuris effectu conſiſtunt, debere intelligi declaramus.

CAP. VII.

Emolumentum ex iuriſdictione & ſigillo curiæ, vel aliàs pertinens ad prælatum cathedralis eccleſiæ vel collegiatæ ea vacante: non obſtante conſuetudine (deductis expenſis) reſeruandum eſt ſucceſſori: niſi tunc certæ dignitati competat iuriſdictio cum ipſius emolumento. Io. And.

Idem.

STatutum ſuper bonis à prælatis cathedralium regularium & collegiatarum eccleſiarum dimiſſis, aut obuenientibus tempore vacationis earum, futuris ſucceſſoribus fideliter reſeruandis editum: locum declaramus habere in omni emolumento, quod prouenit ex iuriſdictione, & ſigillo curiæ eccleſiaſticæ vel ſecularis: aut alias vndecunque, quod ad prælatos (eccleſiis non vacantibus) pertineret, conſuetudine qualibet contraria non obſtante: ita tamen quòd in iſtis & ſimilibus rationabiles deducantur expenſæ. Cæterùm ad ſingulares perſonas, ad quas ratione dignitatum, quas obtinent, iuriſdictio cum eius emolumento deuoluitur: ſede vacante de conſuetudine, priuilegio, vel intentio ſpeciali, nolumus præſentem conſtitutionem extendi.

CAP. VIII.

Conceſſio licentiæ generalis religioſo de conſentiendo electioni factæ vel fiendæ, non valet. Io. de Imol.

Idem.

CVm conceſſa religioſo à ſuperiore ſuo licentia, vt electioni vel prouiſioni (ſi quam de ipſo contigerit fieri) ſuum dare poſſit aſſenſum, ambitionis vitio viam paret: nullius eam exiſtere volumus firmitatis.

DE RENVNCIATIONE.

TIT. IIII.

CAP. VNICVM.

Renunciatio dignitatis vel beneficij facta, per procuratorem ad hoc conſtitutum tenet: licet prius procurator fuerit reuocatus, ipſo tamen & ſuperiore, cui fiebat ceſſio ignorante: niſi per malitiam ipſorum vel alterum reuocatio ipſis fuerit occultata. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

CVm a illuſio & variatio in perſonis eccleſiaſticis maximè ſint vitandæ, præſenti conſtitutione ſancimus, vt ſi quis ad cedendum pontificali aut alij cuilibet dignitati, b vel beneficio procuratorem ſponte ac libere conſtituerit, & ipſum ignorantem poſtmodum duxerit quomodolibet reuocandum: teneat ceſſio facta per eum, antequam ad ipſum vel illios (in cuius manibus ceſſio fuerat facienda) notitiam reuocatio huiuſmodi ſit deducta. Niſi fortè per ipſos aut alios malitioſè factum fuerit, quò minus ad eos vel eorum alterum ante ceſſionem potuerit reuocatio perueniſſe.

DE SVPPLENDA NEGLIgentia prælatorum.

TIT. V.

CAPVT VNICVM.

Si prælati regulares non conferunt intra ſex menſes prioratus, adminiſtrationes, & eccleſias vacantes, quæ non ſunt de menſa, ſed ſolent ſpeciales (licet obedientiarios rectores) habere: diœceſanus auctoritate ſua, vel apoſtolica, ſi ſint exempta, conferunt illa perſonis, quibus per prælatos fuerant conferenda. Nec permittunt illa applicari menſis prælatorum vel penſionibus grauari. Declarantur etiam decret. de offic. ordin. præſenti. & de præbend. cùm ſingula. in ſubitis prioratibus & eccleſiis locum habere. Ioannes. Andreas.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

QVia regulares prælati prioratus, eccleſias, adminiſtrationes, aut quæuis alia beneficia, ad eorum diſpoſitionem ſpectantia, cùm va-

a Not. hic confeſſionem in iudicio nullo factam valere. Idem dicit Innoc. c. ſi de re. ſpolia. Panor. Fons. b In quacunque parte litis opponatur ſecundum Imol. Sed Franc. dicit, ſane exceptionem dilatoriam: & ideo quia in eſtu ſpiritualibus non conteſtatur lis. cle. ſæpe. opponendum antequam procedatur ad illa quæ alias fiunt poſt litem conteſt. per gl. & quæ ibi dixi. c. c. 5. op. z. lib. 6. Fons.

a Vide Felinum in c. ex parte decani. col. de reſcrip. b Sub iſta voce dixit. Cardin. per hunc text. non comprehendi epiſ. apatam. Felin. in rubr. de maior. & obed. in col. 6. Fons.

cant.

cant, interdum committere negligunt, vel conferre intra tempus in Lateranen. *a* concilio conſtitutum: diœceſani locorum in non exemptis ſua, in exemptis verò apoſtolica auctoritate negligentiam ſuper hoc ſuppleant eorundem. Prioratus, eccleſias, adminiſtrationes & beneficia huiuſmodi, illa *b* videlicet, quæ conſueuerunt per ſeculares clericos gubernari, ſecularibus clericis: alia verò, quæ religioſis duntaxat committi ſunt ſolita vel cõferri, religioſis monaſteriorum, quorum prælati huiuſmodi negligentes fuerint conferendo. Eadem quoq; auctoritate diœceſani ſuffulti nullo modo pmittãt, quod iidem prelati prioratus, eccleſias, adminiſtrationes, aut beneficia huiuſmodi applicent menſis ſuis: penſiones ve nouas eis imponant aut veteres augeãt, ſiue, quod ipſis de nouo impoſitæ, ſiue auctæ ſoluantur. Præmiſſa vero de prioratibus, eccleſiis, adminiſtrationibus, & beneficiis, intelligimus, quæ non ſunt de menſa prælatorum ipſorum, ſed ſpeciales priores, adminiſtrationes ſeu rectores conſueuerant habere: licet priores ſeu adminiſtratores huiuſmodi liberè poſſint ad clauſtrũ (cum oportuerit) reuocari. In quibus etiã conſtitutionem Bonifac. pap. octaui prædeceſſ. noſtri bona beneficiorum vacantium occupari à prælatis vel aliis prohibentem, ac nihilominus in prioratibus huiuſmodi & eccleſiis illud Bonifacij eiuſdem ſtatutum, quod religioſum quemcunq; pluribus præeſſe prohibet prioratibus, aut eccleſiis curam animarum habentibus (etiam ſi cura ipſa non per eum, ſed per alium habeant exerceri) locum ſibi cenſuimus vindicare: licet etiam eiſdem prioratibus cura non immineat ſupradicta.

DE AETATE ET QVAlitate, & ordine præficiendorum.

TITVLVS VI.

CAP. I.

Diœceſani ſeruare debent, & à ſuis ſubditis ſeruari facere iura loquentia de qualitate perſonarum præficiendarum eccleſiis. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

CVm *d* eccleſiæ, quibus præficiuntur perſonæ minus idoneæ ſcientia, moribus vel ætate, grauia propter hoc (vt docet experientia) nonnũquam perferant in ſpiritualibus & temporalibus detrimenta: Nos volentes per locorum diœceſanos, quibus ratione officij hoc competit, præcipuè ſuper hoc diligentius præcaueri: eis diſtricte iniungimus, vt ipſi ſtatuta canonica, quæ ſuper præficiendis perſonis in huiuſmodi eccleſiis hactenus emanarunt, diligentius per ſeipſos obſeruent: & faciant à ſuis ſubditis inuiolabiliter obſeruari: ſi diuinam offenſam, & ſedis apoſtolicæ debitam vitare voluerint vltionem.

CAP. II.

In capitulo cathedralis eccleſiæ vel collegiatæ vocem non habet, qui non eſt ſubdiaconus. Habens beneficium, cui annexus eſt ordo, poſt annum, niſi prius (impedimento ceſſante) promoueatur ad illum, in capitulo vocem non habet donec fuerit ordinatus, & interim perdit diſtributionem dimidiam. Ioan. And.

Idem.

VT *e* ij, qui diuinis in cathedralibus vel collegiatis ſecularibus vel regularibus eccleſiis ſunt mancipati officiis, vel mancipabuntur in poſterum, ad ſuſcipiendos ſacros ordines propenſius inducantur: ſtatuimus vt nullus decætero in huiuſmodi eccleſiis vocem in capitulo habeat (etiam ſi hoc ſibi ab aliis liberè concedatur) niſi ſaltem in ſubdiaconatus ordine fuerit cõſtitutus. Illi verò, qui dignitates, perſonatus, officia, vel præbendas, quibus certi ordines ſunt annexi, pacificè nunc obtinent in eiſdem eccleſiis vel obtinuerint in futurum: niſi (iuſto impedimento ceſſante) ad huiuſmodi ordines ſe promoueri fecerint intra annum, extunc donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in capitulo habeant earundem. Ipſiſque diſtributionum, quæ dantur iis, qui certis horis interſunt, pars dimidia ſubtrahatur: non obſtantibus quibuslibet conſuetudinibus vel ſtatutis. Pœnis aliis, quæ contra tales promoueri ad ordines recuſantes ſtatuuntur in iure, nihilominus in ſuo robore permanſuris.

CAP. III.

In xviij anno ad ſubdiaconatum. In xx. ad diaconatum. In xxv. ad presbyteratum poteſt quis liberè promoueri. h. d. Ioan. And.

Idem.

GEneralem eccleſiæ obſeruãtiam volentes antiquis iuribus in hac parte præferri: decernimus, vt (alio non obſtante impedimento *a* canonico) poſſit quis liberè in decimooctauo ad ſubdiaconatus, in vigeſimo ad diaconatus, & in vigeſimoquinto ætatis ſuæ anno, ad presbyteratus ordines promoueri.

DE OFFICIO VIcarij.

TITVLVS VII.

CAPVT PRIMVM.

Iura loquentia de eccleſiis curatis locum habent, qui ad tria in vicariis perpetuis eccleſiarum parœcialium. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

QVæ de eccleſiis curam animarum habentibus per receptionem aliarum ſimilium amittendis: Ac de ipſarum rectoribus promouendis ad ſacerdotium: Et de eorum ætate, à iure ſtatuta noſcuntur: in perpetuis *b* eccleſiarum parœcialium vicariis & aſſumptis ad eas volumus obſeruari.

DE OFFICIO ET POteſtate iudicis delegati.

TITVLVS VIII.

CAPVT VNICVM.

Iudex ad receptionem teſtium in ciuili & executor, ad prouidendum certæ perſonæ cognitione præmiſſa à papa deputati licitè ſubdelegant.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

IVdices ſuper receptione teſtium in cauſa ciuili: Necnon executores ad prouidendum aliquibus, ſi per inquiſitionem ſolertem eos eſſe vitæ laudabilis & conuerſationis honeſtæ repererint, à ſede apoſtolica deputati, aliis poſſint committere licitè vices ſuas.

a *Id eſt, concil. Later. ſub Alex. III. c. 8.* b *Vide concil. Trident. Seſſ. 14. de refor. c. 6.* c *al. ita: illa verò, &c.* d *vide concil. Trident. Seſſ. 24. de reform. c. 12.* e *vide concil. Trident. Seſſ. 7. de reform. cap. 10. & Seſſ. 24. de reformat. cap. 10.*

a *Dictio Impedimento deeſt in antiquioribus exemplarib.* b *De vicariis perpetuis, vide multa per Felinum in cap. G. perpetuas antr. de fid. inſtru.*

DE OFFICIO IVDICIS ordinarij.

TITVLVS IX.

CAPVT VNICVM.

Epiſcopi ita debent corrigere clericorum exceſſus, quòd metu pœnæ ipſi arceantur, & alij pertimeſcant. Io. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

VT clericorum audacia, qui prætextu priuilegij clericalis ordinis a impunitatem exceſſuum obtinere ſperantes, nonnulla multoties committunt enormia, per quæ nimirum diffamatur eccleſia, & ſcandala grauia in populo generantur, potiſſimè cùm talia per epiſcopos, ad quos horum ſpectat correctio deferantur (vt plurimum) incorrecta, propenſius compeſcatur: eiſdem epiſcopis diſtrictè iniungimus, b quatenus ſic circa correctionem clericorum huiuſmodi vigilanter intendant, & diligenter ſui officij debitum exequantur, quòd & iidem clerici metu pœnæ, à ſuis arceantur in ſolenniis, c & alij eorum exemplo periter riti proſiliri ad ſimilia merito pertimeſcant.

CAP. II.

Valet collatio beneficij facta à collatore quolibet citra legatum apoſtolicum, non facta mentione de beneficio, quod prius habebat is, cui fit. h. d. Ioan. And.

Idem.

ET ſi ab apoſtolicæ ſedis legato, de beneficio facta collatio beneficium aliud obtinenti, non valeat, niſi de illo, quod obtinet facta fuerit mentio ſpecialis: in aliis tamen quibuslibet collationem beneficiorum habentibus, hoc nolumus obſeruari.

DE PROCVRATORIBVS.

TITVLVS X.

CAP. I.

Qui ſciens ſine proteſtatione recipit inſtrumentum, vel literas ſuæ procurationis, quibus conſtituens pro ipſo cauebat: ſuper incluſis in procuratorio dominum defendere cogitur. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

INſtrumento vel literis, quibus te aliquis in cauſis ſuis procuratorem conſtituens pro te debito modo cauit, ſimpliciter (nulla facta proteſtatione) à te ſcienter receptis, nō potes poſtea recuſare defenſionem illius: imò cogi poteris ipſum defendere in omnib. cauſis & negotiis, ad quæ prædicta inſtrumenta ſeu literæ ſe extendunt. Cum per hæc ad omnia tuum præſtitiſſe videaris aſſenſum.

CAP. II.

Procurator habens mandatum iurandi & omnia faciendi, quæ requirunt ſpeciale mandatum, contra electum vel prouiſum, opponere non poteſt crimina vel defectus. Ioan. And.

Idem.

NOn poteſt procurator ad agendum vel defendendum a iurandumque de calumnia & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia, quæ ſpeciale mandatum exigunt cōſtitutus (niſi aliud ſuper hoc in mandatis habeat) opponere perſonam electi ſeu eius, cui eſt prouiſio facienda vel facta, crimina b vel defectus: Cùm ſub generalitate tali grauiora non veniant, vel maiora, quàm in ipſo procuratorio ſint expreſſa.

CAP. III.

Religioſus etiam pro conreligioſo: niſi pro conſorte eiuſdem litis, non poteſt procurator conſtitui ſine licentia ſuperioris, nec etiā alium conſtituere, nec ſubſtituere: licet hoc habeat in mandatis. Ioan. And.

Idem.

REligioſis procurator, etſi per alium religioſum ſui alterius monaſterij fuerit conſtitutus, ſicut nō poteſt ſine ſui ſuperioris licentia procurationis c officium ſuſcipere, niſi pro ſuo in eadem lite conſorte: Ita poteſt alium procuratorem conſtituere ſeu ſubſtituere, etiam ſi per conſtituentem hoc ſibi expreſſè fuerit commiſſum.

CAP. IIII.

Per obitum rectoris eccleſiæ reuocatur procurator ab eo pro eccleſia conſtitutus, etiam quo ad negotia iam cœpta.

Idem.

PRocuratorem à prælato, rectore, vel alio quolibet, pro eccleſia d ſua vel beneficio conſtitutum, per mortem conſtituentis reuocari cenſemus. Etiam quò ad negotia iam incœpta, & cauſas in quibus per ipſum lis fuerit ante mortem huiuſmodi conteſtata.

DE RESTITVTIONE IN integrum.

TITVLVS XI.

CAP. VNICVM.

Eccleſia probans ſe læſam per lapſum temporis, ad illud tempus tantum reſtituitur, & intra quadriennium à tempore læſionis.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

AB eccleſia e aduerſus lapſum temporis, in quo ſe læſam aſſirmat, in integrum reſtitutio peti poteſt: & cauſa reſtitutionis huiuſmodi finiri debet intra quadriennium continuum a tempore læſionis, etiam ſi minus quadriennio tempus læſionis exiſtat. Sed non fiat reſtitutio, niſi ad tantum tempus, quantum ſe læſam fore probabit.

a *Dictio ordinis, deeſt in antiquioribus exemplaribus.* b *Si negligant, peccant mortaliter. 4. diſtinct. 40. denique, Auſter. Fontanus.* c *Ob iſtam cauſam puniuntur rei in ipſo loco delati, ſicluti in authent. ſi verò cap. de adulter. Fontanus.*

a *Idem & multo magis ſi ad alterum tantum, cum tunc procuratoris minor eſſet poteſtas.* b *Crimina intellige magna, vel parua, dum tamen talia ſint quæ probata repellerent electum à beneficio, de quo agatur iuncta c. ſi. de elect. lib. 6. & Clem. conſtit. ſup. de eccl. Bonifacius.* c *al. procuratorum.* d *vide c. ſi tibi abſenti. de preben. lib. 6.* e *De intellectu huius Clementinæ Matthæus de Aſſlictis deciſ. 17.*

FINIS LIBRI PRIMI.

CLE-

CLEMENTINARVM LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

TITVLVS I.

CAP. PRIMVM.

Conſtitutio Bonifacij, quæ habet, quòd citationes etiam extra dies ſolennes publicè factæ, de mandato papæ, in audientia literarum apoſtolicarum, vel papali palatio affixæ ianuis maioris eccleſiæ loci, in quo papa cum curia ſua degit, arctent citatum, ac ſi ad eum perſonaliter deueniſſent: reſtringitur ad eos, qui impediunt, ne ad eos poſſit citatio peruenire, vel quorum domicilium tutè non poteſt adiri. Ioannes Andreas.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

DVDVM *a* Bonifacius papa VIII. prædeceſſor noſter conſtituit, vt citationes auctoritate apoſtolica de perſonis quibuſcunque, ac etiam vndecunque ad inſtar edictorum in albo prætoris propoſitorum, etiam extra dies ſolennes, in quibus Romani pontificis proceſſus conſueuerunt facere generales, ipſo papa ſpecialiter & ex certa ſcientia, id mandante factæ, in apoſtolicarum audientia publica literarum, vel in papali palatio publicè poſtmodum maioris eccleſiæ loci, in quo Romanus pontifex cum ſua curia reſidebit, ianuis affigendæ, ſic valeant, atque arctent citatos poſt lapſum terminum, *b* quem (conſiderata diſtantia locorum) citationibus ipſis apponi conuenit competentem, ac ſi ad eos perſonaliter deueniſſent. Quia verò ſtatutum ipſum rationabiliter editum, propter malitiam temporis, tunc inſtantis nonnullis nimis rigoroſum videtur: Nos rigorem ipſum manſuetudine temperantes, idem ſtatutum, & præfatum modum citandi reſtringimus ad illos tantum, & in illis locum volumus ſibi vendicare, qui faciunt, impediunt, vel procurant per ſe vel per alios quoquo modo, ne ad eos poſſit citatio peruenire: vel quorum domicilia ſiue loca non poſſunt tutè libere adiri. Porrò ei, quod circa citationes abſentium, tam diebus ſolennibus, quàm aliis, eccleſia *c* Romana diuerſis ex cauſis interdum facere conſueuit, per præſentem conſtitutionem ſeu moderationem, in nullo volumus derogari.

CAP. II.

In cauſis etiam pendentibus beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & vſurarum, & ipſas tangentibus, procedi poteſt ſimpliciter & de plano, abſque iudiciorum ſtrepitu & figura. Ioan. Andr.

Idem.

DIſpendioſam prorogationem litium (quam interdum ex ſubtili ordinis iudiciarij obſeruatione cauſarum docet experientia prouenire); reſtringere in ſubſcriptis caſibus cupientes: Statuimus, vt in cauſis ſuper electionibus, poſtulationibus, vel prouiſionibus, aut ſuper dignitatibus, perſonatibus, officiis, canonicatibus, vel præbendis, ſeu quibuſuis beneficiis eccleſiaſticis, aut ſuper decimis, ad quarum etiam præſtationem poſſunt, qui tenentur ad eas præmoniti cenſura eccleſiaſtica coerceri, necnon ſuper matrimoniis vel vſuris, & eas quoquo modo tangentibus ventilandis procedi valeat, de cætero ſimpliciter & de plano ac ſine ſtrepitu iudicij & figura: Volentes non ſolum ad futura negotia, ſed ad præſentia, & adhuc etiam per appellationem pendentia hoc extendi.

a *Modus citandi per edictum in forma huius Clement. locum habet in ſolo Papa, vt not. hic Zabarella cum videto.* b *al. termino.* c *In quodam manuſcripto ita: Eccleſia Romana diuerſis ex cauſis proceſſus interdum, &c.*

DE FORO COMPETENTI.

TITVLVS II.

CAP. VNICVM.

Concedit concilium certo caſu epiſcopis expulſis à ſuis ſedibus, quòd in locis aliarum diœceſum ſeruata forma, quam limitat, poſſint procedere contra expulſores, conſiliatores, & fautores, & inter ſubditos ius dicere. Io. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

QVamuis ſacris canonibus ſit generaliter interdictum, ne quis epiſcopus iuriſdictionem in diœceſi exerceat aliena: nos tamen epiſcopis, qui à ſuis ſedibus proteruia impiorum expulſi non audent propter metum perſequentium in ſuis ciuitatibus vel diœceſibus, aut earum parte aliqua reſidere, nec iuriſdictionem ad ſe ſpectantem per ſe, vel per alium inibi exercere, ne iniuria in eorum expulſione ipſorum irrogata eccleſiis hoc prætextu remaneat impunita: duximus indulgendum, vt in diœceſibus alienis in ciuitatibus videlicet, vel locis inſignibus ſuis eccleſiis vicinioribus, in quibus poterunt ſecurè morari, & iuriſdictionem ſuam liberè exercere poſſint, contra ſuos expulſores, & eorum in hac parte conſiliarios & fautores (dummodo ciuitates, vel loca huiuſmodi eiſdem expulſoribus, conſiliariis, & fautoribus ſint ſecura, & ipſi perſonaliter vel ad domum, ſi hoc tutè fieri valeat: alioquin publicè in eccleſia cathedrali loci vel domicilij eorundem citati fuerint) liberè procedere, prout iuſtitia ſuadebit.

Si verò dicti epiſcopi auſi non fuerint huiuſmodi ſuos expulſores, vel eorum conſiliarios & fautores dicto modo citare, vel ipſi malitioſe impedimentum præſtiterint, ne potuerint ſic citari: licitum ſit eiſdem epiſcopis, vt expulſores, conſiliarios, & fautores eoſdem diebus aliquibus dominicis vel feſtiuis cùm populus conuenerit ad diuina: vt ſic facta citatio, ad eos peruenire veriſimilius *a* præſumatur, citent vel citari faciant publicè in eccleſiis ciuitatum vel locorum inſignium prædictorum, & procedant deinde contra ipſos, ſi citati taliter ſtatuto ipſis peremptorio termino competenti coram eiſdem epiſcopis noluerint comparere: ac ſi citati legitime alias extitiſſent.

Eiſdem etiam epiſcopis indulgemus, vt inter ſuos ſubditos (ne ob defectum iuſtitiæ diſpendium aliquod patiantur) poſſint in diœceſibus alienis, in quibus moram traxerint (dummodo per ſe vel per alium hoc in ſuis propriis diœceſib facere non audeant, vel non poſſint) iuriſdictionem ſuam omnimodam exercere. Ita tamen, quòd ſubditi, qui expulſores vel eorum fautores, aut conſiliarij non fuerint vltra duas dietas, à fine ſuæ diœceſis non trahantur. Volumus inſuper, vt ante omnia à diœceſanis locorum, in quibus moram traxerint, petant licentiam in præmiſſis: quam ſi obtinere nequiuerint, *b* procedant nihilominus, prout ſuperius eſt expreſſum. Sane ſi prædicti epiſcopi aſſeruerint, ſe non fuiſſe auſos præfatos expulſores, conſiliarios, vel fautores, perſonaliter, vel ad domum, aut publicè (vt præmittitur) in eorum eccleſia cathedrali citare: vel ipſos malitioſè præſtitiſſe impedimentum, ne per eos potuerint ſic citari, aut quòd in ſuis diœceſibus iuriſdictionem per ſe, vel per alium contra ipſos exercere nequeunt, vel non audent: ſtari ſuper his volumus aſſertionibus eorundem. Ipſis diſtrictius iniungentes, ſub interminatione diuini iudicij, ne circa præmiſſa contra conſcientiam, quicquam mendaciter, aut doloſe aſſerant vel confingant. Eorundem autem epiſcoporum ſententias & proceſſus, quos in præmiſſis caſibus, in aliis diœceſibus duxerint faciendos, denuncient, ſeu denunciari faciant, per ſuas diœceſes conuicini epiſcopi, cùm ab eis fuerint requiſiti. Per præmiſſa quoque nullum ex tranſcurſu temporis quanticunque, vel alias quoquo modo locorum diœceſanis vel aliis quibuſcunque iuriſdictionem habentibus in locis præmiſſis in quibus prædicti epiſcopi, ſic expulſi iuriſdictionem (vt prædicitur) *c* exercebunt, præiudicium generetur.

DE CAVSA POSSESſionis & proprietatis.

TIT. III.

CAPVT VNICVM.

In cauſa beneficiali delata, etiam per appellationem ad curiam, vtraque pars poteſt petitorium & poſſeſſorium intentare. Et ante cauſæ concluſionem poteſt ſpoliatus ſuſpendere petitorio vel aduerſarij poſſeſſorium proſequi. Ioannes Andreas.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

CAuſa *d* beneficiali per appellationem, ad ſedem apoſtolicam legitime deuoluta, tam appellanti, quàm appellato licere decernimus, nedum petitorium, ſed & poſſeſſorium intentare. Et in ſpoliantis odium ante cauſæ concluſionem ſuſpendere petitorium à ſe, & ab aduerſario intentatum, in ſolo poſſeſſorio procedendo.

DE DOLO ET CONtumacia.

TITVLVS IIII.

CAPVT VNICVM.

Appellans ante definitiuam, etiam à definitiua lata, eo abſente citato vel non, appellare poteſt: niſi prima appellatio fuerit friuola manifeſtè quo caſu non appellat, tanquam manifeſtus contumax. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

SI ante *a* definitiuam ſententiam, à iudice quis appellando recedat, & iudex ſuæ appellationi non deferens eo citato, vel etiam non citato vlterius in cauſa procedens, contra ipſum etiam abſentem ſententiam definitiuam promulget, poterit idem appellans à dicta ſententia, intra tempus debitum appellare: Niſi eius prima appellatio eſſet friuola manifeſtè.

VT LITE PENDENTE nil innouetur.

TITVLVS V.

CAP. I.

Si duo litigantes ſuper beneficio, moriantur: ſiue vterq; in curia, vel ſolus poſſidens, vel neutro poſſidente alter tantum, altero alibi moriente: ad papam & in conuerſis caſibus ad ordinarium ſpectat collatio, ſi ad alterum beneficium pertinebat. Si autem alter tantum moritur: ſi ſuperſtes, vel alius, cuius interſit, litem proſequatur, ex futuro euentu apparebit, ad quem collatio ſpectat. Ioannes Andreas.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

SIdnobus in Romana curiæ, ſuper beneficio ſibi collato litigantibus, in eadem curia mori contingat vtrunque collationem huiuſmodi beneficij, ad Romanum pontificem: ſi verò extra dictam curiam, ad ordinarium decernimus pertinere: niſi forſan alius ab eis in dicto beneficio ius haberet. Quòd ſi vnum in dicta curia alterum verò extra mori contingat: ſi moriens in curia beneficium poſſidebat, ad Romanum pontificem: ſi verò alius, ad ordinarium pertineat collatio ſupradicta Neutro autem ipſorum beneficium poſſidente, erit Romanus pontifex, propter auctoritatis prærogatiuam, in collatione huiuſmodi præferendus. Si verò alter tantummodo ſiue poſſeſſor, ſiue petitor decedat, ſi ſuperſtes, vel alius, cuius interſit, cauſam nihilominus proſequatur (cum interim beneficium de iure conferri non poſſit) ad quem collatio eius pertineat, futurus declarabit euentus. Nam ſi ad defunctum pertinuiſſe beneficium fuerit declaratum: pertinebit ad papam, ſi ille in curia, vel ad ordinarium, ſi extra curiam ſit defunctus. Quòd ſi ad neutrum illud ſpectaſſe conſtiterit, ad ordinarium collatio pertinebit. Salua tamen, in præmiſſis omnibus Rom. pont. poteſtate: ad quem eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum eccleſiaſticorum plena & libera diſpoſitio, ex ſuæ poteſtatis plenitudine noſcitur pertinere.

CAP. II.

Lis dicitur pendere, quo ad hoc, vt nihil debeat innouari cùm citatio legitimè peruenit ad partem, vel per eam ſtetit, quo minus perueniret, cum tali expreſſione, quod potuit inſtrui ſuper quo conueniatur. Ioan. And.

Idem.

CVm lite pendente, nihil debeat innouari: litem quo ad hoc pendere cenſemus, poſtquam à iudice

a *Al. veriſimiliter* b *al. nequibunt* c *al præmittitur.* d *vide Paul de Caſt conſil 177. lib. 1. & de intellectu Couarruuiam lib 1. Var. reſol c. 16. nu. 13.*

a *Not. quod appellari poteſt ante definitiuam, quod eſt verum indiſtinctè iure canonico, dum tamen appelletur in cauſa rationabili. c. vt debitus. ext. de appell: ſed de iure ciuili non appellatur, niſi in certis caſib. Zabarella.*

competen-

competenti, in ea citatio emanauit, & ad partem citatam peruenit: vel per eam factum fuit, quo minus ad eius notitiam perueniret. Dum tamen in citatione prædicta talia ſint expreſſa, per quæ plenè poſſit inſtrui, ſuper quibus in iudicio conuenitur.

DE SEQVESTRATIONE poſſeſſionum & fructuum.

TIT. VI.

CAPVT VNICVM.

Si ſuper beneficio contra ipſius poſſeſſorem, qui triennio non poſſedit in petitorio vel poſſeſſorio vna definitiua fertur in curia, etiam ſi nulla fore dicatur, ipſius beneficij ſequeſtratio per loci ordinarium fieri debet, quam impediens, vel ſequeſtratos fructus occupans excommunicatus eſt: & ſi eſt de litigantibus, cadit à iure ſuo, & reſpicit pendentia. Ioan. And.

Idem. *a*

AD compeſcendas litigantium malitias, definimus, vt vna contra poſſeſſorem definitiua ſententia ſuper beneficio apud ſedem apoſtolicam, duntaxat in petitorio vel poſſeſſorio promulgata, beneficium ipſum, etiam ſi dignitas, vel perſonatus exiſtat, & curam habeat animarum, à poſſeſſore huiuſmodi (dum *b* tamē triēnio pacificè antea ab eo poſſeſſum non fuerit) per loci ordinarium, apud aliquam perſonā idoneam ſequeſtretur, quæ plenam de ipſo & debitam curam gerens, id, quod de fructibus ipſius (debitis eiuſdem ſupportatis oneribus) supereſſe contigerit: illi reſtituat, qui finalē in cauſa victoriam obtinebit. Si quis autem ſequeſtrationem huiuſmodi impedire, vel fructus ſequeſtratos quoquo modo præſumpſerit occupare, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto: à qua (niſi impedimento prius amoto, & occupatis per eum fructibus reſtitutis) nullatenus abſoluatur. Et nihilominus, ſi de litigantibus fuerit: à iure (quod ſibi in huiuſmodi beneficio, vel ad ipſum forſitan competebat eidem) hoc ipſo ſe nouerit cecidiſſe. Præmiſſis nedum circa futura, ſed etiam circa per appellationem pendētia negocia obſeruandis. Non obſtante ſi contra præfatam ſententiam, de nullitate forſan opponatur.

DE PROBATIONIBVS.

TITVLVS VII.

CAPVT VNICVM.

Verba literarum apoſtolicarum, quib. papa proprium factum narrat, plene probant, ſi ſuper illis gratia vel intentio papæ fundatur. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

LIteris noſtris, quibus nos dignitates quaslibet ſeu beneficia collationi noſtræ, vel ſedi apoſtolicæ reſeruaſſe, aut reſignationem beneficij alicuius recepiſſe, vel recipiendi poteſtatem alij commiſiſſe, vel aliquem excommunicaſſe, ſeu ſuſpendiſſe, ſeu aliquem capellanum noſtrum vel familiarem fuiſſe, vel alia ſimilia, ſuper quibus gratia, vel intentio noſtra fundatur, feciſſe narramus, cenſemus ſuper ſic narratis fidem plenariam adhibendam. Volentes ad præterita & pendentia (etiam per appellationem) negocia hoc extendi.

DE TESTIBVS.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Per teſtes Chriſtianos conuinci poſſunt Iudæi & Sarraceni non obſtantibus contrariis priuilegiis regum & principum: quibus ſi vtantur, ſubtrahitur illis Chriſtianorum commercium. Ioan. And.

a *In vno manuſcripto ita habetur.* b *Vide c. commiſſa. de elec. in 6. not. Bart. & modernos in l. Celſus ff. de vſucap. Font.*

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

CVm Iudæi quidam, & Sarraceni (ſicut accepimus) quod ſuper ciuilibus aut criminalibus cōuinci per Chriſtianos non poſſint, ſe priuilegiis regum & principum tueantur (quia id nedum iuri contrarium, ſed & Chriſtianæ religioni opprobrioſum eſt quamplurimum & aduerſum) reges eoſdem & principes *a* in domino exhortamur, ne concedant huiuſmodi decætero priuilegia, vel ſeruent aut ſeruare permittant, etiam iam conceſſa. Quòd ſi Iudæi, aut Sarraceni priuilegiis talibus vti præſumpſerint: Chriſtianorum communio eis ſubtrahatur, ſic, quòd Chriſtiani ab eorum abſtinere communione cenſura eccleſiaſtica (ſi opus fuerit) compellantur.

CAP. II.

Publicatis atteſtationibus, teſtes produci non poſſunt (etiam in cauſa appellationis) ſuper eiſdem articulis vel directè contrariis. Ioan. And.

Idem.

TEſtibus ritè *b* receptis, & eorum atteſtationibus publicatis, ſicut non licet ſuper eiſdem vel directo contrariis articulis alios vel eoſdem teſtes in principali cauſa producere, ſic non debet in appellationis cauſa licere. Cùm non minus in appellationibus, quàm in principali cauſa ſubornatio ſit timenda.

DE IVREIVRANDO.

TIT. IX.

CAP. VNICVM.

Iuramenta, quæ Romanæ eccleſiæ præſtant Romani principes, fidelitatis exiſtunt. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

ROmani principes *c* orthodoxæ fidei profeſſores, ſacroſanctam Roma. eccleſiam, cuius caput eſt Chriſtus redemptor noſter, ac Romanū pontificem eiuſdem redemptoris vicarium, feruore fidei & claræ deuotionis promptitudine venerantes, eidem Romano pontifici, à quo approbationem perſonæ, ad imperialis celſitudinis apicem aſſumendæ, necnon vnctionem, conſecrationem, & imperij coronam accipiunt, ſua ſubmittere capita, non reputarunt indignum, ſeque illi, & eidem eccleſiæ, quæ à Græcis imperium tranſtulit in Germanos, & à qua ad certos eorum principes ius & poteſtas eligendi regem in imperatorem, poſtmodum promouendum peruenit, adſtringere vinculo iuramenti, prout tam mos obſeruationis antiquæ, temporibus nouiſſimis renouatæ, quàm forma iuramēti huiuſmodi ſacris inſerta canonibus manifeſtant. Dudum ſanè inter quondam Henricum imperatorem, tūc Romanorum regem, & chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Robertum Siciliæ regem, graui diſcordia ſuſcitata: Nos multis grandibuſque periculis, quæ exinde prouentura veriſimiliter timebantur, intendentes celeri & opportuno remedio obuiare, quibuſdam ex fratribus noſtris ſanc. Ro. eccl. cardi. exiſtentibus, tunc in vrbe pro reformanda pace, & ſolidanda concordia inter reges eoſdem literas noſtras, ſub certa forma duximus deſtinandas, inter alia inſerentes in eis, quòd cùm ipſi reges eiuſdem eccleſiæ ſpecialiſſimi filij, ſibi iuramento fidelitatis, & aliàs multipliciter eſſent adſtricti, ipſius eccleſiæ debeant eſſe promptiſſimi defenſores:

a *Qui debent Iudæos punire: vide l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſc. & cler. & gloſſ. in ca. Iudæi. ij. de Iud. Font.* b *Vide l. prima & 2 adeunt adilem ff. de adil. edict. & l. apud eum & 3 imperator ff. de manumiſ.* c *Al. Imperatores.*

Dictis autem literis in notitiam dicti Henrici ad imperium iam promoti ſic deductis, idem Henricus ab eiſdem cardinalibus requiſitus, vt ſuper contentis in illis ſuum propoſitum reſponderet: quaſi moleſtè tuliſſet, quòd de iuramento fidelitatis huiuſmodi, per eum præſtito in dictis literis mentio haberetur, non familiariter nec ſecretè, vt tractandæ pacis qualitas exigebat, ſed multis tabellionibus accerſitis & requiſitis ab eo, quòd de reſponſionibus ſuis conficerent publica inſtrumenta, inter cætera publicè (præſente multitudine hominum copioſa) reſpondit, a ſe non fore cuiquam ad iuramentum fidelitatis adſtrictum, & quòd nunquam fecerit iuramentum, propter quod foret ad iuramentum fidelitatis alicui obligatus, & quòd ipſe neſciebat quòd anteceſſores ſui Romani imperatores vnquam iuramentum huiuſmodi præſtitiſſent, ſimulans ſe immemorem iuramentorum, quæ nobis ante coronationem ſuam præſtiterat, & poſt coronationem etiam innouarat. Nos itaque attendentes, quòd huiuſmodi reſponſio, ſi ſub diſſimulatione pertranſeat, vel ſilentio pallietur, poſſet in magnum & euidens præiudicium Rom. eccleſ. redundare, dignum admodum & opportunum fore perſpeximus, vt de iuramentis huiuſmodi conſtitutioni præſenti aliqua breuiter annectamus. Dictus namque H. quamprimùm fuit in regem Romanorum electus, ſolennes b ad nos nuncios deſtinauit: dans eis per ſuas patentes literas plenum & ſpeciale mandatum exponendi nobis pro eo deuotionem ipſius & reuerentiam filialem, quam ad nos & Rom. eccleſ. ſyncero gerere ſe dicebat affectu: necnon petendi & impetrandi a nobis fauorem & gratiam conſuetos: offerendi quoque nobis & præſtandi pro eo, & in ipſius animam debitæ nobis, & eidem eccleſiæ fidelitatis, & cuiuslibet alterius generis iuramentum, ac nihilominus petendi à nobis per noſtras ſibi manus impẽdi vnctionem, cõſecrationem, & Romani imperij diadema. Præfatis itaq; nunciis in noſtra & fratrum noſtrorum præſentia conſtitutis, ac ſecundum dicti tenorem mandati Auinione, vbi tunc eramus cum noſtra curia reſidentes in publico conſiſtorio, in quo erat prælatorum, & aliorum, tam clericorum, quàm laicorum non modica multitudo, præmiſſis per eos coram nobis expoſitis ſupplicando petitis humiliter, & oblatis: Nos eodem mãdato & decreto electionis eiuſdem H. ex parte principum tam eccleſiaſticorum, quàm ſecularium, qui eundem elegerant, nobis per dictos nuncios præſentatis, plena cum eiſdem fratribus deliberatione diſcuſſis, factaque nobis de electione huiuſmodi concordi & legitima plena fide, examinata quoq; perſona ipſius H. pro ut abſentia patiebatur eiuſdem, & de ipſius fide, probitate, & aliis, quæ in perſona imperatoris ſunt meritò requirenda, cum pluribus prælatis, & aliis magnæ auctoritatis viris, qui eiuſdem H. mores, conditionem, & ſtatum plenius nouerant, inquiſito, eiuſque perſona, cuius etiam nos & fratres noſtri aliqualem notitiam prius habebamus, propter quod facilius tranſiuimus in examinatione huiuſmodi idonea reputata, ipſum nominauimus, denunciauimus, & declarauimus regem Romanorum, ipſius approbantes perſonam, eumque ſufficientem & habilem declarantes, ad ſuſcipiendam imperialis celſitudinis dignitatem, ac decernentes vnctionem, conſecrationem, imperiique Romani coronã, ſibi per manus noſtras debere concedi. Et ſubſequenter à præfatis nunciis, ſufficiens ad hoc ab eo (vt præmittitur) mandatum habentibus, ſecundum formam in decretis, quæ incipit, Tibi domino, comprehenſam fidelitatis recepimus iuramentum. Poſtque idem H. conſecrationis & coronationis ſuæ tempore aliud eiſdem cardinalibus, quos ad impendendum ſibi huiuſmodi conſecrationis & coronationis inſignia miſeramus, ad vrbem illud noſtro nomine recipientibus iuramentum præſtitit corporale, quod in libro Pontificali Rom. præſtandum Pontif. per imperatorem coronationis ſuæ tẽpore continetur, cuius tenor dignoſcitur eſſe talis: Ego H. Romanorum rex annuente domino futurus imperator, promitto, ſpondeo & polliceor, atque iuro coram Deo, & beato Petro, me de cætero protectorem, procuratorem a & defenſorem fore ſummi pontificis, & huius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ in omnibus neceſſitatibus, & vtilitatibus ſuis cuſtodiendo & conſeruando poſſeſſiones, honores, & iura eius, quantum diuino ſuffultus adiutorio fuerò, ſecundum ſcire & poſſe meũ recta & pura fide, ſic me Deus adiuuet, & hæc ſancta Dei euangelia. Cæterùm, quin iuramenta huiuſmodi fidelitatis exiſtant, à retro Romanis principibus, non fuit hactenus hæſitatum: imò tam quondam Albertus rex Romanorum immediatus prædeceſſor memorati Henrici Bonifacio papæ octauo prædeceſſori noſtro tempore approbationis eiuſdem Alberti, quam Rodolphus pater ipſius, & alij prædeceſ. eiuſdem Romanorum reges diuerſis noſtris prædeceſſoribus iuramentum fidelitatis & obedientiæ præſtiterunt. Idemque Bonifac. memoratum A. iuramento huiuſmodi ab eo recepto, de fratrum ſuorum conſilio (præſente prælatorum, & aliorum multitudine copioſa) auctoritate apoſtolica recepit in ſpecialem ſuum filiũ & eccleſiæ memoratæ, ipſumque in regem Romanorum aſſumpſit, in imperatorem poſtmodum promouendum. Verùm, quia ſæpefatus H. qui in proximis diebus ſuis, de hac luce ſubtractus, non virtutem & mentem, ſed nudum verborum inſectans corticem, ſenſumque confundens, iuramenta reſtringendo prædicta, curioſè videbatur aſſerere (vt præfertur) illa ad debitum fidelitatis huiuſmodi non extendi: nouo modo curioſitatis huius luculentæ veritatis antidotum ipſius declarationis oraculo prouidimus apponendum. Quia ergo capitulis iuramento fidelitatis contentis ſolicita meditatione penſatis ipſa capitula in præfatis imperatoris iuramentis, quantum ad effectum, mentem, & virtutem ipſorum non eſt dubium contineri: Nos præmiſſis & aliis rationibus, ne quis in Romanum aſſumptus principem, vel in poſterum aſſumendus, an iuramenta huiuſmodi per dictum H. imperatorem præſtita, & per ſucceſſores ipſius in futurum præſtanda fidelitatis exiſtant, in dubitationem deducere audeat, vel ſuper his contrarium aſtruere veritati: auctoritate apoſtolica de fratrum noſtrorum conſilio declaramus illa iuramenta prædicta b fidelitatis exiſtere, & cenſeri debere. Porrò præter iuramenta prædicta, idem Henricus ſuorum inhærens prædeceſſorum veſtigiis, priuſquam ingrederetur Italiam, vel ibidem iura aliqua exerceret, ſub teſtimonio ſuarum patentium literarum in manibus dilecti filij Ioannis de Mollianis c ſcholaſtici eccleſiæ Talenſis capellani noſtri ad hoc ſpecialiter per nos miſſi, noſtro & præfatæ eccleſiæ nomine recipientis promiſit, & tactis ſacroſanctis euangeliis iuramento firmauit, quod eandem eccleſiam & fidem catholicam pura fide totiſque viribus conſeruaret reuerenter, & etiam defenſaret, omnemque hæreſim, ſchiſma, & hæreticos quoslibet, fautores, receptatores, & defenſores ipſorum exterminaret pro poſſe: ac nunquam cum Sarraceno, pagano, ſchiſmatico, ſeu alio quolibet communionem d catholicæ fidei

a *Vide Bar. in l. ſtendum. ff. de verbo. oblig.* b *Vide c. ad apoſtolicæ. de re iudic. lib. 6. 1. q. 1. c. eſtote. & 46. diſt. nobiliſſimus. Fon.*

a *Dictus procuratorem, deeſt in antiquioribus codicibus.* b *Dictio prædicta, deeſt in antiquioribus codicibus.* c *Al. Molanis.* d *Ad hac vide l. non dubium. ff. de ca. & Innoc. cap. primo, ad ſchiſ. doc. in ca. quod ſuper his de vo. Fon.*

non

non habente, aut cum aliquo alio præfatæ eccleſiæ inimico, vel rebelli, ſeu eidem manifeſtè ſuſpecto vnionẽ quamlibet ſeu parentelam aut confœderationem iniret ſed tam noſtram, quam ſucceſſorum noſtrorum perſonas, honorem & ſtatum manuteneret, defenderet, & conſeruaret contra omnes homines cuiuſcunque exiſterent præeminentiæ, dignitatis vel ſtatus. Eidem etiam *a* adiiciens iuramẽto, quòd manuteneret et ſeruaret atq; ſeruaret priuilegia omnia per prædeceſſores ſuos reges ac imperatores Romanos, præfatæ Romanæ, & aliis quibuslibet eccleſiis quocunque conceſſa tempore, & continentiæ cuiuſcunque: ipſaque omnia & ſpecialiter ac præcipuè per claræ memoriæ Conſtantinum, Karolum, Henricum, Otonem quartum, Federicum ſecundum atque Rodulphum, prædeceſſores ipſius ſuper conceſſione, recognitione, aduocatione, annotatione, quitatione, & libera dimiſſione terrarum & prouinciarum Romanæ eccleſiæ vbilibet poſitarum, quarum etiam multas nominatim expreſſit, ſedi apoſtolicæ Romaniſque pontificibus ſuper *b* quocunq; tenore conceſſa recognouit, confirmauit, & ex certa ſcientia innouauit, ac etiam de nouo conceſſit: & terras ipſas atque prouincias recognouit ad ius & proprietatem ipſius eccleſiæ pleniſſimè pertinere: eaſque nihilominus ex abundanti de nouo eccleſiæ ſæpefatæ donauit, ſub prædicto ſe obligans iuramento, quòd ipſas, aliquámve ipſarum partem nullo vnquam tempore occuparet, ſeu (quantum in eo eſſet) ab alio permitteret occupari. Nec in eis, aut aliqua parte ipſarũ iura aliqua, poſſeſſiones, aut tenuras haberet, ſeu quomodolibet poſſideret, nec in eis etiam poteſtariæ ſeu cuiuſuis capitaniæ, aut iuriſdictionem quamcunque per ſe, vel per alium exerceret, quodque (vt princeps catholicus & ſæpe dictæ eccleſiæ aduocatus atq; defenſor) ipſam iuuaret, & conſiliis, & auxiliis illi adſiſteret opportunis, contra quoſcunque inobedientes & rebelles eidem: & præcipue contra occupantes ſeu turbantes terras prædictas ſeu prouincias, vel partem quamlibet earundem. Sub eodem etiam iuramento promiſit, quòd tam ipſam Romanam eccleſiam, quam alias eccleſias, libertatem eccleſiaſticam, bona, iura, prælatos, & miniſtros eccleſiarum ipſarum manuteneret, conſeruaret, atque defenderet ſuo poſſe. Et quòd eccleſiæ Romanæ vaſallos contra iuſtitiam nullatenus offenſurus, deuotos ac fideles eccleſiæ etiam in imperio conſtitutos benignè tractaret: nec eos opprimeret contra iuſtitiam aut (quantum in eo eſſet) per alium opprimi ſuſtineret: ſed in ſuis potius iuribus & iuſtitiis conſeruaret. Hoc quoque iuramentum & etiam priſtinum pro eo nobis per ſuos nuncios (vt præmittitur) præſtitum receptis ſuæ coronationis inſigniis innouauit, prout in patentibus ante coronationem ipſam eius regio magno ſigillo & aliis poſt coronationem eandem eius imperiali aurea bulla munitis, inde confectis literis (quas in archiuis Ro. ecc. reponi, & diligenter conſeruari fecimus) plenius continetur.

DE EXCEPTIONIBVS.

TIT. X.

CAPVT VNICVM.

Exceptio excommunicationis opponitur dilatoriè quandocunque, peremptorio non obſtante. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

EXcommunicationis exceptio dilatoriè, in qualibet parte litis opponi poteſt, termino peremptorio per iudicem aſſignato, ad proponendum exceptiones declinatorias & dilatorias, non obſtante: Seruata tamen conſtitutione felicis recordationis Innocent. papæ IIII. edita circa hoc in concilio Lugdunenſi.

DE SENTENTIA ET re iudicata.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Qui tres ſententias contrarias in quauis cauſa reportauit, de illarum nullitate non aget, nec excipiet ipſarum executione non facta: & reſpicit etiam pendentia. Io. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

VT *a* calumniis litigantium occurratur, ſi, quã in beneficiali vel alia quauis cauſa tres contra ſe in petitorio vel poſſeſſorio ſentẽtias reportauit, ad agendum de nullitate ipſarum, vel alicuius ex eis nullatenus admittatur, donec huiuſmodi ſententiæ plenariè fuerint executioni mandatæ. Similiter ſi ille, contra quem tres ſententiæ definitiuæ latæ fuerint, ab interlocutoria vel grauamine ante prolationem ipſarum vel earum alicuius ſe appellaſſe, & cauſam appellationis huiuſmodi adhuc pendere proponat, ſententiarum prædictarum executionem tali prætextu nolumus impediri. Quæ ad cauſas qualitercunq; etiam per appellationem pendentes duximus extendenda.

CAP. II.

Sententia lata contra citatum extra citantis territorium exiſtentem, nulla eſt ipſo iure. h. d. Ioan. And.

Idem.

PAſtoralis cura ſollicitudinis nobis diuinitus ſuper cunctas Chriſtiani populi nationes iniũcta, nos inuigilare remediis ſubiectorum, eorundem periculis obuiare, & ſcandala remouere compellit. Sanè cum iamdudum inter quõdam Henricum imperatorem Romanum, & chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Robertum Siciliæ regem grauis fuiſſet materia turbationis exorta, aſſerente deinde imperatore prædicto, quòd cũ quibuſdam ipſius ſubditis rex confœderationes & conſpirationes fecerat ipſius maieſtatis offenſam: Quodque tractauerat & ordinauerat, vt ciuitates quædam ſub imperij & imperatoris eiuſdem obedientia conſiſtentes, contra eum, & imperium rebellarent, genteſque ſui ipſius fultæ ſubſidio, nonnullas alias imperij ciuitates & caſtra (inde violẽter eiectis ipſius imperatoris officialibus) occuparunt, & pro ipſo rege occupata tenebant: Ac aliàs etiam in vrbe & alibi in imperij, & in imperatoris eiuſdem contemptum, & ſuæ maieſtatis iniuriam, & reipublicæ detrimẽtum multa grauia fuerunt *b* per regem eundem ac maliciam & inſtigationem ipſius tam à ſuis ſtipendiariis, quam à ſubditis imperatoris commiſſa.

Præhabitis per imperatorẽ eundem quibuſdam proceſſibus contra eum abſentem tamen, quamuis legitimè (iuxta imperatoris aſſertionem) citatum: ac quòd ſupradicta erant notoria per imperialem interlocutoriam declarat imperator ipſe regem affirmans propter præmiſſa læſæ maieſtatis criminis reũ eſſe, in eum peremptoriè (vt dixit) & ſufficienter citatum, ſed cõparere contumaciter recuſantẽ, tanquam rebellẽ, proditorem & hoſtem imperij, ac reũ criminis ſupradicti, priuationis omniũ dignitatũ quocunq; cõprehenſarum titulo, & quib. ſe intitulabat rex ipſe, auctoritatem quoq; honorum, prouinciarũ, terrarum, bonorũ, iurium & iuriſdictionũ, tam perpetuorum, quàm temporalium, & ſi quãdo veniret in ſuam & imperij fortiã, mutilationis *c*

a *Dicitur etiam, deeſt in antiquioribus codicibus.* b *Al. ſub.*

a *De intellectu vide Oldradum conſil. 106. incip. quod litera executoria.* b *Al. fuerant.* c *Vide l. res capitalis. ff. de pæn. & l. tranſigere. C. de tranſact. cum l. criminalis. C. de iuriſd. omnium iud. arg. l. 1. C. ne Chriſtia. man. & Felin. c. ex literis. xi. col. de conſtit.*

etiam capitis ſententiam promulgauit, omnem ſupplendo defectum, ſi quis forſitan fuerat ex ſolennitate iuris omiſſus in proceſſibus memoratis: præmiſſa (vt aſſeruit) faciens exigente iuſtitia, & de imperiali etiam poteſtate. Verùm quia huiuſmodi ſententia, quæ non à diſcretione matre virtutũ, ſed à nouerca iuſtitiæ, voluntaria ſcilicet, iudicantis præcipitatione proceſſit, partus forſan de ſe deteriores haberet, ſi ipſius ſententiæ inefficacia in publicum præcone iuſtitia non prodiret: Nos circa eam tali vti prouiſione volentes, quæ (detectis ipſius defectibus) ſeminata per eam extinguat pericula, & in ratione reddenda ſit poſteris profutura, ipſam ſubijciendam eſſe prouidimus limæ iuſtitiæ, ac rectæ libramini rationis. Eiuſdem igitur cauſis & continentia necnon & conditione illorũ, à quo, & in quem lata fuit diligenti debita conſideratione penſatis, patenter ex eis illius aſtruitur euidentia nullitatis: & manifeſtè arguitur temeritas promulgantis. Notorium quippe ac indubitatum exiſtit, quod grandis exercitus tempore dictorum proceſſuum & ſententiæ, continuè imperatori aſſiſtens, regem ipſum & ſuos perſequebatur odio capitali: Piſanaq; ciuitas, in qua lata fuit memorata ſententia regem capitali habebat odio notorio & antiquo. Eſto igitur, quòd rex ipſe aliàs ad præmiſſa fuiſſet legitimè per imperatorem citatus: nunquid venire debuit ad iudicem exercitu feroci ac grandi, ipſiq; citato (vt præmittitur) odioſo ſtipatum? Nunquid etiam debuit comparere in loco admodum populoſo, multum potenti, ac præfato in eum odio prouocato? Quis enim auderet, vel qua ratione auderc aliquis teneretur conſiſtorij talis ſubire [a] iudicium, & ſe in hoſtium ſinu reponere, ac ad mortem per violentam iniuriam non per iuſtitiam inferendam vltroneum ſe offerre? Hæc quidem iure timentur, hæc de more vitantur, hæc humana fugit ratio, hæc abhorret natura. Deſideret igitur, qui citationem huiuſmodi ſaperet arctaſſe citatum. Vt [b] illud tanquam notiſſimum nullatenus omittamus, quòd regem extra diſtrictum imperij in regno, ſcilicet, Siciliæ, notoriè ac continuè tempore ſupradicto morantem citare non potuit imperator, nec citatio, ſi quam forſan de ipſo intra imperij fines fecit, citatum extra imperium conſtitutum arctauit. Nos quoque regis ordinarius iudex, quod ad imperatoris iudicium citaremus, vel citari aut remitti faceremus eundem, nequaquam fuimus requiſiti: imò licet ad nos & curiam noſtram temporibus illis rumores frequenter de curia imperatoris venirent, & iuxta eum etiam quidam ex fratribus noſtris eſſent, prius tamen dictæ ſentẽtiæ promulgatio, quàm aliquid de proceſſibus antecedentibus ad audientiam noſtram peruenit. Denique licet rex ipſe terras aliquas ab imperatore tenere dicatur in feudum: non tamen in eis, ſed in regno præfato domicilium ſuum fouebat: vnde imperator in ipſius perſonam nulla ratione terrarum huiuſmodi (niſi ex natura feudorum) debitam ſuperioritatem habebat. Quòd ſi punitio criminis intra diſtrictũ imperialem commiſſi, ad imperatorem forſan pertinuiſſe aſſeratur: Verum eſt quidem ſi in eodem diſtrictu fuiſſet inuentus delinquens, vel ad illum de more remiſſus. Dici ne ergo ſententia meruit, quæ à iudice, qui per regem tutè adiri non potuit, & in loco notorie (vt præfertur) non tuto, in abſentem nec citatum legitimè ac inauditum per conſequens & indefenſum non maturo fuit iudicio, ſed præcipitio, & de tanto præſertim crimine promulgata? Rurſus non eſt ſilentio relinquendum, quòd ipſe rex noſter & eccleſiæ Romanæ ratione regni prædicti notoriè ſubditus homoque ligius & vaſallus, ac [a] in eodem regno, non, vt præmittitur, in imperio certum continuum & notorium ſuum habens domicilium, ac originem inde trahens, imperatori eo modo nõ ſubfuit, quòd in eum crimen [b] læſæ maieſtatis commiſerit, quantumlibet in ſententia ſupradicta contenta veritatem in dubiã continerent, ſicq; nedum nõ iure, imò nec, cum iuris colore tulit imperator ſententiam ſupradictam [c] in regem, ex cauſa, quæ veritatis ſubſiſtentiam nõ habeat propter quã etiam, quatenus in eo fuit, regem eundem priuando regno & regia dignitate ac terris etiam aliis, & iuriſdictionibus perpetuis & temporalibus, quæ ſub eo nullatenus vel ab eo, ſed à nobis, & ſub nobis tenebat: nec non procedendo contra regẽ eundem ex illis quæ per ipſius ſtipendiarios ac nonnullos imperatoris eiuſdem ſubiectos per malitiã & inſtigationẽ regis ipſius, contra eum fuiſſe cõmiſſa in vrbe dicebat: Cùm etſi illa fuiſſent ibidem reuera commiſſa, punitio tamẽ eorum in regem veluti extra diſtrictum imperij commiſſorum ad imperatorem nullatenus pertineret: inhibendo etiam in eadem ſententia ſub magnarum appoſitione pœnarum, quarum aliquas ſibi applicari mandauit, ne quis dicto regi præſumeret in ſuis reſpondere debitis, in ipſiuſve familiaritate, vel ſeruitio remanere, aut eidem contra ipſum imperatorem quouis modo impendere conſilium, auxilium vel fauorem, cùm debitores, ſeruitores, & auxiliatores eiuſmodi extra imperium & in regno conſtituti prędicto nullatenus imperatori ſubeſſent, nec ex committendis in regno eodem dictis poſſent pœnis adſtringi vel aliqualiter condemnari per ipſum: abſoluendo quoque ab omni fidelitate, obligatione, ſeruitio, promiſſione, ac pacto prouincias omnes, ciuitates, & caſtra, & [d] loca ipſiuſque vaſallos, & feudatarios, & alios quoslibet eidem regi quomodolibet obligatos cùm Includerentur in abſolutione huiuſmodi terræ & perſonæ nobis & eccleſiæ Romanæ, ſubiectæ, propriæ terminos poteſtatis exceſſit, in meſſem noſtrã mittens perperam ſuam falcem. Cæterum defectus ſuppletio circa proceſſus adhibita ſupradictos, nõ tantum valet ad iuſtificationem ipſorum & ſententiæ ſupradictæ, quantum ad eorum ſuggillationem & notam, cùm nullam ſuper præmiſſis poteſtatem haberet imperator in regem, ſibi aliàs, quàm vt præfertur non ſubditum, non citatum [e] legitimè aut remiſſum, & extra diſtrictum ipſius continuè ac notoriè conſiſtentem, nec prædicta ſuppletio circa ſubditum, etiam ad ea potuiſſet de ratione referri, per quæ de crimine pręſertim ſic graui delato defenſionis (quæ à iure prouenit naturali [f] facultas adimi valuiſſet: cùm illa imperatori tollere nõ licuerit, quæ iuris naturalis exiſtunt. Vt igitur ſicut memorata ſententia iuris caret effectu, ſic auctoritate & nomine rei careat iudicatæ, vt nec in opinione communi aut vulgi labiis nomen habere ſententiæ mereatur: vt etiam in magnum iuſtitiæ ac pacis obſequium ſcandaloſis occurratur periculis, quæ cum noſtra & eccleſiæ prouinciarum multorum regnorum & gentium turbatione non modica poſſent occaſione ipſius, pro tempore ſuboriri: Nos tam ex ſuperioritate, quam ad imperium non eſt dubium nos habere, quàm ex poteſtate, in qua (vacante imperio) imperatori ſuccedimus: & nihilominus ex illius plenitudine poteſtatis, quam Chriſtus rex regum, & dominus dominantium nobis, licet immeritis, in perſona beati Petri cõceſſit, ſenten-

---

a *Alias ita: ſubire iudicium ſe in Hoſtium ſinu reponere ad mortem, &c.* b *Al. vt id.*

a *In quodam manuſcripto ita: ac in eodem regno vt præmittitur non Imperio certum, &c.* b *Vide l. Pantomimus. ff de acq. hær.* c *Alias ſæpe dictum.* d *Hæc duo verba & loca deſunt in antiquiorib. codicib.* e *De hac re vide Vldericum Zaſium. l. ij § eodem tempore ff de ori. iu. Bal. in l. fi. C. de legat.* f *L. vt vim, vbi late doctores. ff de iuſtit. & iure.*

tiam & proceſſus omnes prædictos, & quicquid ex eis ſecutum eſt vel occaſione ipſorum, de fratrum noſtrorum conſilio declaramus fuiſſe ac eſſe omnino irritos & inanes, nullumque debere aut debuiſſe ſortiri effectum ſeu nocumentum vel noxam afferre cuiquam vel quomodolibet attuliſſe. Ipſoſque nihilominus, quatenus proceſſerunt de facto, & quicquid ex eis ſecutum eſt, vel ob eos vel in poſterum ſequi poſſet, in irritum reuocamus.

DE APPELLATIONIBVS.

TIT. XII.

CAPVT PRIMVM.

Valet appellatio coram maiore parte plurium iudicum. Sed appellato eſt appellatio, delatio, & termini præfixio intimanda Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

SI à iudicibus a duobus aut pluribus fuerit appellandum, quia forte de facili eorum præſentia ſimul haberi non poſſet: liceat coram ipſis vel maiori parte ipſorum appellare, & apoſtolos petere ſeparatim, valebitque appellatio talis, ac ſi ſimul fuiſſet in eorum præſentia ab omnibus appellatum. Eſt tamen appellato ignoranti appellationis, necnon delationis eorum & termini præfixionis, ſi ſubſecutæ fuerint, intimatio legitimè facienda.

CAP. II.

Sufficit apoſtolos peti vno contextu ſæpius & inſtanter: ad quos recipiendos, ſi iudex certum terminum ſtatuat, appellans illos non petens in termino, appellationi renunciat: idem cum iudex ſtatuit terminum iuris incertum, intra quem appellans illos debitè non petiit, vel oblatos recipere renuit.

Idem.

QVamuis rigor iuris expoſcat eum, qui appellat debere petere apoſtolos congruo loco & tempore ſæpius & inſtanter: Nos tamen antiquam & communem obſeruantiam litigantium ſequi & æquitatem rigori præferri, volentes decernimus ſufficere, quòd per appellantem ſimul vno contextu apoſtoli inſtanter & ſæpius poſtulentur. Verùm ſi iudex à quo appellatur, certum terminum ad recipiendos apoſtolos appellanti aſſignet, & appellans in aſſignato ſibi termino non cõpareat coram eo, nec petat apoſtolos ſibi tradi, appellationi ſuæ renunciaſſe videtur. Similiter ſi iudex appellanti reſponderit intra iuris terminum apoſtolos ſe daturum, appellationi ſuæ renunciaſſe appellans intelligitur, niſi intra dictum terminum cõgruo loco & tempore inſtanter, & ſæpius ſaltem vno contextu petat apoſtolos ab eodem iudice ſibi dari, b vel ſi recipere recuſat oblatos.

Ponit tres caſus, quibus appellans non habens apoſtolos, appellationem proſequi poteſt. h.d. Ioan. And.

Quòd ſi iudex in termino ad dandũ apoſtolos præfixo, per eum ipſo appellanti petenti non dederit: aut ſi dum petentur apoſtoli, reſponderit ſe daturum eoſdem, nullo termino certo ſibi præfixo, vel intra iuris terminum ſe eos aſſeruerit velle dare, & poſtea per appellantem congruo loco & tempore ſæpius & inſtanter vno contextu etiam requiſitus, eos non curauerit intra eundem terminum exhibere, appellationem ſuam extunc proſequi poſſit appellans, ac ſi expreſsè fuiſſent eidem apoſtoli denegati.

CAP. III.

Appellans, proſequi & finire tenetur appellationem extraiudicialem intra annum a die interpoſita appellationis vel illati grauaminis: quo non facto (impedimento iuſto ceſſante) appellatio eſt deſerta. h.d.

Idem.

SIcut appellationem iudicialem, ſic & extraiudicialem intra annum à die interpoſitionis ipſius, vel à die illati grauaminis, vbi à futuro grauamine appellatur, proſequi & finire tenetur appellans. Quòd ſi iuſto impedimento ceſſante non fecerit, debebit eius appellatio deſerta cenſeri.

CAP. IIII.

Tempus ad proſequendam appellationem ab homine vel à iure præfixum non currit appellanti compromiſſo durante, vel de partium expreſſo conſenſu: niſi periculo imminente ex mora iudex aliud decernat.

Idem.

QVandiu a appellationis proſecutio per compromiſſum, vel aliàs de partium expreſſo conſenſu differtur: tempus ad proſequendam eandem ab homine vel à iure præfixum, currere nolumus appellanti: Niſi fortè iudex videns, ex dilatione periculum imminere, præciperet in illa procedi.

CAP. V.

Ante definitiuam appellanti non licet proſequi cauſas, in appellatione nominatim non expreſſas. Nec proceſſus primi iudicis iuſtificari vel impugnari poteſt, niſi ex actis coram eo.

Idem.

APpellationi ab interlocutoria vel à grauamine iudicis, non licet alias cauſas proſequi, quàm in appellatione ſua nominatim duntaxat expreſſas: nec proceſſus primi iudicis ex nouis, aut de nouo probãdis iuſtificari poteſt, vel etiam impugnari: ſed tantum ex illis, quæ acta fuerunt vel exhibita coram ipſo.

CAP. VI.

Proſecutio appellationis deſertæ non impedit, quin ſententia cenſeatur in rem iudicatam tranſiuiſſe. hoc dicit Ioannes Andreas.

Idem.

SI b appellationem per negligentiam appellantis deſertam appellans ipſe cum appellato, aut appellatus etiam per ſe & principaliter proſequatur: non ideo minus in rem iudicatam cenſebitur tranſiuiſſe ſententia, à qua fuerat appellatum.

CAP. VII.

A peremptoria repulſa ex alio, quàm propter ineptitudinem, ſecũdò appellans & ſuccumbens non auditur ſuper ea, in appellatione à definitiua. h.d. Ioan. And.

Idem.

CVm à repulſione exceptionis peremptoriæ, ſecundò appellans ſuccumbit, non eſt in cauſa appellationis poſtmodum à definitiua emiſſæ audiendus vlterius ſuper ea: Niſi tunc ritè propoſita ex eo prius repulſa fuiſſet, quia proponebatur ineptè.

a *Nota quod indefinitè dicitur iudicibus, in omnibus igitur numeris, ſiue ſpeciebus iudicibus vendicat ſibi locum, vt in gloſ. 1. Pet. de Ancha.* b *Aliàs. tradi.*

a *De intellectu, vide Matheſilanum in Authen. ſi tamen. de temp. appell.* b *Pro limitatione huius cla. vide Abbatem in ca. ex parte. el. 2. ext. de reſc. & de materia ibidem pleniſſimè Felin.*

FINIS.

CLEMENTINARVM

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORVM.

TITVLVS PRIMVS.

CAP. PRIMVM.

Punit clericos cõiugatos & alios perſonaliter, & publicè carnificum & tabernariorum officium exercentes, qui per diœceſanos nominatim & tertiò moniti, illud officium nõ dimittunt, vel dimiſſum reaſſumunt. Excitat etiam diœceſanos contra illos clericos, qui ſeculares actus exercent. Ioannes Andreas.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

Dioeceſanis [a] locorum diſtrictè præcipimus, vt clericos carnificũ ſeu macellariorum aut tabernariorũ officium publicè & perſonaliter exercentes, nominatim & tertiò moneãt, vt ſic ab huiuſmodi officiis intra conuenientem terminum monentium ipſorum arbitrio moderandum deſiſtant, & quod ipſa nullo vnquam tempore reaſſumant. Qui ſi aliter moniti, ab his non deſtiterint, aut ipſa (vt præmiſſum eſt) exercendo reſumpſerint quandocunque, coniugati omnino, non cõiugati verò in rebus: & ſi omnino incedant vt laici, in perſonis priuilegium clericale, quamdiu præmiſſis inſtiterint, eoipſo amittant. Aduerſus verò alios clericos negociationibus vel commerciis ſecularibus vel officiis non conuenientibus clericali propoſito publicè inſiſtentes, vel arma portantes, ſic canonica ſeruare ſtudeant inſtituta, quòd & illi ab exceſſibus compeſcantur huiuſmodi, & ipſi de damnabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi.

CAP. II.

Præmiſſo exordio, punit primò clericos beneficiatos, vtentes publicè virgata vel partita veſte. Secundò, ſubdiaconos, & diaconos. Tertiò omnes clericos, tonſuram publicè cum tali veſte portantes. Quartò, habentes dignitatem, perſonatum, beneficium curatum, & ſacerdotes & religioſos publicè portantes talem veſtem vel infulam. Quintò, punit omnes prædictos, vtentes tabardo notabiliter breui, integrè ſoderato. Sextò, certas caligas clericis interdicit. Ioan. Andr.

Idem.

Quoniam, [b] qui abiectis veſtibus proprio congruentibus ordini, alias aſſumere, & in publico portare rationabili cauſa ceſſante præſumit, profeſſorum illius ordinis prærogatiua ſe reddit indignũ: præſenti conſtitutione ſancimus, quod quicunque clericus virgata vel partita veſte publicè vtetur (niſi cauſa rationabilis ſubſit) ſi beneficiatus extiterit, per ſex menſes à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinet, ſit eoipſo ſuſpenſus. Si verò beneficiatus non fuerit, in ſacris tamen ordinibus citra ſacerdotium conſtitutus per idem tempus reddatur eoipſo inhabilis ad eccleſiaſticum beneficium obtinendum. Idem quoq; cenſemus, de clericis aliis veſtem talem ſimul & tonſuram publicè deferentibus clericalem. Dignitatem verò, perſonatum, ſeu beneficium aliud obtinens, cui cura immineat animarum, necnon cæteri in ſacerdotio conſtituti ac religioſi quilibet, quos oportet per decentiam habitus extrinſeci, morum intrinſecam honeſtatem oſtendere, ſi (præterquam ex cauſa rationabili) publicè veſtem ferãt huiuſmodi, aut inſulam ſeu pileum [a] lineum publicè portent in capite: ſint eoipſo beneficiati videlicet à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinent, ſuſpẽſi per annum. Cæteri verò ſacerdotes & religioſi quilibet, per idem tempus reddantur inhabiles ad quodcunque beneficium eccleſiaſticum obtinendum. Sed & tales & ceteri quicunq; clerici vtentes epithogio ſeu tabardo foderato vſq; ad ora, & ita breui, quòd veſtis inferior notabiliter videatur. epithogium ipſum ſeculares clerici & religioſi adminiſtrationem habentes, teneantur intra menſem dare pauperibus. Cæteri verò religioſi adminiſtrationem non habentes, intra idem tempus illud teneantur ſuis ſuperioribus aſſignare in pios vſus aliquos conuertendum. Alioquin beneficiati ſuſpenſionis, cæteri verò inhabilitatis pœnas prædictas, per idem tempus ſe nouerint incurriſſe. Huic inſuper adiicimus ſanctioni, vt clerici, præſertim beneficiati, caligis ſcacatis, rubeis, aut viridibus publicè non vtantur.

DE PRAEBENDIS ET DIgnitatibus.

TITVLVS II.

CAP. I.

Clauſula inſerta literis gratioſis ſuper dignitate conceſſis, per quam prouideri mandatur, ne animarum cura (ſi dignitati imminet) negligatur, vel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis: non facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, vel ad quam quis per electionem aſſumitur. h. d. Ioan. Andr.

a *Vide concil. Tridens ſeſſ. 22. de reform. ca. 1. & Bernardinũ Diaz in pra crimin. cano. cap. 67.* b *Hanc conſtitutionem innouat & ampliat concilium Triden. ſeſſ. 14. de reform. cap. 6.*

a *Al. pileum muccinum.*

Clemens

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

SI dignitatem habenti de alia prouideri mãdemus *a* diſpenſantes cum eo, vt ſimul vtramque valeat retinere, de animarum cura, quæ illis vel alteri earum imminet non habita mentione, gratia huiuſmodi velut ſurreptitia nullius penitus eſt momenti: quanquam confectis ſuper ea literis ſit inſertum, quòd animarum cura (ſi dignitatibus ipſis vel alteri earum immineat) nullatenus negligatur. Ad hoc ſi alicui prouideri mandemus, de dignitate ad cuiuſcunq; vel quorumcunque collationem, prouiſionem, ſeu quamuis diſpoſitionem aliam in certa eccleſia pertinente, quam intra menſem duxerit acceptandam: inhibentes illi vel illis, ad quorum collationem, prouiſionem, ſeu electionem, dignitates in ipſa eccleſia pertinere noſcũtur, ne interim ad collationem ipſarum, ſeu prouiſionem procedant, vel quenquam eligant, ad eaſdem de dignitate, ad quam conſueuit quis per electionem aſſumi, impetranti non poterit prouideri: cum in conceſſione gratiæ (ad quam non augendam, ſed exequendam debent, quæ de inhibitione ſequuntur referri) nullam de electione fecerimus mentionem.

CAP. II.

Litera ſuper prouiſione clericorum non includunt hoſpitalia, & loca ſimilia, & habentia iura ſpiritualia; niſi id exprimatur, h.d. Ioan. And.

Idem.

PEr literas à ſede apoſtolica, vel legatis ipſius ſuper prouiſione quorumlibet clericorum directas, de xenodochiis, leproſariis, eleemoſynariis, ſeu hoſpitalibus (etiã ſi eccleſias vel capellas, decimas, aut alia ſpiritalia iura noſcãtur habere) nulli poſſe decernimus *b* prouideri: Niſi hoc in apoſtolicis literis caueatur expreſsè.

CAP. III.

Quo caſu vacat vna dignitas, per receptionem alterius, vacant etiam plures.

Idem.

SI plures *c* obtinens dignitates, aliam dignitatem aut beneficium curam animarum habens acceperit: diſpenſatione ſuper hoc legitime nõ obtenta: eius poſſeſſione adepta pacificè, dignitates, quas prius habebat, ipſo facto vacare cenſemus.

Sicut ſi dignitatem vnicam obtinenti alia ſimilis cõferatur, eius pacifica poſſeſſione habita, prima de iure vacaret.

CAP. IIII.

Valet prouiſio facta proprio motu papa tacentis beneficia prouiſi quæcunq; ſint, & quotcunque. hoc dicit. Ioan. Andreas.

Idem.

SI Romanus pontifex de beneficio alicui motu proprio prouideat, de beneficiis, quæ obtinet non habita mentione: prouiſionem ſeu gratiam huiuſmodi fore validam declaramus: qualiacunque fuerint beneficia, dignitates, aut perſonatus cum cura vel ſine cura, & in numero quantocunque, *d* quæ is habebat, cùm ſibi prouiſio facta fuit.

CAP. V.

Expectans beneficium, ad collationem epiſcopi deuolutum, ad illius capitulum obtinere non poterit: deuolutum tamen ad epiſcopum, vel etiam ad papam ex cuiuſcunque negligentia poterit obtinere.

Idem.

SI de beneficio ad cuiuſcunque epiſcopi collationem ſpectante alicui conferendo ſcribamus: ſibi illud conferri nõ poterit, cuius collatio ex negligentia ipſius epiſcopi, ad eiuſdem capitulum deuoluta exiſtit. Licet prouideri ſibi poſſit, de illo etiam, cuius ad ipſum epiſcopum ex ſui capituli vel alterius cuiuſcunque, ſiue ad nos ex ipſius epiſcopi, & aliorum in hoc eidem ſuccedentium negligentia collatio fuerit deuoluta.

CAP. VI.

Adeptus in eccleſia dignitatem habentem præbendam annexam, perdit primam præbendam, quam habebat in illa. h. d. Ioan. And.

Idem.

SI iuxta noſtri formam mandati canonicatũ & præbendam eccleſiæ Rutinenſis adeptus, dignitatem, quam duxerit acceptandam, ibidem expectet archidiaconatum *a* inibi poſt vacantem, non obſtante quòd certa ſit ſibi annexa præbenda, poterit acceptare: primaq; præbenda hoc ipſo vacabit, quòd ſecundam cum archidiaconatu prædicto pacificè fuerit aſſecutus.

DE CONCESSIONE PRAEbendæ, & eccleſiæ non vacantis.

TIT. III.

CAP. VNICVM.

Decretum conditionale ante conditionis euentum non afficit poteſtatem ordinarij, vel alterius collatoris: ſecus quando acceptationi beneficij tempus adijcitur cum decreto. Et qui beneficium vacans ab executore petit vel recepit, illud intelligitur acceptaſſe: quo vacatio nota dicitur expectanti, ex quo in loco beneficij publicè ſcitur.

Clemens V *in concilio Vienenſi.*

CVm *b* ei, quem in ſcientia reputamus idoneũ, ſi per inquiſitionem executoris ſibi deputati à nobis repertus fuerit eſſe vitæ laudabilis, & cõuerſationis honeſtæ de beneficio certi valoris alicui prouideri mandamus, adijcientes, quod de beneficio minoris valoris poſſit eidem, ſi voluerit prouideri, ac extunc etiam inane decernentes & irritum, ſi ſecus à quoquam quauis auctoritate cõtigerit attentari. Quia decretum huiuſmodi in euentum duntaxat prædictarum conditionum ſuum ſortitur effectum: antequam extet prima conditio, beneficium prætaxati valoris, & etiam minoris priuſquam ſuam impetrans ſuper valore huiuſmodi voluntatem declarer, conferri libere poterit per ordinarium, aut alium executorem à nobis ad prouidendum de tali beneficio deputatum. Sicut autem fore cenſemus, quum decreto appoſito alicui prouideri mandamus de beneficio, quod intra menſem à vacatione ipſius notitia duxerit acceptandum: vt appoſitio menſis eiuſdem aliquid afferat impetranti. Quin etiam beneficium, quod acceptare poterat, petendo ſibi per ſuum executorem conferri, aut recipiendo ſibi præſenti collatum: ipſum ex hoc acceptare, & collationem taliter ſibi factam valere cenſemus. Cæterùm, vt tam diuturnis vacationibus, quàm fraudibus & litibus occurratur: prædictæ vacationis notitiã impetrantem interpretamur habere, ex quo ipſa vacatio in loco, vel eccleſia huiuſmodi beneficij publicè nota exit. Imputet quidem ſibi ſi hoc caſu, quo de ipſius commodo agitur, id quod per ſe, vel per alium ſcire potuerit, ignorauit.

a *De mandatis de prouidendo vide quod nouiſſimè ſanctum concilium Tridentinum. ſeſſ. 24. cap. 19.* b *Nota quod hoc verbum facit nonum ius, & hoc tenet Zenzel. de hoc de iud. decernimus. Zabarel.* c *Vide concil. Trid ſeſſ. 7. de reform. c. 4 & ſeſſ. 24. de reform. c. 17.* d *Al. quotcunq.*

a *Nota quòd archidiaconatus eſt dignitas. vide Doctor. in ca. de multa. de preb. Archidiaconum in c. 1. de conſuet. lib. 6. & Abbatem in ca. nouit. de iudic.* b *Nota quod promouendus ad beneficium, debet eſſe idoneus. de quo præter Doct. hoc vide Canoniſtas in c. ſi eo tempore, de reſcr. lib. 6. & in ca. cum in ecc. de præben. eod. lib. Abb. in c. dudum. de elect. & Felin. cap. vlt. de præſumpt.*

DE REBVS ECCLESIAE non alienandis.

TITVLVS IIII.

CAP. I.

Religioſus, qui concedit alicui ad vitam vel certum tempus iura, reditus vel poſſeſſiones adminiſtrationis cui præeſt, ſuſpenſus eſt ab officio, niſi duo concurrant: nec valet conceſſio. duos caſus excipit. h. d. Ioan. And.

Clemens V. a *in concilio Vienenſi.*

MOnaſteriorum, & aliarū adminiſtrationum regularium diſpendiis occurrere cupientes, perpetuo prohibemus edicto, *b* ne quis religioſus monaſterio, prioratui, eccleſiæ, ſeu adminiſtrationi cuiuis præſidens, iura, reditus, aut poſſeſſiones eiuſdem alicui ad vitam eius, ſeu aliud certum, tempus, pecunia etiam inde recepta quouis modo concedat: niſi neceſſitas aut vtilitas monaſterij, prioratus, eccleſiæ aut adminiſtrationis huiuſmodi hoc expoſcat, conuentus ſui, aut ſi conuentū non habeat, prælati proprij, aſſenſu adhoc nihilominus accedēte. Si quis autem contra hoc fecerit, *c* pœnam ſuſpenſionis ab officio eoipſo incurrat, nec ex conceſſione ipſius recipienti, ius aliquod acquiratur. Verùm præmiſſa ad locationes vel etiam redituum aut fructuum venditiones, ad tempus modicum faciendas, declaramus, vllatenus nō extendi.

CAP. II.

Epiſcopus vnire poteſt eccleſiā alteri, vel loco religioſo donare, etiam non vocato rectore, vel defenſore. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

SI *d* vna eccleſia alteri eccleſiæ, ſeu dignitati alicui vel præbendæ per epiſcopum, ſuo conſentiente capitulo vniatur, aut religioſo loco donetur, ex eo quòd rector ipſius ad hoc vocatus, vel ſi vacabat, defenſor ei ſuper hoc datus non extitit: nequaquam id poterit impugnari. Quòd ſi epiſcopus (ſui etiam capituli accedēte conſenſu) menſæ ſuæ vel ipſi capitulo aliquam duxerit eccleſiam vniendam: hoc irritum eſſe decernimus & inane, contraria quauis conſuetudine non obſtante.

DE RERVM PERMVtatione.

TITVLVS V.

CAPVT VNICVM.

Collatio de beneficiis cauſa permutationis vacantibus facta aliis, quàm permutantibus, non tenet. h. d. Io. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

NE conceſſione iuris vtentibus præſertim circa ſpiritualia illudatur, ſi qua *e* beneficia ex cauſa permutationis, ab aliquibus reſignata, aliis, quàm ipſis permutare volentibus cōferantur, nullius hoc eſſe volumus firmitatis.

DE TESTAMENTIS ET vltimis voluntatibus.

TITVLVS VI.

CAP. VNICVM.

Ordinarius loci rationem exigit à religioſis etiam exemptis de teſtamentorum executionibus, quas geſſerunt: & ſi circa id deliquerint, illos punit.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

REligioſis etiam exemptis, deputatis ad executionem cuiuslibet vltimæ volūtatis, circa ipſius executionis officium (quod vtiq; non poſſunt, niſi à ſuperiori ſuo petita ſuper hoc licentia & obtenta ſuſcipere) volentes præſcindere materiam delinquendi: Præſentis conſtitutionis auctoritate ſtatuimus, quòd tales etiam ſi prælationis fungantur officio, locorum ordinariis debitam reddere, ipſique ordinarij ab eiſdem abſque dolo, fraude ſeu negligentia de ſuſceptæ executionis officio teneantur exigere rationem: Illos, quos circa id deliquiſſe repererint, in aliorum exemplum pœna debita (quocunque non obſtante priuilegio) punituri.

DE SEPVLTVRIS.

TIT. VII.

CAP. PRIMVM.

Excommunicati ſunt etiam exempti, qui in caſibus non permiſſis defunctos ſepeliunt in cœmeteriis tempore interdicti: vel qui ſcienter ſepeliunt excommunicatos publicè, nominatim interdictos, vel manifeſtos vſurarios. Ioannes Andr.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

EOs, *a* qui propriæ temeritatis audacia defunctorum corpora, non ſine contemptu clauiū eccleſiæ, in cœmeteriis interdicti tempore, in caſibus non conceſſis à iure, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, vel vſurarios manifeſtos ſcienter ſepelire præſumunt: decernimus facto excommunicationis ſententiæ ſubiacere: à qua nullatenus abſoluantur, niſi prius ad arbitrium diœceſani epiſcopi eis, quibus per præmiſſa fuerit iniuria irrogata, ſatisfactionem exhibuerint competentem: Nullo eis circa præmiſſa exemptionis, vel quouis alio priuilegio, ſub quacunque forma verborum conceſſo aliqualiter ſuffragante.

CAP. II.

Pars, quæ titulum reſpicit, hoc intendit: Prædicatores & minores in locis ſuis liberè ſepeliunt illos, qui hoc liberè elegerint. De funeralibus tamen, & quibuſcunq; obuentionibus & relictis, etiam de quibus aliàs non debetur canonica, quartam & non vltra ſoluent eccleſiæ parœcali. h. d. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

DVdum à Bonifacio papa octauo prædeceſſore noſtro infrà ſcripta edita decretali, Benedictus papa vndecimus prædeceſſor noſter aliam illius reuocatoriam promulgauit: quæ quia (vt probabit effectus) nedum pacis ab auctore ipſius ſperatæ fructum non attulit, quinimò diſcordiæ, pro qua ſedanda proceſſerat, fomentum non modicum miniſtrauit: nos eam omnino ceſſantes, aliam à præfato Bonifacio editam, ſacro inſtante & approbante concilio innouamus, ſubiicientes tenorem illius, qui dinoſcitur eſſe talis: Bonifacius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Super cathedram præeminentis paſtoralis diuina diſponente clementia conſtituti: etſi multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alueum vndique confluunt: quaſi torrens, prægrauemur negotiis, curis excitemur innumeris: cogitationibus plurimis diſtrahamur, circa id tamen feruentibus *b* votis intendimus, vacamus inſtantius, ac operoſæ ſtudium ſolicitudinis impartimur, vt ad diuini nominis *c* gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & profectū fidelium animarum (præciſis radicitus diſſidiorum vepribus, & litigiorum anfractibus omnino ſubductis) inter eccleſiarum antiſtites, ad curam & regimen gregis dominici depu-

a *Al. ita idem.* b *Propter expreſſionem huius verbi hæc conſtitutio ab omnibus vt lex generalis eſt ſeruanda. vt l. 3. c. de leg. bus Boniſacius de Vital.* b *Al. attentauerit.* d *Circa uniones vide ſtatuta in concil. Trid. ſeſſ. 7. de reform. cap 6. & ſeſſ. 14. de refor. c. 13 & 15. & ſeſſ. 25 de refor. c. 9.* e *In vetuſtioribus codicibus, etiam impreſſis conſtanter legitur ita: ſi beneficia ex cauſa, &c.*

a *De intellectu vide Dominum in c. ad hæc ext. de priuil.* b *Alias, frequentibus.* c *Al. numinis.*

tatos,

Digitized by Google

tatos, cæteraſque perſonas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæſtuet, inualeſcat concordiæ vnitas, *a* animarum identitas perſeueret. Scimus enim, & ex euidentia facti colligimus, quod non niſi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quòd diſſenſiones & ſcandala prauis actibus aditum præparant, rancores & odia ſuſcitant, & illicitis moribus auſum præbent. Abolim ſi quidem inter prælatos & rectores, ſeu ſacerdotes & clericos parœcialium eccleſiarum, per diuerſas mundi prouincias conſtitutos ex vna parte, & prædicatorũ & minorum ordinum fratres, ex altera (pacis æmulo, ſatore *b* zizaniæ procurante) grauis & periculoſa diſcordia extitit ſuſcitata, ſuper prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum confeſſionibus audiẽdis, pœnitentiis iniungendis eiſdem, & tumulandis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipſorum eccleſias, ſiue loca noſcuntur eligere ſepulturam. Nos autem (pii patris more laudabili) moleſte ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ conſiderationis examen, ac intra pectoris clauſtra ſolicitè reuoluentes, quàm ſit plena periculis, quàm onuſta diſpendiis, quamq; in diuinæ maieſtatis conſpectu reddatur exoſa diſcordia ſupradicta: Et propterea intendentes paternæ ſolicitudinis ſtudio illam prorſus euellere, ac omnimodè ſubmouere, nullis vnquam futuris temporibus fauente *c* domino ſuſcitandam: grandi quoq; deſiderio cupientes, vt huiuſmodi negocium, quod potiſſimè inſidet cordi noſtro, finem ſalubrem & celebrem per apoſtolicæ ſolertiæ ſtudium conſequatur, diligenti cum fratribus noſtris deliberatione præhabita ſuper eo, ad honorem Dei & exaltationẽ catholicæ fidei, quietum ſtatum partium prædictarum, ac ſalutis animarũ fidelium incrementum: de *d* ipſorum fratrum conſilio, auctoritate apoſtolica ſtatuimus & ordinamus, vt dictorum ordinum fratres in eccleſiis & locis eorum, & in plateis cõmunibus *e* liberè valeant clero & populo prædicare, ac proponere verbum Dei, hora illa duntaxat excepta, in qua locorum prælati prædicare voluerint, vel coram ſe facere ſolenniter prædicari, in qua prædicare ceſſabunt, præterquam ſi aliud de prælatorum ipſorum voluntate proceſſerit, ac licentia ſpeciali. In ſtudiis autem generalibus, vbi ſermones ad clerum ex more fieri ſolent diebus illis, quibus prædicari ſolenniter conſueuit, ad funera etiam mortuorum, & in feſtis ſpecialibus, ſiue peculiaribus eorundem fratrum, poſſint iidem fratres, & liceat eis libere prædicare: niſi fortè illa hora, qua ſolet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, epiſcopus vel prælatus ſuperior clerum ad ſe generaliter conuocaret, aut ex aliqua ratione, vel cauſa vrgente clerum ipſum duceret congregandum. In eccleſiis autem parœcialibus fratres illi nullatenus audeant, vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, niſi fratres prædicti à parœcialibus ſacerdotibus inuitati fuerint vel vocati, & de ipſorum beneplacito & aſſenſu, ſeu petita licentia fuerit & obtenta: niſi epiſcopus vel prælatus ſuperior per eoſdem fratres prædicari mandaret. Statuimus etiam & ordinamus auctoritate prædicta, vt in ſingulis ciuitatibus & diœceſibus, in quibus loca fratrum ipſorum conſiſtere dinoſcuntur, vel in ciuitatibus & diœceſibus locis ipſis vicinis, in quibus loca huiuſmodi non habentur, magiſtri *f* priores prouinciales prædicatorum, aut eorum vicarii & generales *g* & prouinciales miniſtri & cuſtodes minorum ordinum prædictorum, ad præſentiam prælatorũ eorundem locorum ſe conferant per ſe vel per fratres quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres, qui ad hoc electi fuerint in eorum ciuitatibus, & diœceſibus confeſſiones ſubditorum ſuorum confiteri ſibi volentium audire liberè valeant, & huiuſmodi confitentibus (prout ſecundum Deum expedire cognouerint) pœnitentias imponere ſalutares, atque eiſdem abſolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorũdem. Ac deinde præfati magiſtri, priores, prouinciales & miniſtri ordinum prædictorum, eligere ſtudeant perſonas ſufficientes, idoneas, vita probatas, diſcretas, modeſtas atq; peritas, ad tam ſalubre miniſterium & officium exequendum: quas ſic ab ipſis electas repræſentent, vel faciant præſentari prælatis, vt de eorum licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus, & diœceſibus eorundem huiuſmodi perſonæ ſic electæ, confeſſiones confiteri ſibi volentium audiant, imponant pœnitentias ſalutares, & beneficium abſolutionis in poſterum *a* impendant, prout ſuperius eſt expreſſum: extra ciuitates & diœceſes, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus, & non per prouincias deputari, confeſſiones nullatenus audituræ Numerus autem perſonarum aſſumendarum ad huiuſmodi officium exercendum eſſe debet, prout *b* vniuerſitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit eorundem. Et ſi iidem prælati petitam licentiam confeſſionum huiuſmodi audiendarum conceſſerint: illam præfati magiſtri, miniſtri, & alii cum gratiarum recipiant actione, dictæq; perſonæ ſic electæ commiſſum ſibi officium exequantur. Quòd ſi fortè iam dicti prælati, quenquã ex dictis fratribus præſentatis eiſdem ad huiuſmodi officium nollent habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto vel ſubtracto loco ipſius, ſimiliter eiſdem præſentandus prælatis poſſit & debeat alius ſurrogari. Si verò idem prælati præfatis fratribus ad confeſſiones (vt præmittitur) audiendas electis, huiuſmodi exhibere licentiam recuſarint: nos ex nunc ipſis, vt confeſſiones ſibi confiteri volentium libere liciteque audire valeant, & eiſdem pœnitentias imponere ſalutares, atq; eiſdem beneficium abſolutionis impartiri gratiosè concedimus, de plenitudine apoſtolicæ poteſtatis. Per huiuſmodi autem conceſſionem nequaquam intendimus perſonis, ſeu fratribus ipſis ad id taliter deputatis, poteſtatem in hoc impendere ampliorem, quàm in eo curatis, vel parœcialibus ſacerdotibus eſt à iure conceſſa: niſi forſan eis eccleſiarum prælati vberiorem in hac parte gratiam ſpecialiter ducerent faciendam. Huiuſmodi quoq; ſtatuto, & ordinationibus noſtris adiicimus, vt fratres dictorum ordinum in eccleſiis, vel locis ſuis vbilibet conſtitutis liberam (vt ſequitur) habeant ſepulturam: videlicet, quòd omnes ad eam recipere valeant, qui ſepeliri elegerint in locis, & eccleſiis memoratis. Verùm ne parœciales eccleſiæ & ipſarum curati, ſiue rectores, qui miniſtrare habent eccleſiaſtica ſacramenta, quibus noſcitur de iure competere, prædicare, ſeu proponere verbum Dei, & confeſſiones audire fidelium, debitis & neceſſariis beneficiis defraudẽtur, cùm operariis mercedis exhibitio debeatur: auctoritate apoſtolica conſtituimus & ordinamus eadem, vt dictorum ordinum fratres, de obuentionibus omnibus tam funeralibus, quàm quibuſcunq; & quomodocunque relictis diſtinctè vel indiſtinctè, *c* ad quoſcunque certos, vel determinatos vſus, de quibus etiam quarta, ſiue canonica portio dari, ſiue exigi non conſueuit, vel non debet de iure: nec non de datis vel

a *Al. & animorum, &c.* b *Al. Satoreq;.* c *Alias ita: auctore domino.* d *Al. ita: de fratrum noſtrorum conſil. &c.* e *Vide l. ſicut locus* §. *fin. ff. quemad. ſeruitus amitt.* f *Aliàs, magiſter.* g *Al. generalis miniſter.*

a *Hæ duæ dictiones, in poſterum: deſunt in antiquioribus codicibus.* b *Al. ita: prout vniuerſitas cleri, & populi multitudo, vel paucitas exigit eorundem.* c *Vide l. tutor petetur* §. 1 *ff de caſt. pe. l. à filio* §. *ſi ff de ali. & ciba. leg. Fent.*

qualitercunque donatis in morte, ſeu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dantis, de qua deceſſerit quomodocunque directè vel indirectè fratribus ipſis, vel aliis pro eiſdem quartam partem (quam auctoritate apoſtolica taxamus, & etiam limitamus) parœcialibus ſacerdotibus, & eccleſiarum rectoribus, ſeu curatis largiri integre teneantur. Facturi & curaturi, quòd nec alij, nec aliis, à quibus quarta huiuſmodi minime deberetur, ad ipſorum fratrum vtilitatem, vel commodum huiuſmodi fiant relicta, aut in eos taliter data, vel donata procedant, ſeu quod in morte, vel ab infirmis huiuſmodi dandò, vel donandum fratribus ipſis exiſteret: in eorundem dantium vel donantium ſanitate, ſibi dari vel donari procurent. In quibus per ipſos vitandis eorum intendimus conſcientias onerare: vt ſi (quod abſit) per fratres ipſos dolo vel fraude, quicquã in hac parte agi fortaſſe contigerit (præter id, quod eos propterea dictis ſacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri volumus) etiam diſtricta ratio, in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionem autem huiuſmodi, nihil valeant parœciales, rectores, curati, & prælati exigere ſupradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere ſint adſtricti, neque ad id, à quoquam poſſint aliqualiter coerceri. Nos etenim (vt in cunctis æqualiter & pacificè fauente domino procedatur) vniuerſa priuilegia, gratias, indulgentias, verbo ſeu ſcripto, ſub quacunque forma vel expreſſione, ſeu conceptione verborum, à nobis vel prædeceſſoribus noſtris Romanis pontificibus cuicunque ordinum prædictorum conceſſa, necnon conſuetudines, conuentiones, ſtatuta & pacta in quantum ſunt præmiſſis, vel alicui præmiſſorum contraria, ea penitus reuocamus, vacuamus, ceſſamus, & irritamus: quinimò caſſa, vacua & irrita nunciamus, & decernimus nullius prorſus exiſtere firmitatis. Cæterùm vniuerſos eccleſiarum prælatos cuiuſcunque præeminentiæ, ſtatus, vel dignitatis exiſtant, ac ſacerdotes parœciales & curatos, ſiue rectores prædictos, præſentium tenore rogamus & hortamur attentè, nihilominusq; *a* eis diſtrictè præcipiendo mandamus quatenus pro diuina & apoſtolicæ ſedis reuerentia, prædictos ordines & profeſſores eorum habentes affectu beneuolo commendatos fratribus ipſis non ſe difficiles, graues, duros, aut aſperos, ſed potius fauorabiles, propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales ſe ſtudeant exhibere: ſic eos in prædicationis officio, & *b* propoſitionibus verbi Dei, ac in omnibus aliis ſupradictis, tãquam cooperatores eorum idoneos, & laborum ſuorum participes prompta benignitate recipiant, ac affectuoſe admittere non admittant, vt proinde illis æternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum ſalutis incrementa felicia procurentur. Nec ipſos lateat, quod ſi ſecus ab eis agi fortaſſe contigerit in hac parte: apoſtolicæ ſedis benignitas, quæ ordines & profeſſores eoſdem vbere fauore proſequitur, & gerit in viſceribus charitatis, contra eos non immeritò turbaretur, nec eadem æquanimiter pati poſſet, quin ſuper hoc prouiſionis opportunæ remedium adhiberet: ipſoque nihilominus cæleſtis indignatio principis digna pro meritis rependenda, cujus obſequia fratrum ipſorum ſedulitas curioſa proſequitur, minimè præteriret.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, *c* & oblationibus.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Ponit quatuor caſus, in quibus religioſi grauantes, vel fraudantes eccleſias: circa decimas eis debitas. ſi requiſiti per illos quorum intereſt, non deſiſtunt intra menſem, vel de vſurpatis vel retentis, intra duos menſes non fecerint emendam, ſuſpenſi ſunt ab officiis, adminiſtrationibus, & beneficiis: & talia non habentes ſunt excommunicati. Secundus, tertius, & quartus caſus ibi, Seu qui. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

RElígioſi *a* quicunque, qui noualium aut alias decimas eccleſiis debitas ad eos ex aliqua cauſa legitima non ſpectantes appropriare ſibi præſumpſerint, aut exquiſitis fraudibus, ſiue coloribus vſurpare: Seu, qui de animalibus familiarium & paſtorum ſuorum, vel aliorum etiam animalia ipſa eorum gregibus immiſcentium: Seu, qui de animalibus quæ in fraudem eccleſiarum in pluribus locis emunt emptaque tradunt venditoribus vel aliis ab ipſis tenenda: Seu, qui de terris, quas tradunt aliis excolendas decimam ſolui eccleſiis non permiſerint, aut prohibuerint: niſi poſt requiſitionem per eos, quorum intererit ſuper hoc eis factam à præmiſſis deſtiterint intra menſem: aut ſi de iis, quæ contra præmiſſa vſurpare vel retinere præſumpſerint, intra duos menſes damnificatis eccleſiis emendam non fecerint competentem, ſint, & tamdiu maneant ab officiis, adminiſtrationibus & beneficiis ſuis ſuſpenſi, donec deſtiterint & ſatisfecerint, vt ſuperius eſt expreſſum. Quod ſi religioſi huiuſmodi adminiſtrationes, vel beneficia non habeant: eo caſu quo alii ſupradicti ſuſpenſionis, ipſi ſententiam excommunicationis incurrant, ante ſatisfactionem condignam nullatenus abſoluendi: priuilegiis nõ obſtantibus quibuſcunq;. Cæterùm præmiſſa extendi noluimus ad animalia, quæ per religioſorum ipſorum donatos ſeu oblatos tenentur: dum tamen illi religioſis eiſdem cum effectu donauerint, aut obtulerint ſe & ſua.

CAP. II.

Decima beneficiorum alicui conceſſa, ſibi debetur ſecundum taxationem, & de moneta currente: Nec poſſunt collectores propter hoc diſtrahere, vel occupare ornamenta diuinis officiis deputata. h. d. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

SI beneficiorum decima cuius ſimpliciter conceda[illegible] tur ad tempus, ſecundum taxationem decimæ in [illegible] lis partibus, in quibus fiet conceſſio, conſuetam, & ad monetam currentem *b* communiter ipſa decima l[illegible]ri poterit & debebit. Nec per collectores, *c* leuatores ſiue exactores ipſius decimæ, eccleſiarum calices libros, & alia ornamenta diuinis officiis deputata, ex cauſa [illegible]gnoris vel diſtractionis capi vel recipi volumus, nec diſtrahi, ſeu quomodolibet occupari.

DE REGVLARIBVS ET tranſeuntibus ad religionem.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Profeſſi ordinum mendicantium, etiam licite tranſeuntes ad non mendicantes, licet adminiſtrationes habeant, non habent vocem in capitulo, etiam ſi alij de capitulo id concedant. nec deinceps conſequi poſſint adminiſtrationes, prioratus; vel officia, etiam tanquam vicarij: nec pro ſe vel alio animarum curam gerere: & irritat cõtra factum. ultimo ponit caſum exceptum. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

a *Al. ita: nihilominus eis diſtrictè præcipiendo mandantes, &c.* b *Al. & propoſitionum.* c *In antiquioribus codicibus etiam impreſſis deſunt hæc tria verba: primitiis & oblationib.*

a *Vide concil. Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 13.* b *Vide Geminianum conſil. 13. & Albertum Brunum conſil. 98.* c *De poteſtate collectorum, & ſubcollectorum, & an debeat conſtare per litteras, vide Rotam deciſ. 166. in nouis.*

VT profeſſores cuiuſuis paupertatis ordinis eò libentius, in qua vocati ſunt, vocatione perſiſtere, tranſeuntesque ad non mendicantium ordinem in eodem conuerſari quietius ſtudeant, quo in ipſis diſcordiarum & ſchiſmatum productiua ambitio reprimetur: *a* Sacro concilio approbante ſtatuimus, mendicantes quoslibet, qui ad non mendicantium ordines etiam auctoritate apoſtolica tranſibunt in poſterum, quive hactenus tranſiuerunt, quamuis nunc prioratus, adminiſtrationes, vel officia, aut curam animarum vel regimen quodcunque obtineant inibi, vocem aut locum in capitulo non habere: etiam, ſi hoc ſibi ab aliis liberè concedatur. Ad *b* prioratus quoque, adminiſtrationes, aut quæcunque in antea non aſſumi officia, etiam tanquam vicarios ſeu miniſtros vel locorum aliorum tenentes: quodque animarum curam & regimen, non pro ſe poſſint, nec pro aliis exercere. Quidquid autem in contrarium attentatum fuerit, ſit irritum ipſo iure, quouis priuilegio non obſtante. Ad illorum autem mendicantium ordines, quos apoſtolica ſedes eo modo ſubſiſtere *c* voluit, vt eorum profeſſoribus, ita in illis remanere liceret, *d* quod nullū ex tunc admitterent ad profeſſionem eorum, quibusque conceſſit licentiam generalem ad approbatos alios ordines tranſeundi, præſentem nolumus conſtitutionem extendi.

CAP. II.

Pubes per annum deferens habitum nouitiorum non patenter diſtinctum ab habitu profeſſorum, intelligitur profeſſus. Ioan. And.

Idem.

EOS, qui deinceps in diſcretionis conſtituti ætate nouitiorum habitum in aliqua religione per annum portauerint, hoc ipſo religionem illam decernimus eſſe profeſſos: Niſi huiuſmodi habitus in colore, ſciſſura, vel forma ſe diſtinctum patenter exhibeat ab habitu profeſſorum.

DE STATV MONACHORVM, vel canonicorum regularium.

TITVLVS X.

CAP. I.

Promittit exordium breue, in quo conſtitutionis cauſam ponit, & generale interdictum monachorum nigrorum circa exquiſitum ornatum vel notabilem exceſſum in veſtibus, cibis, potibus, equitaturis, & lectiſterniis.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

NE in agro dominico, ſacra videlicet monachorum nigrorum religione, indecorum aliquid obrepat, aut vitioſum quicquam pernicioſè *e* in ſegetem coaleſcat, ſed vt in illa potius flores honoris & honeſtatis fructus in vbertate ſuccreſcant: eis in veſtibus inordinatū omnem ſeu exquiſitum ornatum, aut cultum, necnon in cibis & potibus, equitaturis & lectiſterniis, quemuis notabilem interdicētes exceſſum.

Specialiter prouidet circa veſtes habitui proximas, al. mutias, caputia, calceamenta, zonas, cultellos, calcaria, ſellas, & frenos ipſorum: & vltimè, circa habitum ſuperiorem. Ioan. And.

Statuimus, vt ſuperior veſtis ipſorum habitui proxima, nigri, bruni, aut albi coloris exiſtat, iuxta morem apud eos ſeruari ſolitum in regione, qua degunt, nec in qualitate panni regularis excedatur modeſtia, nec quæratur quod pretioſus & ſubtilius, ſed quod vtilius valeat inueniri. Sit etiam veſtis ipſa rotunda per circuitū & non ſciſſa, nec longitudine nimia, aut breuitate notanda: largas etiam manicas habeat vſque ad pugnum protenſas, non conſutitias vel quomodolibet botonatas. Almutiis de panno nigro vel pellibus caputiorum loco cum caputiis habitus, quem geſtauerint, ſint contenti: iuxta tamen diſpoſitionem abbatis, ſciſſis ſuper humeros, & honeſtis caputiis vti poſſint. In veſtibus ſendatum pro ſoderaturis non portent. Aeſtiualibus largis aut botis altis pro calceamentis vtantur. Nullus zonam, cultellum, calcaria cum ornatu deferre, aut cum ſella clauorum ornatu decorata ſuperfluo, vel nimis aliàs ſumptuoſa, ſiue cum fræno ferraturam ad ornatum habente equitare præſumat. Rurſus in locis, in quibus fuerit congregatio duodecim monachorum aut ſupra, intra ſepta monaſterij, abbas prior, aut alius præſidens portet flocum de panno, pro flocis aut cucullis in ipſo monaſterio conſueto: monachi verò alij in monaſteriis, in quibus flocos ſoliti ſunt portare, debent etiam vti eis. In aliis autem monaſteriis & intra domos & alios prioratus, vbi non eſt tanta congregatio monachorum, cucullas clauſas deferant & honeſtas. Cùm vero abbates, priores, aut alios præſidentes & monachos alios extra monaſterium proficiſci continget: flocum, cucullam, aut capam clauſam habeant, & ſubtus capam ſi eam portauerint cucullam deferant, aut ſi maluerint ſcapulare. Cum autem ad ſeruiendum in diuinis officiis albis vel ſacris veſtibus induentur, aut cùm occupabuntur in operibus, vti eis liceat ſcapulari. Verùm ne ex diuerſa acceptione, quam in diuerſis regionibus huiuſmodi vocabula, flocus videlicet, & cuculla dicuntur habere, hæſitandi circa præmiſſa materia relinquatur: cucullæ nomine habitum longum & amplum, ſed manicas non habentem: nomine vero floci habitum, qui longas & amplas habet manicas, nos intelligere declaramus.

Prouidet circa monachorum confeſſionem, communionem, expoſitionem regulæ; & inſtructionem nouitiorum. Ioan. Andreas.

Sane *a* ſingulis menſib. tam in monaſteriis, quàm extra (ſublata occaſione quacunque) ad confeſſionem ſaltem ſemel accedant omnes & ſinguli monachi. Et in prima dominica menſis cuiuslibet in monaſteriis ſemper cōmunicent, niſi ex cauſa forte, quàm abbati, priori, aut pœnitentiariis monaſteriorum non differant intimare, eorumque iudicio vel abſtineant vel accedant. Regula quoque cùm in capitulo legitur ab illo, qui præeſt ipſi capitulo, vel alio, cui hoc ipſe iniunxerit, propter iuniores vulgariter exponatur. Nouitiis etiam fidelis deputetur inſtructor, tam in diuinis officiis, quàm in obſeruantia regulari.

Prouidet circa venationes & aucupationes monachorum. Ioan. And.

Porro à venationibus & aucupationibus omnes ſemper abſtineant, nec eis intereſſe, aut canes, vel aues venaticos per ſe vel alios tenere præſumant, nec à familiaribus ſecum morantibus teneri permittant, niſi ſaltus, viuaria, vel garenas proprias, vel ius venandi in alienis haberent, in quibus cuniculi vel feræ aliæ forſan eſſent, quo caſu hoc eis permittitur: dum tamen intra monaſteria ſeu domos, quas inhabitant, aut eorum clauſuras venaticos canes non teneant, nec venationi præſentiam exhibeant perſonalem.

Punit certos prædictorum tranſgreſſores: omnes alios puniri iubens iuxta diſciplinam regulæ. Ioan. And.

Si quis autem præmiſſorum temerarius extiterit vio-

a *Al. reprimatur.* b *In manuſc. vetuſto ſatis & emendato ita: Ad prioratus quoslibet adminiſtrationes, aut quæcunque etiam annua officia non aſſumi, & tanquam vicarios ſeu miniſtros vel loca aliorum tenentes, &c.* c *Al. ſuſtineri.* d *Al. liceat.* e *Al. pernicioſam in ſegetem.*

a *Iſte §. comprehendit canonicos regulares, ne rubrica ſit ſuperflua, contra l. ſi quando. ff. de leg. 1. & c. ſoluta. de maiorit. & obed.*

qualitercunque donatis in morte, ſeu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dantis, de qua deceſſerit quomodocunque directè vel indirectè fratribus ipſis, vel aliis pro eiſdem quartam partem (quam auctoritate apoſtolica taxamus, & etiam limitamus) parœcialibus ſacerdotibus, & eccleſiarum rectoribus, ſeu curatis largiri integre teneantur. Facturi & curaturi, quòd nec alij, nec aliis, à quibus quarta huiuſmodi minime deberetur, ad ipſorum fratrum vtilitatem, vel commodum huiuſmodi fiant relicta, aut in eos taliter data, vel donata procedant, ſeu quod in morte, vel ab infirmis huiuſmodi dandū, vel donandum fratribus ipſis exiſteret: in eorundem dantium vel donantium ſanitate, ſibi dari vel donari procurent. In quibus per ipſos vitandis eorum intendimus conſcientias onerare: vt ſi (quod abſit) per fratres ipſos dolo vel fraude, quicquā in hac parte agi fortaſſe contigerit (præter id, quod eos propterea dictis ſacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri volumus) etiam diſtricta ratio, in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionem autem huiuſmodi, nihil valeant parœciales, rectores, curati, & prælati exigere ſupradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere ſint adſtricti, neque ad id, à quoquam poſſint aliqualiter coerceri. Nos etenim (vt in cunctis æqualiter & pacificè fauente domino procedatur) vniuerſa priuilegia, gratias, indulgentias, verbo ſeu ſcripto, ſub quacunque forma vel expreſſione, ſeu conceptione verborum, à nobis vel prædeceſſoribus noſtris Romanis pontificibus cuicunque ordinum prædictorum conceſſa, necnon conſuetudines, conuentiones, ſtatuta & pacta in quantum ſunt præmiſſis, vel alicui præmiſſorum contraria, ea penitus reuocamus, vacuamus, ceſſamus, & irritamus: quinimò caſſa, vacua & irrita nunciamus, & decernimus nullius prorſus exiſtere firmitatis. Cæterùm vniuerſos eccleſiarum prælatos cuiuſcunque præeminentiæ, ſtatus, vel dignitatis exiſtant, ac ſacerdotes parœciales & curatos, ſiue rectores prædictos, præſentium tenore rogamus & hortamur attentè, nihilominusq; *a* eis diſtrictè præcipiendo mandamus quatenus pro diuina & apoſtolicæ ſedis reuerentia, prædictos ordines & profeſſores eorum habentes affectu beneuolo commendatos fratribus ipſis non ſe difficiles, graues, duros, aut aſperos, ſed potius fauorabiles, propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales ſe ſtudeant exhibere: ſic eos in prædicationis officio, & *b* propoſitionibus verbi Dei, ac in omnibus aliis ſupradictis, tāquam cooperatores eorum idoneos, & laborum ſuorum participes prompta benignitate recipiant, ac affectuoſe admittere non admittant, vt proinde illis æternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum ſalutis incrementa felicia prouenient. Nec ipſos lateat, quod ſi ſecus ab eis agi fortaſſe contigerit in hac parte: apoſtolicæ ſedis benignitas, quæ ordines & profeſſores eoſdem vbere fauore proſequitur, & gerit in viſceribus charitatis, contra eos non immeritò turbaretur, nec eadem æquanimiter pati poſſet, quin ſuper hoc prouiſionis opportunæ remedium adhiberet: ipſoque nihilominus cæleſtis indignatio principis digna pro meritis rependentis, cujus obſequia fratrum ipſorum ſedulitas curioſa proſequitur, minimè præteriret.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, & oblationibus.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

a *Al. tu: nihilominus eis diſtrictè præcipiendo mandantes, &c.* b *Al. & propoſitionis.* c *In antiquioribus codicibus etiam impreſſis deſunt hæc tria verba. primitiis & oblationib.*

Ponit quatuor caſus, in quibus religioſi grauantes, vel fraudantes eccleſias: circa decimas eis debitas, ſi requiſiti per illos, quorum intereſt, non deſiſtunt intra menſem, vel de vſurpatis vel retentis, intra duos menſes non fecerint emendam, ſuſpenſi ſunt ab officiis, adminiſtrationibus, & beneficiis: & talia non habentes ſunt excommunicati. Secundus, tertius, & quartus caſus ibi, Seu qui. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

RElIgioſi *a* quicunque, qui noualium aut alias decimas eccleſiis debitas ad eos ex aliqua cauſa legitima non ſpectantes appropriare ſibi præſumpſerint, aut exquiſitis fraudibus, ſiue coloribus vſurpare: Seu, qui de animalibus familiarium & paſtorum ſuorum, vel aliorum etiam animalia ipſa eorum gregibus immiſcentium: Seu, qui de animalibus quæ in fraudem eccleſiarum in pluribus locis emunt, [illegible]ptaque tradunt venditoribus vel aliis ab ipſis tenen[illegible] Seu, qui de terris, quas tradunt aliis excolendas d[illegible]mam ſolui eccleſiis non permiſerint, aut prohibue[illegible] niſi poſt requiſitionem per eos, quorum intereſt [illegible] hoc eis factam à præmiſſis deſtiterint intra menſe[illegible] aut ſi de iis, quæ contra præmiſſa vſurpare vel ret[illegible] præſumpſerint, intra duos menſes damnificatis ecc[illegible]ſiis emendam non fecerint competentem: tam[illegible] diu maneant ab officiis, adminiſtrationibus & bene[illegible]ciis ſuis ſuſpenſi, donec deſtiterint & ſatisfecerin[illegible] ſuperius eſt expreſſum. Quod ſi religioſi huiuſm[illegible] adminiſtrationes, vel beneficia non habeant eo caſu, quo alii ſupradicti ſuſpenſionis, ipſi ſententiam ex[illegible]municationis incurrant, ante ſatisfactionem con[illegible] nullatenus abſoluendi: priuilegiis nō obſtantibus [illegible]buſcunq;. Cæterùm præmiſſa extendi nolumus ad animalia, quæ per religioſorum ipſorum donatos ſeu o[illegible]latos tenentur: dum tamen illi religioſis eiſdem cum effectu donauerint, aut obtulerint ſe & ſua.

CAP. II.

Decima beneficiorum alicui conceſſa, ſibi debetur ſecundum taxationem, & de moneta currente. Nec poſſunt collectores propter hoc diſtrahere, vel occupare ornamenta diuinis officiis deputata. h. d. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

SI beneficiorum decima cuius ſimpliciter concedatur ad tempus, ſecundum taxationem decimæ in [illegible]lis partibus, in quibus fiet conceſſio, conſuetam [illegible] ad monetam currentem *b* communiter ipſa decima [illegible]ri poterit & debebit. Nec per collectores, *c* leuatores ſiue exactores ipſius decimæ, eccleſiarum calices, libr[illegible] & alia ornamenta diuinis officiis deputata, ex cauſa [illegible]gnoris vel diſtractionis capi vel recipi volumus nec di[illegible]ſtrahi, ſeu quomodolibet occupari.

DE REGVLARIBVS ET tranſeuntibus ad religionem.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Profeſſi ordinum mendicantium, etiam licitè tranſeuntes ad non mendicantes, licet adminiſtrationes habeant, non habent vocem in capitulo, etiam ſi alij de capitulo id concedant: nec deinceps conſequi poſſint adminiſtrationes, prioratus, vel officia, etiam tanquam vicarij: nec pro ſe vel alio animarum curam gerere: & irritat cōtra factum. vltimo ponit caſum exceptum. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

---

a *Vide concil. Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 11.* b *Vide Geminianum conſil. 157. & Albertum Brunum conſil. 98.* c *De poteſtate collectorum, & ſubcollectorum, & an debeat conſtare litteras, vide Rotam deciſ. 166. in nouis.*

VT profeſſores cuiuſuis paupertatis ordinis eò libentius, in qua vocati ſunt vocatione perſiſtere, tranſeunteſque ad non mendicantium ordinem in eodem conuerſari quietius ſtudeant, quo in ipſis diſcordiarum & ſchiſmatum productiua ambitio reprimetur: a Sacro concilio approbante ſtatuimus, mendicantes quoſlibet, qui ad non mendicantium ordines etiam auctoritate apoſtolica tranſibunt in poſterum, quive hactenus tranſiuerunt, quamuis nunc prioratus, adminiſtrationes, vel officia, aut curam animarum vel regimen quodcunque obtineant inibi, vocem aut locum in capitulo non habere: etiam, ſi hoc ſibi ab aliis libere concedatur. Ad b prioratus quoque, adminiſtrationes, aut quæcunque in antea non aſſumi officia, etiam tanquam vicarios ſeu miniſtros vel locorum aliorum tenentes: quodque animarum curam & regimen, non pro ſe poſſint, nec pro aliis exercere. Quidquid autem in contrarium attentatum fuerit, ſit irritum ipſo iure, quouis priuilegio non obſtante. Ad illorum autem mendicantium ordines, quos apoſtolica ſedes eo modo ſubſiſtere c voluit, vt eorum profeſſoribus, ita in illis remanere liceret, d quod nullũ ex tunc admitterent ad profeſſionem eorum, quibuſque conceſſit licentiam generalem ad approbatos alios ordines tranſeundi, præſentem nolumus conſtitutionem extendi.

CAP. II.

Pubes per annum deferens habitum nouitiorum non patenter diſtinctum ab habitu profeſſorum, intelligitur profeſſus. Ioan. And.

Idem.

EOS, qui deinceps in diſcretionis conſtituti ætate nouitiorum habitum in aliqua religione per annum portauerint, hoc ipſo religionem illam decernimus eſſe profeſſos: Niſi huiuſmodi habitus in colore, ſciſſura, vel forma ſe diſtinctum patenter exhibeat ab habitu profeſſorum.

DE STATV MONACHORVM, vel canonicorum regularium.

TITVLVS X.

CAP. I.

Præmittit exordium breue, in quo conſtitutionis cauſam ponit, & generale interdictum monachorum nigrorum circa exquiſitum ornatum vel notabilem exceſſum in veſtibus, cibis, potibus, equitaturis, & lectiſterniis.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

NE in agro dominico, ſacra videlicet monachorum nigrorum religione, indecorum aliquid obrepat, aut vitioſum quicquam pernicioſè e in ſegetem coaleſcat, ſed vt in illa potius flores honoris & honeſtatis fructus in vbertate ſuccreſcant: eis in veſtibus inordinatũ omnem ſeu exquiſitum ornatum, aut cultum, necnon in cibis & potibus, equitaturis & lectiſterniis, quemuis notabilem interdicẽtes exceſſum.

Specialiter prouidet circa veſtes habitui proximas, al. mutias, caputia, calceamenta, zonas, cultellos, calcaria, ſellas, & frænos ipſorum: & vltimè, circa habitum ſuperiorem. Ioan. And.

Statuimus, vt ſuperior veſtis ipſorum habitui proxima, nigri, bruni, aut albi coloris exiſtat, iuxta morem apud eos ſeruari ſolitum in regione, qua degunt, nec in qualitate panni regularis excedatur modeſtia, nec quæratur quod pretioſus & ſubtilius, ſed quod vtilius valeat inueniri. Sit etiam veſtis ipſa rotunda per circuitũ & non ſciſſa, nec longitudine nimia, aut breuitate notanda: largas etiam manicas habeat vſque ad pugnum protenſas, non conſutitias vel quomodolibet botonatas. Almutiis de panno nigro vel pellibus caputiorum loco cum caputiis habitus, quem geſtauerint, ſint contenti: iuxta tamen diſpoſitionem abbatis, ſciſſis ſuper humeros, & honeſtis caputiis vti poſſint. In veſtibus ſendatum pro foderaturis non portent. Aeſtiualibus largis aut botis altis pro calceamentis vtantur. Nullus zonam, cultellum, calcaria cum ornatu deferre, aut cum ſella clauorum ornatu decorata ſuperfluo, vel nimis aliàs ſumptuoſa, ſiue cum fræno ferraturam ad ornatum habente equitare præſumat. Rurſus in locis, in quibus fuerit congregatio duodecim monachorum aut ſupra, intra ſepta monaſterij, abbas prior, aut alius præſidens portet flocum de panno, pro flocis aut cucullis in ipſo monaſterio conſueto: monachi verò alij in monaſteriis, in quibus flocos ſoliti ſunt portare, debent etiam vti eis. In aliis autem monaſteriis & intra domos & alios prioratus, vbi non eſt tanta congregatio monachorum, cucullas clauſas deferant & honeſtas. Cum vero abbates, priores, aut alios præſidentes & monachos alios extra monaſterium proficiſci continget: flocum, cucullam, aut capam clauſam habeant, & ſubtus capam ſi eam portauerint cucullam deferant, aut ſi maluerint ſcapulare. Cùm autem ad ſeruiendum in diuinis officiis albis vel ſacris veſtibus induentur, aut cùm occupabuntur in operibus, vti eis liceat ſcapulari. Verùm ne ex diuerſa acceptione, quam in diuerſis regionibus huiuſmodi vocabula, flocus videlicet, & cuculla dicuntur habere, hæſitandi circa præmiſſa materia relinquatur: cucullæ nomine habitum longum & amplum, ſed manicas non habentem: nomine vero floci habitum, qui longas & amplas habet manicas, nos intelligere declaramus.

Prouidet circa monachorum confeſſionem, communionem, expoſitionem regulæ; & inſtructionem nouitiorum. Ioan. Andreas.

Sane a ſingulis menſib. tam in monaſteriis, quàm extra (ſublata occaſione quacunque) ad confeſſionem ſaltem ſemel accedant omnes & ſinguli monachi. Et in prima dominica menſis cuiuslibet in monaſteriis ſemper cõmunicent, niſi ex cauſa forte, quàm abbati, priori, aut pœnitentiariis monaſteriorum non differant intimare, eorumque iudicio vel abſtineant vel accedant. Regula quoque cùm in capitulo legitur ab illo, qui præeſt ipſi capitulo, vel alio, cui hoc ipſe iniunxerit, propter iuniores vulgariter exponatur. Nouitiis etiam fidelis deputetur inſtructor, tam in diuinis officiis, quàm in obſeruantia regulari.

Prouidet circa venationes & aucupationes monachorum. Ioan. And.

Porro à venationibus & aucupationibus omnes ſemper abſtineant, nec eis intereſſe, aut canes, vel aues venaticos per ſe vel alios tenere præſumant, nec à familiaribus ſecum morantibus teneri permittant, niſi ſaltus, viuaria, vel garenas proprias, vel ius venandi in alienis haberent, in quibus cuniculi vel feræ aliæ forſan eſſent, quo caſu hoc eis permittitur: dum tamen intra monaſteria ſeu domos, quas inhabitant, aut eorum clauſuras venaticos canes non teneant, nec venationi præſentiam exhibeant perſonalem.

Punit certos prædictorum tranſgreſſores: omnes alios puniri iubent iuxta diſciplinam regulæ. Ioan. And.

Si quis autem præmiſſorum temerarius extiterit vio-

a *Al. reprimatur.* b *In manuſc. vetuſto ſatis & emendato ita: Ad prioratus quoslibet adminiſtrationes, aut quæcunque etiam annua officia non aſſumi, & tanquam vicarios ſiue miniſtros vel loca aliorum tenentes, &c.* c *Al. ſuſtinere.* d *Al. liceat.* e *Al. pernicioſam in ſegetem.*

a *Iſte* § *comprehendit canonicos regulares, ne rubrica ſit ſuperflua, contra l. ſi quando. ff. de lega. 1. & c. ſolita. de maiorit. & obed.*

lator, regulari ſubiaceat diſciplinæ. Et nihilominus ſi ſotulares non corrigiatos & altos, aut caputia (vt præfertur) non fiſſa portare præſumpſerit, ſiquidem abbas, vel prior non habens abbatem proprium fuerit, per annum ſe nouerit à beneficiorum collatione ſuſpenſum: Si verò alius fuerit, ab adminiſtratione, ſi quam obtinet, ſit per annum ſuſpenſus. Quòd ſi nullam habeat, eo ipſo per annum reddatur inhabilis ad adminiſtrationem & eccleſiaſticum beneficium obtinendum. Si qui verò eorum venationi aut aucupationi clamosè, vel alias, cum canibus aut auibus ex propoſito interfuerint: iuxta præmiſſam perſonarum diſtinctionem dictarum ſuſpenſionis & inhabilitatis pœnas, per biennium ipſo facto incurrant. Abbate autem vel priore à collatione (vt præmittitur beneficiorum ſuſpenſo, ad priorē clauſtralem, cum conſilio & aſſenſu conuentus vel maioris partis ipſius, eorundem beneficiorum collatio deuoluatur.

Prouidet contra profeſſos euntes ad curias principum, vel aliàs vagātes, vel intra ſepta monaſterij arma tenētes. Ioan. Andr.

Quia verò nonnulli monachorum ipſorum (ſicut accepimus) ſuaui iugo obſeruantiæ regularis abiecto, interdū (propriis relictis monaſteriis ſe in eis ſecurè morari non poſſe fingentes, vel alio colore quæſito) per curias principum euagando diſcurrunt: & niſi à prælatis eorum petita penſio vel ſubuentio aſſignetur eiſdem, conſpirantes in illos, eiſque proditionem vel alia grauia imponētes, eos capi & incarcerari, ipſorumque monaſteria comburi procurant, & interdum monaſteriorum ipſorum bona in totum vel a in partem non modicam occupare præſumunt: Nos eorum in hac parte reprobis auſibus obuiare volentes, hoc edicto perpetuo prohibemus, ne monachi aut regulares canonici adminiſtrationem aliquam non habentes, ad curias principum abſque ſpeciali prælatorum ſuorum licentia ſe conferre præſumant. Quod ſi vt ſuis prælatis aut monaſteriis damnum aliquod inferant, b ad dictas curias ſe conferre præſumpſerint, excōmunicationis ſententiam eos incurrere volumus ipſo facto. Prælatis eorum diſtricte nihilominus iniungentes, vt ipſos à prædictarum curiarum acceſſu & aliis quibuslibet vagationibus & diſcurſu diligenter compeſcere, ac ſuper hoc non parentes eiſdem, ſeuerè corrigere non omittat. Præfatæ quoque ſententiæ, monachos infra ſepta monaſteriorum, ſine licentia abbatum ſuorum arma tenentes, decernimus ſubiacere.

Prouidet circa monachorum ſolitudines. Ioan. And.

Ad hæc prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, perpetuo prohibemus edicto, ne monachi ſinguli in ſingulis ſibi commiſſis adminiſtrationibus vel prioratibus habitare præſumant: Sed ſi prouentus prioratuum ſeu adminiſtrationum huiuſmodi duobus fortè non ſuppetant, iidem prioratus ſeu adminiſtrationes, niſi per abbates ad ſuſtentationem duorum ſufficientes reddantur, locis aliis vicinioribus, ad eorum monaſteria pertinentibus, vel ipſorum monaſteriorum officiis, aut inter ſe inuicem, prout erit commodius, cum conſilio & aſſenſu abbatum, per locorum ipſorum ordinarios vniantur, Monachis locorum, quæ aliis vniuntur prioribus, ad clauſtrum primitus reuocandis, & electis ſeruitutis ibidem: de locorum ipſorum prouentibus prouiſione debita facienda.

Prouidet de priorum ætate, & ipſorum ſacerdotio, profeſſione, & habitatione: Ioan. And.

Cæterum prioratus conuentuales alicui, niſi xxv. annum attigerit: alij vero curam animarum habentes, etſi cura ipſa per ſeculares habeat presbyteros exerceri, cuiquam niſi xx. annum peregerit, conferri neque aut committi. Qui autem prioratus iſtos vel iſtos [illegible] buerint, intra annum computandum a tempore, col[lationis] ſeu commiſſionis ſibi factæ de eis & poſſeſſionis eorum adeptæ, vel intra vigeſimumquintum ætatis ſuæ annum, ſi ante annum ipſum non conuentuales prioratus eis commiſſi fuerint, aut collati, ſe faciant ad [ſa]cerdotium promoueri. Quod ſi (ceſſante rationabili causa) non fecerint, eo ipſo nulla etiam monitione [præ]miſſa, prædictis prioratibus ſint priuati: qui ipſis [ea] vice nullatenus conferantur. Sanè prioratus al[iquis] ſiue adminiſtratio committi alicui vel conferri non ſit, niſi expreſsè profeſſus fuerit ordinem monachalem: neque prioratus aut adminiſtrationes extra mo[naſte]ria obtinentes, permittātur in monaſteriis, ſed ten[ean]tur in ipſis prioratibus ſeu adminiſtrationibus (q[ua]que non obſtante conſuetudine) reſidere: niſi ex [ſtu]diorum vel alia cauſa rationabili ad tempus fortè huiuſmodi reſidentia excuſentur.

Prouidet de monachorum ordinatione & ipſorum doctrina. Ioan. And.

Ad ampliationem autem cultus diuini, ſtatui[mus] quòd monachi quilibet ad monitionem abbatis ſe faciant ad omnes ordines ſacros (excuſatione ceſſante [le]gitima) promoueri. Rurſus vt ipſis monachis pr[o]ficiendi in ſcientia, via opportuna non deſit: in ſingulis [ipſo]rum monaſteriis, quibus ad hoc ſuppetunt faculta[tes], idoneus teneatur magiſter, qui eos in primitiuis ſci[en]tiis inſtruat diligenter.

Confirmat & innouat decretalem ſupra eodem: Cum ad monaſterium, & cap. In ſingulis. h. d. Ioan. And.

Præmiſſa igitur omnia & ea nihilominus, quæ [fel]icis recordationis Innocentius papa quartus prædeceſſor noſter, circa ſtatum monachorum ipſorum pro [me]liori cultu obſeruantiæ regularis, quo ad vſum a[b]ſtinentiarum, abdicationem proprietatis, ſilentium, & carnium, ac de earum capitulis de triennio in triennium celebrandis, & etiam quod qualibet alia ſtatuit, omnia innouamus & approbamus, expreſſe vo[lumus] & ſtatuimus firmiter obſeruari.

CAP. II.

Moniales, quæ nulli ſubſunt niſi papæ, [illegible] per ordinarios: & aliæ exemptæ per ſuos [illegible] ſingulis viſitari: Et [illegible] [illegible] tereſſe debent. h. d. Ioan. And.

Idem in eodem.

ATtendentes, quod [illegible] na contemnitur, ceſſat, [illegible] ualcagetur: uidendum cenſuimus eſſe prac[illegible]è, ne per c[illegible] huiuſmodi in iis, quæ ſe Chriſto voto cele[bran]de rum; quicquam reperiatur incongruum, q[illegible] laris ponat honeſtatis gloria maculam, & d[iui]nam [illegible]rito poſſit offendere maieſtatem. Hoc [illegible] ſacro probante concilio duximus ſtatuendum, vt [ſingu]la nialium monaſteria per ordinarios e[xe]mpta [illegible] quæ ita ſedi apoſt. quòd nulli alij ſubiecta no[illegible] apoſtolica: non exempta vero ordi[n]aria aucto[ritate] ac exempta alia per alios, quibus ſubſunt annis lis debeant viſitari. Viſitatores autem huiuſmo[di] [ſo]licitudinis ſtudium diligenter impendant, vt moni[ales] ipſæ, quarum nonnullas dolentes audi[uimus] [illegible] ſcriptis excedere pannis ſericis, variorum ſe[illegible] ſcandaliçis, comatis & cornutis crinibus, ſcacati & v[illegible]gatis caputiolis non vtantur: non choreas, non feſta ſecularium proſequantur, non die noct[e]ve per vicos [&] plateas incedant, aut voluptuoſam al[illegible] [illegible] cant, eaſque ſolertius retrahant, ab inſolenti[is] [qui]buslibet & mundi huius illecebris, ac inducant ea[s]

---

a. *Al. ita: vel in parte non modica.* b *Vide l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maie. & Io. Andr. in c. in pœnis. de reg. iu. lib. 6.*

a *Vide concilium Trident. ſeſſ. 25. titu. de regular. & cap. 9.*

ad[illegible]

ad impendendum in monaſteriis ſuis deuotum & debitum domino famulatum. Ad quæ omnia obſeruanda moniales eaſdem (non obſtantibus exemptionibus & priuilegiis quibuſcunque, quibus tamen quo ad alia nolumus præiudicium generari) per illos, de quibus ſuprà dictum eſt, compelli iubemus remediis opportunis. Statuimus inſuper, vt quæuis ad regimen abbatiatum aſſumptæ in monaſteriis, in quibus abbatiſſæ ſunt ſolitæ benedici, intra annum à ſuæ confirmationis tempore computandum, *a* munus benedictionis ſuſcipiant: alioquin à iure ſuo (niſi ſubſit cauſa rationabilis) prorſus ſe nouerint cecidiſſe, per illos, ad quos id pertinet prouiſione de abbatiſſis monaſteriis ipſis canonicè facienda. Illas quoq; *b* mulieres, quæ vulgò dicuntur canonicæ ſeculares, & vt ſeculares canonici vitam ducũt, non renunciantes proprio, nec profeſſionem aliquam facientes, per locorum ordinarios, ſi exemptæ non fuerint, ſua: ſi verò exemptæ fuerint, apoſtolica auctoritate præcipimus viſitari. Per hoc tamen non intendentes earum ſtatum, regulam ſeu ordinem approbare. Ipſos autem viſitatores notariis duobus, & perſonis duabus ſuæ eccleſiæ quatuorque viris aliis honeſtis vtique & maturis præcipimus in ea quam viſitando faciẽt inquiſitione fore contentos. Si qui verò viſitatores ipſos in præmiſſis impedire præſumpſerint, ſeu aliquo præmiſſorum (niſi moniti reſipiſcant) ipſo facto excõmunicationis ſententiam ſe nouerint incurſuros, priuilegiis, ſtatutis, & conſuetudinibus quibuslibet in contrarium minimè valituris.

DE RELIGIOSIS DOMIbus, vt epiſcopo ſint ſubiectæ.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Mulieres ſtatum beguinarum ſectantes & de nouo aſſumentes, ac religioſi in hoc dantes conſilium vel fauorem, ipſo facto ſunt excommunicati: ſtatus tamen pœnitentialis per hoc non interdicitur, ſecundum Paulum.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

CVm de quibuſdam mulieribus beguinab. vulgariter nuncupatis (quæ cum nulli promittant obedientiam, nec propriis renuncient, neque profiteantur aliquam regulam approbatam, religioſæ nequaquam exiſtunt: quanquam habitum, qui beguinarum dicitur, deferant & adhæreant religioſis aliquibus, ad quos ſpecialiter trahitur, affectio earundem) nobis fide digna relatione inſinuatum extiterit, quod earum aliquæ quaſi perductæ in mentis inſaniam, de ſumma trinitate ac diuina eſſentia diſputent & prædicent, ac circa fidei articulos & eccleſiaſtica ſacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducant, & multos ſuper his decipientes ſimplices, eos in errores diuerſos inducant, aliaque quamplura periculum animarum patientia *c* ſub quodam velamine ſanctitatis faciant & committant: Nos tam ex his, quàm ex aliis de ipſarum opinione ſiniſtra frequẽter auditis, eas meritò ſuſpectas habentes, ſtatum earundem ſacro approbante concilio perpetuò duximus prohibendum, & à Dei eccleſia penitus abolendum: eiſdem & aliis mulieribus quibuſcunq; ſub pœna excõmunicationis, quam in contrarium facientes incurrere volumus ipſo facto, iniungentes expreſsè, ne ſtatum huiuſmodi dudum forte ab ipſis aſſumptũ quoquo modo ſectentur vlterius, vel ipſum aliquatenus de nouo aſſumant. Prædictis verò religioſis, per quos eædẽ mulieres in huiuſmodi beguinagij ſtatu foueri, & ad ipſum ſuſcipiendum induci dicuntur, ſub ſimili excommunicationis pœna, quam eo ipſo, quod ſecus egerint, ſe nouerint incurſuros, diſtrictius inhibemus, ne mulieres aliquas prędictum ſtatum (vt præmittitur) dudum aſſumptum ſectantes, aut ipſum de nouo forſitan aſſumentes quomodocunque admittant: ipſis ſuper eo ſectando vel aſſumendo præbentes vllo modo conſilium, auxilium, vel fauorem, nullo contra præmiſſa priuilegio valituro. Sanè per prædicta prohibere nequaquam intendimus, quin ſi fuerint fideles aliquæ mulieres, quę promiſſa continentia vel etiam non promiſſa honeſte in ſuis conuerſantes hoſpitiis, pœnitentiam agere voluerint: & virtutum domino in humilitatis ſpiritu deſeruire, hoc eiſdem liceat, prout *a* dominus ipſis inſpirabit.

CAP. II.

Ponens conſtitutionis cauſam, ſtatuit hoſpitalia reformari per collatores ipſorum, & cogi rectores eorum ad conſeruationem locorum & ſuorum iurium: & ad hoſpitalitatem tenendam: ſtatuens per locorum ordinarios ſuppleri defectum vel negligentiam collatorum, etiam circa exempta. Ioan. And.

Idem.

QVia contingit interdum, quòd xenodochiorum, leproſariarum, eleemoſynariarum, ſeu hoſpitaliũ rectores, locorum ipſorum cura poſt poſita, bona, res & iura ipſorum interdum ab occupatorum & vſurpatorũ manibus excutere negligunt: quinimo ea collabi & deperdi, domus & ædificia ruinis deformari permittunt, & non attento, quod loca ipſa ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, vt pauperes infectique lepra reciperentur inibi, & ex prouentibus ſuſtentarentur illorum, id renuunt inhumaniter facere, prouentus eoſdem in vſus ſuos damnabiliter conuertentes: *b* quum tamen ea, quæ ad certum vſum largitione ſunt deſtinata fidelium, ad illum debeant non ad alium (ſalua quidem ſedis apoſtolicæ auctoritate) conuerti: Nos incuriam *c* & abuſum huiuſmodi deteſtantes, hoc ſacro concilio approbante ſancimus: vt ij, ad quos id de iure vel ſtatuto in ipſorum fundatione locorum appoſito, aut ex conſuetudine præſcripta legitimè vel priuilegio ſedis apoſt. pertinet, loca ipſa ſtudeãt in prædictis omnibus ſalubriter reformare, ac occupata, deperdita, & alienata indebitè in ſtatum reduci debitum faciant, & ad ipſarum miſerabilium perſonarum receptionem & ſuſtentationem debitam, iuxta facultates & prouentus locorum ipſorum rectores prædictos compellere non omittant. In quo, ſi fortè commiſerint negligentiam vel defectum, ordinariis locorum iniungimus, vt etiam ſi pia loca prædicta exemptionis priuilegio munita conſiſtant, per ſeipſos vel alios impleant omnia præmiſſa & ſingula, & rectores eoſdem vtique non exemptos propria: exemptos verò & alios priuilegiatos apoſtolica ad id auctoritate compellant. Contradictores cuiuſcunque ſtatus aut conditionis exiſtant, ac præbentes eiſdem circa præmiſſa conſilium, auxilium, vel fauorem, per cenſuram eccleſiaſticam & aliis iuris remediis compeſcendo: nullum tamen per hoc exemptionib. ſeu priuilegiis ipſis, quo ad alia præiudicium generando.

Præcipit hoſpitalitatis beneficium non concedi, niſi in duobus caſibus, & reprobat contrariam conſuetudinem, ſubmittens, quales eſſe debeant, quibus adminiſtratio ipſa committitur, & de ipſorum iuramento, inuentario & ratione reddenda: & decretum apponit. Ioan. And.

Vt autem præmiſſa promptius obſeruentur, nullus ex locis ipſis ſecularibus clericis in beneficium conferatur etiam ſi de conſuetudine (quam reprobamus pe-

a *Al. numerandum.* b *Vide Archidiaconum in c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4.* c *Al. parantia.*

a *Al. ita: prout ipſis dominus miniſtrabit.* b *Ad hunc locum vide l. legatum ff. de admi. re. ad ciuit. pert. veneru de conſ. diſt. 2. ver. no. c. quoniam de pœn. lib. 6.* c *Al. iniuriam.*

nitus) hoc fuerit obſeruatũ, niſi in illorum fundatione ſecus conſtitutum fuerit, ſeu per electionem ſit de rectore locis huiuſmodi prouidendum. Sed eorum gubernatio viris prouidis, idoneis, & boni teſtimonij cõmittatur, qui ſciant, velint, & valeant, loca ipſa, bona eorum ac iura vtiliter regere, & eorum prouentus & redditus in perſonarũ vſum miſerabilium fideliter diſpenſare, & quos in vſus alios bona prædicta cõuertere præſumptio veriſimilis non exiſtat: in quibus ſub obteſtatione diuini iudicij illorum, ad quos dictorum locorũ commiſſio pertinet, conſcientias oneramus. Illi etiam, quibus dictorum locorum gubernatio ſeu adminiſtratio committetur: ad inſtar tutorum & curatorum iuramentũ præſtare, ac de locorum ipſorũ bonis inuentaria *a* conficere, & ordinariis ſeu aliis, quibus ſubſunt loca huiuſmodi, vel deputandis ab eis annis ſingulis, de adminiſtratione ſua teneantur reddere rationem. Quòd ſi ſecus à quoquam fuerit attentatum: collationem, prouiſionem, ſeu ordinationem ipſam carere decernimus omni robore firmitatis.

Declarat conſtitutionem non extendi ad hoſpitalia religioſorum vel militarium ordinum. h. d.

Præmiſſa vero ad hoſpitalia militarium ordinum, aut religioſorum etiam aliorum extẽdi minimè volumus quorum tamen hoſpitalium rectoribus in ſanctæ obedientię virtute mandamus, vt in illis ſecundum ſuorum ordinum inſtituta & antiquas obſeruantias prouideri pauperibus, & hoſpitalitatem debitam in illis tenere procurent: ad quod per ſuperiores eorum arcta *b* diſtrictione cogantur, ſtatutis aut conſuetudinibus quibuslibet non obſtantibus in præmiſſis.

Conſeruat antiquas conſuetudines talium locorum, circa diuina officia & ſacramenta. Ioan. And.

Cæterùm noſtræ intentionis exiſtit, quòd ſi qua ſint hoſpitalia, altare, vel altaria, & cœmeteriũ ab antiquo habentia & presbyteros celebrantes & ſacramenta eccleſiaſtica pauperibus miniſtrãtes: ſeu ſi parœciales rectores conſueuerint in illis *c* exercere præmiſſa, antiqua conſuetudo ſeruetur, quo ad exercenda & miniſtranda ſpiritalia ſupradicta.

DE IVRE PATRONATVS.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Si præſentatis ad eccleſias per patronos eccleſiaſticos, in quibus ipſi non conſueuerunt omnia onera ſupportare, non aſſignetur intra terminum competentem congrua portio, diœceſanus eam aſſignare debebit. Quod locum non habet, quando onera ſunt per patronos ſupportanda, hoc dicit. Ioan. Andr.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

VT conſtitutio, quæ ad eccleſiam aliquã, quemuis etiam ad exemptorum præſentationem admitti conſuetudine non obſtante contraria prohibet, niſi præſentato de prouentibus eiuſdem eccleſiæ, talis coram diœceſano portio fuerit aſſignata, vnde iura poſſit epiſcopalia ſoluere, & ſuſtentationem habere congruam, ſicut expedit obſeruetur, ipſam declarare, ac *d* quædã adiicere conſulta huiuſmodi ſacri concilij approbatione prouidimus. Diœceſanis ſub obteſtatione diuini iudicij diſtrictius inhibentes ne præſentatum aliquem per quamcunque perſonam eccleſiaſticam ius præſentandi, ad eccleſiam aliquem habentem admittant, niſi intra certum terminum competentem per diœceſanos *e* ipſos præſentatibus præfigendum, ipſi præſentato fuerit coram eis vt præſcribitur *a* congrua de prouentibus eccleſiæ portio aſſignata. Quam ſi forſan iidem præſentantes, intra terminum ipſum aſſignare neglexerint: ne fact[illegible] eorum noceat præſentato: ſtatuimus, vt extunc diœceſani debeant præſentatum, niſi aliud canonicum obſiſtat, admittere, & in pœnam præſentantium, ad diœceſanos ipſos poteſtas aſſignationis [illegible] deuoluatur. Præcipimus autem diœceſanis eiſdem, ſub ipſius obteſtatione diuini iudicij, ipſorumq́; conſcientias oneramus, quod moderationem portionis *b* ipſius debite faciant, nec odio vel fauore, vel alias in pluri vel minori, circa illam ſcienter excedant. Sane in prioratuum vel ali[illegible]rum, tam regularium, quàm ſecularium locorum eccleſiis, in quibus religioſi vel alij, ad quos eorum reditus pertinere noſcuntur, prædicta conſueuerunt oner[illegible] ſupportare, præmiſſa nullatenus obſeruentur: ſed onera omnia, quæ eccleſiarum ipſarum perpetuis pr[illegible] aut vicariis incumberent, ſi dicta eis aſſignatio fa[illegible] eſſet, religioſi & alij ſupradicti plen[illegible] ſubire, ac presbyteros, ſeu vicarios ipſos decenter t[illegible]actare, necnon [illegible]ſtentationem eis præſtare ſufficientem, & congruam teneantur. Ad quæ omnia integraliter adimplenda, & nihilominus ad obſeruationem debitam aſſignat[illegible] per diœceſanum in caſu alio vt præmittitur facien[illegible] religioſos prædictos, & alios quoslibet à diœceſani[illegible] dem eccleſiaſtica volumus cenſura compelli. Non o[illegible]ſtantibus exemptionibus aut aliis quibuslibet p[illegible]gus, conſuetudinibus, vel ſtatutis, quæ circa p[illegible] vel eorum aliquod religioſis ipſi, aut aliis, in nul[illegible]lumus ſuffragari.

CAP. II.

In plures hæredes vnius ex pluribus patronis tranſit ius patronatus per ſtirpes. h. d. Ioan. And.

Idem.

PLures *a* ab vno ex patronis eccleſiæ relicti hæredes, vocem duntaxat vnius habebunt in præſentatione rectoris. Et, vt facilius p[illegible] [illegible]deatur eccleſi[illegible] inconueniens reputamus patronos ipſos inter ſe poſſe liberè conuenire, de rectore ab eis alternis vicibus præſentando: Quibus etiam ex eadem cauſa permi[illegible]imus vt plures ad vacantem eccleſiam poſſint eo modo præſentare perſonas, quòd vna ex eis eligi per epiſcopum valeat & admitti.

DE CENSIBVS, EXACTIOnibus, & procurationibus.

TIT. XIII.

CAP. I.

Religioſi ſubire tenentur onera, quæ incumbebant rec[illegible] ſiu[illegible] ante hoc concilium, acquiſitis: niſi priuilegio, exemptione [illegible] alia iuſta cauſa tueantur: quæ priuilegia vel [illegible] exemptiones non [illegible] in eccleſiis poſt concilium acquirendis. [illegible] Ioan. A[illegible]

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

CVm ſit naturæ conſonum illos non [illegible] onera, qui rerum cõmoda [illegible]mplec[illegible]un[illegible] h[illegible] in perpetuum valitura conſtitutione ſan[illegible] vt religioſi quicunque pro monaſteriis, & eccleſi[illegible], quæ ad eos quocunque ſunt titulo deuoluta, procurat[illegible] legatorum ſedis apoſtolicæ, ac iura epiſcopalia, & [illegible]a præſtari pro ipſis antequam ad eos perueniſſent, ſ[illegible] promptè ſoluere ſtudeant: niſi forſan ſedis apoſtolicæ priuilegio, exemptione, vel alia cauſa legi[illegible]a ab [illegible] ſe valeant excuſare. Priuilegia verò ſeu exempti[illegible]nes huiuſmodi ad monaſteria, ſeu eccleſias, quæ ad eos obuenire continget, in poſterum volumus non exten[illegible]

a *Al. nuncupatarum.* b *al. eccleſiaſtica.* c *al. ita: in illis partibus, &c.* d *In antiquioribus codicibus conſtanter legitur ita. ac ei quædam, &c.* e *al. epiſcopos.*

a *Al. præmittitur* b *al. [illegible]* [illegible] *vide Lambert. [illegible] de iur. patron. art.* [illegible]

CAP. II.

Ponit quadam grauamina, quæ prælati inferebant exemptis, præcipuè Ciſtercienſibus, & illa fieri prohibet: ſtatuens, quod epiſcopi, qui in monaſteriis Ciſtercienſis ordinis charitatiuè procurantur, ſint contenti cibariis, quæ per illos ſibi miniſtrantur. Si verò procurantur ex debito, ipſis volentibus carnes miniſtrare, debent extra ſepta monaſterij, vel ſaltem extra portam, quæ dicitur regularis. Ipſorum etiam eleemoſynarij fragmenta menſarum poſſunt pauperibus erogare. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

AD *a* noſtrum (quod dolentes referimos) peruenit auditum, quod eccleſiarum prælati ad monaſteria Ciſtercienſis ordinis accedentes, licet ab eis charitatiuè recipiantur, & eis curialiter neceſſaria miniſtrentur, cibis tamen regularibus non contenti, contra priuilegia dicti ordinis carnes petunt: & ſi eis non miniſtrentur, auferunt violenter. Et licet in locis eiſdem fiant eleemoſynæ competenter, ipſi tamen prælati ipſis religioſis inuitis alias eleemoſynas faciunt, etiam in aliquibus locis, in quibus procurationes non habent, de conſuetudine vel de iure. Pro equitaturis quoque ferrandis, licet ferris non egeant, & coci eorum ſui officij ratione pecuniam exigunt & extorquent: Nec compoſitiones ſuper procurationibus inter prælatos ipſos & eos initas eis ſeruant. Ipſis etiam in recipiendis procurationibus ita graues exiſtunt, quod ipſis in eorum monaſteriis & eccleſiis procurationes recipientibus longi temporis: ictum breuis hora conſumit: & dum procurationes recipiunt, canes venaticos, falcones & accipitres ſecum habent. Et niſi voluntati ſatisfiat eorum, valuæ monaſteriorum, ſeu eccleſiarum per violentiam ſæpe franguntur, & ornamenta eccleſiæ exportantur, pluresque procurationes recipiunt vna die ſedis apoſtolicæ priuilegio non ſuffulti, interdum in pecunia numerata, viſitationis etiam officio non impenſo, & occaſione dictarum procurationũ, iidem prælati ab ipſis frequenter exigunt, quæ illis ſoluere non tenentur, intolerabilia eiſdem grauamina cumulantes. Sunt *b* & nonnulli qui procurationes nunciorum apoſtolicæ ſedis, aliaque extraordinaria onera exemptis, & aliis religioſis pro maiori parte imponunt: vt ſe ac presbyteros liberent ſeculares regiolos ad ordinandum huiuſmodi onerum diſtributionem minime aſſumentes. In multis etiam aliis præfati prælati, exempta monaſteria, & ipſorum eccleſias vtroque illis iure ſubiectas, grauant in procurationibus recipiendis, & oneribus inſolitis imponendis: Nos igitur ſuper his volentes de opportuno remedio prouidere, ſacri approbatione concilij duximus ſtatuendum, vt ſi epiſcopi non cauſa viſitationis, ſed charitatiuæ hoſpitalitas, ad monaſteria venerint ſupradicta, victualia gratioſe recipiant, quæ charitatis gratia eis fuerint miniſtrata. Ipſis autem epiſcopis, ad monaſteria venientibus ſuprapicta & procurationes ibidem recipientibus ſibi debitas de iure communi, conſuetudine, priuilegio, vel iure alio ſpeciali in domibus ipſorum monaſteriorum, extra tamen ſepta ipſorum exiſtentibus, ſi quæ fuerint ad hoc aptæ, alioquin intra ſepta ipſa, non tamen intra portam, quam regularẽ appellant, carnium pro congruentia temporis ſi voluerint (priuilegio non obſtante quocunque) cibaria miniſtrentur. Nec inconueniens reputamus, ſi fragmenta, quæ de menſis ipſorũ epiſcoporũ & ſuorum familiariũ colligũtur, per ipſorũ epiſcoporũ eleemoſynarios ibidẽ pauperib. erogetur. Ab aliis aũt grauaminib. expreſſis ſuperius, prælati diligenter *c* abſtineant, ſi Dei & apoſtolicæ ſedis indignationem voluerint euitare.

a *Vide c. cum apoſtolus, extra de cenſib. & c. 1. 2. & 3. eod. tit. lib. 6. & vid. concil. Trid. ſeſſ. 24. de refor. c. 3. vbi plenè de materia viſitationis.* b *al. ſunt etiam, &c.* c *al. ita diligenter prorſus abſtineant.*

CAP. III.

Diœceſani, quibus hoc conſtat, illos qui exigendo à clericis pedagia, vel guidagia excommunicati ſunt vel interdicti, publicare debent. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

PRæſenti *a* conſtitutione iubemus, vt locorum diœceſani contra eos qui ab eccleſiis vel perſonis eccleſiaſticis pro earum rebus propriis, quas non negociandi cauſa deferunt, aut deferri faciunt: vel tranſmittunt, pedagia vel guidagia ſuo vel alieno nomine exigunt, vel torquent in animarum ſuarum periculum, & eorum à quibus ea exigunt, præiudicium & grauamen, excommunicationis & interdicti ſententias à iure prolatas poſtquam de *b* his ipſis conſtiterit, omnino publicent, vel à ſuis ſubditis, tamdiu faciant publicari, donec illi ſic exacta *c* reſtituerint, & de tranſgreſſione huiuſmodi ſatisfecerint competenter.

DE CELEBRATIONE *d* MISſarum, & aliis diuinis officiis.

TIT. XIIII.

CAP. I.

Prælati, ad quos ſpectat correctio, & illis negligentibus, ſuperiores ipſorum debent eſſe ſoliciti, vt horæ debitæ in cathedralibus regularibus & collegiatis eccleſiis hora canonica deuotè pſallantur: & quod in eccleſiis aliis celebretur conuenienter & debitè diuinum officium & nocturnum principaliter, hoc intendit. Ioan. Andr.

Clemens V. *in concilio Viennenſi.*

GRaui *e* nimirum turbatione mouemur, quòd ex nonnullorum rectorum negligentia, quæ dum ſpem impunitatis permittit, multam nutrire peſtilentiam conſueuit, in ſubditis, plerique eccleſiarum miniſtri modeſtia ordinis clericalis abiecta, dum offerre Deo ſacrificium laudis fructum labiorum ſuorum in puritate conſcientiæ & animi deuotione deberent, horas canonicas dicere, ſeu pſallere, tranſcurrendo, ſyncopando extranea quidem & plerunque vana, prophana, & inhoneſta intermiſcendo colloquia, tarde ad chorum conueniendo, ſeu eccleſiam ipſam abſque rationabili cauſa ante finem officij exeundo frequenter, aues interdum portando, ſeu faciendo portari, caneſque ſecum ducendo venaticos, ac quaſi nihil prætendentes de clericali militia, in corona, veſtibus, & tonſura, diuina etiam celebrare, aut eis intereſſe nimis indeuotè præſumunt. Nonnulli, etiam tam clerici, quàm laici, præſertim in feſtorum certorum vigiliis, dum in eccleſiis deberent orationi inſiſter, non verentur in ipſis earumque cœmeteriis choreas facere diſſolutas, & *f* interdum canere cantilenas, ac multas inſolentias perpetrare, ex quibus eccleſiarum, & cœmeteriorum violationes, inhoneſta, variaque delicta quandoque ſequuntur, & eccleſiaſticum plerunque perturbantur *g* officium, in diuinæ maieſtatis offenſam, & aſtantium ſcandalum populorum. In multis inſuper eccleſiis cum vaſis, veſtimentis, & cæteris ornamentis ad diuinum cultum neceſſariis, indecentibus vtique (penſatis earum facultatibus) deſeruitur. Ne igitur tranſgreſſiones inualeſcant huiuſmodi, aliiſque veniant in exemplum, ſacri concilij approbatione hoc

a *Nota quòd res clericorum gaudent eodem priuilegio quo res eccleſiarum. c. vlt. de vit. & honeſt. cler. c. eccleſiarum ſeruos. q. 1. 12. Anchar.* b *al. de ipſis eos conſtiterit, &c.* c *al. extorta.* d *al. ita: de celebratione Miſſarum, & aliorum officiorum.* e *de materia huius clement. præter Doct. hic vide canoniſtas in c. 1. & c. dolentes. ext. de celeb. miſſar.* f *al. ita: etiam interdum, &c.* g *al. perturbant.*

fieri prohibentes: ſancimus, vt illi, ad quod id pertinet, & in eorum ſi vtique exempti non ſint negligentiam vel defectum locorum ordinarij: ſi verò exempti fuerint, aut aliàs circa hoc priuilegiati ſuperiores ipſorum (& omni negligentia vel incuria penitus relegata) circa reformanda præmiſſa, & eorũ ſingula corrigenda, necnon vt in cathedralibus, regularibus, & collegiatis eccleſiis horis debitis deuotè pſallatur: In aliis verò conuenienter & debitè celebretur diuinum a diurnum & nocturnum officium, ſi Dei & apoſtolicæ ſedis indignationem euitare voluerint, ſolicitam curent diligentiam adhibere: contradictores cenſuram eccleſiaſticam (dummodo ad eos illam exercere pertineat) aliisque opportunis remediis compeſcendo, facientes prout ad eos ſpectat in his, & aliis quæ ad diuinum cultum, & morum reformationem pertinet, ac eccleſiarum & cœmeteriorum reſpiciunt honeſtatem, ſacrum ſtatuta canonum, ad quæ ſcientia diligens curent adhibere ſtudium: irrefragabiliter obſeruari.

CAP. II.

Clerici etiam religioſi, domeſtici, commenſales cardinalium vel epiſcoporum, ſe poſſunt illis in diuinis officijs cooptare. h. d. Ioan. And.

Idem in eodem.

DIgnum prorſus & congruum arbitrantes, quòd clerici tam religioſi, quam alij cardinalium ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac quorumcunque pontificum gratiam, & communionem apoſtolicæ ſedis habentiũ, commenſales domeſtici ſe poſſint ipſis in diuinis officiis cooptare, vt illud, quod iidem cardinales, ſeu pontifices dicent, officium licitè dicere valeant: Nec ad dicendum aliquod aliud teneantur ſacri approbatione concilij indulgemus.

DE BAPTISMO, ET EIVS effectu.

TITVLVS XV.

CAP. VNICVM.

In fontibus eccleſiarum, non in priuatis domibus, debet baptiſma concedi: duos caſus excipit, & tranſgreſſores puniri præcipit. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

PRæſenti b prohibemus edicto, ne quis decætero in aulis vel cameris, aut aliis priuatis domibus: ſed duntaxat in eccleſiis, in quibus ſunt ad hoc fontes ſpecialiter deputati, aliquos (niſi regum vel principum, quibus valeat in hoc caſu deferri, liberi extiterint, aut talis neceſſitas emerſerit, propter quam nequeat ad eccleſiam abſque periculo, propter hoc acceſſus haberi) audeat baptizare. Qui autem ſecus præſumpſerit, aut ſuam in hoc præſentiam exhibuerit, taliter per epiſcopum ſuum caſtigetur, quòd alij attenta ſe ſimilia non præſumant.

DE RELIQVIIS ET VENEratione ſanctorum.

TIT. XVI.

CAP. VNICVM.

Feſtum corporis Chriſti celebrari debet feria quinta, poſt octauam Pentecoſtes, & certæ indulgentiæ conceduntur iis, qui in feſto vel intra octauam officio vel horis interfuerunt. h. d. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Viennenſi.*

SI Dominum in ſanctis eius laudare iubemur, dignum profectò, iuſtum & ſalutare nobis exiſtit vt ſibi in ſui quo nos quotidie ſpiritualiter reficit memoriam corporis, laudes feſtiuæ venerationis, & gratias referamus. Hac igitur conſideratione inducti, conſtitutionem à bonæ memoriæ Vrbano papa quarto [illegible] deceſſore noſtro ſuper hoc editam, de fratrum noſtrorum conſilio diſtricte præcipimus obſeruari: cuius [illegible] nor ſequitur in hæc verba: Vrbanus epiſcopus [illegible] ſeruorum dei, venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis & aliis eccleſiarum prælatis, [illegible] Tranſiturus de hoc a mundo ad patrem ſaluator noſter dominus Ieſus Chriſtus, cùm tempus ſuæ paſſionis inſtaret ſumpta cœna, in memoriam mortis ſuæ [illegible] tuit ſummum & magnificum ſui corporis & ſanguinis ſacramentum, corpus in cibum, & ſanguinem in [illegible] lum tribuendo. Nam quoties hunc panem manducamus, & calicem bibimus, mortem domini annũtiamus. In inſtitutione quidem huius ſacramenti dixit ipſe apoſtolis, Hoc facite in meam commemoratione[illegible] cipuum & inſigne memoriale ſui amoris exi[illegible] nos dilexit, eſſet nobis hoc præcelſum, & vene[illegible] cramentum: memoriale, inquam mirabile a[illegible] dum, delectabile, ſuaue, tutiſſimum, ac ſuper omnia [illegible] cioſum, in quo innouata ſunt ſigna, & mirabilia immutata, in quo habetur omne delectamentum, & [illegible] ſaporis ſuauitas, ipſaque dulcedo domini degu[illegible] in quo vtique vitæ ſuffragium conſequimur & [illegible] Hoc eſt memoriale dulciſſimum, memoriale ſacr[illegible] mum, & memoriale ſaluificum, in quo gratam [illegible] ptionis noſtræ recenſemus memoriam, in quo [illegible] retrahimur, & in bono conſortamur. & ad virtutum gratiarum proficimus incrementa, in quo profect[illegible] ſcimus ipſius corporali præſentia ſaluatoris. Alia que, quorum memoriam agimus, ſpiritu ment[illegible] plectimur: ſed non propter hoc realem eorum p[illegible] tiam obtinemus: In hac verò ſacramentali Chriſti memoratione Ieſus Chriſtus præſens ſub alia q[illegible] forma, in propria verò ſubſtantia eſt nobiſcum [illegible] ſurus enim in cœlum dixit apoſtolis, & eorum [illegible] bus, Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus [illegible] conſummationem ſeculi: benigna ipſos prom[illegible] confortans, quod remaneret & eſſet cum eis, etiam [illegible] ſentia corporali. b O digna & nunquam intermitte[illegible] da memoria: in qua mortem noſtram recolimus [illegible] tuam, noſtrumque interitum interiiſſe, ac lignum [illegible] ficum, ligno crucis affixum, fructum nobis attuli[illegible] lutis. Hæc eſt commemoratio glorioſa, quæ fide[illegible] animos replet gaudio ſalutari, & cum infuſione læt[illegible] deuotionis lachrimas ſubminiſtrat. Exaltamus [illegible] rum noſtram memorando liberationem, & reco[illegible] paſſionem dominicam, per quam liberati ſumus [illegible] chrimas continemus. In hac itaque ſacratiſſima [illegible] memoratione aſſunt nobis ſuauitatis gaudium [illegible] & lachrimę: quia & in ea congaudemus lachrymantes & lachrymamur deuote gaudentes, lætas habend[illegible] chrymas, & lætitiam lachrymantem nam & cor [illegible] ti perfuſum gaudio, dulces per oculos ſtillat guttas. O diuini amoris immenſitas, diuinæ pietatis ſuperabundantia, diuinæ affluentia largitatis. dedit enim [illegible] dominus omnia, quæ ſubiecit ſub pedibus noſt[illegible] per vniuerſas terræ creaturas contulit nobis do[illegible] principatum. Ex miniſtris etiam ſpirituum ſuper[illegible] nobilitat, & ſublimat hominis dignitatem. A[illegible] ſtratorij nanque ſunt omnes in miniſterium, pr[illegible] pter eos qui hæreditatem ſalutis capiunt deſtinati. [illegible] tam copioſa fuerit erga nos eius munificentia [illegible] adhuc ipſe in nobis ſuam exuberantem charitatem [illegible] cipuè liberalitate monſtrare, ſemetipſum nobis [illegible] buit, & tranſcendens omnem plenitudinem [illegible] omnem modum dilectionis excedens, at[illegible] buit [illegible] bum O ſingularis & admiranda liberalitas [illegible] do[illegible]

a *Al. ita: diurnum officium pariter & nocturnum.*
b *Conſonant tradita per B. Thom. par. 3 q 73. art. 3.*

a *In antiquioribus codicibus deeſt dictio hoc.* b [illegible] *in l. 1. ff. quod met. cau. & gl. in l. a. C. in quibus cau.* [illegible]
c *Al. ſpporuntum.*

veni: in donum, & datum eſt idem pen..as cum dato ſe. Quàm larga & prodiga largitas, cùm tribuit quis ſeipſum. Dedit igitur nobis ſe in pabulum: vt quia per mortem homo corruerat, & per cibum ipſe releuaretur ad vitam, cecidit homo per cibum ligni mortiferi, *a* releuatus eſt homo per cibum ligni vitalis. In illo pependit eſca mortis, in iſto pependit vitæ alimentum. Illius eſus meruit læſionem, iſtius guſtus intulit ſanitatem: guſtus ſauciauit, & guſtus ſanauit. Vide quia vnde vulnus eſt ortum, prodit & medela: & vnde mors ſubijt, exinde vita euenit. De illo ſiquidem guſtu dicitur: *b* Quacunque die comederis, morte morieris. De iſto verò legitur: *c* Si quis comederit ex hoc pane, viuet in æternum. Hic eſt cibus, qui plenè reficit, verè nutrit ſummeque impinguat: non corpus ſed cor, non carnem ſed animam, non ventrem ſed mentem. Homini ergo, qui ſpirituali alimonia indigebat, ſaluator ipſe miſericors, de nobiliori & potentiori huius mundi alimento pro animæ refectione pia diſpoſitione prouidit, decens quoque liberalitas extitit, & *d* conueniens operatio pietatis, vt verbum Dei æternum, quod rationabilis creaturæ cibus eſt & refectio, factum caro, ſe rationabili creaturæ carni & corpori, homini videlicet, in edulium largiretur: *e* panem enim angelorum mãducauit homo, & ideo ſaluator ait, *f* Caro mea verè eſt cibus. Hic panis ſumitur, ſed verè non conſumitur: manducatur, ſed non transmutatur: quia in edentem minimè transformatur, ſed ſi dignè recipitur, ſibi recipiens conformatur. O excellentiſſimum ſacramentum. O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, præcipuis magnificandum laudibus, dignis præconiis exaltandum, cunctis honorandum ſtudiis, deuotis proſequendum obſequiis, & ſynceris mentibus retinendum. O memoriale nobiliſſimum intimis commendandum præcordiis, firmiter animo alligandum, diligenter reſeruandum in cordis vtero & meditatione, ac celebratione ſedula recenſendum. Huius memorialis cõtinuam debemus celebrare memoriam, vt illius, cuius ipſum fore memoriale cognoſcimus, ſemper memores exiſtamus: quia cuius donum, vel munus frequentius aſpicitur, huius memoria ſtrictius retinetur. Licet igitur hoc memoriale ſacramentum in quotidianis miſſarum ſolenniis frequentetur: conueniens *g* tamen arbitramur & dignum, vt de ipſo ſemel ſaltem in anno, ad confundendam ſpecialiter hæreticorum perfidiam & inſaniam, memoria ſolennior, & celebrior habeatur. In die namque cœnæ Domini, quo die ipſe Chriſtus hoc inſtituit ſacramentum, vniuerſalis eccleſia pro pœnitentium reconciliatione, ſacri confectione chriſmatis, adimpletione mandati, circa lotionem pedum & aliis, quamplurimum occupata, plenè vacare non poteſt celebrationi huius maximi ſacramenti. Hoc enim circa ſanctos, quos per anni circulum veneramur, ipſa obſeruat eccleſia, vt (quamuis in letaniis & miſſis, ac aliis etiam ipſorum memoriam ſæpius renouemus) nihilominus tamen ipſorum natalitia certis diebus per annum ſolennius recolat, feſta propter hoc eiſdem diebus ſpecialia celebrando. Et quia in his feſtis circa ſolennitatis debitum aliquid per negligentiam aut rei familiaris occupationem, aut aliàs, ex humana fragilitate omittitur: ſtatuit ipſa mater eccleſia certam diem, in qua generaliter omnium ſanctorum commemoratio fieret, vt in hac ipſorum celebratione communi, quicquid in propriis ipſorum feſtiuitatibus omiſſum exiſteret, *h* ſolueretur. Potiſſimè igitur exequendum eſt erga hoc viuificum ſacramentum corporis & ſanguinis IESV Chriſti, qui eſt ſanctorum omnium *a* gloria & corona, vt feſtiuitate ac celebritate præfulgeat ſpeciali, quatenus in eo, quod in aliis miſſarum officiis, circa ſolennitatem eſt forſitan prætermiſſum, deuota diligentia ſuppleantur, & fideles (feſtiuitate ipſa inſtante) intra ſe prætenta memorantes, id quod in ipſis miſſarum ſolenniis ſecularibus forſan agendis impliciti, aut aliàs, ex negligentia vel fragilitate humana minus plenè geſſerunt, tunc attentè in humilitate ſpiritus & animi puritate reſtaurent. Intelleximus autem olim, dum in minori eſſemus officio conſtituti, quòd fuerat quibuſdam catholicis diuinitus reuelatum, feſtum huiuſmodi generaliter in eccleſia celebrandum. Nos itaque ad corroborationem, & exaltationem catholicæ fidei, dignè ac rationabiliter duximus ſtatuendum, vt de tanto ſacramento, præter quotidianam memoriam, quam de ipſo facit eccleſia, & ſolennior & ſpecialior annuatim memoria celebretur: certum ad hoc deſignantes & deſcribentes diem: videlicet, feriam quintam proximam, poſt octauam Pentecoſtes: vt in ipſa quinta feria deuotæ turbæ fidelium propter hoc ad eccleſias affectuoſè concurrant, & tam clerici quàm populi gaudentes, in cantica laudum ſurgant: tunc enim omnium corda & vota, ora & labia, hymnos perſoluant lætitiæ ſalutaris: tunc pſallat fides, ſpes tripudiet, exultet charitas, deuotio plaudat, iubilet chorus, puritas iocundetur: tunc ſinguli alacri animo pronaque voluntate conueniant, ſua ſtudia laudabiliter exequendo tanti feſti ſolennia celebrantes: & vtinam ad Chriſti ſeruitium, ſic eius fideles ardor inflammet, vt per hæc & alia proficientibus ipſis meritorum cumulis apud eum, qui ſeſe dedit pro eis in precium, tribuitque ſe ipſis in pabulum, tandem poſt huius vitæ decurſum eis ſe in præmium largiatur. Ideoque vniuerſitatem veſtram monemus & hortamur in domino, & per apoſtolica ſcripta in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, in remiſſionem peccaminum iniungentes, quatenus tam excelſum, & tam glorioſum feſtum prædicta quinta feria ſingulis annis deuotè ac ſolenniter celebretis, & faciatis ſtudioſè per vniuerſas eccleſias ciuitatum veſtrarum & diœceſum celebrari: ſubditos veſtros in dominica, dictam quintam feriam proximè præcedente, ſalutaribus monitis ſolicitè per vos & per alios exhortantes, vt per veram & puram confeſſionem, eleemoſynarum largitionem, attentas & ſedulas orationes, & alia deuotionis & pietatis opera taliter ſe ſtudeant præparare, quod huius precioſiſſimi ſacramenti mereantur fieri participes illa die, poſſintque ipſum ſuſcipere reuerenter, ac eius virtute augmentum conſequi gratiarum. Nos enim Chriſti fideles ad colendum tantum feſtum & celebrandum donis volentes ſpiritualibus animare, omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui matutinali officio feſti eiuſdem in eccleſia, in qua idem celebrabitur interfuerint, centum: Qui verò miſſæ, totidem: Qui autem in primis ipſius feſti veſperis interfuerint, ſimiliter centum: Qui verò in ſecundis, totidem: Illis verò, qui primæ, tertiæ, & ſextæ, nonæ ac completorij officiis interfuerint, pro qualibet horarum ipſarum, quadraginta: Illis autem, qui per octauas *b* illius feſti matutinalibus, veſpertinis, miſſæ, ac prædictarum horarum officiis interfuerint, centum dies ſingulis octauarum ipſarum diebus de omnipotentis Dei miſericordia, ac beatorum apoſtolorum eius Petri & Pauli auctoritate confiſi, de iniunctis ſibi pœnitentiis relaxamus.

a Aliàs, mortiferi. b *Geneſ. 2.* c *Ioan. 6.* d *aliàs: & non inconueniens, &c.* e *Pſal. 77.* f *Ioan. 6.* g *Vide concilium Tridentinum Seſſio. 13. de ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento, cap. 5. & canon. 6.* h. *Aliàs, omitti.*

a. *Philipp. 4.* b. *al. octauam.*

DE IMMVNITATE ECcleſiarum

TITVLVS XVII.

CAP. VNICVM.

Reuocat & pro infectis vult haberi decretalem, clericis, eod. tit. lib. 6. cum ſuis declarationibus. Io. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

QVONIAM ex conſtitutione Bonifacij papæ octaui prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, Clericis laicos, & ex declaratione ſeu declarationibus ex illa poſtmodum ſubſecutis, nonnulla ſcandala, magna pericula, & incommoda grauia ſunt ſecuta, & ampliora ſequi (niſi celeri remedio ſuccurratur) præſumitur a veriſimiliter in futurum: Nos de conſilio fratrum noſtrorum conſtitutionem & declarationem, ſeu declarationes prædictas, & a quicquid ex eis ſecutum eſt, vel ob eas, penitus reuocamus, & eas haberi volumus pro infectis: Volentes & firmiter ſtatuentes illud (contra quoſcunque laicos exigentes ſeu extorquentes ab eccleſiis eccleſiaſticiſque perſonis tallias ſeu collectas aut exactiones quaſcunque, & contra dantes ad id faciendum conſilium, auxilium, vel fauorem, necnon & circa præſtandas ſubuentiones laicis ab eccleſiarum prælatis aliis viris eccleſiaſticis inuiolabiliter obſeruari, quod ſuper his à prædeceſſ. noſt. in Lateranen. & generali conciliis, quæ nos ſub obteſtatione diuini iudicij præcipimus obſeruari diſtrictè, ſalubriter eſt prouiſum.

a *Al præſumantur.*

a *In vetuſto codice manuſcripto ita: ac omnia & ſingula contenta in eis penitus, &c.*

FINIS LIBRI TERTII.

CLEMENTINARVM

LIBER QVARTVS.

DE CONSANGVINITATE, ET AFFINITATE.

TITVLVS VNICVS.

CAP. VNICVM.

Scienter contrahens matrimonium in gradu conſanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum moniali: excommunicatus eſt ipſo iure: & publicari debet & vitari. Idem in profeſſo & profeſſa vel conſtituto in ſacris.

Ioan. Andr.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

EOS, a qui (diuino timore poſtpoſito in ſuarum periculum animarum) ſcienter in gradibus conſanguinitatis, & affinitatis conſtitutione canonica interdictis, aut cum monialibus contrahere matrimonialiter non verentur: Necnon religioſos & moniales ac clericos in ſacris ordinibus conſtitutos matrimonia contrahentes, refrænare metu pœnæ ab huiu[illegible] eorum temeritatis audacia cupientes: Ipſo exc[illegible]n nicationis ſententiæ ipſo facto decernimus ſubiace[illegible] Præcipientes eccleſiarum prælatis, vt illos, quos eis co[illegible] ſtiterit taliter contraxiſſe, excommuni[illegible]atos pu[illegible] tamdiu nuncient, ſeu à ſuis ſubditis faciant nuo[illegible] donec ſuum humiliter recognoſcentes errorem [illegible] rentur ab inuicem, & abſolutionis obtinere bene[illegible] mereantur. Per prædicta quoque iuribus q[illegible] trahentibus alias pœnas imponunt, in nu[illegible]o volumus derogare.

a *Vide concil. Tridens. Seſſ. 24. de reform. matrimon. cap. 5. & de intellectu beatum Antoninum tractat. de excommunicatione, cap. 34. adde Couarruuiam lib. 4. decretal. part. 2. cap. 3. § 2. num. 8.*

FINIS LIBRI QVARTI.

CLE-

CLEMENTINARVM

LIBER QVINTVS.

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQVID EXIGAtur pro licentia docendi.

TITVLVS PRIMVS.

CAPVT. I.

In ſtudiis Romanæ curiæ, Pariſien. Oxonien. Bononien. & Salmantino, debent eſſe magiſtri catholici ſcholas regentes in linguis, Hebraica, Arabica, & Chaldæa, duo ſcilicet, pro qualibet lingua. Et ſtatuitur per quos eis debeat de ſtipendiis & ſumptibus prouideri.

Clemens V *in Concilio Vienenſi.*

INTER [a] ſollicitudines noſtris humeris incumbentes, perpeti cura reuoluimus, vt errantes in viam veritatis inducere, ipſosq; lucrifacere Deo (ſua nobis cooperante gratia) valeamus: hoc eſt, quod profectò deſideranter exquirimus, ad id noſtræ mentis ſedulò deſtinamus affectum, ac circa illud diligenti ſtudio & ſtudioſa diligentia vigilamus. Non ambigimus autem, quin ad huiuſmodi noſtrum deſideriũ aſſequendum [b] diuinorum eloquiorũ ſit expoſitio congrua, ipſorumq; fidelis prædicatio admodum opportuna. Sed nec ignoramus, quin & hæc promi noſcantur inaniter, vacuaq; redire, ſi auribus linguam loquentis ignorantium proferantur. Ideoq; illius, cuius vicem in terris (licet immeriti) gerimus imitantes exemplum, qui ituros per vniuerſum mundum ad euangelizandũ, apoſtolos in omni linguarum genere fore voluit eruditos, viris catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus vtuntur infideles præcipuè, abundare ſanctam affectamus eccleſiam, qui infideles ipſos ſciant, & valeant ſacris inſtitutis inſtruere, chriſticolarumq; collegio, per doctrinam Chriſtianæ fidei ac ſuſceptionem ſacri baptiſmatis aggregare.

Vt igitur peritia linguarum huiuſmodi poſſit habiliter per inſtructionis efficaciam obtineri: Hoc ſacro approbante concilio ſcholas in ſubſcriptarum linguarum generibus vbicunq; Romanam curiam reſidere contigerit [c], nec non in Pariſien. & Oxonien. Bononien. & Salamantino ſtudiis prouidimus erigendas: Statuentes, vt [d] in quolibet locorum ipſorum teneantur viri catholici ſufficientem habentes Hebraicæ, Arabicæ. & Chaldææ linguarum notitiam: duo videlicet, vniuſcuiuſq; linguæ periti, qui ſcholas regant inibi, & libros de linguis ipſis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipſas ſolicitè doceant, earumque peritiam ſtudioſa in illos inſtructione transfundant: vt inſtructi & edocti ſufficienter in linguis huiuſmodi, fructum ſperatum poſſint (Deo auctore) producere, fidem propagaturi ſalubriter in ipſos populos infideles. Quibus equidem in Romana curia legentibus [e] per ſedem apoſtolicam: in ſtudiis verò Pariſienſi, per regem Franciæ: in Oxonien. Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ ac Vualiæ: in Bononienſi, per Italiæ: in Salamantino, per Hiſpaniæ prælatos, monaſteria, capitula, conuentus, collegia exempta & non exempta, & eccleſiarũ rectores in ſtipendiis competentibus & ſumptibus volumus prouideri: contributionis onere ſingulis iuxta facultatum exigentiam imponendo. Priuilegiis & exemptionib. quibuſcunq; contrariis nequaquam obſtantibus, quibus tamẽ nolumus, quo ad alia præiudicium generari.

CAP. II.

Is, ad quem ſpectat magiſterium vel doctoratum tribuere, prius à doctorando recipiat iuramentum, quòd in ſolemnitate ſua non expendet vltra ſummam trium milium Turon argenteorum. Quod ſi non fecerit, etiam ſi ſit epiſcopus, per ſex menſes à collatione magiſterij eſt ſuſpenſus h. d. Ioan. And.

Idem.

CVm ſit nimis abſurdũ, vt quis cum vanitate & imperitia ad honorem aſcendat peritiæ literarũ, non ſine turbatione miramur illum apud ſcholaſticos inualuiſſe abuſum, quòd pleriq; eorum, qui in quauis ſcientia ad doctoratus vel magiſterij aſſumuntur honorem, quum ſua ſolenniter principia faciũt aut ſuſcipiunt inſignia doctoratus, circa cibos, veſtes, & alia ſic in expenſis excedunt, quòd & ipſi tranſeunte expenſarum huiuſmodi vanitate vacui plerunq; remaneant & grauati. Et cæteri qui vel nolunt vel nequeunt ſimiles expenſas ſubire, hac occaſione frequenter à receptione honoris huiuſmodi retrahuntur. Volentes igitur de opportuno ſuper his remedio prouidere, illis ad quos vbilibet pertinet honorem tribuere memoratum, diſtrictè præcipimus, vt quoſcunq; ab eis de cætero dictũ recipientes honorem, iuramento prius adſtringant, ne vltra tria milia Turonen. argenteorum [a] in ſolennitate, circa huiuſmodi doctoratum aut magiſterium quomodolibet adhibenda expendãt. Ipſosq; nihilominus (niſi forſan nobilis [b] conditionis extiterint) vt intra ſummam prædictam huiuſmodi moderentur expenſæ, efficaciter exhortantes, ac ſi hoc illorum congruere ſtatui viderint, iuramentum exigentes ab eis, quòd certos, intra ſummam præfatam taxandos, ab ipſis expenſarum terminos nõ accedant. Si quis autem pontificali etiam [c] dignitate præfulgens, non recepto prius iuramẽto præfato, honorem cuiquam tribuerit ſupradictum, à collatione magiſterij ſeu doctoratus cuiuslibet, per ſex menſes ſequentes eo ipſo nouerit ſe ſuſpenſum.

---

a *Vide Ludouicum Gomezium in regula Cancellariæ de idiomate, vbi plenè de materia linguarum.* b *al. exequendum.* c *al. continget.* d *al. ita: vt in locorum ipſorum ſtudiis, &c.* e *al. regentibus.*

a *al. argenti.* b *al. notabilis.* c *dictio Etiam deeſt in antiquioribus exemplarib. & impreſſis.*

DE IVDAEIS ET Sarracenis.

TITVLVS. II.

CAP. VNICVM.

Principes Chriſtiani compeſcere debent Sarracenos ſibi ſubiectos ab inuocatione publica nominis Machometi, & à peregrinatione, quam facere ſolent ad ſepulchrum ipſius. h. d. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

Cedit quidem in offenſam diuini nominis & opprobrium fidei Chriſtianæ, quòd in quibuſdam mundi partibus principibus Chriſtianis ſubiectis, in quibus interdum ſeorſum, interdum verò permixtim cum Chriſtianis habitant Sarraceni, ſacerdotes eorum Zabazala vulgariter nuncupati, in templis ſeu Meſquitis ſuis, ad quæ idem Sarraceni conueniunt, vt ibidem adorent perfidum Machometum, diebus ſingulis, certis horis in loco aliquo eminenti eiuſdem Machometi nomen (Chriſtianis & Sarracenis audientibus) alta voce inuocant & extollunt, ac ibidem verba quædam in illius honorem publice profitentur: Ad locum inſuper vbi olim quidã ſepultus extitit Sarracenus, quem vt ſanctum Sarraceni alij venerantur & colunt, magna Sarracenorum earundem partium & etiam aliarum confluit publicè multitudo, ex quibus noſtræ fidei non modicum detrahitur, & graue in cordibus fidelium ſcandalum generatur. Quum autem hæc in *a* diuina maieſtatis diſplicentia non ſint vllatenus toleranda, ſacro approbante concilio, ipſa in terris Chriſtianorum diſtrictius fieri deinceps inhibemus vniuerſis & ſingulis principibus catholicis, ſub quorum domino dicti Sarraceni morantur, & fiunt prædicta, ſub obteſtatione diuini iudicij obnoxius *b* iniungentes, quatenus ipſi tanquam veri catholici & Chriſtianæ fidei ſeduli zelatores opprobrium quod tam ipſis, quàm cæteris Chriſticolis per præmiſſa ingeritur, debita conſideratione penſantes: ipſum (vt proinde æternæ beatitudinis præmium aſſequantur) de terris ſuis omnino auferant, & à ſuis ſubditis auferri procurent: inhibendo expreſſe, ne præfata inuocatio ſeu profeſſio nominis ipſius ſacrilegi Machometi publicè, aut peregrinatio prælibata ab aliquo in eorum exiſtente dominio audeat attentari decætero, vel quomodolibet ſuſtineri. Ii verò, qui ſecus præſumpſerint, taliter ob diuinam reuerentiam caſtigentur ab ipſis, quòd alij eorum exemplo perterriti à præſumptione ſimili arceantur.

DE HAERETICIS.

TIT. III.

CAP. I.

Præmittit conſtitutionis cauſam. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

Multorum *c* querela ſedis apoſtolicæ pulſauit auditum, quòd nonnulli inquiſitores per ſedem eandem contra prauitatem hæreticam deputati, metas ſibi traditas excedentes, ſic interdum extendunt *d* ſuæ poteſtatis officium, vt quod in augmentum fidei per circunſpectam eiuſdem ſedis vigilantiam ſalubriter eſt prouiſum (dum ſub pietatis ſpecie grauantur innoxii) cedat in fidelium detrimentum.

Ponit conſtitutionem de officio inquiſitionis exercendo per diœceſanos & inquiſitores, primo ponens quinque, quæ poteſt alter ſine altero. Secundò tria, quæ non poteſt: & decretum apponit ſubmittens, quomodo impeditus vel intereſſe nolens committet alij, vel conſentiet. Ioan. Andr.

Propter quod ad Dei gloriam & augmentũ eiuſdem fidei, vt negotium inquiſitionis huiuſmodi eò proſperetur felicius, quò deinceps eiuſdem labis indago ſolennius, diligentius, & cautius peragetur: ipſum tam per diœceſanos epiſcopos, quàm per inquiſitores à ſede apoſtolica deputatos (omni carnali amore, odio vel timore, ac cuiuslibet commodi temporalis affectione ſemotis) decernim' exerceri. Sic quod quilibet de dictis ſine alio citare poſſit, & arreſtare ſiue capere ac tutæ cuſtodiæ mancipare, ponendo etiam in com[...]bus vel manicis ferreis, ſi ei viſum fuerit faciẽdu[...] per quo ipſius conſcientiam oneramus, nec non in[...]rere contra illos, de quibus pro huiuſmodi ne[...]o[...] ſecundum Deum & iuſtitiam viderit expe[...]re[...] tamen tradere carceri ſiue arcto, qui mag[...] ad pœnam quam ad cuſtodiam videatur, vel tormentis exp[...]n[...] illos, aut ad ſententiam procedere contra eos [...]e[...]pus ſine inquiſitore, aut inquiſitor ſine epi[...] co[...]ceſano, aut eius officiali, vel epiſcopali ſede vaca[...] capituli ſuper hoc delegato, ſi ſui ad inuicem [...] habere valeant, intra octo dierum ſpatium, poſtquam inuicem requiſierint, non valebit. Et ſi ſecus p[...]ptum fuerit, nullum ſit & irritum ipſo iure. Ve[...]m[...] piſcopus vel eius capituli ſede vacante delegatus inquiſitore, aut inquiſitor cum altero eo[...]n[...]dem pter præmiſſa nequeat, aut nolit perſonaliter co[...]re: poſſit epiſcopus vel eius ſeu capituli, ſede vac[...] delegatus inquiſitori, & inquiſitor epi[...]p[...] et[...] legato, ſeu ſede vacante illi, qui ad hoc per[...] fuerit deputatus, ſuper illis committere, vi[...] ſuum ſignificare per literas conſilium & con[...]

Prouidet circa muros vel carceres hæreticorum, [...]nos, cuſtodes, & cuſtodum miniſtros. Ioan. And.

Sanè, quia circa cuſtodiam carcerem hære[...]a[...] qui muri in quibuſdam partibus vul[...]ariter nu[...]tur, multas fraudes dudum intelleximus pe[...]per[...]Noa *a* volentes ſuper hoc prouidere, ſtatuim[...]u[...] libet talis carcer vel murus, quem de cætero ep[...] & inquiſitori prædictis volumus fore communẽ [...] cuſtodes habeat principales, diſcretos, indo[...]tri[...] & fideles: vnũ, quem volet epiſcopus, & prouidebit [...]em: alium, de quo voluerit inquiſitor, cui etiam prou[...]c[...]bit: & quilibet prædictorum cuſtodum ſub ſe alium [...]num & fidum poterit habere miniſtrum. In qui[...] etiam conclaui fidelem carceris ſiue muri [...] erunt claues diuerſæ: quarum vnam vnus, aliam alius [...]bit, prædictorum cuſtodum, & eam cum officio m[...]ſtrandi, quæ incarceratis fuerint miniſtranda, [...]terit committere vel ſubdelegare miniſtro.

Ponit iuramentum cuſtodum, miniſtrorum ſuorum & [...]tariorum, & aliorum officialium Io. And.

Porrò coram epiſcopo vel capitulo ſede va[...] inquiſitore prædictis vel ſubſtitut[...] ab eis c[...] prædi[...]i, antequam ſuum officium exequ[...] ad ſancta Dei Euangelia corporaliter [...]ſe ta[...]a[...] in cuſtodia immuratorum & aliorum pro[...]m[...] prã dicto in ſua cuſtodia poſitorum & ponend[...] nem diligentiam & ſollicitudinem, quam pote[...] deliter adhibebunt. Et quòd alicui incarcerat[...] vnus in ſecreto *b* loquetur, quin hoc aud[...]a[...]a[...] ſtes. Et quod prouiſionem, quam incarce[...]a[...]ſc[...] ex ordinatione communi & illud quod [...]a[...] amicis, vel alijs perſonis fidel.b.o[...] et[...]

---

a *Dictio in, deeſt in antiquiorib. cod etiã impreſſis.* b *in antiquis etiam impreſſis conſtanter legitur, obnoxius* c *De materia & intellectu vide D d in c. vt commiſſi, &c. per hoc, de hæret. lib. 6* d *al. excedunt.*

a *De materia iſtius §. vide Zanc[...]tra[...] de hæret[...] Gondiſaluum tractat de hæret quæſt[...] D[...] ne[...] h[...] de Archidiac[...] re ep cleri. ut § [...]d[...] & [...]uerit. 2. quæſt. 1. Ioan And in c. [...]it de hæret.*

epiſcopi & inquiſitoris vel ſuorum commiſſariorum ordinario refragetur) ipſis fideliter & abſque deminutione aliqua miniſtrabunt, nec in his fraudem aliquã adhibebunt. Et idem iuramentum & coram eiſdem perſonis miniſtri cuſtodum, prius quàm ſuum exerceant officium exhibebunt. Et quia ſæpe contingit epiſcopos proprios habere carceres, ſibi & dictis inquiſitoribus non communes: volumus & diſtrictè præcipimus, vt cuſtodes ad incarceratorum pro dicto crimine cuſtodiam per epiſcopos, vel ſede vacante per capitulum deputandi, & eorum miniſtri coram dictis inquiſitoribus vel ſubſtitutis ab eis præſtent ſimile iuramentum. Notarij *a* quoque inquiſitionis coram epiſcopo & inquiſitore vel ſubſtitutis ab eis, iurabunt ſuum officium fideliter exercere. Et idem fiet de aliis perſonis neceſſariis ad prædictum officium exequendum.

Punit epiſcopos, inquiſitores, & eorum ſubſtitutos qui faciendo, vel omittendo delinquunt in officio h.d.

Verùm, quia nimis eſt graue ad exterminationem prauitatis prædictæ non agere, quod ipſius contagioſa enormitas agendum requirit, graue eſt quoque & damnatione digniſſimum malitioſè inſontibus eandem imponere prauitatem: epiſcopo & inquiſitori prædictis ac aliis ad dicti executionem officij ſubſtituendis ab eis, in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub interminatione maledictionis æternæ præcipimus, vt ſic diſcretè & promptè contra ſuſpectos vel diffamatos, de huiuſmodi prauitate procedant, quòd malitioſè aut fraudulenter tantam labem, ſeu quod ipſos in executione officij inquiſitionis impediat, falsò alicui non imponant. Quòd ſi odij, gratiæ, vel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu, contra iuſtitiam & conſcientiam ſuam omiſerint, contra quenquam procedere vbi fuerit procedendum ſuper huiuſmodi prauitate, aut obtentu eodẽ, prauitatem ipſam vel impedimentum officij ſui alicui imponendo, eum ſuper hoc præſumpſerint quoquo modo vexare (præter alias pœnas, pro qualitate culpæ imponendas eiſdem) epiſcopus aut ſuperior ſuſpenſionis ab officio per triennium, alij verò excommunicationis ſententias eo ipſo incurrant. A qua quidem excommunicationis ſententia, qui eandem incurrerint: niſi per Romanum pontificem nequeant, præterquàm in mortis articulo, *b* & tunc ſatisfactione præmiſſa, abſolutionis beneficium obtinere: nullo in hac parte priuilegio ſuffragante.

Confirmat antiqua iura huic conſtitutioni non obuia. Ioan. Andr.

Alias ſanè, quæ circa præmiſſum inquiſitionis officium à noſtris ſunt prædeceſſoribus inſtituta (quatenus præſenti decreto non obuiant) ſacri approbatione concilii roborata, in ſua volumus firmitate manere.

CAP. II.

Primò, ponens conſtitutionis cauſam, determinat ætatem inquiſitorum. Secundo, punit inquiſitores, qui prætextu officij pecuniam illicito modo extorquent, vel ob delictum clericorum, eccleſiarum bona confiſcant. Tertiò, præcipit notariis, officialibus & ſocijs, vt hoc facientes reprehendant, & ſuperiorib. denuncient ſi probare poſſunt. Quartò, prohibet inquiſitoribus abuſum armorum, & circa quantitatem vel qualitatem officialium. h. d. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

NOlentes ſplendorem ſolitum negotij fidei per actus indiſcretos & improbos quorumuis inquiſitorum hæreticæ prauitatis, quaſi tenebroſi fumi caligine obſuſcari: hoc ſacro concilio approbante ſtatuimus nullis ex nunc, niſi qui quadrageſimum ætatis annum attigerint, officium inquiſitionis prædictæ committi inquiſitoribus, & tam ipſorum, quàm epiſcoporum ſeu capitulorum, ſede vacante ſuper hoc deputatis commiſſariis, quibuſcunque diſtrictius iniungentes, ne prætextu officii inquiſitionis quibuſuis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant: nec ſcienter attendent eccleſiarum bona ab clericorum delictum *a* prædicti occaſione officii fiſco etiam eccleſiæ applicare. Quòd ſi ſecus in his vel eorum altero fecerint, excommunicationis ſententiæ eos ſubiacere decernimus ipſo facto. A qua non poſſint abſolui, præterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus extorſerint, plenè ſatisfecerint de pecunia ſic extorta: Nullis priuilegiis, pactis, aut remiſſionibus ſuper hoc valituris. Notarii verò & officiales dicti officii, necnon fratres & ſocii inquiſitorum & commiſſariorum ipſorum, qui dictos inquiſitores aut commiſſarios, ſecretè nouerint talia commiſiſſe (ſi indignationem Dei & apoſtolicæ ſedis vitare voluerint, & offenſam) ipſos grauiter arguere & corrigere ſtudeant in ſecreto. Quòd ſi taliter ea ſciuerint, vt ea probare valeant: ſi ſit opus, hæc prælatis inquiſitorum & commiſſariorum eorundem, ad quos id pertinebit, nunciare ſolicitè debeant. Qui equidem prælati inquiſitores & commiſſarios prædictos reos inde repertos ab officiis amouere, & amores aliàs punire debitè ſeu corrigere teneantur. Prælatis autem inquiſitorum id negligentibus agere, præmiſſa omnia nunciari per prædictos locorum ordinarios volumus: quibus, vt ea in apoſtolicæ ſedis notitiam perferant, in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipimus & mandamus. Porrò inquiſitoribus ipſis diſtrictius iniungimus, vt nec abutantur quomodolibet conceſſione portationis armorum, nec officiales, niſi ſibi neceſſarios habeant tales, qui ſe conferant ad ſua cum inquiſitoribus ipſis officia exequenda.

CAP. III.

Damnat ſectam Beguardorum & Beguinarum Alemaniæ, & octo ipſius errores, excitans diœceſanorum & inquiſitorum officium, contra illos. h. d. Io. Andr.

Idem *in eodem.*

AD noſtrum (qui deſideranter in votis gerimus; vt fides catholica noſtris proſperetur tẽporibus, & prauitas hæretica de finibus fidelium extirpetur) non ſine diſplicentia grandi peruenit auditum, quòd ſecta quædam abominabilis, quorundam hominum malignorũ, qui Beguardi, & quarundam infidelium mulierum, quę Beguinæ vulgariter appellantur, in regno Alemaniæ (procurante ſatore malorum operum) damnabiliter inſurrexit: tenens & aſſerens doctrina ſua ſacrilega & peruerſa inferius deſignatos errores. Primò, videlicet, quòd homo in vita præſenti tantum & talem perfectionis gradum poteſt acquirere, quòd reddetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit: nam (vt dicunt) ſi quis ſemper poſſet proficere, poſſet aliquis Chriſto perfectior inueniri. Secundò, quòd ieiunare non oportet hominem, nec orare poſtquam gradum perfectionis huiuſmodi fuerit aſſecutus: quia tunc ſenſualitas eſt ita perfectè ſpiritui & rationi ſubiecta, quòd homo poteſt liberè corpori concedere quicquid placet. Tertiò, quòd illi, qui ſunt in prædicto gradu perfectionis & ſpiritu libertatis, non ſunt humanæ ſubiecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta eccleſiæ obligantur: quia (vt aſſerunt) vbi ſpiritus Domini, ibi libertas. Quartò, quòd homo poteſt ita finalem beatitudinem, ſecundùm omnem gradum perfectionis in præſenti aſ-

---

a *De iuramento notariorum Hoſtienſ. & Decl. in cap. vt officium § ad conſcribendas. de hæret. lib. 6. & in cap. ſicut ne clerici vel monach.* b *In mortis articulo nulla eſt caſuum reſeruatio, atque ideo omnes ſacerdotes quoslibet pœnitẽtes à quibuſuis peccatis & cenſuris abſoluere poſſunt: ita concil. Trident. Seſſ. 14. cap. 7. de caſuum reſeruatione.*

a *Delictum prælati quando nocent eccleſiæ. vide Fel. in c. ad audientiam. de reſcr. & Alex. conſ. 23. lib. 1.*

ſequi, ſicut eam in vita obtinebit beata. Quintò, quòd quælibet intellectualis natura in ſeipſa naturaliter eſt beata: quodq; anima non indiget lumine gloriæ ipſam eleuante ad Deum videndum, & eo beatè fruendum. Sexto, quod ſe in actibus exercere virtutum eſt hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat à ſe virtutes. Septimo, mulieris oſculum (cùm ad hoc natura non inclinet) eſt mortale peccatũ: Actus autem carnalis (cùm ad hoc natura inclinet) peccatum non eſt, maximè cùm tentatur exercens. Octauò, quod in eleuatione corporis IESV Chriſti, non debent aſſurgere, nec eidem reuerentiam exhibere: aſſerentes, quod eſſet imperfectionis eiſdem, ſi à puritate & altitudine ſuę contemplationis tantum deſcenderent, quod circa miniſterium ſeu ſacramentum Euchariſtiæ, aut circa paſſionem humanitatis Chriſti aliqua cogitarent: Nonnulla etiam alia ſub ſimulata quadam ſanctitatis ſpecie dicunt, faciunt & cõmittunt, quæ oculos diuinæ maieſtatis offendunt: & graue in ſe continent periculum animarum. Cùm autem ex debito commiſſi nobis officij huiuſmodi ſectam deteſtabilem, & præmiſſos ipſius execrandos errores (ne propagentur vlterius, & per eos corda fidelium damnabiliter corrumpantur) extirpare ab eccleſia catholica neceſſariò habeamus.

Nos ſacro approbante concilio, ſectam ipſam cum præmiſſis erroribus damnamus & reprobamus omnino: inhibentes diſtrictius, ne quis ipſos decætero teneat, approbet vel defendat. Eos autem qui ſecus egerint, animaduerſione canonica decernimus puniendos. Porrò diœceſani & illarum partium inquiſitores hæreticæ prauitatis, in quibus Beguardi & Beguinæ huiuſmodi commorantur, ſuum officium circa eos diligenter exerceant, inquirentes de vita & conuerſatione ipſorum, qualiterve ſentiant de articulis fidei & eccleſiæ ſacramentis. In illos verò, quos culpabiles reperirent (niſi abiuratis ſponte prædictis erroribus pœnituerint, & ſatisfactionem exhibuerint competentem) debitam exerceant vltionem.

DE HOMICIDIO VOluntario, vel caſuali.

TIT. IV.

CAP. VNICVM.

Furioſus, infans, vel dormiens, hominem mutilans, vel occidens, non efficitur irregularis: nec etiam ille, qui aliter mortem vitare nequiens, ſuum inuaſorem occidit, vel mutilat. h. d.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

SI [a] furioſus, aut infans, ſeu dormiens, hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo cenſemus, qui mortem aliter vitare non valens, ſuum occidit vel mutilat inuaſorem.

DE VSVRIS.

TITVL. V.

CAP. VNICVM.

Officiales communitatum, facientes, dictantes, vel ſcribentes ſtatuta ſuper vſuris ſoluendis, non repetendis, vel non reſtituendis, vel iudicantes ſecundum illa, vel non delentes illa (ſi poſſunt) intra tres menſes de libris communitatum, vel illa ſeruantes, excommunicati ſunt. Io. And.

Clemens V *in concilio Vienenſi.*

EX [b] graui ad nos inſinuatione peruenit, quòd quorundam communitates locorum in offenſam Dei, & proximi, ac contra iura diuina pariter & humana vſurariam approbantes quodammodo prauitatem, per ſtatuta ſua iuramento quandoq; firmata, vſuras exigi, & ſolui nedum concedunt, ſed [a] ad ſoluendas eas debitores ſcienter compellunt, ac [b] iuxta ipſorum continentiam ſtatutorum grauia imponendo plerumque vſuras repetentibus onera, aliisq; vtendo ſuper his diuerſis coloribus, & fraudibus exquiſitis repetitionem impediunt earundem. Nos igitur pernicioſis his auſibus obuiare volentes, ſacro approbante concilio ſtatuimus, vt quicunq; communitatum ipſarum poteſtates, capitanei, rectores, conſules, iudices, conſiliarij, aut alij quiuis officiales ſtatuta huiuſmodi decætero facere, ſcribere, vel dictare, aut quòd ſoluantur vſuræ, vel quòd ſolutæ, cùm repetuntur, non reſtituantur plenè ac liberè, ſcienter iudicare præſumpſerint, ſente[...] excommunicationis incurrant. Eandem etiam ſe[...]ten tiam incurſuri, niſi ſtatuta huiuſmodi hactenus ed[...] de libris communitatum ipſarum (ſi ſuper ho[...] po[...] tem habuerint) intra tres menſes deleuerint, aut ſi [...] p[...] ſtatuta ſiue conſuetudines effectum eorum habe[...] quoquo modo præſumpſerint obſeruare.

Fœneratores in cauſis vſurarum edere coguntur libros [...] num ſuarum. Ioan. Andr.

Cæterùm, quia fœneratores ſic vt plurimum cont[...]ctus vſurarios occultè ineunt & doloſè, quòd v[...] uinci poſſunt de vſuraria prauitate, ad exhibẽdum de vſuris agentur ſuarum codices rationum, cen[...] pſos decernimus eccleſiaſtica compellendos.

Pertinaciter aſſerens exercere vſuras non eſſe pe[c]catum, [...] ticus eſt. Ioan. Andr.

Sanè ſi quis in illum errorem inciderit, vt per[tina]citer affirmare præſumat exercere vſuras non eſſe [...]a tum: decernimus velut hæreticum puniendum [...] nihilominus ordinariis & hæreticæ prauitatis in[...] toribus diſtrictius iniungentes, vt contra eos, quos de errore huiuſmodi diffamatos inuenerint, aut ſuſpectos, tanquam contra diffamatos, vel ſuſpect[o]s d[e] [hæ]reſi procedere non omittant.

DE EXCESSIBVS PRAElatorum.

TITVLVS VI.

CAP. VNICVM.

Preuiderat Greg. contra xxvij. grauamina, quæ prælati religioſi inferebant. eod. tit. Nimis 1. & 2. hoc vero concilium [...] dit contra xxx. à quibus prælatos ceſſare præcipit, & per ſuos ſ[ub]ditos ceſſare facere: iubens ipſorum priuilegia & iura ſeruari [...]. d. Ioan. Andr.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

FREQVENS & aſſidua nos quorumdam rel[...] ſorum querela circumſtrepit, quòd plerią; [...] pi, & eorum ſuperiores ac cæteri eccleſiar[um] præ lati ipſorum religioſorum quietẽ iniuſtè in ſubſequentibus multipliciter inquietant. Quidam enim exem[...] capiunt, & incarcerant in caſibus non conceſſi[s] à [...] Quidam per grauium interminationem pœnaru[m] [...] pediunt, ne debentes exemptis decimas ſeu redd[...] los ſoluant eiſdem: Neve aliqui miſſas eorum audia[nt] Molentes in molendinis, & coquentes in furnis eo[rum] Seruientes quoq; & vaſallos, & domeſtico[s] eorund[em] vel alios qualitercunque contrahentes, & parti[...] cum ipſis ſuſpendunt, interdicunt, & excommun[icant] a[...] abſq; cauſa rationabili pro libito voluntatis, bo[n]a [...] rum interdum nihilominus illicitè occupantes. E[...] pellationibus, quas prædicti exempti ob præ[...] vel alia grauamina rationabiliter interponunt, q[...] minimè deferentes, appellantes occaſione ap[pellatio] num huiuſmodi interdum capiunt, aut capi[...]

a *Hanc Clementinam latiſſimè repetiuit Didacus Couarruuias: eum videto.* b *Pro materia intellectu videas Thomam 2. 2. q. 78. per totam quæſtionem.*

a *al. ſed & ad ſoluendum eaſdem, &c.* b *al. aute.*

carceri mancipari. Quidam præterea capellanos in eccleſiis pleno iure ſpectantibus ab eoſdem (licet nulla cauſa ſubſit legitima) celebrare non ſinunt, nec adminiſtrare parœcianis eccleſiaſtica ſacramenta. Nonnulli *a* etiam indebitè abbates, monachos & conuerſos exemptos, necnon & clericos ipſis pleno iure ſubiectos, ſi eis non pareant in iis etiã, in quibus non tenentur eiſdem, inconſulta facilitate ſuſpendunt, excommunicant, capiunt, & incarcerant, ac loca & eccleſias interdicunt ipſorum. In exigendo inſuper ab ipſis exemptis, ipſorumq; ſubditis ſubſidia charitatis excedunt nimium contra eos. Et inſolitas ac indebitas ipſis contra iura exactiones imponunt: Nouos cenſus & indebita onera parochialibus imponunt eccleſiis, in quibus exempti ius obtinent patronatus: Proceſſus iuſtè factos, ſeu ſententias iuſtè latas à delegatis ſedis apoſtolicæ, vel à conſeruatoribus pro exemptis, publicari ſeu executione mandari à ſuis ſubditis, non permittunt. Tabellionibus publicis inhibent, ne inſtrumenta conficiant: Et iudicibus ne inſtitiam faciant, ac iuriſperitis ne conſilium vel auxilium præbeant in cauſis, ſeu negotiis eorundem: Præſentatos per exemptos ad ordines vel beneficia, quorum præſentatio ad eos pertinet, nolunt admittere, niſi præſentantes ponant obedientiam in ſalutatione literarum, quas pro huiuſmodi præſentatione tranſmittunt: Eccleſiis quoque vacantibus, in quibus monaſteria ius obtinent patronatus (repulſis perſonis idoneis præſentatis ad eas) perſonas inſtituũt inhabiles & indignas. Quidam etiam eccleſias curam animarum habentes ad menſam abbatum ſpectantes: quarum fructus quandoq; clericis ſecularibus tradunt, ſeu concedunt ad firmam, clericis ipſis decedentibus ſuis conferunt clericis, quanquam ipſe propter hoc eccleſiæ in veritate non vacent. Nonnulli quoq; in eccleſiis monachorum iura ipſorum iniuſte ſibi appropriãr, & de ipſorum redditibus, vt volunt, ordinant, ita quòd rectoribus earum *b* non remanet vnde valeant ſuſtentati. Quidam cum armis & erecto vexillo, molendina, & alia bona contra iuſtitiam deſtruunt exemptorum, quæ etiam tanto tempore poſſederunt, quòd de contrario memoria non exiſtit: Mittuntque frequenter ad monaſteria ſuarum ciuitatum, & diœceſium ſuos conſanguineos & nepotes, & interdum animalia ſua cum cuſtodibus, vt eis de bonis monaſteriorum debeat prouideri: Abbates inſuper, & priores monaſteriorum frequenter compellunt, vt ſuis conſanguineis, & nepotibus monaſteriorum ſuorum, ſeu prioratuum poſſeſſiones *c* concedant in perpetuum, vel ad tempus: quas quidem conceſſiones, vel *d* penſiones nos nullas eſſe volumus ipſo iure: Eoſdem quoque abbates, & priores quandoq; compellunt ad præſentandum ſibi ad eccleſias vacantes, in quibus ius obtinent patronatus, & ad monachandum interdum ſuos familiares conſanguineos, vel nepotes. Frequenter etiam permittunt, & tacite conſentiunt, quòd in ſuo dominio temporali per milites vaſallos, & ipſorum temporales officiales monaſteriorum bona mobilia & immobilia per violentia occupentur, in caſibus non permiſſis à iure, & aliæ variæ iniuriæ perſonis ecleſiaſticis & monaſteriorum hominibus irrogentur. Præterea interdum iniuſtè abbates, priores, ac alios beneficiatos beneficiis ſuis priuãt, vt ſic fructus beneficiorum illorum percipere valeant primo anno prætextu priuilegij, quod aſſerunt ſe habere, quod vſq; ad certum tempus fructus beneficiorum vacantium poſſint percipere primi anni: Quibus non contenti equos, boues, theſaurum, & alia bona monaſteriorum & beneficiorum vacantium illicitè occupãt, quæ eſſent futuris ſucceſſoribus reſeruanda. Quidam militibus, & aliis potentibus dignitatum ſuarum reditus, & prouentus vendunt ad tempus, vt per ſeipſos exempti vicini fortiùs opprimantur, nonnulli etiam indebitè monaſteria diruunt. Alij domos & hoſpitalia, & alia bona monaſteriorum mobilia & immobilia frequenter occupant, & detinent occupata: Pluries quoque ſine cauſa iuſta, impediunt ne exempti loca ſua valeant reparare. Quidam ſtatuta faciunt, per quæ derogatur priuilegiis exemptorum. Et generaliter, quamplures prælati religioſis præſertim exemptis, & priuilegiati in perſonis, & rebus ſuis ac iuribus ac ſpiritualibus, & temporalibus graues inferunt, contra iuſtitiam, & eorum priuilegia iniurias, & iacturas. Verùm quia vna eſt regularium & ſecularium prælatorum & ſubditorum exemptorum, & non exemptorum vniuerſalis eccleſia, extra quam nullus omnino ſaluatur, quorum omnium vnus eſt dominus, vna fides, & vnum baptiſma: decet vt omnes, qui eiuſdem ſunt corporis, vnius etiam ſint voluntatis, & ſicut fratres ad inuicem vinculo charitatis ſint adſtricti. Decet igitur vt & prælati, & alij tam exempti, quàm non exempti ſuis iuribus ſint contenti, & alter in alterius iniuriam non proſiliat ſeu iacturam. Vniuerſis itaq; prælatis eccleſiarum præſentibus ſanctionis edicto diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus ipſi à prædictis grauaminibus omnino ceſſantes, & ceſſare ſuos ſubditos facientes, viros religioſos, exemptos, priuilegiatos, & non exemptos mendicantes, & non mendicantes charitatiuè tractant & foueant, & ſua iura, & priuilegia inuiolabiliter eis ſeruent. Et quoniam plus ſolet timeri, quod ſpecialiter, quàm quod generaliter inhibetur; eiſdem prælatis diſtrictiſſimè inhibemus, vt abbates, priores, & alios religioſos, ne ad ſua generalia, vel prouincialia vadant capitula, impedire quomodolibet non præſumant.

a *In vetuſto quodam manuſcript. ita: Nonnulli etiam abbates indebitè monachos & conuerſos etiam exemptos.* b *aliàs, eorum.* c *aliàs, penſiones.* d *Hac duo verba; vel penſiones, non habentur in antiqu. codicibus etiam impreſſis.*

DE PRIVILEGIIS, ET exceſſibus priuilegiatorum.

TITVLVS VII.

CAP. I.

Ponit ſex caſus, in quibus religioſos excommunicat, & abſolutionem papæ reſeruat: & priuilegiis, & exemptionibus non obſtantibus eos per ordinarios locorum denunciari præcipit. Ioan. Andr.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

RELIGIOSIS, qui clericis aut laicis ſacramentum vnctionis extremæ, vel Euchariſtiæ miniſtrare, matrimoniaue ſolenniſare, non habita ſuper his parœcialis presbyteri licentia ſpeciali, aut qui excommunicatos à canone, præterquam in caſibus à iure expreſſis, vel priuilegiis ſedis apoſtolicæ conceſſis eiſdem, vel à ſententiis per ſtatuta prouincialia aut ſynodalia promulgatis, ſeu (vt verbis eorum vtamur) à pœna & culpa abſoluere quenquam præſumpſerint: excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto per ſedem apoſtolicam duntaxat abſoluendi, quos etiam locorum ordinarij (poſtquam de hoc eis conſtiterit) excommunicatos faciant publice nunciari, donec de abſolutione ipſorum eis fuerit facta fides, nullo religioſis eiſdem ſuper hoc exemptionis, vel alio priuilegio ſuffragante.

Ponit ſeptem culpas religioſorum, à quibus eos præcipit abſtinere ſub certis pœnis, quas eis imponi iubet: & quas prælatis ipſorum imponit, ſi non ſatisfecerint. Ioannes Andreas.

Quibus etiam in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub

Google

interminatione maledictionis æternæ diſtrictius inhibemus, ne in ſermonibus ſuis eccleſiarum prælatis detrahant. *a* Aut etiam retrahant laicos ab eccleſiarum ſuarum frequentia vel acceſſu, ſeu indulgentias pronuncient indiſcretas. Néve (cùm confeſſionibus *b* teſtamentorum intererunt) a reſtitutionibus debitis, aut legatis matricibus eccleſiis faciendis retrahant teſtatores. Nec legata, vel debita, aut malè ablata incerta ſibi aut aliis ſingularibus ſui ordinis fratribus vel conuentibus in aliorum præiudicium fieri, ſeu erogari procurent. Nec etiam in caſibus ſedi apoſtolicæ, aut locorum ordinariis reſeruatis quenquam abſoluere: Aut perſonas eccleſiaſticas, præſertim coram iudicibus delegatis è nobis, ſuam contra eos iuſtitiam proſequentes, vexare indebitè, aut ad loca plura, & præſertim multum remota conuenire præſumant. Si qui verò præmiſſa, vel aliquod de præmiſſis attentare præſumpſerint, per duos menſes ſubiaceant pœnis illis, quæ ſecundùm eorum regulam, vel ſtatuta pro grauibus criminibus ſeu culpis eis conſueuerunt imponi. Super quibus abſque manifeſta neceſſitate cum eis non valeas diſpenſari. Cæterùm prælati eorum niſi de iis, quæ occaſione præmiſſorum *c* exceſſuum, ad eos quoquo modo peruenerint eccleſiis aut perſonis eccleſiaſticis damnificatis, vel læſis ſatisfactionem plenariam exhibuerint intra menſem, poſtquam ſuper hoc fuerint requiſiti, ſuſpenſionis ſententiam vſq; ad ſatisfactionem debitam eoipſo incurrant, non obſtantibus *d* præmiſſis ſtatutis, aut quibuslibet priuilegiis, cuiuſcunq; tenoris exiſtant.

Ponit moderationem circa duos primos caſus hoc dict. Ioan. Andr.

Sanè religioſis illis quibus eſt ab apoſtolica ſede conceſſum, vt familiaribus ſuis domeſticis aut pauperibus in hoſpitalibus ſuis degentibus, ſacramenta poſſint eccleſiaſtica miniſtrare: nullum ex præmiſſis volumus quo ad hoc præiudicium generari.

CAP. II.

Archiepiſcopi per loca exempta prouinciæ ſuæ facientes crucem ante ſe deferre: ipſi etiam & diœceſani ibi benedicunt, audiunt diuina, & illa celebrant, & faciunt celebrari: per hoc tamen exemptis, vel priuilegiatis in aliis nullum fit præiudicium. Io. Andr.

Idem *in eodem.*

ARchiepiſcopo *a* per quæuis loca exempta ſuę prouinciæ facienti tranſitū, aut ad ea forſan declinanti, vt crucem ante ſe liberè portari faciat, benedicat populo, diuina officia priuatim, vel publicè ibidē audiat, & ea etiam in pontificalibus celebret, & faciat in ſua præſentia ſine pontificalibus celebrari (quouis priuilegio contrario non obſtante) ſacro approbante concilio præſentis conſtitutionis ſerie duximus concedendum. Simili modo concedimus epiſcopo, vt in locis eiſdem ſuæ diœceſis poſſit populo benedicere, audire diuina officia, & ea etiam celebrare, & in ſua præſentia facere celebrari. Si tamen, quod prætextu conceſſionis huiuſmodi, in locis ipſis exemptis, vel circa hoc priuilegiatis, nullam aliam iuriſdictionem idem archiepiſcopus, vel epiſcopus exerceat, *f* nec perſonis exemptis, vel priuilegiatis moleſtiam inferat *g*, vel grauamen, nullumque *h* exemptioni, vel priuilegiis eorundem aliud præiudicium generetur, nec ipſis archiepiſcopo, vel epiſcopo ius aliud quomodolibet acquiratur.

a *Vide omnino concil. Lateranen ſub Leone X. Seſſ. 11. in decreto incip. Superna maieſtatis præſidio.* b *al. faciientibus.* c *al. prædictorum.* d *In antiq. etiam impreſſis conſtanter legitur ita: nō obſtantib. in præmiſſis ſtatutis, &c.* e *vide notata per Doct. in c. 1. vt lite pendent. & in cap. antiqua. de priuileg.* f *alias exerceant.* g *al. inferant.* h *al. ita: nullumq; exemptioni eorum vel priuilegiis aliàs præiudicium generetur.*

DE POENIS.

TITVLVS. VIII.

CAP. PRIMVM.

Percutiens epiſcopum, capiens, & banniens, vel hoc mandans, vel ratificans, ſocius, conſiliarius, fautor, & defenſator, cum ſua poſteritate, ciuitas in hoc delinquens, & eius officiales, pœna varia per concilium puniuntur. Io. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

SI quis *a* ſuadente diabolo in hoc ſacrilegii genus proruperit, quòd quemuis pontificem iniurioſe, vel temerè percuſſerit, aut ceperit, ſeu banniuerit, vel hæc mandauerit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit, vel ſocius in his fuerit facientis, aut conſilium in his dederit, aut fauorem, ſeu ſcienter defenſauerit eundem: in illis caſibus de prædictis, in quibus excommunicationem per iam editos canones non ſubiret, huius noſtræ conſtitutionis auctoritate (non ob[illegible] ante quacunq; conſuetudine, quam reputamus ap[illegible]obante ſacro concilio potius corruptelam) anath[illegible] mucrone percuſſus, à quo nequeat, niſi per ſummum pontificem (præterquam in articulo mortis) abſolui. A f[illegible]dis inſuper, locationibus, officiis, & beneficiis ſpi[illegible]bus ſiue temporalibus, quæ ab eccleſia, cui ſic offen[illegible] præeſt epiſcopus, obtinet, cadat hoc ipſo, ac ad eandem eccleſiam liberè reuertantur. Ipſius filii per maſ[illegible] lineam deſcendentes lineam vſq; ad generationem ſe[illegible]ndam (omni ſpe diſpenſationis adempta) reddantur ipſo facto inhabiles ad eccleſiaſtica beneficia in ciuitate diœceſi, in quibus idem epiſcopus præſidet ob[illegible] Terra quoque ipſius (dum tamen vltra vnam di[illegible] non contineat) vſq; ad condignam ſatisfactione[illegible] dem. Necnon *b* locus aut loca, in quibus captus epi[illegible]pus detinebitur, quandiu detentio ipſa in ei[illegible]dem d[illegible]uerit, eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto. Quod ſi eiuſdem duas diœceſes, vel vltra cōtineat, diœ[illegible] micilii principalis ipſius *c*, & illa etiam, in qua delictum commiſſum, ſi ſua ſit, & duę aliæ quę [illegible] ſunt eidem loco magis vicinæ, interdicto ſubiaceant prædicto. Et quia eo maior erit ipſius confuſio, qu[illegible] fuerit culpa patentior, quouſq; dignam *d* ſati[illegible]actionem præſtiterit, per omnes illius loci, in quo co[illegible] ſum eſt facinus, necnon ciuitatum, & diœceſ[illegible] eccleſias quibuslibet diebus dominicis, & feſtiuis [illegible] ſatis campanis, & candelis accenſis excommunica[illegible] publicè nuncietur. Et cùm abſoluendus fuerit ſu[illegible] ter & idoneè caueat, quòd inferendæ pœnæ parebit auxiliante domino pœnitentiam peraget iniung[illegible] Ciuitas autem, quæ præmiſſa, vel eorum aliquod [illegible] piſcopum ſuum commiſerit interdicto (donec ſat[illegible] rit) ſubiaceat memorato. Poteſtas verò, conſi[illegible] linus, ſcabini, aduocati, conſules, rectores & offi[illegible] ipſius, quocunq; nomine cenſeantur, in præmiſſis [illegible] pabiles exiſtētes, ſimiliter excommunicationis ſen[illegible] tiæ, à qua (niſi vt præmittitur) nō valeant abſolui [illegible] obtinere beneficium, ſint ſubiecti. Quæ *e* omnia ta[illegible] magis in epiſcoporum interfectoribus ſunt ſe[illegible]uan[illegible] quanto in eos ſeuerior, quam in præfatos pœna [illegible] exurgere, & grauioris indignationis aculeus deſæuire.

Excuſat rigorem dicens, quòd grauiores pœnæ deberent imponi. Ioan. Andr.

Nec ſuper hæc quiſquā miretur, quòd præmiſſa [illegible] petrantibus pœnas nō inferimus grauiores licet, cum (quod dicere pudet) hæc proh dolor frequenter occurrat

a *De intellectu huius clement. vide Ioannem [illegible] tract. de libert. eccleſ. part. 2. quæſt. 1.* b *al. ita. necnon [illegible] aut localia, in quibus, &c.* c *al. ita: & illa etiam terr[illegible] qua, &c.* d *al. condignam.* e *al. ita: quæ etiam tanto magis, &c.*

mul-

multiſque graſſantibus opus eſſet exemplo, & ex dignitate aſcenſi pœnam meriti deceat offendentis. Epiſcopi enim dicuntur ſanctiſſimi, Chriſti legati exiſtunt, ſpiritales ſunt patres, noſtrique fratres coepiſcopi, columnæ comprobantur eccleſiæ: quare grauem oporteret eſſe pœnam culpæ violantis dignitatem tantæ præeminentiæ adæquandam. Volumus tamen ad præſens in pœnarum exaggeratione temperare rigorem: ad pœnaualia proceſſuri, ſi proteruitatem delinquentium hoc expoſcere videamus.

Repetit ius antiquum de abſoluto in mortis articulo, qui ſanatus reincidat, ſi non ſatisfaciant. Ioan. And.

Sane ſi quis in aliquo caſuum prædictorum fuerit ab excommunicationis ſententia in mortis articulo abſolutus, niſi poſtquam priſtinæ reſtitutus fuerit ſanitati, quàm citò commodè poterit conſpectui Romani Pontificis ſe præſentare curauerit, eius mandatum a humiliter recepturus, prout iuſtitia ſuadebit: in eandem excommunicationis ſententiam reincidat ipſo facto. Quamuis enim ſuper hoc ſatis plenè in iure alibi ſit prouiſum: ne tamen aliquis in hoc ex ignorantia iuris ſe ſatagat excuſare, hoc expreſſe præmiſſis duximus annectendum.

CAP. II.

Procurantes capi viros eccleſiaſticos, vt renuncient beneficiis, vel vt citati non vadant ad curiam: præter pœnam excommunicationis, quam per canones antiquos incurrunt, ſi ſint prælati, à perceptione fructuum per triennium ſunt ſuſpenſi, inferiores verò beneficiis ſunt priuati: Eandem pœnam incurrunt ipſi citati, qui ſe capi procurant. Reſignatio etiam ſic facta non tenet, etiam ſi per prælatos recepta fuerit, vel ratificata hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

MVltorũ ad nos grauis querela deduxit, quòd nonnulli obtinentes temporale dominium viros ſæpe eccleſiaſticos capere, captoſque donec ſua reſignent beneficia, aut ne citati ad apoſtolicam ſedem ab homine, vel à iure venire ad ipſam valeant, auſu detinere ſacrilego non verentur: citatos eoſdem in exitu eorum diſtrictum b, vt plurimum capientes. Conſiderantes igitur, quantum ex his tam noſtro, & apoſtolicæ ſedis honori, quàm perſonarum eccleſiaſticarum quieto, & proſpero ſtatui non ſine damnata exempli pernicie derogetur: ſacro approbante concilio ſtatuimus, vt præter ſententiam canonis, quam facientes, & fieri procurantes præmiſſas incurrere dignoſcuntur, procurantes ipſi perſonæ eccleſiaſticæ exiſtentes: à perceptione fructuũ eccleſiarum ſuarum ſi fuerint prælati, triennio ſint ſuſpenſi. Quòd ſi inferiores extiterint, eo ipſo obtentis beneficiis ſint priuati: Illis pœnam incurſuris eandem, qui ne citati (vt præmittitur) ad ſedem apoſtolicam veniant, ſed vt ſe ſub obtentu huiuſmodi à veniendo excuſent à poteſtate ſeculari ſe capi (vt interdum contigiſſe audiuimus) procurarint. Sane reſignationes beneficiorum modo ſupradicto extortas (licet à reſignantium ipſorum prælatis receptæ, aut ratæ habitæ fuerint) nullius omnino decernimus c eſſe firmitatis: Locorum ordinariis iniungentes, vt poſtquam eis conſtiterit aliquos ſibi ſubiectos pœnam & ſententiam incurriſſe, præmiſſas ipſas publicare non differant: executionique debitæ (prout ad eos pertinuerit) demandare.

CAP. III.

Excommunicat religioſos mendicantes tranſgreſſores conſtitutionis Bonifac. de exceſſ. prælat. ca. vnic. lib. 6. Item omnes religioſos, qui in ſermonibus, vel alibi proferunt aliqua, vt retrahant à ſolutione decimarum: quarum ſolutionem certis diebus & in confeſſionibus ſuadere tenentur ſub certis pœnis, quas incurrunt: Niſi fiat ſuis, quorum monaſteriis, vel eccleſiis, competat perceptio decimarum. Ioan. And.

Idem.

CVpientes eos, quos ad obſeruantiam iuſtitiæ, virtutum præmia non inducunt, tam adiectarum exaggeratione pœnarum, quàm adiiciendarum de nouo formidine a temerariis auſibus refrænare, tranſgreſſores conſtitutionis, quæ religioſis mendicãtibus domos ad habitandum, vel loca quæcunque de nouo recipere, recepta hucuſque mutare, vel ea transferre in alios cuiuſuis alienationis titulo interdicit. Illos a etiam religioſos, qui aliqua vt audientes à decimarum eccleſiis debitarum ſolutione retrahant, in ſermonibus ſuis, vel alibi proferre præſumunt: excommunicationis ſubiacere ſententiæ decernimus ipſo facto.

Et quia niſi fiat, quod bonum eſt, à malo abſtinere non ſufficit, religioſis omnibus iniungimus ſub obteſtatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, vt quoties populo prædicabunt in prima dominica, quarta & vltima quadrageſimæ, & in feſtis Aſcenſionis dominicæ, Pentecoſtes, Natiuitatis beati Ioannis Baptiſtæ, Aſſumptionis, & Natiuitatis beatiſſimæ virginis Mariæ matris Dei audientes expreſſè ſtudeant informare, ſi ab eccleſiarum rectoribus, vel vicariis, aut loca tenentibus eorundem requiſiti fuerint. Necnon & iis quorum confeſſiones audient conſcientiam facere, quòd decimas ſoluere non omittant. Quòd ſi fortè in prædicationibus hoc ipſum ſupradictis diebus ſuadere ſcienter omiſerint, per ſuperiores eorum grauiter arguantur. Quibus etiam ſuperioribus in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipimus, vt contra taliter omittentes ſtatuta pœnalia faciant, ſecundum quæ ſic acriter puniant tranſgreſſores, quòd pœna eorum ſit cæteris in exemplum: Conſtitutione bonæ memoriæ Gregorij Papæ decimi b prædeceſſoris noſtri circa hæc edita in ſuo nihilominus robore duratura. Qui verò ſcienter poſtpoſuerint confitentibus conſcientiam facere de ſoluendis huiuſmodi decimis, ab officio prædicationis tamdiu maneant ipſo facto ſuſpenſi, donec confitentibus ipſis (ſi hoc ipſum ſibi dicendi commodè facultatem habuerint) conſcientiam fecerint: Exinde excommunicationis incurſuri ſententiam ipſo facto, ſi prædicare præſumpſerint prædicta negligentia (vt præmittitur) non purgata. Ad c religioſos tamen monaſteriorum, vel rectores eccleſiarum decimas percipientium nolumus hoc extendi.

Excommunicat violatores Decreti de ſepult. lib. 6. & abſolutionem Papæ reſeruat. hoc d. Ioan. And.

Sane temerarios violatores cõſtitutionis illius, quæ religioſis & clericis ſecularibus prohibet, ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interpoſita, ſeu alias promittendum inducant vt ſepulturam apud eorum eccleſias eligant, vel iam electam vlterius immutent: ſimilem ſententiam (pœna in dicta conſtitutione contenta in ſuo perdurante robore) incurrere volumus ipſo facto ab alio, quàm à ſede apoſtolica (præterquam in mortis articulo) nullatenus abſoluendos: nullis priuilegiis, aut ſtatutis cuiuſcunque tenoris exiſtans, ſuper his valituris.

---

a *al. mandatum.* b *al. ita: fueram diſtrictum, &c.* c *Vide c. abbas quod met. cauſ. & l. qui in carcerem. ff. quod met. cauſ. Font.*

a *Vnde Concil. Trident. ſeſſ. 25. de reform. ca. 12.* b *In manuſcripto codice, legitur noni.* c *In antiquioribus codicibus etiam impreſſis conſtanter legitur ita: ad religioſos tamen monaſteriorum vel eccleſiarum decimas percipientium. &c.*

DE POENITENTIIS ET REMIſſionibus.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Damnatis ad mortem hoc petentibus, pœnitentia concedi debet: nec valet contraria conſuetudo. Secundo, locorum ordinarios ad hoc exequendum excitat: ibi, Locorum. h. d. Ioan. And.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

CVm *a* ſecundum ſtatuta canonica vltimo deputandis ſupplicio, negari (ſi petant) non debeat pœnitentiæ ſacramentum, abuſum damnabilem in quibuſdam partibus contra hoc introductum aboleri omnino volentes: iuſtitiarios omnes & dominos temporales, vt ab huiuſmodi deſiſtant abuſu hortamur in domino, & obſecramus per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti: Locorum ordinariis nihilominus iniungentes, vt eos ad hoc cùm primum commodè poterunt diligenter monere, & (ſi neceſſe fuerit) eccleſiaſtica cenſura compellere non omittant.

CAP. II.

Repetit concilium generale, de quæſtoribus non admittendis, ſine literis apoſtolicis vel diœceſanorum. Et addit per d. ſ. ſanos literas apoſtolicas prius examinari. h. d. Ioan. And.

Idem.

ABuſionibus, *b* quas nonnulli eleemoſynarum quæſtores in ſuis proponunt prædicationibus, vt ſimplices decipiant, & aurum ſubtili vel fallaci potius ingenio extorqueant ab eiſdem: cùm in animarum cedat *c* periculum, & ſcandalum plurimorum, viam (prout eſt nobis poſſibile) præcludere cupientes, iuxta ſtatuta *d* concilij generalis duximus prohibendum diſtrictè, ne quæſtores aliqui (niſi apoſtolicas vel diœceſani epiſcopi literas exhibuerint) quomodolibet admittantur, nec permittantur (cùm ſolùm ipſis competat indulgentias ſibi conceſſas inſinuare populo, & charitatiua poſtulare ſubſidia ſuppliciter ab eodem) vllatenus ipſi populo prædicare, nec aliud exponere, quàm quod in literis continebitur ſupradictis. Literas quoq; apoſtolicas diœceſani epiſcopi (ne quid fraudis committi valeat per eaſdem) antequam admittant quæſtores ipſos examinent diligenter.

Ponit octo reprehenſibiles actus quæſtorum, quos fieri prohibet: & contraria priuilegia reuocat. Ioan. And.

Ad hæc cum aliqui ex huiuſmodi quæſtoribus, ſicut ad noſtram audientiam eſt perlatum, non ſine multa temeritatis audacia, & deceptione multiplici animarũ, indulgentias populo motu ſuo proprio de facto concedant, ſuper votis diſpenſent, à periuriis, homicidiis, & peccatis aliis ſibi confitentes abſoluant, malè ablata incerta (data ſibi aliqua pecuniæ quantitate) remittant, tertiam, *e* aut quartam partem de pœnitentiis iniũctis relaxent, animas tres, vel plures parentũ vel amicorum illorum, qui eleemoſynas eis conferunt, de purgatorio (vt aſſerunt mendaciter) extrahant, & ad gaudia paradiſi perducant, benefactoribus locorum, quorum quæſtores exiſtunt, remiſſionem plenariam peccatorum indulgeant, & aliqui ex ipſis eos à pœna, & à culpa (vt eorum verbis vtamur) abſoluant.

Nos abuſus huiuſmodi, per quos cenſura vileſcit eccleſiaſtica, & clauium eccleſiæ auctoritas ducitur in contemptum omnimode aboleri volentes: ea per quoſcunq; quæſtores fieri vel attentari de cætero diſtrictius inhibemus: Omnia & ſingula priuilegia, ſi qua ſuper præmiſſis, vel eorum aliquo ſiue aliquibus locis, ordinibus vel perſonis quæſtorum huiuſmodi quomodocunque *a* conceſſa (ne ipſorum prætextu ſit eis materia, talia vlterius præſumendi) auctoritate apoſtolica, quantum ad præmiſſa penitus reuocantes.

Delinquentes quæſtores per epiſcopos puniri præcipit, non obſtantibus priuilegiis. h. d. Ioan. And.

Quæſtores autem, qui deinceps in præmiſſis vel aliquo præmiſſorum deliquerint, vel alias etiam quibuſcunque ſuis priuilegiis abuſi fuerint, ſic per locorum epiſcopos puniri volumus (nullo prorſus eiſdem quæſtoribus in hac parte priuilegio ſuffragante) quòd à ſuis temerariis auſibus, qui vbique (vt communis habet aſſertio) nimium excreuerunt, pœnæ formidine propenſius compeſcantur.

DE SENTENTIA EXCOMmunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti.

TITVLVS X.

CAP. I.

Religioſi etiam exempti violantes interdictum poſitum per ſedem apoſtolicam vel ordinarium loci, vel generalem ceſſationem diuinorum factam per prouinciale concilium, vel eum, qui hoc poſſit, ſeruatam per cathedralem, vel matricem eccleſiam loci, excommunicati ſunt ipſo facto: Non obſtantibus priuilegiis, conuentionibus, conſuetudinibus & ſtatutis: & reſpectu pendentia. h. d. Ioan. And.

Clemens V. *in Concilio Vienenſi.*

EX *b* frequentibus prælatorum querelis accepimus, & noſipſi experientia certa probauimus, in minoribus conſtituti, quod plerunque religioſi nunc patenter cenſuris noſtris fucatis, & friuolis innitentes, tunc latenter eccleſiarum ſuarum ianuis perforatis, aut in eis factis feneſtris, ſeu modis aliis exquiſitis non abſque damno cathedralium, & parochialium eccleſiarum & ſcandalo plurimorum, dirumpendo neruum eccleſiaſticæ diſciplinæ, ciuitatum, terrarum, & aliorum generalia locorum interdicta præſumptione damnabili violare præſumunt. Nos igitur in ſancta Dei eccleſia, cui (diſponente Domino) præſidemus: quæ quidem vnica eſt, & vnum Deum prædicat atque colit, vnam fidem firmiter & ſimpliciter confitetur, vniformitatem (quantum cõmode poſſumus) conſeruare volentes: circa interdictorum obſeruantiam prædictorum auctoritate ſedis apoſtolicæ, vel à locorum ordinariis poſitorum, de fratrum noſtrorum conſilio diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus religioſi, quicunque tam exempti quàm non exempti, cuiuſcunque ordinis & conditionis exiſtant, cùm cathedralem vel matricem, ſeu parœcialem *c* loci eccleſiam illa viderint, aut ſciuerint obſeruare (non obſtantibus quibuſcunque appellationibus, antea etiam ad eandem ſedem, vel alium, ſeu alios interiectis, & aliis obiectibus, quibuſcunque) abſque dolo & fraude eum moderatione, tam decretalis Alma, inuiolabiliter *d* conſeruent. Alioquin non ſeruantes, excommunicationis ſententiæ, hoc ipſo volumus ſubiacere. Quod etiam in interdictis, & in ceſſationibus à diuinis indictis per prouincialium conciliorum ſtatuta, vel ipſorum auctoritate, cum maius ſit prouinciale concilium, quàm ſingularis prælati prouinciæ, ac iudicium integrum, quod plurimorum ſententiis comprobatur, volumus obſeruari. In ceſſationibus verò generalibus à diuinis, ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex conſuetudine, vel alias capitula, collegia,

a *Vide notata per Doct. in c. 2. ext. de furtis.* b *Quæſtorum nomen & vſum omnino abſtulit Concil. Trid. ſeſſ. 21. de reform. c. 9.* c *al. cedant.* d *al. ſtatutum.* e *al. ita: tertiam aut quartam partem aliis de pœnitentiis, &c.*

a *al. quoquomodo.* b *Not. ex verbo frequentibus quod iura adaptantur ad ea quæ frequenter emergunt de hoc, de deſpon. impub. literas Zabarel.* c *Hæc duo verba: ſeu parochialem deſunt in vetuſtioribus exemplarib. etiam impreſſis.* d *al. ſtatuta inuiolabiliter conſeruent.*

vel

vel canonicus ſecularium, aut regularium eccleſiarum ſibi vindicat (quia ipſos hoc vnico lumine ad repellendas iniurias eis factas priuare nolumus, nec debemus) idem intelligimus obſeruandum. Ipſi verò ſint diligenter attenti, vt ſtatuta Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum ſuper his edita, diligenter obſeruent. Porrò hanc *a* ſanctionem ad pendentia extendimus non obſtantibus priuilegiis, conuentionibus, ſtatutis, & conſuetudinibus quibuslibet, quæ contra præmiſſa, ſeu aliquod præmiſſorum religioſis ipſis in nullo volumus ſuffragari.

CAP. II.

Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare diuina, vel qui per præcones faciunt, nunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent, ne publice excommunicati vel interdicti ſuper hoc, per illos, qui miſſas celebrant, moniti eccleſias exeant, & ipſi nominatim moniti, qui non exeũt, excommunicati ſunt, & per papam abſoluendi. h. d. Ioan. And.

Idem.

GRauis ad nos prælatorum querela perduxit, quòd nobiles *b* quidam, & Domini temporales (terris eorum eccleſiaſtico ſuppoſitis interdicto) nedum in locorum ſuorum capellis, ſed & in collegiatis & aliis inſignium locorum eccleſiis miſſas, & alia diuina officia publicè, & ſolenniter faciunt celebrari. Ad officia eadem celebranda, nunc hos, nunc illos vocantes, & interdum (quod eſt deterius) compellentes: hisque non contenti exceſſibus, per campanarum non ſolum pulſationem, ſed & voce præconia populos etiam interdictos, vt (interdicti non obſtante ſententia) ad audiendas miſſas huiuſmodi veniant, faciunt euocari. Nonnulli quoque ipſorum ſuis plerunque ſubiectis, ne (licet excommunicationis, vel interdicti ſententia publicè ſint nodati) de eccleſiis, dum in ipſis miſſarum celebrantur ſolennia, inſtantibus, etiam celebrantibus exeant, præcipere non verentur: Ex quo frequenter contingit quòd (non ſine Dei offenſa clerique, ac populi ſcandalo) ipſa miſſarum ſolennia remaneant inexpleta. Ne igitur exceſſus ſic graues excedentium impunitate trahantur ab aliis in exemplũ, præſumptores præfatos, qui in locis interdicto ſuppoſitis, quenquam de cætero diuina celebrare officia, quomodolibet cogere: Aut qui modo prædicto, ad officia eadem audienda aliquos excommunicationis præſertim vel interdicti ligatos ſententia euocare: Seu, qui ne excommunicati publicè, aut interdicti de eccleſiis, dum in ipſis miſſarum aguntur ſolennia, à celebrantibus moniti, vt exeant prohibere: *c* Necnon excommunicatos publicè & interdictos, qui in ipſis eccleſiis nominatim à celebrantibus, vt exeant moniti remanere præſumpſerint, excommunicationis ſententia (à qua per ſedem duntaxat apoſtolicam poſſint abſolui) ſacro approbante concilio innodamus.

CAP. III.

Fratres minores ſi tempore interdicti recipiunt in ſuis eccleſiis ad diuina fratres, & ſorores tertij ordinis, excommunicati ſunt, nec priuilegia iuuant. h. d. Ioan. And.

Idem.

CVm ex eo, quòd religioſi viri fratres minores in ſuis recipiunt eccleſiis ad audienda diuina officia tempore interdicti, fratres & ſorores de ordine tertio (quem B. Franciſcus inſtituit) exiſtentes, qui continentes, ſeu de pœnitentia nuncupantur, ſcandalum aliorum, qui ab his excluduntur, mentibus generetur, cenſura videlicet eccleſiaſtica & minoris auctoritatis interdicti ſententia reputetur. Eiſdem fratribus minoribus diſtrictius inhibemus, ne de cætero aliquem, vel aliquos prædictorum (etiam ſi ſuper hoc, hi vel illi priuilegiis quibuſcunq; muniti extiterint, quæ ipſis in nullo prorſus, quo ad hoc volumus ſuffragari) ad diuina in ſuis eccleſiis tempore interdicti quoquomodo admittant. Quod ſi fecerint, eo ipſo excommunicationis ſententiæ ſe nouerint ſubiacere, à qua per alium, quàm per Romanum Pontificem, vel ſatisfactione præuiſſa, per locorum epiſcopos (quos auctoritate apoſtolica fungi volumus in hac parte) abſolutionis beneficium nequeant obtinere.

CAP. IIII.

Si Papa etiam ſcienter excommunicato participat, illum per hoc non abſoluit, niſi exprimat hoc ſe velle. Et ſi ſcienter ſub titulo dignitatis aliquem nominet vel honoret, per hoc illum in dignitate non approbat. Ioan. And.

Idem.

SI ſummus Pontifex ſcienter etiam excommunicato participet literis, verbo, vel oſculo, ſeu alio quouis modo: ipſum per hoc abſoluere nulla ratione cenſetur, niſi ſe velle forſitan exprimat illũ ex hoc pro abſoluto haberi. Similiter quoque, ſi quem ſub titulo cuiuslibet dignitatis, ex certa etiam ſcientia, verbo, conſtitutione, vel literis nominet, *a* honoret, ſeu quouis alio modo tractet: per hoc in dignitate illa ipſum approbare non intelligitur, aut quicquam ei tribuere noui iuris.

DE VERBORVM SIgnificatione.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Declaratur in aliquibus c. Exiit. eod. tit. lib. 6. præſertim an fratres minores teneantur ad obſeruationem eorum omniũ, quæ in regula ſub verbo imperatiui modi ponantur: deinde multa inſeruntur, ad quæ fratres ipſi obligantur. Et conſequenter eorum nonnulli exceſſibus prolixe diſcuſſis, de electione miniſtri ipſorum luculentiſſime tractatur.

Clemens V. in Concilio Vienenſi.

EXiui de paradiſo, dixi rigabo hortum plantationum: ait ille cœleſtis agricola qui verè fons ſapientiæ, verbum Dei à Patre in patre manens genitum in æterno, nouiſſimè diebus iſtis (fabricante ſancto ſpiritu) in vtero virginis caro factum, exiuit homo ad opus arduum redemptionis humani generis peragendum: exemplar *b* ſe dando cœleſtis vitæ præbens hominibus ſemetipſum. Verùm quia plerunque mortalis vitæ ſolicitudinibus preſſus homo, mentis aſpectum ab exemplatis huiuſmodi intuitu *c* diuertebat: verus noſter Salomon in ſolio militantis eccleſiæ hortum voluptatis inter cæteros quendam fecit, à procelloſis mundi fluctibus elongatum, in quo quietius ac ſecurius vacaretur contemplandis, ſeruandiſque huiuſmodi operibus exemplatis in hunc mundum introiuit ipſe, vt rigaret ipſum fœcundis aquis ſpiritualis gratiæ & doctrinæ. Hic hortus ſiquidem eſt fratrum minorum ſancta religio, quæ muris regularis obſeruantiæ firmiter vndique circunclu'a, intra ſe ſolo contenta Deo, adornatur abunde nouellis plantationibus filiorum. Ad hunc veniens dilectus Dei filius mortificantis pœnitentiæ myrrham metit cum aromatibus, quæ ſuauitate mira vniuerſis odorem attrahentis ſanctimoniæ circunfundunt. Hæc eſt illa cœleſtis vitæ forma & regula, quam deſcripſit ille confeſſor Chriſti eximius ſanctus Franciſcus, ac ſeruandam à ſuis filiis verbo docuit, pariter & exemplo. Qui vero dictæ ſanctæ regulæ profeſſores, ac æmulatores deuoti,

a *alias: porrò hanc etiam ſanctionem, &c.* b *Nobiles qui dicantur & cur ita vocentur, late docet Tiraquell. tract. de Nobilitate c. 2.* c *In manuſcripto, ita: prohibere, vel etiam impedire, necnon, &c.*

a *Vide Felinum in rubr. proœmij Gregoriani, & in c. cum vigeſimum de offi. delegat.* b *alias: exemplar ſequendo cœleſtis, &c.* c *al. contuitu.*

vt & alumni & veri filij tanti partis affectabant, ſicut & feruenter affectant, ad purum, & ad plenum præmiſſam regulam firmiter obſeruare: attendentes quædam, quæ dubium poterant afferre ſenſum in ipſius regulæ ſerie contineri, pro ipſorum declaratione habenda recurrerunt prudenter olim ad apicem apoſtolicæ dignitatis, [a] vt certificati per ipſam, cuius pedibus etiam per ipſam regulam ſunt ſubiecti, poſſent domino (pulſis cunctis dubiis) cum plena charitate conſcientiæ deſeruire. Horum autem piis, ac iuſtis ſupplicationibus, plures prædeceſſores noſtri Roman. Pontif. ſucceſſiuè (ſicut dignum erat) applicantes aures & animum, declarauerunt ea, quæ dubia videbantur: ediderunt non nulla, & aliqua conceſſerunt, ſicut expedire videbant fratrum conſcientiis, ac puræ obſeruantiæ ſtatus. Verum, quia plerunque vbi culpa non eſt, eam timere ſolent conſcientiæ timoratæ, quæ in via Dei quodcunque deuium expaueſcunt, non ſunt ad plenum ex dictis declarationibus dictorum omnium fratrum conſcientiæ quietatæ, quin circa aliqua ad regulam, ipſorumq; ſtatum pertinentia, dubitationum in ipſis fluctus aliqui generentur & oriantur, ſicut & aures noſtras plerieſ, & de quam pluribus in publicis & priuatis conſiſtoriis eſt perlatum. Quapropter per ipſos fratres nobis extitit humiliter ſupplicatum, quatenus prædictis dubiis, quæ occurrerunt, & quæ poſſunt occurrere in futurum, adhibere opportuna declarationis remedia, de benignitate ſedis apoſtolicæ curaremus.

Nos igitur, cuius animus ab ætate tenera pia deuotione efferbuit ad huiuſmodi profeſſores regulæ, & ad ordinem ipſum totum: nunc autem ex communi cura paſtoralis regiminis, quam immeriti ſuſtinemus, ad ipſos fouendos, dulcius & attentius gratioſis fauoribus proſequendos, tanto procuramus ardentius, quanto frequentius intenta mente reuoluimus fructus vberes, quos ex eorum exemplari vita, & ſalutari doctrina, toti vniuerſali eccleſiæ continuè cernimus prouenire, tam pia ſupplicantium intentione commoti ad peragendum diligenter quod petitur, ſtudia noſtra duximus conuertenda: ipſaque dubia, per plures archiepiſcopos & epiſcopos, & in theologia magiſtros, & alios literatos, prouidos, & diſcretos examinari fecimus diligenter. Cùm igitur [b] in primis ex eo, quod in dictæ regulæ principio habetur: Regula & vita fratrum minorum hæc eſt, ſcilicet, Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctum Euangelium obſeruare, in obedientia viuendo ſine proprio & in caſtitate. Item infra: Finito vero anno probationis [c] recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam iſtam ſemper & regulam obſeruare. Item circa finem regulæ, paupertatem, & humilitatem, & ſanctum Euangelium Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod firmiter promiſimus obſeruemus: Fuit hæſitatum, an fratres eiuſdem ordinis ad omnia, tam præcepta quàm conſilia euangelij, ex profeſſione ſuæ regulæ teneantur. Quibuſdam dicentibus, quod ad omnia, aliis autem aſſerentibus, quòd ad ſola illa tria conſilia, videlicet viuere in obedientia, in caſtitate, & ſine proprio, ad ea quæ ſub verbis obligatoriis ponuntur, in regula obligantur: Nos circa hunc articulum prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, ipſumque articulum, quo ad aliquid clarius proſequentes dictæ hæſitationi duximus reſpondendum, quòd cùm votum determinatum [d] cuiuslibet habeat cadere ſub certo, vouens regulam non poteſt dici teneri ex vi voti huiuſmodi ad ea conſilia euangelica quæ in regula non ponuntur. Et quidem B. Franciſci conditoris regulæ, hæc probatur fuiſſe intentio ex hoc, quòd quædam euangelica conſilia in regula poſuit aliis prætermiſſis. Si enim per illud verbum, Regula & vita fratrum minorū hæc eſt, &c. Intendiſſet eos ad omnia conſilia euangelica obligare, ſuperflue & nugatorie quædam eorum (ſuppreſſis cæteris) in regula expreſſiſſet. Cùm autem natura termini reſtrictiui hoc habeat, quod ſic excludit ab ipſo extranea, quod cuncta ad ipſum pertinentia concludit. Declaramus & dicimus, quòd dicti fratres non ſolum ad illa tria vota nudè & abſolutè accepta, ex profeſſione ſuæ regulæ obligantur, ſed etiam tenentur ad ea omnia implenda, quæ ſunt pertinentia ad hæc tria prædicta, quæ regula ipſa ponit. Nam ſi hæc tria prædicta tantum præcisè & nude promittentes ſe ſeruare regulam viuendo in obedientia, caſtitate, & ſine proprio, & non etiam ad omnia contenta in regula, quæ hæc tria modificant, arctarentur: pro nihilo & vanè proferrentur hæc verba, Promitto ſemper hanc regulam obſeruare: ex quo ex his verbis nulla obligatio naſceretur. Nec tamen putandum eſt, quòd B. Franciſcus profeſſores huius regulæ, quantum ad omnia contenta in regula modificantia tria vota, ſeu ad alia in ipſa expreſſa intenderit, æqualiter eſſe obligatos: quin potius apertè diſcreuit, quod quo ad quædam ipſorum ex vi verbi tranſgreſſio eſt mortalis, & quo ad quædam alia non. Cùm ad quædam ipſorum verbum apponat præcepti, vel æquipollentis eidem, & quo ad aliqua verbis aliis ſit contentus. Item quia præter ea, quæ expreſſè verbo præcepti, ac exhortationis, ſeu monitionis ponuntur in regula: nonnulla verbo imperatiui modi negatiuè vel affirmatiuè appoſito inferuntur, hactenus extitit dubitatum, an tenerentur ad iſta, vt ad habentia vim præcepti. Et quia (vt intelleximus) non minuitur hoc dubium, ſed augetur ex eo, quòd felicis recordationis Nicola Papa tertius [a] prædeceſſor noſter noſcitur declaraſſe, quòd fratres ipſi ex profeſſione ſuæ regulæ ſunt adſtricti ad ea conſilia euangelica, quæ in ipſa regula præceptoriè vel inhibitoriè, ſeu ſub verbis æquipollentibus exprimuntur: & nihilominus ad eorum omnium obſeruantiam, quæ in ipſis eadem regula verbis obligatoriis indicuntur: ſupplicauerunt prædicti fratres, vt ad ipſorum conſcientias ſeruandas [b] declarare, quæ horum cenſeri debeant, præceptis æquipollentia ac obligatoria dignaremur. Nos itaque, qui in ſynceris horum conſcientiis delectamur: attendentes, quòd in iis, quæ animæ ſalutem reſpiciunt, ad vitandos graues remorſus conſcientiæ pars ſecurior eſt tenenda: [c] dicimus, quòd licet fratres non ad omnium, quæ ſub verbis imperatiui modi ponuntur in regula, ſicut ad præceptorum, ſeu præceptis æquipollentium obſeruantiam teneantur. Expedit tamen ipſis fratribus ad obſeruandam puritatem regulæ & rigorem, quod ad ea ſicut ad æquipollentia præcepti ſe nouerint obligatos, quæ inferius annotantur. Vt autem hæc, quæ videri poſſunt æquipollentia præceptis ex vi verbi, vel ſaltem ratione materiæ, de qua agitur, ſeu ex vtroque ſub compendio habeantur declaramus, quòd illud, quod ponitur in regula, de non habendo plures tunicas, quàm vnam cum caputio, & aliam ſine caputio. Item, de non portandis calceamentis, & de non equitando extra caſum neceſſitatis. Item, quòd fratres vilibus induantur. Item, quod ieiunare à feſto

a Cap. exiit § penult. eod. tit. lib. 6. Font. b Vide Concil. Trident. ſeſſ. 25 tit. de regularibus & monialibus c. 1. c Vide Concil. Trident. ſeſſ. 25 tit. de regularibus & monialibus ca. 15. d Vide D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 2. 3. & 5.

a In antiquis Codicib. etiam impreſſis conſtanter legitur, ita: Nicolaus Papa IIII. & decretalis exiit de qua loquitur iſte text. quæ habetur eod. tit. lib. 6. etiam tribuitur Nicolao IIII. in antiquioribus & emendatioribus exemplaribus ſicut in hac editione obſeruatum eſt. b al. ſeruandas, id clarificandas, ſiue ad ſerenitatem & tranquillitatem deducendas c ad hæc vide c. conſilium. & gl. de obſeru. ieiun. & innocen. de ſponſal. c. ex litteris 34. q. 2.

omnium

omnium ſanctorum vſque ad Natale Domini,& in ſextis feriis teneantur. Item, quòd clerici faciant diuinum officium, ſecundum ordinem ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Item, quòd miniſtri & cuſtodes pro neceſſitatibus infirmorum, & fratribus induendis ſolicitam curam gerant. Item, quòd ſi quis fratrum in infirmitatem ceciderit, alij fratres debent ei ſeruire. Item, quòd fratres non prædicent in epiſcopatu alicuius epiſcopi, cùm ab eo illis fuerit contradictum. Item, quòd nullus audeat penitus populo prædicare, niſi à generali miniſtro vel aliis, quibus ſecundum declarationem prædictam id competit, fuerit examinatus, approbatus, & ad hoc inſtitutus. Item, quòd fratres qui cognoſcerent ſe non poſſe præmiſſam regulam ſpecialiter obſeruare, debeant & poſſint ad ſuos miniſtros recurrere. Item, quòd omnia quæ ponuntur in regula ad formam habitus, tam nouitiorum, quam etiam profeſſorum, necnon ad receptionis modum ac profeſſionem ſpectantia, niſi recipientibus, quo ad habitum nouitiorum (ſicut dicit regula) ſecundum Deum aliter videantur. Hæc, inquam, omnia ſunt a fratribus, tanquam obligatoria obſeruanda. Item ordo communiter ſenſit, tenet & tenuit ab antiquo, quòd vbicunque ponitur in regula hoc vocabulum, Teneantur: obtinet vim præcepti: & obſeruari debet à fratribus ſicut tale. Cæterum quia Chriſti confeſſor prædictus agendorum, ac ſeruandorum circa recipiendos ad ordinem miniſtris & fratribus modum præbens: dixit in regula, quòd caueant fratres & eorum miniſtri, ne ſint ſoliciti de rebus ſuis temporalibus, vt liberè faciant de eis, quicquid ipſi à Domino fuerit inſpiratum: licentiam tamen habeant ipſi miniſtri mittendi eos, ad aliquos Deum timentes, ſi conſilium requiratur, quorum conſilio ſua bona pauperibus erogentur. Dubitauerunt & dubitant multi fratrum, an liceat ipſis de bonis ingredientium quicquam recipere ſi donetur, & ſi ad dandum perſonis & conuentibus poſſint eos inducere ſine culpa: ſi etiam ad diſponendum de diſtributione rerum talium debeant ipſi miniſtri, ſeu fratres dare conſilium, vbi ad conſulendum alij, quàm ex ipſis, ad quos ingreſſuri mittantur, poſſint idonei inueniri. Nos autem conſiderantes attente intendiſſe ſanctum Franciſcum, ſuæ regulæ profeſſores, quos fundauerant in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ipſorum ingredientium per dicta verba ſpecialiter & totaliter elongare: vt quantum eſt ex parte fratrum ipſorum receptio ad ordinem ſancta & puriſſima appareret, & ne aliquo modo occultum viderentur habere ad bona eorum temporalia, ſed ad ipſos tantum diuino ſeruitio mancipandos: dicimus a de cætero debere tam miniſtros, quàm fratres cæteros à dictis inductionibus ad ſibi dandum, & ſuaſionibus, necnon & dandis circa diſtributionem conſiliis abſtinere: cùm per hoc ad timentes Deum ſtatus alterius mitti debeant non ad fratres, vt verè cunctis pateant eſſe tam ſalubris inſtituti patrum ſtudioſi, zelatores ſeduli & perfecti. Cum verò facere de rebus ſuis, quod Dominus inſpirabit, ipſamet regula ingredientibus liberum velit eſſe: non videtur, quin liceat eis recipere, conſideratis ſcilicet eorum neceſſitatibus, & moderaminibus declarationis iam dictæ, ſi quid de bonis ſuis intrans, ſicut & cæteris pauperibus per modum eleemoſynæ liberè velit dare. Cauere tamen in acceptione oblatorum talium decet fratres, ne ex receptorum quantitate notabili præſumi poſſit ſiniſter oculus contra ipſos. Præterea cùm dicatur in regula, quòd Illi, qui iam promiſerunt obedientiam, habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam ſine caputio, qui habere voluerint. Item, quòd fratres omnes veſtimentis vilibus induantur: Noſq; prædicta verba declarauimus æquipollere præceptis: volentes hæc determinari plenius, dicimus quantum ad numerum tunicarum, quod pluribus vti non licet: niſi in neceſſitatibus, quæ haberi poſſunt ex regula, ſecundum quod hunc paſſum memoratus prædeceſſor noſter plenius declarauit: Vilitatem autem veſtium, tam habitus, quàm interiorum tunicarum illam intelligi debere dicimus, quæ ſecundum conſuetudinem, vel conditionem patriæ debeat, quantum ad colorem panni, & precium vilitatis merito reputari. non enim quo ad regiones omnes poteſt determinatus vnus modus in talibus aſſignari. Huiuſmodi etiam vilitatis iudicium miniſtris & cuſtodibus, ſeu guardianis duximus committendum, eorum ſuper hoc conſcientias onerantes: ita tamen, quòd ſeruent in veſtibus vilitatem. Quorum etiam miniſtrorum, cuſtodum, & guardianorum iudicio eodem modo relinquimus, pro qua neceſſitate poſſint ipſi fratres calceamenta portare. Deinde, cum duobus temporibus annotatis in regula, ſcilicet à feſto omnium ſanctorum, vſque ad natiuitatem Domini, & maximè quadrageſimæ, in quibus ieiunare tenentur, inſeratur in eadem regula: Aliis autem temporibus non teneantur, niſi ſexta feria ieiunare: & ex hoc voluerunt aliqui dicere, quòd dicti ordinis fratres non tenentur, niſi ex condecentia ad alia ieiunia, quàm ad iſta: declaramus debere intelligi eos nõ teneri ad ieiunium aliis temporibus, præterquam in ieiuniis ab eccleſia conſtitutis: non eſt enim veriſimile, quòd vel inſtitutor regulæ, vel etiam cõfirmator abſoluere ipſos intenderit à ſeruandis illis ieiuniis, ad quæ de communi ſtatuto eccleſiæ obligantur cæteri Chriſtiani. Porrò cùm dictus ſanctus, volens fratres ſuos ſuper omnia à denariis, ſeu pecunia eſſe totaliter alienos, præcepit firmiter fratibus vniuerſis, vt nullo modo denarios, vel pecuniam recipiãt per ſe vel per interpoſitam perſonam: iſtumq; articulum declarans idem prædeceſſor noſter, caſus & modos poſuerit, quibus ſeruatis à fratribus non poſſint dici, nec debent per ſe, vel per alium pecuniæ receptatores contra regulam, vel ſui ordinis puritatem, dicimus fratres teneri cauere ſummoperè, quòd pro aliis cauſis, & ſub modis aliis, quàm ponat dicti prædeceſſoris noſtri declaratio, ad dantes pecunias ſiue deputatos nuncios non recurrant: ne (ſi ſecus ab ipſis attentatum fuerit) tranſgreſſores præcepti & regulæ, meritò poſſint dici. Nam vbi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expreſſè non conceditur, intelligitur denegatum. Quocirca quæſtus omnis pecuniæ, ac oblationum pecuniarum receptio in eccleſia, vel alibi, cippi vel trũci ordinati ad offerentium, ſeu donantium pecunias reponendas, necnon & quicunque recurſus alius ad pecunias, ſeu habentes ipſas, qui per declarationem prædictam non conceditur, hæc inquam omnia ſunt eis ſimpliciter interdicta. Cùm etiam recurſus ad amicos ſpeciales expreſsè tantum in duobus caſibus, ſecundum regulam concedatur, videlicet, pro neceſſitatibus infirmorũ, & fratribus induendis: idque piè & rationabiliter conſiderata neceſſitate vitæ ad alias neceſſitates fratrum pro tempore occurrentes, ceſſantibus eleemoſynis, ſeu etiam ingruentes, ſæpedictus prædeceſſor noſter duxerit extendendum: Attendant fratres præfati, quòd pro nullis cauſis aliis, quàm prædictis vel ſimilibus in via vel alibi recurrere licet eis ad amicos huiuſmodi: ſiue ſint dantes pecunias, ſeu deputati per ipſos, ſiue nuncij vel depoſitarij, ſeu alio quouis nomine appellentur, etiam ſi conceſſi per eandem declarationem modi, circa pecuniam integrè ſeruarentur. Denique cum idem confeſſor ſummè affectauerit ſuæ regulæ profeſſores, totaliter eſſe abſtractos ab affectu & deſiderio terrenorum, & ſpecialiter a pecunia & eius vſus totaliter expertos, ſicut probat prohibitio de recipienda pecunia, in regula ſæpius repetita: curare fratres vigilanter neceſſe eſt, quòd cùm

a *Aliàs, ita: dicimus omnino debere tam miniſtros, &c.*

LIII 3

ex cauſis prædictis & modis ad habentes pecunias deputatas pro ipſorum neceſſitatibus recurrere, oportebit, ad tenentes ipſas quicunq; hi fuerint principales, vel nuncij in omnibus ſic ſe gerant, quòd ſe cunctis oſtendant in dictis pecuniis (ſicut nec habent) penitus nil habere. Quapropter præcipere, quòd & qualiter pecunia expendatur, computumq́ue exigere de expenſa, eam quomodocunque repetere ſiue deponere, aut de bonis facere capſulã pecuniæ, vel eius clauem deferre, hos actus & conſimiles ſibi fratres illicitos eſſe ſciant. Prædicta enim facere ad ſolos dominos pertinet, qui dederunt, & eos, quos ipſi deputauerunt ad hoc ipſum. Proinde cùm vir ſanctus, paupertatis præmiſſæ in regula modum exprimens dixerit in eadem: Fratres nihil ſibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: ſed tanquam peregrini & aduenæ in hoc ſeculo in paupertate, & humilitate domino famulantes vadant pro eleemoſyna confidenter. Sicque declaratum extitit per nonnullos prædeceſſores noſtros Romanos Pontifices hanc expropriationem intelligi debere tam in ſpeciali, quàm etiam in communi, propter quod & rerum omnium conceſſarum, oblatarum, & donatarum fratribus (quas & quarum vſum facti, ſcilicet ordini vel a ipſis fratribus licet habere) proprietatem & dominium in ſe, & Romanam eccleſiam receperunt, dimiſſo ipſis fratribus in eis tantummodo vſu facti ſimplicis: Ad noſtrum fuerunt deducta examen, quæ in ordine fieri dicebantur, & videbantur prædicto voto & puritati ordinis repugnare: videlicet, vt ea proſequamur ex ipſis, quæ remedio credimus indigere, quòd ſe inſtitui hæredes non ſolum ſuſtinent, ſed procurant. Item, quòd reditus annuos recipiunt interdum in tam notabili quantitate, quòd conuentus habentes totaliter inde viuunt. Item, quòd cum ipſorum negocia, etiam pro rebus temporalibus in curiis agitantur, aſſiſtunt aduocatis & procuratoribus, & ad inſtigandum eoſdem ſe ibidem perſonaliter repræſentant. Item, quòd executiones vltimarum ſuſcipiunt voluntatum, & gerunt, ſeque intromittunt quandoq; de vſurarum vel malè ablatorum diſpoſitionibus, ſeu reſtitutionibus faciendis. Item, quòd alicubi non ſolum exceſſiuos hortos, ſed etiam vineas magnas habent: de quibus tã de oleribus, quàm de vino multum colligitur ad vendendum. Item, quòd temporibus meſſium, vel vindemiarum ſic copioſè granum, & vinum mendicando, vel aliunde emendo colligũtur à fratribus, & in cellariis & granariis reconduntur, quod per anni reſiduum, abſq; eorum mendicatione poſſunt tranſigere vitam ſuam. Item, quod eccleſias vel alia ædificia faciũt, vel procurant fieri in quantitate & curioſitate figuræ & formæ, ac ſumptuoſitate notabiliter exceſſiua, ſic quòd non videntur habitacula pauperum, ſed magnatum. Paramenta etiam eccleſiaſtica in pleriſq; locis tam multa habent, & tam notabiliter precioſa, quòd excedunt in his magnas eccleſias cathedrales. Equos inſuper, & arma eis oblata in funeta lib. recipiunt indiſtinctè. Tamen communitas fratrum & ſpecialiter rectores ipſius ordinis aſſerebant, quòd prædicta, ſeu plura ex ipſis in ordine non fiebant, quòd & ſi qui reperiuntur rei in talib. rigidè puniuntur, necnon contra talia, ne fiant, ſunt facta pluries ab antiquo ſtatuta in ordine multum ſtricta. Cupientes igitur nos ipſorum fratrum prouidere conſcientiis, & cuncta dubia (quantum poſſibile nobis eſt) de ipſorum pectorib. remonere, ad prædicta modo qui ſeqoitur reſpondemus. Cùm enim ad veritatem vitæ pertineat, vt id, quod exterius agitur, interiorem mentis diſpoſitionem & habitum repræſentet: neceſſe habent fratres, qui ſe expropriatione tanta à temporalibus abſtraxerunt, ab omni eo, quod dictæ expropriationi eſſet, vel poſſet videri contrarium, abſtinere. Quia igitur in ſucceſſionibus tranſit non ſolum vſus rei, ſed & dominium ſuo tempore in hæredes. Fratres autem præfati nihil ſibi in ſpeciali acquirere, vel eorum ordini poſſunt etiam in communi. Declarando dicimus, quod ſucceſſionum huiuſmodi, quæ etiam ex ſui natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia mobilia & immobilia ſe extendunt (conſiderata ſui puritate voti) nullatenus ſunt capaces. Nec licet eis valorem hæreditatum talium, vel tantam earum partẽ, quòd præſumi poſſet hoc in fraudem fieri, quaſi ſub modo & forma legati ſibi dimitti facere, vel ſic dimiſſa recipere, quin potius iſta ſic fieri ab ipſis ſimpliciter prohibemus. Cumq; annui reditus inter immobilia cenſeantur à iure, ac huiuſmodi reditus obtinere paupertati, & mendicitati repugnet: nulla dubitatio eſt, quod prædictis fratribus reditus quoſcunque, ſicut & poſſeſſiones, vel eorum a etiam vſum (cum eis non reperiatur conceſſus) recipere vel habere (conditione conſiderata ipſorum) non licet. Amplius cùm non ſolum quod malum eſſe dinoſcitur, ſed & omne, quod ſpeciem habet mali, ſit à viris perfectis ſpecialiter euitandum: Ex talibus autem aſſiſtentiis in curiis & inſtigationibus, cùm de rebus agitur in ipſorum commoda conuertendis, creduntur veriſimiliter ex iis, quæ foris patent (de quibus habent homines foris iudicare) in ipſis rebus fratres b aſſiſtentes aliquid quærere tanquam ſuum: nullo modo debent huiuſmodi voti, & regulæ profeſſores ſe talibus curiis & litigioſis actibus immiſcere, & vt teſtimonium habeant ab iis, qui foris ſunt, & puritati ſatisfaciant voti ſui, ac euitetur per hoc ſcandalum proximorum. Verumetiam cum dicti ordinis fratres, non ſolum à receptione, proprietate, dominio, ſiue vſu ipſius pecuniæ, verumetiam à contrectatione qualibet ipſius, & ab ea ſunt penitus alieni, quemadmodum ſæpedictus prædeceſſor noſter in declaratione huiuſmodi regulæ planè dixit: Cumq; dicti ordinis profeſſores pro nulla re temporali poſſunt in iudicio experiri, prædictis fratribus non licet, nec competit, quin potius (conſiderata ſui puritate ſtatus) debent ſibi ſcire interdictum, quòd huiuſmodi executionibus, & diſpoſitionibus ſe exponant: cum hæc ſæpius abſq; litigio & contrectatione, vel adminiſtratione pecuniæ nequeant expediri. Veruntamen in his exequendis dari conſilium ipſorum ſtatui non obſiſtit, cùm ex hoc ipſis circa bona temporalia nulla iuriſdictio, ſiue actio in iudicio, ſiue diſpenſatio tribuatur. Licet verò non ſolum ſit licitum, ſed & multum conueniens rationi, quòd fratres, qui in laboribus ſpiritualibus orationis & ſtudij ſedule occupantur, hortos & areas habeant competentes ad recollectionem, vel recreationem ſui, & interdũ ad ſeipſos poſt labores huiuſmodi corporaliter deducendos, necnon ad habenda neceſſaria hortalicia pro ſeipſis: habere tamen hortos aliquos, vt colantur, ac olera ac alia hortalicia precio diſtrahantur necnon & vineas, repugnat ſuæ regulæ, & ordinis puritati, ſecundum quod dictus prædeceſſor declarauit, ac etiam ordinauit: quod ſi talia ad vſus proximè dictos, vt puta agrúm, vel vineam ad colendum, & conſimilia fratribus legarentur, per omnem modum fratres à receptione talium abſtinerẽt: cùm etiam præmiſſa habere, vt precium fructuum ſuis temporibus habeatur, c ad naturam & formam prouentuum appropinquet. Rurſus cùm prædictus ſanctus tam in exemplis vitæ, quam verbis regulæ oſtenderit ſe velle, quòd fratres ſui, & filij diuinæ prouidentiæ innitentes, ſuos in Deum iacerent cogitatus, qui volucres cœli paſcit, quæ non congregant in horrea, nec ſeminant, nec metunt: non eſt veriſimile voluiſſe ipſum eos habere gra-

a *alitas: vel ipſis.*

a *al. earum.* b *al. ita: fratres & aſſiſtentes, &c.* c *alias, habeant.*

naria.

maria, vel cellaria, vbi quotidianis mendicationibus deberent ſperare poſſe tranſigere vitam ſuam. Et idcirco non ex timore leui relaxare a ſe debent ad congregationes & conſeruationes b huiuſmodi faciendas: ſed tunc tantum cùm eſſet multum credibile ex iam experta, quod non poſſent vitæ neceſſaria aliter inuenire. Hoc autem miniſtrorum, & cuſtodum ſimul, & ſeparatim in ſuis adminiſtrationibus & cuſtodiis (cùm guardiani & duorum de conuentu loci diſcretorum ſacerdotum, & antiquorum in ordine fratrum conſilio & aſſenſu) duximus iudicio relinquendum, eorum ſuper hoc ſpecialiter conſcientias onerantes. Hinc eſt etiam, quòd cum vir ſanctus fratres ſuos in paupertate ſumma ac humilitate fundare voluerit, quod ad affectũ pariter & effectum, ſicut ferè regula tota clamat, conuenit ipſis, quòd nullo modo deinceps fieri faciant, vel fieri ſuſtineãt eccleſias, vel alia quæcunq; ædificia, quæ (conſiderato fratrum inhabitantium numero) exceſſiua in multitudine & magnitudine debeat reputari: Ideoque volumus, quòd vbique in ſuo ordine deinceps temperatis & humilibus ædificiis ſint contenti, ne huic tantæ paupertati promiſſæ, quod patet oculis, contrarium foris clamet. Quamuis etiam paramenta & vaſa eccleſiaſtica ad honorem diuini nominis ordinentur, propter quem omnia fecit ipſe Deus: tamẽ qui abſconditorum eſt cognitor, ad animum ſibi miniſtrantium reſpicit principaliter, non ad manum: nec per illa ſibi vult ſeruiri, quæ ſuorum ſeruitorum cõditioni & ſtatui diſſonarent, propter quod ſufficere debent eis vaſa & paramenta eccleſiaſtica decentia in numero, & in magnitudine ſufficientia competenter. Superfluitas autem, aut nimia precioſitas, vel quæcunque curioſitas in his, ſeu aliis quibuſcunque non poteſt ipſorum profeſſioni, vel ſtatui conuenire: cum enim hæc ſapiant theſaurizationem, ſeu copiam, paupertati tãtæ, quo ad humanum iudicium, derogant manifeſtè. Quapropter præmiſſa ſeruari à fratribus volumus, & mandamus. Circa equorum verò & armorum oblationes, illud decernimus in omnibus, & per omnia obſeruandum, c quod per declarationem prædictam in pecuniariis noſcitur eleemoſyniis definitum. Ex præmiſſis autem ſuccreuit non parum ſcrupuloſa quæſtio inter fratres: videlicet, vtrũ ex ſuæ profeſſione regulæ obligentur ad arctum & tenuem, ſiue pauperem vſum rerum. Quibuſdam ex ipſis credentibus & dicentibus, quòd ſicut quo ad dominiũ rerum habent ex voto abdicationem arctiſſimam, ita ipſis quo ad vſum arctitudo maxima & exilitas eſt indicta. Aliis in contrarium aſſerentibus, quòd ex profeſſione ſua ad nullum vſum pauperem, qui non exprimatur in regula, obligãtur: licet teneantur ad vſum moderatum temperantiæ, ſicut & magis ex condecenti, quàm cæteri Chriſtiani. Volentes itaque conſcientiarum prædictorum fratrum prouidere quieti, & his altercationibus finem dare: declarando dicimus, quòd fratres minores ex profeſſione ſuæ regulæ ſpecialiter obligantur ad arctos vſus, ſeu pauperes, qui in ipſorum regula continentur, & eo obligationis modo, ſub quo continet, ſeu ponit regula dictos vſus. Dicere autem, ſicut aliqui aſſerere perhibentur, quòd hæreticum ſit tenere vſum pauperem includi vel non includi, ſub voto euangelicæ paupertatis præſumptuoſum & temerarium iudicamus. Demum, quia ex eo, quod dicta regula per quos & vbi fieri debeat miniſtri generalis electio tradens, nullam fecit de miniſtrorum prouincialium electione vel inſtitutione penitus mentionem, oriri ſuper hoc poterat dubitatio inter fratres: Nos volentes poſſe ipſos clarè ac ſecurè procedere in omnibus factis ſuis: declaramus, ſtatuimus etiam & ordinamus in hac conſtitutione in perpetuum valitura, vt cùm alicui prouinciæ de miniſtro fuerit prouidendum, ipſius miniſtri electio a penes capitulum prouinciale reſideat, quam idem capitulum die ſequenti, qua fuerit congregatum facere teneatur. Ipſius autem electionis confirmatio ad miniſtrum pertineat generalem. Et ſi quidem ad electionem huiuſmodi, per formam ſcrutinij procedatur (& votis in diuerſa diuiſis) electiones plures in diſcordia celebrari contingat: illa, quæ à maiori parte capituli numero (nulla zeli vel meriti collatione aut conſideratione habita) fuerit celebrata, exceptione ſeu contradictione quacunque alterius partis non obſtante, per dictum generalem miniſtrum de conſilio diſcretorum de ordine (prius tamen ex officio, prout ſpectat ad ipſum diligenti examinatione præmiſſa) confirmetur vel etiam infirmetur, prout eis ſecundum Deum viſum fuerit expedire. Et ſi fuerit infirmata, ad capitulum prouinciale electio huiuſmodi reuertatur. Cæterùm, ſi capitulum memoratum die prædicta miniſtrum eligere prætermittat: extunc miniſtri prouincialis prouiſio ad generalem miniſtrum liberè deuoluatur. Verùm ſi miniſtro prædicto & capitulo generalibus ex certa, manifeſta, ac rationabili cauſa videretur aliquando in prouinciis vltramarinis Hyberniæ, ſeu Græciæ, ſeu Romæ, in quibus hactenus alius prouidendi modus dicitur ex cauſa certa & rationabili fuiſſe ſeruatus, expedire miniſtrum prouincialem per miniſtrum generalem, cum proborum ordinis conſilio potius, quàm per capituli prædicti electionem præfici in prouinciis Hyberniæ, etiam vltramarinis irrefragabiliter: In Romana verò vel Græcia, quando miniſter dictæ prouinciæ moreretur, vel abſolueretur citra mare: illa vice ſeruetur abſq; dolo, partialitate & fraude (ſuper quo eorum conſcientias oneramus) quod ſuper hoc dictus miniſter cum dictorum proborum conſilio duxerit ordinandum. In deſtitutione verò dictorum miniſtrorum prouincialium, ſeruari volumus, quod ſuper hoc hactenus de ipſo ordine extiterit obſeruatum. Cæterùm ſi contingeret eoſdem miniſtro generali carere, per vicarium ordinis fiat ſuper hoc, quod faciendum fuerit per eundem miniſtrum vſquequo prouiſum fuerit de generali miniſtro. Porrò, ſi quid de huiuſmodi miniſtro prouinciali ſecus attentari fortè contigerit, illud in ipſo facto ſit irritum & inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum declarationum, dictorum commiſſionis, reſponſionis, prohibitionis, ordinationis, mandati, conſtitutionum, iudicationum, & voluntatum infringere, vel ei ei auſu temerario contraire. Si quis autem, &c.

CAP. II.

Determinat & declarat, quid ſignificent hæc verba inſerta in iudicialibus commiſſionibus, quæ fiunt à principe vel à iure: ſcilicet, quòd procedatur ſimpliciter & de plano, & ſine ſtrepitu & figura iudicij. Ioan. And.

Idem *Clemens* b *V.*

SÆpe contingit, quòd cauſas committimus, & in earum aliquibus ſimpliciter, & de plano ac ſine ſtrepitu & figura iudicij procedi mandamus: de quorum ſignificatione verborum à multis contenditur, & qualiter procedi debeat, dubitatur. Nos autem dubitationem huiuſmodi (quantum nobis eſt poſſibile) decidere cupientes, hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, vt iudex, cui taliter cauſam committimus, neceſſariò libellum non exigat, litis conteſtationem non poſtulet, in tempore etiam feriarum ob neceſſitates hominum indultarum a iure procedere valeat, amputet dilationum materiã, litem quanto poterit faciat breuiorem, exceptiones, appellationes dilatorias, &

a *al. laxare.* b *al. obſeruationes.* c *al. ſeruandum.*

a *De modo electionis facienda vide nouiſſimè ſancita in Conc. Trid. ſeſſ. 25. tit. de regularib. & monialibus, c. 6.* b *Hæc duo verba, Clemens V. abſunt a vetuſtioribus codicibus.*

ſtuſtratorias repellẽdo, partium aduocatorum, & procuratorum contentiones & iurgia, teſtiumque ſuperfluam multitudinem refrænando. Non ſic tamen iudex litem abbreuiet, quin probationes neceſſariæ, & defenſiones legitimæ admittantur. Citationem verò, ac præſtationem iuramenti de calumnia vel malitia, ſiue de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commiſſionem huiuſmodi intelligimus non excludi. Verùm quia iuxta petitionis formam pronunciatio ſequi debet, pro parte agentis, & etiam rei: ſi quid petere voluerit, eſt in ipſo litis exordio petitio facienda, ſiue ſcriptis, ſiue verbo: actis tamen continuò (vt ſuper quibus poſitiones & articuli formari debeant, poſſit haberi plenior certitudo, & vt fiat definitio clarior) inſerenda. Et quia poſitiones ad faciliorem expeditionem litium, propter partium confeſſiones, & articulos ad clariorem probationem vſus longæuus in cauſis admiſit: Nos vſum huiuſmodi obſeruari volentes, ſtatuimus, vt iudex ſic deputatus à nobis (niſi aliud de partium voluntate procedat) ad dandum ſimul vtroſque terminum dare poſſit, & ad exhibendum omnia acta & munimenta, quibus partes vti volunt in cauſa poſt dationem articulorum diem certam, quandocunque ſibi videbitur, valeat aſſignare, eo ſaluo, quòd vbi remiſſionẽ fieri contingeret, pro teſtibus producendis poſſint etiam inſtrumenta produci, aſſignatione huiuſmodi non obſtante. Interrogabit etiam partes, ſiue ad earum inſtantiam, ſiue ex officio vbicunque hoc æquitas ſuadebit. Sententiam verò definitiuam (citatis ad id, licet non peremptoriè partibus) in ſcriptis, & (prout magis ſibi placuerit) ſtans vel ſedens proferat: etiam (ſi ei videbitur) concluſione non facta, prout a ex petitione & probatione, & aliis actitatis in cauſa fuerit faciendum. Quæ omnia etiam in illis caſibus, in quibus per aliam conſtitutionem noſtram, vel aliàs procedi poteſt ſimpliciter, & de plano, ac ſine ſtrepitu & figura iudicij, volumus obſeruari. Si tamen in præmiſſis caſibus ſolennis ordo iudiciarius in toto, vel in parte non contradicentibus partibus obſeruetur, non erit proceſſus propter hoc irritus, nec etiam irritandus. Data. Auinion. xiij. Kalend. Decembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

a *In antiquioribus etiam impreſſis conſtanter legitur, vt prout ex petitione & probatis & aliis, &c.*

Clementinæ conſtitutiones accuratè caſtigata, cum ſummariis admodum familiaribus ſinuntur.

EXTRAVAGANTES SEV CONSTITVTIONES VIGINTI, A IOHANNE PAPA XXII. EDITAE.

DE ELECTIONE ET ELECTI poteſtate.

TITVLVS PRIMVS.

CAPITVLVM PRIMVM.

Electi, qui pro ſuorum electionum negocio ad curiam venire tenentur, etiam ſede vacante non tenentur de neceſſitate in ipſa curia moram trahere: & licet alibi morentur, nullum eis præiudicium generatur. facit clem. Ne Romani. §. fin. eod. tit.

AD Onus apoſtolicæ ſeruitutis ſuperna diſpoſitione vocati, ambiguitates ex quibus poſſent eccleſiis damnoſa prouenire, diſpendia tollere cupientes, de poteſtatis plenitudine, ac fratrum noſtrorum conſilio ordinamus, quòd quibuſcunque electis qui ad ſedem apoſtolicam venire, vel mittere tenebantur, ac ipſorum electionum inſtructoribus, qui in veniendo ad ſedem ipſam, & ſe præſentando ipſa ſede vacante, vel non vacante ſeruauerũt tempora à canonibus inſtituta (dummodo præſentialiter aſſint in ciuitate Lugdun. vel fuerint Auinione in Kalendis Octobris) vbicunque ſede vacante moram traxerint, nullum ipſis, ſeu eorum iuri præiudicium ex mora interim facta vbilibet generetur: ſed eorum iura circa electiones huiuſmodi hòc non obſtante perinde ſeruentur illæſa, ac ſi apud ſedem apoſtolicam moram traxiſſent. Non obſt. prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus quibuſcunque: quibus tamen quo ad alia nullum volumus præiudicium generari. Nulli ergo, &c. noſtræ ordinationis infringere, &c. Datum Lugduni viij. Idus Septembris, anno primo.

CAP. II.

Beneficio vacante, cuius fructus ad certum tempus debentur alicui annalia habenti, vel alij, qualiter debeant fructus ipſi diuidi inter ipſum annalia habentem, & beneficiatum: & diuiſione facta, curas ſit eiectio, hac declarat conſtitutio. Et poterit poni ſub tit. de reſcript. vel Ne ſed. va. vel. vt eccl. benefic. vel de verborum ſignific.

SVſcepti regiminis nos cura ſolicitat, vt quæ in eccleſiis non abſq; diſpendio miniſtrorum, & cultus detrimento

Digitized by Google

detrimento diuini ſeruari viderimus, per appoſitionem congrui moderaminis in melius reformemus. Cum itaque in nonnullis eccleſiis obſeruetur, & à longis retro temporibus fuerit obſeruatum, quòd fructus primi vel ſecundi, ac alterius cuiuſcunque ſequentis anni beneficiorum vacantium in eiſdem defuncto vel fabricæ, aut eccleſiis, vel perſonis habentibus annalia de conſuetudine, priuilegio, vel ſtatuto applicantur in totum: ita quòd illi, qui huiuſmodi beneficia canonicè obtinent, & ad quos aliàs de iure fructus ipſi ſpectare deberent, nihil inde percipiunt: vnde illud inconueniens ſequitur, quòd commodè nequeunt ad impendendum ſeruitium debitum reſidere in eccleſiis, in quibus beneficiati exiſtunt. Nos [a] de illo ſuper his remedio prouidere volentes, per quod hi & illi in fructuum prædictorum perceptione participent, & eccleſiæ debitis ſeruitiis non fraudentur: præſenti decreto ſtatuimus de fratrum noſtrorum conſilio, quod illi, qui fructus prædictos ſibi [b] hactenus integre vendicabant ex priuilegio, conſuetudine vel ſtatuto nihil exinde vltra ſummam, pro qua vnumquodq; beneficiorũ ipſorum conſueuit in ſolutione decimæ taxari, prætextu cuiuſuis priuilegij, conſuetudinis, vel ſtatuti quouis modo percipiant, ſed ipſius ſummæ perceptione dumtaxat ſint omnino contenti, totali reſiduo prædicta obtinentibus beneficia remanſuro: niſi forſan illi, qui fructus eoſdem ſoliti fuerunt (vt præfertur) cum integritate percipere, pro ſe maluerint ipſum habere reſiduum, & obtinentibus ipſa beneficia ſummam dimittere memoratam: quo caſu percipiendi, quod maluerint illis relinquimus optionem: ſic, quòd intra decem dies, poſtquam ſciuerint beneficia ipſa vacare, iis quibus annalia [c] ipſa debentur ex priuilegio, conſuetudine, vel ſtatuto, vel ipſorum annalium [d] collectores, quam partem habere voluerint, an ſcilicet decimæ taxationē, vel illa dimiſſa reſiduum, nulla ſubhaſtatione præmiſſa eligere teneantur. Quam electionem, ſi intra dictos decem dies non fecerint (vt dictum eſt) ex tunc ad eum, cuius eſt beneficium, huius optio vel electio transfeat ipſo iure. Et hoc in eccleſiis & partibus illis, in quibus beneficia maiora, & alia quæ ad ſolutionem decimæ ſunt taxata, volumus obſeruari: in illis verò eccleſiis & partibus, in quibus decimarum taxatio non eſt facta, ſeruetur quòd fructus & obuentiones beneficij tunc vacantis, quod, decimam ſoluere conſueuit, per medium diuidantur: quorum medietatem habeat is cui annalium [f] per alterum de prædictis modis perceptio eſt conceſſa. Reliquam verò medietatem percipiat ille, cui beneficium eſt conceſſum, pro ſuſtentatione ſua, & aliis eccleſiæ oneribus ſupportandis. Quòd ſi alter de prædictis præfata medietate noluerit eſſe contentus, altero contentari volente, pars nolentis tranſeat ad volentem: [g] & volens fructus & obuentiones illius beneficij percipiet vniuerſos, eidem beneficio congruè faciens deſeruiri, ac eius ſupportans onera conſueta. Et ſi quicquam aliquis prædictorum vltra præmiſſa perceperit, illudque his, ad quos pertinebit intra menſem non reſtituerit cum effectu: eoipſo ſi epiſcopus vel ſuperior prælatus fuerit, à pontificalibus & ingreſſu eccleſiæ ſit ſuſpenſus. Si autem capitulum, vniuerſitas, vel collegium, interdicto ſe nouerint (donec prædicta cum integritate reſtituerint) ſubiacere. Si verò aliqua ſingularis perſona eccleſiaſtica vel mundana id fecerit: excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto, à qua ſine reſtitutione præmiſſa, prætetquam in mortis articulo minimè abſoluatur: Non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis vel indulgentiis aut contrariis conſuetudinibus & ſtatutis iuramento [a] confirmatione ſedis apoſtolicæ, aut alia quacunque firmitate vallatis, quæ omnia, quo ad hoc auctoritate apoſtolica reuocamus, & nullius deinceps eſſe volumus firmitatis. Nulli ergo, &c. noſtræ conſtitutionis, reuocationis, ceſſationis, irritationis & voluntatis, &c.

a *Vide l. fundo. C. de omni agro deſer. lib. 11.* b *al. ibi.* c *al. annualia.* d *al. annualium.* e *al. quos.* f *al. annualium.* g *Vide l. ſi totam ff. de acquir. hære. l. hac ſcriptura & ſi ff. de condi. & demon. Font.*

DE MAIORITATE ET obedientia.

TITVLVS II.

CAPVT VNICVM.

Quia multi aſſumebant dominium, & ſe creari faciebant poteſtates & capitaneos in comitatu Sabina & aliis locis hic nominatis, quæ ſunt de patrimonio eccleſiæ Romanæ: inhibetur ne tales deinceps aſſumantur, neq; illis tanquam talibus obediatur: & quod nullus huiuſmodi præeminentiam ſibi audeat adſcribere ſine ſpeciali licentia ſedis apoſtolicæ. Et ſi ſint aliquæ ciuitates, quæ habeant ius eligendi tales capitaneos per ſedem apoſtolicam confirmandos, vetat papa, quòd ante confirmationem debitam nulla eis tanquam talibus præſtetur obedientia.

ECcleſiæ Romanæ ſuorumq; fidelium diſpendia diſſimulare non poſſumus, quin poſtquam nobis cognita fuerint, aduerſus ea opportunis remediis occurramus. Attendentes igitur grauia nocumenta, quæ nonnullis ciuitatibus, terris, caſtris, intra patrimonium beati Petri in Tuſcia, comitatum Sabinæ & terram Arnolphorum conſtitutis eidem eccleſiæ Romanæ ſubiectis, & perſonis ſingularibus eorundem, ex diuerſorũ tam nobilium, q̃ etiam aliorũ vſurpato regimine prouenerunt, & volentes ſuper hoc in poſterum eorum diſpendiis præcauere: Omnibus & ſingulis comitatibus, ſeu vniuerſitatibus, & ſingulis perſonis ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & locorum intra patrimonium, comitatum & terram prædictos conſtitutis, in quibus videlicet nobis, ſeu quibuſuis officialibus noſtris ius [b] competit deputandi vel inſtituendi poteſtates, capitaneos, dominos vel rectores aut officiales quoslibet alios, ne ipſe poteſtatem, capitaneum, dominum rectorem vel defenſorem, ſeu quemcunque alium officialem, quocunq; nomine cenſeatur, in ciuitatibus, caſtris, terris & locis prædictis, aut eorum aliquo eligere, aſſumere, vocare vel recipere, retinere aut iam electo vel aſſumpto vocato ſeu recepto, tanquam poteſtati ſeu capitaneo, rectori ſeu defenſori vel officiali obedire quoquo modo præſumant: néve taliter electus, aſſumptus, receptus ſeu vocatus, huiuſmodi poteſtariæ, capitaneatus, dominij vel rectoriæ, ſeu defenſariæ, aut quodcunque aliud cuiuſuis nominis officium recipere, acceptare, aſſumere vel gerere (niſi de noſtra & apoſtolicæ ſedis licentia ſpeciali) quomodolibet audeat: ſed aſſumptum omnino dimittat. Vbi verò ad communitates ſeu vniuerſitates, & ſingulares perſonas ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & locorum prædictorum, vel eorum aliquem ius competit eligendi poteſtatem, capitaneum, dominum, vel rectorem ſeu officialem quemlibet alium, qui per nos ſeu quoſuis officiales noſtros debeat aut conſueuerit confirmari, ne ante debitam confirmationem obtentam ipſe, vel earum aliquæ ſic electo tanquam poteſtati ſeu capitaneo, rectori vel defenſori ſeu officiali in quibuſuis obediant, néve taliter electus quouſque confirmationem habuerit (vt præfertur) huiuſmodi poteſtariæ, capitaneatus, dominij vel rectoriæ, ſeu defenſariæ, aut

a *Vide c. cum non deceat. de electio. lib. 6. & in verbo. paſta. Clem. dudum de ſepul.* b *Vide Conſtant. 26. diſt. & 13. q. 8. conuenior. de cleric. coniug. c. ex parte. in authen. quomodo oport. epiſc. colum. 1. in prin.*

cuiuſuis alterius nominis officio ſe immiſcere, vel illud gerere, aut exercere quouis modo præſumat, auctoritate apoſtolica diſtrictius inhibemus. Decernentes extunc irritum & inane, quicquid contra huiuſmodi inhibitionis tenorem contigerit attentari. Nulli ergo &c. noſtræ inhibitionis, & conſtitutionis infringere. Datum Auinioni 4 nonas Auguſti, Anno 2.

DE PRAEBENDIS ET dignitatibus.

TITVLVS III.

CAP. I.

Tempore huius cap. obtinentes plures dignitates, perſonatus, vel beneficia curam animarum habentia ex diſpenſatione, virtute illius non poterãt retinere, niſi vnum: & reliqua tenebantur reſignare verbaliter, & realiter eorum ordinario ſub teſtimonio publico intra menſem à tempore notitiæ huius ca. niſi fuiſſent cardinales aut regum filij. Illi autem, qui plura tenta ſine diſpenſatione obtinebant, poterant vltimum retinere, reliqua forma præſcripta & ſub eodem tempore reſignatũ. Qui verò deinceps tale habuerit beneficium, ſi cum illo ſecundum ſimile receperit, quàm primum illius poſſeſſionem habuerit, vel per eum ſteterit quo minus habeat, primum quo eſt ipſo iure priuatus, modo prædicto reſignare tenetur: aliàs vtrumq. perdit, & inhabilis fit ad ſacros ordines ſuſcipiendos, & ad quodcunq; beneficium habendum. Tandem, qui dicantur ordinarij, quantum ad præmiſſa, & quæ ſint beneficia curam animarum habentia, hic manifeſtatur. h. d. hæc extrauagans, quæ eſt notabilis, & multum practicabilis, & grauius obligat, quàm ca. de multa. eod. tit. in antiq. vt patet ad oculum.

Execrabilis quorundam tam religioſorum, quàm ſecularium ambitio, quæ ſemper plus ambiens eo magis fit inſatiabilis, quo ſibi amplius indulgetur, & improbitas importuna petentium à nobis, & prædeceſſoribus noſtris Romanis pontificibus non tam obtinuiſſe, quàm extorſiſſe plerunq; noſcuntur, quòd vnus interdum etiam ad vnum beneficium eccleſiaſticum minus idoneus, in diuerſis eccleſiis nedum vicinis, ſed etiam ab inuicem longè diſtantibus, imò nonnunquam in diuerſorum regnorum partibus ſituatis, duas aut tres, aut plures dignitates, perſonatus, officia ſeu prioratus, aut diuerſa eccleſiaſtica beneficia curam animarum habentia poſſit diſpenſatiuè (cùm aliàs non liceret de iure communi) recipere, & ſimul licite retinere. Vnde inter cætera inconuenientia, ſubſcripta ſequuntur, quòd videlicet interdum vnus, qui vnicum, quamuis modicum vix officium impleret ſufficienter, plurimorum ſibi vindicet ſtipendia, quæ multis literatis viris vitæ puritate ac teſtimonio bonæ famę pollentibus, qui mendicant, poſſent abundè ſufficere, æqua diſtributione collata, habentibus ipſa paratur vagandi materia, diuinus cultus minuitur, hoſpitalitas in ipſis beneficiis debita non ſeruatur. Et dum non ſunt ſui in vnaquaq; regione rectores, eccleſiarũ detrahitur commodis & honori, quæ carentes defenſorum auxilio in iuribus ſuis, & libertatibus multipliciter collabuntur, & ruinis patent ædificia nobilia quæ magnificentia extruxerat deceſſorum: & (quod amariùs eſt dolendum) animarũ cura negligitur, & vitiorum ſentibus fomentum periculosè præbetur. Nos itaq; tot malis tantiſque diſcriminibus occurrere cupientes, omnes & ſingulas diſpenſationes ſuper receptione aut retentione plurium dignitatum, perſonatuum, officiorum, prioratuum aut beneficiorum, quibus cura animarum ſit annexa, ſub quacunq; forma, vel expreſſione verborum à nobis, vel prædictis prædeceſſoribus cuicunque perſonæ conceſſas (Cardinalibus tamen ſanctæ Romanæ eccleſiæ, qui circa nos vniuerſali eccleſiæ ſeruiendo ſingularum eccleſiarum commoditatibus ſe impendunt, ac regum filiis, qui propter ſublimitatem eorum ac generis claritatem ſunt potioris prærogatiua gratiæ attollendi, duntaxat exceptis) deliberatione ſuper hoc cum fratrib. noſtris habita diligenti, de ipſorum conſilio, & ex certa ſcientia noſtra, in forma ſubſcripta duximus taliter moderandas, quòd per moderamen noſtrum effrenatam circa eaſdem perſonas talium beneficiorum multitudinem refrenemus: ipſique impetrantes fructu diſpenſationum huiuſmodi totaliter non fruſtrentur. a Statuimus itaque & de fratrum ipſorum conſilio ordinamus, quòd obtinentes nunc ex diſpenſatione legitima pluralitatem huiuſmodi dignitatum, perſonatuum, officiorum aut prioratuum ſeu beneficiorum, quæ aliàs abſq; diſpenſatione obtinere nequibant, vnum tantum ex dignitatibus, perſonatibus, officiis, prioratibus, eccleſiis vel beneficiis huiuſmodi, quibus cura imminet animarum, cum dignitate, perſonatu vel officio, prioratu, eccleſia, vel beneficio ſine cura, quæ habere maluerit, prætextu diſpenſationis ſufficientis circa id eiſdem indultæ poſſint licitè retinere. Quæ tamen teneantur eligere intra menſem numerandum à tempore notitiæ conſtitutionis iſtius: cæteris beneficiis cum cura, vel ſine cura, quæ ipſius diſpenſationis prætextu tenebant, & quę aliter non poterant de iure abſq; diſpenſatione licitè retinere, quæ nos extunc vacare decernimus, coram ordinario ſub teſtimonio publico intra idem tempus verbaliter, & realiter cum effectu dimiſſis: abſque eo quod ad illa nunquam ſine noua collatione ab eo qui facere poterit facienda redire, aut eorum adminiſtrationi ſe immiſcere præſumant. Alioquin tam his, quàm aliis omnibus beneficiis, quæ virtute huiuſmodi noſtri moderaminis retinere poterant (vt præfertur) ſint ipſo iure priuati, & prorſus inhabiles ad ſimilia beneficia obtinenda. Per hoc autem iis, qui dignitates, perſonatus, officia, vel alia beneficia, curam animarum habentia ex diſpenſatione, quæ ius b tribuat iuxta noſtram moderationem præſcriptam obtinent, & alia ſimilia beneficia noſtrarum, vel aliàs eorundem prædeceſſorum auctoritate literarum expectant: cum quibus eſt, vt illa cum vacauerint recipere, & vnà cum obtentis retinere licitè valeant, diſpenſatum, nolumus derogari, quin ea cùm vacabunt, intra dicti tẽporis ſpacium poſſint eligere, & dimiſſis aliis recipere in forma præſcripta, ac licitè retinere: pœnas ſimiles incurſuri, ſi huic noſtræ contraire præſumpſerint ſanctioni. Porrò, quia quorundam oculos ſic auaræ cupiditatis vitium excæcauit, quòd plurima talia beneficia ſimul abſque diſpenſatione canonica retinere præſumunt: Nos de illis præſenti decreto ſtatuimus, vt omnia & ſingula beneficia ſic detenta, illo tantum retento, quod vltimo receperunt, dummodo in eo ex collatione canonica competat ius eiſdem, intra tempus, vt præſcribitur, limitatum, verbo & facto ac ſine fraude coram ordinario ſub teſtimonio ſimiliter publico dimittere teneantur. Quod ſi non fecerint, etiam illo ſint ipſo iure priuati, in quo ius eis aliàs competebat: & inhabiles penitus ad quæcunque obtinenda eccleſiaſtica beneficia cenſeatur. Qui verò deinceps receperint dignitatem, vel perſonatum, ſeu officium, aut aliud beneficium animarum curam habens annexam: ſi anteà ſimile beneficium obtinebant, illud (quo ipſo iure poſtquam ſecundi poſſeſſionem habuerint, vel per eos omni dolo & fraude ceſſantibus, quo minus habeant, ſteterit, priuati noſcuntur) abſq; moræ diſpendio in ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo: Alioquin extunc ſint ipſo iure ſecundo priuati, & nedum ad ſacros ſuſcipiendos ordines, quin etiam ad habendum

a *al fraudentur* b *Not. tex. pro ſtatuto faciente mentionem de beneficiis, quæ iure obtinentur. nam in talis veniunt beneficia diſpenſatiuè retenta, per tex. hic Fant.*

quodcunq;

quodcunq; beneficium eccleſiaſticum inhabiles reputaretur. Quæ omnia & ſingula beneficia vacatura (vt præmittitur) vel dimiſſa noſtræ & ſedis apoſtolicæ diſpoſitioni de ipſorum fratrum conſilio reſeruamus: Inhibentes, ne quis præter Romanum pontificem quacunq; ſit ſuper hoc auctoritate munitus de huiuſmodi beneficijs diſponere, vel circa illa per viam permutationis, vel alias innouare quoquo modo præſumat. Nos enim, ſi ſecus actum ſeu attentatum fuerit, irritum decernimus & inane. Cæterum ordinarios intelligimus in caſibus ſupraſcriptis epiſcopos, in quorum ciuitatibus vel diœceſ. conſiſtunt beneficia ſeu aliquod eorum, quæ debent ſecundum præmiſſa dimitti, aut ipſi, qui ea debent dimittere, commorantur, vel eccleſiis cathedralibus vacantibus capitula earundem: & hi ea beneficia tam dimiſſis, quam (vt præmittitur) perditis, non, vel apoſtolicam ſedem certificare ſtudeant, quamprimum commode poterunt inſtante, vt de illis ſalubriter diſponere valeamus. Quantum autem ad modificationem attinet antè factam, illa duntaxat, & non alia beneficia eccleſiaſtica quocunq; nomine nuncupentur, curam animarum habere cenſemus, quæ parochias habent, in quibus eſt animarum cura, non per vicarios perpetuos, ſed per rectores aut miniſtros beneficiorum ipſorum vel illorum temporales vicarios exercenda: necnon & illa quorum miniſtris ratione beneficiorum huiuſmodi competit viſitare, inquirere, procurationes recipere, ſuſpendere, excommunicare, ſeu ab excommunicationis & ſuſpenſionis ſententiis abſoluere de conſuetudine vel de iure: iuribus aliis de animarum cura loquentibus in ſuo robore, quo ad cætera permanſuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum moderationis, ſtatutorum, conſtitutionum, reſeruationis, inhibitionis, & voluntatum infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ab beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Auinioni 13. Calend. Decembris, Anno a

DE CONCESSIONE PRAEbendæ, & eccleſiæ non vacantis.

TITVLVS IIII.

CAP. I.

Executores gratiarum & iudices cauſarum à ſede apoſtolica deputati in diœceſibus iam diuiſis procedere poſſunt, ſicut ante diuiſionem poterant Et congruè ponetur ſub hoc titulo, cùm loquatur de executoribus, de quibus frequens mentio habetur in tit. de conceſ. præben. lib. 6 patet in ca. Executor. ca. Si capitulo, & cap. Si ſolo Et potuiſſet ſituari ſub tit. de reſcript. vel de off. deleg. vel de parer.

SEdes a apoſtolica in ſuis actibus veritatem proſequens, lucem amans, libenter euitat nodoſæ ambiguitatis inuolucrum, illamq; ſibi ſemper in ſuis ordinationibus reſeruare cautelam intendit, vt de illis ita proueniat commodum, quòd aliis non immineat detrimentum.

Sanè pridem ad diuini cultus augmentum, & ad ſalutem populi, quem in nonnullis ciuitatibus ac diœceſibus ſic multiplicauit altiſſimus, quòd in eorum ſingulis ſingulorũ vultus nequibat (vt eum decet) vnicus paſtor inſpicere, ant alias partes boni paſtoris implere, ſalubriter intendentes, in ipſis diœceſibns, quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceſes duximus diuidendas, certas ciuitates, & eccleſias ereximus cathedrales, quarum ſingulis, proprias, diſtinctas & limitatas diœceſes iuſſimus aſſignari. Verùm quia plures res ante ordinationem ſeu diuiſionem noſtram huiuſmodi tam à nobis, quàm à prædeceſſoribus noſtris Romanis pontificibus apoſtolicas obtinuerunt literas ſuper beneficiis eccleſiaſticis in ipſis tunc integris diœceſ. vacaturis: quarum nonnullæ reſtant adhuc executioni mandandæ. Nos amouere volentes cuiuſuis dubitationis ſcrupulum, qui circa executionem gratiarum ſuper huiuſmodi beneficiis conceſſarum poſſet forſan incidere, & proinde conſiderantes attentius, quòd per ordinationem ſeu diuiſionem noſtram prædictam ius ad rem expectantibus dicta beneficia antea competens ex ratione mutari non debet, quin adeo efficax in diuiſis diœceſibus maneat, ſicut prius erat; auctoritate præſentium declaramus, quòd omnes, & ſingulæ gratiæ ſuper beneficiis vacaturis ante diuiſionem huiuſmodi in ipſis quondam integris diœceſibus à nobis, vel prædictis prædeceſſoribus perſonis quibuſcunque conceſſæ, tam in ipſis nunc diuiſis, quàm in aliis diœceſibus deciſis ab illis eiſdem modo, & forma poſſint ſuo ordine a per executores inde datos, & alios, ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci, quibus ante diuiſiones ſæpefatas poterant & debebant. Idem etiam declaramus, quo ad literas apoſtolicas iuſtitiam continentes: vt videlicet iudices dati per illas in cauſis quarumlibet perſonarũ, quæ nunc de huiuſmodi diœceſibus diuiſis exiſtunt, poſſint iuxta earum tenorem proinde procedere, ac ſi dictæ diœceſes, de quibus mentio in literis eiſdem habetur, integræ remanſiſſent. Nulli, &c,

CAP. II.

Nullus impediat capitula, archidiaconos, & alias perſonas in iuribus, quæ ſibi competebant in eccleſiis integris, quin illa iura percipiant poſt diuiſionem ipſarum ſicut antè ſoliti erant percipere. quoniam in beneficiis diuiſis habet quis eadem iura quæ habebat in integris: Et hoc cap. ſub. hoc tit. fuit poſitum, quoniam declarat præcedens, vt clarè patet Concor. cap. quia monaſterium. de relig. dom. in antiquis.

AD apoſtolatus noſtri peruenit auditum, quòd aliquorum eccleſiarum per nos ab aliis eccleſiis ex certis cauſis, quæ ad hoc noſtrum animum induxerunt, auctoritate apoſtolica diuiſarum, prælati & ſubditi capitulis, archidiaconis, & aliis perſonis eccleſiarum, à quibus ſupradictæ eccleſiæ ſunt diuiſæ, multipliciter iniuriari præſumunt, non permittentes eos vti iuriſdictionibus & iuribus ſuis, ſicut ante diuiſionem huiuſmodi vtebantur. Quia igitur intentionis noſtræ non extitit, nec exiſtit per diuiſionem epiſcopatuum eccleſiarum, à quibus diuiſiones factæ ſunt capitulis, archidiaconis, vel aliis perſonis velle aliquatenus derogare, niſi quatenus in diuiſionum huiuſmodi literis apoſtolicis continetur expreſsè: Nos præſentium auctoritate ſtatuimus vniuerſis prælatis, capitulis, & aliis quibuſcunque perſonis eccleſiaſticis eccleſiarum deciſarum, & in cathedrales eccleſias per nos auctoritate apoſtolica erectarum præcipimus, & mandamus, ne capitula, archidiaconos, & alios perſonatus, vel dignitates, officia, ſeu beneficia in prædictis primariis eccleſiis obtinentes, quo minus viſitationes exerceant, procurationes recipiant, iuriſdictiones, & iura archidiaconalia, & alia bona obtineant in prædictis deciſis diœceſibus, ſicut ante diuiſionem huiuſmodi obtinebant, niſi quantum in diuiſionum huiuſmodi literis apoſtolicis caueatur expreſsè, impediãt quoquo modo, quouſque per ſedem apoſtolicam aliud fuerit ordinatum. Si enim aliqui contra præſens præceptum agere, vel facere præſumpſerint, nos præſumptores tales digna curabimus animaduerſione punire. Nulli, &c. noſtrum

a *Hæc extrauagans habetur inter communes ſub tit. de officio deleg. cum gloſſa. Guilelmus de Monte laudune.*

a *Ad hæc vide gloſſ. in tit. de defen. eiuſ. § quæ igitur eo. 3. Vide Gem. Cantuncnlam in loco ab ordine Imol. Nicol. Euer.*

præcepti, & mandati infringere, &c. Datum Auinioni 5 Calend. Octobris, Anno 5.

NE SEDE VACANTE ALIquid innouetur.

TITVLVS V.

CAP. VNICVM.

Vacante ſede imperiali, cùm iuriſdictio ad papam deuoluatur, ſub pœna excommunicationis hic prohibetur, quòd nullus tunc nomen vicarij, imperatoris, vel alterius cuiuſcunq; officij retineat, aſſumat, vel reſumat, nullúſq; ei obediat, vel auxilium præbeat: alias excommunicatio in perſonas, & interdictum in terras (niſi intra duos menſes reſipuerint) profertur. Tandem modus huius proceſſus publicandi exprimitur. h.d.

SI fratrum & coepiſcoporum noſtrorum, & aliorum quorumlibet iura illibata ſeruari, & ab omni fore diſpendio diminutionis extranea cupimus, & ad illud libenter noſtræ ſolicitudinis ſtudium adhibemus: multò fortius equidem pro noſtris & Romanæ eccleſiæ ſponſæ noſtræ iuribus & honoribus conſeruandis ex iniuncto nobis officij debito apoſtolicæ prouiſionis partes tenemur impendere, ne temporibus noſtris vſurpationis iniuriam ſubeant, aut detrimentum cuiuſuis derogationis incurrant. Sanè in noſtram & fratrum noſtrorum deductum eſt (fama diuulgante) notitiam, quòd licet de iure ſit liquidum, & ab olim fuerit inconcuſsè ſeruatum, quòd vacante imperio, ſicut & nunc per obitum quondam Henrici Romanorum imperatoris vacaſſe dinoſcitur, quum in illo ad ſecularem iudicem nequeat haberi recurſus, ad ſummum pontificem, cui in perſona beati Petri terreni ſimul & cœleſtis imperij iura Deus ipſe commiſit, imperij prædicti iuriſdictio, regimen & diſpoſitio deuoluuntur, & ea ipſe (durante ipſius vacatione imperij) per ſe, vel alium ſeu alios exercuiſſe noſcitur in imperio memorato: nonnulli tamen in Italiæ partibus poteſtatis & dignitatis faſtigium illicitè ambientes, in noſtrum & Romanæ ſanctæ matris eccleſiæ (quantum in eis eſt) præiudicium euidens, ac diminutionem honoris & iuris, vicariatus ſeu alterius cuiuſcunque nomen officij, quod ipſo imperatore viuente ex ipſius commiſſione gerebant in certis terris, territoriis ſiue locis poſt deceſſum ipſius abſque noſtra, vel apoſtolicæ ſedis petita, vel obtenta licentia retinere ſibi, & nonnulli etiam de nouo aſſumere, quod non geſſerant, aut geſtũ antea poſteáque dimiſſum reſumere temerariis auſibus præſumpſerunt, quo vel quibus adhuc non verentur abuti, & ſub eius, vel eorum colore multa facere, & feciſſe noſcuntur, quæ in noſtrã, & eccleſiæ prædictæ iniuriam apertè redundant, non abhorrentes per id variis inuolui criminibus, nec diuinæ maieſtatis formidantes offenſam. Quia igitur error, cui non reſiſtitur, approbari videtur, & latum pandit delinquentibus ſinum, qui eorum peruerſis conatibus non reſiſtit: Nos volentes noſtris & eccleſiæ ſponſæ noſtræ iuribus, & honoribus in hac parte proſpicere, & malis ac ſcandalis, quæ ex retentione, aſſumptione, ſeu reſumptione huiuſmodi orta ſunt hactenus, & quæ periculosè poſſent in antea ſuboriri celeriter obuiare, necnon periculis animarum huiuſmodi retinentium, aſſumentiũ ſeu reſumentium nomina, & eis abutentium (vt præfertur) ſalubriter occurrere cupientes, præſentium auctoritate monemus ſub excommunicationis pœna omnes, & ſingulos cuiuſcunque ſtatus, præeminentiæ, dignitatis, aut conditionis exiſtant, etiam ſi patriarchali, vel quauis alia ſuperiori ſiue epiſcopali, vel regia, ſeu alia quacunq; præfulgeant dignitate, qui poſt vacationem imperij abſque noſtra, vel ſedis prædictæ licentia huiuſmodi vicarij ſeu cuiuſuis alterius officij nomen vbilibet retinuerunt, aſſumpſerunt, ſeu reſumpſerunt & retinent: & qui aſſument, vel reſument fortaſſis in poſterum, & ſub talis donationis pallio abuſi ſunt, & abutuntur, vel etiam abutentur poteſtate, vel iuriſdictione quacunque ſeu eius exercitio publicè vel occultè, quatenus deceterò etiam à denominatione huiuſmodi ſeu cuiuſcunque aſſumptione, reſumptione ac retentione prædictis, necnon vſu, poteſtate, & exercitio ſupradictis prorſus abſtineant, & omnino deſiſtant. Inhibentes inſuper ſub pœna prædicta omnibus, & ſingulis patriarchis, prælatis, & etiam aliis ſuperioribus ac regibus, ciuitatibus, comitatibus, vniuerſitatibus, capitaneis, poteſtatibus, rectoribus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, & aliis omnibus cuiuſcunque ſint dignitatis, conditionis aut ſtatus, ne prædictum huiuſmodi nomen, ſeu aliud quodlibet in eodem imperio retinentes (vt præfertur) aut aſſumentes vel eorum aliqui ſub denominatione, vel titulo huiuſmodi nominum, ſeu procuratores, commiſſarios, iudices, aut vices eorum gerentes quocunque colore quæſito recipiant, vel admittant, nec vt vicariis ſeu vicario aut officialibus imperij pareant, vel intendant, aut pareri, vel intendi faciant, vel permittant, nec in his eis, vel ei quomodolibet præſtent auxilium, conſilium, vel fauorem. Alioquin in omnes, & ſingulos patriarchas, prælatos, & ſuperiores, & inferiores, reges, & cæteros denominationem prædictam (vt præmiſſum eſt) retinentes, aſſumentes, ſeu reſumentes, ac illius prætextu exercentes quæcunq; officia, poteſtates ſeu iuriſdictiones, & recipientes eos, vt vicarios, vel officiales imperij, aut commiſſarios eorum, vt talium, & in parentes ſeu obedientes eis, vt talibus, aut præſtantes in hoc ſibi conſilium, auxiliũ, vel fauorem, niſi intra duorum menſium ſpacium à die datæ præſentium numerandum penitus reſipuerint, vel ſe licentia ſedis apoſtolicæ ſuper hoc oſtenderint communitos, excommunicationis in ſingulares perſonas, & in terras, & loca ipſorum, & quaslibet communitates, vniuerſitates, ciuitates, aut villas interdicti ſententias de fratrum noſtrorum conſilio publicè promulgamus. Contra eos nihilominus ſpiritaliter, & temporaliter grauius proceſſuri, prout inobedientia eorum exegerit, qualitas facti ſuaſerit, & viderimus expedire. Et vt quibuslibet parendi talibus tollatur occaſio: omnes & ſingulos, qui huiuſmodi vicariatus nomen retinentibus, aſſumentibus, ſeu reſumentibus iuramento fidelitatis tenentur adſtricti, à iuramento huiuſmodi, quantum ad hoc, de poteſtatis plenitudine abſoluentes, auctoritate apoſtolica firmiter inhibemus eiſdem, ne talibus, vt vicariis, vel officialibus imperij aliquatenus pareant, vel intendant. Et inſuper omnes pactiones, obligationes, confœderationes, & colligationes à quibuſcunq; ſuper hoc quomodolibet initas, iuramento vel quacunque firmitate vallatas omnino diſſoluimus, viribus vacuamus, irritamus, & quatenus de facto proceſſerint, reuocamus. Ac huiuſmodi, & quælibet alia iuramenta quibuslibet ſuper his præſtita, per quæ poſſet in prædictis noſtris, & eccleſiæ noſtræ prædictæ iuribus derogari, præſertim cùm iuramentum vinculum iniquitatis eſſe non debeat, relaxamus. Cæterùm vt huiuſmodi proceſſus verius ad communem omnium notitiam deducatur, chartas ſeu membranas proceſſum continentes eundem, in eccleſia Auinionenſi appendi, vel affigi oſtiis ſeu ſuperliminaribus faciemus, quæ proceſſum ipſum ſuo quaſi ſonoro præconio, & patenti iudicio publicabunt: Ita quòd omnes & ſinguli, quos proceſſus ipſe contingit, & contingere poteſt, nullam poſtea poſſint excuſationem prætendere, quòd ad eos talia proceſſus non peruenerit, vel quòd ignorauerint eundem: cùm non ſit veriſimile remanere quò ad ipſos incognitum, vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auin in domo epiſcopali, pridie Calend. Aprilis, Anno primo.

DE VO-

DE VOTO, ET VOTI redemptione.

TITVLVS VI.

Votum per ſuſceptionem ſacri ordinis ſolennizatum, licet impediat matrimonium ſequens, non tamen precedens: etiam ſi nondum eſſet per carnis copulam conſummatum. Et durante matrimonio etiam nondum conſummato: nullus præſumat accipere aliquẽ de ſacris ordinibus: quod ſi fecerit diſſoluto etiam matrimonio, nec in illo miniſtrare, nec ad ſuperiores aſcendere poterit, niſi aliquam de religionibus approbatis ingrediatur, & eius regulam expreſſe, vel tacitè profiteatur. Eſt autem talis coniugatus ſic ordinatus per diœceſanum monendus, ut religionem ingrediatur, ſi matrimonium nondum eſt conſummatum: quod ſi renuerit, & uxor inſtiterit, compellitur per excommunicationem ad matrimonij conſummationem hoc dicit. Et eſt caſus notabilis, & qui ſatis eſſe non poſſet.

CAP. VNICVM.

ANtiquæ concertationi finem cupientes imponere, ac animarum periculis inde prouenientibus ſalubriter prouidere, de fratrum noſtrorum conſilio præſenti declaramus edicto, quod licet votum ſolennizatum per ſacri ſuſceptionem ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendum, ac ad dirimendum, ſi poſt contractum fuerit, ſecundùm ſtatuta canonum ſit efficax reputandum: ad diſſoluendum tamen prius contractum, etiam ſi per carnis copulam non fuerit conſummatum (quum nec iure diuino, nec per ſacros reperiamus canones hoc ſtatutum) inualidum eſt cenſendum: auctoritate apoſtolica diſtrictius inhibentes, ne quiſpiam durante matrimonio, nondum etiam conſummato aliquem de ſacris ordinibus præſumat ſuſcipere, niſi prout ſacris canonibus nouerit conuenire. Quod ſi ſecus à quoquam forſitan attentatum fuerit: ordinamus, quod nec matrimonio ſoluto in ſic ſuſcepto ordine miniſtrare, nec ad ſuperiores ordines prouehi, nec ad aliquod beneficium, vel officium eccleſiaſticum valeat promoueri. Niſi aliquam de religionibus approbatis (quarum profeſſio ad caſtitatis cuſtodiam, & abdicationem temporalium, & ſui ſuperioris obedientiam ſuos profeſſores aſtringat) ipſum canonicè contigerit ingredi, ac eius regulam expreſſe vel tacitè profiteri: quo caſu diœceſanus ſuper præmiſſis & ſingulis præmiſſorum cum eo diſpenſare valeat, niſi ſit aliud canonicum, quod obſiſtat. Ad ingreſſum huiuſmodi ſic ordinatum (ſi matrimonium conſummatum non fuerit) per diœceſanum inſtanter moneri præcipimus, & induci: quod ſi forſan renuerit adimplere, ipſum (ſi ſponſa eius inſtiterit) per cenſuram eccleſiaſticam compellendum decernimus contractum matrimonium conſummare. Nulli, &c. noſtrarum declarationis, inhibitionis, ordinationis, præcepti, & conſtitutionis infringere Datum Auinion. Cal. ..d. Decembris, Anno ſeptimo.

DE RELIGIOSIS DOMIBVS.

TITVLVS VII.

Secta & religio fratricellorum, ſiue beguinorum, qui ſe dicebant de tertio ordine beati Franciſci, caſſatur: quoniam inter cæteros errores eccleſiaſtica ſacramenta deſpiciebant. Et ſub pœna excommunicationis omnibus iniungitur, ut nullis de cætero talem ritum aſſumant: & ne epiſcopi ipſum concedere præſumant. Vide c. fin. eod. tit. in antiq. 4 cap. 1 eod tit. lib. 6.

CAPVT VNICVM.

SAncta [a] Romana atque vniuerſalis eccleſia, cui auctore domino, licet immeriti, præſidemus, ſicut religioſa & pia vota benigno fauore proſequitur, ſic ſuperſtitioſos conatus inſolentium hominum [a] deteſtatur, videlicet ne ſub ouina pelle gregem dominicum truculentia lupi rapacis inuadat, ſub pietatis imagine virus hæreticæ prauitatis obcepat, & ſub prætextu conuerſationis angelicæ incautis mentibus ſpiritus malignus illudat: cuius rei gratia ſacris canonibus eſt interdictum, ne aliquis nouum ordinem aut religionem inueniat, vel habitum nouæ religionis aſſumat: ſed quicunq; ad religionem venire voluerit, ingrediatur vnam de religionibus approbatis. Nonnulli tamen profanæ multitudinis viri, qui vulgariter Fratricelli ſeu fratres de paupere vita, Bizochi ſiue Beguini vel aliis nominibus nuncupantur in partibus Italiæ, necnon in inſula Siciliæ comitatu prouinciæ Narbon. & Tholoſanen. ciuitatibus, & diœceſibus, & prouinciis, aliiſque diuerſis ciſmarinis & vltramarinis partibus, contra dictos canones habitum nouæ religionis aſſumere, congregationes & conuenticulas facere, & ſuperiores ſibiipſis eligere, quos miniſtros ſeu cuſtodes vel gardianos aut nominibus aliis appellant: plurimos ad eorum ſectam recipere & loca de nouo conſtruere ſeu conſtructa recipere, in quibus habitant in communi publicè mendicare (quaſi eorum ſecta foret vna de religionibus per ſedem apoſtolicam approbatis) temeritate damnabili præſumpſerunt, & præſumunt etiam inceſſanter. Et vt ipſorum error veritas, & impietas religio reputetur, plurimi eorum regulam ſeu ordinem fratrum minorum, quem ſanctus Franciſcus inſtituit, ſe profiteri ad literam conſeruare confingunt: quãquam in obedientia generalis, vel prouincialium miniſtrorum ipſius ordinis non moretur: prætendentes ſe à ſanctæ memoriæ Celeſtino papa quinto prædeceſſore noſtro huius ſtatus ſeu vitæ priuilegium habuiſſe: quod tamen etſi oſtenderent, non valeret, cùm bonæ memoriæ Bonifacius papa octauus prædeceſſor noſter, ex certis cauſis rationabilibus omnia ab ipſo Celeſtino prædeceſſore noſtro conceſſa, quæ per ipſum Bonifacium non contingeret approbari, viribus penitus vacuauerit, dictumq; vitæ priuilegium non inueniatur per eundem Bonifacium approbatum. Quidã autem eorum dictum habitum, & viuendi ritum a quibuſdam epiſcopis ſeu eorum ſuperioribus, vel aliis eccleſiarum prælatis habuiſſe profitentur, quos nec eis concedere licuit contra formam concilij generalis. Nonnulli etiam ex ipſis aſſerentes ſe eſſe de tertio ordine beati Franciſci pœnitentium vocato prædictum ſtatum & ritum eorum ſub velamine talis nominis ſatagunt palliare: cùm tamen in regula ipſius tertij ordinis talis viuendi ritus nullatenus ſit conceſſus. Et quia in errorem baratrum faciliter ruunt, qui conceptus proprios patrum definitionibus anteponunt: ipſorum quam plurimi (ſicut fide digna relatione percepimus) à veritate catholicæ fidei deuiantes eccleſiaſtica ſacramenta deſpiciunt: ac errores alios ſtudent multipliciter ſeminare. Cùm itaq; talium damnanda temeritas in eiuſdem fidei detrimentum, fidelium ſcandalum, præfati minorum & aliorum ordinum opprobrium & etiam ſuarũ & aliarum animarum perniciem redũdare noſcatur ſectam, ritum, & ſtatum huiuſmodi, non obſtantibus præmiſſis eorum excuſationibus, quas friuolas reputamus, & quicquid per eos communiter vel diuiſim ſub religionis, conuentus, collegij ſeu congregationis nomine vel colore attentatum extitit, vel exiſtit, de fratrum ipſorum conſilio auctoritate apoſtolica nullius fuiſſe & eſſe decernimus firmitatis, & quatenus de facto proceſſerunt de conſilio & auctoritate præmiſſis reuocamus omnino, ac perpetuæ prohibitioni ſubiicimus, & ab eccleſia Dei penitus abolemus. Eiſdem perſonis & aliis quibuſcunq;

a *De Beguinorum ſecta & erroribus, vide Guidonem Carmelitam in ſumma de hæreſibus, tit. de hæreſibus Beguinorũ, & Nicolaum Eymericum in directorio inquiſitorum. part. 2. q. 11.*

a *Vide l. qui ſub conditione ff. de condi. inſtit. l. ... ff. de ...*

ſub pœna excommunicationis, quam eas (ſi ſecus fecerint) incurrere volumus ipſo facto, iniungentes expreſſè, ne ſtatum ſuæ ſectam & ritum huiuſmodi ab ipſis aſſumptum ſectentur vlterius, vel ipſum de nouo aſſumere quoquo modo præſumant. Epiſcopos quoque & eorum ſuperiores & etiam alios prælatos quoſcunque, qui prædictis perſonis vel aliis titum viuendi & habitum ſupradictos, præter ſpecialem apoſtolicæ ſedis auctoritatem deinceps conceſſerint: prædictæ excommunicationis pœnæ ipſo iure decernimus ſubiacere. Dignum eſt enim vt adulterinas plantationes, quas non patet cœleſtis, ſed humanæ temeritatis audacia plantat apoſtoli culminis cenſura diuellat: nec patiatur in agro dominico peruerſæ congregationis vepres excreſcere, cui proprium eſt (diuina opitulante gratia) virtutes ſerere, ac vitia radicitùs extirpare. Nulli ergo, &c. Datum Auinion. 5. Calend. Ianuarij, Anno 2.

DE IVDAEIS ET SARracenis.

TIT. VIII.

CAP. VNICVM.

Vt Petrus filius regis Caſtellæ pro ductu propoſito ſacileus Agarenos infideles à regno Granatæ expelleret: lata fuit excommunicationis ſententia in omnes prohibita portantes ipſis infidelibus & Sarracenis præfati regni Granatæ. Concor. 1. Ita quorundam, &c. Ad liberandam, eod. tit. in an.

Copioſus in miſericordia dominus, qui de ſua abundantia pietatis corda fidelium ad ſuæ maieſtatis obſequia deuotionis ardore ſuccendit, præcordiis dilecti filij nobilis viri Petri infantis nati claræ memoriæ Sanclij regis Caſtellæ, adeò copioſè gratiam cœleſtis inſpirationis infudit, quòd ſibi delectabile reputat propriam exponere in ipſorum proſecutione perſonam. Pro quidem nobilis ipſe dnctus propoſito, tanquam ſtrenuus athleta domini negotium impugnationis perfidorum Agarenorum, à quibus regnum Granatæ in Dei contumeliam detinetur, tutorio nomine charissimi in Chriſto filij noſtri Alfonſi Caſtellæ regis illuſtris, qui ſub teneritudine puerilis ætatis adhuc dinoſcitur conſtitutus: aſſumpſit ſub ſpe cœleſtis auxilij feruenter & viriliter proſequendum. Cum igitur omnia cupiamus obſtacula remouere, per quæ dicti negocij proſecutio poſſet quomodolibet impediri, vniuerſis & ſingulis cuiuſcunq; conditionis, præeminentiæ vel ſtatus exiſtant, diſtrictiùs inhibemus, ne arma, equos, ferrũ, lignamina, victualia & alia quæcunq; prohibita per Romanos pontifices prædeceſſores noſtros, ad terras Ægypti deferri ad Sarracenos dicti regni Granatæ intra triennium incipiendum à Cal. Aprilis proximè ſecuturi, quomodolibet deferre præſumant. Nos enim omnes & ſingulos, qui ad dictum regnum arma, equos, ferrum, lignamina & victualia ſupradicta & quæcunq; prohibita contra tenorem huius noſtræ prohibitionis deferre præſumpſerint, illis pœnis & ſententiis, quas deferentes huiuſmodi prohibita in Alexandriam, vel ad Ægypti partes incurrũt, decernimus ſubiacere. Et nihilominus omnes & ſingulos, qui Sarracenis Granatæ præſtabunt (dicti negocij proſecutione durante) auxilium, conſilium vel fauorem, aut proſecutionem dicti negocij directè, vel indirectè, ſecretè vel publicè impedite, vel turbare fortè præſumpſerint excõmunicationis ſententiã incurrere volumus ipſo facto. Nulli ergo noſtræ inhibitionis, conſtitutionis & voluntatis, &c. Dat. Auin. 5. Kal. Martij. Anno 1.

DE TORNEAMENTIS.

TITVLVS IX.

CAPVT VNICVM.

Conſtitutio Clementis in quibuſdam regnis torneamenta inhibentis ſub pœnis excommunicationis & interdicti, hic reuocatur: & illi, qui huius occaſione ſententias incurrerant, abſoluuntur.

Quia in futurorum euentibus ſic humani fallitur incertitudo iudicij, vt quod coniectura probabili ex nunc interdum attenta conſideratio vtile pollicetur, tepeſtri damnoſum quandocunque contingat: nonnunquam quod conſultè ſtatuitur, ex ſanioris inſpectione iudicij conſultius reuocatur. Sanè felicis recordationis Clemens papa quintus prædeceſſor noſter attentè conſiderans generale paſſagium in concilio Vienen. pro terræ ſanctæ ſubſidio ſalubriter ordinatum, per torneamenta, & haſtiludia ſic ue iuxtas non leuiter impediri: tum quia frequenter ſic ipſum paſſagij negocium proſecuturos exinaniũt, quòd ad eius executionem efficiuntur impotentes, tum quia interdum quamplures à crucis aſſumptione retrahunt, dum ab illis abſtinere (aliis ea exercentibus) erubeſcunt: torneamenta ipſa & haſtiludia, ſiue iuxtas in regnis Franciæ, Angliæ, & Almaniæ, & aliis non nullis prouinciis, in quib. ea conſueuêre frequentius exerceri ſpecialiter interdixit in facientium ea, vel id eis præſtantium opem, conſilium, vel conſenſum, & illorum etiam in quorum locis, vel diſtrictibus fierent, non prohibentium hoc cum poſſent, & illorum procedentes ad illa in domibus ſuis recipientium, vel commercium quomodolibet exercentium cum eiſdem perſonas excommunicationis, & in terras interdicti ſententias promulgando, abſolutione ab excommunicatione huiuſmodi præterquam in mortis articulo ſedi apoſtolicæ reſeruata. Verùm quoniam (vt intelleximus) per ſententiam huiuſmodi periculum animabus ingeritur, & pro eo maxime negotio dicti paſſagij derogatur: qua nonnulli militari cingulo abſtinent, & quia vacare militiæ metu præſertim ipſius ſententiæ nõ præſumunt, propter quod idoneos & voluntarios ad terræ prædictæ ſubſidium in regnis eiſdem contingit pauciores ſolito reperiri. Nos ad dilectum filium nobis viri Philippi claræ memoriæ regentis Franciæ, & Nauarræ regis, & aliorum de domo regia, necnon quamplurium magnatum & nobilium, tam in regno Franciæ, quàm aliunde conſiderantium præmiſſa diſcrimina repetitæ ſupplicationis inſtãtiam, ſententias excommunicationis & interdicti præfatas præmiſſorum ſupplicationibus inclinati, & dnctis conſiderationibus antedictis, & ex cauſis etiam rationalibus aliis in fauorem ſæpefati negocij, de fratrum noſtrorum conſilio reuocamus: eos, qui propter exercitium torneamentorum ſeu haſtiludiorum ipſorum huiuſmodi ſententias incurrerunt, abſoluentes ab illis, & cum eis qui ſic ligati, vel in locis propterea interdictis diuina celebrarunt officia, ſuper irregularitate inde contracta auctoritate apoſtolica diſpenſantes. Datum Lugduni 16. Calend. Octobris, Anno 1.

DE CRIMINE FALSI.

TIT. X.

CAPVT VNICVM.

Falſificates monetam regis Franciæ, & aliorum locorum excommunicantur aliaque de quatuor modis hic prolixe declaratis, ipſo facto excommunicationem incurrunt: à qua abſolui non poſſunt, niſi a papa, præterquam in mortis arti u o. De falſificantibus ſigillum ipſius regis Franciæ, habes ca. Ad audientiam, eod. tit. in antiq.

Prodiens quaſi ex adipe iniquitatis multorum ſceleratorum funeſta cupiditas eos in perniciem præcipitare conatur, dum ſequi miſerabilè eius ingluuiem ſatietatis neſcientem modes tinia non vereantur;

a *Vide gl. in l. tale pactum § ſi. ff. de pact. l. ſervo aperiat § fi. ff. de exc. tut. g! in verbo præſidentes, repetata ſingul. ele. 1. de reſcr. & l. e. C. de rapter. virgi. & Bald. in ca. 14 ſi quis ruſticus de pa ten. Fent.*

Digitized by Google

rentur: ipſi etenim turpium lucrorum ſe fæcibus immergentes, ambitioſis nexibus inuoluuntur: Dei timorem damnabili cæcitate poſtponunt, & quaſi ambulantes in tenebris non vitant excidia perſonarum. Nuper ſiquidem ad noſtri apoſtolatus auditum multorum relatio fide digna perduxit, quòd nonnulli nullam habentes auctoritatem iuris, vel conſuetudinem, ſeu priuilegium faciendi, monetam falſam oſtendunt, & fabricant in regno Franciæ, & locis circumuicinis.

Alij verò monetam falſam ſub vero ſigno chariſſimi in Chriſto filij noſtri Caroli regis Francorũ & Nauarræ illuſtris ſtudioſè deprauant, & ex hoc cadit à ſuo recto pondere. Quamplures etiã in locis circumuicinis, quibus de iure, aut conſuetudine, ſeu priuilegio ius competit fabricandi monetam, ſignum proprium monetæ regiæ monetæ ſuæ, quam fabricant, imprimere ſeu inſculpere moliuntur, eiuſdem quantitatis & rotunditatis, literarum figuræ quam habet moneta regia monetæ ſuæ, quam fabricant, quam non poſſunt ſimilius, ſpeciem & formam inſculpunt, conſtituunt, & imponunt: & quamuis moneta prædicta eorum ad vſurpatam ſimilitudinem perducta deficiat a iuſto pondere argenti, & ſolito in regia moneta, & more, & conſuetudine obſeruato ſimplices tamen & populares perſonæ non habentes inter monetas tantæ ſimilitudinis peritiam diſcernendi, falluntur quotidie ea occaſione in vſu monetarum, recipientes monetas falsò aſſimulatas pro veris. Sunt & alij qui ſcienter falſas monetas extra regnum prædictum emunt, & poſt intra regnum ipſum eas portant, vendunt & expendunt. Nos igitur attendentes, quòd iidem falſarij & fabricatores monetarum talium & emptores prædicti per hoc ſe dignos maledictione conſtituunt, eos, qui (vt præmittitur) præmiſſa moliri, aut fabricare, aut emere, vel portare ad regnum prædictum ſcienter præſumpſerint felicis record. Clementis papæ quinti prædeceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, excommunicationis ſententia innodamus: abſolutione prædictorum nobis & ſucceſſoribus noſtris, præterquam in mortis a articulo, reſeruata. Nulli, &c. noſtræ innouationis infringere, &c. Datum Auinioni 5. Nonas Iulij Anno 7.

DE PRIVILEGIIS.

TITVLVS XI.

CAP. VNICVM.

Priuilegia, ſi qua ſint, quibus aliqui nobiles Campaniæ & Maritimæ dicebant ſe munitos circa bannitorum receptationẽ, hac conſtitutione propter cauſas hic inſertas reuocat & annullat.

AD noſtri apoſtolatus peruenit auditum, quòd nonnulli nobiles & communitates intra noſtras Campaniæ, Maritimæq; prouincias cunctarum, aſſerentes per priuilegia ſedis apoſtolicæ ſibi fore conceſſum quod de prouinciis ipſis per rectorem earum qui eſt pro tempore vel officiales curiæ rectoriæ eiuſdem banniti in terris, ciuitatibus, caſtris, & locis eorum morari liberè poſſint, nec in illis idem rector bannitos ipſos capere valeat: eoſdem bannitos in dictis terris, ciuitatibus, caſtris, & locis, non abſque derogatione ſedis apoſtolicæ manifeſta recipiunt, & receptant. Nos igitur, qui beneuoli more patris in prouinciarum ipſarum tranquillitatis, & pacis commodis delectamur: ſuper hoc (prout ad noſtrum ſpectat officiũ) pro communi bono prouinciarum ipſarum de congruo volentes remedio prouidere, priuilegia ſupradicta, cuiuſcunque tenoris exiſtant, maxime cùm ipſorum prætextu maleficia remaneant in eiſdem prouinciis impunita, prædatur auſus exceſſibus, multus læditur iuſtitiæ, dictiq; rectoris multipliciter impediatur officium, ac prouinciarum ipſarum ſtatus pacis fœdere violato, non abſque grandi reipublicæ detrimento ſubuerti poſſet ſcandalis, ſciſſuris, ex nunc auctoritate apoſtolica ex certa ſcientia reuocamus, annullamus, & etiam irritamus, ac nullam habere decernimus roboris firmitatem. Nulli, &c. noſtræ reuocationis & annullationis, caſſationis, irritationis, & conſtitutionis infringere. Data Auin. 7. Idus Aug. Anno 6.

a *In mortis articulo nulla eſt caſuum reſeruatio, atq; ideo omnes ſacerdotes quoslibet pœnitentes a quibuſuis peccatis & cenſuris abſoluere poſſunt. Ita conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. de caſuum reſeruatione.*

DE POENIS.

TITVLVS XII.

CAPVT VNICVM.

Narratis facinoribus hominum Marchiæ, qui ſuos rectores & officiales occidere ſoliti erant, poſt enumerationem ſi moderum offenſa, eoſdẽ pœnas exprimit, quas incurrent, qui de cætero talia præſumunt. & propter patrum iniquitatem filios à quibuſcunq; honorib. & beneficiis tanquam indignos repellit. Concor. ca. ad aures & cap. in quibuſdam eod. tit. in antiq. & cap. felicis. eo. tit. lib. 6 not. Clemen. ſi quis ſuadente diabo. etiam in eod. tit.

DOlentes a creſcente malitia videmus mundum in deteriora iugiter prolabi, ſic (hominũ mentes aſſueta deprauante nequitia) malis paſſim cumulum ſuperaddi, vt & boni qui alias oderent vitiis amare de inquiere, interdum cum peruerſis admiſti, concurrere cum illis in illicitis habeant, & in apertam malitiam proſilire. Eſt enim compeſcenda malorum audacia, vt ſaltem pœnæ formidine retrahantur à noxiis, ſicq; boni ſectando virtutem meliores effecti, non cogantur cum illis perire. Sanè vulgaris famæ notoriũ publicat, & longè lateque ipſa iniurioſa tranſgreſſus euidentia manifeſtat, quòd nonnulli de Marchia Anchonitana prouincia, nobis & Romanæ eccleſiæ ſubiecta, nedum olim temporibus diuerſorum prædeceſſorum noſtrorum Romanorum pontificum greſſus fidelitatis egreſſi, declarauerunt ad infidelitatis reprobandum: ſed in diebus non longè præteritis contra nos, & eccleſiã eandem, & dilectum filium Amelium præpoſitum Belomonitis capellanum noſtrum, prouinciæ memoratæ rectorem ceruicem rebellionis erigere præſumpſerunt, & in quoſdam officiales & familiares ſuos crudeliter ſæuientes, poſt graues illatas iniurias, & reprobroſas contumelias irrogatas eidem, & poſt bona ipſorum violenta prædatione ſubtracta, eos cruentus mortis ſuppliciis in ore gladij tradiderunt: inter quos pars dicitur fuiſſe non modica, cui mens ſanior inerat, & tantæ temeritatis exceſſus non leuiter diſplicebat, ſed habuerunt, vel inuiti furori confuſæ multitudinis cedere, dum illius nequiuerunt conatibus obuiare. Nos igitur, vt mali pœnarum impoſitionibus grauium territi vereantur in antea in conſimilis erroris inuium relabi, ac boni perſiſtentes in ſua fidelitate conſtantes non habeant propter illorum claudicaram perfidiam remediis quibus poſſumus præcauere volentes, & animarum ſuarum ſaluti, dictæq; prouinciæ pacifico ſtatui paternis affectibus proſpicere cupientes: de fratrum noſtrorum conſilio hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, vt quicunque de prouincia ipſa, vel aliunde in ea prouincia moram trahens, clericus vel laicus famæ ſuæ prodigus (ipſius eccleſiæ calcata reuerentia) in hoc ſceleris genus irrepſerit, quòd rectorem ſeu rectores, qui pro tempore regimini dictæ

a *Hic potes videre tractatum D. Bartoli, de ſedetenſis, tituis. Et ego addo quod iſti hic expreſſi, quia rebellauerunt contra iſtum vocatum rectorem poſitum à Papa, contra quam cõmittitur crimen læſæ maieſtatis a in primis iuſti s q i inciderunt in illud crimen. Bart. in l. hoſtes ff. de capt. & poſt eum Cynum in l. nemo conuictus q. 4. de incur. neq; ideo quia facta fuerũt omnia in con ẽ ptum ... ſtans intuetũ committere, arg. not. ibi per Cynũ. Fon.*

prouinciæ in ſpiritualibus & temporalibus auctoritate apoſtolica præfuerint, vel ipſorum aliquem, aut eorum, vel alicuius ipſorum vicarium, aut iudicem, vel iudices, vel ipſius prouinciæ theſaurarium, aut locum tenentem eiuſdem (quod abſit) occiderit, aut ad offendendum illum vel illos inſecutus extiterit, ceperit, captiuauerit, detinuerit, percuſſerit aut etiam vulnerauerit, aut ipſorum aliquid vel aliàs in locum, vbi moram traxerint, inſultum fecerit, aut ipſum, vel ipſos obſederit, ſiue de ſuo regimine, vel officio forſan expulerit, vel fieri mandauerit, vel ſocius fuerit facientis, aut illum vel illos bonis aliquibus ſpoliauerit, vel prouinciæ ſupradictæ alicuius ciuitatis, caſtri vel loci de prouincia ipſa populum, communitatem vel vniuerſitatem, aut aliquos ex eis, vel quoſuis alios de prouincia ipſa directè vel indirectè, contra nos & præfatam eccleſiam, ſeu rectores, officiales & locum tenentes prædictos, vel ipſorum aliquem ad ſeditionem quomodolibet excitabit, ac rebellionem ſeu conſpirationem per ſe, vel per alium, ſeu alios facere, vel procurare præſumpſerit, vel ad ea, ſiue ipſorum aliquod dederit auxilium, conſilium, vel fauorem, directè vel indirectè, publicè vel occulte cuiuſcunq; conditionis, ordinis, dignitatis aut ſtatus, eccleſiaſtici vel mundani fuerint, etiam ſi patriarchali vel archiepiſcopali, ſeu epiſcopali, vel ſuperiori præfulgeat dignitate, perpetuò ſit infamis: vt nec ad teſtimonium vel alios actus legitimos admittatur. Sit inteſtabilis, vt nec teſtandi liberam habeat factionem, vel ad alicuius bona ex teſtamento, vel ab inteſtato vocetur. Nullus ei ſuper quocunq; negotio reſpondere, ſed ipſe aliis reſpondere teneatur. Nec quæuis cauſæ ad audientiam perferantur illius. Nec valeant eius ſententiæ, vel proceſſus. Nullus ei in quacunq; cauſa, vel negotio patrocinium præſtare præſumat. Nec ipſe ad patrocinandum aliis admittatur. Inſtrumenta confecta per eum, ſi fortè officium tabellionatus exerceat, nullam habeant firmitatem: ſed potius cum actore damnato damnentur. Dignitatibus, officiis, & beneficiis eccleſiaſticis, vel mundanis, quæ obtinet, quæcunque ſint, & quocunque nomine cenſeantur, ſit eo ipſo priuatus, ac inhabilis, & indignus ad ea, & quælibet alia in poſterum obtinenda. Filij eius ad nullos honores eccleſiaſticos, vel mundanos, ad nullas dignitates, vel beneficia eccleſiaſtica, aut officia publica quomodolibet admittantur. Libertatibus & etiam immunitatibus realibus & perſonalibus, priuilegiis & indulgentiis quibuſcunq; ſub quacunq; forma verborum, ab apoſtolica ſede conceſſis extunc penitus careant. Vaſalli & homines à iuramento fidelitatis, & alia quauis obligatione, quibus tenentur iidem, ſint penitùs abſoluti. Feuda quoq; iura, honores, ac officia, & alia quæcunq; bona immobilia, quæ in dicta prouincia Marchiæ, & alibi vbicunque à prædicta Romana obtinent eccleſia, ſint eo ipſo penitus confiſcata. Aliis verò feudis, iuribus, honoribus, officiis, & bonis immobilibus, quæ à quibuſcunq; aliis tenent eccleſiis, ſint eo ipſo priuati: quæ ſic ad eaſdem eccleſias liberè reuertantur, quod de illis earum rectores pro ſua voluntate diſponant: mobilia verò bona ipſius concedimus fidelibus occupanda: Illud nihilominus adiicientes noſtræ huiuſmodi ſanctioni, vt ſic delinquens excommunicationis ſententiæ: Vniuerſitas verò, ſeu communitas, quæ deliquerit in prædictis, eiuſque territorium & diſtrictus interdicto eccleſiaſtico ſubiaceant ipſo facto: A qua quidem excommunicationis ſententia nullus ab alio, quàm à Romano pontifice poſſit abſolutionis beneficium obtinere, niſi duntaxat in mortis articulo [a] conſtitutus. Per hoc autem non adimimus ſecularibus poteſtatibus facultatem vtendi legibus contra talem, quas aduerſus ſic delinquentem catholici principes ediderũt. Dignum etenim eſt, vt quos timor Dei à malo non reuocat, pœnarum moles in eos exaggerata compeſcat. Nulli, &c. noſtræ functionis, & ſanctionis inſuper, &c. Datum Auinion. 8. Calend. Septemb. Anno 2.

DE SENTENTIA EXCOMMVnicationis, ſuſpenſionis & interdicti.

TITVLVS XIII.

Taxatio gratiarum ſedis apoſtolicæ impetratarum, tam cum clauſulis conſuetis, quam non conſuetis, hic continetur. Et quot literas quæq; dictiones linea complecti debeat, declaratur: ad paupertatem reſpectus habetur. Contra tranſgreſſores pœna ſuſpenſionis ab officio vſq; ad ſex menſes, & quandoq; priuationis imponitur: & vltra illam abbreuiatoribus ſententiam excommunicationis papa comminatur.

CAP. VNICVM.

CVm ab ſacroſanctæ Rom. eccleſiæ ſinum, velut ad matris vbera referta dulcedine, ac ad Rom. pont. Chriſti vicarij ſucceſſoriſq; Petri clementiam tanquam ad patris plenam prouidentia, pietatem, orbis terrarum, & qui habitant in eo grauatum ſpe [a] aſſiduè confluant vniuerſi: indignum credimus noſtris fore temporibus, vt quibus nos, & eccleſia ipſa exuberamus in gratiis, deficiamus in donis: ne murmurandi inde præſtetur occaſio, vnde gratitudine neceſſitas aderat collaudandi: néve ſcriptura reddat onuſtum, quod liberalitas fecerat gratioſum. Quà de re circa literarum noſtrarum ſcripturas, regiſtri quoq; noſtri, nec non abbreuiatorum Rom. curiæ notas, illam in taxando volumus moderationem apponi, qua perſonæ, quibus gratiæ huiuſmodi conceduntur ſe gratias ipſas ab apoſtolica ſede liberaliter ſentiant conſecutas: ac literarum ipſarum ſcriptoribus regiſtri etiam noſtri notarumque abbreuiatoribus antedictis, qui interdum in eis etiam multo labore deſudant, de ſuo labore congruè ſatisfiat. Ad tollendos igitur exceſſus, difficultates, circuitus & anfractus, qui poſſent ex variis literarum apoſtolicarum taxationibus prouenire: ſancimus vt modus ſubſcriptus in huiuſmodi taxationibus obſeruetur: videlicet quòd litera gratiæ cum clauſulis conſuetis ſuper canonicatu, & præbenda & alio beneficio eccleſiaſtico, cum cura vel ſine cura vacante, vel vacaturo, etiam ſi dignitas, officium, vel perſonatus exiſtat, decem Turonen. groſſis & non vltra taxetur: executio verò eiuſdem 12. Turonenſib. & non vltra taxetur: & idem in ſimilibus literis beneficialibus gratioſis, puta ſuper prioratu aliquo, adminiſtratione & huiuſmodi, ac executoriis earundem ſeruari debebit. Si verò eiſdem literis gratiæ, & executoriis earundem (vt ſupra) aliquæ clauſulæ non communes, vel inſolitæ apponantur circa taxationem clauſularum huiuſmodi congruè poterit ſic diſtingui, videlicet quòd non habeatur conſideratio in eiſdem maioris, vel minoris gratiæ eius, quod conceditur, nec quòd ipſi ſint maiores, vel pauciores fructus, reditus & prouentus, & ex hoc plus minuſve taxetur, ſed habeatur in taxando illa conſideratio ad laborem, vt ſcilicet longior ſcriptura magis, & minus breuior æſtimetur: hoc tamen circa huiuſmodi clauſulas apponendas addito moderamine in taxando, vt ſi ſcriptura clauſulæ appoſitæ non faciat lineam, nec ipſa clauſula literæ taxationem augmentet. Si verò per ſe, vel ſaltem aliis additæ clauſulis faciet lineam, in quarta parte Turonen. groſſis taxetur: & ſic pro qualibet linea huiuſmodi additæ clau-

a *Quia in mortis articulo nulla eſt caſuum reſeruatio vide concil. Trident. ſeſſio. 14. c. 7 de caſuum reſeruatione.*

a *Vide Iunoc. VIII. in regul. 66. vbi dicit quod camera apoſt. eſt mater pauperum. Vide eundem in regul. 46.*

ditæ clauſulæ in taxando quarta pars groſſ. Turon. addatur, & ſi quid ſuperfuerit, & minus linea illud ſuperfluum nec taxationem immutet. Lineam autem, quæ centum & quinquaginta literas, ſeu xxv. continet dictiones, intelligi volumus in hoc caſu & vt taxatio huiuſmodi (dum exempla ponuntur) quodammodo procedat, inſerta illa clauſula. Verùm ne ſub eo prætextu, &c. quæ quatuor continet lineas, vno Turon. groſſo taxetur. Illa etiam clauſula, Præbendam vero ac dignitatẽ, quæ cum acceptatione reſeruet, quæ quatuor & paulo plus continet lineas, vno Turon. groſſo taxetur: & in ſimilibus clauſulis additis, ſecundum linearum numerum idem fiat. Eandem taxationem cum moderamine antedicto, quo ad præfatas literas in regiſtro noſtro ſeruari volumus, cùm fuerint regiſtrandæ. Eandem etiam taxationem quo ad præfatarum literarum notas, ſcilicet gratiæ cũ antedicto numero abbreuiatores obſeruent. De executoriis vero huiuſmodi gratiarum abbreuiatores ipſi, etiam ſi clauſulæ non communes, vel inſolitæ apponantur in eiſdem, duos tantũ recipiant Turonen. Hoc licet: ſic in taxatione prædictarum literarũ obſeruari velimus, in forma tamen pauperum deferri volumus paupertati & noſtram taxationem in illa, videlicet octo Turon groſſ. inuiolabiliter obſeruari: nam beatum fore virum, qui ſuper pauperem, & egenum intelligit, verbis propheticis a edocemur. Circa taxationem autem literarum, quæ per audientiam tranſeunt, nihil ad præſens aliud duximus ordinandum: ſed rationabilis modus obſeruetur in illis, qui ſolitus eſt hactenus obſeruari: maxime ſecundum taxationem literarum ipſarum, quæ in libro prouincialI inuenitur eſſe conſcripta. In quarum taxationibus literarum ex cauſis rationabilibus ſuſtinemus, vt Turonen. groſſ. quandiu ſcilicet Romana curia extiterit, citra montes Romaninus ſuccedit. Cæterùm vbicunq; de Turonen groſſ. in taxationibus præhibitis fit mentio, intelligi volumus, quandiu curia fuerit citra montes. Si vero vltra montes, Romæ ſcilicet, vel in aliis locis, vel Italiæ partibus curia ipſa conſtiterit, in taxationibus antedictis Romaninus pro Turonen. ponatur. Ad hæc prædictæ noſtræ adiicimus ſanctioni, vt ſi forſan (quod quandoq; contingit) euenerit, videlicet quod non culpa, negligentia, vel defectu ſcriptoris, vel eius ignorantiæ cæcitate, aut temporis deſidia, vel ex occupatione, diſtractione, aut alia quauis occaſione abbreuiatoris, qui notã ex qua litera groſſa procedit inepte formauerat, eadem groſſa literis gratiæ fuerit reſcribenda: hoc ipſi ſcriptori, vel illi, cuius litera huiuſmodi fuerit reſcribenda non noceat, ſed abbreuiatori debeat imputari, in tantum, vt eidem ſcriptori abbreuiator ipſe ſatisfaciat integrè: iuxta taxationem eiuſdem groſſæ literæ reſcribendæ. Cæterùm vt prædicta, quæ à nobis pro vtilitate publica ſunt inſtituta ſalubriter, eò diligentiores ſui obſeruatores inueniant, quo tranſgreſſores ipſorũ maiori nouerint ſe pœna percelli: ſtatuimus, vt præfati omnes, & ſinguli tam literarum noſtrarum, quàm regiſtri noſtri ſcriptores, quam abbreuiatores notarũ ipſarum (quibus etiam abbreuiatoribus ſpecialiter vltra infra ſcriptas pœnas, quatenus prædictas taxationes obſeruent ſub excommunicationis pœna mandamus) qui contra præmiſſa fecerint plus ſcilicet præfatas noſtras beneficiales literas, vel notas ipſarum, vel earundem in dicto regiſtro ſcripturas taxando, exigendo vel recipiendo pro ipſis, quàm ſuperius ſit taxatum: vſque ad ſemeſtre tempus officio, in quo ſic deliquerint, ſint eo ipſo ſuſpenſi. Et ſi ſecundo deliquerint in eodem, ipſo facto eodem officio (quod quantum in ipſis fuerat, maculare conati ſunt) perpetuò ſe priuatos agnoſcant. Nulli ergo liceat, &c. Datum Auin. 4. Idus Decembris, Pontificatus noſtri Anno primo.

a *Pſal. 40.*

DE VERBORVM SIgnificatione.

TITVLVS XIIII.

CAP. I.

Cùm fratres minores indumentis vilibus ſecundum eorum regulam debeant indui, de qua vilitate ſit intelligendum, hoc relinquit iudicio ſuperiorum, præcipiens ſub pœna excommunicationis illis obediri, & reprehendens fratres, qui pro arbitrio ſuo habitus curtos, ſtrictos & nouitatis plenos portabant, qui tranſgreſſores regulæ non dicentur, ſi in hoc ſuperioribus obſequuntur. Superiores etiam arbitrari poterunt, an habenda ſint granaria, & cellaria pro neceſſariis ad victum colligendis. Tandem fratres ipſos hortatur ad obedientiam, quam dicit paupertati, & caſtitati eſſe præferendam. h. d. & eſt valde notabilis. Concor. c. Exiit qui ſeminat. eod. tit. lib. 6. & Clem. Exiui de paradiſo. eod. tit.

QVorundam exigit cæcæ ſcrupuloſitatis ambiguum, ac ipſorum quodam modo indocta ſcientia (ne dixerimus, quod irreligioſa horum, ut vana, & in hoc ſuperſtitioſa religio) vt dum ſuis magis temere ſub conſcientiæ velamento conceptibus, quàm prælatorum ordinis ſui cum obedientiæ merito prouide inhærere ſententiis, nos poſt prædeceſſorum noſtrorum, & præſertim felicis recordationis Nicolai quarti ac piæ memoriæ Clement. v. Romani pontificis ſuper intellectu & obſeruantia regulæ ordinis fratrum minorum, declarationes ſalubriter editas, ſolidas quidem & claras & lucidas multaq; maturitate digeſtas, noſtras domino fauente in dubias ipſorum prædeceſſorum declarationibus declarationes adiungamus: ſicq; dies a diei eructet verbum, & nox nocti ſcientiam manifeſtet, ne perperam paucorum dicti ordinis fratrum (quod abſit) inſcitia, recta ipſarũ declarationum verba conuertens in deuium, illaq; ſuis eis profectò contraria accommodans ſenſibus ingrata Deo, ſuperioribus contumax, præfato ordini detrahẽs, odioſa confratribus vnionem ſcindens, ſi valeat reddatur, ac graue in populo ſcandalum allatura quin potius (vt noſtra vehementer flagitat intentio) antedictis profugatis incommodis hæc ſancta minorum fratrum religio, ad quam iamdudum (cùm minor nos gradus haberet) dilectionis, & deuotionis feruor inclinauit, nunc verò poſt ſuſceptum à nobis apoſtolicæ ſeruitutis iugum, ad illius religionis gubernatorem, protectionem, defenſionemq; interius exterius q; propitiam paſtoralis curæ ſolicitudo nos angit, paternæ cogit prouidentiæ debitum, ac internæ charitatis zelus accendit, quieta pace gaudeat, ſancto proficiat omnino in numero ac merito, quàm & plurimum augeatur, blandèque in redeuntium filiorum ſuæ ſcilicet profeſſionis ruat oſcula, mactet vitulum, eorumq; liberis, & ſedula continuatio amplexans. profecto quum ipſius religionis ordo trahat, charitas attrahat, ſcientia lucidet, oratio mercatur, quæ in conualle lachrymarum huius ſcilicet mundi miſeria, vel cordis contritione, & humiliatione puriſſima aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, vt non ſolum in virtutem de virtute proficiat, ſed in eiſdem virtutibus permanens, quaſi quibuſdam harum ad profectionem tendentibus gradibus de die in diem facta ſe melior aſcẽdat in altius, terrena deſpiciat, ac cœleſtia complectatur. ſicq; tandem diuino nomine collocata in patria, tanto Deum ſecundum huius ſanctæ aſcẽſionis gradus cognoſcat apertius, quanto nunc in huius peregrinationis anguſtiis illos conſcenderit altiores. Nam ſecundum Dauid prophetam eximium dum ſanctam eccleſiã Deus ſuſcipiet, in eius gradibus,

a *Pſalm. 18.*

dignoſcetur. Quapropter tantis incommodis tantiſque eiuſdē ordinis excitati periculis, ac ad illa ſalubribus, & opportunis per eiuſdem ſedis prouidentiam circunſpectam adhibendis ſummouenda remediis, noſtræ ſollicitudinis ſtudium cōuertentes ad Dei laudem, beati Franciſci præconium, eiuſq; præfati ordinis pacem, conſolationemq́ue fidelium, necnon minus cautis, minuſq; habentib. inobediendi, vel euagandi occaſionis ſubducendam materiā ad trepidandum vbi timor non aderat, ſcrupoloſam caliginem detergēdam, eoſq; ſuauiter deducendos, vt filios ad ipſius religionis gremiū velut matris. Diligenti ſuper his perſcrutatione & matura deliberatione præhabitis de fratrum noſtrorum conſilio infraſcriptas declarationes, commiſſiones, ordinationes, & præcepta, quæ inferius inſeruntur, duximus adiungēda. In primis cùm dicatur in regula, quod illi, qui promiſerunt obedientiam, habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam ſine caputio, qui habere voluerint. Item quod fratres omnes veſtimentis vilibus induantur, & ſuper prædictorum verborum ſenſu à præfatis prædeceſſorib. noſtris Nicolao & Clemente declarationes (vt præmittitur), limpidæ emanarūt: dictuſq; Clemens huius vilitatis iudicium miniſtris, cuſtodibus ſeu gardianis ordinis prædicti duxerit committendum, eorum ſuper hoc conſcientias onerando: nec ob hoc in quibuſdam ex fratribus antedicti ordinis volentibus plus ſapere quàm oportet ſapere, nouarum adinuentiones ambiguitatum ceſſauere quamplurimæ: vel non omnino non vetuſtarum explicatio quæſtionum, tam videlicet ſuper longitudine & latitudine, quàm groſſitie & ſubtilitate, forma & figura veſtimentorum ipſorum: quinimo adeò huiuſmodi adinuentiones & quæſtiones propria excreuere licentia, vt ex eiſdem fratribus aliqui habitus propterea curtos, ſtrictos, inuſitatos & ſqualidos, nouitate plenos ac diſſidij non ignaros, cùm à communitate ordinis diſcreparent, aſſumerent, nec eos ad miniſtrorum, cuſtodum, gardianorum eorundem mandatum requiſiti deponerent, nec alios prout eiuſdem ordinis communitas deferebat habitus, iuxta eorundem miniſtrorum, cuſtodum, & gardianorum arbitrium ducerent reſumendos, dicentes in hoc eorundem prælatorum ſuorum non parendum fore arbitrio: cùm & ſuum ſic deſpectum regularem & cruciformem aſſererent, ac aliorum verò ſuperfluum habitum irregularemque cenſerent. Nec huic eorum opinioni præfati Clementis declarationē ſæpius repetitam obeſſe. Nam licet miniſtris, cuſtodibus & gardianis præfatis veſtium vilitatis det[illegible] in illa iudicium, tamen ibi conſequenter adiungitur: ita tamen, quòd vilitatem in veſtibus ſeruent, præſertim cùm & in declaratione prædicti Nicolai dicatur, quòd ſemper in eiſdem fratribus & eorum actibus paupertas ſancta reluceat, prout ipſis ex eorum regula inuenitur indicta: ac conſtitutionibus eiuſdem ordinis generalibus caueatur (vt aſſerunt) quod in omnibus, quæ ad habitū fratrum ſpectant, reluceat ſemper aſperitas, vilitas, & paupertas. vnde cum nec paupertatis, vel vilitatis oblatæ per miniſtros, cuſtodes, & gardianos ve[illegible] exiſterent, nec ipſorum ſuperiorum ordinis ſui in deponendo veſtes quas gererent, nec in reaſſumendo, quas darent ſequi iudicium vllatenus tenebantur: a generali miniſtro & cæteris fratribus, qui pro communitate eiuſdem ordinis aderant ſuis rationibus (quas breuitatis cauſa omittimus) contrarium aſſerentibus ex aduerſo prout hæc & alia hincinde coram nobis & eiſdem fratribus noſtris ſcripto lecta, verboque fuere propoſita, ac etiam coram aliquibus ex fratrib. noſtris prædictis ſuper hoc deputatis à nobis præſertim per aliquos ex fratribus dicti ordinis, qui in prædictis communitatibus aduerſabantur eiſdem, fuerunt pluries repetita. Quocirca nos ſerioſius rationibus prædictis auditis & aliis, illiſq; plenius intellectis volentes perpetuum præfato finem dare negotio, de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio declaramus & dicimus, quod quum (ſicut prætangitur) dicatur in regula, quòd fratres omnes veſtimentis vilibus induantur, & cùm vilitatem huiuſmodi veſtium, tam habitus, quam interiorum tunicarum illam præfatus Clemens intel[illegible] debere decreuerit, quæ ſecundum conſuetudinem vel conditionem patriæ debeat, quàtum ad colorem panni & precium vilitas merito reputari, atq; conſequenter huius vilitatis iudicium miniſtris, cuſtodibus, ſeu gardianis prædictis (ipſorum ſuper hoc conſcientias onerando a) duxerit committendum: prout in eiuſdem Clementis literis ſuper hoc confectis plenius continetur: in eorundem miniſtrorum, cuſtodum, ſeu gardianorum eodem modo iudicio eſt relictum. Nos quenihilominus præfatorum miniſtrorum, cuſtodum & gardianorum iudicio præſentium auctoritate committimus determinare, videlicet arbitrari atque præcipere: cuius longitudinis & latitudinis, groſſitiei & ſubtilitatis, formæ ſiue figuræ atq; ſimilium accidentium eſſe debeant, tam habitus, ipſorumque caputia, quàm interiores tunicæ, quibus fratres omnes minores dicti ordinis induuntur, ac inſuper cuius co[illegible] atq; vilitatis indui eos ipſis veſtimentis oporteat & an in veſtimentis huiuſmodi ſecundum regulam & declarationes eorundem prædeceſſorum noſtrorum & p[illegible]fatas ordinis conſtitutiones, reluceat aſperitas, [illegible]itas, & paupertas: vtrumne quantum ad colorem, vilitatem, paupertatem quoque, ac cætera b accidentia ſupradicta fratres veſtimentis induantur, vt debent: ſuper quibus eorundem miniſtrorum, cuſtodum, & gardianorum conſcientias oneramus: Statuentes & diſtricte præcipiendo mandantes, quòd in præd[illegible] & his ſimilibus eorum arbitrium, determinationem ac ſuum iudicium, generalis quidem in totius ordinis pr[illegible]cialium vero in prouinciarum miniſtrorum ac [illegible]ſtodum, & gardianorum adminiſtrationibus, cuſtodiis ac gardianiis ſuum conſimilibus ordinis [illegible] commiſſis eiſdem fratres omnes & ſinguli ſequi omnimode, illiſq; parere per omnia teneantur. Ac inſuper quod illorum ſequendo arbitrium determinationemque iudicium illiſque parendo, nec ſint nec dici poſſint vel debeant, nec ipſi ſeipſos autumant fore regulæ vel conſtitutionum ſui ordinis tranſgreſſores, maxi[illegible] nec expreſsè vel determinate in prædicta fratrum minorum dicatur regula vel declarationibus ante d[illegible]tis, quantæ longitudinis, quantæ latitudinis, quantæ groſſitiei vel ſubtilitatis, qualis formæ, qual[illegible] figuræ huiuſmodi debeant eſſe veſtes, ſicut nec qual[illegible] quantæq; vilitatis eas eſſe oporteat exprimitur in eiſdem. [illegible] quodammodo eadem vrgente neceſſitate, [illegible] non impari, vero ſenſu, vtrumq; id regulæ ſuæ [illegible]bus intellectu, eiuſdem Clementis inhærentes ve[illegible], præfatorum miniſtrorum, cuſtodum, & gard[illegible] in prædictis horumque ſimilibus fore iudicium declarare compellimur, illaq; eis (vt prædictum) comm[illegible] inuitamur. Non enim particularium omnium certa poteſt dari ſcientia, neq; [illegible] contingit fieri diſciplinam [illegible] non regula cir[illegible]ſtantias ſingulas accidentiaque cuncta complectitur ha-

a Vide l. ſi verò. §. de viro in 7. fallentia. ff. ſol. mat. & l. [illegible] C. de noxal. act. Bart. [illegible] q. princ. [illegible] ff. de iuſti. & iur. [illegible] c. ſoluta. [illegible] cod. de maioritate & obed. Font.

a Vide hic quæ ego notaui in c. ſtatutum in [illegible] per gl. relinquat de reſcr. l. 9. Font. b Nos [illegible] quod cuius competit cognoſcere de princi[illegible] gnoſcere de iis quæ conſequenter accedunt. vide gloſſ. fin. [illegible] cod. in extrauag. ad conditorem. Font.

bene

bent in illis maiores maioribus obſequi, illiſq; intendere, non in certis ſolùm, verumetiam in dubiis: & in certis præſunt artibus, quibus obediuntur, præſunt regulis ſingulis, quibus obtemperent diſciplinis, vt illarum finis egregius debitis obſequentium miniſteriis ſubſequatur. Sic iudicans cuncta rimatur & diſcutit, leges caſibus applicat, canonum decreta ſecernit: ſic morbis aggrauantibus medicum, ſic virtus conſtans in medio ſapientem prudentemq; depoſcit: ne ſi quiſque regatur, vt appetit, confeſtim corruat, vt non quærit, neq; taliter conuiuentibus non ordo, ſed horror inhabitet: adſit (quod abſit) diſcordia: religant religio relegetur: ſententiæ namque variantur, vt capita, & creſcit in ſolidis opinionibus phantaſia. Eodem modo eiſdemque quodammodo rationibus inuitati, cùm præfatorum miniſtrorum, vel cuſtodum ſub certa forma: ſimul ſcilicet & ſeparatim in ſuis adminiſtrationibus & cuſtodiis, cum *a* gardiani & duorum de conuentu loci diſcretorum ſacerdotum & antiquorum in ordine fratrũ conſilio & aſſenſu præfatus Clemens iudicio duxerit relinquendum, an ſit multum credibile ex iam expertis, quòd fratres ipſi abſque granariis & cellariis non poſſint vitæ neceſſaria inuenire: quo caſu granaria & cellaria congregationes & conſeruationes huiuſmodi eis ipſe conceſſit, prout in prædictis eiuſdem Clementis literis plenius continetur. Nos de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio eorundem miniſtrorũ & cuſtodum ſub eadem forma iudicio præſentium auctoritate cõmittimus determinare, videlicet arbitrari atque præcipere eo caſu qualiter, vbi, & quando, & quoties granum, panem & vinum pro vitæ fratrum neceſſariis, fratres ipſi quærere debeant, conſeruare ſiue reponere, etiam ſi reponenda ſint prædictis granariis & cellariis conſeruanda: Statuentes & diſtrictè præcipiendo mandantes, quòd in prædictis & his ſimilibus eorundem arbitrium, determinationem ſiue iudicium generalis quidem in totius, prouincialium verò in prouinciarum, miniſtrorum ac cuſtodum ſimul & ſeparatim adminiſtrationib. & cuſtodiis ordinis memorati commiſſis eiſdem, cum gardiani tamen (vt ſuprà prædicitur) & duorum de conuentu loci diſcretorum ſacerdotum & antiquorum in ordine fratrum conſilio & aſſenſu, fratres omnes & ſinguli obſequi omnimode, illiſq; parère per omnia teneantur. Ac inſuper quòd illorum ſequendo arbitrium, determinationem ſiue iudicium, illiſq; parendo, nec dici poſſint vel debeant, neq; ipſi ſeipſos autument ſuæ regulæ vel conſtitutionum ſui ordinis tranſgreſſores. Ideoq; omnes & ſingulos fratres antedicti ordinis minorum, qui ſtrictos, curtos & difformes habitus ab ipſius generalis miniſtri, & aliorum de dicta communitate habitus coram nobis & fratribus noſtris, & aliis in Romana curia detulerunt, vel deferunt: monemus & hortamur in domino, eis nihilominus in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub excommunicationis pœna per apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus ad mandatum ipſius generalis deponãt, quos deferunt habitus, & alios iuxta eiuſdem generalis arbitrium determinationem ſiue iudicium (vt ſuprà prædicitur) induantur. Ipſiq; generali in omnibus iſtis & aliis, & per omnia ſecundum beati Franciſci regulam & prædictas prædeceſſorum noſtrorum declarationes, conceſſiones, & commiſſiones, in ipſis declarationibus comprehenſas, & noſtras contentas in præſentibus, humiliter obediant, pareant & intendant, non obſtantibus quibuſcunq; priuilegiis, indulgentiis, literis, libertatibus, immunitatibus, vel exemptionibus, eis, vel alicui ipſorum à præfato Clemente conceſſis vel appellationib. ab eis vel ipſorum aliquo ad ſedem apoſt. interiectis quæ (in quantum poſſent derogare præſentibus) viribus vacuamus. Religio namq; perimitur, ſi à meritoria ſubditi obedientia ſubtrahantur: magna quidem paupertas, ſed maior integritas: bonum eſt obedientia maximũ, ſi cuſtodiatur illæſa. nam prima rebus, ſecunda carni, tertia vero menti dominatur & animo, quos velut effrenes & liberos ditioni alterius humilis iugo propriæ voluntatis aſtringit. Ad hanc itaque fratres prædicti non inuiti, ſed ſponte recedant. hanc velint & appetant. hanc magnis deſideriis concupiſcant, illudq; votis Canticorum *a* ingeminẽt. Oſculetur me oſculo oris ſui, charitatis vtiq; & dilectionis, religionis huius obedientia ſancta puriſicans: quam meliora ſunt vbera tua præceptorum, ſiquidem & conſiliorum quædam nutrientia pocula vino, vnguentis optimis, ſcilicet bonæ famæ fragrantia ſuauitatis odorem. Nec formident hi ad obediẽtiam ordinis Deo auctore, dum redeunt: nam prælatos ſuos (vt firmiter ſperamus, eiſq; iniungimus) ſibi benignos & mites inuenient, cæteros dulces atque palpabiles, cùm ſint & eſſe debeant omnes & ſinguli fratres in Chriſto, & clamitent: Quis mihi det te fratrem meum tommuni, ſcilicet patre beato Franciſco cõgenitum, ſugentem vbera matris meæ, religionis vtiq; & profeſſionis eius velut matris cõtemplationis & electionis ſuauia & dulcia pocula, vt inueniam te foris ab eiuſdem obſeruantiis quodammodo diſparem, & deoſculer blandè, videlicet intra charitatis viſcera te cõplexus: & iam me, imò & te nemo deſpiciat, profectò quos foris poſitos multi ac ſi deuios, & deſides fortaſſe deſpexerant, intus puta intra dilectionis internæ præcordia & conformis obſeruãtiæ clauſtra repoſitos, iam nemo deſpiciat, ſed ſuſcipientes eoſdem dulcedine quiſq; dignè laudibus efferet, & ſuſceptos. Nulli ergo, &c.

CAP. II.

Præmiſſo qualiter gloſſantes decretalem, Exiit qui ſeminat. eod. tit. lib. 6. excommunicationem ipſo facto non obſtantibus quibuſcunq; priuilegiis incurrunt, illam excommunicationem vſq; ad ſedis apoſtol. beneplacitum ſuſpendit. Et per iſtam ſuſpenſionem contra fratres minores obloquendi non intendit tribuere occaſionem.

Quia nonnunquam, quod coniectura profuturum credidit, ſubſequens experientia nociuum oſtendit: non debet reprehenſibile iudicari, ſi canonum conditor canones à ſe, vel ſuis prædeceſſoribus editos, vel aliqua in eiſdem contẽta canonibus, reuocare, modificare vel ſuſpendere ſtudeat, *b* ſi ea obeſſe potius viderit, quàm prodeſſe. Sanè dudum felicis record. Nicolaus papa quartus prædeceſſor noſter, quandã conſtitutionem declaratiuam, quæ incipit, Exiit ſuper regula dilectorum filiorum fratrum ordinis minorum, quam beatus Franciſcus almus confeſſor inſtituit, promulgauit: ſub certis pœnis arctius interdicens, ne concordantiæ contrarietates, ſeu aduerſæ vel diuerſæ opiniones ab ipſius conſtitutionis lectoribus ſeu expoſitoribus aliquatenus inducantur, nec ſuper conſtitutione gloſſæ fiant ab aliquibus, niſi forſan, per quas verbum vel ſenſus ipſius vel ipſa cõſtitutio quaſi grammaticaliter & ad literam exponatur, nec intellectus ipſius per legentem diſtorqueatur ad aliud, quàm conſtitutionis eiuſdem litera ipſa ſonat. gloſſantes autem in ſcriptis conſtitutionẽ eandem aliter, quàm ſuperius eſt expreſſum, facientes quoq; commenta, ſcripturas ſeu libros, & ex certa ſcientia & deliberatione determinantes in ſcholis, ſeu prædicantes contra contenta in conſtitutione prædicta, vel aliqua ſeu aliquod prædictorum (non obſtantibus aliquibus priuilegiis ſeu

a *Vide Bart. in l. 1 § ſi plures. ff. de inſtitut. Ioan. And. & poſt eum Alber. in re nullius in conſil. de reg. iur. lib. 6. & de materia huius text. eſt gl. poſita in clem. exiui § rurſus.*

a *Cant. 1.* b *Vide quæ notaui in cap. alma mater. de ſenten. excommun. l. 6. Foan.*

Digitized by Google

indulgentiis aut literis apoſtolicis, quibuſcunq; perſonis, dignitatibus, ordinibus, aut locis religioſis vel ſecularibus generaliter vel ſingulariter ſub quacunq; forma vel expreſſione verborum conceſſis: quæ noluit aliquibus in prædictis quomodolibet ſuffragari) ipſo facto excommunicationis ſententiæ voluit ſubiacere. Nos autem attendentes, quòd argumentis frequenter & collationibus latens veritas aperitur, & quodque ſub eadem litera ſæpe latet multiplex intellectus, nec non eſſe difficile volentibus cõſtitutionem prædictam perfectè legere ac intelligere, pœnas adiectas in conſtitutione huiuſmodi deuitare: viam veritatis aperire volentes, & periculis, quæ ex prædictis poſſent literatæ perſonæ præcipuè ſcholaſticæ incurrere, ſalubriter obuiare, præſertim cùm de nouo ſuborta ſint aliqua dubia, circa quæ poſſet periclitari veritas, & erroribus via pandi, niſi liceret conferre ſuper contentis in conſtitutione huiuſmodi & diſputare: prohibitiones & pœnas prædictas tam latas, quàm comminatas & earũ effectus, in fratrum noſtrorum ac multorum archiepiſcoporum, epiſcoporum, & aliorum prælatorum, nec non multorum profeſſorum vtriuſq; iuris, & multorũ ſacræ theologiæ magiſtrorum præſentia, dum conſiſtoriũ teneremus, auctoritate apoſtolica duximus vſque ad ſedis apoſtolicæ beneplacitum ſuſpendendas. Per ſuſpenſionem autem huiuſmodi nequaquam cuiquam intendimus impartiri, quòd contra fratrum regulam prædictorum dogmatizare, ſcribere ſeu determinare, prædicare ſeu prauè loqui liceat publicè vel occultè; quinimò hæc omnibus & ſingulis auctoritate prædicta diſtrictius inhibemus. Ne autem in poſterum præmiſſarum prohibitionem & pœnarum ſuſpenſio in dubium reuocari valeat, aut alicui propter defectum probationis impingi, quòd velut tranſgreſſor prohibitionum ipſarum in pœnam ſeu pœnas inciderit antedictas. Nos volentes ſuper hoc de opportuno remedio prouidere, chartas ſeu membranas ſuſpenſionem continentes eandem appendi ſeu affigi in maioris eccleſiæ Auinioni oſtiis, ſeu ſuperliminaribus faciemus, quæ ſuſpenſionem prædictam ſuo quaſi ſonoro præconio & patenti iudicio publicabunt. Datum Auin. 7. Calen. April. Anno 6.

CAP. III.

Dominium rerum, quæ perueniebant ad fratres minores retentum ab eccleſia Romana, ſimplici vſu facti fratribus ipſis reſeruato in c. exiit qui ſeminat. eod. tit. lib. 6. ſummus pontifex refutat: multiplici ratione probans eos non poſſe habere in re aliqua ſimplicem vſum facti. Et ſtatuit quòd de cætero nullum ius nullumq; dominium habeat eccleſia Romana in huiuſmodi rebus, quæ in poſterum conferentur, vel offerentur ipſis fratribus. Hæc extrauagans eſt multum iuridica, & ſubtilis in pluribus locis, præſertim vbi probat vſum ſimplicem non poſſe conſtitui in rebus vſu conſumptibilibus.

Ad conditorem canonum non eſt dubium pertinere, cùm ſtatuta à ſe, vel prædeceſſoribus ſuis edita obeſſe percipit potius, quàm prodeſſe, ne vlterius obeſſe valeant, prouidere. Dudum ſiquidem felicis recor. Nicolaus quartus prædeceſſor noſter attentè proſpiciens in almi confeſſoris beati videlicet Franciſci regula contineri, quòd nihil ſibi approprient, neq; domũ, neq; locum, neq; rem aliquam aliam ſui ordinis profeſſores, ac conſiderans diligenter, quòd per piæ recordationis Gregorij papæ noni, & nonnullos alios prædeceſſores eiuſdem fuerat declaratum, hoc debere ſeruari, tam in ſpeciali, quàm in communi: necnon & conſideranter attendens, nonnullos fratribus ipſis detrahere, impingentes eiſdem, quòd regulam & declarationes huiuſmodi non obſeruabant, [illegible] de[illegible]rantiora contra præmiſſos fratres oblatrant[illegible] [illegible]dere, ac profeſſorum ipſorum conſ[illegible]ienti[illegible] prouide[illegible] inter alia ordinauit & ſanxit omnium vte[illegible] librorum, rerumque mobilium, & præſentium, & etiam futurorum, eccleſiarum quoq; & oratoriorum ac cœmeteriorum tam præſentium, quàm etiam futurorum, necnon & aliarum emptarum, & eleemoſynis diuinis oblatarum ſeu conceſſarum dictis fratribus (in quibus tamen offerentes ſeu concedentes ipſa nihil in ipſis ſibi ducerent reſeruandum) proprietatem, & dom[illegible] plenè ac liberè ad ſe, & Romanam eccleſiam pertinere, ipſa in ſe recipiens ac antedictam eccleſiam, ſim[illegible]pli[illegible]ci vſu facti duntaxat in rebus, & bonis huiuſmo[illegible] reſeruato fratribus antedictis. Et quia nonnunquam libros, & alia mobilia ſupradicta vendi expedit ſeu etiam commutari: fratribus ipſis in eadem ordinatione conceſſit, vt res ipſas cum rebus aliis, quarum vſum habere liceret ipſis fratribus (dummodo generalis, & prouincialium miniſtrorum coniunctim vel diuiſim a[illegible]cto[illegible]ritas interrederet) poſſent liberè cõmutare. Sed & q[illegible] fratribus ipſis pecuniam per ſe, vel per alium recipere ipſorum regula diſtrictius interdicit, voluit & con[illegible]ſit. quod ſi vendi contingeret res mobiles antedi[illegible] precio æſtimato, quòd huiuſmodi precium per p[illegible]ratorem deberet recipi à præfata ſede, vel cardin[illegible] [illegible]bernatore eiuſdem ordinis, deputandum per pro[illegible]torem eundem in rem licitam, cuius vſus eſſet pe[illegible]ſus eiuſdem ordinis fratribus expendendum: h[illegible] a[illegible]iecto. quod poſſent de vilibus rebus mobilibus [illegible]rum valentibus fratres ipſi pietatis ſeu deuotionis [illegible]tuitu, vel pro alia honeſta cauſa & rationabili (obtenta tamen ſuper hoc ſuperiorum ſuorum licentia) intra [illegible] extra dictum ordinem ordinare[illegible]. Quanquam autem pia conſideratione motus prædeceſſor noſter ordinauit, ſupradicta illa dicto ordini exiſtimans profu[illegible] ipſa tamen attento modo vtendi fratrum ipſorum dictæ eccleſiæ ſubſecuta patientia circa ipſum [illegible] fuiſſe, ſed potius tam ipſis fratribus, quam mult[illegible] obfuiſſe ſubſequẽs magiſtra rerum experientia [illegible]tur declaraſſe. Ipſis quidem fratribus quantum ad [illegible]tum perfectionis nequaquam profuit reſeruatio [illegible]mnia ſupradicta: cùm enim perfectio vitæ Chriſtianæ principaliter, & eſſentialiter in charitate conſiſtat, q[illegible] ab apoſtolo perfectionis vinculum dicitur, & quæ [illegible] ſeu iungit aliqualiter in via hominẽ ſuo fini: ad quam per contemptum bonorum temporalium, & ipſoru[illegible] expropriationem via diſponitur per hoc præcip[illegible] quòd ſolicitudo, quam temporalia in acquirendo [illegible] ſeruando, & diſpenſando exigunt, quæ plerunque ab actu charitatis retrahit, amputetur: teſtar quod ſi ſo[illegible]citudo eadem poſt expropriationem huiuſmodi, quæ ante ipſam inerat, perſeueret, ad perfectionem huiuſmodi, talis expropriatio valeat nihil conferre. con[illegible] autem, quòd poſt ordinationem prædictam non f[illegible]runt in acquirendis ac conſeruandis boni[illegible] pr[illegible]d[illegible] in iudicio & extra minus ſoliciti, quàm ante [illegible]rant fratres ipſi, quanquam ſint religioſi meod[illegible] alij habentes aliqua in communi. Adhuc nec v[illegible] profuit dictis fratribus ordinatio ſupradicta, q[illegible] ad hoc quòd propter carentiam talis propri[illegible] ſe [illegible] riores dicere valeant, quàm ſi res ipſas [illegible]um [illegible] ratere ſe dic[illegible] dominio obtiſ[illegible]erent [illegible] et c[illegible] deceſſor noſter prædictus dominium e[illegible] quæ ipſis fratribus offerre ſeu confer[illegible] nitte contige[illegible] quarum tamen v[illegible] habere. [illegible] vel fratri[illegible] ſimplici [illegible] fratrib. reſeruato [illegible] eccleſiam re[illegible]tendum duxerit ac [illegible] decreuerit, vt [illegible] expre[illegible] ipſorum fratrum [illegible]tendi modo & eius [illegible]u, [illegible]

a *De vtilitate diſputationis, omnino vide ſyluam nuptialem Ioannis de Neuizan in prima Fent.*

tientia circa modum ipſum Romanæ eccleſiæ ſubſecuta, non ipſe vſus fratrum dici debet, ſed potius Romanæ eccleſiæ dominium eſſe ſimplex. Quis enim ſimplicem vſuarium dicere poterit, cui rem vſuariā licet permutare, vendere, ac donare? proculdubio hæc naturæ repugnare noſcuntur, nec ad vſuarium pertinere, quæ tamen de rebus mobilibus antedictis faciunt fratres ipſi. Quòd autem dominium Romanæ eccleſiæ reſeruatum ſimplex cenſeri debeat: ex hoc patet, quòd ex illo nullum eidem eccleſiæ temporale obuenit hactenus commodum, nec ſperatur, quòd obuenire debeat in futurum, cùm nec intentio reſeruantis, nec fratrum ipſorum fuerit, quòd ad quemcunq; alium, quàm ad fratres dictarum rerum perueniret compendium, quod proculdubio modus vtendi fratrum ipſorum, & Romanæ eccleſiæ ſubſecuta patientia euidenter declarauit. Et quòd talis intentio fuerit ordinantis, & ex hoc patet, quòd illarum rerum ſibi, & eccleſiæ Romanæ dominium duntaxat retinuit, quarum vſum facti liceret habere ordini, vel fratribus antedictis: talis autem dominij carentia re in præſenti ac ſpe in futurum omnimodo denudati, quo ad paupertatem temporalem, quam altiorem (præ mendicantibus aliis in communi habentibus) ſibi vendicant dicti fratres, pauperiorem non efficit non habentem. Quod autem a quo ad res, quæ vſu conſumuntur, non ſint cenſendi vſuarij fratres ipſi, ex ſequētibus liquet ſatis: dicere ſiquidem, quod in talibus rebus vſus iuris, vel facti ſeparatus à proprietate rei ſeu dominio poſſit conſtitui, repugnat iuri, & obuiat rationi, nec prædeceſſoris noſtri prædicta fuiſſe videtur intentio, Romanæ eccleſiæ talium bonorum dominium reſeruare. Quis enim ſanæ mentis credere poterit, quòd intentio fuerit tanti patris vnius oui, ſeu caſei, aut fruſti panis, & aliorum vſu conſumptibilium, quæ ſæpe fratribus ipſis ad conſumendum è veſtigio conferuntur, dominiū Romanæ eccleſiæ, & vſum fratribus retinere? profectò probabile non videtur. præſertim cùm illorum bonorum duntaxat dominium præfata eccleſiæ reſeruauerit, quorum ſimplex vſus facti pertinere poteſt ad fratres dicti ordinis, quod nequaquam poteſt in rebus vſu conſumptibilibus reperiri, in quibus nec ius vtendi nec vſus facti ſeparata à rei proprietate ſeu dominio poſſunt conſtitui, vel haberi. Et quòd de talibus rebus non intellexerit, euidenter oſtendit, dum reſpondet legi dicenti, non poſſe vſumfructum à dominio perpetuò ſeparari, ne dominium dominis, ſemper abſcedente vſu, inutile redderetur, quæ quidem lex de rebus illis intelligitur, quarum penes vnum vſus rei, & penes alium dominium poſſit (licet inutile) remanere, quod nequaquam in rebus vſu conſumptibilibus poteſt eſſe, cùm in illis per vſum, vel abuſum vſuarij ſubſtantia talis rei eſſe deſinat, & per conſequens proprietas etiam inutilis non ſubſiſtat. Cùm enim vſusfructus prout eſt in re conſtitutus, qui ſeruitus dicitur perſonalis, & pro quo reales competūt actiones, nihil ſit aliud, quàm ius vtendi, nec vſus, qui etiam perſonalis eſt ſeruitus, ſit aliud, quam ius tantum vtendi rebus alienis ſalua rei ſubſtantia, id eſt ius percipiendi fructus, & vtilitatem aliam in totum, vel pro parte ſuo nomine, qui poſſunt ex re, in qua vſusfructus ſeu vſus conſtituitur prouenire: propter quod proprietas reputatur inutilis, à qua perpetuo abſcedit vſusfructus ſeu vſus conſtitutus rebus, ex quibus ipſis ſtantib. vſufructuario ſeu vſuario nulla poſſit vtilitas prouenire: patet quòd ad hoc, quod talis vſusfructus, vel vſus in re aliqua conſtitui valeat, requiritur, quòd ex re illa poſſint fructus, vel vtilitas (ſalua ipſius rei ſubſtantia) ad fructuarium, vel vſuarium peruenire. Quòd ſi nulla ad ipſos poſſet ex re ipſa vtilitas (ſalua rei ſubſtantia) peruenire, quales res conſtat eſſe vſu conſumptibiles, nequaquam poſſet in rebus ipſis cuiquam vſusfructus vel vſus conſtitui, vel à quoquam haberi. Adhuc nec ius vtendi, quod nec eſt ius in re, nec ſeruitus perſonalis, ſed merè ius perſonale, pro quo reales actiones non competunt in rebus talibus, vel rebus ipſis vtendi poteſt conſtitui, vel haberi, cum & ius tale exigat, quòd ex re ipſa, quæ ad vtendum conceditur tali modo ad vſuarium peruenire poſſet vtilitas aliqua, ac cum vſu permanere vſuarij ſubſtātia ſalua rei, quod nequaquā poteſt (ſicut ad ſenſum poteſt percipi) in reb. vſu conſumptibilibus reperiri. Rurſus nec ſimplex vſus, qui nec eſt ſeruitus, nec pro illo competit ius vtendi, in talibus rebus poteſt conſtitui vel haberi: cùm enim vti re aliqua, nihil ſit aliud propriè, quàm fructus rei ſiue vtilitatem aliam in ſolidū vel pro parte recipere, qui ex ea poſſunt (ſalua rei ſubſtantia) prouenire; reſtat quod re illa vti quis nequeat, ex qua (eius ſalua ſubſtantia) nulla ſibi prouenire poteſt vtilitas, quales res vſu conſumptibiles eſſe conſtat. Ex quibus patet, quòd nec vſus, qui eſt ſeruitus perſonalis, nec ius vtendi quod non eſt ſeruitus, ſed merè ius perſonale, nec actus ipſe vtendi ſine iure aliquo poſſunt in rebus vſu conſumptibilibus conſtitui vel haberi, cùm quodlibet præmiſſorū exigat, quòd ex re ipſa (ſalua rei ſubſtantia) poſſit habēti ius vtendi, ſeu vtēti ex re ipſa vtilitas aliqua prouenire, quod vtiq; in rebus nequit vſu conſumptibilibus reperiri. Nec obuiat ſupradictis, quod idem prædeceſſ. noſt. in ordinatione prædicta etiam illorum, quæ ad vitæ ſuſtentationem pertinent, ſibi & Romanæ eccleſiæ dominium reſeruarit: hoc enim de rebus illis duntaxat debet intelligi, quæ vſu non ſunt conſumptibiles, ſine quibus humana vita non eſt ſuſtentabilis, quę vtiq; non ſunt pauca. Licet autem in rebus vſu conſumptibilibus, nec ius vtendi: nec ipſum vti poſſit conſtitui vel haberi, ipſis tamen poterit ius abuti: Abuti autem (dum tractatur de rebus vſu conſumptibilibus) pro rei conſumptione ſumitur, quod ei opponitur, quod eſt vti. Vti quidem præſupponit, quod cum vſu ſalua rei ſubſtātia maneat, ſed abuti exigit, quòd cum actu huiuſmodi rei ſubſtantia conſumatur: cum abuti nihil aliud, quàm contra naturam vſus vti in hac materia propriè poſſit dici. Licet autem quis re viſibili abſque iure vtendi aliquo vti poſſit, ipſum tamen vti etiam in re tali abſq; iure vtendi ſeparato à dominio vel cōiuncto, nec ab aliquo poteſt conſtitui, nec à quoquam haberi. Et quòd talis vſus conſtitui nequeat, ex hoc patet, quòd dare vel conſtituere quod ſuum non eſt, nec ad ſe pertinet, nemo poteſt, licet interdum illud dare poſſit aliter, quam ſit ſuum. Actus autem ipſe vtendi ad vtentem pertinet, in quantum quis ſuorum actuum per liberum arbitrium & voluntatem dominus dicitur, cùm per hoc illos non exercere valeat, vel etiam exercere: non autem actus ipſe vtendi ad eum pertinet, qui concedit alij, quod in re ſua actum illum valeat exercere: quod vtique nihil eſt aliud, quàm quòd actum ſuum ad rem concedentis ad actum ſuum vtens valeat applicare. Sicut qui equum ſuum alicui commodat, non actum equitandi concedit commodatario, ſed quòd actum illum in equo ſuo valeat exercere: quod non eſt vtiq; actum vtendi ſimplicem concedere ſine iure, cum hæc concedere nihil ſit aliud, quàm concedere ius vtendi: quod quidem ius vtendi ſeparatum à proprietate, ſeu dominio in rebus, quæ vſu conſumuntur, nequit conſtitui: vt patet manifeſtius ex prædictis. Præterea quòd ſimplex vſus, id eſt ſine iure vtēdi à proprietate ſeu dominio ſeparatus, etiā in re viſibili habere nequeat, ſic probatur. Si enim poſſit haberi vſus talis, aut ante actum ipſum, aut in ipſo actu aut poſt completum actum huiuſmodi haberetur. Quod autem hoc nequeat fieri, ex hoc patet, quòd

a *Vide gloſſ. poſitam in clem. exiui § proinde. & ex ſententia. videtur dicendum.*

non eſt, nequaquam haberi poteſt: patet autem quòd actus ipſe antequam exerceatur, aut etiam dum exercetus, aut poſtquam perfectus eſt, in rerum natura non eſt, ex quo ſequitur, quòd haberi minimè poteſt: licet enim & ante actum ipſum quis facultatem illam habeat exercendi, per hoc tamen actus ipſe in rerum natura niſi in potentia, non exiſtit: cùm autem actus eſt in fieri, nec adhuc quod ipſe actus in rerum natura ſit, poteſt dici, licet pro eo quòd ſit in fieri, dici poſſit: quod enim de actu, qui eſt in fieri, præteriit, vel futurum eſt, iam non eſt in rerum natura, ſed memoria vel apprehenſione tantum eſt, quare niſi prout in memoria vel apprehenſione tantum eſt, haberi nequaquam poteſt. Quod autem in præſenti fit, momentaneum vel inſtantaneum eſt, quod vtique magis intellectu quàm ſenſu percipi poteſt: vnde nec poteſt haberi pro tunc, niſi pro momento illo ſeu inſtanti, in quo cùm fit, poteſt dici actum poſt actum completum: licet ſi ex facto ipſo producta res aliqua fuerit, res ipſa aliqua facta haberi valeat: factum tamen ipſum, quod iam tranſit, niſi in memoria (prout ſupradictum eſt) non habetur. Præterea ſi ſimplex vſus abſq; iure vtendi haberi poſſit ab aliquo, conſtat, quòd non iuſtus eſſet actus vtendi huiuſmodi reputandus: cùm ille vſus fuerit, cui ius non competebat vtendi: talis autem vſus non iuſtus ad perfectionis ſtatum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adiicit, ſed ſibi repugnare potius ac detrahere noſcitur manifeſtè. Quòd autem vſum non iuſtum conditor canonis fratribus ipſis intellexerit reſeruare: nequaquam debet aliquis ſapiens æſtimare, imò quod de iuſto intellexerit ex eo poteſt euidentius apparere, quòd in eadem ordinatione curauit adiicere, quòd illarum rerum dumtaxat in ſe & eccleſiam Romanam recipiebat dominium, quarum vſum facti liceret habere fratribus ſeu ordini antedictis, ſubiungens nihilominus, quòd non rerum omnium vſum habere debeant fratres Chriſti. quantum autem ad vſum facti ſimplicem abſque omni iure vtendi attinet, nulla rerum quo ad fratres differentia eſt cenſenda: ſic enim vti de facto poſſunt prohibitis, vt permiſſis: quare præmiſſa rerum diſtinctio ad illum vſum facti potius eſt referenda, pro quo ipſis competit fratribus ius vtendi: quarundam enim rerum vſus fratribus ipſis prohibitus noſcitur, & quarundam permiſſus: ex quo ſequitur, quòd vſus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui iuſtus ſit, id eſt pro quo competat ius vtendi, & hoc conditor ipſe canonis exprimit euidenter, cùm in eadem ordinatione adiecerit, quòd moderatus vſus in expreſſis prius rebus ipſis fratribus eſt conceſſus. Præterea ſi in rebus conſumptibilibus poſſit vſus conſtitui vel haberi nequaquam ſimplex, nec à rei ſubſtantia, proprietate, ſeu dominio ſeparatus vſus huiuſmodi poſſet dici, cùm per talem vſum, id eſt vtendi actum & in ipſo actu, & cum ipſo actu res conſumatur huiuſmodi, ac in ipſius rei exerceatur ſubſtantia, nec ſine ipſius conſumptione eſſe valeat vſus talis: ex quo patet, quod vſus talis nec ſimplex nec ſeparatus à dominio poteſt dici. Rurſus a nedum fratribus ipſis ordinatio prædicta non profuit, ſed etiam occaſionaliter honori ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ non leuiter detrahit & detraxit. Nunquid non præfatæ eccleſiæ derogatur honori, ſi ipſam oporteat nunc in foro eccleſiaſtico, nunc in ſeculari, interdum quoque coram pedaneis iudicibus, & plerunque pro rebus paruis & vilibus continuè litigare? Hoc autem notum eſt fieri, dum occaſione retentionis dicti dominij omnes cauſæ occurrentes agendo vel defendendo pro bonis huiuſmodi nomine Romanæ eccleſiæ virtute cuiuſdam priuilegij à fe. re. Martino papa quarto prædeceſſore noſtro conceſſi, ſuper hoc agitentur, & (quod grauius eſt cenſendum) procuratores cauſarum huiuſmodi multos vexare dicuntur indebite, licet poteſtas attributa procuratoribus talibus per priuilegium antedictum, quo ad adminiſtrationem bonorum præmiſſorum dudum ſeruata non fuerit, nec ſeruetur, quæ omnia in notam & iniuriam ſanctæ Romanæ eccleſiæ nõ eſt dubium redundare. Adhuc ordinatio antedicta eccleſiarum prælatis & rectoribus grauis exiſtere nimium & moleſta monſtratur. Nunquid non graue præmiſſis poteſt exiſtere, quòd ipſos oporteat ſe opponere ſanctæ Romanæ eccleſiæ quæ ipſorum caput noſcitur & magiſtra, ac cum ea agendo vel defendendo litigare aſſiduè vel cedere iuri ſuo? hoc tamen oportet illos facere, cùm in multis dicti fratres prædictis exiſtere dicantur iniurij, ſicut multorum prælatorum & rectorum diuerſarum prouinciarum adhuc in curia exiſtentium habet inſinuatio, qui quidem fratres facta ſua per procuratores nituntur defendere antedictos. Nos itaque, qui veritatem tenemur colere, velut ille, qui illius, qui veritas noſcitur, licet immeriti vicem teneamus in terris, illa volentes in ſancta Dei eccleſia, quæ non verbo obtinent tantum, ſed quæ re potius obſeruari: præmiſſis in ſcrutinio ſectæ conſiderationis adductis ac deliberatione cum fratribus noſtris & multis aliis præhabita diligenti, dignum arbitrantes & congruum profeſſores dicti ordinis non verbis tantum, non ſimulatis actibus, ſed operibus claris veritate ſuffultis perfectioris ſtatus, ac altioris paupertatis ſibi prærogatiuam prę aliis mendicantibus vendicare, ac nihilominus honori ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cuius obnubilari poſſet gloria, ſi tam peruerſæ ſimulationi, quæ profectò & ipſis ſimulantibus officit, & aliis ſcandali materiam ſubminiſtrat, diſſimulando illi occurrere conſentiret: ac inſuper volentes indemnitati prælatorum & rectorum ſalubriter ſuper hoc prouidere, nolentes in poſterum ſub prætextu ſeu pallio talis dominij temporalis, verbalis, nudi ac ænigmatici tanta bona, quanta dicti fratres faciunt, inficì, ac fomentum tantis malis, quanta procedunt ex ſimulatione huiuſmodi miniſtrare. De fratrum noſtrorum cõſilio hoc edicto in perpetuum valituro ſancimus, quòd in bonis, quæ in poſterum conferentur, vel offerentur, aut aliàs quomodolibet obuenire continget fratribus ſeu ordini ſupradictis (exceptis eccleſiis, oratoriis, officinis & habitationibus, ac vaſis, libris & veſtimentis diuinis officiis dedicatis vel dedicandis, quæ ad ipſos obuenient in futurum, ad quæ ſe non extendunt adeò inconuenientia ſupradicta: propter quod conſtitutionem iſtam ad illa extendi nolumus) nullum ius ſeu dominium aliquod occaſione ordinationis prædictæ ſeu cuiuſuis alterius à quocunque prædeceſſorum noſtrorum ſuper hoc ſpecialiter factæ Romana eccleſiæ acquiratur, ſed quo ad hoc habeantur prorſus ordinationes huiuſmodi pro non factis. Per hoc autem in his, quæ abſque dictis ordinationibus in bonis prædictis ad dictam eccleſiam prouenire vel pertinere quomodolibet poterant, vel debebant nullum eidem parari præiudicium volumus, ſed illa ſibi expreſſius intacta & inuiolata ſeruamus. Et quia præfatum Martini papæ prædeceſſoris noſtri priuilegium dudum ſeruatum, quo ad adminiſtrationem bonorum præmiſſorum non extitit, nec ſeruatur, ac ipſorum procuratorum officium, qui nominantur à miniſtris & cuſtodibus dicti ordinis eccleſiæ Romanæ iniurioſum, ac multis aliis moleſtũ noſcitur, & etiam onerosum, diſtrictius inhibemus, ne deinceps pro recipiendis, petendis, extorquendis, defendendis ſeu adminiſtrandis bonis, quæ in poſterum fratribus vel ordini prædictis offerri vel conferri, ſeu aliàs obuenire contingere.

a *Vide Bart. lib. 2. minori c. 8 de ſt. dicentem conſtitutionem Martini non præſſu correctam. adde Baldum relatum per Pet. de Anch. a. in clemen. Exiui.*

continget, quiſquam nominetur à quoquam ſeu, conſtituatur amodo nomine ſanctæ Romanæ eccleſiæ procurator: nec occaſione cuiuſuis priuilegij, quicunque adminiſtrationem quorumcunque bonorum, quæ obuenire fratribus ipſis, vel ordini cōtinget in poſterum, in iudicio, vel extra agendo, vel defendendo, ſupplicando, vel aliàs quomodolibet aſſumere vel exercere dictæ eccleſiæ nomine audeat, niſi de ſedis apoſtolicæ licentia ſpeciali: decernentes irritum & inane, ſi ſecus à quoquam in poſterum contigerit attentari: Non obſtantibus quibuſcunq; priuilegiis, à Martino papa prædicto, vel aliis prædeceſſoribus noſtris ipſis fratribus vel ordini, ſub quacunque forma vel expreſſione verborum conceſſis. Per hoc autem dicti ordinis regulæ in aliquo non intendimus derogare, nec priuilegiis fratribus ipſis ſeu eorum ordini ab apoſtolica ſede conceſſis (niſi duntaxat quo ad præmiſſa & iſta tangentia) præiudicium aliquod generare. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ ſanctionis, inhibitionis conſtitutionis & intentionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, &c. Datum Auinioni 6. Idus Decembris, pontificatus noſtri, Anno 7.

CAP. IIII.

Opinio, quæ aſſerit Chriſtum, & eius diſcipulos nihil habuiſſe, & in his quæ habuerunt nullum ius eis fuiſſe, erronea eſt & hæretica. Hæc extrauagans eſt valde notabilis, & gloſſas habet profundas, quæ ſunt ex ſacra ſcriptura fontibus hauſta. Si diligenter extrauagantem præcedentem & ſequentem inſpexeris, locum hunc aptum fuiſſe aſſignatum, mea opinione dixeris.

CVm a inter nonnullos viros ſcholaſticos ſæpè contingat in dubium reuocari, vtrum pertinaciter affirmare redemptorem noſtrum, ac dominum Ieſum Chriſtum eiuſque apoſtolos in ſpeciali non habuiſſe aliqua, nec in communi, etiam hæreticum ſit cenſendum, diuerſa & aduerſa etiam ſentientibus circa illud. Nos huic concertationi finem imponere cupientes, aſſertionem huiuſmodi pertinacem, cum ſcripturæ ſacræ, quæ in pleriſque locis ipſos nonnulla habuiſſe aſſerit, contradicat expreſsè, ipſamque ſcripturam ſacram, per quam vtique fidei orthodoxæ probantur articuli, quo ad præmiſſa fermentum aperte ſupponat continere mendacij, ac per conſequens quantum in ea eſt eius in totum fidem euacuans, fidem catholicam reddat, eius probationem adimens, dubiam & incertam, deinceps erroneam fore cenſendam & hæreticam, de fratrum noſtrorum conſilio hoc perpetuo declaramus edicto. Rurſus in poſterum pertinaciter affirmare, quòd redemptori noſtro prædicto eiuſque apoſtolis iis, quæ ipſos habuiſſe ſcriptura ſacra teſtatur, nequaquam ius ipſis vtendi competierit, nec illa vendendi, ſeu donandi ius habuerint, aut ex ipſis alia acquirendi, quæ tamen ipſos de præmiſſis feciſſe ſcriptura ſacra teſtatur, ſeu ipſos potuiſſe facere ſupponit expreſse: cùm talis aſſertio ipſorum vſum, & geſta euidenter includat, in præmiſſis non iuſta, quod vtique de vſu geſtis, ſeu factis redemptionis noſtri Dei filij ſentire nefas eſt, ſacræ ſcripturæ contrarium, & doctrinæ catholicæ inimicum, aſſertionem ipſam pertinacem de fratrum noſtrorum conſilio deinceps erroneam fore cenſendam merito ac hæreticam declaramus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum declarationum infringere, vel auſu ei temerario contraire. Si quis autem, &c, Datum Auinioni 2. Idus Nouemb. Anno 7.

CAP. V.

Reprobatur opinio illorum detractorum, qui præſumunt impugnare conſtitutiones Ioan. 22. Ad conditorem canonum, & Cum inter nonnullos: ſuprà immediate præcedentes. Et præmiſſis reſponſionibus ad omnes eorum obiectiones, tandem declarantur tanquam hæretici, & Romanæ eccleſiæ rebelles, ab omnibus euitandi, ſi deinceps ſcienter verbo, vel ſcripto aliquid defendere, vel approbare contra illas præſumpſerint. Hic habetur ſub parte ſecunda & tertia, de clauium materia prolixa, & vtilis diſputatio.

QVia quorundam mentes ſic pater mendacij dicitur excæcaſſe, quòd noſtris conſtitutionibus, quarum vna incipit: Ad conditorem canonum: alia verò, Cum inter nonnullos, vtique tam cum fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, quàm cum multis archiepiſcopis & epiſcopis, aliiſque eccleſiarum prælatis, necnon & compluribus ſacræ theologiæ magiſtris, ac vtriuſque iuris profeſſoribus deliberatione præhabita diligenti digeſtis, ac de præmiſſorum fratrum noſtrorum conſilio promulgatis: non abſque multa temeritate plectibili, niſi ſunt detrahere, & nituntur veritatem quam continent, per falſas infamias obfuſcare. Nos tam pernicioſis auſibus, ne eorum doctrina peſtifera ſimplicium animos labefacere, ac in ſui erroris deuium deducere valeat: de eorundem fratrum conſilio decernimus ſuper hoc ſalubriter (vt ſequitur) prouidere. Ad impugnandas autem conſtitutiones prædictas ſuprascripta ratione, tam verbo, quàm ſcripto vſi ſunt publicè, ſicut fertur: illud inquiunt, quod per clauem ſcientiæ in fide, ac moribus ſemel definierunt Romani pontifices, adeò immutabile perſeuerat, quod illud ſucceſſori reuocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare: licet de iis, quæ per clauem poteſtatis ordinauerint, aſſerant ſecus eſſe: in confirmatione autem regulæ ordinis fratrum minorum, Honorij tertij, Gregorij noni, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti prædeceſſorum noſtrorum ſummorum pontificum hæc verba aſſerunt contineri: Hæc eſt regula euangelica Chriſti, & apoſtolorum imitatrix, quæ nihil in hoc mundo habet proprium vel commune, ſed in rebus, quibus vtuntur, habent ſimplicem vſum facti: his addere præſumentes præfatos ſummos pontifices, & multa concilia generalia per clauem ſcientiæ definiſſe paupertatem Chriſti, & Apoſtolorum conſtitiſſe perfectè in expropriatione cuiuslibet temporalis dominij ciuilis & mundani, & ſuſtentationem eorum in ſolo & nudo vſu facti etiam conſtitiſſe: ex quibus nituntur concludere non licuiſſe, nec licere ipſorum ſucceſſoribus contra præmiſſa aliquid immutare. Ideoque cum conſtitutio noſtra in ratione prædicta, contra definitiones prædictorum prædeceſſorum noſtrorum (ſicut aſſerunt) definierit Chriſtum & apoſtolos in iis qui habuerunt habuiſſe non tantum ſimplicem vſum facti, ſed ius faciendi de ipſis, eoſque ipſos feciſſe ſcriptura ſacra teſtatur: pertinacem aſſertionem dicentium ipſos ius huiuſmodi minime habuiſſe: cum actus illorum fuiſſe concludant non iuſtos, quod de Chriſto nefas eſt dicere, hæreticam declarando, concludere ſatagunt, licet falsò, nobis non licuiſſe declarare, vel ſtatuere ſupradicta. Item quia conſtitutio, Ad conditorem canonum: contra definitiones prædictas fratres minores aſſerit non poſſe habere in re aliqua ſimplicem vſum facti, nituntur ſimiliter concludere contra ipſam. Quod autem quod in ratione prædicta præmittitur: videlicet, quod illa, quæ per clauem ſcientiæ in fide ac moribus à ſummis pontificibus ſemel ſunt definita, eorum ſucceſſoribus reuocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare, licet ſecus ſit (ſicut dicunt) in iis quæ per clauem poteſtatis per ſummos pontifices ordinantur, prorſus ſit contrarium veritati, patet ex ſequentib. euidenter: primò quidē ſecundum illos, qui tenere clauem

a Vnde B. Antoninum p. 4. tit. 12. c. 4. 423. & Turrecrem. in ſumma de Eccleſ. lib. 2. cap. 132 ad 10. argum.

Digitized by Google

ſpiritualem nequaquam eſſe ſcientiam, ſed ligandi atq; ſoluendi poteſtatem: patet aſſertores prædictos ponendo eſſe ſcientiam, erraſſe: pro quibus facit clauis definitio, quæ à doctoribus datur: Clauis eſt ſpecialis poteſtas ligandi atque ſoluendi, quia iudex eccleſiaſticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno. Item quia claues, de quibus agimus in collatione ſacerdotalis ordinis, conferuntur: conſtat autem, quod ordinato in ſacerdotem ſcientia communiter non confertur: quare ſecundum illos videtur, quòd ſcientia non eſt clauis, ſed potentia tantùm ligandi atq; ſoluendi debeat dici clauis. Adhuc ſecundum illos, qui ponunt vnam clauem ſpiritualem eſſe ſcientiam, & ſecundum illos, qui auctoritatem diſcernendi inter lepram & lepram eſſe aſſerunt clauem, & aliam poteſtatem ligandi atq; ſoluendi: noſcuntur euidenter erraſſe. Supponunt enim per claues huiuſmodi circa ea, quæ fidei ſunt, & alia poſſe per conſtitutionem aliquam definiri: claues autem, quæ in ſacerdotali conferuntur ordine, ad alia minimè ſe extendunt: aliàs ſequeretur quòd circa permiſſa poſſent conſtitutiones ſacerdotes ſimplices facere, quod falſum eſt euidenter. Si autem intendant claues iſtas extendere ad generalem poteſtatem attributam beato Petro, ſuisq; ſucceſſoribus in perſonam eiuſdem in commiſſione officij paſtoralis, per quam vtique videtur euidenter ipſis omnia conceſſiſſe, ſine quibus paſtoris vniuerſalis conuenienter cura nequit, ſeu officium expediri: adhuc claret ipſos etiam erraſſe. dicunt enim alium affectum habere illa, quæ per clauem ſcientiæ, & alium illa, quæ per clauem potentiæ ſtatuuntur, ſupponêtes alia per clauem ſcientiæ, & alia per clauem potentiæ ſtatui, ſeu etiam definiri, quod euidenter eſt falſum: per clauem enim ſcientiæ, ſiue per auctoritatem diſcernendi, ſeu cognoſcendi inter lepram & lepram (ſi ipſam dixerimus eſſe clauem, nil aliud per ipſum illi, cui datur, tribuitur, niſi auctoritas cognoſcendi. Ei autem, cui datur auctoritas de re aliqua cognoſcendi, de illa definiendi non intelligitur eſſe data. Quare reſtat, quòd ad conuenienter ſtatuendum, ſeu aliquid definiendum, vtraque clauis, ſcilicet cognoſcendi & definiendi neceſſariò requiratur: vel quòd ſoli claui potentiæ ſtatuere competat, & etiam definire: ſed ſicut lumen materiale clauigerum in vſum clauis materialis dirigit, & quaſi quantum ad hoc obtineat ſcientia vicem lucis. Et hoc ſaluator noſter in promiſſione clauium facta beato Petro ſenſiſſe videtur expreſsè, cùm poſt illam immediatè ſubiunxerit: Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis, nulla de ſcientia habita mentione. Quod autem ſubſequenter proponitur in ratione prædicta: videlicet, quòd in confirmatione & declaratione regulæ fratrum minorum, nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum, noſtrorum videlicet Honorij tertij, Gregorij noni, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti, verba huiuſmodi continentur. Hæc eſt regula euangelica, &c. ſuprà poſita, vſque vbi in nudo vſu facti, etiam conſtitiſſe patet, prorſus obuiat veritati. Honorius quidem præfatam regulam abſq; declaratione aliqua confirmauit, in cuius confirmatione de verbis prædictis mentio aliqua non habetur, vt liquere poteſt cuilibet confirmationem huiuſmodi intuenti, niſi quatenus de vita euangelica habetur mentio in ipſa regula confirmata: ibi, cùm dicit: Hæc eſt regula fratrum minorũ, videlicet domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctũ euangelium obſeruare, viuendo in obedientia, ſine proprio, & in caſtitate. Ex quibus verbis concludi non poteſt, quòd per ipſum prædeceſſorem noſtrum ea, quæ ipſi in verbis prædictis aſſerunt, fuerint definita: imò poteſt concludi potius, quòd vita euangelica, quam Chriſtus & apoſtoli tenuerunt, habere in communi aliqua non excludat, quum ſine proprio viuere non exigat, quòd ſic viuentes nihil habeant in communi. In declarationibus quoque Gregorij, Innocentij, & Alexandri prædictorum, qui eandem regulam abſq; confirmatione alia declarant, ſimiliter nulla prorſus fit mentio de prædictis: imò per eas euidenter oſtenditur eorum, quæ habere licet ipſis fratribus, vſum iuris ad ipſum ordinem pertinere, Gregorius quidem in ſua declaratione, quantum ad hoc, interſerit, quæ ſequuntur. Dicimus, quod nec in ſpeciali, nec in communi debent habere proprietatem: ſed vtenſilium, librorum, & rerum mobilium, quas licet habere, ordo vſum habeat: & fratres, ſecundum quod generalis miniſter & prouinciales ordinandum duxerint, his vtantur. Innocentius autem & Alexander præfati in ſuis declarationibus ſic dixerunt: Dicimus inſuper, quòd cùm in ipſa regula contineatur expreſsè, quòd fratres nihil ſibi approprient neque domum, neque locum, neque aliquam rem, quòd nec in communi, nec in ſpeciali debent proprietatem habere: ſed locorum, & domorum, & vtenſilium, & librorum, & eorum, quæ licet habere, ordo vſum habeat. & fratres ſecundum quod generalis & prouinciales miniſtri ordinandum duxerint, his vtantur. Cùm enim dicatur in declarationibus ſupradictis, quòd ordo vſum rerum habeat præmiſſarum ad vſum iuris neceſſe eſt hoc referri: facta quidem, quæ ſingulorum ſunt, perſonam veram exigunt, & requirunt: ordo autem vera perſona non eſt, ſed repræſentata & imaginaria potius eſt cenſenda: quare, quæ ſunt facti, ſibi ferè conuenire nequeunt, licet ei poſſint congruere quæ ſunt iuris. Adhuc licet declaratio Nicolai quarti prædicti contineat, quæ ſequuntur. Hi ſunt illi ſanctæ regulæ profeſſores, qui euangelico fundantur eloquio, vita Chriſti roborantur exemplo, fundatorumque militantis eccleſiæ apoſtolorum eius ſermonibus, & actibus firmantur. Et poſt in eandem declaratione ſubiunxit dicens, quòd abdicatio proprietatis omnium rerum, tam in ſpeciali, quàm in communi propter Deum meritoria eſt & ſancta, quam & Chriſtus viam perfectionis oſtendens, verbo docuit, & exemplo firmauit: quamque primi fundatores militantis eccleſiæ, prout ipſo fonte hauſerant, in volentes perfectè viuere, per doctrinæ ac vitæ ipſorum [illegible] direxerunt. Ex verbis tamen prædictis nequaquam poteſt colligi, quòd præfati prædeceſſoris noſtri Nicolai intentio fuerit, dicere, quòd dicta regula, quo ad omnia, quæ continentur in ea, euangelico fundetur eloquio, ac vitæ Chriſti roboretur exemplo, nec quod Apoſtolorum vita, & actibus ſit firmata. Conſtat enim multa contineri in dicta regula, quæ nec Chriſtus verbo docuit, nec exemplo firmauit: vtpote, quod præcepit conditor regulæ fratribus vniuerſis, vt nullo modo denarium vel pecuniam recipiant per ſe, vel per interpoſitam perſonam, nec non & de multis alijs contentis in dicta regula: quæ vtique nec Chriſtus, nec apoſtoli verbo docuerunt, nec firmauerunt exemplo. Nec obſtat, quod Chriſtus portare pecuniam apoſtolis, & diſcipulis, dum ipſos ad prædicandum mitteret, interdixit: quod tamen antequam eos mitteret, ipſis fuiſſe legimus interdictum. Quodque poſt redditum pecuniam portauerunt, in pleriſque locis euangelica veritas, & apoſtolica dicta teſtantur. Præterea Auguſtinus dicit expreſsè, quòd illud non fuit præceptum, ſed poteſtas recipiendi neceſſaria ab iis, quibus prædicabant euangelium, quam ſeruare apoſtolis licuit vel etiam non ſeruare. Sed hoc Romanus Pontifex prædeceſſor noſter Nicolaus, quo ad principalia tria vota, ſcilicet in obedientia viuere, & ſine proprio, & in caſtitate, ac alia, ſi qua euangelia reperiantur expreſſa, in dicta regula videtur intellexiſſe dicere in declaratione prædicta; quod vtique declarationibus noſtris in

nuae

nullo obuiat ſupradictis: adhuc non apparet ipſum dixiſſe ſuſtentationem Chriſti, & apoſtolorum eius in ſolo & nudo ſimplici conſiſtere vſu facti: cùm, quo ad Chriſtum & apoſtolos, nullam præfatus prædeceſſor noſter Nicolaus in ſua declaratione fecerit mentionem: imò ſenſiſſe ſatis videtur expreſsè, quòd ius aliud à proprietate habuiſſe potuerunt. cum de ſola abdicatione proprietatis non iuris alterius in præfata declaratione, quantum ad ipſos attinet, mentio habetur. Adhuc idem Nicolaus prædeceſſor noſter videtur ſenſiſſe, quòd Chriſtus & apoſtoli etiam quo ad proprietatem habuerunt aliquid in communi, cum enim in ſua declaratione prædicta verba de abdicatione proprietatis dixiſſet, reſpondens obiectioni tacitæ, quæ ſibi de loculis, quos Chriſtus habuiſſe in euangelio legitur, poterat fieri, ſtatim quæ ſequuntur, ſubiunxit: nec his quiſquam putet obſiſtere, quòd interdum dicitur Chriſtum loculos habuiſſe: nam ſic ipſe Chriſtus, cuius perfecta ſunt opera in ſuis actibus, viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum imperfectioni condeſcendens: in viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas ſemitas non damnaret. ſic & infirmorum perſonam Chriſtum aſſerit in loculis ſuſcepiſſe. Aliàs impertinens de loculis fuiſſet obiectio, niſi intellexiſſet Chriſtum etiam quo ad proprietatem loculos habuiſſe. Præterea ſi diceretur Chriſtum in loculis habuiſſe tantummodo ſimplicem vſum facti, fruſtra diceretur; quòd in perſonam infirmorum ipſos Chriſtus habuit loculos: cum ſecundum eum perfectis etiam conueniat habere ſimplicem vſum facti. Et ſi quæratur, propter quos infirmos iſtos loculos habuerit: Auguſtinus, cuius dictum inſertum eſt in decretis, reſpondet dicens: Habebat dominus loculos à fidelibus oblata conſeruans, & ſuorum neceſſitatibus, & aliis indigentibus tribuebat: vnde conſtat ipſum de ſuis diſcipulis hoc ſenſiſſe. Nec hoc ſcilicet in commun: & quo ad proprietatem aliqua habere derogat, iuxta dictum Greg. ix prædicti, altiſſimæ paupertati, qui in quadam ſua decretali dicit expreſsè, fratres prædicatores & minores in altiſſima paupertate Chriſto pauperi famulari: & tamen conſtat ipſos prædicatores habere in communi etiam quo ad proprietatem aliqua, quod eorum regulæ & ſtatui non repugnat. Hoc etiam Alexander prædeceſſor noſter præfatus in commendatione libelli, contra ſtatum prædicatorum & minorum editi videtur ſenſiſſe, in qua aliquando de dictis fratribus, quæ ſequuntur ſubiunxit, cùm inſuper reſpondet, quòd iidem fratres omnia propter Deum derelinquerint, exilia vitę ſubſidia mendicantes, Chriſtumque imitentur pauperem, perfectionem euangelicam amplexando: propter quod euidenter apparet eos non ſolùm in ſtatu ſaluandorum exiſtere, ſed etiam perfectorum, & per ſuæ religionis obſeruantiam, quæ quidem ipſius perfectionis euangelicæ tenet formam, in æternæ retributionis præmio præcellentem gloriam promereri: vbi quidem expreſsè dicit. prædicatores Chriſtum pauperem imitari, ipſoſque perfectionem euangelicam amplecti, & in ſtatu exiſtere perfectorum, quodque ipſorum religionis obſeruantia perfectionis euangelicę tenet formam, & tamen conſtat ipſos habere poſſe etiam quo ad proprietatem aliqua iuxta eorum regulam in communi. Nec obſtat, quòd dicunt Innoc. alias Celeſtinum v. prædeceſſorem noſtrum dixiſſe, altam paupertatem eſſe habere pauca propria propter Deum: altiorem, quæ nulla habet propria, tamen habet in communi: altiſſimam, quæ nihil habet in hoc mundo, nec in proprio, nec in communi. dicimus quidem quòd hoc dixerit, non vt Papa, ſed vt frater Petrus de Tarantaſia in quadam poſtilla ſua, quare dicta præmiſſorum ſummorum Pontificum ſunt ei meritò præferenda. Dicunt etiam quòd Apoſtolus de tali altiſſima loquitur paupertate, dicens: Et altiſſima paupertas eorum abundauit in diuitias ſimplicitatis eorum. quod euidenter eſt falſum, quia ibi loquitur de paupertate Macedonum, qui etiam in ſpeciali bona temporalia obtinebant: de quibus Apoſtolus aſſerit, quod ſupra vires ſuas miſerant eleemoſynas ſanctis. Quòd autem dicitur in declaratione Nicolai prædeceſſoris noſtri contineri, quòd fratres minores in rebus, quæ eis obueniunt, habent tantum ſimplicem vſum facti: dicimus quòd ſi ipſe intellexerit ſimplicem vſum facti denudatum omni iure, ita quod fratres ipſi ſeu ordo nullum ius habeant vtendi, hoc eſt expreſsè contra declarationem Greg. Innoc. Alex. ſummorum Pontif. prædictorum, quibus expreſsè quòd talium bonorum ordo vſum habeat, continetur, quod de vſu iuris eſt intelligendum neceſſariò, vt ſuperius eſt probatum. Adhuc dicimus quòd eſt cum hoc impoſſibile, ſcilicet vſum facti ſimplicem abſq; iure aliquo (quod nihil aliud, quàm ipſum vti propriè poteſt dici) poſſe in re aliqua etiam vſu non conſumptibili ab aliquo obtineri, prout in decre. ad conditorem canonum, eſt probatum: & [a] Aug. in li. ai. de actu, tenet expreſsè. Præterea ſi ſimpliciter vſus denudatus ab omni iure haberi poſſet ab aliquo, conſtat quod actus vtendi huiuſmodi eſſet reputandus non iuſtus, cùm ille vſus fuerit, cui ius non competebat vtendi: vſus autem non iuſtus ad perfectionis ſtatum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adiicit, ſed ſibi repugnare potius noſcitur manifeſtè. Quod autem vſum talem non iuſtum conditor canonis fratribus ipſis intellexerit reſeruare, probabile non videtur: imò quòd de iuſto intellexerit, ex eo poteſt euidentius apparere, quòd in eadem ordinatione adiicit, quòd illarum rerum duntaxat in ſe & etiam Rom. eccl. recipiebat dominium, quarum vſum facti liceret habere fratribus ſeu ordini antedictis: ſubiungens quod non rerum omnium ſunt habere debeant fratres ipſi. Quantum autem ad vſum facti ſimplicem abſque omni iure vtendi attinet, nulla rerum poteſt cenſeri differentia quo ad fratres: ſic enim vti de facto poſſunt prohibitis, vt permiſſis. Ex quo ſequitur quòd vſus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui iuſtus ſit, & pro quo competat ius vtendi, & ipſe videtur conditor canonis ex eo etiam ſenſiſſe, quod in eadem ordinatione ſubiunxerit, quòd moderatus vſus in expenſis prius rebus ipſis fratribus eſt conceſſus. Rurſus impugnatores conſtitutionum huiuſmodi aſſerere publice perhibentur, quòd libellum & dicta magiſtrorum aſſerentium dictam paupertatem & vitam dictorum fratrum non eſſe euangelicam & apoſtolicam, ſummi Pontifices damnauerunt, diſtrictius per apoſtolicas literas inhibentes, ne quiſquam præmiſſa vel aliquod præmiſſorum contumaciter aſtruere ſeu quomodolibet præſumeret defenſare, ſtatuentes, quòd præſumens contrarium tanquam contumax, eccleſ. Rom. rebellis, ac vt hæreticus haberetur. Ad quod dicimus aſſertionem huiuſmodi falſam eſſe: non enim continetur in ſententia ſupradicta, quòd contra faciens, vt hæreticus haberetur, quæ quidem quo ad hoc continet, quæ ſequuntur: Nos enim nihilominus auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne quiſquam præmiſſa, vel aliquod præmiſſorum pertinaciter aſſerere, vel quomodolibet defenſare præſumat: quicunque verò hoc præſumpſerit, tanquam contumax, & eccleſiæ Roman. rebellis ab omnibus fidelibus habeatur, non fuit adiectum quòd vt hæreticus [b] haberetur, vt patet in ſerie ſententiæ condemnationis prædictæ. Rurſus aſſeruiſſe dicuntur publicè huiuſmodi aſſertores,

a *al. ita: & Auguſtin. de doctrina Chriſtiana tenet, &c.*

b *Nota text. bene & quis dicatur hæreticus, vide gloſſ. clemen. 1. de vſu. c. hæreticus. 24. quæſt. 3. & Ioan. de Turrecre. li. 4. part. 1. c. 2. Fonte*

Mmmm 5.

Digitized by Google

quòd abdicatio iuris in cuiuſcunque rei proprietate & in vſu eius eſt ſancta & meritoria propter Deum, & à Chriſto in ſeipſo ſeruata, apoſtolis impoſita & ab ipſis ſub voto aſſumpta: nec propter hoc vſus facti ad ſuſtentationem naturæ in Chriſto & apoſtolis conuincitur eſſe non iuſtus: ſed tantò iuſtior atq; perfectior & Deo acceptior & mũdo exemplarior, quantò plenius renunciatum fuerit omni iuri: per quod poteſt ſic vtens pro vſu huiuſmodi quomodolibet contendere vel in iudicio litigare. Quæ quidem aſſertio continet multa falſa: cùm neque Chriſtum expropriationem prædictam omnis iuris in cuiuſcunq; rei proprietate, & in eius vſu in ſe ſeruaſſe, nec eam impoſuiſſe apoſtolis neq; ſub voto ab ipſis fuiſſe receptam, euangelica ſeu apoſtolica doceat hiſtoria: ſed contrarium euidentius manifeſtat. Quod autem in prædicta aſſertione adijcitur, quod per abdicationem iuris prædicti, videlicet proprietatis, is vſus facti ad ſuſtentationem naturæ in Chriſto & apoſtolis non conuincitur eſſe non iuſtus, ſed tantò iuſtior, &c. impoſſibilitatem includit & errorem dictum huiuſmodi euidenter. Impoſſibile enim eſt actum humanum eatinſecum eſſe iuſtum, ſi exercens actum ipſum nullum ius habeat illum exercendi. imò non iuſtus ſeu iniuſtus, neceſſariò conuincitur talis vſus. Item eſt abſurdum & erroneum, quòd actus alicuius non habẽtis ius actum huiuſmodi faciendi ſit iuſtior & Deo acceptior, quàm habentis, cum concludat actum iniuſtum iuſtiorem & Deo acceptiorem exiſtere, quàm ſit iuſtus. Ex præmiſſis autem inferre nituntur, (vt fertur) quòd prædictorum ſummorum Pontificum definitio, quam definierunt de paupertate Chriſti & apoſtolorum ac fratrũ minorum prædictorum regula (prout ſuperius expreſſerunt) per nos non potuit mutari, proculdubio falſa aſſerunt dicendo prædeceſſ. noſtros definiuiſſe talia, vt ſuperius eſt probatum & adhuc ſic loquentes, dum per talia conſtitutiones noſtras impugnare ſatagunt, conſtitutiones illas, quibus ſe adiuuant, oſtendunt (ſi eorum falſæ aſſertiones veræ exiſterent) fore inualidas, erroneas & infirmas. Si enim nobis non licuit contra conſtitutionem Nicol. IIII. prædeceſſ. noſtri, in qua ſe fundant, præcipuè aliquid ſtatuere commune, nec ſibi licuit contra ſtatuta Gregor. Innoc. & Alexan. prædictorum ſtatuere aut aliquid declarare, quod tamen ipſum feciſſe (ſecundum eorum aſſertionem) noſcitur euidenter: cùm enim illi declarauerint, quod ordo minorum habet vſum earum rerum, quas licet eis habere, quod ad vſum iuris eſt referendum neceſſariò, vt ſuperius eſt probatum: ipſe verò ſecundum ipſos ſtatuit, quòd nec ordo, nec fratres ius vtendi habeant, ſed tantummodo ſimplicem vſum facti: & inſuper ordinauit, decreuit & ſtatuit huiuſmodi conſtitutionem, ordinationem & declarationem ſuam duntaxat à fratribus ipſis præciſè & inuiolabiliter perpetuis temporibus obſeruãdam: conſtat non ſolum quòd contra declarationes prædeceſſ. prædictorum ordinauerit: ſed ipſum illas quantum ad ea, quæ ſua declaratio continet etiam reuocaſſe. Ipſe quoque prædeceſſor noſter in ſua declaratione ſubiunxit, ad ſedis apoſtolicæ declarationem & ordinationem eorum, & circa ea, quæ ipſe declarauerat pertinere, ſic dicens: Si quid in prædictis ambiguitatis emerſerit, hoc ad culmen ſedis apoſtolicę deducatur: vt ex auctoritate apoſtolica ſua in hoc manifeſtetur intentio, cui ſolùm conceſſum eſt in his ſtatuta condere, & condita declarare: cuius tamen contrarium aſſerunt huiuſmodi aſſertores. Adhuc patet, quòd aſſerunt eſſe falſum: licet enim Innoc. III. prædictus in generali concilio interdixiſſet nouas religiones inſtitui: tamen ſucceſſores ipſius (non obſtante interdicto huiuſmodi) plures leguntur ordines confirmaſſe, qui etiam (aliquibus exceptis) fuerunt poſtea per Gregor. IX. prædeceſſorem noſtrum diſſoluti certo modo in concilio generali. Si igitur poſt interdictum generalis concilij licuit ſummis Pontificibus non confirmatos in totum diſſoluere, non eſt mirum, ſi quod declarat circa regulas ordinum ſolus ſummus Pontifex vel ordinat, liceat eius ſucceſſoribus declaraſſe, ſeu alias immutare. Patet autem quòd neque Honorij confirmatio, neque Gregor. neque Alexand. neque Nicolai prædictorum facta fuerit in concilio generali, cùm per nullum ipſorum fuerit generale concilium celebratum, licet Innoc. IIII. celebrauit concilium generale, tamen in illo, nec auctoritate alicuius concilij facta fuit ipſius declaratio ſupradicta. Nicolaus autem IIII. nec celebrauit generale concilium, nec aliquid circa dictam regulam declarauit. Gregorius autem IX. prædictus, nec confirmauit, nec declarauit dictam regulam: ſed in generali concilio vbi caſſati fuerunt nonnulli mendicantium ordines, dictorum fratrum minorum, & prædicatorum ordines non caſſauit, ſed aſſeruit approbatos, ſic dicens: Ad eos, quos euidens ex eis vtilitas eccleſiæ vniuerſali prouenient perhibet approbatos, præſentem non patimur conſtitutionem extendi. Præterea dicant nobis, vbi legunt aſſertiones huiuſmodi, quod ad fidem vel mores pertineat, Chriſtum & apoſtolos non habuiſſe in iis, quæ habuerunt, niſi ſimplicem vſum facti, profectò directè hoc ad fidem non pertinet. cùm de hoc articulus non ſit aliquis, nec ſub quo valeat comprehendi, vt patet in ſymbolis, in quibus articuli fidei continentur: nec etiam reductè, ne quaſi hoc ſacra ſcriptura contineat, quo negato tota ſcriptura ſacra redditur dubia: & per conſequens articuli fidei, qui habent per ſcripturam ſacram probari, redduntur dubij & incerti: hoc enim in ſcriptura ſacra non poterit, ſed contrarium reperiri. De fratribus autem minoribus prædictis conſtat, quòd de ipſorum paupertate & ſimplici vſu facti, ſeu de dominio eorum, quæ ipſis offeruntur, quòd ſummus Pontifex illud ſibi & Romanæ eccleſiæ reſeruauerit vel potuerit reſeruare, nec quòd illud reſeruatum ſucceſſori abiicere non liceat, ſi hoc expedire viderit, ſeu quòd procuratores conſtitutos auctoritate ſummi Pontificis pro negocijs ordinis prædictis ſucceſſoribus reuocare non valeat in prædictis ſymbolis, euangelio, neque actibus apoſtolorum & epiſtolis mentio aliqua non habetur. Vnde non poſſunt ex prædictis concludere, niſi falsò quin contra ordinata per ſummos Pontifices circa talia valeat ſucceſſor aliud ordinare: quòd Nicolaus præfatus expreſſè in ſua declaratione inſeruit, vt ſuperius plenius continetur. Nos itaque ne fabricatores mendaciorum huiuſmodi ac etiam aſſertores de tam peſtifera, erronea & damnata doctrina, confutatione ac confuſione vtique omni digna, gloriari valeant, & alios trahere in errorem cum auſu arreptando ac petulantia improba auſi defendere publicè fuerint damnatam per conſtitutionem prædictam hæreſin, ac etiam probare, videlicet quòd Chriſtus & eius apoſtoli in iis, quæ habuiſſe leguntur, tantum habuerint abſque iure aliquo ſimplicem vſum facti, ex quo (ſi verum eſſet) ſequeretur vſum Chriſti fuiſſe non iuſtum: quod profectò blaſphemiam continet, & eſt catholicæ fidei inimicum, cùm hoc de pertinaci animoſitate ac erronea non ſit dubium proceſſiſſe, omnes & ſingulos, qui verbo ac ſcripto per ſe, vel alium ſeu alios talia publicè præſumpſerunt: ipſos quoque qui eos docuerunt in talibus, & vt præmiſſa facerent in damnatam incidiſſe hæreſin, ac vt hæreticos euitandos fore de fratrum noſtrorum conſilio declaramus. Si quis autem damnatas per conſtitutionem, cùm inter prædictam, hæreſes vel ipſarum alteram deinceps ſcienter verbo, vel ſcripto defendere, vel approbare præſumpſerit, de fratrum eorundem conſilio decernimus, vt tanquam hæreticus ab omnibus euidenter habeatur. Adhuc quod conſtitutionem

noſtram,

noſtram, Ad conditorem canonum, ſupradictam inſano auſu impugnare niſi ſunt (ſicut fertur) diſtrictius de eorundem fratrum conſilio inhibemus, ne quiſquam contra definita, ordinata ſeu facta per ipſam verbo, vel ſcripto ſcienter approbet aliquid, vel defendat. Si quis vero contra præſumpſerit, tanquam contumax, & rebellis Roman. eccleſ. ab omnibus habeatur. Nulli ergo, &c. Data Auinion. iiij. Idus Nouembris Pontificatus noſtri anno nono.

Conſtitutionum viginti Ioannis vigeſimi ſecundi finis.

EXTRAVAGANTES COMMVNES, A DIVERSIS ROMANIS PONTIFICIBVS POST SEXTVM EDITAE CVM SVIS (VT vocant.) ſummulis.

DE CONSVETVDINE.

TITVLVS PRIMVS.

CAPVT VNICVM.

Conſuetudo impediens ne legati ſedis apoſtolicæ recipiantur, non valet: & illa non obſtante legati ipſi ſunt ab omnibus recipiendi, & eos impedientes ipſo facto excommunicationem incurrunt, & eorum terræ eccleſiaſtico ſubiiciuntur interdicto.

Ioannes XXII.

SVPER gentes & regna Romanus Pontifex à Domino conſtitutus, cum perſonaliter ſingulas regiones circuire non poſſit, nec circa gregem ſibi creditum curam paſtoralis ſolicitudinis exercere: neceſſe habet interdum ex debito impoſitæ ſeruitutis ſuos ad diuerſas mundi partes (prout neceſſitates emerſerint) deſtinare legatos, qui vices ipſius ſupplendo, errata corrigant, aſpera in plana conuertant, & commiſſis ſibi populis ſalutis incrementa miniſtrent. Verumtamen aliqui huiuſmodi officium, & poteſtatem ipſius Roman. Pontificis, quam non ab homine, ſed à Deo recepit, ſub ſuo abituo redigere molientes, legatos ipſos niſi ab eis petiti fuerint, vel de beneplacito eorum tranſmiſſi, ſibi terras ſubiectas (dicentes hoc eis de conſuetudine competere) ingredi non permittunt. Nos huiuſmodi conſuetudinem, non tam irrationabilem, quàm nonnunquam animarum ſaluti contrariam, detrahentemque apoſtolicæ poteſtati, auctoritate apoſt. penitus reprobantes, legatos ipſos ab omnibus, cuiuſcunque præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus fuerint, debere admitti decernimus: nec eos prætextu cuiuſuis conſuetudinis impediri poſſe à quoquam Chriſtiano nomine glorianie, quo minus regna, prouincias & terras quaſlibet, ad quæ ipſos deſtinari contigerit, ingrediantur liberè, ac commiſſæ ſibi legationis officium exerceant in eiſdem. Qui verò de cætero ſuper prædictis dictos legatos, aut etiam nuncios, quos ad quaſcunque partes pro cauſis quibuslibet ſedes ipſa tranſmiſerit, præſumpſerint impedire, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant. Regna, terræ, & loca quælibet ſubiecta eiſdem tandiu ſint eo ipſo eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto, quandiu in huiuſmodi contumacia duxerint perſiſtendum. Non obſtantibus quibuslibet indulgentiis, aut priuilegiis, imperatoribus ac regibus, ſeu quibuſcunque aliis ſub quibuſcunque modis, tenoribus & formis, à ſede ipſa conceſſis, quæ contra præmiſſa nullis volumus ſuffragari.

DE POSTVLATIONE prælatorum.

TITVLVS II.

CAP. VNICVM.

Minores xxvij annis ſeculares, & mendicantes religioſi, ad certas eccleſias prohibentur poſtulari: & puniuntur tam poſtulantes, quàm poſtulati.

Ioannes XXII.

DIſpendiis & periculis variis, quæ ex ſubſcriptis poſtulationibus poſſent eccleſiis euenire, & vacationum diuturnitatibus, quæ contigerunt nonnunquam ex poſtulationibus irrationabilibus prouenire, ac diſpendiis, quæ inde frequenter eccleſiæ incurrunt, ad futuram rei memoriam obſiſtere cupientes: illum, qui vigeſimum ſeptimum nō attigerit annum, ad cathedralem, nec non profeſſorem cuiuſuis mendicantium ordinis ad inferiores cathedralibus eccleſias, ad monaſteria extra ſuos ordines poſtulari edicto perpetuo prohibemus. Quòd ſi ſecus poſtulatū fuerit, & attentatu, irritum ac nullus penitus ſit momenti. Et qui ſcienter proceſſerint ad eandē, ea vice poſtulādi,

Digitized by Google

ac eligendi poteſtate priuatos, ac beneficiis, quæ in ipſa obtinebunt eccleſia, ad quam poſtulationem huiuſmodi fecerint, per triennium nouerint ſe ſuſpenſos. Poſtulatos verò, qui poſtulationis de ſe factæ negocium fuerint per ſe, vel per alium in Romana curia proſecuti, illud ibi proponi in publico, vel priuato conſiſtorio facientes, etiam ſe duntaxat diſpoſitioni ſedis apoſt. committendo, ſi ſe annum xxvij. non attigiſſe ſciuerint (vt præfertur) vſq; ad xxxv. annum. Cæteros verò ſeculares & religioſos extra ſuorum adminiſtrationes ordinum perperuò ineligibiles, ac impoſtulabiles eſſe decernimus: ac prorſus inhabiles ad quaſcunque dignitates eccleſiaſticas, & beneficia quælibet obtinenda.

DE ELECTIONE.

TITVLVS III.

CAP. VNICVM.

Multis probat argumentis promotos in curia non debere ad propria redire ſine literis ſuæ promotionis. Qui ſi ſecus fecerint, pro prælatis non ſunt habendi: pœnamq; incurrunt hic expreſſam. Et de iſta extrauagante facit mentionem Panor. in ca. qualiter. de elect. dicens, quod nullus antequam habeat literas apoſtolicas ſuper ſua promotione, debet adminiſtrare, nec debet recipi ab eccleſia tanquam prælatus: aliàs recipientes, & receptus incurrunt pœnam, de qua hic.

Bonifacius VIII.

INiunctæ nobis debitum ſeruitutis expoſcit, vt qui ad reformandos in clero mores & actus (prout nobis ex alto permittitur) ſolertius intendimus: ibi præcipuè reformationis accommodæ remedium apponamus, vbi maius reſpicimus periculum imminere. Sanè quàm periculoſum exiſtat, quod aliquis in officio, dignitate vel gradu fore ſe aſſerat, & pro tali etiam habeatur, niſi prius ipſe, quod aſſerit, legitimis oſtenderit documentis: tam ex ciuilibus, quàm ex canonicis inſtitutis colligitur euidenter. Aſſerenti namque cum mandatis principis ſe veniſſe, credendum non eſt, niſi hoc ſcriptis probauerit. Nec ſimiliter creditur ſe aſſerenti legatum. Nunquam enim apoſt. ſedis moris fuit abſque ſignatis apicibus vndecunque legationem ſuſcipere. Sed nec dicenti ſe delegatum ſedis eiuſdem, creditur vel intenditur, niſi de mandato apoſtolico fide doceat oculata. Similiter clerici ad alienam diœceſim ſine ſuorum ordinariorum literis venientes, nec in ſuis recipiantur ordinibus, nec ad ſuperiores aſcendant. Clerici quoque & monachi qui de ſuis ciuitatibus ad alienam vrbem proficiſcuntur (niſi muniti veniant ſuorum literis prælatorum) non ſunt clerici vel monachi reputandi. Si quis præterea in clerum electum ſe dicat, ſi ſacerdotem ſeſe nominet, hoc ſcrutandum eſt: quia non ſine periculo eſt in talibus communicatio indiſcuſſa. Quòd autem in illis, qui ſe epiſcopos, vel ſuperiores prælatos, aut etiam abbates, priores, ſeu alios monaſteriorum rectores quocunque nomine cenſeantur, appellant, ſit diſcuſſio celebris, & diligens facienda, luculenter apparet: ſi ſcandala & pericula grauia (quæ ipſorum parere poſſet communicatio indiſcuſſa) diligentius attendantur. Hinc nos euidens euocat ratio: vt cum præmiſſis aliis caſibus, qui minoris exiſtunt periculi, ſit ex conſtitutionibus editis iam prouiſum: hunc vltimum, qui pericula grauiora minatur, nequaquam ſine prouiſionis opportunæ remedio relinquamus. Præſenti itaque perpetuò valitura conſtitutione ſancimus, vt epiſcopi & alij prælati ſuperiores necnon abbates, priores & cæteri monaſteriorum regimina exercentes, quocunq; nomine cenſeantur, qui apud dictam ſedem promouentur, aut confirmationis, conſecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ad commiſſas eis eccleſias, & monaſteria abſq; dictæ ſedis literis huiuſmodi eorum promotionem, confirmationem, conſecrationem, ſeu benedictionem continentibus accedere, vel bonorum eccleſiaſticorum adminiſtrationem accipere non præſumant: nulliq; eos abſque dictarum literarum oſtenſione recipiant, aut eis pareant vel intendant. Quòd ſi forſan contra præſumptū fuerit, quod per epiſcopos, prælatos, abbates, priores, & alios monaſteriorū regimina exercentes prædictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur; nec quicquam interim iidem epiſcopi vel prælati, abbates, priores, vel regimina exercentes, de eccleſiarum vel monaſteriorum prouentibus percipiant eorundem. Capitula verò & conuentus eccleſiarum & monaſteriorum ipſorum, & alij quicunque ipſos abſque huiuſmodi dictæ ſedis literis recipientes, vel obedientes eiſdem, tamdiu ſint à beneficiorum ſuorum perceptione ſuſpenſi, donec ſuper hoc eiuſdem ſedis gratiam meruerint obtinere. Similiter quoq; epiſcopi, prælati, abbates, priores, & alij monaſteriorum regimina exercentes prædicti ſolito fidelitatis & obedientiæ iuramento non præſtito. Illi etiam Pontifices, quos apud prædictam ſedem pallium continget recipere, abſque literis traditionis ipſius pallij, nequaquam ab eadem diſcedant: diſcedentes verò (quouſque huiuſmodi iuramentum præſtiterint, & literas obtinuerint) nihil de ipſarum eccleſiarum & monaſteriorum prouētibus percipiant: & quicquid interim per eos (vt de aliis prædicitur) actum fuerit, viribus non ſubſiſtat.

CAP. II.

Si religioſus electus non petierit ipſe, vel eius electores licentiam conſentiendi intra tempus moderandum pro præſentia vel abſentia ſuperioris, eſt eo ipſo priuatus iure ſibi ex electione quæſito, & poſſunt electores alium eligere. h. d. addit ad cap. quam ſit. de elect. in vi.

Benedictus XI.

SI religioſus, qui abſque ſui ſuperioris licentia electioni de ſe factæ conſentire non poteſt, illam poſt electionem ſibi præſentatam, vel eius electores intra tempus pro eiuſdem ſuperioris præſentia vel abſentia moderandum, nequaquam obtineat: dat generale concilium Lugdunenſe electoribus extunc electionem aliam procedendi liberam facultatem. Verùm quia frequenter dubitatum eſt, an etiam ſit eo ipſo iure (ſi quod ei competebat ex huiuſmodi electione) priuatus: ſtatuimus illo eum hoc ipſo fore priuatum.

CAP. III.

Quatuor patriarchalibus eccleſiis vacantibus, ſtatuitur illis non poſſe prouideri Romano Pontifice inconſulto: quòd ſi ſecus factum fuerit, irritum decernitur.

Idem.

SAncta [a] Romana eccleſia, quæ diſponente Domino ſuper omnes alias ordinariæ poteſtatis obtinet principatum à Deo, vtpote mater vniuerſorum Chriſti fidelium, & magiſtra quatuor patriarchales ſedes inſtituit, inter quas poſt ipſam Romanam eccleſiam Conſtantinopolitanam primum, Alexādrinam ſecundum, Antiochenam tertium, & Hieroſolymitanam quartum locum voluit obtinere, ipſaſque multis prærogatiuis & honoribus ac priuilegiis decorauit: de quarum prouiſionibus cùm eas vacare contingit: tantò eſt accuratius cogitandum, & attentius prouidendum, quantò maioris eminēt altitudine dignitatis, & periculosè erraretur in prouiſionibus earundem. Super hoc igitur cum fratrib. noſtris habita deliberatione matura, inter alia noſtræ conſiderationi occurrit, quòd omnes (proh dolor) prædictarū ſedium patriarchalium ciuitates, aut ſunt deſtructæ, aut occupatæ ab infidelibus vel à ſchiſmaticis detinentur, ipſarum capitulis ſeu conuentibus & canonicis diſperſis vndiq; extra ciuitates ipſas, per alias regiones, ſeu loca à ciuitatibus ipſis remota.

a *Vide notata per Doct. in c. antiqua. extra de priuileg.*

Ex quo

Ex quo contingit (ſicut experientia nuper nos docuit) quod vacante Conſtantinopolitana eccleſia, per mortem bonæ memoriæ Petri patriarchæ, ſolum per vnum duntaxat eius canonicum fuit de nouo paſtore electio celebrata, aliis canonicis ſuis agentibus in remotis: dictus tamen electus iuri, ſi quod ſibi ex electione huiuſmodi competebat, in noſtris manibus ſponte, ac liberè reſignauit. Ideoq; de eorundem fratrũ conſilio & apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſtatuimus, vt quandiu ciuitates ipſæ ſchiſmaticorum, aut infidelium ſubſunt, aut suberunt dominio, aut detinebuntur per eos, canonici dictarum patriarchalium ſedium, cùm eas vel ipſarum aliquam, ſeu aliquas vacare contigerit ad electionem, poſtulationem, ſeu quamuis prouiſionem de præficiendo ſibi patriarcha vel paſtore nullo modo procedant, quouſque ad apoſt. ſedis notitiam deducatur. Nos enim à data præſentium decernimus irritum & inane, ſi ſecus per prædicta capitula conuentus vel canonicos, aut quemuis alium vel alios ſcienter vel ignoranter fuerit attentatum: non obſtantibus quibuſcunque ipſarum eccleſiarum, vel alicuius earum conſuetudinibus vel ſtatutis, iuramento, confirmatione dictæ ſedis, vel quacunq; alia firmitate vallatis, ſeu conſtitutionibus, priuilegiis, vel indulgẽtiis ſedis eiuſdem, per quæ effectus præſentium impediri poſſet quomodolibet, vel differri. & de quibus quorumq; totis tenoribus de verbo ad verbũ in noſtris literis habenda eſſet mentio ſpecialis. Nulli ergo, &c. Data Laterani x. Calend. Ianuarij, Pontificatus noſtri anno vij.

CAP. IIII.

Cum beneficia apud ſedem apoſt. vacantia ſint ſoli Papæ reſeruata, oſtendit, quæ & quorum apud ſedem vacare dicantur eandem. Et primò loquitur de reſeruationibus, ſecundo de penſionibus.

Ioannes XXII.

Ex debito paſtoralis officij, nobis quanquam immeritis ſuperna diſpoſitione commiſſi, periculis animarum & eccleſiarum ac monaſteriorum diſpendiis, quæ ob ipſorum vacationes diutinas ipſis ſolent frequentius prouenire, congruis remediis (quantum nobis ex alto conceditur) ſalubriter occurrere intendentes, vt celerius & vtilius prouideatur eccleſiis, ac monaſteriis antedictis: & vt Rom. eccl. quæ ſuper ipſas eccleſias, ac monaſteria ex diuina prouiſione obtinere dignoſcitur principatum, honor debitus impẽdatur: prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum, præſertim fel. record. Bonif. viij qui dignitates, perſonatus, eccleſias & alia eccleſiaſtica beneficia, & Cle. v. qui tam huiuſmodi dignitates, perſonatus, eccleſias beneficia, quàm cathedrales eccleſias quaslibet, monaſteria, prioratus, adminiſtrationes & officia quæcunque, quæ apud ſedem apoſt. vacarent, prouiſioni apoſtolicæ ſub certis tenoribus reſeruauerunt, veſtigiis inhærentes: Nos ex cauſis rationabilibus, quæ ad id noſtrum animum induxerunt, de fratrum noſtrorũ conſilio nonnulli detrahendo, aliqua declarando, & quædam addendo de nouo epiſcopales, & earum ſuperiores ſedes monaſteria & regulares eccleſias, ad quę hi, qui eis pro tempore præficiendi ſunt, etiam per electionem canonicam aſſumunt, & prioratus, officia vel adminiſtrationes eorundem, dignitates, perſonatus, præbendas, aliaſque eccleſiaſtica beneficia cum cura vel ſine cura, quocunque nomine cenſeantur, quæ apud præd. ctam ſedem vacant ad præſens, & ex nunc in antea (donec Chriſti dignatio nos dignabitur vniuerſalis eccleſiæ ſponſæ ſuæ regimini præſidere) vacare contigerit apud eam: prouiſioni noſtræ de fratrum noſtrorum conſilio auctoritate apoſtolica reſeruamus. Huiuſmodi autem ſedes, monaſteria, eccleſias & alia præfata beneficia eccleſiaſtica, per mortem vel depoſitionem ac priuationem eorum, qui ea obtinebant: per electionum caſſationem poſtulationum repulſionem, renunciationem, quorumlibet prouiſionem, tranſlationem, ſiue per ſucceſſionem muneris conſecrationis, aut benedictionis dudum à dicto Clemente prædeceſſ. noſt. promotis impẽſi: niſi de ipſis diſpoſuerit prædeceſſor, & a nobis, ſiue auctoritate noſtra promouendis impendẽdi apud ſedem ipſam, vel etiam vbicunque aut quouis alio modo canonicè vacare, apud ſedem intelligimus prælibatam. Epiſcopales inſuper vel alias dignitates, eccleſias, monaſteria, & alia prædicta fratrum noſtrorum ſanctę Romanæ eccleſiæ cardinalium apud dictam ſedem, per eorum obitum vacare cenſemus, ſiue inibi, ſiue alibi vbicunque ipſos migrare contigerit de hac luce. Et hoc idem in dignitatibus & beneficiis quibuslibet (vt de aliis præmittitur) officialium noſtrorum: videlicet vicecancellarij, eiuſdem eccleſiæ camerarij, notariorum auditoris contradictarum, correctorum, ſcriptorum literarum, ac pœnitentiariorum noſtrorum, necnon abbreuiatorum curiæ Romanæ locum ſibi volumus vendicare. Rurſus huiuſmodi noſtræ reſeruationis edictum ad dignitates, & alia iam dicta capellanorum noſtrorum commenſalium, & quorumlibet aliorum ratione officij, vel ex cauſa legitima in dicta curia morantium, quando à nobis pro noſtris, & eiuſdem ſedis negociis proſequendis, de ipſa curia quocunq; modo præmiſſi, vel aliqui eorũ tranſmiſſi, aut legati vel nuncij fuerint: & eos vbilibet ante ipſorum ad præfatam curiam reditum (durante legatione, ſeu proſecutione ipſorum negociorum) rebus eximi contigerit ab humanis, duximus extendendum. Et idipſum etiam eſſe volumus in huiuſmodi capellanis commenſalibus: etiam ſi (vt præmittitur.) nunc tranſmiſſi fuerint vbicunque, & ipſos rebus eximi contigerit ab humanis. Cæterum edictum ipſum trahimus ad ſedes, monaſteria, & alia ſupradicta, quæ viuente adhuc dicto Clem prædeceſſore noſtro vſque ad eius obitum: niſi de ipſis per eum fuerit ordinatum, & deinde vſque ad datam præſentium apud ſedem vacauerint eandem: illaq; vacare decernimus apud ipſam dummodo in eis ius in re, licet ad rem non ſit aliquibus acquiſitum: Decernentes extunc irritum & inane, ſi ſecus in prædictis & ſingulis eorum ſcienter vel ignoranter, per quęcunq, ſeu quoſcunque apoſtolica vel alia quauis auctoritate attentatum fuerit, vel contigerit in poſterum attentari: Non obſtantibus piæ memoriæ Gregorij decimi, ac Bonifacij octaui, & aliorum Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus ſuper hoc editis: quatenus edicto eſſent, & ſunt contrariæ memorato. Cæteris in ipſis conſtitutionibus contentis, in ſuo robore duraturis. Penſiones inſuper annuas ab epiſcopis & eorum ſuperioribus aliiſque prælatis inferioribus, necnon quibuſcunq; capellanis conuentibus, collegiis, vel ſingularibus perſonis factas & faciẽdas perſonaliter, aliquibus ex eiſdem cardinalibus, ſeu quibuſuis aliis ex prænominatis perſonis, & penſiones præterea ſeu aſſignationes quãtitatum quarumlibet ſuper certis prouinciis, diœceſibus, eccleſiis, monaſteriis, & aliis eccleſiaſticis locis aut ordinibus: etiam à quibuſuis prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus factas, præmiſſis perſonis, ſiue alicui earundem vel monaſteria, prioratus, adminiſtrationes quaslibet, beneficia regularia vel alia quælibet quocunq; nomine cenſeantur, non cõſueta ab olim clericis ſecularibus aſſignaria huiuſmodi perſonis, vel alicui earundem collata, ſiue conceſſa in commendam, vel alio quouis titulo ab eiſdem prædeceſſoribus, ſeu aliis epiſcopis, vel ſuperioribus prælatis, capitulis, aut conuentibus, vel collegiis ſub edicto prædicto nolumus aliquatenus comprehendi, quo minus eis cedentibus vel decedentibus: ſiue illa quouis alio modo dimittentibus, monaſteria ipſa, prioratus, adminiſtrationes, beneficia, ac loca huiuſ-

medi, ad eccleſias, & monaſteria ſiue alia loca religioſa, vel alia eccleſiaſtica: eorumque prælatos, ſiue perſonas, ad quas antea eorum diſpoſitio pertinebat, ſeu quibus immediatè ſubeſſe noſcuntur, liberè reuertantur: niſi eis quid canonicum obſtiterit, vel de ipſis aliter duxerimus diſponendum.

DE AVCTORITATE ET vſu pallij.

TITVLVS IV.

CAP. VNICVM.

Pallij traditio per obiectum criminis vel defectus retardari non debet, niſi obiiciens præmiſſo iuramento, de obiectis promptam fidem faciat. Et quid ſit promptam fidem facere, declarat.

Ioannes XXII.

MAlitiis hominum, quæ ſæpe circa impediendam pallij dationem committuntur, volentes ſalubriter obuiare: hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, vt deinceps per obiectū cuiuſuis criminis, ſeu defectus traditio pallij facienda iis, qui ad metropolitanarum eccleſiarum, ſeu aliarum regimē aſſumuntur, non impediatur in aliquo nec retardetur, niſi obiicientes firment corporali præſtito iuramento, ſe id malitiosè non agere, ſed obiecta vera eſſe ſe credere, ac de obiectis offerant facere promptam fidem: & nihilominus ad pœnam talionis, ſeu extraordinariam ſe obligent arbitrio præſidentis. Promptam verò fidem intelligimus in hoc caſu, ſi intra bimeſtris temporis ſpacium numerandum à die collationis id antea probauerint legitimè, quod opponunt. Quod ſi non fecerint (eorum obiectibus nequaquam obſtantibus) ad ipſius traditionem pallij procedatur. Per traditionem autem huiuſmodi, viæ accuſationis, denunciationis, vel inquiſitionis nullum volumus præiudicium generari.

DE OFFICIO CVSTODIS.

TITVLVS V.

CAP. VNICVM.

In religioſorum mendicantium conuentibus plures campanæ eſſe non poſſunt ſine ſpeciali Papæ licentia: plures autem campanulas in refectorio, capitulo & alibi licitè poſſunt ipſi religioſi mendicantes habere hoc dicit. Et eſt extrauagans notabilis: & quia pulſare campanas eſt cuſtodis officium, vt patet eod. tit. cap. i. in ant. ideo hic non abs re collocata eſt.

Ioannes XXII.

QVia cunctos orthodoxæ fidei profeſſores, & viros præſertim eccleſiaſticos ſic hortamur adinuicem, & quoad alios etiam conuerſari, quod ex ipſorum geſtis nullius offendatur iuſtitia, nec cuiquam ſcandali materia præparetur. Aduertentes quòd eo quòd nonnulli mendicantium ordinum profeſſores in nonnullis ſuis cōuentibus plures campanas obtinent, & in poſterum ſatagunt obtinere: cathedrales ac eccleſiæ aliæ ſuæ queruntur propterea iuſtitiæ detrahi, & exinde ciuitatibus locorum interdum afferri diuinis officiis impedimentum: videturque inter ipſos litigiis, & ſcandalis via aperiri. Nos præmiſſis obuiare cupientes periculis, pacemq; deſiderantes inter ipſos (ſine qua bene pacis auctor non colitur) obſeruari: de fratrum noſtrorum conſilio hoc edicto perpetuo ordinamus, quòd religioſi dictorum ordinum mendicantium in nullo conuentu ſuo, ſeu loco plures campanas habeant, ſine ſedis apoſtolicæ licētia ſpeciali, ſed vna tantummodo pro loco quolibet ſint contenti. Quòd ſi forſan communitas ſeu vniuerſitas aliqua eccleſiaſtica vel mūdana ſeu iidem religioſi pro illis in aliquo ipſorum locorum campanam aliam habuerint, vel nunc habent, non illam, ſed aliā ſolam eorum ſpecialiter vſibus deputatam pulſare valeant horis diurnis & nocturnis, miſſis & aliis conſuetis. Cæterùm religioſis eiſdem permittimus, quod vbi hactenus plures campanas ſine lite, & contradictione qua[…] habet in vſus duntaxat proprios habuerunt, & nunc habent, illis etiam deinceps liberè vti poſſint. Aliis quibuſcunque penitus habitis intra trium menſium ſpacium de ſuis locis ſeu campanilibus deponendis, & nullatenus iterum reponēdis. Verùm campanulas, quæ in refectoriis, ſacriſtiis, capitulis, & aliis ſeorſum officinis religioſorum ipſorum conſueuerunt haberi, ſub iſta noſtra ordinatione nolumus comprehendi. Nulli ergo, &c. Datum ij Nouembris, Pontificatus noſtri anno viij.

DE OFFICIO DELEGATI.

TITVLVS VI.

CAP. VNICVM.

Litera apoſtolica impetrata ad gratias ſeu ad lites in aliquibus ciuitatibus ſeu diœceſibus dum erant integræ, non obſtante diuiſione facta de ipſis in duas ſeu plures ciuitates ſeu diœceſes, quæ diuiſio facta propter diuini cultus augmentum, & populi incrementum, & etiam executores ſeu iudices earundem habeant ſub eiſdem modo & forma illum vigorem in ſic a[…] quem habebant in illis, dum integræ remanebant. a

Ioannes XXII *epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.*

SEdes apoſtolica in ſuis actibus veritatem proſequens, lucem amans, libenter euitat nodulæ ambiguitatis inuolucrum: illamque ſibi ſemper in ſuis ordinationibus reſeruare cautelam intendit, vt de illis ita proueniant commoda, quòd aliis non immineat detrimentum. Sanè pridem ad diuini cultus augmentum, & ad ſalutem populi, quem in nonnullis ciuitatibus, & diœceſibus ſic multiplicauit altiſſimus, quòd in earum ſingulis ſingulorum vultus nequibat, vt deceret, vnicus paſtor inſpicere, aut alias partes boni paſtoris implere: ſalubriter intendentes in […] diœceſibus, quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceſes duximus diuidendas, certas earum ciuitates ac eccleſias ereximus cathedrales, quarum ſingulis proprias diſtinctas & limitatas iuſſimus aſſignari. Verùm quoniam plures ante ordinationem ſeu diuiſionem noſtram huiuſmodi tam à nobis, quàm à prædeceſſoribus noſtris Romanis pontificibus apoſtolicas obtinuerunt literas, ſuper beneficiis eccleſiaſticis in ipſis tunc integris diœceſibus vacaturis quarum nonnullæ reſtant adhuc executioni mandandæ: Nos amouere volentes cuiuſuis dubitationis ſcrupulum, qui circa executionem gratiarum ſuper huiuſmodi beneficiis conceſſarum poſſet forſan incidere, conſiderantes attentius quod per ordinationem ſeu diuiſionē noſtram prædictam, ius ad rem expectantib. dicta beneficia antè cōpetens ex ratione immutari non debet, quin adeò efficax in diuiſis diœceſib. maneat, ſicut in ipſis quondam integris: auctoritate præſentiū declaramus, quod omnes & ſingulæ gratiæ, ſuper beneficiis vacaturis ante diuiſionem huiuſmodi in ipſis quondam integris diœceſibus à nobis, vel prædictis prædeceſſoribus noſtris perſonis quibuſcunq; conceſſæ, tam in ipſis nunc diuiſis, quàm in aliis diœceſibus deciſis ab illis eiſdem modo & forma poſſint ſuo ordine per executores demandatos, & alios, ad quos id pertinebit ad debitam executionem adduci, quibus ante diuiſiones ſæpe factas poterant, & debebant. Idem etiam de […] ad literas apoſtolicas iuſtitiam continentes, vt videlicet iudices dari per illas in cauſis quarum […] narum, quæ nunc de eiſdem diœceſibus diuiſis […]

a *Hæc extrauagans habetur inter xx. Ioan. xxij. ſub tit. de conceſſ. præb. cum gl. domini Zenzelini.*

poſſint

poſſint iuxta earum tenorem perinde procedere, ac ſi dictæ diœceſes, de quibus mentio in eiſdem literis habetur, integræ remanſiſſent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Auinion. 3. Calen. Nouembris. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

DE OFFICIO IVDICIS ordinarij.

TITVLVS VII.

CAP. I.

Epiſcopus monaſterium viſitans nõ tenetur accipere monachos illius monaſterij pro tabellionibus: etiã ſi hoc haberet conſuetudo. Nec in actu viſitationis debet eſſe ſolus, ſed duos vel tres clericos cũ notario, qui ſimiliter ſit clericus, ſecũ aſſumat. hoc dicit.

Bonifacius VIII.

DEbent ſuperioribus ſuis reuerentiam ſubditi: & dum ſalubriter ab eis pro culpis correctionem velut curantium medicamẽta recipiunt, obedientiam exhibere tenentur. rurſus oportet præpoſitos cum charitate [a] corrigere: decet eos inferre humiliter, quod docent, & paterna ſubiectos dilectione fouere. Si debitor delicatus effugitur, ſi onerosus creditor minime reperitur. Sanè dudum venerabili fratre noſtro A. epiſcopo Dulmen. ad viſitandum capitulum ſuæ eccleſiæ Dulmen. quæ regularis ordinis ſancti Benedicti fore noſcitur, deſcendente: prior & capitulum ipſius eccleſiæ excipientes, quod de conſuetudine erat eccleſiæ ſupradictæ, à tempore, cuius non erat memoria inconceſſe ſeruata, quod epiſcopi Dulmen. qui fuerunt pro tempore per ſe ſolos abſque aliis religioſis ſibi adiunctis, vel clericis, vel laicis ſecularibus quibuſcunque aſſumptis ſibi, loco notarij monacho ſeu monachis capituli memorati, viſitationem ſuam hactenus præfato impenderunt capitulo: ſupplicarunt eidem epiſcopo vt omnes tam clericos, quàm laicos, religioſos & ſeculares (antequam viſitationem actualiter exerceret) à capitulo præciperet amoueri: quibus amoris parati erant ipſum admittere ad viſitationem huiuſmodi peragendam. Et quia dictus epiſcopus eos ſuper hoc non audiuit, quanquam proteſtaretur ſe velle omnes clericos ſuos, & alios (præter tres, vel quatuor, & notarium) remouere: & ſic ſuam viſitationem incipere & complere, idem prior & capitulum ad ſedem apoſtolicam appellarunt. Propoſito itaque huiuſmodi negocio coram nobis, & auditis & intellectis, quæ partes dicere voluerunt: nos conſiderantes, quòd conſuetudo prædicta contra communem vtilitatem, facultatem probationum (quæ non eſt anguſtanda) reſtringit, propter quod etiam, vt ſalua fidei et ſit rerum probatio, quia publice intereſt, ne veritas occultetur: cautum eſt iure, vt curent magiſtratus teſtari, id eſt teſtificari volentibus, ſeipſos, & alios teſtes, vel ſignatores præbere. Et ſtatuit generale concilium, vt à iudicibus adhibeatur perſona publica, vel duo viri idonei, qui acta conſcribant. Quos quidem monachos ad prædicta, tum propter eorum profeſſionem quæ illorum vocem facit funeſtam & ipſos arcet à iudiciis & publicis ſiue ciuilibus actibus, nec paritur (præter [illegible] nouella declarat) niſi in Inquiſitionis hæreticæ prauitatis cauſa, tabellionis (cuius vicẽ in hac parte duo viri per ſi prædictam concilium obtinent) officium exercere: tũ quia ſuſpecti nec cõtra priorem, aut capitulum, quibus ſubſunt, quæ corrigẽda inuenirentur, fideliter & rectè cõſcriberent, conſtat non eſſe idoneos. Attendentes quoque quòd id epiſcopali non modicum detrahit dignitati, ſi ab epiſcopo, qui dignitatem propriam ſuo ingenio augere debet, & comites honoris ſui cauſa adhibiti abducantur, ſeq; ſolum ſuſpectis quandoq; forſitan, quos viſitat, committere compellatur: dictam conſuetudinem, per quam prælibati, prior & capitulum videntur nimium delicati tanquam non rationabilem reprobamus. Sed ne ſit epiſcopus onerosus, decernimus, noſtrorum prædeceſſorum veſtigiis inhærentes, vt cùm ad viſitationem de cætero faciendam in eccleſia memorata deſcenderit, in viſitationis actu duas, vel tres honeſtas perſonas clericali charactere inſignitas, quarum vna ad minus ſit religioſa ordinis ſupradicti, & vnum notarium clericum ſecum habeat, & non plures: Conſuetudine aliqua obtenta, & compoſitione qualibet inter partes ipſas ſuper hoc in contrarium facta hactenus non obſtante. Nulli ergo liceat hanc pag. noſtrarum reprobationis, conſtitutionis, &c. Datum Anag. x. Calend Auguſti. Pontificatus noſtri anno viij.

CAP. II.

Beneficia plura incompatibilia obtinens ſine diſpenſatione, debet illa præter vltimum in manu ordinarij intra duos menſes dimittere: alias pœnas incurrit hic poſitas. Et debet ordinarius tales plura beneficia obtinentes compellere ad oſtendendum diſpenſationem: quod ſi non fecerit, ab ingreſſu eccleſiæ ſuſpenditur. vide cap. ordinarij. eo. tit. lib. 6. quod ſi diligenter notetur, hæc extrauagans ſub hoc tit. rectè collocata dicetur.

Ioannes XXII.

VT a quos virtutis amor à vitio ambitionis execrandæ, & auaritiæ cæcitate nõ retrahit, ſaltem rigor coerceat diſciplinæ: Statuimus, vt quicunq; plures dignitates, vel perſonatus aut parœciales eccleſias, aut dignitatem, vel perſonatum cum alio beneficio curam animarum habente, ſimul ſine diſpenſatione canonica detinens, illa omnia & ſingula (illo duntaxat excepto, quod vltimò receperit, quod poſſit, ſi tamen in eo ex collatione canonica ius ſibi competat, retinere) intra duos menſes a die notitiæ huiuſmodi noſtræ conſtitutionis continue numerandos efficaciter verbo, & facto, abſque fraude aliqua in manu ordinarij dimittere teneatur, per eum, vel per eos, ad quem, vel ad quos eorum diſpoſitio ſpectabit ea vice liberè diſponenda. Quod ſi non fecerit, etiam illo ſit ipſo iure priuatus, in quo ius competebat eidem: & inhabilis ad quæcunque beneficia obtinenda penitus cenſeatur. Qui vero deinceps receperit dignitatem, vel perſonatum, aut beneficium curam habẽs animarum annexam, ſi prius ſimile beneficium obtinebat, primum quo poſtquam ſecundi poſſeſſionem habuerit, vel per eum (omni dolo, & fraude ceſſantibus) quò minus habeat, ſteterit, priuatus noſcitur ipſo iure, abſque moræ diſpendio in manu ordinarij omnino ſimiliter dimittere teneatur, per eum, vel eos ad quem ſeu quos collatio ſeu ordinatio ſpectauerit, diſponendum: quod niſi fecerit, extunc ſecundo ſit ipſo iure priuatus, & inhabilis ad ſacros ordines, & ad quodcunq; beneficium eccleſiaſticum obtinendum. Vt autem præmiſſorum fructus facilius ſubſequatur, omnibus & ſingulis ordinariis in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna ſuſpenſionis ab ingreſſu eccleſiæ quam eos (ſi in exequẽdis ſubſequentibus negligentes fuerint) incurrere volumus ipſo facto, diſtrictè præcipimus, & mandamus, vt ſub certa, & formidabili pœna eorum arbitrio infligenda, ſubditis ſuis plures dignitates & perſonatus aut eccleſias, quibus cura imminet animarum, aut dignitatẽ vel perſonatum cum alio beneficio, cui cura ſimilis ſit annexa, obtinentibus, iniungere debeant, quod diſpenſationes

a *Vide Concil. Trid. ſeſſ. 13 de reform. cap. 1.*

a *Vide Concil. Trid. ſeſſ. 7 de reform. cap. 2. & 4. & ſeſſ. 24. de reform. cap. 17.*

auctoritate quarum huiuſmodi eccleſiis, perſonatus, vel dignitates obtinent, ſi quas habent, nactenus & titulos eccleſiarum, dignitatum vel perſonatuum eorundem intra tempus pro facti qualitate ipſorum ordinariorum moderandum arbitrio, ordinariis ipſis, vel ei, quem, vel quos ad hoc duxerint deputandos, exhibere procurent. De proceſſibus habendis ſuper his exhibitis, propoſitis & productis, redditури abſque moræ diſpendio per ſcripta publica conficienda ſuper his, ſedem apoſtolicam certiorem.

DE MAIORITATE ET obedientia.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Omnes Chriſti fideles de neceſſitate ſalutis ſubſunt Romano Pontifici, qui vtrunq; gladium habet, & omnes iudicat, à nemine autem iudicatur. Hæc tamen extrauagans regem Franciæ & regnicolas non amplius ſubiicit eccleſiæ Romanæ, quam prius erant: vt patet ſ. de priuil. meruit.

Bonifacius VIII.

VNam ſanctam eccleſiam catholicam & ipſam apoſtolicam vrgente fide credere cogimur & tenere. Noſq; hanc firmiter credimus & ſimpliciter confitemur: extra quam nec ſalus eſt, nec remiſſio peccatorum, Sponſo in Canticis *a* proclamante: Vna eſt columba mea, perfecta mea. Vna eſt matri ſuæ, electa genetrici ſuæ, quæ vnum corpus myſticum repræſentat, cuius caput Chriſtus: Chriſti vero Deus. In qua vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptiſma. Vna nempe fuit diluuij tempore arca Noe, vnam eccleſiam præfigurans, quæ in vno cubito conſummata, vnum (Noe videlicet) gubernatorem habuit & rectorem, extra quam omnia ſubſiſtentia ſuper terram legimus fuiſſe deleta. Hanc autem veneramur & vnicam: dicente Domino in *b* Propheta: Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis vnicam meam: pro anima enim, id eſt, pro ſe ipſo capite ſimul orauit & corpore, quod corpus vnicam ſcilicet eccleſiã nominauit, propter ſponſi fidei ſacramentorum & charitatis eccleſiæ vnitatem. Hæc eſt tunica *c* illa Domini inconſutilis, quæ ſciſſa non fuit, ſed ſorte prouenit. Igitur Eccleſiæ vnius & vnicæ, vnum corpus, vnum caput, non duo capita, quaſi monſtrum, Chriſtus videlicet & Chriſti, vicarius Petrus, Petrique ſucceſſor, dicente Domino ipſi Petro, Paſce *d* oues meas, inquit, & generaliter non ſingulariter has vel illas, per quod commiſiſſe ſibi intelligitur vniuerſas. Siue ergo Græci ſiue alij ſe dicant Petro eiuſq; ſucceſſoribus non eſſe commiſſos, fateantur neceſſe ſe de ouibus Chriſti non eſſe: dicente Domino in Ioanne: Vnum *e* ouile & vnicum eſſe paſtorem. In hac eiuſq; poteſtate duos eſſe gladios, ſpiritualem videlicet & temporalem, euangelicis dictis inſtruimur. Nam dicentibus Apoſtolis, Ecce gladij duo hic: in eccleſia ſcilicet, cùm Apoſtoli loquerentur, non reſpondit Dominus nimis eſſe, ſed ſatis. Certe qui in poteſtate Petri temporalem gladiũ eſſe negat, malè verbum attendit Domini proferentis, Conuerte gladium tuum *f* in vaginam. Vterque ergo eſt in poteſtate eccleſiæ, ſpiritualis ſcilicet gladius & materialis. Sed is quidem pro eccleſia, ille verò ab eccleſia exercendus. Ille ſacerdotis, is manu regum & militum, ſed ad nutum & patientiam ſacerdotis. Oportet autem gladium eſſe ſub gladio, & temporalem auctoritatem ſpirituali ſubiici poteſtati. Nam cùm dicat Apoſtolus: Non *g* eſt poteſtas niſi à Deo: quæ autem ſunt, à Deo ordinatæ ſunt, non autem ordinatæ eſſent, niſi gladius eſſet ſub gladio, & tanquam inferior reduceretur per alium in ſuprema. Nam ſecundum B. Dionyſium, Lex diuinitatis eſt, Infima per media in ſuprema reduci. Non ergo ſecundum ordinem vniuerſi omnia æquè ac immediate, ſed infima per media, & inferiora per ſuperiora ad ordinem reducuntur. Spiritualem autem & dignitate & nobilitate terrenam quamlibet præcellere poteſtatem oportet tanto clarius nos fateri, quanto ſpiritualia temporalia antecellunt. Quod etiam ex decimarũ datione, & benedictione & ſanctificatione, ex ipſius poteſtatis acceptione, ex ipſarum rerum gubernatione cla[illegible] oculis intuemur. Nam veritate teſtante ſpi[illegible] teſtas terrenam poteſtatẽ inſtituere habet, & iudi[illegible] ſi bona non fuerit. ſic de eccleſia & eccleſiaſtica [illegible] ſtate verificatur vaticinium Hieremiæ Ecce [illegible] ſtitui te hodie ſuper gentes & regna: & cæter[illegible] quuntur. Ergo ſi deuiat terrena poteſtas, iudi[illegible] à poteſtate ſpirituali: ſed ſi deuiat ſpiritualis min[illegible] ſuperiori. Si verò ſuprema à ſolo Deo, non ab h[illegible] poterit iudicari: teſtante Apoſtolo, Spiritualis h[illegible] dicat omnia, ipſe autem a nemine iudicatur. Eſt a[illegible] hæc auctoritas (& ſi data ſit homini & exerce[illegible] hominem) non humana, ſed potius diuina or[illegible] Petro data, ſibique ſuiſq; ſucceſſoribus in ip[illegible] confeſſus fuit petra firmata: dicẽte Domino ip[illegible] Quodcunq; ligaueris, *b* &c. Quicunq[illegible] teſtati à Deo ſic ordinatæ reſiſtit Dei [illegible] ſtit, niſi duo (ſicut Manichæus) fingat eſſe p[illegible] quod falſum & hæreticum iudicamus. qui[illegible] Moiſe) Non in principiis, ſed in principio cœlum D[illegible] creauit & terram. Porrò ſ[illegible] beſſe Romano Pontifici [illegible] ni *d* humanæ creaturæ declaramus, dicimus definimus & pronunciamus omnino eſſe de neceſſitate ſalutis. Datum Laterani, Pontificatus noſtri anno octauo.

CAP. II.

Prælati non diſcurrant, præſertim habitu tran[illegible] forma[illegible] ſi ad curiam venerint, inde recedere non debent [illegible] Papa [illegible]tia: aliàs ipſi & recipientes illos, excommunicati ſunt.

Ioannes XXII.

VT prælatorum inepta diſcurſibus grau[illegible] & ſimplicitas ſimulationibus ob[illegible] & ipſos [illegible] ad C[illegible]ſti vicariatum inducunt, religioſitas qu[illegible] pe[illegible] non immerito atgnenda, cùm reuerentiam [illegible] ſtitas, lucem puritas, firmusque maturita[illegible] ſus, vt ſunt vita mundi ſama clari, [illegible] exemplo. Verùm quia ipſorum qui[illegible]dam (vt ſi[illegible] gnotum habet aſſertio) [illegible] vana principia [illegible] diximus pernicioſa temeritate quod veſtibus [illegible] lis ſanctitatis abiectis diſſimulatio hal[illegible] à ſuis ſedibus partes ſe transferunt. Q[illegible] eandem apoſtolicam clau[illegible] nobis [illegible] to *e* quod venerint veniſſe, latitaſſe, diſceſſiſſeque [illegible] cantur: nos ne tacentibus nobis non præciſus [illegible] di motibus inualeat, dum prouidum creditur [illegible] cautum: licitum, quod impune. Omnibus e[illegible] perioribusq; ac prælatis ſub obteſtatione [illegible] inhibemus, ne abſque rationabi[illegible] vel alia, extra ſuarum, ciuitatum & diœceſis [illegible] ciarum (mutatis habitibus) limites [illegible] rant Inhibemus etiam, ne quis [illegible] temporum & [illegible] rum ipſorum latenter (præſertim habitu transfor[illegible] venientes ad curiam, de ipſa Romani Pontificis [illegible] præſentati conſpectibus, vel ſaltem ab eo re[illegible]cedendi [illegible] centiis non obtenta) recedat. [illegible] & ſuperior [illegible] huiuſmodi noſ[illegible] dictores extiterint. & abſque [illegible] Po[illegible] recedendi licentia conceſſa [illegible] eadem, nec nõ ſi qui ſcientes receperint [illegible]

a Cantic. 6. *b* Pſal. 21. *c* Ioan. 19. *d* Ioan. 21. *e* Ioan. 10. *f* Matth. 26. *g* Rom. 13.

a Hierem. [illegible] *b* Matth. 16. *c* [illegible] *d* *omnem humanam creaturam.* *e* [illegible]

niſi id confeſtim eidem Romano pōtifici vel alicui per quē hoc ipſum ad eius crediderint deduci notitiā, manifeſtare curauerint (etiā ſi epiſcopali, archiepiſcopali, patriarchali vel quauis alia dignitate præfulgeant) eos excommunicationis ſententia innodamus.

CAP. III.

Prælati ad curiam non debent more noctuæ latenter venire, nec inde ſine papali licentia recedere: aliàs infideles iudicantur, & ſententia excommunicationis ligantur.

Ioannes XXII.

ET ſi deceat quoslibet ſubditorum curam exercere ſolicitè, & per omnia velut lucis filios ambulare: hoc tamen præcipuè ab ipſis exigitur, qui conſtituti per altitudinem dignitatis vt in ſpecula, circa cōmiſſas ſibi plebes paſtorum ſimul & cuſtodum partes implere tenentur, & coram ipſis laudabilium operū exemplo lucere. Ad noſtrum ſanè peruenit auditum, quod nonnulli pontificali præditi dignitate gregum ſuorū cuſtodiam negligentes, & abhorrentes lucem, tanquam filij tenebrarum, non verentur ſe ab ouium ſuarum cura, mercenarij more tempore longo ſubducere, & pontificali dignitate reiecta non erubeſcunt vagari per deuia ſub habitibus transformatis, ac contempto de exhibendo paribus & ſuperioribus honore præcepto, ſic abiecti & indecori interdum ad ſedem apoſtolicam clanculo declinare præſumunt, vbi more noctuæ, cuius intuitum nox illuminat, lux excæcat, de die latentes, horis tenebrarum, quos ſuis arbitrantur conformari deſideriis, viſitant, ſuos eis euomentes conceptos iniquos, & conſpirationes forſan illicitas aduerſus nos & alios pertractantes, & demū abinde (nō abſq; notabili ſedis prædictæ contemptu reuerentia tam conſueta, quàm debita non exhibita Romano pontifici, & nec ab ipſo petita licentia nec obtenta) recedunt. Nos igitur & ipſius ſedis honori in hac parte proſpicere, ac talium inſolentiis finem imponere cupientes: de fratrum noſtrorum conſilio, generali prohibem⁹ edicto, ne decætero præſul aliquis ſine ſui ſuperioris licentia, niſi pro negotiis eccleſiæ ſibi commiſſæ extra ſuam diœceſim audeat pernoctare: firmiter ſtatuentes, vt quicunq; pontifex ad Romanam curiam veniēs papale palatium primitus viſitet, ad papam (ſi hoc patiatur temporis opportunitas) intraturus, ac reuerentiam conſuetam & debitam exhibiturus eidem: nullatenus receſſurus a curia, niſi ab ipſo ſuper hoc petita licentia & obtenta. Quòd ſi ſecus à quoquam ſuper his fuerit attentatum, nos quoſcunque prælatos, quamuis etiam patriarchali dignitate fulgentes, ſic ad ſedem accedentes, & ab illa (vt prædicitur) recedentes, necnon quoslibet alios, qui tales apud ſedem ipſam receptare præſumpſerint, niſi ante receptionem huiuſmodi eidem Romano pōtifici ſignificauerint aduentum illorum: decernimus eoipſo notam infidelitatis incurrere, ac excommunicationis ſententiæ ſubiacere. Nulli ergo, &c.

DE TREVGA ET PACE.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Sixtus papa volens diſcordiam ex pragmatica ſanctione ſubortam ſedare, ordinariis regni Franciæ ad conferenda beneficia ſex menſes concedit. Facultatem concedendi ſex gratias ſibi retinet. Beneficia cardinalium & eorum, qui cardinalibus ſunt familiares in regno Franciæ exiſtentia, ſuæ diſpoſitioni vſq; ad certum tempus reſeruat. De beneficiis promouendorum quid fieri debeat, oſtendit. Cauſas beneficiales in prima inſtantia vult in partibus terminari, in quibus ante definitiuam ſententiam (niſi in vno caſu) vetat appellari. Quid de cauſis in curia pendentibus faciendum ſit narrat. Si autem eadem cauſa in diuerſis curiis, diuerſis reſpectibus tractatur, quonam pacto terminanda ſit, hic recitatur. Taxas beneficiorum editas à Ioanne XXII. ſeruandas cenſet. Tandem tempus ponit, intra quod vult iſta acceptari & ſeruari. Sciat autem quod huiuſmodi concordata, tanquam iuri communi & decretis Conſtant. & Baſilien. contraria, non ſunt effectum ſortita.

Sixtus IIII.

AD vniuerſalis eccleſiæ regimen diuina diſponente clementia vocatis, inter alia pro commiſſorum populorum votiua dilectione nil occurrit præſtantius, quam exorta inter perſonas eccleſiaſticas (principis tenebrarum aſtutia) diſcordiarum fomenta per noſtræ ſolicitudinis occultum prouidentiam extinguere: vt (cuiuſuis altercationis ſalubriter euulſis ſeminibus) pacis & tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos (diuina nobis aſſiſtente gratia) imponere & conſeruare valeamus. Cupientes itaq;, vt ſuſcitata retroactis temporib. diſcordia (proh dolor) in regno Franciæ, Delphinatu, aliisq; terris & dominiis chariſſimi in Chriſto filij noſtri Ludouici Francorum regis illuſtris, inter nonnullas ex eiſdem perſonas occaſione cuiuſdā conſtitutionis, quæ in eodem regno diutius inoleuit, quam perſonæ prædictæ pragmaticam ſanctionem vocant, ne ſi (quod abſit) maiora fomenta ſumeret, damna pariter & grauiora ſcādala, periculaq; ſubſequerentur, fine debito claudatur, & totaliter ſecludatur. Auctoritate apoſtolica ex certa ſcientia de fratrum noſtrorum cōſilio omnibus & ſingulis prælatis & aliis perſonis eccleſiaſticis regni, delphinatus, terrarū & dominiorum eorundem, ad quos dignitatum aliorumque beneficiorum eccleſiaſticorum, terrarum & dominiorū eorundem collatio, prouiſio, præſentatio, electio, ſeu quæuis alia diſpoſitio pertinet: de quibuſcunque dignitatib. perſonatibus, adminiſtrationibus, officiis, canonicatibus, & præbendis, nec non aliis beneficiis eccleſiaſticis, cum cura & ſine cura, ſecularibus & regularibus ad eorum collationem, prouiſionem, præſentationē, electionem, ſeu quamuis aliam diſpoſitionem pertinentibus: quę deinceps in Februarii, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris, & Decembris menſibus futuris perpetuis temporibus vacare contigerit (dummodo diſpoſitioni apoſtolicæ ex aliqua generali reſeruatiōe in corpore iuris clauſa, aut per alteram ex conſtitutionib. fœlicis recordationum Benedicti XIII. quæ incipit, Ad regimen. aut Ioannis XXII. Romanorum pōtificum prædeceſſ. noſtrorum, quæ incipit, Execrabilis, ſeu conſtitutiones & regulas cancellariæ apoſtolicæ per nos ſuper hoc editas reſeruata generaliter non exiſtant) perinde ac ſi aliquæ à ſede apoſtolica, vel eius legatis expectatiuæ literæ non emanaſſent, liberè diſponendi facultatem concedimus per præſentes. Et quia iſti ſummi pontifices prædeceſſ. noſtri conſueuerūt ſe in conceſſionib. gratiarum expectatiuarum [a] perſonis benemeritis exhibere liberales, noſtræ intentionis exiſtit concedere in regno, delphinatu, terris & dominiis regni huiuſmodi vltra gratias expectatiuas per nos in eiſdem regno, delphinatu, terris, & dominiis conceſſas (quibus in aliquo præiudicare non intendimus per præſentes, quaſq; in ſuo robore permanere volumus) ſex perſonis idoneis regnicolis ſex alias gratias expectatiuas ad quamlibet collationē, prouiſionem, præſentationē, ſeu quamuis aliam diſpoſitionē ſingulorū ex prælatis, & aliis perſonis prædictis. Ex quibus quidem ſex gratiis, duæ gratiæ expectatiuæ concedentur duobus clericis regnicolis idoneis, pro quibus rex ipſe, & chariſſima in Chriſto filia noſtra regina, ac dilectus filius nobilis vir delphinus Vienen. nec non magiſtri & præſidentes ac alij officiarij, in aliquo ex parlamentis regis eiuſdē regni nobis ſuper hoc vnanimiter ſupplicabunt, qui duo nominati per regem

---

a *Gratias expectatiuas & mandata de prouidendo nemini amplius concedi decreuit conc. Trid. ſeſſ. 24. de refor. c. 19.*

& reginam, delphinum, magiſtros, prudentes, & officiarios præfatos gaudeant prærogatiuis ad inſtar familiarium noſtrorum continuorum commenſalium. Ipſiſque ſex gratiis conſumptis, alias ſex gratias ſimiles, aliis ſex gratiis perſonis idoneis modo & forma præmiſſis concedere intendimus. Volumus autẽ, ac eiuſdem auctoritate & tenore præſentium decernimus & declaramus, beneficia, quę venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Rom. eccl. cardinalium familiares cõtinui cõmenſales eorum familiaritate durãte in regno, delphinatu, terris, & dominiis præfatis obtinent, & in poſterũ obtinebunt, diſpoſitioni apoſtolicæ in poſterum cenſeri reſeruata, quandiu duntaxat cardinales præfati vitam duxerint in humanis, ac poſt obitum eorundem cardinalium per ſex annos continuè ſequentes. Quibus quidem ſex annis elapſis, alij ad quos conſuetudine beneficiorum collatio, prouiſio, præſentatio, electio, ſeu quæuis alia diſpoſitio alias pertinet: de beneficiis familiarium huiuſmodi in regno, delphinatu, terris & dominiis prę-fatis conſiſtentibus, in prædictis menſibus diſponere valeant, huiuſmodi reſeruatione non obſtante. Concedimus etiam, quod beneficiorum, quę promouendi per nos, dignitates, ſeu beneficia conſiſtorialia ipſarũ promotionum per nos de eorum perſonis faciendarum obtinebunt, ac in quibus, & ad quæ ius eis quomodolibet competit, ac competere poterit per promotiones ad dignitates, & alia beneficia cõſiſtorialia prædicta. ac munus conſecrationis eiſdem promouendis impendendũ, ſeu lapſum temporis de conſecrandis epiſcopis a ſacris canonibus definiti vacaturorum, ſi promotiones ipſæ in aliquo ex ſupradictis menſibus fiant, niſi beneficia ipſa eſſent, alias diſpoſitioni apoſtolicæ (vt præfertur) reſeruata, ad prælatos & perſonas ſupradictas. Si vero in aliis menſib. promotiones eiſdem fieri contingat, ad nos & Roma. pontifices ſucceſſores noſtros collatio, prouiſio, & omnimoda diſpoſitio pertineat. Et quoniã ſed. apoſt. notariorum magnus reperitur numerus, eorundem notariorum, qui habitum per eiuſdem ſedis notarios geſtari ſolitum publicè & continuè geſtant, & in poſterum geſtabunt, beneficia in eiſdem regno delphinatu, & terris conſiſtentia, duntaxat cenſeantur reſeruata: quodque a omnes & ſingulæ cauſæ beneficiales in partibus coram iudicibus competentibus vſq; ad definitiuam incluſiuè, in prima duntaxat inſtantia, in qua nulli ante definitiuam liceat appellare, nec appellatio (ſi fuerit emiſſa) debeat admitti, niſi ab interlocutoria, vel a grauamine negotium principale minimè concernente, quod non poſſit per appellationem à definitiua ſententia reparari. In aliis vero inſtantiis in Romana curia tractentur, cognoſcãtur, & fine debito terminentur. Cauſæ vero beneficiales pendentes in dicta curia inter noſtros, aut dictorum cardinalium familiares cõtinuos commenſales ipſis cardinalibus, in eadem curia præſentib. ſeu in aliqua legatione, aut recreationis cauſa ſecedentibus, necnon præfatæ ſedis officiales, officia actu exercentes, aut alios a præmiſſis, qui per ſex menſes curiam prædictam ſecuti ſunt, & ſequuntur de præſenti, curiales, & quoſcunque alios eorum aduerſarios, ſuper quibuſuis beneficiis eiſdem aduerſariis auctoritate ordinaria collatis, per illos, quibus commiſſæ reperiuntur, ſeu alios per nos ad id deputatos, ſeu etiam deputandos iudices audiantur, cognoſcantur, decidantur, fineq; debito terminentur, ac executioni debitę demandentur. Cæteræ verò ſimiles cauſæ beneficiales inter quoſcunque alios pendentes, & quæ quibuſuis iudicibus, ſeu auditoribus commiſſæ reperiantur, aliquibus iudicibus competentibus in regno Franciæ, auctoritate apoſtolica committantur audiendæ, & cognoſcendæ, decidendæ, & fine debito terminandæ, cum neceſſaria eiuſdem cauſarum aduocatione. Prætera [illegible] quæ ex ſupradictis cauſis in eadem Romana [illegible] per petitorio, & diuerſis curiis ipſius regni [illegible] ſeſſorio tractantur: volumus, quod in eiſdem cauſis [illegible] diuerſis curiis ſuper petitorio & poſſeſſorio [illegible] & eodem contextu pendentibus) ſuſpenſo petitorio [illegible] cenſuris ſuper hoc latis, in poſſeſſorio in cauſis [illegible] dem iudicum, coram quibus cauſæ poſſe[illegible] pen[illegible] de præſenti procedant, cauſæque ipſæ ſuper [illegible] poſſeſſorio intra biennium terminentur, & [illegible] Alioquin biennio elapſo liceat partibus ipſis [illegible] re ſuper petitorio, & vlterius dictis cauſis expedi[illegible] per poſſeſſorio, aut huiuſmodi biennio elapſo [illegible] partium litigantium coram iudice competenti [illegible] ritate apoſtolica deputato poterit iu[illegible] ſuum pr[illegible] ipſeq; apoſtolicus iudex intra aliud biennium [illegible] in petitorio terminare teneatur. Quod [illegible] cauſa ipſa ab eo auocata, & lis penitus [illegible] tur. Et ſi forſan aliquis eorundem iudic[illegible] bi commiſſæ cauſa expeditionem malit[illegible] aut differre præſumpſerit, excommunicati[illegible] nuum beneficiorum ſuorum priuationi pœn[illegible] facto incurrat, à qua quidem excommunicatio[illegible] abſolui nequeat, niſi à nobis & ſucceſſorib[illegible] Rom. pontificibus, præterquam in morti[illegible] quodq; decætero in literis expediendis in r[illegible] ciæ, Delphinatu, & terris, aliiſq; dominiis præ[illegible] uentur taxæ ſuper hoc editæ per Ioan. xxi[illegible] pa[illegible] fatum, & exceſſus, ſi qui fuerint [illegible] Et propter aſſiduas guerras & nouitates, quæ contingunt in dicto regno, prætenditur eccl[illegible]as, grauatas, in taxa etiam reformata in concilio Co[illegible] quæ reducta eſt ad medietatem antiquæ taxæ [illegible] uatus in eadem taxa prælatus promouendus [illegible] munia, & minuta ſeruitia, quæ plures ex Ga[illegible] tam vocant: tantum pro vera æſtimatione [illegible] cleſiæ & monaſterij, ad quæ fit promotio [illegible] cancellaria, & camera apoſtolica inuiolab[illegible] uari mandamus. Et quia in ſupradict[illegible] con[illegible] regnum, ac regem maxima ſumus charitate [illegible] credendum eſt, non immerito, vt ſe deuotos & [illegible] tes erga ſanctam Romanam eccleſ. exhibeant [illegible] volumus & eiſdem auctoritate & tenore ſtatui[illegible] præfatus rex intra quatuor menſes præmiſſa [illegible] & obſeruare, ac in regno Delphinatu & dom[illegible] modi obſeruari facere, nec non intra alios [illegible] præ[illegible] tos quatuor immediatè ſequentes menſes [illegible] ptatione & obſeruatione, aliiſq; præmiſſis o[illegible] & ſingulis per ſuas patentes literas nos & ſedem [illegible] certificare teneatur. Alioquin præſentes literæ, [illegible] ſecuta quæcunq; ſint caſſa & irrita, nulliuſque [illegible] vel momenti. Nos enim extunc irritum decern[illegible] & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis au[illegible] ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Nulli e[illegible] omnino hominum liceat hanc paginam no[illegible] conceſſionis, intentionis, voluntatis, conſtitutionis, [illegible] declarationis, indulti, mandati, & ſtatuti infringere, & ei auſu temerario contraire. Si quis autẽ hoc attentare [illegible] ſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romę apud S. Petrum, Anno incarnationis dominicæ. 1472. ſeptimo idus Auguſti, Pontificatus noſtri anno primo.

CAP. II

Diſcordia inter religioſos mendicantes, & eccleſiarum parochialium rectores in partibus Germaniæ quatuor de-

a *Vide concil. Trident. Seſſ. 24. de reform. c. 20.*

a *In mortis articulo nulla eſt caſuum reſeruatio, atque [illegible] eo omnes ſacerdotes quoslibet pœnitentes a quibuſuis [illegible] cenſuris abſoluere poſſunt: concilium Trident. S[illegible] ſuum reſeruatione.*

legatu commiſſo, per eos ſub certis formis & modis in pacem & concordiam conuerſa fuit: quam Romanus pont. confirmat, præcipiens ſub pœna excommunicationis illam à prælatis obſeruari.

Sixtus IIII.

Vices illius, a qui ſupra petram ædificauit eccleſiam ſuam (meritis, licet inſufficientib.) gerentes in terris, & per eius immaculata veſtigia (quantum nobis ex alto conceditur) inſedere ſatagentes, inter Chriſti fideles quoslibet, & præſertim ſub vno atque eodem ſacerdotij vexillo nobiſcum Deo militantes, pacem & charitatem inducere, & inductam confouere, vigilanti ſolicitudine meditamur aſſiduè, & quæ iis contraria ſunt falce vigilantiæ paſtoralis ad radicem poſita ſubmouere, prout rerum & temporum circumſtantiæ id non immeritò expoſcere dignoſcuntur. Nuper ſiquidem pro parte, tam venerabilium fratrum noſtrorum Maguntinen. & Treueren. archiepiſcoporum, ac Herbipol. & Vormacien. & Spiren. epiſcoporum, quam dilecti filij nobilis viri Philippi comitis Palatini Rheni, & ducis Bauariæ, qui vnus ex electoribus Romani imperij exiſtit, ad noſtrum peruenit auditum, quod inter dilectos filios prædicatorum minorum, & carmelitarum ordinum profeſſores, & nonnullos parœcialium rectores, & alios etiam eccleſiarum prælatos, inſtigante illo qui tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret: in partibus Germaniæ & præſertim in opido Eslingen. Conſtan. diœceſ. ſuſcitata ſunt nonnulla diſſenſionum & ſcandalorum fomenta ex certis cauſis tunc nobis expreſſis, quæ niſi per vigilantiam paſtoralis officij celeriter ſuccidantur, poſſent ad ſcandalum non modicum Chriſti fidelium illarum partium faciliter peruenire. Nos igitur attendentes, quod ſacroſancta Rom. eccle. ab eius fundatione primæua in ordine ſacerdotali, quem Petrus apoſtolus, & eius ſucceſſores obſeruarunt, inſtituta, & per viros prouidos & ſacerdotes virtuoſos adaucta, & longiſſimis temporibus feliciter conſeruata extitit. Rurſusque animaduertentes, quod hodiernis temporibus hominum creſcente malitia, niſi ager dominicus cultoribus idoneis, buccinatoribus Spiritus ſancti, & præconibus verbi Dei (qui præter cæteros in ordinibus fratrum mendicantium gratia aſſiſtente diuina in copioſo numero reperiuntur) aſſiduè coleretur, vepribus malorum, & ſentib. vitiorum omnium celeriter obrueretur: non potuimus non ab intimis cordis noſtri dolere, quod inter tales viros, qui ſe mutua charitate diligere, & alter alterius (iuxta apoſtolum b) onera portare deberent, diſcordiæ ſeminarium excitaretur. Vnde cùm vellemus ſuper his, ea qua decet maturitate conſulere, venerabilibus fratribus noſtris Guilielmo Hoſtienſi, & Angelo Prænestinen. epiſcopis, & dilectis filiis noſtris Iuliano tituli S. Petri ad vincula, ac Petro tituli S. Sixti presbyteris, cardinalibus viuæ vocis oraculo commiſimus, & mandauimus, vt à ſingulis partibus prædictis, vel eorum procuratoribus legitimis, auditis hinc inde propoſitis, inter eas concordiam tractarent. Qui quidem epiſcopi & cardinales ſtatutis loco & tempore conuocatis, auditis, & intellectis partibus prædictis (vt præfertur) & in præmiſſis grauiter & conſulte procedentes, partes ipſas de communi earundem conſenſu ad concordiam infra ſcriptam perduxerunt. Videlicet, mendicantibus hæreſes proceſſiſſe, cùm in veritate fides noſtra ſit illuminata, & eccleſia exaltata per eoſdē, & præſertim per ordines prædicatorum & minorum, vt iura teſtantur. Quodq; fratres mendicantes non prædicent populos parœcianos non teneri audire miſſam in eorum parœciis diebus feſtiuis & dominicis, cum iure ſit cautum illis diebus parœcianos teneri audire miſſam in eorum parœciali eccleſia: niſi forſan ex honeſta cauſa ab ipſa eccleſia ſe abſentarent. quodque etiam nec fratres, nec curati inducant aliquo modo laicos ad eligendum ſepulturam apud eos, & bene caueant propter pœnas, quas imponunt canones, cùm ſit libera. Quòd etiam ipſi mendicantes deſiſtant prædicare, quod parœciani non ſint obligati, ſaltem in paſchate proprio confiteri ſacerdori: quia de iure a tenetur parœcianus (ſaltem in paſchate) proprio confiteri ſacerdoti. Per hoc tamen ipſi fratres mendicantes non cenſeantur excluſi, quo minus ſecundum iuris communis & priuilegiorum eiſdem conceſſorum diſpoſitionem, confeſſiones audire, & pœnitentias iniungere valeant. Quod etiam de cætero inter ipſos fratres mendicantes & curatos, quo ad effectum prædicandi, horas cantandi, & campanas pulſandi, ſeruetur conſuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis ſeruata fuit in ipſo oppido Eslingenſi. Et caſu, quo veniat aliqua occaſio ſiue neceſſitas, non fiat commutatio temporis, vel horæ, in ipſis prædicationib. fiendis: niſi de conſenſu partium. Quoque etiam ipſi fratres in ſermonibus eorum non detrahant prælatis, & rectoribus parœcialium eccleſiarum: Neq; etiam populos à ſuarum eccleſiarum parœcialium frequentia & acceſſu abſtrahant, ſiue retrahant quoquo modo. Et viceuerſa ipſi rectores & prælati aliquo modo non detrahant mendicantibus, ſed illum fauorem, quem poſſunt, eis impendant, & in omnibus & per omnia præſtent: ita, vt vera vnitas & perfecta charitas inter eos oſtendatur. Nos itaque illius vices gerentes in terris, qui apoſtolis ſuis dixit: b Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis: cupientes ſuper his opportune prouideri, motu proprio, non ad alicuius ſuper hoc nobis oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra certa ſcientia & mera voluntate concordiam prædictam, ac omnia & ſingula per præfatos epiſcopos & cardinales ordinata (ad hoc, vt perpetuò inconcuſſa perſiſtant) auctoritate apoſtolica. & ea certa noſtra ſcientia approbamus, & confirmamus ac viribus perpetuò ſubſiſtere debere decernimus. Supplentes omnes & ſingulos defectus, tam iuris, quàm facti, ſi qui forſan interuenerunt in eiſdem. Iniungentes nihilominus archiepiſcopis, epiſcopis, plebanis, rectoribus, curatis, necnon prioribus, gardianis, & ſingulis fratribus, ordinum mendicantium ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, quam contra facientes, & quemlibet eorum contrafacientem incurrere volumus, eo ipſo, à qua abſolui nequeant, niſi de expreſſo conſenſu partis læſæ & debita ſatisfactione præuia, inuiolabiliter obſeruent: Et quantum in eis eſt, ab aliis obſeruari faciant. Et inſuper quaſcunque lites, & cauſas coram quibuſcunq; cauſarum palatij apoſtolici auditoribus, ſeu alibi occaſione præmiſſorum, inter dilectos filios decanum & capitulum eccleſiæ Spiren. & curatum dicti oppidi, ac fratres prædictos indeciſas pendentes: Illarum ſtatus, tenores, & formas, & in eis geſta & actitata, præſentibus pro expreſſis habentes, ad nos harum ſerie, motu, ſcientia & auctoritate prædictis aduocamus, & litem ſeu lites ipſas penitus extinguimus: Et ambabus partibus prædictis litis huiuſmodi conſortibus, ſeu illis adhærentibus perpetuum ſilentium imponimus: Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis, ac priuilegiis eiſdem fratribus in genere vel in ſpecie conceſſis, cæteriſque contrariis quibuſcunq;. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud S. Petrum, Anno incarnationis dominicæ, 1478. xv. Cal. Iulij. Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

a *Matth. 16.* b *Gal. 6.*

a *Cap. omnis vtriuſque ſexus. de pæn. & remiſſ.*
b *Ioan. 14.*

FINIS LIBRI PRIMI.

EXTRAVAGANTIVM COMMVNIVM,

LIBER II.

DE IVDICIIS.

TITVLVS I.

CAPITVLVM VNICVM.

Decretalem, Super cathedram, quæ eſt in Cle. in cap. dudum innouata, iubet obſeruari: neque propter illam debent religioſi mendicantes eſſe moleſti, & graues prælatis, neque prælati ipſis religioſis. Et ſi ſint aliquæ iniuriæ, vel moleſtationes hinc inde factæ: Papa vult iuſtitiæ complementum breuiter exhiberi ſummariè, ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij, vel aliter, prout qualitas exceſſuum exigit: Non obſtantibus quibuſcunque obſtaculis, quæ poſſent his obuiare.

Ioannes XXII.

FREQVENTES immò innumeroſæ quodammodo de diuerſis mundi partibus venerabilium fratrum noſtrorum epiſcoporum aliorumque ſuperiorum prælatorum, nec non dilectorum filiorum, rectorum, curatorum, & parœcialium ſacerdotum querelæ contra dilectos filios fratres prædicatorum & minorum ordinum, noſtrum & ſedis apoſtolicæ excitarunt auditum, & clamoroſis inſinuationibus excitare, & fatigare non ceſſant, quod iidem fratres decretalem dudum editam à felicis recordationis Bonifacij papæ VIII. prædec. noſt. quæ incipit, Super cathedram. Ac per piæ memor. Clement. papam V. prædeceſſ. noſtr. in Vienenſ. concil. innouatam temerè obſeruare non curant: ſed ipſam tranſgredi non timentes, in eiuſdem ſedis contemptum, animarum ſuarum periculum, & eorundem & eccleſiarum parœcialium præiudicium & grauamen. Intelleximus quoque, quòd plerunque præfatis dictorum prædicatorum & minorũ, nec non eremitarum ſancti Aug. & carmelitarum ordinum fratribus, in cuius ordinis dictorum eremitarum perſonis idem prædeceſſor Bonif. conſtitutionem prædictam, in qua tantum de ipſis prædicatorum & minorum cauebatur ordinibus, per omnia voluit poſtmodũ integraliter & inconcusſè ſeruari. Et ad quem prædictorum carmelitarum fratrum ordinem, nos ſubſequenter conſtitutionem eandem, quo ad omnia in ea contenta duximus extendendam: à prædictis epiſcopis, prælatis, rectoribus, curatis, & ſacerdotibus, contra tenorem conſtitutionis prædictæ graues iniuriæ atq; moleſtiæ in diuerſis partibus inferuntur. Nuper pro parte Vien. fratris noſtri archiepiſcopi Burdegal. & dilectorũ filiorum capitulorum maioris Burdegal. & aliarum eccleſiarum, prioratuum, conuentuum, rectorum, curatorum, ſacerdotum, & vicariorum, parœcialium, ac clericorum, tam regularium, quàm ſecularium ciuitatis & diœceſis prædictarum nobis extitit intimatum, quod prædicti eorundem prædicatorum, minorum, eremitarum, & carmelitarum ordinum fratres contra tenorem decretalis eiuſdem, multa eiſdem & eorũ ſingulis grauamina & iniurias inferunt & iacturas. Quia igitur parum eſſet iura condere, niſi qui ea tueantur exiſtat: Nos volentes de fratrum noſtrorum conſilio decre[illegible] dictam, Super cathedram, irrefragabiliter ob[illegible] Diſcret. v. per apoſtolica ſcripta mandamus, q[illegible] vos, vel duo, aut vnus veſtrũm per vos, ſeu aliu[illegible] lios, etiam ſi ſint extra loca, in quibus eſtis conſeruatores, ſeu iudices deputati, tam eiuſdem archiepi[illegible] capitulis, prioribus, conuentibus, rectoribus, cura[illegible] cerdotibus, vicariis, ac clero ciuitatis, & diœceſis prædictarum, & eorum cuilibet aduerſus prædictos, quàm econuerſo eiſdem fratribus aduerſus archiepiſcopũ, capitula, prælatos, priores, conuentus, rectores, ſacerdotes, vicarios ad clerum, præfatos, & ſingulos eorund[illegible] efficacibus defenſionibus præſidio aſſiſtentes, ac facientes decretalem prædictam, quo ad omnia eius capitula, prout iacent, firmiter obſeruari. nõ permittatis contra tenorem ipſius per memoratos fratres dic[illegible] dinum eiſdem archiepiſcopis, capitulis, prælat[illegible] ribus, conuentibus, rectoribus, curatis, ſacerdo[illegible] carus, ac clero, vel alicui ſeu aliquibus eorun[illegible] etiam prædictos archiepiſcopũ, capitula, prælat[illegible] uentus, rectores, curatos, ſacerdotes, vicarios, a[illegible] ſeu aliquem, vel aliquos ipſorum eidem fratrib[illegible] uamina, ac iniurias irrogari: Facturi ipſi hinc[illegible] quibuſcunque iniuriis, moleſtationibus, grauan[illegible] & damnis viciſſim illatis hactenus, & etiam in poſt[illegible] inferendis eiſdem contra tenorem conſtitutionis ei[illegible] dem, in illis videlicet, quæ iudicialem requirun[illegible] ginem, ſummariè, ſimpliciter & de plano, ſine ſtrep[illegible] iudicij & figura, in aliis vero prout qual[illegible] exigit iuſtitiæ complementum: Moleſtatores [illegible] nores & maiores huiuſmodi, necnon contradictores quoſlibet & rebelles quandocunque & quoteſcun[illegible] expedierit, per cenſuram eccleſiaſticam appe[illegible]tione poſtpoſita compeſcendo. Non obſtantibus quibu[illegible] que exemptionibus, ſpecialibus vel generalibus, [illegible] fratribus & ordinibus prædictis, vel alicui [illegible] bus fratrum & ordinum eorundem, quam p[illegible] archiepiſcopo, capitulis, prælatis, prioribu[illegible] rectoribus, curatis, ſacerdotibus, vicarii[illegible] ipſorum alicui vel aliquibus, communiter [illegible]

ſub quacunque forma, vel expreſſione verborum ab eadem ſede conceſſis: ac eiuſdem Bonifacij, quo cauetur ne aliquis extra ſuam ciuitatem vel diœceſim, niſi in certis exceptis caſibus, & in illis vltra dietam vnam à fine ſuæ diœceſis ad iudicium euocetur. Seu ne iudices, & conſeruatores à ſede deputati prædicta, extra ciuitatem & diœceſim, in quibus deputati fuerint, contra quoſcunq; procedere, ſiue alij vel alijs vices ſuas committere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœceſis eiuſdem trahere præſumant: dummodo vltra duas dietas aliquis extra ſuam ciuitatem auctoritate præſentiũ non trahatur. Seu, quòd de manifeſtis iniuriis, moleſtiis, & aliis, quæ iudicialem indaginẽ exigunt (pœnia in eos ſi ſecus egerint, & etiam id procurãtes adiectis) conſeruatores ſe nullatenus intromittant, quàm aliis quibuſcunque conſtitutionibus a Romano pontifice, tam de iudicibus delegatis & conſeruatoribus, quàm perſonis vltra certum numerum per literas apoſtolicas ad iudicem non vocandis, aut aliis edictis, quæ noſtræ poſſent iuriſdictioni, aut poteſtati, eiuſque exercitio liberè quomodolibet obuiare. Seu ſi tam eiſdem fratribus, vel eorum ordinibus, aut alicui, ſeu aliquibus fratrum & ordinum prædictorum, quàm archiepiſcopo, capitulis, prælatis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, ſacerdotibus, vicariis, ac clero prædictis, vel aliquibus ipſorum, ſeu quibuſuis aliis communiter, vel diuiſim à præfata ſede ſit indultum, quod excommunicari, ſuſpendi, vel interdici, ſeu extra vel vltra, circa vel alio quocunque modo ad iudicium euocari non poſſint, per literas apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi & de eorum perſonis, locis, hominibus, ordinibus, & nominibus propriis mentionem. Et quibuslibet aliis indulgentiis, ſeu priuilegiis dictæ ſedis generalibus vel ſpecialibus, quorumcunque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta noſtræ iuriſdictionis explicatio in hac parte valeat, quomodolibet impediri. Et de quibus quorumque totis tenoribus, de verbo ad verbum ſpecialem oporteat in noſtris literis fieri mentionem. Cæterùm iudicibus, ſeu conſeruatoribus quibuſcunque per literas apoſtolicas ſub quacunque alia, quam præſenti verborum forma vel expreſſione confectas, eiſdem prædictorum prædicatorum, minorum, eremitarum, ac carmelitarũ ordinum fratribus, ſeu ipſis ordinibus communiter vel diuiſim, ſuper damnis & iniuriis, & aliis quibuſcunq; rebus, ſeu negotiis aliàs deputatis, & ſubdelegatis eorum præſentibus & futuris auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus: ne aliquem ſeu aliquos auctoritate literarum papaliũ prætextu ſeu occaſione quorumcunque damnorum vel iniuriarum, ſiue grauaminum, contra tenorem prædictæ conſtitutionis. Super cathedram, ipſis fratribus, ſeu eorum ordinibus antedictis communiter, vel diuiſim à quibuſcunque perſonis illatorum hactenus, & etiam inferendorum in poſterũ coram ſe aliciua deinceps ad iudiciũ vel alias quoquo modo vocare, ſeu in cauſam aliquatenus trahere præſumant. Inhibitionem huiuſmodi non ſolùm ad futura, ſed etiã ad quouis modo adhuc pendentia, & incepta negotia volentes extendi: ac decernentes præfatas literas, & proceſſus eorum auctoritate quacunque habitos & habendos ad damna, grauamina, & iniurias huiuſmodi contra tenorem dictæ conſtitutionis illata & inferenda (vt dictum eſt) deinceps aliquatenus non extendi: ac etiam irritum & inane, ſi ſecus ſuper præmiſſis per quoſcunque ſcienter vel ignoranter contigerit attentari: Vobis nihilominus iniungentes, vt inhibitionem noſtram huiuſmodi ad dictorum iudicum, ſeu conſeruatorum & ſubdelegatorum notitiam, de quibus vobis expedire videbitur, deducere procuretis. Inſuper volumus & auctoritate apoſtolica decernimus, quòd quilibet veſtrûm proſequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamuis idem inchoans nullo fuerit impedimento præpeditus canonico, quodque à data præſentium ſit vobis & vnicuique veſtrûm in præmiſſis omnibus & eorum ſingulis cœptis & non cœptis præſentibus & futuris & præteritis, licitum procedere, ac ſi prædicta omnia & ſingula coram vobis cœpta fuiſſent, & iuriſdictio veſtra, & cuiuslibet veſtrûm in prædictis omnibus & ſingulis per citationem vel modum alium legitimum perpetuata extitiſſet: conſtitutione prædicta ſuper conſeruatoribus, & aliis quomodolibet in contrarium edicta non obſtante. Datum Auinion. x. Calend. Februarij, Pontificatus noſtri anno vndecimo.

DE DILATIONIBVS.

TITVLVS II.

CAPVT VNICVM.

Præmiſſo eleganti exordio, oſtenſis periculis, quæ proueniunt ex falſorum florenorum fabricatione, citantur peremptoriè fabricantes, data ſibi dilatione trium menſium, intra quos coram papa compareant: aliàs contra ipſos, eorum abſentia non obſtante procedatur, prout iuſtitia ſuadebit.

Ioannes XXII.

IN delictorum diuerſorum nexibus ac tenebris inuolutos, plerunque trahit in maiorum ſcelerum præcipitium moles præponderãs peccatorum: nam etſi diuerſos diuerſa delicta coinquinent, ſunt tamen nonnulli, qui propriæ ſalutis immemores, delictis communibus, & vulgaribus nõ contenti, ad profana, & vetita prorumpentes, ſic damnata cupiditate lucrorum, ac inexhauſta eorũ voragine deuoluuntur, quod dummodo ſuas ingluuies, ad quas inhiant, expleant, ſeu lucris illicitis, imò iacturis ſpiritalibus temerè immergẽtes, honori Dei, & animarum ſaluti, ac ſacrorum canonum, & imperialibus edictis, & iuribus communibus, capturas nefarias, & lucra illicita anteponunt. Sanè iamdudum ad noſtri apoſtolatus auditum multorum fide digna relatio ſæpius etiam repetita perduxit, & fama iam publica per facti euidentiam diuulgata effecit notorium, nonnullos eſſe in Lombardiæ ſuperioris, & Marchiæ Ianuenſis partibus, qui licentiæ temerariæ laxatis habentis, licere ſibi præſumentes illicita cudunt & fabricant, ſeu cudi & fabricari faciunt florenos auri, ſecundum formam, & ſignum, & coinum ac circunferentias, literarum, qui in ciuitate Florentiæ (à tempore, cuius non extat memoria) cudi & fabricari ſunt ſoliti, & cuduntur & fabricantur etiam in præſenti. Et quamuis dicti floreni ad veram florenorum de Florentia ſimilitudinem fabricati in vero, & ſolito florenorum eiuſdem ciuitatis pondere communiter, & bonitate auri, & vero florenorum valore deficiant, ipſi tamen (ſimulata eorum effigie) perſonas, vt plurimum ſimplices, & quandoque etiam in huiuſmodi rebus expertas decipiunt: ipſaſque damnis rerum, & periculis perſonarum exponunt, dum pro veris florenis ipſos recipiunt. Cùm etiam præterea in talibus plurimi non habeant inter florenos, & florenos tantæ ſimilitudinis peritiam diſcernendi: Nos itaque tantis & præcipuè animarum periculis affecto paterno occurrere cupientes, monemus omnes, & ſingulos talium præſumtores, ipſis nihilominus diſtrictius inhibentes, quatenus deinceps à cuſione, & fabricatione florenorum huiuſmodi ceſſent, realiter & effectualiter reſipiſcant. Nihilominus præſentis edicti peremptorij auctoritate citantes eoſdem, ac eorum ſingulos ſub pœna priuatio-

nis iuris, ſi quod eis ſuper eudem[?] florenis competit, quā ipſos ceſſante iuſto impedimento (ſi in exequendis mandatis noſtris huiuſmodi remiſſi, ſeu negligentes fuerint) incurrere volumus ipſo facto: vt intra trium menſium ſpacium à data præſentium numerandum, per ſe, vel per procuratorem idoneum apoſtolico conſpectui ſe præſentent, propoſituri, quo iure ipſis florenos competat ius cudēdi, ac exhibituri priuilegium, ſi quod ſuper hoc habeant, vel ius aliud, ſi quod ſibi credant competere oſtenſuri. Et nihilominus ſuper prædictis facturi, & recepturi, quod iuſtitia ſuadebit: Intimantes eiſdem, quòd ſi non venerint, nos contra ipſos ſuper præmiſſis, & ea tangentibus procedemus, prout expedire viderimus, & ſuadebit iuſtitia, ipſorum abſentia non obſtante. Vt autem huiuſmodi noſtra nunciatio atque citatio ad communem omnium notitiam deducatur, chartam ſiue membranam, citationem atque monitionem huiuſmodi continentes, in maioris eccleſiæ Auinionenſis affigi oſtiis faciemus. Quæ proceſſum huiuſmodi ſuo quaſi ſonoro præconio, & patulo iudicio publicabunt: vt prædicti moniti, & citati, & alij quicunq;, qui ſua crediderint intereſſe, vel quos proceſſus ipſe contingit, nullam poſſint excuſationem prætendere, quod ad eos proceſſus huiuſmodi non peruenerit, vel quod ignorauerint eundem, cùm non ſit veriſimile remanere, quo ad ipſos, incognitum, a vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auinion. 6. Calend. Decemb. Pontificatus noſtri anno 9.

DE DOLO ET CONtumacia.

TITVLVS III.

CAP. VNICVM.

Citationes etiam extra dies ſolennes publicè factæ de mandato papæ, in audientia literarum apoſtolicarum, vel papalis palatio affixæ ianuis maioris eccleſiæ loci, in quo papa cum curia ſua degit, arctant citatum ac ſi ad eum perſonaliter deueniſſent. Reſtringitur tamen hæc extrauagans ad illos, qui impediunt, ne ad eos poſſit citatio peruenire, vel quorum domicilium tutò adiri non poteſt, vt cap. 1. de iudic. in cle.

Bonifacius VIII.

REm non nouam aggredimur, neq; viam inſolitam ambulamus: ſed anterioris iuris calcatam veſtigiis præſentis conſtitutionis indubitato roboramus ſuffragio & inconcuſſo munimine ſtabilimus. Eſt ſiquidem iam ſancitum, quòd propoſitum publicæ citationis edictum eum arctet, qui impedit, aut facit etiam ſe celando, ne ad eum poſſit peruenire citatio, appareatque contumax, qui ſic agit. Quodque in albo prætoris huiuſmodi edicta propoſita ſuæ iuriſdictioni ſubiectos arceant, a & aſtringant magis, quam ſi voce præconia, quæ innoteſcit paucis, vel iteris citarentur. Ius enim, quod talem modum citationibus propoſuit, violenter præſumpſiſſe credendum eſt: vt quæ in eodem albo tot ipſius albi publicum locum frequentantium oculis paterent legenda, ad citati notitiam deuenirent. Vnde ad præbendam omnibus eorum, quæ ſanciuntur plenam lectionem, & notionem, mandatur legem tabulis, aut lapidibus [illegible] piam, ſanctiſſimæ eccleſiæ deſcribi porticibus & affi[illegible] Præmiſſis igitur in debitam conſiderationem dedu[illegible] ac in lance irrefragabilis rationis appenſis: nos, qu[i] v[n]iuerſis (diſponente domino) præeſſe dignoſcimur, volentes per hanc nouellam conſtitutionem aliqui[d] [c]irca prædicta ſtatuta expreſſius inueniri, declaramu[s] de fratrum noſtrorum conſilio, & nihilominus hoc edicto perpetuo valituro firmamus, & ſtatuimus, vt citationes auctoritate apoſtolica de quibuſcunque perſonis vndecunque, & vbicunque ſint, cuiuſcunq[ue] [ſt]atus dignitatis vel præeminentiæ eccleſiaſticæ, vel mundanæ, etiam ſi imperiali vel regali fulgeant dignitate, præſertim ſi impediant, vel faciant per ſe, vel per [alio]s quoquo modo, ne citationes ipſæ ad eos perueniant, ex quacunque cauſa faciendo, vt citandorum domi[cili]a, ſiue loca tute, vel liberè aditi non poſſint: (cùm [ſicut] ſcriptum eſt) exiſtimare debeamus, an eo ire liceat v[bi] hi eſt citatio facienda, perinde ad inſtar edictorum præfatorum propoſitorum in albo prætoris: etiam extra ſolennes dies in quibus Romani pontifices [ſ]o[lent] facere conſueuerunt generales proceſſus, publicè id nobis ſpecialiter, & ex certa ſcientia iubentibus, factæ in audientiam literarum noſtrarum, aut in aula noſt[ri] palatij poſtmodum affigendæ ianuis maioris eccleſiæ loci, in quo Romana communis omnium Chriſtiani populi nationum reſidebit curia: vt cunctis poſſint patere, & ita deferri citatis, ſic valeant ac arctent citatos poſt terminum lapſum, quem conſiderata locorum diſtantia) volumus citationibus ipſis competentem apponi, ſicut ſi eos perſonaliter apprehendiſſent. Non obſtantibus aliquibus priuilegiis, indulgentiis & literis apoſtolicis generalibus, aut ſpecialibus, quibuſcunque perſonis pontificali, imperiali, regali, vel alia eccleſiaſtica, ſeu mundana dignitate præditis: aliiſq; inferioribus eccleſiis, monaſteriis, locis, collegiis, & vniuerſitatibus in quacunque forma verborum conceſſis: per quæ talium citationum effectus poſſit quomodolibet impediri: etiam ſi de ipſis, & eorum totis tenoribus de verbo ad verbum, aut de propriis nominibus perſonarum, monaſteriorum, eccleſiarum, locorum illorum, quibus conceduntur, vel eorum ordinibus, aut dignitatibus oporteat in noſtris literis fieri mentionem.

a *Occultum non præſumitur, quod omnib. publicatur.*

a *Fortaſſis legendum, arctent.*

FINIS LIBRI SECVNDI.

EXTRA-

EXTRAVAGANTIVM COMMVNIVM,

LIBER III.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORVM.

TITVLVS PRIMVS.

CAP. VNICVM.

Præmiſſa muſicæ artis plurima laude, cantorum laſciua melodia reprobatur, quia contra honeſtatem clericalem, quod ore cantabant, geſtibus ſimulabant. Et cantores ipſi tam exempti, quàm non exempti per octo dies ab officio ſuſpenduntur. Poſſet etiam hac extrauagans aptè locari ſub tit. de celeb. miſ.

Ioannes XXII.

DOCTA ſanctorum patrum decreuit auctoritas, vt in diuinæ laudis officiis, quæ debitæ ſeruitutis obſequio exhibentur: cunctorum mens vigilet, ſermo non cęſpitet, & modeſtia pſallentium grauitas placida modulatione decantet. Nam in ore eorum dulcis reſonabat ſonus. Dulcis quippe omnino ſonus in ore pſallentium reſonat, cùm Deum corde ſuſpiciunt, dum loquuntur verbis: in ipſum quoque cantibus deuotionem accendunt inde etenim in eccleſiis Dei pſalmodia cantanda præcipitur, vt fidelium deuotio excitetur, in hoc nocturnum diurnumque officium, & miſſarum celebritates aſſiduè clero ac populo ſub maturo tenore, diſtinctaque gradatione cantantur: vt eadem diſtinctione collibeant, & maturitate delectent. Sed nonnulli nouellæ ſcholæ diſcipuli, dum temporibus menſurandis inuigilant, nouis notis intendunt fingere ſuas, quam antiquas cantare malunt, in ſemibreues, & minimas eccleſiaſticas cantantur: notulis percutiuntur. nam melodias hoquetis interſecant, diſcantibus lubricant, triplis & motetis vulgaribus nonnunquam inculcant, adeo vt interdum antiphonarij, & gradualis fundamenta deſpiciant, ignorent ſuper quoquo ædificant, tonos neſciant, quos non diſcernunt, imò confundunt: quum ex earum multitudine notarum aſcenſiones pudicæ, deſcenſioneſque temperatæ, plani cantus, quibus toni ipſi ſecernuntur adinuicem obfuſcentur: currunt enim, & non quieſcunt, aures inebriant, & non medentur: geſtibus ſimulant, quod depromunt, quibus deuotio quærenda contemnitur, vitanda laſciuia propalatur. Non enim inquit fruſtra ipſe Boetius, laſciuus animus, vel laſciuioribus delectatur modis, vel eoſdem ſæpe audiens emollitur, & frangitur. Hoc ideo dudum nos, & fratres noſtri correctione indigere percepimus: hoc relegare, imò prorſus abiicere, & ab eadem eccleſia Dei profligare efficacius properamus. Quocirca de ipſorum fratrum conſilio diſtricte præcipimus, vt nullus deinceps talia, vel his ſimilia in dictis officiis, præſertim horis canonicis, vel cum miſſarum ſolennia celebrantur, attentare præſumant. Si quis verò contra fecerit, per ordinarios locorum vbi iſta commiſſa fuerint, vel deputandos ab eis in non exemptis, in exemptis verò per præpoſitos ſeu prælatos ſuos, ad quos aliàs correctio, & punitio culparum, & exceſſuum huiuſmodi, vel ſimilium pertinere dignoſcitur, vel deputandos ab eiſdem per ſuſpenſionem ab officio per octo dies auctoritate huius canonis puniatur. Per hoc autem non intendimus prohibere, quin interdum diebus feſtis præcipuè, ſiue ſolennibus in miſſis, & præfatis diuinis officiis aliquæ conſonantiæ, quæ melodiam ſapiunt, puta octauæ, quintæ, quartæ, & huiuſmodi ſupra cantum eccleſiaſticum ſimplicem proferantur: ſic tamen, vt ipſius cantus integritas illibata permaneat, vt nihil ex hoc de bene morata muſica immutetur: maximè cùm huiuſmodi conſonantiæ auditum demulceant, deuotionem prouocent, & pſallentium Deo animos torpere non ſinant. Actum & datum, &c.

a *Eccleſ. 47.*

DE PRAEBENDIS ET dignitatibus.

TITVLVS II.

CAP. I.

Cum beneficia in curia vacantia idoneis debeant conferri perſonis, illorum collationem papa ſibi reſeruat. vide cap. 2. & 3. & cap. præſenti, eod. tit. lib. 6.

Boniſacius VIII.

PIAE ſolicitudinis ſtudio ducimur, vt dignitates, perſonatus, præbendæ, aliaq; beneficia eccleſiaſtica cum cura vel ſine cura, quæ apud ſedem apoſtolicam vacare noſcuntur, perſonis conferantur idoneis: a per quas in eis debita impendantur obſequia, & diuinorum cultus exerceatur ſolicitè in eiſdem. Inde fit, quòd nos huiuſmodi dignitates, perſonatus, præbendas, eccleſias, & alia eccleſiaſtica beneficia quæ apud ſedem eandem intra vnum menſem a data præſentium hactenus in curia vacauerint computandum, & quæ exnunc apud eam vacauerint, in futurum prouiſioni ſedis eiuſdem auctoritate apoſtolica reſeruamus: Decernentes exnunc irritum & inane, ſi ſecus in hac parte ſcienter vel ignoranter, per quemcunq; ſeu quoſcunque, apoſtolica, vel alia quauis auctoritate contigerit attentari. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. 3. nonas Maij, anno primo.

a *Vide concil. Trident. Seſſ. 24. de reform. c. 12.*

Digitized by Google

CAP. II.

Prouiſiones ſub titulo commendæ factas de eccleſiis patriarchalibus, archiepiſcopalibus, epiſcopalibus, & monaſteriis ad petitionem regum vel quorumcunque magnatum, reuocat.

Clemens V.

EX ſupernæ prouidentiæ maieſtatis, cuius vniuerſa diſpoſitione reguntur: ad apoſtolicæ præeminentiā dignitatis (licet inſufficientibus meritis) euocati, gregem dominicum noſtræ vigilantiæ creditum vndique contemplamur: illumq; ſalubri ſtudemus paſtoris more vigili (quantum nobis ex alto permittitur) obſeruantia cuſtodire, vt de illo poſſimus ad ipſius laudem, cuius exercemus vices in terris, dignam in extremo iudicio reddere rationem. Ideoque nos diligens cura ſollicitat, continua pulſat inſtantia, & curioſa ſolicitudo perurget, vt circa fidelium ſtatum ſalubriter dirigendum ſic efficacibus ſtudiis & promptis operibus intendamus, quòd per noſtræ cooperationis miniſterium erga ſanctam matrem eccleſiam deuotio filiorum concreſcat, ipſorum ceſſent grauamina, & tranquillitatis ei proueniat incrementum: quod tunc rectè agere credimus, cum moleſtis euentibus viam præcludimus, indirecta dirigimus, ſubtrahimus noxia, & ſalubria procuramus. Sane pridem nos, licet inſufficientibus meritis, ad ſummum apoſtolatus apicē (ſicut domino placuit) euocati, ab ipſo noſtræ promotionis exordio antiquæ notitiæ regum, prælatorum, magnatum, & aliorum nobilium perſonarum eccleſiaſticarum & ſecularium memores exiſtentes, ac ipſorum aliquibus, tum quia in terris morantes eorū gradum huiuſmodi promotionis habuimus, tum quia ſolitæ ad eos amicitiæ ſpecialibus affectibus ducebamur: Aliquibus verò ex aſſueta Romanorum pontificum liberalitate, quam in ſuis exercere ſunt ſoliti nouitatibus: Volentes honoris & liberalitatis affluentia complacere, ad eorum importunas tamen & multiplicatas precum inſtantias, nonnullis clericis, & perſonis eccleſiaſticis, religioſis & ſecularibus diuerſorum ordinum dignitatis, conditionum & ſtatuum patriarchales, archiepiſcopales & epiſcopales, eccleſias ac monaſteria diſtincta paſtoribus, ſub commendæ, vel cuſtodiæ ſeu curæ vel guardiæ, aut adminiſtrationis titulo, nominis e notabili duximus perpetuo, ad vitam ſeu ad certi temporis ſpatium committenda, ſuper his, an tales videlicet tantaſque gratias per nos fieri deceuiſſet variorum arduorum negotiorum multiplicitate diſtracti, vſque ad tempus, quo infirmitate ſatis periculoſa nos his diebus viſitauit omnipotens, nequiuimus cogitare plenariè. Verùm in debilitate ipſius ægritudinis conſtituti, à negotiorum vtcunque diſcuſſione ſemoti, ad hoc ſub diligenti examine direximus aciem noſtræ mentis, demumque proſpeximus euidenter, quòd eccleſiarum & monaſteriorum eorundem cura negligitur, bona & iura diſſipantur ipſorum, ac ſubiectis eis perſonis & populis ſpiritaliter plurimū & temporaliter derogatur, eiſque redundant ad noxam, quæ dicebantur cedere ad profectum: ac nedum ipſis, ſed etiam Romanæ matri eccleſiæ, quæ diſponente domino ipſorum caput fore dignoſcitur & magiſtra, grauiora inde futura timentur pericula. Nolentes igitur his tot & tantis diſpendiis vlterius cauſam relinquere: ſed volentes potius opportunum & debitum in hac parte remedium adhibere, omnes & ſingulas promiſſiones huiuſmodi per nos (vt præmittitur) factas, quibuſcunque cuiuſcunque ordinis, dignitatis, aut ſtatus: ſed etiam ſanctæ Rom eccleſ. cardinalibus quocunq; modo vel temporale factæ noſcantur, auctoritate apoſtolica ex nunc ex certa ſcientia reuocamus, caſſamus, & annulamus, & decernimus de cætero non habere aliquam roboris firmitatem. Nulli ergo, &c. Datum apud Piſarum Burdegalenſ diœceſ. x. Calend. Martij, Anno ſecundo.

CAP. III.

Beneficia maiora & minora vacantia & vacatura, præſertim in prouincia Burdegalen. Clemens V. certis ex cauſis ſuæ diſpoſitioni reſeruauit, cum appoſitione decreti.

Clemens V.

ETſi in temporalium diſpoſitione bonorum habenda ſit diſcretionis cautela, præcipuè, vt ea digne & laudabiliter diſponantur: in eccleſiaſticis tamen rebus multo fortius inuigilare noſtra debet intentio, vt iuxta perſonarum conditiones & ſtatus, ad diuini nominis laudem, & ipſarum vtilitatē prouideatur ex merito eccleſiaſticis perſonis: cùm iuxta canonicas ſanctiones a nihil ſit, quod eccleſiæ Dei magis officiat, quàm quæ indigni aſſumantur ad regimen animarū. Hac igitur conſideratione moti ſpecialiter Burdegalen. eccleſiam de qua licet immeriti ſumus nouiter ad hūc ſtatum ſummi apoſtolatus aſſumpti, & monaſteriū ſanctæ crucis Burdegalen. ordinis ſancti Benedicti etiam vacans per obitum quondam fratris Gulielmi de Bombio abbatis eiuſdem. Et generaliter patriarchales, archiepiſcopales, epiſcopales eccleſias, monaſteria, prioratus, & quoſlibet perſonatos, dignitates vel officia, cuiuſcunque ordinis & conditionis exiſtant, nec non canonicatus & præbendas, eccleſias cum cura vel ſine cura, & alia quælibet beneficia eccleſiaſtica quorunq; nomine appellentur, quæ apud ſedem apoſt. vacare noſcitur ad præſens, & quæ toto noſtri pontificatus tempore vacare contigerit in futurum: prouiſioni, collationi & diſpoſitioni noſtræ & ſedis eiuſdem hac vice auctoritate apoſtolica reſeruamus: Decernentes ex nunc irritum & inane, ſi quid contra hoc per quoſcunque quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter attentatum eſt hactenus, vel in poſterum contigerit attentari: Conſtitutione Clement. IIII. & Boniſac. VIII. Rom. pont prædeceſſ. noſt. & alia qualibet in contrarium edita non obſtante. Et quia plus timeri ſolet, quod ſpecialiter iniungitur, quā quod generaliter imperatur, hac reſeruatione noſtra & decreto ligari volumus ignorantes. Et quia bullam noſtram non habemus ad præſens, ad cautelam præſentium & memoriam futurorum huiuſmodi reſeruationem cum præmiſſi interpoſitione decreti ſcribi & in publicam formam redigi iuſſimus per Bernardum caprarij publicum notarium infra ſcriptum: quam etiam ſigilli (quo vtebamur olim Burdeg. eccleſiæ præſidentes) fecimus appenſione muniri. Datum Burdeg. 2. Cal. Aug. Pontificatus noſtri anno primo.

CAP. IIII.

Papa hic primò ambitionem & importunitatem quorundam religioſorum & ſecularium ſuper obtinendis pluribus beneficiis diſpenſationē, qui in ſufficientes quandoque erant pro vno, in diuerſis locis, regnis & aliis locis diſtantibus recitans, atponit plures ex hoc contingentes inconuenientias: & tandem ſtatuit, quod omnes (exceptis cardinalibus ac regum filiis) qui ſuper pluralitate beneficiorum, quæ alias de iure non poterant obtinere, diſpenſationem obtinent, vnum cum cura, aliud ſine cura, poſſint a tempore notitiæ eligere intra menſem, & alia cum effectu dimittere teneantur: alias omnibus ſic diſpenſatis ſint ipſo iure priuati. Et idem de beneficiis, in quibus ius eſt ad rem dum vacabunt, de pluribus etiam talibus, iniuſte tamen & ſine diſpenſatione detentis, ordinat quòd ultimò retineant & omnia alia dimittant intra menſem, alioquin omnib. ſint priuati. Item vult quòd qui amodò talia receperint, dimiſſionem de primo faciant coram ordinario cum effectu, alioquin ſint omnibus ipſo iure priuati: quæ omnia ſic vacantia diſpoſitioni apoſt. ſedis reſeruat, interpretans ordinarios in hoc caſu ſolos diœceſanos beneficiorū ſic dimiſſorum. Item hoc vult de ſolis beneficiis intelligi: in quib. quis per ſe vel vicariū ſuū temporalē curā animarū. vel ſpiritualem iuriſdictionem exercet de conſuetudine vel de iure. h. d. de Lan.

---

a *In concil. Later ſub Inno. IIII. c. 26. refertur in c. nihil eſt. extr. de elect.*

Ioan. XXII. *epiſc. ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.*

Execrabilis a quorundam tam religioſorum quam ſecularium ambitio, quæ ſemper plus ambiens, eo magis inſatiabilis creditur, quo ſibi amplius indulgetur, & improbitas importuna petentium à nobis & prædeceſſoribus noſtris Romanis pontificibus non tam obtinuiſſe, quàm extorſiſſe plerunque noſcuntur, vt vnus interdum etiam ad vnum beneficium eccleſiaſticum minus idoneus, in diuerſis eccl. nedum vicinis, ſed ab inuicem longè diſtantibus, imò nonnunquam in diuerſorum regnorum partibus ſituatis, plures quàm duas vel tres, aut plures etiã dignitates, vel perſonatus, officia ſeu prioratus[a], aut diuerſa eccleſiaſtica beneficia curam animarum habentia poſſit diſpenſatiuè, cùm alias non liceret de iure communi recipere, & ſimul licitè retinere. Vnde inter cætera inconuenientia infra ſcripta naſcuntur, quòd videlicet interdum vnus, qui vnum quamuis modicum vix officium implere ſufficeret, plurimorum ſibi vendicat ſtipendia: quæ multis literatis viris vitæ puritate ac teſtimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, poſſent abundè ſufficere, æqua diſtributione collata. Habentibus ipſa paratur vagandi materia, diuini cultus minuuntur, hoſpitalitas in ipſis beneficiis debita non ſeruatur: & dum non ſunt ſui in vnaquaque regione rectores eccleſiarum, detrahitur commodis & honoribus quæ carentes defenſorum auxilio in iuribus ſuis & libertatibus multipliciter collabuntur: ruinis patent ædificia nobilia, quæ magnificentia extruxerat deceſſorum: Et (quòd amariùs eſt dolendũ) animarum cura negligitur, & vitiorum ſentib. fomentum periculosè præbetur. Nos itaque tot malis tantiſque diſcriminibus occurrere cupientes: omnes & ſingulas diſpenſationes ſuper receptione ac retentione plurium dignitatum, perſonatuum, officiorum, prioratuum, aut beneficiorum, quibus cura ſit animarum annexa, ſub quacunque forma vel expreſſione verborum à nobis, vel dictis prædeceſſoribus noſtris cuicunque perſonæ conceſſas. (Cardinalibus tamen ſanctę Romanæ eccleſ. qui circa nos vniuerſali eccleſiæ ſeruiendo ſingularum eccleſiarum commoditatibus ſe impendunt: ac regum filiis, qui propter ſublimitatem eorum ac generis claritatem ſunt potioris prærogatiua gratiæ attollendi, duntaxat exceptis) deliberatione ſuper hoc cum fratribus noſtris habita diligenti: de ipſorum conſilio & ex certa noſtra ſcientia in forma ſubſcripta duximus taliter moderandas, quòd per moderamen noſtrum effrenatam circa eaſdem perſonas talium beneficiorum multitudinem refrenemus, ipſique impetrantes fructu diſpenſationũ huiuſmodi totaliter non fruſtrentur. Statuimus itaque & de fratrum noſtrorum conſilio ordinamus, quod obtinentes nunc ex diſpenſatione legitima pluralitatem huiuſmodi dignitatum, perſonatuum, officiorum, aut prioratuum ſeu beneficiorum, quæ aliàs abſque alia diſpenſatione legitima obtinere nequibant, vnum tantũ ex dignitatibus, perſonatibus, officiis, prioratibus, eccleſiis vel beneficiis huiuſmodi, quibus cura immineat animarum, cum dignitate, perſonatu, vel officio, prioratu, eccleſia vel beneficio ſine cura, quæ habere maluerint prætextu diſpenſationis ſufficientis circa id eiſdem indultæ poſſint licitè retinere: quæ tamen teneantur eligere intra menſem numerandum à tempore notitiæ conſtitutionis iſtius. Cæteris beneficiis cum cura vel ſine cura, quæ ipſius diſpenſationis prætextu tenebant, & quæ aliter ante non poterant de iure abſque diſpenſatione aliqua licitè retinere, quæ nos extunc vacare decernimus, coram ordinariis ſub teſtimonio publico intra idẽ tempus verbaliter vel realiter cũ effectu dimiſſis: abſq; eo, quòd ad illa nunquam ſine noua collatione ab eo, qui facere poterit facienda redire, aut eorum adminiſtrationi ſe immiſcere præſumant. Alioquin tam his, quàm aliis omnibus beneficiis, quæ virtute huiuſmodi noſtri moderaminis retinere poterant, vt præfertur, ſint ipſo iure priuati, & prorſus inhabiles ad ſimilia beneficia obtinenda. Per hoc autẽ iis, qui dignitates, perſonatus, officia, prioratus, vel alia beneficia curam animarũ habentia ex diſpenſatione, quæ ius tribuat iuxta noſtram moderationẽ præſcriptam obtinent, & alia ſimilia beneficia noſtrarum vel eorundem prædeceſſorum auctoritate literarum expectant, cum quibus eſt, vt illa cùm vacauerint recipere, & vna cum obtentis retinere licitè valeant diſpenſatum: nolumus derogari, quin ea cùm vacauerint, intra dicti temporis ſpacium poſſint eligere, & dimiſſis aliis recipere in forma præſcripta ac licitè retinere: pœnas ſimiles incurſuri, ſi huiuſmodi noſtræ contraire præſumpſerint ſanctioni. Porrò quia quorundam oculos ſic auaræ cupiditatis vitium excæcauit, quòd plura talia beneficia ſimul abſque diſpenſatione canonica retinere præſumunt: nos de illis præſenti decreto ſtatuimus, vt omnia & ſingula beneficia ſic detenta (illo tamen retento, quod vltimo receperũt, dũmodo in eo ex collatione canonica cõpetat ius eiſdem) intra tempus, vt præſcribitur, limitatum verbo & facto ac ſine fraude, corã ordinariis ſub teſtimonio ſimiliter publico dimittere teneantur. Quod ſi non fecerint, & illo ſint ipſo iure priuati, in quo ius eis aliàs cõpetebat, & inhabiles penitus ad quæcunque obtinenda eccleſiaſtica beneficia cenſeantur. Qui verò deinceps receperint dignitatem vel perſonatũ, ſeu officium, aut aliud beneficiũ, curam animarũ habens annexã: ſi antea ſimile beneficiũ obtinebãt, illud quo ipſo iure (poſtquam ſecundi poſſeſſionem habuerint, vel per eos omni dolo, & fraude ceſſantibus, quo minus habeant, ſteterit) priuati noſcuntur, abſq; moræ diſpendio in ordinariorũ manibus dimittere debeant, pari modo: Alioquin extunc ſint ipſo iure ſecundo priuati, & nedum ad ſacros ſuſcipiendos ordines, quin etiã ad habendum quodcunq; aliud eccleſiaſticũ beneficiũ inhabiles reputentur. Quæ omnia & ſingula beneficia vacatura, vt præmittitur, vel dimiſſa noſtræ & ſedis apoſtolicæ diſpoſitioni, de ipſorũ fratrum conſilio reſeruamus: Inhibentes, ne quis præter Rom. pont. quacunq; ſit ſuper hoc auctoritate munitus, de huiuſmodi beneficiis diſponere, vel circa illa per mediũ permutationis, vel aliàs innouare hoc quoquo modo præſumat: Nos enim ſi ſecus actum, ſeu attentatum fuerit, irritũ decernimus & inane. Cæterùm ordinarios intelligimus in caſibus ſuprascriptis epiſcopos, in quorum ciuitatibus, vel diœceſibus conſiſtunt beneficia, ſeu aliquod eorum, quæ debẽt ſecundũ præmiſſa dimitti, aut ipſi, qui ea debent dimittere, cõmorantur, vel eccleſiis cathedralibus vacantibus capitula earundem. Et hi de beneficiis, tam dimiſſis, quàm (vt præmittitur) perditis nos vel apoſt. ſedem certificare ſtudeant, quamprimum commodè poterunt indilatè, vt de illis ſalubriter diſponere valeamus. Quãtum autem ad modificationem perſonatuũ attinet antè factã, illa duntaxat, & non alia beneficia eccleſiaſtica quocunq; nomine nuncupentur, curam habere cenſemus, quæ parœcias habent, in quibus eſt animarum cura annexa, non per vicarios perpetuos, ſed per rectores, aut miniſtros beneficiorum ipſorum, vel illorum temporales vicarios exercenda. Necnon etiam illa quorum miniſtris ratione beneficiorum huiuſmodi competit viſitare, inquirere, procurationes recipere, ſuſpendere, excommunicare, ſeu ab excõmunicationis & ſuſpenſionis ſententiis abſoluere de conſuetudine, vel de iure, iuribus aliis de animarum cura loquentib. in ſuo robore, quoad cætera permanſuris. Nulli ergo omnino

a *Vide concil. Trid. ſeſſ. 7. de reform. cap. 2. & 4. & ſeſſ. 24. de reform. c. 17.*

hominum liceat hanc paginam noſtrorum moderationis ſtatutorum, conſtitutionum, reſeruationis, inhibitionis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Auinioni, kalend. Decembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

CAP. V.

Epiſcopatus Tholozanus, in reditibus plurimum abundans, in nouam metropolim, propter multiplices cauſas hic expreſſas erigitur, cui pro ſuffraganeis eccleſiis ſunt deputatæ quatuor villæ in nouas ciuitates erectæ, adiecta cum illis eccleſia Apamiarum. Et quibus epiſcopis & archiepiſcopis prius ſuberant, quidq; earum cuilibet pro reditibus ſit aſſignatũ, hic exprimitur: & tandem cenſura eccleſiaſtica in rebelles profertur. Aduerte, quod eccleſia de Vauro, & eccleſia de Mirapice, ſunt ſub eccleſia Tholozana tanquam ſuffraganea: licet de illis hic mentio nulla fiat. Vtilitas ex hoc capitulo habetur, quoniam cognoſcimus cauſas erigendi, & diuidendi eccleſias, alias aliis ſubmittendi, & alias ab aliis eximendi, & ad ſolam papam hæc omnia ſpectare: cui in ſingulari priuilegio maiores cauſa maioraq; negotia reſeruantur, patet in cap. 1. de translata. epiſco. cum ſuis concor.

Ioannes XXII.

SAluator noſter, cuius nutui cuncta ſeruiunt, a in agro mundi huius meſſem multam aſpiciens, & operariorum raritatem attendens, dominum meſſis rogandum eſſe, vt in illam operarios mitteret, cenſuit: & ipſe idem etiam exiens manè, veluti paterfamilias diligens b horis diei variis operarios in vineã ſuam miſit. Romanus itaque pontifex, ſicut eodem domino diſponente vicarius eius in terris eſſe dignoſcitur, ſic & ipſius actibus (in quantũ ſinit humana fragilitas) ſe conformare tenetur. Vbi ergo ſuperexcreſcere meſſem populi, videlicet multitudinem viderit, operarios debet opportunos adiicere, & iuxta propheticum verbum augere cuſtodiam: cuſtodes & cultores idoneos in dominicam vineam deſtinare. Sanè conſiderantes attentius, & intra pectoris clauſtra meditatione ſolicita reuoluentes, quod in tanta multitudine populi, quanta fœcundauit altiſſimus ciuitatem, & diœceſim Tholozanã: ſingulorum vultus nequibat (vt condecet) vnicus paſtor inſpicere, aut alias partes boni paſtoris implere: quodque durum erat, atque difficile per talem latam & diffuſam diœceſim ad vnum tantùm à perſonis eccleſiaſticis. & mundanis recurſum haberi. Attendentes etiam, quòd licet Tholozanus epiſcopatus reditib. abundaret immenſis, non tamen ſupererat hucuſq; memoria, quòd ex ſuorum opulentia copioſa redituum aliquid in eccleſia, vel diœceſi Tholozana prouenisſet in diuini cultus augmentum: imò ſic ex adipe prodierat, & prodibat iniquitas, vt multo tam tempore luxus circa carnis deſideria euectionũ pompa, immenſitas clientelæ, immoderata diffluxio in parentes, ſumptus enormes, aut vſus extraordinarij ſibi vendicaſſent ibidem, quaſi totum patrimonium crucifixi: & verendum erat ne præſul. vnicus Tholozanus incraſſatus c & dilatat d & exceſſiuis huiuſmodi opibus, aliàs ſuperbua periculosè recalcitrans, Deum factorem derelinqueret, & à ſuo ſalutari recedens, pernicioſum exemplum in ſubditos deriuaret. Penſantes quoque, quòd ſanctæ memoriæ Clemens papa quintus, prædeceſſor noſter eodem etiam tempore, quo ciuitas & diœceſis antefatæ longè minus in populo, ac reditibus affluebant: tamen extunc benedicente domino incredibiliter creuerint in vtroque & iugiter creſcere dignoſcantur: ſpiritu beatæ conſiderationis inductus, ad diuiſionem epiſcopatus eiſdem firmiter, dum viuere intendebat: licet morte præuentus ſuum in hac parte nequiuerit implere conceptum. Nos pium prædeceſſoris noſtri propoſitum in effectum volentes adducere, & tam diſſipare malum, quod prædictorum redituum copia exceſſiua produxit, quàm etiam cultum augere diuinum, & ſpiritalem animarum profectum, quos (ſi iuxta facultatis exigentiã, & diffuſam latitudinẽ dictæ diœceſis ſufficiens numerus in eadem vtilitate præſulum deputetur) in dubio prouenire ſperamus, promouere ſalubriter intendentes. Præmiſſis & aliis ſuadentibus iuſtis cauſis, ex certa noſtra ſcientia de fratrum noſtrorum conſilio concordi, & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, ad laudem Dei, exaltationem eccleſiæ, fideliumq; ſalutem epiſcopatum ipſum dictamq; diœceſim Tholozanam apoſtolica auctoritate diuidimus in quinque diœceſes, quas per certos diſtingui limites faciemus. Volentes ac decernentes, quod præter ciuitatẽ Tholozanam, quæ ſuam propriam & diſtinctam habebit diœce. certis finib. limitandam, ſubſcriptæ quatuor villæ, quarum quamlibet, eiſdem conſilio & auctoritate in ciuitatem erigimus & ciuitatis vocabulo inſignimus: ſcil. de monte Albano, pridem de Caturcen. diœce. cui adiicietur certa pars dictæ quondam diœceſis Tholozanæ: ac ſancti Papuli de Riuis, & de Lumberiis, & de ipſa quondam Tholozana diœce exiſtentes, iiij. ſeparatas diœce. habeant certis limitibus diſtinguendas. Quodque beati Martini de monte Albano, vbi corpus ſancti Theodori confeſſoris dicitur eſſe reconditum, prædictæ ciuitatis montis Albani, & beati Papuli dictæ ciuitatis ſancti Papuli, Mariæ de Lumberiaco, ciuitatis præfatæ Lumberiaci, nec non beatæ Mariæ de Riuis eccleſiæ ipſius ciuitatis Riuenenſis ſint deinceps & habeantur perpetuò eccleſiæ cathedrales. Et quia eccleſia Tholozana, ſicut ſolemniori ſtatu, & conditione potiori refulget, ſic & grandioris honoris titulis efferenda eſt, ipſam hucuſq; ſuffraganeam eccleſiæ Narbonenſ. ac totam quondã diœceſ. Tholozanam de fratrum noſtrorum conſilio, & ex certa noſtra ſcientia, & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, ab omni iuriſdictione, poteſtate, ab ſubiectione archiepiſcopi, capituli & eiuſdem eccleſiæ Narbonenſis penitus eximentes, eam ad laudem diuini nominis, & honorem eccleſiæ ſanctæ ſuæ in archiepiſcopalem, ſeu metropolitanam erigimus, eamque honoribus & inſigniis ſedis metropolitanæ decoramus, auctoritate apoſtolica decernendo, vt ex nunc pro metropolitana eccleſia in perpetuum habeatur. Et quia etiam dignum eſt, vt ex quo de filia facta mater metropoliticæ dignitatis ſuſcepit inſignia, & ſuffraganearum congruũ numerum filiarum, ac decentem prouinciam habeat vt ad iudicium archiepiſcopi Tholozani, qui pro tempore fuerit, omnes cauſæ ſuffraganeorum epiſcoporum & perſonarum eccleſiaſticarum, ac ciuitatum eiuſdem prouinciæ iuxta ſacrorum ſtatuta canonum referãtur. Nos præfatas iiij. ciuitates & eccleſias cathedrales cum earum diœceſib. (vt præmittitur) diſtinguendas, necnon ciuitatem & eccleſiam Apamiarum cum ſua diœceſi ex nunc ipſius eccleſiæ Tholozanæ ſuffraganeas, ac de prouincia Tholozana in perpetuum fore decernimus & iure metrop. ſubiicimus, & ſubiectas eſſe volumus eas illi. Prænominatas montis Albani, quæ de diœceſ. Caturcen. & Bituricen. prouincia, & Apamiarum ciuitates & eccleſias, quæ de prouincia Narbon. hactenus fuiſſe noſcitur. Necnon reliquas tres ciuitates, & eccleſias ſancti Papuli Riuenen. Lumberiacen. quæ ab [illegible] diœce. Tolozana fuerunt, cum earum diœce. con[illegible]tibus, collegiis, ſiue capitulis a iuriſdictione po[illegible] ac ſubiectione quacunque Bituricenſi & N[illegible] archiepiſcoporum ac Caturcenſis. & q[illegible] Tholozani epiſcoporum, capitulo[illegible], & [illegible]tium [illegible] conuentuum, & ordinariorum quorum[illegible]bet al[illegible]

a *Ma. n. 9.* b *Deut. 8.*

eccleſiaſticorum, quibus quomodolibet fuerant huc-uſque ſubiectæ, auctoritate præſentium perpetuo eximentes de prædictorum conſilio, & plenitudine poteſtatis. De bonis autem, redditibus, prouentibus, & iuribus dicti quondam epiſcopatus Tholoza. ipſi Tholoza. decem milia & ſingulis aliis prædictis eccleſiis (Apamiarum excepta) cui de ipſis bonis, reditib. & prouentibus, iuribus, vltra illa, quæ habere dignoſcitur, certam aſſignabimus portionem noſtris aliis literis diſtinguendam (ſingula quinque milia librarum Turonen. annui reditus & perpetui prouentus, quæ quidem vnicuique illarum ſuiſque pontificibus dignitate ac onere, & circumſtantiis aliis attente penſatis) debere ſufficere vidimus, præter reditus, prouentus, & iura, quæ ad prædictas eccleſias, & conuentus earum antea pertinebant, de quibus ad honorem Dei, & ipſarum eccleſiarum commodum intendimus ordinare: ex nunc auctoritate prædicta de conſilio ac plenitudine memoratis concedimus, donamus, ac etiam deputamus percipienda integraliter per ipſarum eccleſiarum præſules, qui pro tempore fuerint in rebus & locis cuilibet magis adiacentibus & vicinis, iuxta diſtinctionem, ſeu limitationem diœceſium ſingularum, per alias noſtras literas faciendam. Interim tamen diſtinctione, ſeu limitatione prædicta pendente: volumus quòd eorum quilibet ſummam eum contingentem pro rata accipiat annuatim de bonis, reditibus, prouentibus, & iuribus antedictis, per manus eorum, quos ad hoc prouiderimus deputandos. Reſiduum verò redituum, prouentuum, & iurium ipſorum, quod (facta de illis, vt præmiſſum eſt aſſignatione) ſupererit, necnon iuriſdictionem ſpiritualem & temporalem, quæ ad dictum quondam epiſcopatum Tholoza. vſque ad tempus diuiſionis huiuſmodi pertinebat, & quæ diſtinctione, ſeu limitatione poſt tacta pendente faciemus, per idoneas exerceri perſonas. Ac beneficia, etiam ſi dignitates, perſonatus ac officia exiſtant (exceptis his, ad quæ quis per electionem aſſumitur, & in quibus, vel ad quæ auctoritate literarum apoſtolicarum alicui, ſeu aliquib. ius eſt aliquod acquiſitũ, quibus per id nullum volumus præiudicium generari, nunc & in antea vſq; ad diſtinctionem diœce. vacatura diſpoſitioni noſtræ ac ſedis apoſtolicæ de fratrum ipſorum conſilio reſeruamus. Hæc igitur per dictæ ſedis prudentiam circumſpectam ſic ſtatuta ſalubriter & vtiliter ordinata, perpetuis eſſe valitura temporibus, & robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes: auctoritate prædicta diſtrictius inhibemus, ne aliquis cuiuſcunque præeminentiæ, ordinis, conditionis, aut ſtatus, etiam ſi archiepiſcopali, vel epiſcopali, ſeu regia præfulgeat dignitate, huiuſmodi ordinationem apoſto. reſeruationem, & alia ſupradicta quouis modo turbare, ſeu quomodolibet impedire præſumat. Nos enim ex nunc irritum decernimus & inane, ſi ſecus, ſuper his à quoquam quauis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa ſcientia contrarium præſumpſerint, niſi intra octo dierum ſpacium poſt publicationem præſentium reſipuerint cum effectu excommunicationis in perſonas, & interdicti in vniuerſitates, ac ſuſpenſionis in conuentus, capitula ſiue collegia, de conſilio & auctoritate prædictis ſententias promulgamus. à quibus non, niſi ad Romanum pontificem abſolutionis beneficium (præterquam in mortis a articulo) valeant obtinere. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtrarum diuiſionis, voluntatis, conſtitutionum, erectionum, inſignitionum, exemptionum, decorationis, ſubiectionis, conceſſionis, donationis, deputationis, reſeruationis, inhibitionis, promulgationis, infringere, vel ei auſu. &c. Datum Auinion. vij. Kalend. Iulij, Pont. no. Anno primo.

CAP. VI.

Impedientes epiſcopatus Tholozani erectionem in eccleſiam cathedralem, & eius diuiſionem in v. diœc. vltra pœnas in conſtitutione ſuperiori declaratas, perdunt feuda, & quæcunq; beneficia ſpiritualia & temporalia E. ſi ſint perſonæ eccleſiaſticæ, efficiuntur inhabiles ad quæcunq; beneficia eccleſiaſtica.

Idem.

NVper certis ex cauſis, quæ noſtrum & fratrum noſtrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, quondam epiſcopatum Tholozanũ in archiepiſcopalem, ſeu metropolitanum ereximus eccleſiam: quatuor villas, quarum quamlibet inſigniuimus vocabulo ciuitatis, quatuor cathedrales eccleſias creauimus: vnam videlicet in villa montis Albani, quondam Caturcen. diœc. adiicienda ſibi certa parte quondam diœc. Tholoza. alteram in villa Lumberiaci, aliam in villa ſancti Papuli, & aliam in villa de Riuis & de Rol eſtria quondam Tholo. diœc. Quas quidem eccleſias vna cum Apamiarum eccleſia, tanquam ſuffraganeas ſubiecimus ipſi metropolitanæ Tholozanæ eccleſiæ. De bonis quoque & reditibus dicti quondam epiſcopatus Tholozan. tam ipſi Tholozan. quam prædictis eccleſiis ſuffraganeis certam portionem, quam vnicuique illarum debere ſufficere vidimus, prouidimus aſſignandam: totali bonorum & redituum ipſorum reſiduo, diſpoſitioni noſtræ & ſedis apoſtolicæ reſeruato. Alia etiam circa præmiſſa fecimus, decreuimus, & ordinauimus ex certa noſtra ſcientia, de ipſorum fratrum concordi conſilio, & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, diſtrictius inhibentes, ne quis cuiuſcunque præeminentiæ, ordinis, conditionis aut ſtatus, etiam ſi archiepiſcopali dignitate fulgeret, ipſam ordinationem noſtram impedire præſumeret vel turbare: ac decernentes ex nunc irritum & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquã quauis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa ſcientia contrarium facerent, niſi reſipuerint cum effectu, intra octo dierum ſpacium poſt publicationem ordinationis ipſius excommunicationis in perſonas, interdicti in vniuerſitates, ac ſuſpenſionis ſententias in capitula, conuentus, ſiue collegia duximus promulgandas, prout hæc & alia in apoſtolicis literis inde confectis plenius continentur. Verùm quia ipſa noſtra ordinatio eò efficacius & inuiolabilius ſperatur ſeruari, quò plurium & grauiorũ vallata fuerit adiectione pœnarum: Nos ad obſeruationem inconcuſſam ipſius eò amplius anhelantes, quò euidentius in diuini cultus augmentum & ſalutem fidelium animarum noſcitur redundare, præfatis adiiciendo ſententiis omnes & ſingulos ſcienter turbantes, aut impedientes ordinationem eandem, aut aliqua in illa contenta: ſeu turbantibus vel impedientibus dantes conſilium, auxilium vel fauorem directè, vel indirectè, publicè vel occultè, cuiuſcunque ſint conditionis, dignitatis, ordinis, aut ſtatus eccleſiaſtici vel mundani, etiam ſi archiepiſcopali vel epiſcopali aut maiori vel ſuperiori præfulgeant dignitate: niſi intra octo dierum ſpaciũ poſt publicationem præſentium ab huiuſmodi impedimento, ſeu turbatione ac impenſione conſilij, auxilij vel fauoris reſipuerint cum effectu, feudis, locationibus, officiis & beneficiis quibuſcunq; ſpiritualib. & temporalibus, etiam ſi dignitates vel prælaturæ quæuis fuerint, quæ ab eccleſiis ſeu in eccleſiis quibuſcunq; obtinebunt, ſicut obtinent, ex certa noſtra ſcientia, & de ipſorũ fratrũ conſilio & apoſt. plenitudine poteſtatis priuatos eſſe decernimus ipſo facto. & ſic liberè ipſa feuda, locationes vel officia aut beneficia ſpiritalia & temporalia, dignitates

a *In articulo mortis nulla eſt caſuum reſeruatio: atque ideo omnes ſacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuſuis peccatis & cenſuris abſoluere poſſunt. concilium Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. de caſuum reſeruat.*

Google

& prælaturæ ad ipſas,ad quas ſpectabant, reuertantur ecclesias, & deuoluantur ad rectores, capitula ſeu collegia eorundem, quod de illis pro ſua voluntate diſponant: Et ad dignitates, & prælaturas per electionē aut alium modum licitum idoneas perſonas aſſumāt. Perſonasque eccleſiaſticas, quæ culpabiles fuerint in præmiſſis inhabilitamus ad quæcunq; eccleſiaſtica beneficia obtinenda. Nulli ergo omnino hominū,&c. Datum Auinion.iiij.No. Auguſt.Pont.noſt.anno primo.

CAP. VII.

Executores quatuor dantur, ad pœnas ſuperiores ſolenniter publicandas.

Idem *Bartholomæo electo Narbo. dioce. Anguelmo de Blanca Engolmen. Eduen. Archid. & magiſtro Berengario de Lagtu Lemouicen. & Narbo. eccleſiarum canonico.*

NVper ex certis cauſis, quæ noſtrum & fratrum noſtrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, &c. (vt ſupra proxi. vſque ad beneficia eccleſiaſtica obtinenda.) Quocirca diſcretioni veſtræ per apoſt. ſcripta mandamus, quatenus priuationē & inhabilitationem noſtram huiuſmodi vos omnes ſeu tres, vel duo ſiue vnus ex vobis, per vos vel alium, ſeu alios in eccleſiis & ſolennibus locis & aliis, de quibus & quoties expedire videritis, ſolenniter publicetis: ne quiſquam valeat circa id ignorantiam allegare. Datum Auinion.ij. Idus Nouembris, Pontifi.noſtri anno octauo.

CAP. VIII.

Diſpenſat cum quodam abbate, vt epiſcopus poſſit eſſe: licet defectum patiatur in ordinibus & ætate. Ex hac & ſequenti cognoſcimus cauſas, & formas diſpenſandi. Quæcunq; enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. ad Rom. 15.

Idem *Arnoldo electo Lumbanen.*

NVper ex certis rationabilibus & manifeſtis cauſis, quæ ad hoc noſtrum animum induxerunt, ciuitatem Lumbanen. olim villam de Lumbanis, tunc intra Tholozanæ diœceſ. limites conſtitutam, qui locus inſignis, ac multiplici commoditate dotatus exiſtit, de fratrum noſtrorum conſilio & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis per literas noſtras, ſub certa forma in ciuitatem ereximus, ciuitatisq; vocabulo duximus decorandam: ſtatuentes ac etiam decernentes, vt eccleſia abbatiæ illius loci de Lumban. ordinis ſancti Auguſtini extunc haberetur & exiſteret cathedralis: ac deinde volentes eidem eccleſiæ de paſtore idoneo ſalubriter prouiderē, in te abbatem eiuſdem eccleſiæ virum vtiq; literatum, & literarum ſcientia præditum, vitæ ac morum honeſtate decorum, diſcretionis & conſilij maturitate conſpicuum, direximus oculos noſtræ mentis, teque (non obſtante defectu ætatis, & ordinum, quem pateris, cum tonſuratus modò in clericum, & in xxvij. ætatis tuæ anno, vel circa conſtitutus eſſe dicaris, ſuper quo tecum gratioſè duximus diſpenſandum) de fratrū noſtrorum conſil. ipſi eccleſiæ præfecimus in epiſcopum & paſtorem, curam & adminiſtrationem ipſius eccleſiæ tibi in ſpiritualibus, & temporalibus committendo. Vnde licet nondum ſit tibi munus conſecrationis impenſum, nec apoſtolicas literas promotionem tuam huiuſmodi continentes (cum illas non habeas) poſſis oſtendere. Nos tibi, vt (conſtitutione feli.recor. Greg. pap. viij. præd. noſt.& quælibet alia ſuper hoc in contrarium edita, nequaquam obſtante) poſſis eiuſdem Eccleſiæ Lumban. & quorumcunque bonorum ipſius adminiſtrationem accipere, ipſamq; adminiſtrationem liberè exercere, auctoritate præſentium indulgemus. Contradictis, &c. Datum anno IIII. vt ſupra.

CAP. IX.

Hortatur quendam in multis commendatum, vt curam paſtoralem adminiſtret in eccleſia, quæ de nouo fuerat in cathedralem erecta. hic autem inuenies multa notatu digniſsima, quæ debeant lectores ad deuotionem accendere.

Idem *venerabili fratri Bertrando epiſcopo montis Albani, ad vniuerſalis eccleſiæ regimen exercendum diuina diſpenſatione vocato.*

AD cuiuslibet ſtatus eccleſiæ aciem ſolicitæ conſiderationis extendimus, paſtorales partes officio vigilanti adhibentes, vt earum ſingulæ paſtoribus gubernentur idoneis, & prouidis rectoribus diſponantur. Quorum diſpenſatione prouida, & prouidentia circunſpecta (illius cooperante clementia, qui vere paſtor & rector agnoſcitur) ſpiritualium & temporaliū proficiant incrementis. Nuper ſiquidem ex certis & rationabilibus cauſis, quæ ad hoc noſtrū animum induxerunt, ciuitatem olim villam montis Albani, tunc intra limites Caturcen diœce. conſtitutam, qui locus inſignis exiſtit, ac vbertate multiplici hominum & rerum exuberat, de fratrum noſt. conſi. & apoſt. plenitudine poteſtatis, ciuitatis vocabulo duximus decorandā: ſtatuentes ac etiam decernentes, vt eccleſia monaſterij eiuſ loci montis Albani monaſterij ca[illegible]a Dei ad Rom. eccle. nullo medio pertinentis, ordinis ſancti Benedicti [illegible]remoten. diœce. tunc immediate ſubiecta, extunc haberetur, & exiſteret eccleſia cathedralis: poſtmodum verò de celebri, ac ſalubri prouiſione ipſius eccleſiæ montis Albani, vt ſponſi ſolatio lætaretur, ſolicite cogitantes, ac volentes illum eidem præficere in paſtorem, de quo certam haberemus notitiam, quod cum clara morum inſignia redimerent, nec eſſet dubia eius charitas, circa plebem ſuo regimini committendam, & in cuius fiducia conſiſteret, ſalubriter ſecuritas ſubditorum. Ad te nunc monaſterij prædicti abbatem, quem literatum ſcientia præditum, vitæ & morum honeſtate decorum, diſcretionis & cōſilij maturitate conſpicuū, in temporalibus prouidum, in ſpiritualibus circumſpectum, nobis & fratribus noſtris placida tua cōuerſatio continuata, dio apud ſed. ap. approbauit, direximus oculos mentis noſtræ: quibus omnibus debita meditatione penſatis de perſona tua nobis & eiſdē fratribus, ob tuorum exigentiam meritorum accepta, de ipſorum fratrum cōſilio & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis eidem eccleſiæ montis Albani prouidimus, præficientes eidem ſanctæ eccleſiæ teipſum in paſtorem, tibi curam & adminiſtrationem illius in ſpiritualibus & temporalibus committendo, ac tibi poſtmodum faciendo per venerabilem Frat. no. Berengarien. epiſcopum Tuſculan munus conſecrationis impendi: Firma ſpe fiduciaque tenentes, quòd eadem eccleſia monaſterij Albani (dominica aſſiſtente clementia) per tuæ circunſpectionis & induſtriæ ſtudium fructuoſum ſeruabitur à noxiis & aduerſis, & ſpiritualibus & temporalibus proficiet incrementis. Tolle igitur Dei iugum, tam leue colla humilium, quam ſuaue, ac dilectione paſcendum ſuſcipe gregem eius, ſuper quem noctis vigilias dilectè ſolicitusq; cuſtodit, vt liber non pateat ad [illegible] ri, & dominus inſuſpicabili hora veniturus te inuenerit, ſic agentem curſu conſummato [illegible] labori proponitur, & horum fide ſeruata, quæ tuæ ſolicitudini committuntur, te repertum ſuper [illegible] ſupra multa conſtituat, ac in dilecta gaudiorum ſuorum tabernacula introducat. Datum, &c. Anno quarto.

CAP. X.

Declarat, an collector fructuum primi anni omnium beneficiorum eccleſiaſticorum vacantium & vacaturorum [illegible] ad certi temporis ſpacium deputatorum, pro camera apoſto. oneribus facilius ſupportandis, poſſit cum obtinentibus beneficia conuenire: & an altaria dotata, cadant ſub tali reſeruatione.

Idem *Hugoni de Mirabello canonico Ebredun. collectori fru[illegible] primi anno, &c.*

Poſtulaſti per apoſtolicæ declarationis euidentiam edoceri, quid tibi ſuper dubiis infra ſcriptis circa cõmiſſam tuæ induſtriæ recollectionem fructuum prædictorum (aliàs præbendarum, aut beneficiorum) imminentibus ſit agendum. Tuæ itaque conſultationi breuiter reſpondentes, te ſcire volumus beneplaciti noſtri eſſe ſuper fructibus beneficiorum, quæ ita reperies in ſolutione decimæ iuxta verum taxata valorem, quod illum nequaquam excedunt, cum obtinentibus huiuſmodi beneficia, prout melius & vtilius diœceſanis locorum (in quibus huiuſmodi beneficia fuerint, quorum conſilia in hac parte requiras, & tibi videbitur, valeas conuenire. Nos enim ipſorum diœceſanorum, & tuam conſcientiam ſuper his oneramus. Licet autem quotidianæ diſtributiones, per nos fuerint à perceptione fructuum prædictorum excluſæ, hoc tamen volumus de diſtributionibus ipſis intelligi, quæ dantur eis, qui horis interſunt: ſic quod illæ, quæ ſoluuntur his, qui ſunt in ciuitate vel loco præſentes, quamuis horis non interſint eiſdem, non ſint ab onere dictæ recollectionis immunes. Porro declarationem illam factam per nos in deputatione, ſeu reſeruatione fructuum prædictorũ, vt videlicet non extẽdatur ad vicarias, ſeu capellanias, vt plurimum à decedentibus inſtitutas ad miſſas pro ipſis decedentibus celebrandas, certis conſtitutis redditibus presbytero inibi celebranti, locum habere volumus in altaribus dotatis certis feudis viuaricis ſeu cenſibus, vt capellanus inibi celebrare debeat pro dotantium animabus certis vicibus, ſingulis ſeptimanis, & in eccleſia cathedrali horis intereſſe diuinis, dummodo valor annuus ipſorum altarium ſummam xx. lib. Turonen. non excedat. Alioquin includantur in deputatione, ſeu reſeruatione prædictis. Vbi verò præbenda fuerit in decima pro tanto taxata, quod parũ poſſet canonico hebdomadario (cui certum pro illa ſeruitium imminet in eccleſia faciendum) poſt perceptionem taxationis huiuſmodi remanere: volumus ꝙ de taxatione ipſa pro huiuſmodi ſeruitij onere portionem aliquam congruã prædicto hebdomadario dimittas, pro iam dicta camera noſtra reſiduum percepturus. Cæterùm præbendas illorum, qui taxationem decimæ ſoluere recuſantes abeſſe velle ſe ſimulant, vt taxationem ipſam diminuere compellantur: ne per illorum abſentiam huius perceptione taxationis fraudaris, quaſi nil de præbenda percipere valeas, de qua non percipiunt aliquid, niſi ſaltem in loco vel in ciuitate præſentes, quum tamen eccleſiæ fabrica tales præbendas ex integro percipere dignoſcatur: declaramus ſub deputatione ſeu reſeruatione comprehendi præfata: vt videlicet eas iuxta deputationis noſtræ modum percipere valeas, canonicorum ipſorum abſentia non obſtante. Ridiculum enim eſſet, vt eadem fabrica potiri, quàm nos priuilegio in talibus vteretur. De illis deniq; qui licet per multos menſes tenuerint eccleſias, vel præbendas, nihil tamen ſe percepiſſe aſſerunt ex eiſdem, cùm iuxta conſuetudinem patriæ prædeceſſores eorum teſtati fuerunt de bonis illarum, propter quod ipſi obtinentes tales eccleſias tibi ſatisfacere nequeunt de fructibus antedictis: nihilominus offerentes, quòd tandiu fructus eccleſiarum ipſarum percipias, donec tibi fuerit inde plenarie ſatisfactum: placet nobis & volumus vt ſi eſt ita, oblationi huiuſmodi condeſcendas, per hoc tamen non intendimus conſuetudinem approbare prælibatam. Datum Auinion. v. Idus Octobr. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

CAP. XL.

Cùm Romanus pontifex pro eccleſia Romana neceſſitatibus fructus beneficiorum vacantium vſq; ad certum tempus reſeruaſſet, circa illam reſeruationem plurimæ ambiguitates ortæ ſunt, quas hic ſoluit.

Idem.

Cum nonnullæ eccleſiaſticæ perſonæ in cathedralibus eccleſiis canonicatus, præbendas, dignitates, perſonatus, & officia, ac alia beneficia eccleſiaſtica obtinentes, reuocare conentur in dubium, an fructus, redditus, & prouentus primi anni beneficiorum eccleſiaſticorum etiam vacantium, & quæ in diuerſis orbis partibus vſque ad triennium vacare contingeret, quos pro eccleſi. Rom. neceſſitatibus per noſtras ſub certa forma literas duximus reſeruandos, iuxta tenorem literarum ipſarum cameræ noſtræ ſoluere teneantur: præſertim cum archiepiſcopales, & epiſcopales eccleſiæ, ac regulares abbatiæ ab huiuſmodi ſolutione fructuum (vt dicunt) in dictis literis eximantur: Nos dubitationẽ huiuſmodi amputare volentes, auctoritate apoſt. declaramus, quòd cum ſub appellatione archiepiſcopalis, vel epiſcopalis eccleſiæ aut regularis abbatiæ, huiuſmodi præbendæ, dignitates, perſonatus, & officia nequaquam intelligantur, nec etiam includantur: prædictis necnon & præbendarum, & officiorum monachorum, monaſteriorum regularium, ac reditus abbatiarum ſeu abbatum earundem, quæ in beneficiis eccleſiaſticis aſſignantur, diſtinctos fructus, redditus & prouentus includi in deputatione prædicta, & dictæ cameræ iuxta prædictarum literarum tenorem debere perſolui: ac id etiam ſuper ſolutione omnium fructuum, redituũ, & prouentuum commendatariarum, curtium ſeu grangiarum, monaſteriorum, domorum & locorum, cõuentualiũ, quæ pro beneficiis eccleſiaſticis (vt prædicitur) conceduntur (niſi duntaxat in fructibus illorũ, quæ ſunt forſan excepta) declaramus, & præcipimus obſeruari. Præterea cum in aliquibus eccleſiis tã cathedralibus, quàm aliis panis & potus pro quotidianis diſtributionibus ipſarum eccleſiarum canonicis, & perſonis de præbendarum ipſarum corporib. pro die quolibet deputetur: & etiam interdum certa quantitas bladi, & quandoq; certa pecuniæ ſomma, & aliquando alterũ pro altero pro ſingulis menſibus, vel hebdomadis etiam canonicis ſtudiorum cauſa aut aliàs pro eorum negociis, de licentia capitulorum eccleſiarum ipſarum ab eccleſiis eiſdem abſentibus exhibeantur, & etiam perſoluantur: declaramus auctoritate prædicta illam bladi quantitatem, & pecuniæ ſummam, quæ pro quolibet menſe, vel hebdomada dictis canonicis (vt prædicitur) miniſtrantur, non debere pro quotidianis diſtributionibus computari, ſed illa tãtum, quæ præfatis canonicis quotidie pro diurnis, & nocturnis horis diſtribuuntur ſine fraude. Adiicimus inſuper declarationi prædictæ, quòd ſi obtinenti curatum beneficium, aliud ſibi conſimile collatũ fuerit, vel etiam in poſterum conferatur, poſt ſecundi beneficij pacificam poſſeſſionem adeptam, & fructuum perceptionem ipſius, nihil de fructibus eiuſdem primi beneficii (niſi forſan ſuper hoc diſpenſatione canonica ſit munitus) percipere poſſit: ſed pro dicta camera noſtra iuxta formam dictarum literarum recipiantur, & etiam exigantur. Vbi verò fructuum, redituum & prouentuum beneficiorum eccleſiaſticorum non reperiretur certa taxatio: declaramus auctoritate prædicta, ꝙ fructus, redditus & prouentus beneficiorum huiuſmodi cùm vacare contigerit, per medium diuidantur, quorũ medietas recipiatur pro camera prædicta, reliquam verò medietatem ille pro ſua ſuſtentatione percipiat, qui beneficium huiuſmodi dignoſcitur obtinere. Grangias autem, & alia loca Ciſtercien. ordinis & aliorum locorum regularium, in quibus gubernatores ſeu cuſtodes, vel adminiſtratores ponuntur ad tempus, & remouentur ad voluntatem ſuperiorum ſuorum, eorumque fructus, reditus & prouentus auctoritate declaramus eadem in deputatione prædicta, ac literis noſtris ſuper illa confectis aliquatenus non includi. Nulli ergo omnino, &c. Datum Auinion. Nonis Ianuarij, Pont. noſt. anno quarto.

Digitized by Google

CAP. XII.

Fructus amborum beneficiorum, quibus quando beneficiatus priuatur, cameræ apoſtolicæ deputantur.

Idem.

CVm nonnullæ eccleſiaſticæ perſonæ reuocare conentur in dubium, an ſi obtinenti dignitatem, vel aliud beneficium eccleſiaſticum, cui cura imminet animarum, aliud beneficium conferatur, eo caſu, quo ambo beneficia ipſa ſucceſſiuè vacare contingit, eorundem amborum fructus primo anno, quo vacant ratione deputationis fructuum, redituum & prouentuum eccleſiaſticorum tunc vacantium, & quę vſque ad certum tempus vacare contingeret, quos pro eccleſiæ Romanæ neceſſitatibus releuandis per noſtras literas duximus deputandos, noſtræ cameræ debeantur. Nos ambiguitatem huiuſmodi remouere volentes, auctoritate apoſtolica declaramus, amborum eorundem beneficiorum fructus, reditus & prouentus (cum vtrumq; ipſorum vacet) pro eadem camera debere percipi & haberi. Nulli ergo, &c.

CAP. XIII.

Diſpoſitioni apoſtolicæ reſeruantur beneficia curialium, & aliorum ad curiam accedentium, vel ab ea recedentium, ſi moriantur in locis vltra duas dietas legales ab ipſa curia non diſtantibus.

Benedictus XII.

AD regimen eccleſiæ generalis, quanquam immeriti, ſuperna diſpoſitione vocati, gerimus in noſtris deſideriis, vt debemus, quòd per noſtræ diligentiæ ſtudium ad quarumlibet eccleſiarum, & monaſteriorum regimina, & alia beneficia eccleſiaſtica iuxta diuinum beneplacitum, & noſtræ intentionis effectum, viri aſſumantur idonei, qui præſint, & proſint committendis eis eccleſiis, monaſteriis, & beneficiis prælibatis. Præmiſſorum itaque conſideratione inducti, & ſuadentibus nobis altis rationalibus cauſis nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum Romanorum põtificum veſtigiis inhærentes, omnes patriarchales, archiepiſcopales & epiſcopales eccleſias, & etiam monaſteria, prioratus, dignitates, perſonatus & officia, necnon canonicatus & præbendas, & eccleſias, cæteraq; beneficia eccleſiaſtica cum cura, vel ſine cura, ſecularia, & regularia quæcunque, & qualiacunque fuerint, etiam ſi ad illa perſonæ conſueuerint ſeu debuerint per electionem ſeu quemuis alium modum aſſumi, nunc apud ſedẽ apoſtolicam quocunq; modo vacantia, & in poſterum vacatura, necnon per depoſitionem, vel priuationem, ſeu tranſlationem, aut muneris conſecrationis ſuſpenſionem, per felicis recordationis Ioan. pa xxij. prædeceſſorem noſtrum ſeu eius auctoritate factas, & per nos ſeu auctoritate noſtra in antea faciendas vbilicet. Necnon ſi forſan tempore iam dicti prædeceſſoris aliqui in concordia vel diſcordia electi, vel poſtulati fuerint, quorum electio caſſata ſeu poſtulatio repulſa, vel per eos facta renunciatio, & admiſſa per ipſum prædeceſſorem, vel auctoritate ipſius extiterint, ſeu quorum electorum, vel poſtulatorum, & in antea eligendorum ſeu poſtulandorũ ac renunciantium electionem caſſari, vel poſtulationem repelli, aut renuntiationem admitti per nos, vel auctoritate noſtra contingeret apud ſedem prædictam, vel alibi vbicunque. Ac etiam per obitum cardinalium eiuſdẽ eccl. Ro. ac officialium dictæ ſedis: videlicet camerarij, vicecancellarij, notariorum, auditorum literarum contradictarum, & apoſtolici palatij cauſarum auditorum correctorum, & ſcriptorum literarum apoſtolicarum ac pœnitentiarij præfatæ ſedis, ac abbreuiatorum, necnon commenſalium, & aliorum quorumlibet capellanorum ſedis eiuſdem, & etiam quorumcunq; legatorum ſiue nunciorum, ac in terris eccleſiæ Romanæ rectorum, & theſaurariorum. per dictum Ioan. prædeceſſorem, vel nos ſpecialiter deputatorum ſeu miſſorum hactenus, vel à nobis deputandorum, aut mittendorum in poſterum: nunc vacantia & in antea vacatura vbicunque dictos legatos, vel nuncios ſeu rectores aut theſaurarios, antequam ad Romanã curiam redierint ſeu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis. Necnon quorumlibet pro quibuſcunque negociis ad Romanam curiam venientium, ſeu etiam recedentium ab eadem, ſi in locis à dicta curia vltra duas dietas legales non diſtantibus iam forſan obierint, vel eos in antea [illegible] contigerit de hac luce. Ac etiam ſimili modo quorumcunque curialium peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, ſeu alia quacunq; cauſa ad quæuis loca [illegible] cedentium: ſi eos antequam ad dictam curiam redierint, in locis vltra duas dietas ab eadem curia [illegible] mittitur) non remotis, dummodo eorum proprium domicilium non exiſtat ibidem, iam forſan [illegible] vel in poſterum eos contigerit de medio ſub[illegible] nunc per obitum huiuſmodi vacantia, & in poſterum vacatura. Rurſus monaſteria, prioratus, de[illegible] dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officia [illegible] catus, præbendas, & eccleſias, cæteraq; beneficia eccleſiaſtica, ſecularia & regularia, cum cura, vel ſine cura, quæcunq; & qualiacunq; fuerint, etiam ſi ad illa perſonæ conſueuerint, & debuerint per electionem, aut quemuis alium modum aſſumi, quæ promoti per dictum prædeceſſorem, vel eius auctoritate ad patriarchalium, archiepiſcopalium, & epiſcopalium eccleſiarum [illegible] monaſteriorum regimina obtinebant tempore p[illegible] tionum de ipſis factarum nunc vacantia. Et qui pe[illegible] ſeu auctoritate noſtra in poſterum ad eadem re[illegible] promouendi tempore promotionis huiuſmodi [illegible] bunt. Necnon etiam, quæ per aſſecutionem pacificam quorumcunq; prioratuum, dignitatum, perſonatuum, officiorum, canonicatuum & præbendarum eccleſiarũ, & beneficiorum aliorum per nos, vel eundem Ioã. prædeceſſorem, ſeu auctoritate literarum noſtrarum vel ipſius Ioan. prædeceſſoris collatorum, & conferendorum in poſterum, nunc vacantia, & in antea vacatura (plena ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis cum fratribus noſtris collatione præhabita, & matura deliberatione ſecuta) ordinationi, diſpoſitioni, & prouiſioni noſtræ (donec miſerationis diuinæ clementia nos vniuerſalis eccleſiæ regimini præſidere conceſſerit) de ipſorum fratrum conſilio auctoritate apoſtolica reſeruamus decernentes ex nunc irritũ, & inane, ſi ſecus ſuper præmiſſis, & quolibet eorum per quoſcunq;, quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus quibuſcunque conſtitutionibus à prędeceſſoribus noſtris Rom. pontificibus editis, quatenus obſiſtere poſſent ſuper enarratis articulis, vel alicui ſiue aliquibus eorundem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ reſeruationis & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datũ Auinion. 3 I[illegible] Ianuarij, Põtificatus noſtri anno primo. M. CCCXXX[illegible]

CAP. XIV.

Beneficia quæcunq; ſint diſpoſitioni apoſtolicæ reſeruata. per talem reſeruationem ſunt affecta: ita quod illorum collatio non tenet, ſi per alium à Romano Pontifice fuerit facta.

Paulus Venetus papa II.

AD Romani Pontificis prouidentiam, & circumſpectionem prouidam ſpectare dignoſcitur, cul[illegible] ris, ex quibus lites graues oriuntur in[illegible] rationis oraculo terminare, prout [illegible] tate, & temporum conditione inſpectis) [illegible] domino ſalubriter expedire. Cum [illegible] mani Pontifices, prædeceſſores no[illegible] cum conſtitutiones, quas ſuo tempore duntaxat d[illegible]

re voluerunt, quæcunq; beneficia eccleſiaſtica, quæ ſui, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ viuentium, & tunc exiſtentium cardinalium familiares cõtinui cõmenſales obtinebant, & in poſterum obtinerent, eorum familiaritate durante: etiam ſi ab ipſa familiaritate per obitum cardinalium eorundem vel alias receſſiſſent, nec non illa, quæ etiam fructuum & prouentuum cameræ apoſtolicæ debitorum collectores: & qui ipſorum prædeceſſorum temporibus ſua officia exercerent, vniti ſuccollectores durantibus eorum officijs obtinebant, ac in quibuſcunq; locis vacauerint: cum irritantis appoſitione decreti, & deinde prædeceſſoribus ipſis ſublatis de medio, ac eorum beneficiorum occurrentibus vacationibus, inter vtriſque iuris interpretes etiam officiales Romanæ curiæ ſæpenumero hæſitatum extiterit, an beneficia huiuſmodi, propter reſeruationem & decretum prædicta reſeruata vel affecta, remanſerint: ita quòd nullus præter Romanum pontifi. de illis diſponere potuerit ſiue poſſit: reſeruatione & decreto obſiſtentib. ſupradictis. Ac cum propter ambiguitatem huiuſmodi varias quoq; iuriſperitorum opiniones & diſcrepationes ipſas aduerterimus: plerunque pro reſeruatione & affectione præmiſſis: interdum verò econtrà pronunciatum & definitum fore. Nos qui vigilis more paſtoralis ſuper his maturo prouidendum eſſe conſilio non indignè cenſuimus: Et propterea in ſingulis cauſis ſuper quibuſuis beneficiis eccleſiaſticis eandem ambiguitatem quomodolibet concernentibus, vſq; ad noſtrum beneplacitũ ſuperſedere mandauimus: cupientes quẽadmodum noſtro incumbit officio, dubiis huiuſmodi finem imponere: ſubditorum obuiare diſpendiis, & (ne lites fiant penitus immortales) de opportuno remedio prouidere: Felicis recordationis Vrbani V. Greg. IX. Bonifa. VIII. Romanorum Pontificum, etiam prædeceſſorum noſtrorum, qui ad ſubmouenda altercationum fomenta & ambiguitates huiuſmodi lucidandas, declarationes ſimiles per ſuas literas ediderunt, veſtigiis inhærendo, ac prouide conſiderantes effectum: per reſeruationem manusq; appoſitionem eorundem prædeceſſorum in dictis beneficiis ineſſe productũ per obitum ipſorum nequaquam cenſeri debere reuocatum. Romani quoque pontificis manus appoſitionem prædictam tantæ efficaciæ tantæq; virtutis exiſtere, vt etſi literæ apoſtolicæ ſuper prouiſionib. beneficiorum, aut de prouidendo mandatis, in quibus decretum & reſeruatio huiuſmodi apponuntur: ex aliqua cauſa ſuũ debitum non ſortiantur effectum: facultatem tamen prouidendi de beneficiis taliter ſeruatis quibuſcunque aliis fuiſſe ademptam huius perpetuæ & irrefragabilis conſtitutionis edicto de venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Roma. eccleſ. cardinalium conſilio omnia & ſingula beneficia eccleſiaſtica, ſecularia & quorumuis ordinis regularia, etiamſi prapoſitatus, canonicatus, præpoſituræ, & præbendæ, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, vel officia fuerint: etiamſi ad illa conſueuerint, qui illis præficiuntur per electionem aſſumi, eisq; cura immineat animarum (vt præmittitur) reſeruata, & per Romanos pontifices ſucceſſores noſtros canonicè intitãtes in poſterum reſeruanda, ac etiam quouis modo vacantia & in antea vacatura: per huiuſmodi reſeruationem & decretum remanſiſſe & remanere ſemper affecta: nullumque de illis (cum primum vacare contigerit) præter eundem Romanum pontificem ea vice quouis modo diſponere potuiſſe ſiue poſſe: harũ ſerie decernimus, & pariter declaramus. Quod tam in pendentibus etiam per appellationem, quam in futurum ſuper eiſdem beneficiis (vt præmittitur) reſeruatis committendis cauſis, per dilectos filios magiſtros capellanus noſtros cauſarum palatij apoſtolici auditores, atque alios quoſcunque delegatos & iudices vbilibet inuiolabiliter obſeruari. & ſecundum præmiſſa nec aliter ſententiari & definiri volumus atque mandamus eis & eorum cuilibet, quauis alia ſuper præmiſſis interpretandi facultate ſublata: Decernentes ex nũc irritum & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quauis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, declarationis, volũtatis, mandati & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Marcum, anno incarnationis dominicæ. M. CCCCLXVII. Kal. Septemb. Pontificatus noſtri anno tertio.

NE SEDE VACANTE ALIquid innouetur.

TIT. III.

CAP. VNICVM.

Papa volens prouidere diuino cultui & miniſtris eiuſdem, & occurrere diſpendiis, quæ ipſis quotidie imminent propter occupationes vacantium eccleſiarum primi anni, quæ competunt ex diuerſis titulis aliquibus eccleſiis ſeu perſonis: ſtatuit quòd quando talis occupatio imminebit in beneficiis, quæ conſueuerunt in decima ſolutione taxari, collectores ipſorum annalium ſint contenti ipſa ſumma, pro qua conſueuit dari decima, ſi ipſam exigendam duxerint, totali reſiduo penes eum, cui collatum eſt beneficium, remanente: vel dimiſſa eidem ſumma prædicta, poſſint dictum reſiduum ſibi aſſumere, dum tamen alterum intra x. dies dictis eligant collectores: alias poſt x. dies ipſorum optio in beneficiatum tranſeat ipſo iure. In non taxatis autem fructus decimabiles illius anni diuidantur per medium, & vtrique eorum medietas tribuatur: ita quod ſi alter dimidia noluerit contentari, ipſa in volentem tranſeat ipſo iure: Et ſi quicquam aliquis contra dictam ordinationem receperit, pœnas hic contentas incurrat.

Ioannes XXII. *epiſcop. ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.* [a]

SVSCEPTI regiminis nos cura ſollicitat, vt quæ in eccleſiis non abſque diſpendio miniſtrorum & cultus detrimento diutiùs ſeruari videamus, per appoſitionem congrui moderaminis in melius reformemus. Cùm itaque in nonnullis eccleſiis obſeruetur, & a longis retroactis temporibus fuerit obſeruatum, quòd fructus a primi vel ſecundi, aut alterius cuiuſque ſequentis anni beneficiorum vacantium in eiſdem defuncto vel fabricæ, aut eccleſiis vel perſonis habentibus annalia de conſuetudine, priuilegio, vel ſtatuto applicetur in totum: ita quod illi, qui huiuſmodi beneficia canonicè obtinent, & ad quos alias de iure fructus ipſi ſpectare deberent, nihil inde percipiunt: vnde illud inconueniens ſequitur, quòd commodè nequeunt ad impendendum ſeruitium debitum reſidere in eccleſiis, in quibus beneficiati exiſtunt. Nos de illo ſuper his remedio prouidere volentes, per quod hi & illi in fructuum perceptione prædictorum participent, & eccleſiæ debitis ſeruitiis non fraudentur: præſenti decreto ſtatuimus de fratrũ noſtrorum conſilio, quod illi, qui fructus prædictos ſibi hactenus integrè vendicabunt ex priuilegio, de conſuetudine vel ſtatuto, nihil exinde vltra ſummam, pro qua vnumquodque beneficiorum ipſorum conſueuit in decimæ ſolutione taxari, prætextu cuiuslibet priuilegij, conſuetudinis vel ſtatuti quouis modo percipiãt: ſed ipſius ſummæ perceptione duntaxat ſint omnino contenti, totali reſiduo prædictæ

a *Vide extrauagantem Pij V. Pontificis maximi. incip. Durum nimis.*

obtinentibus beneficia remanſuro: niſi forſan illi, qui fructus eoſdẽ ſoliti fuerint, (vt præfertur) cum integritate percipere, pro ſe mallent ipſum habere reſiduum, & obtinentibus ipſa beneficia ſummam dimittere memoratam, quo caſu percipiendi, quod maluerint illis relinquimus optionẽ: ſic quod intra x. dies poſtquam ſciuerint beneficia ipſa vacare, ij, quib. annalia ipſa debentur ex priuilegio, conſuetudine vel ſtatuto, aut ipſorum annaliũ collectores, quam partem habere voluerint, an ſcilicet decimæ taxationẽ, vel illa dimiſſa reſiduũ (nulla ſubhaſtatione præmiſſa) eligere teneantur. Quam electionem ſi intra dictos x. dies non fecerint, vt eſt dictum, extunc ad eum, cuius eſt beneficium huiuſmodi optio vel electio tranſeat ipſo iure. Et hoc in eccleſiis & partib. illis, in quibus beneficia maiora & alia quantũ ad ſolutionẽ decimæ ſunt taxata, volumus obſeruari. In illis verò partibus & eccleſiis, in quib. decimatum taxatio non eſt facta, ſeruetur quòd fructus & obuentiones beneficij tunc vacantis, quod in decima ſoluere conſueuit, per medium diuidantur: quorũ medietatem habeat is, cui annalium per alterum de prædictis modis perceptio eſt conceſſa: Reliquam verò medietatem percipiat ille, cui beneficiũ eſt conceſſum pro ſuſtentatione ſua, & aliis eccleſiæ oneribus ſupportandis. Quòd ſi alter de prædictis prædicta medietate voluerit eſſe contentus, altero contitati nolente, pars volentis ipſo iure tranſeat a[illegible]olentem, & volens fructus & obuentiones illius beneficij percipiet vniuerſos, eidem beneficio cõgruè faciens deſeruiri, ac eius ſupportans onera conſueta. Et ſi quicquã aliquis prædictorum vltra præmiſſa perceperit, illudq; his, ad quos pertinebit intra menſem non reſtituerit cum effectu: eo ipſo ſi epiſcopus vel ſuperior prælatus fuerit, à pontificalib. & ingreſſu eccleſiæ nouerit ſe ſuſpenſum. Si autem capitulum, vniuerſitas vel collegium, eccleſiaſtico interdicto ſe nouerit (donec prædicta cum integritate reſtituerit) ſubiacere. Si verò aliqua ſingularis perſona eccleſiaſtica vel mundana id fecerit: excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto, à qua, niſi reſtitutione præmiſſa (præterquã in mortis articulo) minimè abſoluatur: non obſtantib. quibuſcunque priuilegiis vel indulgentiis aut cõtrariis conſuetudinibus, contrariis ſtatutis, iuramento, confirmatione ſedis apoſtolicæ, aut alia quacunque firmitate vallatis. Quæ omnia quo ad hæc auctoritate apoſtolica reuocamus, caſſamus, & irritamus & nullius deinceps eſſe volumus firmitatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, reuocationis, caſſationis, & voluntatis infringere, vel ei, &c. Si quis, &c. Datum, Auinio. Kalend. Nouemb. Pontifi. noſtri anno ij.

DE REBVS ECCLESIAE non alienandis.

TITVLVS. IIII.

CAP. VNICVM.

Bonorum eccleſiaſticorum alienatio non tenet, & alienantes, & recipientes ſunt excommunicati, prælatiſq; diuerſis, diuerſa pœna imponuntur.

Paulus Venetus *Papa ſecundus.*

AMBITIOSAE [a] cupiditati, illorum præcipuè, qui diuinis & humanis affectati damnatione poſtpoſita: immobilia & precioſa mobilia Deo dicata, ex quibus eccleſiæ, monaſteria & pia loca reguntur, illuſtranturq;, & eorum miniſtri ſibi alimoniam vendicant, profanis vſibus applicare, aut cum maximo illorum ac diuini cultus detrimento exquiſitis mediis vſurpare præſumunt, occurrere cupientes: Omnium rerum & bonorum eccleſiaſticorum alienationem: omneq; pactum, per quod ipſorum dominium transfertur conceſſionem, hypothec[illegible], & cõductionem vltra triennium, necnon in[illegible] vel contractum emphyteuticum, præter [illegible] caſibus a iure permiſſis, ac de rebus & bonis in em[illegible]ſim ab antiquo concedi ſolitis, & tunc eccleſ[illegible] denti vtilitate ac de fructibus & bonis, q[illegible] ſeruari non poſſunt, pro inſtantis tempor[illegible] ex hac perpetuò valitura conſtitutione præ[illegible] hibemus: prædeceſſorum noſtrorum conſt[illegible] prohibitionibus, & decretis a[illegible] tenore præſentium innouamus, in ſuo nihil[illegible] bore permanſuris. Si quis autem contra h[illegible] probibitionis ſeriem de bonis & rebus e[illegible] quam alienare præſumpſerit a[illegible] ceſſio, locatio, conductio, & infeuda[illegible] hu[illegible] lius omnino ſint roboris vel momen[illegible] nat, quàm is qui alienatas res & bona præ[illegible] rit, ſententiam excõmunicationis incurrat [illegible] verò bona eccleſiarum, monaſteriorũ, lo[illegible] rum quorũlibet inconſulto Rom. pont. aut [illegible] ſentis conſtitutionis tenorem, ſi pon[illegible] tiali præfulgeat dignitate, ingreſſus eccleſiæ [illegible] interdictus. Et ſi per ſex menſes i[illegible] ſub interdicto huiuſmodi animo (quod ab[illegible]) [illegible] rauerit ind[illegible]rato: lapſis menſibus eiſdem [illegible] adminiſtratione ſua eccleſiæ vel monaſteri[illegible] dei in ſpiritualibus & temporalibus, ſit eo ip[illegible] ſus. Inferiores verò prælati, commendatar[illegible] & a[illegible] eccleſiarũ rectores beneficia vel adminiſtration[illegible] quomodolibet obtinentes, prioratibus, præpoſitur[illegible], præ[illegible]ſitatibus, dignitatibus, perſonatibus, adminiſtrationibus, officiis, canonicatibus, præbendis, aliiſq; eccleſiaſticis cum cura & ſine cura ſecularibus, & re[illegible]ularibus beneficiis, quorũ res & bona alienarunt [illegible] ipſo facto priuati exiſtant, illaq; abſque de[illegible] vacare cenſeantur, poſſintque per locorũ [illegible] vel alios, ad quos eorũ collatio pertine[illegible] neis (illis exceptis quæ propterea priuatæ [illegible] rè de iure conferri: niſi aliàs [illegible] ſpecialiter, aut generaliter reſeruata. Nihil[illegible] natæ res, & bona huiuſmodi ad eccleſias, m[illegible] loca pia, ad quæ ante alienationem hu[illegible] nebant, libere reuertantur. Nulli ergo o[illegible] num liceat hanc paginam noſtræ prohibitionis [illegible] nouationis infringere, vel ei au[illegible] Si quis hoc attentare præſumpſerit, in[illegible] omnipotentis Dei, & beatorum Petri & [illegible] lorum eius ſe nouerit incurſurum. Da[illegible] R[illegible] apud ſanctum Marcum, Ann. do. in[illegible] M[illegible] lxv[illegible] Kend. Martij. Pont. noſtri anno iiij.

DE EMPTIONE ET VENditione.

TITVLVS V.

CAP. I.

Contractus emptionis & venditionis annui cenſus cum [illegible] ditione reuenditionis, declarat [illegible] non eſſe [illegible] Le[illegible] ne mandatur, quòd huiuſmodi bulla publicetur.

Martin[illegible] V *venerabilibus fratribus Treuiren. & Lubicenen. ac Almucen. ep[illegible]*

REGIMINI [a] vniuerſalis eccleſiæ quanquam imm[illegible] di[illegible] nente domino præſiden[illegible] ſtudiis angimur aſſiduis, vt in via cte[illegible] penſationis officium ſubditorum [illegible] quieti (quantum nobis ex alto conce[illegible]tur) inte[illegible]

a *Vide concilium Triden. ſeſſ. 25. de reform. cap. 11.*

a *De materia huius extrauagantis vide g[illegible] & de[illegible] in c. conqueſtus de vſur. & Butrium & Imolam [illegible] ſtram de empt. & vend. Anch[illegible] 50 incip. D[illegible] Felinum in c. ſi cautio de fide inſtr. & Setum lib[illegible] tur. q. 5. art. 3.*

mus. Et dubia, quæ inter eos oriũtur pro tempore, ne litis anfractum, ſeu ſcandalorum parturiant fomentũ, noſtro moderamine declarentur. Sanè petitio dilectorum filiorum vniuerſorum cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum ciuitatis & diœceſ. Vratislauien. nobis exhibita continebat, quòd à centum annis citra, & ſupra, & à tanto tempore, & per tantum tempus, cuius contrarij memoria hominum non exiſtit: in eiſdem ciuitate & diœc. ac partibus aliis vicinis, quædam cõſuetudo rationabilis obſeruata, præſcripta, ac moribus vtentium approbata, ad communem hominum vtilitatem introducta fuiſſet. Pro quibus princeps, baro, miles, ciuis, ſiue oppidanus partium earundem, cùm hoc expedire videbatur, melius pro tunc non valentes ſibi conſulere perſonæ eccleſiaſticæ, aut ſecnlari collegio, aut vniuerſitati, oppido vel ciuitati, ſuper bonis ſuis, dominiis, oppidis, terris, agris, prædiis, domibus, & hæreditatibus vendere conſueuit, & vendidit annuos cenſus vnius, vel plurium marcarum, aut groſſorum Pragentium nummi poloniæi, & pagamenti conſueti: ad rationem, & pro qualibet marca annui cenſus, x. xj. xiij. xiiij. marcæ, aut plus vel minus, ſecundum temporis qualitatem, prout ipſi contrahentes, tunc inter ſe conuenerant. Ipſi venditori tunc integraliter in pecunia numerata ſolui conſueuerant, bonis in ipſo contractu tunc expreſſis, pro ipſius cenſus annui exolutione in perpetuum obligatis. Et ſemper in ipſis contractibus expreſſè ipſis venditoribus data fuit facultas atq; gratia, quod ipſum annuum cenſum in toto, vel in parte pro eadem ſumma denariorum, quam ab ipſis emptoribus receperunt, quandocunque vellent liberè abſque alicuius requiſitione, contradictione, vel aſſenſu poſſent extinguere & redimere, ac ſe ab ipſius cenſus ſolutione extunc penitus liberare. Sed ad hoc huiuſmodi cenſus venditores inuiti nequaquam per emptores arctari, vel adſtringi valerent: etiam ipſis poſſeſſionibus, & bonis obligatis penitus interemptis, ſeu deſtructis. Fuitque, & eſt talis contractus emptionis & venditionis per epiſcopos Vratislauien. pro tempore exiſtentes, & eorum officiales, necnon per diuerſos dominos temporales locorum & terrarum, in quibus cenſus huiuſmodi conſtituti exiſtunt, tanquam licitus & communi vtilitati deſeruiens, ſæpius confirmatus pariter & approbatus. Quodque etiam ſuper huiuſmodi cenſibus plurima beneficia eccleſiaſtica, collegia, canonicatus, & præbendæ, dignitates, perſonatus & officia, vicariæ, altaria numero plus quàm duo millia, de expreſſo conſenſu, & voluntate dominorum temporalium, ſub quorum territoriis dicta bona obligata conſiſtunt, erecta, dotata, & fundata, authenticis eorundem dominorum temporalium literis ſigillis ſigillatis, & roborata fore noſcuntur. Quodque etiam venditores eorundem cenſuum ſe nonnunquam ad ipſorum cenſuũ ſolutionem, pœnis & cenſuris eccleſiaſticis ordinariorũ locorum ſpontè & liberè ſubmiſerunt: ſicuti etiam aliqui eorum tractu temporis compulſi fuerunt, & compelli conſueuerunt. Tamen nonnulli ex venditoribus ipſis in arcum prauum conuerſi, cupientes cum alterius pecunia locupletari, huiuſmodi cenſus hucuſque per eos ante liberè, & abſque vlla contradictione ſolutos eiſdem emptoribus, tam eccleſiaſticis, quàm ſecularibus ſoluere contradicunt & recuſant, confingentes huiuſmodi emptionis & venditionis contractus fore, & eſſe vſurarios & illicitos: ipſos emptores eccleſiaſticos & ſeculares, necnon collegia, canonicatus, & præbendas, & dignitates, perſonatus & officia, vicarias & altaria, ac beneficia huiuſmodi ipſorum annuorũ cenſuum: ſpoliant perceptione, & detinent ſpoliatos, in animarum ſuarum periculum: eorumq; emptorũ præiudicium, damnum & grauamen. Et propterea, an cõtractus emptionis & venditionis huiuſmodi liciti exiſtant, à nonnullis hæſitatur. Quare pro parte earundem cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum ciuitatis, & diœceſ. Vratislauien. nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt an contractus huiuſmodi liciti vel illiciti cenſeri debeãt declarare, & aliàs eis in præmiſſis opportune prouidere de benignitate apoſtolica dignaremur. Nos igitur huiuſmodi ſupplicationibus inclinati: Quia etiam ex relatione dilecti filij noſtri Guilielmi tituli ſancti Marci presbyteri cardinalis, cui negocium huiuſmodi cum peritorum conſilio commiſimus examinandum: competimus contractus huiuſmodi iuridicos, & iuxta determinationem doctorum licitos fore. Ad huiuſmodi ergo ambiguitatis tollendum dubium in præmiſſis, præfatos contractus, licitos, & iuri communi conformes, ac ipſorum cenſuum venditores, ad illorum ſolutiones (remoto contradictionis obſtaculo) obligari auctо, apoſt. tenore præſentium ex certa ſcientia declaramus: Non obſtantibus præmiſſis, cæteriſque contrariis quibuſcunq;. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginã noſtræ declarationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Volentes, quod prædictæ literæ noſtræ debitum ſortiantur effectum: fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, vel duo aut vnus veſtrũm per vos, vel alium ſeu alios, præfatis emptoribus in præmiſſis opportuni fauoris præſidiũ efficaciter impendentes, dictaſque literas, vbi, quando & quoties expedire videritis, auctoritate noſtra ſolenniter publicantes, faciatis eadem auctoritate eiſdem emptoribus, vel ipſorum procuratoribus eorum nominibus, per venditores, ſeu debitores cenſuum huiuſmodi de præfatis cenſibus iuxta contractuũ & conuentionum inter ipſos habitorum formam & tenorem, plenam & debitam ſatisfactionem impendi. Contradictores per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita compeſcendo. Non obſtan. ſi aliquibus communiter vel diuiſim à ſe. ap. ſit indultum, quòd interdici, ſuſpẽdi, vel excommunicari non poſſunt, per literas apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Datum Romæ, apud ſanctos apoſt. 6 Nonas Iulij, Pontifi. noſtri anno octauo.

CAP. II.

Contractum quendam emptionis & venditionis præcedenti ſimilem declarat eſſe iuri conſonum, & ab vſura alienum. Et tandem iubet præſentem bullam cunctis manifeſtari.

Calixtus III. *epiſco. Magdeburgen. Nurembergen. & Halberſtaden. eccleſiarum decanis.*

Regimini [a] vniuerſalis eccleſiæ quanquam immeriti diſponente domino præſidentes, curis angimur aſſiduis, vt iuxta nobis crediti diſpenſationẽ offici, ſubditorum quorumlibet paci & quieti (quãtum nobis ex alto conceditur) intendamus. Et dubia, quæ inter eos oriuntur pro tempore (ne litium anfractus exinde, ſeu ſcandala proueniant) debito (prout iuſtitia perſuaſerit) declarationis noſtræ miniſterio ſopiantur. Sanè pro parte venerabilis fratris noſtri Ioannis epiſcopi Merſburgen & dilectorum filiorum vniuerſi cleri ciuitatis & diœceſis Merſburgen nobis nuper exhibita petitio continebat. Quòd licet à tanto tempore, cuius contrarij memoria non exiſtit, in diuerſis Alimaniæ partibus, pro communi hominum vtilitate, inter habitatores & incolas partium earundem talis inoleuerit, hactenuſque obſeruata fuerit legitimè præſcripta, ac moribus vtentium & ordinariorum permiſſione, & plerunque expreſſa ratificatione approbata conſuetudo. Quòd ipſi habitatores & incolæ, ſiue illi ex eis, quibus id pro

a *Vide Doct. in proxima præcedenti extrauaganti citatos.*

ſuis ſtatu & indemnitatibus expedire viſum fuerit ſu-per eorum bonis, domibus, agris, prædiis, poſſeſſioni-bus,& hæreditatibus annuos marcarum flore:leu groſſorum monetæ in partibus illis currentis, reditus, ſeu cenſus, vendentes pro ſingulis ex marcis florenis, ſiue groſſis huiuſmodi ab eis, qui illas, vel illos, ſiue reditus ſiue cenſus ipſos emerint certum competens precium, in numerata pecunia ſecundum temporis qualitatem, prout ipſi vendentes & ementes in contractibus ſuper his inter ſe firmauerunt, & recipere ſoliti fuere illa ex domibus, terris, agris, prædiis, poſſeſſionibus, & hæreditatibus prædictis, quæ in huiuſmodi contractibus expreſſi fuerunt, prædictorum ſolutione redituum, & cenſuum efficaciter obligantes, in illorum vendentium fauorē. Hoc adiecto, quòd ipſi pro rata, qua huiuſmodi per eos receptam dictis ementibus reſtituerent in toto, vel in parte pecuniam, à ſolutione reſituum, ſeu cenſuū huiuſmodi reſtitutam pecuniam contingētium liberi fu-rent penitus & immunes. Sed iidem ementes, etiam ſi bona, domus, terræ, agri, poſſeſſiones, & hæreditates huiuſmodi proceſſu tēporis ad omnimodæ deſtructio-nis, ſiue deſolationis reducerentur opprobrium, pecu-niam ipſam etiam agendo repetere non valerent. Apud aliquos tamen hæſitationis verſatur ſcrupulus, an hu-iuſmodi contractus liciti ſint cenſendi. Vnde nonnulli illos vſurarios fore prætendentes, occaſionem quærunt reditus, & cenſus huiuſmodi ab eis debitos non ſoluen-di. Quare pro parte epiſcopi & cleri prædictorum aſſe-rentium, quòd in talibus hic emptis cenſibus & rediti-bus, fructus, reditus & prouentus plurium eccleſiarum, monaſteriorum, hoſpitalium, & eccleſiaſticorum bene-ficiorum ciuitatis & diœceſis, ac partium prædictarum, nec non fere omnes quotidianæ diſtributiones, quæ in pleriſq; ex eccleſiis ipſis diuinis intereſſentibus mini-ſtrari ſolent, conſiſtere noſcuntur: nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt ſuper his apoſtolicæ ſedis declaratio-nis oraculum impartiri, & adiicere paterna dilec-tione curaremus. Nos igitur huiuſmodi in hac parte ſup-plicationibus inclinati, & factas ex com[illegible]iſſione felicis recordationis Martini papæ quinti prædeceſſoris no-ſtri deſuper examinationem, & eiuſdem prædeceſſoris noſtri declarationem attentius perſtringentes, ſuiſque veſtigiis inhærentes, ad omne ſuper his ambigui[illegible] tollendum dubium præfatos contractus licitos, iuriſque conformes, & vendentes eoſdem ad ipſorū ſolutionem cenſuum & redituum, iuxta dictorum contractuum te-nores (remoto contradictionis obſtaculo) efficaciter teneri auctoritate apoſtolica præ[illegible]entium ſerie decla-ramus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam no-ſtræ declarationis infringere, vel ei auſu temerario cō-traire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indi-gnationem omnipotentis Dei, & beatorū Petri & Pau-li apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Ro-mæ apud ſanctum Petrum, Anno incarnationis Domi-nicæ, M. CCCCLV pri. de Nonas Maij, pontificatus no-ſtri anno primo. Volentes itaque, quod prædictæ lite-ræ debitum ſortiantur effectum, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mādamus, quatenus vos vel duo, aut vnus veſtrū per vos vel alium, ſeu alios dictis præpo-ſito, decano, capitulo, ac aliis beneficiatis, opportunæ defenſionis præſidio aſſiſtentes, dictaſque literas (vbi & quando, ac quoties expedire videritis) auctoritate noſtra ſolenniter publicantes, faciatis, & eadem aucto-ritate per venditores, ſeu debitores redituum & cen-ſuum huiuſmodi dictis emptoribus, ſeu illis, quibus ip-ſorum redituum & cenſuum ſolutio præſtanda fuerit, de eiſdem cenſibus & reditibus iuxta contractuum & conuentionum ſuper his habitorum formam & teno-rem, plenam & debitam ſatisfactionem impendi, con-tradictores vero per cenſuram eccleſiaſticam appella-tione poſtpoſita compeſcendo: non obſtante ſi aliqui-bus communiter vel diuiſim a ſe. apo. indultum e[illegible]at, quod interdici, ſuſpendi, vel excommuni[illegible] non poſ-ſint, per literas apoſtolicas non facientes plenam & ex-preſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiuſmodi mentionem. Datum vt ſupra.

DE SEPVLTVRIS.

TITVLVS VI.

CAP. I.

Corpora defunctorum exenterantes, & ea immaniter decoquentes, vt oſſa a carnibus ſeparata ferant ſepelienda in terram ſuam, ipſo facto ſunt excommunicati.

Bonifacius octauus.

DETESTANDAE feritatis abuſum, que[illegible] quidam more horribili nonnulli fidel[illegible] inprouidè proſequuntur, nos piæ intent[illegible] ducti propoſito, ne abuſus prædicti ſæuitia vlteri[illegible] pora humana dilaceret, menteſque fidelium horr[illegible] commoueat, & perturbet auditum, digne decre[illegible] abolendum. Præfati nanque fideles huius ſuæ [illegible] bandæ vtique conſuetudinis vitio intendentes, [illegible] quam ex eis genere nobilis, vel dignitatis titu[illegible] gnitus, præſertim extra ſuarum partium limites d[illegible] tū & naturæ perſoluat, in ſuis vel alterius re[illegible] tibus ſepultura electa, defuncti corpus ex quoda[illegible] piæ pietatis affe[illegible]u truculentes exenterant, [illegible] membratim, vel in fruſta immaniter conci[illegible]en[illegible] ea ſubſequenter aquis immerſa exponunt ignibus [illegible] quenda. Et tandem ab oſſibus tegumento carni[illegible] excuſſo, eadem ad partes prædictas mittunt, ſeu deferunt tumulanda. Quod non ſolum diuinæ maieſtatis c[illegible] ctui abominabile plurimum redditur, ſed etiam hu[illegible] næ conſiderationis obtutibus occurrit vehementi[illegible] horrendum. Volentes igitur prout officii noſtri deb[illegible] tum exigit, illud in hac parte remedium adhibere, per quod tantæ abominationis, tantæque immanitatis & impietatis abuſus penitus deleatur, nec extendatur ad alios: apoſt. auctoritate ſtatuimus & ordinamus v[illegible] quis cuiuſcunque ſtatus aut generis, ſeu dignitati[illegible] titerit: in ciuitatibus, terris, ſeu locis, in quibus ca[illegible] licæ fidei cultus viget, d[illegible] decætero cludet ex[illegible] mum: circa corpora defunctorum huiuſmodi ab[illegible] vel ſimilis nullaten[illegible] obſeruetur, nec fidelium manus tanta immanitate fœ[illegible]entur. Sed vt defunctoru[illegible] pora ſic impiè, ac crudeliter non tractentur, de[illegible] tur ad loca, in quibus viuentes elegerint ſepeliri [illegible] in ciuitate, caſtra, vel loco, vbi deceſſerint, vel loco cino eccleſiaſticæ ſepulturæ tradantur ad tempu[illegible] quod demum incineratis corporibus, aut alias a[illegible] vbi ſepulturam elegerint, deportentur & ſepeliantur in eis. Nos enim ſi prædi[illegible] defun[illegible] vel exe-cutores, aut familiares eius, ſeu quiuis a[illegible] cuiuſ[illegible] ordinis conditionis, ſtatus, aut gradu fuerint, etia[illegible] pontificali dignitate præful[illegible]eant, aliquid contra [illegible] iuſmodi noſtri ſtatuti & ordinationis tenorem [illegible] pſerint attentare, defunctorum corpora ac [illegible] ter & crudeliter pertractando, vel faciendo pertr[illegible] ri, excommunicationis ſententiam qua[illegible] ipſos proferimus, ipſo facto nouerint in[illegible] qua nō, niſi per apoſtolicā [illegible] præter quam in [illegible] tis articulo) [illegible] poſſint abſolutionis beneficium obti-nere. Et nihilominus ille, cuius corpus ſic inhumane tractatum fuerit, eccleſiaſtica careat ſepultura. Nul[illegible] ergo, &c. Datum Lateranen. xij Calend. Martij, Pont. noſtri anno vj.

CAP. II.

Super prædicationibus, confeſſionibus & ſepul[illegible] prouidet hoc [illegible]

---

a [illegible]

inter curatos ex vna parte, & Iacobitas, & Chordigeros ex altera. Hoc cap. licet fuiſſet ſublatum per extrauagantem, Inter cunctas, quæ eſt infra de priuileg. eſt tamen hodie innouatum per Clemen. Dudum De ſepult.

Boniſacius octauus.

SVper cathedrã præeminentiæ paſtoralis diuina diſponente clementia conſtituti, etſi multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alueum vndique confluunt quaſi torrens, prægrauemur negotiis, curis excitemur innumeris, cogitationib. plurimis diſtrahamur: circa id tamen feruentibus votis intendimus, vocamus inſtantius, ac operoſæ ſtudium ſolicitudinis impartimur, vt ad diuini nominis gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & profectum fidelium animarum (præciſis radicitus diſſidiorum vepribus, & litigiorum anfractibus omnino ſubductis) inter eccleſiarum antiſtites, ad curiam & regimen gregis dominici deputatos, cæteraſque perſonas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæſtuet, inualeſcat concordiæ vnitas, animorum identitas perſeueret. Scimus enim & ex euidentia facti colligimus, quod nõ niſi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quod in diſſenſiones & ſcandala prauis actibus aditum præparant: rancores & odia ſuſcitant, & illicitis moribus auſum præbent. Ab olim ſiquidem inter prælatos & rectores, ſeu ſacerdotes, ac clericos parœcialium eccleſiarum per diuerſas mundi prouincias conſtitutos ex vna parte, & prædicatorum & minorum ordinum fratres ex altera (pacis æmulo ſatore zizaniæ procurante) grauis & periculoſa diſcordia extitit ſuſcitata ſuper prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum confeſſionibus audiendis, pœnitentiis iniũgendis eiſdem, & tumulãdis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipſorum eccleſias, ſiue loca noſcuntur eligere ſepulturam. Nos autem (pij patris more laudabili) moleſte ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ conſiderationis examen, ac intra pectoris clauſtra ſollicite reuoluentes, quàm ſit plena periculis, quam onuſta diſpendiis, quamque in diuinæ maieſtatis conſpectu reddatur exoſa diſcordia ſupradicta. Et propterea intendentes paternæ ſolicitudinis ſtudio illam prorſus euellere, ac omnimodè ſubmouere, nullis vnquam futuris temporibus fauente domino ſuſcitandam: grandi quoque deſiderio cupientes, vt huiuſmodi negotium, quod potiſſimè inſidet cordi noſtro, finem ſalubrem & celerem per apoſtolicæ ſolertiæ ſtudium conſequatur: diligenti cum fratribus noſtris deliberatione præhabita ſuper eo, ad honorem Dei, & exaltationem catholicæ fidei, quietum ſtatum partium prædictarum, ac ſalutis animarum fidelium incrementum de ipſorum fratrum conſilio: auctoritate apoſtolica ſtatuimus & ordinamus, vt dictorum ordinum fratres in eccleſiis & locis eorum, ac in plateis communibus liberè valeant clero & populo prædicare, ac proponere verbum Dei, hora illa duntaxat excepta, in qua locorum prælati prædicare voluerint, vel coram ſe facere ſolenniter prædicari, in qua prædicare ceſſabunt, præterquã ſi aliud de prælatorum ipſorum voluntate proceſſerit, ac licentia ſpeciali. In ſtudiis autem generalibus, vbi ſermones ad clerum ex more fieri ſolent, diebus illis, quibus prædicari ſolenniter conſueuit, ad funera etiam mortuorum, & in feſtis ſpecialibus, ſiue peculiaribus eorundem fratrum poſſint iidem fratres & liceat eis liberè prædicare: niſi forte illa hora, qua ſolet ad clerum in prædictis locis Dei verbũ proponi, epiſcopus vel prælatus ſuperior clerum ad ſe generaliter conuocaret, aut ex aliqua ratione vel cauſa vrgente clerum ipſum duceret congregandum. In eccleſiis autem parœcialibus fratres illi nullatenus audeant vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, niſi fratres prædicti à parœcialibus ſacerdotibus inuitati fuerint vel vocati; & de ipſorum beneplacito & aſſenſu, ſeu petita licentia fuerit & obtenta, niſi epiſcopus vel prælatus ſuperior, per eoſdem fratres prædicari mandaret. Statuimus etiã & ordinamus auctoritate prædicta, vt in ſingulis ciuitatibus & diœceſibus, in quibus loca fratrum ipſorum conſiſtere dignoſcuntur, vel in ciuitatibus & diœceſibus locis ipſis vicinis, in quibus loca huiuſmodi non habentur, magiſtri priores prouinciales prædicatorum, aut eorum vicarij & generales & prouinciales miniſtri, & cuſtodes minorum ordinum prædictorum, ad præſentiam prælatorum eorundem locorum ſe conferant, per ſe vel per fratres, quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres qui ad hoc electi fuerint in eorum ciuitatibus, & diœceſibus confeſſiones ſubditorum ſuorum confiteri ſibi volentium audire liberè valeant, & huiuſmodi confitentibus (prout ſecundum Deum expedire cognouerint) pœnitentias imponere ſalutares, atque eiſdem abſolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorundem. Ac deinde præfati magiſtri, priores, prouinciales, & miniſtri ordinum prædictorum, eligere ſtudeant perſonas ſufficientes, idoneas, vita probatas, diſcretas, modeſtas, atque peritas, ad tam ſalubre miniſterium, & officium exequendum: quas ſic ab ipſis electas repræſentent, vel faciant præſentari prælatis, vt de eorum licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœceſibus eorundem huiuſmodi perſonæ ſic electæ confeſſiones confiteri ſibi volentium audiant, imponant pœnitentias ſalutares, & beneficium abſolutionis impendant, prout ſuperius eſt expreſſum: extra ciuitates: & diœceſes, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus, & non per prouincias deputari, confeſſiones nullatenus audituræ. Numerus autem perſonarum aſſumendarum, ad huiuſmodi officium exercendum eſſe debet, prout vniuerſitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit eorundem. Et ſi iidem prælati petitam licẽtiam confeſſionum huiuſmodi audiendarũ conceſſerint, illam præfati magiſtri, miniſtri, & alijcum gratiarum recipiant actione: dictæq; perſonæ ſic electæ commiſſum ſibi officiũ exequantur. Quòd ſi fortè iam dicti prælati quenquam ex dictis fratribus præſentatis eiſdem ad huiuſmodi officium nollent habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto, vel ſubtracto loco ipſius ſimiliter eiſdẽ præſentandus prælatis poſſit, & debeat alius ſurrogari. Si verò iidem prælati præfatis fratribus ad confeſſiones (vt præmittitur) audiendas electis huiuſmodi exhibere licentiam recuſarint, nos ex nunc ipſis, vt confeſſiones ſibi confiteri volentium, libere liciteque audire valeant, & eiſdem pœnitentias imponere ſalutares, atque eiſdem beneficium abſolutionis impartiri gratioſè concedimus, de plenitudine apoſtolicæ poteſtatis. Per huiuſmodi autem conceſſionem, nequaquam intendimus perſonis ſeu fratribus ipſis, ad id taliter deputatis, poteſtatem in hoc impendere ampliorem, quàm in eo curatis, vel parœcialibus ſacerdotibus eſt à iure conceſſa, niſi forſan eis eccleſiarum prælati vberiorem in hac parte gratiam ſpecialiter ducerent faciendam. Huiuſmodi quoque ſtatuto, & ordinationibus noſtris adiicimus, vt fratres dictorum ordinum in eccleſiis vel locis ſuis, vbilibet conſtitutis liberam (vt ſequitur) habeant ſepulturam: videlicet, quòd omnes ad eam recipere valeant, qui ſepeliri elegerint in locis & eccleſiis memoratis. Verùm, ne parœciales eccleſiæ, & ipſarum curati ſiue rectores, qui miniſtrare habent eccleſiaſtica ſacramenta, quibus noſcitur de iure competere, prædicare, ſeu proponere verbum Dei, confeſſiones audire fidelium, debitis & neceſſariis beneficiis defraudentur, cùm operariis mercedis exhibitio debeatur: auctoritate apoſtolica conſtituimus & ordinamus eadem, vt dictorum ordinũ fratres de obuentionib. omnibus tam funeralibus,

[illegible]iam quibuſcunque, & quomodocunque relictis, diſtinctè vel indiſtinctè, ad quoſcunque certos vel determinatos vſus, de quibus etiam quarta ſiue canonica portio dari, ſiue exigi non conſueuit, vel non debet de iure, necnon & datis vel qualitercunque donatis in morte, ſeu mortis articulo in infirmitate donantis vel dantis, de qua deceſſerit quomodocunque, directè vel indirectè fratribus ipſis, vel aliis pro eiſdẽ, quartam partẽ (quàm auctoritate apoſtolica taxamus, & etiam limitamus) parœcialibus ſacerdotibus, & eccleſiarum rectorib. ſeu curatis largiri [illegible] teneantur, facturi & curaturi, quod nec alii, nec aliqui [illegible] quarta huiuſmodi minime deberetur, ad ipſorum fratrum vtilitatem, vel commodum huiuſmodi ſunt relicta, aut in eos taliter data vel donata procedent, ſeu quod in morte, vel ab infirmis huiuſmodi dandum vel donandum fratribus ipſis exiſteret, in eorundem datarium vel donantium famulatu, ſibi dari vel donari procurent: In quibus per ipſos vitandis eorum intendimus conſcientias onerare, vt ſi (quod abſit) per fratres ipſos dolo vel fraude, quicquã in hac parte agi fortaſſe contigerit (præter id quod eos propterea dictis ſacerdotibus, rectoribus, & curatis tenere volumus) etiam directa ratio in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionem autem huiuſmodi nihil valeant parœciales, rectores, curati & prælati exigere ſupradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere ſint adſtricti, neque ad id à quoquam poſſint aliqualiter coërceri. Nos etenim (vt in cunctis æqualiter & pacifice fauente domino procedatur) vniuerſa priuilegia, gratias, indulgentias verbo, ſeu ſcripto ſub quacunque forma, vel expreſſione, ſeu conceptione verborum à nobis, vel prædeceſſoribus noſtris Romanis pontificibus cuicunque ordinum prædictorũ conceſſa, necnon conſuetudines, conuentiones, ſtatuta & pacta in quantũ ſunt præmiſſis, vel alicui præmiſſorum contraria: ea penitus reuocamus, vacuamus, caſſamus, & irritamus, quinimò caſſa, vel vacua, & irrita nunciamus, & decernimus nullius prorſus exiſtere firmitatis. Cæterum vniverſos eccleſiarum prælatos cuiuſcunque præeminentiæ, ſtatus, vel dignitatis exiſtant, ac ſacerdotes parœciales, & curatos, ſiue rectores prædictos præſentium tenore rogamus, & hortamur attente, nihilominusque eis diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus pro diuina, & apoſtolicæ ſedis reuerentia prædictos ordines, & profeſſores eorum habentes affectu beneuolo commendatos, fratribus ipſis non ſe difficiles, graues, duros, aut aſperos, ſed potius fauorabiles, propitios, ac benignos piaque munificentia liberales ſe ſtudeant exhibere: ſic eos in prædicationis officio, & propoſitionibus verbi Dei, ac in omnibus aliis ſupradictis, tanquam cooperatores eorum idoneos, & laborum ſuorum participes prompta benignitate recipiant, ac affectuoſe admittere non omittant: vt proinde illis æternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum ſalutis incrementa felicia procurentur. Nec ipſos lateat, quod ſi ſecus ab eis agi fortaſſe contigerit in hac parte apoſtolicæ ſedis benignitas, quæ ordines, & profeſſores eoſdem vbere fauore proſequitur, & gerit in viſceribus charitatis, contra eos non immerito turbaretur, nec eadem æquanimiter pati poſſet, quin ſuper hoc prouiſionis opportunæ remedium adhiberet, ipſoſque nihilominus cæleſtis indignatio principis digna pro meritis rependentis, cuius obſequia fratrum ipſorum ſedulitas curioſa proſequitur, minimè præteriret. Nulli ergo omnino, &c.

DE DECIMIS.

TIT. VIII.

CAP. VNICVM.

Cum Bonifacius decimam certis ex cauſis hic in principio expreſſis ab eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis exigi ſtatuiſſet, multa dubia circa illam suborta ſunt, quæ hic clare & probè manifeſtantur. vide textum cum gl. in Cle. 2. eod. tit. vbi hæc extrauagans in multis declaratur.

Bonifacius octauus [illegible] decima.

DEclarationes, quas in negotio decimæ [illegible] nuper impoſitæ pro proſecutione [illegible] negocij regni Siciliæ [illegible] perſonis eccleſiaſticis per totam Italiam, [illegible] ta loca conſtitutis volumus obſeruari [illegible] decimæ in illis partibus te ſuperintendentem [illegible] lectorem duximus deputandum [illegible] ſunt D[illegible] bus, & prouentibus leproſariarum domorum [illegible] hoſpitalium pauperum, qui in vſus leproſorum [illegible] morum, & pauperum conuertuntur decima [illegible] tur. Moniales etiam aliæque regulares perſonæ [illegible] rum reditus, & prouentus eccleſiaſtici a[illegible] nues & exiles, quod de illis ſuſtentari non poſſunt [illegible] pro habendo vitæ ſuæ ſuſtentationem ne[illegible] publice mendicare, & eleemoſynas publice pe[illegible] etiam decimam non perſoluent. Seculares qu[illegible] riei, quorum eccleſiaſtici reditus, & prouen[illegible] ſummam ſeptem florenorum auri non exced[illegible] dem decimam non præſtabũt. Si vero vna per[illegible] ra habeat beneficia, quorum nullum per ſe ac[illegible] dictam ſummam ſeptem florenorũ auri an[illegible] tingat, ſimul tamen collecta in minimo prouen[illegible] ſummam memoratam excedant, quotquot, vel [illegible] tumcunque modica fuerint de omnibus & ſing[illegible] cima perſoluetur, ſed non ſoluetur de pita[illegible] na chorum. Similiter de iis, quæ a Chriſti [illegible] quuntur eccleſiis, vt ex eis perpetuò emantur red[illegible] Item de xeniis prælatis, & aliis perſonis eccleſi[illegible] liberaliter factis, decima non ſoluetur. Soluentiu[illegible] cimam electioni ſeu arbitrio cõmittitur, vtrum [illegible] velint ſoluere per totum tempus, quod durab[illegible] decima, pro rata prouentuũ, quos ſingulis ann[illegible] poris ipſos percipere contigerit, an per ipſum tem[illegible] pro rata communis æſtimationis prouentuum eo[illegible] dem. Sed vna via electa non licebit alicui variare a[illegible] liam reuertendo. Et fiat & redigatur per collecto[illegible] in ſcriptis electio huiuſmodi expreſſe in prima ſolutione decimæ ſupradictæ. alioquin iuxta æſtimationem communem per totum tempus ſoluere tenebuntur. Dec[illegible] ramus autem quod ij, qui elegerint ſoluere de[illegible] pro rata eorum, quæ perceperint annuatim, vendant prouentus beneficiorum ſuorum, quæ perſonalem reſidentiam non requirunt, & ſoluant decimam pro ſolo precio, quod receperint de eiſdem. dum tamen contra hoc in fraudẽ decimæ nihil omnino agatur. Sed ec[illegible] ſiaſtica perſona, quæ in eccleſia ſua, vel beneficio (quod reſidentiam perſonalem requirit) non reſidet, ſed f[illegible] in eodem per firmarium, vel vicarium de[illegible], depu tando ipſi vicario, vel firmario certam ſu[illegible] prouentuum portionem: nõ de vicariatus ſeu [illegible] po[illegible] ne, ſed de vniuerſis ipſius eccleſiæ, vel beneficii pro uentibus decimam exhibebit. Declaramus etiam, quod [illegible] ſyluis ſeu nemoribus, quæ non conſueuerunt vendi nil ſoluetur, niſi forte aliquid de illis venditum fuer[illegible] durante decima: & tunc æſtimabitur quantum valere debent annui reditus partis venditæ ſecundum aſſiſiam, quæ conſueuit fieri de nemoribus in partibus [illegible] lis, in quibus nemus ſituatum fuerit & de ſola aſti matione decima perſoluetur, & non de eo quo[illegible] per ciperetur de dictis ſyluis ſeu nemoribus, quæ ve[illegible] non conſueuerunt, niſi forte vendantur durante [illegible] cima: qui tunc ſoluetur ex venditione paſcuagii ſeu herbagii, aut alterius conſimilis prouent[illegible] [illegible] dem nemorum. [illegible] Et [illegible] huiuſmodi paſcua [illegible]

de his: ita tamen, quòd in fraudem decimæ nihil contra hoc attentetur. Idemque de paſcuis, herbagiis, & conſimilibus obuentionibus ſyluarum volumus obſeruari, De ſtagnis, & piſcariis decima ſic ſoluetur, videlicet q̃ fiet relatio de numero annorum, quibus ante venditionem vltimam vendita non fuerũt ad quantitatem precij ex ipſa venditione vltima recepti: vt precio diuiſo in partes ſecundum annorum terminum, durante decima, ſoluatur decima ipſa de tot partibus precij ex ipſa venditione recepti, quot fuerunt anni prædicti: vt ſi fortè ſunt quinq; anni elapſi, ex quo fuerat ſtagnum venditum, & tunc vendatur pro centum florenis, fiant de precio quinq; partes, & pro tribus annis, quibus durabit decima, ſoluetur ipſa decima de tribus partibus precij tantum videlicet .lx. florenorum, & multiplicabuntur, & minuentur partes precij prout plures & pauciores fuerint dicti anni. De piſcariis autem fluminum, & lacuum, & venationibus ſi vendantur & ſyluis cæduis, idem quod de ſtagnis fiet. De piſcibus ſtagnorum, vel beluis garenarum, quos pro vſu, vel eſu ſuo conſumi, vel ſine fraude donari contigerit, decima non ſoluetur. Et quia nõnulli obtinẽt à monaſteriis, & eccleſiis, prioratus, grangias, domos, reditus, penſiones & cenſus, in ſoluenda de his decima credimus diſtinguendum: videlicet, an talia in beneficium habeantur, an ex contractu, an ex mera gratia. Si talia in beneficium habeantur, ſiue hoc ſit conceſſum per ſedem Apoſtolicam, ſiue per ipſorum monaſteriorum, vel eccleſiarum perſonas, de illorum prouentibus ſoluetur decima. Cùm autem obtinentur talia ex contractu, puta ad penſionem, vel firmam annuam, in qua non eſt facta gratia obtinenti, ſed in hoc vterq; contrahentium ſtuduit conditionem ſuam facere meliorem: perceptores penſionis, vel firmæ de ipſa penſione, vel firma decimam exhibebunt. Si autem quis ante, vel poſt conceſſionem huius decimæ ad vitam propriam emit prouentus prioratuum, vel aliorum prædictorũ pro aliqua pecunia, ita quòd in hoc ei ſcienter gratia non eſt facta, conſiderabitur quantum æſtimatione communi valent annui prouentus, prioratus, grangiæ, domus, terrarũ ſeu redituum huiuſmodi: & ſecũdum hoc ab illis, quorum eſt horum proprietas, qui inde precium pro futuro tempore receperint, per tres annos decima exhibebitur. Si autem in his gratia facta ſit obtinentibus, quia ſcienter pro minori precio, quàm valeãt, ſunt talia vendita, vel locata, ipſi obtinentes, & non monaſteriũ, vel eccleſia de illo, in quo gratia facta eſt ipſis, & de reliquo, illi, quorum eſt proprietas, decimam exhibebunt. Si autem perſonis aliquibus pro iuſta mercede ſeu remuneratione laboris, vel obſequij præſtiti, vel præſtandi talia ſunt conceſſa: ij, quorum eſt illorum proprietas in decimatione prouẽtuum ſuorum, etiam horum prouentus meritò numerabunt: & de illis (ſicut de aliis, quos pro certis ſuis vtilitatibus expendunt) decimam exhibebunt. Quòd ſi hæc per illos, qui ea obtinebant, in alios ſunt tranſlata (quia res tranſit cum onere ſuo) etiam circa illos, quæ prædiximus, ſeruabuntur. Nec deducentur expenſæ, quæ pro monachis (qui in talibus prioratibus, grangiis ſeu domibus, in beneficium ſeu ex mera gratia conceſſis, ex pacto teneri debent) fieri dignoſcuntur. Expenſæ autem illorum monachorum vel perſonarum, quæ teneri debent ex pacto in prioratibus, grangiis ſeu domibus ad iuſtam firmam ſeu penſionem conceſſis, ſiue determinatè, ſiue non: æſtimabuntur æſtimatione cõmuni, & talem æſtimationem monaſterium, vel eccleſia, cuius illorum eſt proprietas cum ſuis prouentibus decimabit. Prælati de procurationibus, quas in victualibus percipiunt, decimam non perſoluent: ſed qui eis præſtant huiuſmodi victualia, in decimatione ſuorum prouentuum, & redituum numerabunt, & ſoluent decimam de eiſdem. De illis autem procurationibus, quas prælati in pecunia numerata ritè percipiunt ab antiquo, & quas perciperent, etiam ſi non viſitarent, decimam præſtare tenentur. Prælatus autem, qui procurationem (quam ſine viſitatione potuit de iure percipere in pecunia numerata) remittit: quia remittit quod ſibi debetur, & de quo ſolniſſet decimam, ſi recepiſſet illud, tenetur ex tali procuratione decimam exhibere. Si verò procurationem, quam tantùm in victualibus licet percipi, fortaſſe remittit, perſona eccleſiaſtica, cui remiſſio facta eſt, huiuſmodi victualia cum aliis prouentibus ſuis cùm ſoluet decimam, æſtimabit: cùm etiam ſi non eſſet remiſſa, hoc facere teneretur. In ſoluendo decimam ſupradictam ſolæ expenſæ neceſſariæ, quæ fiunt in re, ex qua fructus percipiuntur arando, colendo, & colligendo fructus, ſine quibus non poſſunt inde fructus percipi, deducentur. Expenſæ autem, quæ fiunt in caſtrorum cuſtodibus, cùm fiunt extra rem, vel etiam in ædificiis conſtruendis, vel conſeruandis nullatenus deducentur: ſic vt nec illæ, quæ in villis tuendis fierent in guerris ſeu etiam caualcatis. De iis quoque, quæ conſiſtunt in iuriſdictione, mero imperio, regalibus, atq; ſimilibus, ſoluetur decima deductis ſalariis moderatis, quæ ante conceſſionem decimæ conſueuerunt ſolui iudicibus, & officialibus ſimilibusque perſonis, ſine quibus iuriſdictio, & cætera ſimilia nequeunt expediri: ita tamen, quòd in fraudem decimæ nihil contra hoc penitus attentetur. Sed expenſæ officialium, iudicum & conſimilium perſonarum factæ in veſtibus ſiue victualibus minimè deducenſur, ſicut nec aliæ expenſæ ſimiles factæ circa familiam prælatorum. Ratione autem æris alieni, quo perſona ſoluens decimam obligata cõſiſtit, nihil de decima minuentur, etiam ſi certæ res eccleſiaſticæ propter hoc à quoquam fuerint obligatæ. Item de furnis, & de molendinis decima præſtabitur. Soluetur autem de oblationibus, ſiue fiant pro benedictione nubentium, ſiue pro exequiis mortuorũ, necnon de prouentibus ſingulorum prælatorum, & de emendis, quæ ab excommunicatis recipiuntur. De legatis quoq; ſibi & aliis perſonis eccleſiaſticis non perſonarum, ſed eccleſiarum, vel officiorum ratione relictis, decima perſoluetur. Pro decima ſupradicta non exhibetur pecunia, niſi illa communiter curreret de mandato domini terræ, & quæ eſt moneta in locis, in quibus conſiſtent fructus & reditus vnde decima perſoluetur, nec aliqui pecuniam cambire cogentur eandem. Sed ſi ex probabilibus ſeu veriſimilibus præſumptionibus apparuerit quiſquam penſatis eius prouẽtibus minus debito notabiliter de decima perſoluiſſe, ita quòd ſuper hoc meritò ſuſpectus debeat reputari: ex officio noſtro per viros idoneos deputandos à nobis faciemus inquiri ab illis, qui ſuper hoc ſcire valeant veritatem, videlicet de cõſilio diœceſani epiſcopi, vel alicuius deputandi ab ipſo, ſi ſit eius ſubditus, & non aliter, ſi epiſcopus ipſe vel deputatus ab eo commodè poſſit haberi: & tunc demum, & non prius ille, cuius prouentus fuerint taliter æſtimati, pro eo quòd minus ſoluerit, etiam nominatim excommunicabitur: ſi eius contumacia exegerit, & viſum fuerit expedire. Epiſcopi autem & abbates cæteræque perſonæ eccleſiaſticæ honorabiles non ſuſpectæ propriæ conſcientiæ relinquantur: ita, quòd ſufficiat, quo ad tales excommunicationis ſententia, quæ in nullo modo ſoluentes, vel ſcienter adhibentes fraudem vel malitiam circa ipſius decimæ ſolutionem generaliter proferetur. Super his autem fiet compulſio per cenſuram eccleſiaſticam, prout nobis & illi cui hoc committendum duxerimus, viſum fuerit expedire. Proferatur autem (ſi expediens viſum fuerit) excommunicatio generaliter vel ſpecialiter in eos, qui contra ſolutionem decimæ vel ſuorum æſtimationem prouentuum, cùm fuerit facienda, fraudẽ vel malitiam ſcienter duxerint adhibendam.

Fiet autem ſolutio decimæ non ex ipſis rebus, quæ percipiuntur de prouentibus ſed in pecunia numerata.

Soluetur autem decima illis quos ad hæc contigerit deputari.

Rector parœcialis, qui vigente neceſſitate eccleſiæ, puta quia ipſe reſidendo perſonaliter in eadem per ſe non ſufficeret ipſi curę, propter multitudinem parœcianorum vel diuiſionem parœciæ ſuæ: ſed neceſſe habet vnum vel duos vel plures capellanos conducere, & eis propter victum ſalarium conſtituere, ſalarium huiuſmodi poterit in decimæ ſolutione deducere: ſed ratione victus capellanorum ipſorum aliquid non deducet.

Quod ſi in diuerſis ciuitatibus & diœceſibus diuerſa beneficia obtineantur, de vnoquoque beneficio in ciuitate vel diœceſi, in qua illud fuerit, decima perſoluetur.

De eleemoſynis verò ſeu oblationibus datis ad opus fabricæ, maximè de his oblationibus, quæ in ciuitatib. & aliquibus caſtris & locis dictarum prouinciarum in certis feſtiuitatibus in candelis & aliis conſueuerunt dari & offerri ad opus fabricæ deputatis, decima non ſoluetur.

Similiter nec de illis oblationibus, quæ colliguntur interdum per laicos, qui conſortiales dicuntur: interdum per clericos, quæ ad opus conſortij reducuntur, & quæ offeruntur vt luminaria in eccleſia, cruces & calices fiant & reparentur, & etiam ex illis pauperibus ſubueniatur, & ſepeliantur corpora pauperum defunctorum. Prælati autem & clerici exules cuiuſcunque conditionis aut dignitatis exiſtant, de ſuis prouentibus eccleſiaſticis decimam perſoluent. Illæ quoque expenſæ, quæ fiunt pro foſſatis & aliis pro terris ædificandis, vt vberiores fructus producant, & illæ, quæ fiunt in conſeruandis & reparandis ædificiis molendinorum, domorum, ſeu apothecarum & ſimiliũ, & ex quibus fructus & penſiones recipiuntur, & niſi repararentur, fructus ex eis percipi non valerent: de decima huiuſmodi minimè deducentur. Nec etiam illæ, quæ fiunt pro cuſtodia caſtrorum, quamuis fiant maiores ſolito.

Inſuper de oblationibus minutiſſimis, quas percipiunt eccleſiaſticæ perſonæ ratione eccleſiarum ſuarũ, pro ſepulturis & dandis pœnitentiis, decima perſoluetur. Et quia non occurrit nobis, quin quotidianæ diſtributiones prouentus eccleſiaſtici ſint, de diſtributionibus quæ dantur in horis canonicis præſentibus, debere ſolui decimam declaramus.

Illi quoq; qui deputati fuerint ad collectionem decimæ, cum eis qui debent ſoluere decimam, de aliqua certa ſumma ſoluenda pro decima, nequeunt cõuenire.

De fructibus arborum & hortorum ſoluetur decima.

De his autem, quę conſumuntur vſu vel eſu animalium, ſi ſint eccleſiarum, ſoluetur decima, deductis expenſis neceſſariis, quæ fiunt pro cuſtodia: ſi vero ſunt perſonarum decima non ſoluetur.

Tu ergo in his ſolum Deum & iuſtitiam pro præmiſſis præ oculis habens, ex prædictis declarationibus in decidendis huiuſmodi dubitationibus, quæ pro parte ſaltem decidi poterunt, cõfirmationem accipias: ſuper maioribus verò deciſioné apoſtolici oraculi expectes.

Volumus quoque, & præſentium tibi auctoritate mandamus, vt in vnamquamque perſonam eccleſiaſticam deputatarum tibi partium cuiuſcunque ordinis, conditionis, vel dignitatis exiſtat, quæ decimam ipſam nullo modo vel non integrè ſcienter, aut non ſecundũ verum valorem fructuum ſuorum perceptorũ, ſiue non in terminis conſtitutis exhibuerit, ſeu in illorum exhibitione malitiam commiſerit ſiue fraudem, excommunicationis ſententiam auctoritate noſtra promulges: Et etiam in ſingulos, qui ſcienter impedimentum præſtiterint directè vel indirectè, publicè vel occultè, quominus decimæ prædictæ ſoluantur. Et omnes & ſingulos, qui huiuſmodi ſententias latas incurrerint, per te & alios, & ſingulis diebus dominicis & feſtiuis, pulſatis campanis & candelis accenſis, vſque ad ſatisfactionem condignam excommunicatos publicè nuncies, & facias ab omnibus publicè euitari. Aggrauaturus alias manus tuas contra ipſos, prout proteruiam & contumaciam exigere videris eorundem: quod ſi ſatisfacere decreuerint: poſt plenam & integram ſatisfactionem ab huiuſmodi excommunicationis iuxta eccleſię formam abſoluas eoſdem, & diſpenſes cum eis ſuper irregularitate, ſi taliter ligati non abſtinuerint à diuinis. Prouiſo tamen, quòd contra decimam huiuſmodi non ſoluentes nullatenus ſine ſpeciali mandato apoſtolicæ ſedis inuocetur brachium ſeculare. Quodque ad res sacra, paramenta, calices, cruces & libros, aliaque bona mobilia ad cultum deputata diuinum, vel ad priuilegia eccleſiarum & monaſteriorum, aliorumque locorum eccleſiaſticorum, ipſius occaſione decimæ manus nullatenus extendatur. Data Anagniæ. Kalen. Octobris, Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

DE REGVLARIBVS ET tranſeuntibus ad religionem.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Religioſi mendicantes, ſub excommunicationis pœna prohibentur conuolare ad religionem non mendicantium, quocunq; quæſito colore, quam ipſo facto incurrunt: tam recepti, quam recipientes, quacunq; licentia non obſtante. Quid iuris ſit de iam receptis, ſubdit.

Martinus IIII.

Viam ambitioſæ cupiditatis religioſis, potiſſimum mendicantibus præcludere cupientes ad alios ordines præſertim monaſticos fucatis tamen coloribus aſſerentibus ob frugem melioris vitæ, aut arctioris obſeruantiæ, tam ſancti Benedicti, quam Ciſtercienſis, Camaldulenſis, Vallis vmbroſæ, canonicorum regularium ſancti Auguſtini, vel aliorum monaſticorum ordinum conuolare nitentibus, licet etiam à ſede apoſtolica ſeu legatis aut nunciis eiuſdem ſedis ad transferendum ſe de mendicantium ordinibus ad alios ordines, præſertim eã ratione, vt veriſimile eſt, prout facti euidentia docet, vt liberius degant, dignitatesque & beneficia monaſtica conſequi valeant, & ex certis aliis cauſis honeſtati non conſonis obtinentibus. Ac volentes etiam conſeruationi ordinum mendicantium prouidere: auctoritate apoſtolica ex certa ſcientia tenore præſentium declaramus & etiam decernimus, ſtatuentes, quòd decætero nullus religioſus ordinũ mendicantium quorumcunque, cuiuſcunque gradus, ſtatus, conditionis, vel religionis exiſtat, quantumcunque & qualitercunque poſſit & debeat virtute cuiuſcunque licentiæ etiam indulti apoſtolici ſeu pœnitentiarij noſtri curam gerentis, vel alia quauis auctoritate hactenus, etiam per literas apoſtolicas facultatum quarumuis tam legatorum vel nunciorũ ſedis apoſtolicæ, quã alia auctoritate, maxime de transferẽdis fratribus, aut aliquibus præſertim ordinum mendicantium profeſſoribus in genere vel in ſpecie ab ordinibus huiuſmodi mendicantium, ſub quacunq; verborum forma appareant, admitti aut recipi: per aliquos etiam ſuperiores ordinis, ſeu monaſterij, aut loci monaſtici, ſeu alios in monachum vel in fratrem alicuius ex ordinibus monaſticis ſupradictis vel aliis expreſſis, ordine Carthuſienſium dumtaxat excepto, ſub pœna excommunicationis, quam tam recipientes, quam recepti ipſo facto incurrunt. Et quam ex nunc prout extunc contra quemlibet tranſgreſſorem quomodolibet in præmiſſis: ſententia & auctoritate antefatis proferimus in his ſcriptis. Et a nemine, niſi duntaxat à Roma pontifice pr-

an

in mortis articulo) a excommunicari huiuſmodi poſſint abſolutionis beneficium quomodolibet obtinere. Et nilominus ſecus facta non teneant, & nullius exiſtant efficaciæ vel momenti: Decernentes etiam & volentes, quòd ſi quis hactenus virtute cuiuſuis licentiæ ſeu mādati huiuſmodi fuiſſet receptus ad aliquem monaſticum ordinem, & habitum conſuetum geſtari per monachos talis ordinis ſuſcepiſſet, ſiue profeſſionem emiſerit ſiue non, ſub dicta pœna teneatur in monaſterio, in quo receptus fuerit (etiamſi beneficia eccleſiaſtica ſeu rectorias eccleſiarū quarumuis obtineat) ſtare in eius totali ordinatione, & in huiuſmodi ordine monaſtico altiſſimo deſeruire. Si quis autem prætextu huiuſmodi licentiæ vel ſine habitu vel cum habitu vagando incederet, monitione præuia teneatur & debeat intra terminum xv. dierum à die monitionis huiuſmodi computandorum ad eius religionem vel ordinem, vnde cum licentia vel ſine licentia receſſerat, remeare. Quod ſi efficere neglexerit, poſt ipſum terminum tanquam notorius apoſtata excommunicatus in omnibus, & per omnia debeat per quemlibet reputari, & ab omnibus retractari, etiam per inuocationem auxilij brachij ſecularis, quoties fuerit opportunum. In futuris autem nullus ex profeſſoribus alicuius ex ordinibus mendicantium huiuſmodi in aliquem monaſticum ordinem (Carthuſienſem duntaxat excepto) poſſit aut debeat per quemcunque recipi vel admitti virtute alicuius licentiæ vel indulti, abſque ſedis huiuſmodi licentia ſpeciali ſubdictis pœnis, & nihilominus ſecus facta non teneant ipſo iure. Huiuſmodi licentiis & indultis nec non conſtitutionibus apoſtolicis, & mendicantium ordinum prædictorum, etiam ſi de illis ſpecialis & expreſſa, ac de verbo ad verbum in noſtris literis mentio habita foret, & aliis contrariis non obſtantibus quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, decreti, ſtatuti, prohibitionis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Seben. 4. Kalen. Aug. Pontificatus noſtri anno primo.

CAP. II.

Religioſi ſine ſui ſuperioris licentia vltra mare euntes, ſunt ipſo facto excommunicati, nec ibi ſunt ad prædicationem vel diuinorum celebrationem admittendi.

Ioannis XXII.

AD noſtrum nuper relatio fide digna perduxit auditum, quòd nonnulli religionis geſtantes habitum, ſed à veritate religionis omnino vacui, & à modeſtia penitus alieni: ad partes quandoque tranſmarinas ſe transferant, in quibus pauci fideles reſpectu infidelium commorantur. Et vt illi decipere facilius ſimplicium animos ac ipſos & alios in errores præcipitare ſeu retinere valeant, ſub ouilla veſte, ac humilitatis habitu lupinum animum occultantes, per doctrinas ſuas reprobas, & erroneas fidelium mentes, quantum in eis eſt, corrumpere ſatagunt: In ipſis partibus periculum nimium ſpargere non omittunt, necnon & os ſuum ponentes in cælum, lingua eorum falſidica tranſeunte ſuper terram, S. Rom. eccle. detrahere conſtitutionibus, & alia multa à fide deuia in ſuis ſermonibus, & ſecretis collocutionibus euomere inſanis auſibus non verentur: ex quibus Deus offenditur, periculoſa ſuſcitantur ſcandala, paratur ſimplicibus laqueus, ipſique taliū præſumptores de hæreſi vehementer arguunt ſe ſuſpectos. Nos itaque tantis obuiare periculis paternæ diligentiæ ſtudiis cupientes: vniuerſis & ſingulis religioſis cuiuſcunque conditionis, religionis, ordinis, vel ſtatus exiſtant, de fratrum noſtrorum conſilio diſtrictius auctoritate præſentium inhibemus, ne ipſorum aliquis abſque ſuperioris ordinis ſui licentia, ſibi per ipſius literas patentes conceſſa, de cætero ad partes ſe transferat antedictas. Superioribus ipſis nihilominus iniungentes, ne quibuſuis ſui ordinis fratribus (niſi duntaxat viris literatis, prouidis & expertis) huiuſmodi licentiā impartiri præſumant. Nos enim quoſcunq; præſumentes contrarium, quouis modo excommunicationis ſubiacere ſententiæ volumus ipſo facto. A qua nullus ab alio, quàm à Rom. pont. poſſit (niſi duntaxat in mortis articulo) abſolutionis beneficium obtinere. Cæterùm vniuerſis eccleſiæ prælatis in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipiendo, præſentium tenore mandamus, quatenus nullos religioſos ad partes ſe transferentes prædictas, niſi per patentes ſuperioris ſui ordinis literas de licentia ſpeciali ſe illuc transferendi ſibi conceſſa prælatis eiſdem fecerint plenam fidem, in ciuitatib. ſuis & diœceſibus ac locis, & terris aliis ad prædicationis officium, vel diuinorum celebrationem admittant: ſed ipſos potius velut apoſtatas capiant, ſeu capi faciāt, eos carcerali cuſtodiæ (donec de dicta licentia ſpeciali modo prædicto ſibi conſtiterit) detinendo. Et nihilominus ſi quos religioſos approbare, quæ ſedes apoſt. reprobauit, vel quæ alias ſunt fidei obuia in ſuis prædicationibus, ſeu ſecretis collocutionibus dogmatizare perſenſerint: vt tales (quibuſcunque ceſſantibus priuilegiis) poſſint licitè capere, & carcerali cuſtodiæ, ſicut ſuos poſſent ſubditos mancipare, licentiam impartimur. Et inſuper tenore præſentium mandamus eiſdem, vt de præmiſſis ſummariè, ſimpliciter & de plano, ac ſine ſtrepitu iudicij & figura, per ſe, vel alium, ſeu alios ſe ſolerter & fideliter ſtudeant informare, quoſque de prædictis, ſeu eorum aliquo reperierint eos eſſe, iuxta ſtatuta canonum in aliorum exemplum caſtigare pœnis debitis non poſtponant. Non obſtantibus exemptionibus, & aliis quibuſcunque priuilegiis, literis apoſtolicis eiſdem religioſis, vel eorum ordinibus ab eadem ſede conceſſis, vel in poſterum concedendis: etiam ſi de illis plena & expreſſa mentio, ac de verbo ad verbum in præſentibus ſit habenda. Quæ quantum ad prædicta vel aliquod eorundem eiſdem in nullo volumus ſuffragari. Nulli ergo, &c. Datum Auinion. vj. Idus Maij, Pont. noſtri anno ix.

a Vide concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. de caſuum reſeruatione.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS.

TITVLVS IX.

CAP. VNICVM.

Licet beguinarum ſtatus ſit propter multas rationes per Clementem v. reprobatus, permittitur tamen mulieribus fide dignis, quæ nec ſunt culpabiles nec ſuſpectæ, ſub habitu beguinarum viuere: nec ſunt tales per ordinarios moleſtandæ. Vide cap. 1. eod. tit. in Clemen.

Ioannes XXII.

RATIO recta non patitur, vt innocentes ad pœna cum nocentibus iudicentur. Sanè fel. rec. Clemens papa. v. prædeceſ. no. cum de mulieribus, quæ beguinæ vulgariter nuncupantur, nonnulla ei fuiſſent præcipuè de Alemaniæ partibus inſinuata ſiniſtra, & præſertim quod earum quædam de ſumma trinitate & diuina eſſentia diſputarent, & prædicarent, ac circa articulos fidei, & eccleſiaſtica ſacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducerent, & multorum ſimplicium animas in diuerſos errores inducerent: ex his & aliis frequenter de illis auditis habens eas non indigna ratione ſuſpectas, in illas, quæ ſtatum huiuſmodi nouiter aſſumpſerunt, ſectarentur vlterius, aut, quæ illum de nouo aſſumerent, excōmunicationis ſententiam promulgauit. Verùm, quia in multis

mundi partibus plurimæ ſunt mulieres, quæ ſimiliter vulgo beguinæ vocatæ, ſegregatæ, quandoque in parentum, aut ſuis, interdum vero in aliis, aut conductis ſibi communibus domibus inſimul habitantes, vitas deducunt honeſtas, eccleſias de nocte frequentant diœceſanis locorum, & parœcialium eccleſiarum rectoribus reuerenter obediunt, curioſitatem diſputandi, aut auctoritatem, ſeu temeritatem potius prædicandi, nullo modo ſibi vſurpant, nec ſe vel alias, ſeu alios quoslibet præmiſſis opinionibus, erroribusque inuoluunt. nec vlla ſuper his eſt, aut fuit hactenus nota, ſeu ſuſpicio contra eas, quæ ipſas diſſimiles à luce ſua conſtringeret, vt nullis earum, quæ perpetuam fortè domino continentiam deuouerunt, occaſio præbeatur ad lapſum: & ne periculis, damnis, & ſcandalis plurimis, quæ proinde veriſimiliter ſequerentur, pro prouiſione eccleſiæ moderna occupentur: beguinas huiuſmodi inculpabiles (vt præmittitur) nec ſuſpectas ſub prohibitione & abolitione præmiſſis (quia de ipſis prædeceſſor noſter præfatus nullatenus ſenſiſſe dignoſcitur) de fratrum noſtrorum conſilio declaramus, & volumus non includi: Locorum ordinariis nihilominus iniungentes, vt eas ſub prætextu huiuſmodi nullatenus moleſtari permittant Et ſi quid forſitan ex hoc in bonis, aut iurib. à quibuſcunque contra eos attentatum eſt hactenus, vel attentari contigerit in futurum: per illos prædictos ordinarios auct. no. in ſtatum reduci debitum volumus: Inuocato (ſi opus fuerit) auxilio brachij a ſecularis. Cæterùm ſtatum beguinarum huiuſmodi, quas eſſe permittimus (niſi de his per ſedem apoſtolicam aliter ordinatum extiterit) nullatenus ex præmiſſis intendimus approbare. Locorum autē ordinarios, & alios, ad quos prædicta ſpectabunt, curam peruigilem, & ſolicitudinē debitam præcipimus adhibere, ne præmiſſarum ſequentes inuia, & ipſarum actus temerarios imitando, præmiſſis erroribus, & diſputationum, & prædicationum temeritatibus ſe inuoluant: eas, quæ contra prædicta præſumpſerint per cenſuram eccleſiaſticam (appellatione poſtpoſita) compeſcendo. Porro mulieres, [illegible] nomen habentes, quæ de illis, ex quibus prohibitio præceſſerit, culpabiles ſe reddiderint, aut merito notabiles vel ſuſpectas eſſe, ſi ſtatum, vel habitum quoquo modo mutauerint, verè ſub prædicta decernimus remanere cenſura: & taliter contra eas, per illos, ad quos pertinuerit, procedi volumus & mandamus, quòd ab errore de more reuocatæ, non vltra inficiant ſanas oues.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBUS, & procurationibus.

TIT. X.

CAP. VNICVM.

Taxat procurationes, pabula charitatis, & ſubſidium charitatiuum. Saluat priuilegia, conuentiones, conſuetudines, & præſcriptiones, & indemnitatem pauperum: inhibet contrauenire, punit transgreſſores, & eorum familiares, &c. Et locari debet ſub rubrica, de cenſibus, & procurationibus.

Benedictus duodecimus *epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.*

VAs electionis Paulus apoſtolus egregius prædicator, ſe, & eos, qui ſecum erant, propriis manibus exhibebat, vt pſeudo & ſubdolis operariis ſub prædicationis ſpecie lucra ſectantibus locum præcluderet, & his, quos ipſe paſcebat pabulo verbi Dei, non exiſteret onerosus. Sanè licet circa modeſtiam in exigendis procurationibus obſeruantia[illegible] præ deceſſoribus noſtris Romanis pontificibus [illegible] emanauerint inſtituta: quia tamen ſicut experientia docet, nonnulli prælatorum, nec non diœce[illegible] [illegible] vel legatorum apoſtolicæ ſedis, de quibus [illegible] faciunt mentionem expreſſe, ſic ſe reddiderunt & reddunt in dictarum procurationum exactionibus [illegible]ſos, vt oppreſſi ſubditi huiuſmodi onera nequeant portare, & victum longi temporis breui hora [illegible]mat. Nos attendentes, quòd [illegible] debeu[illegible]rizare filiis, non de[illegible] faſtidioſi, eorum ſubſtantiam abſorbere: ac cupientes pro diuerſitate cond[illegible] viſitantium prælatorum & prouinciarum, ac e[illegible] earum etiam facultatum certum modum [illegible] viſitantibus, & ſupportabilem [illegible] re decætero obſeruandum: de fratrum noſtrorum [illegible] ſilio præſentis cōſtitutionis edicto ſtatuimus, quod [illegible] in Franciæ, Nauarræ, Maioricarum regnis [illegible] uinciis, & partibus adiacentibus, & in vicinis [illegible] nec non in Delphinatu, Burgundiæ, Sabaudiæ [illegible] ciæ, & Forcalquerij comitatibus archiep[illegible] ſcopi, ac alij prælati & perſonæ eccleſiaſticæ, qui[illegible] de iure vel conſuetudine competit, ſuos ſubditos [illegible]ſonaliter viſitabunt: Iidem archiepiſcopi a ſu[illegible] ſuffraganeorū ſuorum cathedralibus eccleſiis p[illegible] curatione vnius diei, ſiue in victualibus ſiue à v[illegible] bus in pecunia vltra trecentorum. à monaſteriis verò & aliis eccleſiis, vel prioratibus ſecularibus, vel regularibus habentibus collegium, vel conuentum [illegible] cim, vel plurium perſonarum vltra ducentorum [illegible] quaginta. Ab habentibus verò paucarum perſonarum collegium, ſeu conuentum, & quibuſuis aliis eccle[illegible] prioratibus & locis, vltra ducentorum. Epiſcopi [illegible] ab eccleſiis cathedralibus, vltra ducentorum. A monaſteriis verò & eccleſiis aliis, ac prioratibus ſecularibus vel regularibus habentibus collegium vel conuentum duodecim, vel plurium perſonarum, vltra ducent[illegible]um quinquaginta. Ab habentibus verò paucarum perſonarum collegium, ſeu conuentum, & quibuſuis aliis eccleſiis, prioribus & locis vltra ducentorum. Epiſcopi verò ab eccleſiis cathedralibus, vltra ducentorum. A monaſteriis verò & eccleſiis aliis ac prioratibus ſecularibus, vel regularibus collegium habentibus duodecim, vel plurium perſonarum, vltra centum & quadraginta. Ab habentibus verò perſonarum [illegible] paucarum, & quibuslibet aliis eccleſiis, prioratibus & locis, vltra centum & quadraginta. Abbates quoque à monaſteriis vel prioratibus habentibus collegium [illegible] decim vel plurium perſonarum, vltra centum. Ab aliis quoque habentibus minus collegium, ac eccleſiis, prioratibus & locis quibuſcunque, vltra lxxx. Archidiaconi quoque, vltra xxxv, Archipresbyteri quoque vltra viij, Turonen. argenti valorem recipere non præſumant. Si verò præfati archiepiſcopi, prælati, & perſonæ eccleſiaſticæ ex priuilegio Apoſtolico per alios viſitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata [illegible] idem archiepiſcopi à ſuis & aliis cathedralibus eccleſiis, vltra centum & xx. à monaſteriis vero & eccleſiis aliis, à prioratibus ſecularibus & regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurium perſonarum, vltra centum. Ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis eccleſiis, prioratibus & locis vltra lxxx. Epiſcopi etiam ab eiſdem eccleſiis monaſteriis, prioratibus, atque locis, vltra lxxx. abbates, vltra lx. archidiaconi, vltra xxx. Turonen. argenti valorem, non recipiant quoquo modo. In Alemaniæ quoque, Angliæ, Hungariæ, Boemiæ, Poloniæ, Noruegiæ, Daciæ, Scotiæ, & Suetiæ regnis, terris, ac prouinciis, & partib. eiſdem adiacentib. archiepiſ. & epiſc. alij quoq; prælati & pſonæ eccleſiaſticæ, cū, vt præmittitur pſona[illegible] [illegible]tabunt. Iidem archiepiſcopi & epiſcop[illegible] [illegible] ſi p[illegible] ter-

[illegible]

a. *Brachium ſeculare poteſt quandoque ab eccleſia inuocari. c. 1. de off. ord. in antiq.*

exiſtant, à ſuis, vel ſuffraganeorum ſuorum eccleſiis cathedralibus, & perſonis earum pro procuratione vnius diei, ſiue in victualibus, ſiue à volentibus in pecunia, vltra trecentum & viginti. A monaſteriis verò & aliis eccleſiis, prioratibus, ſecularibus, vel regularibus habentibus collegium duodecim, vel plurium perſonarum, vltra cc. & lx ab aliis verò monaſteriis, eccleſiis, ſeu prioratibus minus collegium habentibus: aliis quoque eccleſiis, prioratibus & locis, vltra ducentorum & viginti Epiſcopi etiam à cathedralibus eccleſiis, vltra ducentorum & viginti. A monaſteriis verò & aliis eccleſiis, & prioratibus ſecularibus, vel regularibus, habentib. collegium duodecim, vel plurium perſonarum, vltra c. & lxxx. Ab habentibus verò collegium minus, & quibuſlibet aliis eccleſiis, & prioratibus atq; locis, vltra centum & quinquaginta. Abbates inſuper à monaſteriis, prioratibus, ſeu eccleſiis habentibus collegium xij. vel plurium perſonarum, vltra centum. Ab habentibus verò minus collegium ac eccleſiis, prioratibus, & aliis locis quibuſlibet, vltra lxxx. Archidiaconi verò, vltra quinquaginta. Archipresbyteri etiam, vltra decem Turonen. argenti valorem recipere non præſumant. Si verò iidem archiepiſcopi, epiſcopi, & prælati, ac perſonæ eccleſiaſticæ ex priuilegio apoſtolico per alios viſitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti archiepiſcopi, etiam ſi primates exiſtant, ab huiuſmodi eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, atque locis, vltra centum. Epiſcopi, vltra octoginta. Abbates vltra lx. archidiaconi, vltra xxx Turon. argenti valorem pro procuratione qualibet vnius diei recipere non præſumant. In Caſtellæ quoque legionis, Aragoniæ, & Portugalliæ regnis & dominiis, terris & prouinciis regum Caſtellæ, Aragoniæ, & Portugalliæ, & partibus adiacentibus etiam vicinis eiſdem, excepto Sardiniæ & Corſicæ regno. Archiepiſcopi, epiſcopi, & prælati, ac perſonæ eccleſiaſticæ, cum (vt præmittitur) perſonaliter viſitabunt, iidem archiepiſcopi à ſuis, & ſuffraganeorum ſuorum eccleſiis cathedralibus, pro procuratione vnius diei, ſiue in victualibus, ſiue à volentibus in pecunia vltra centum & quadraginta: à monaſteriis verò & eccleſiis aliis, ac prioratibus ſecularibus, vel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium perſonarum, vltra centum & viginti. Ab habentibus verò minus collegium, aliiſq; eccleſiis, prioratibus atq; locis, vltra centum. Epiſcopi etiam à cathedralibus eccleſiis vltra centum: à monaſteriis verò & prioratibus ſecularibus, vel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium perſonarum, vltra lxxx. Ab habentibus verò minus collegium, aliiſque eccleſiis, prioratibus & locis, vltra lx. Abbates etiam à monaſteriis, vel prioratibus habentibus collegium xij. vel plurium perſonarum, vltra quinquaginta. Ab habentibus minus collegium, & quibuſlibet aliis eccleſiis, prioratibus & locis, vltra xl. Archidiaconi verò, vltra vigintiquinque. Archipreſbyteri verò, vltra quinq; Turonen. argenti valorem recipere non attentent. Si verò proximè nominati archiepiſcopi, epiſcopi, & prælati, & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ, ex priuilegio apoſtolico, per alios viſitare & procurationes recipere poſſint, in pecunia numerata. Iidem archiepiſcopi, ab eiſdem ſuis & ſuffraganeorum ſuorum eccleſiis, vltra lxxx. A monaſteriis verò & eccleſiis aliis, ac prioratibus ſecularibus, vel regularibus habentibus collegium duodecim, vel plurium perſonarum, vltra lx. Ab habentibus verò minus collegium, & quibuſlibet aliis eccleſiis, prioratibus ſiue locis, vltra quinquaginta. Epiſcopi etiam ab eiſdem eccleſiis monaſteriis, prioratibus ſiue locis, vltra xl. Abbates verò, ab eorum monaſteriis, prioratibus, eccleſiis ſiue locis, vltra xxx. Archidiaconi verò, vltra xx. Turon argenti valorem recipere non attentent. In Apuliæ verò, Calabriæ, terræ laboris, Siciliæ, Lombardiæ, Tuſciæ, Sardiniæ, Corſicæ, & cæteris aliis Italiæ partibus, necnon Sclauoniæ, Achaiæ, Cypri, & cæteris regnis, inſuliſq; & aliis prouinciis & partibus omnib. vltramarinis, & etiam tranſmarinis patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi ac prælati alij & perſonæ eccleſiaſticæ conſiſtentes, cùm (vt præmittitur) perſonaliter viſitabunt. Iidem patriarchæ & archiepiſcopi à ſuis vel ſuffraganeorum ſuorum eccleſiis cathedralibus pro procuratione vnius diei, ſiue in victualibus, ſiue à volentibus in pecunia, vltra lx. A monaſterijs verò & eccleſiis aliis, ac prioratibus ſecularibus, vel regularibus habentibus collegium xij vel plurium perſonarum, vltra quinquaginta. Ab habentibus verò minus collegium, & quibuſlibet alijs eccleſijs, prioratib. atque locis, vltra quadraginta. Epiſcopi etiam à cathedralibus eccleſijs, vltra quinquaginta: a monaſterijs verò, alijſq; eccleſiis, & prioratibus ſecularibus, vel regularibus habentibus collegium duodecim, vel plurium perſonarum, vltra quadraginta. Ab habentibus verò minus collegium & eccleſijs alijs, ſeu prioratibus vel locis quibuſlibet, vltra triginta. Abbates verò à ſuis monaſterijs, vel prioratibus ſimile collegiũ, vel maius habentibus, vltra viginti. Ab habentibus verò minus collegium, & quibuſlibet alijs eccleſijs, prioratibus atq; locis, vltra ſexdecim, archidiaconi, vltra decem Turonen. argenti valorem non audeant recipere quoquo modo. Si verò prælati, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, & perſonæ eccleſiaſticæ proximè nominati, ex priuilegio apoſtolico per alios viſitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti patriarchæ, ſeu archiepiſcopi ab eiſdem ſuis, vel ſuffraganeorum ſuorum eccleſijs cathedralibus, vltra quadraginta. A monaſterijs quoque & eccleſijs alijs, ac prioratibus, ſecularibus, vel regularibus habentibus collegium duodecim, vel plurium perſonarum, vltra triginta. Ab habentibus verò minus collegium, & eccleſijs alijs prioratibus, ſiue locis, & ſubditis quibuſcunq;, vltra vigintiocto. Epiſcopi quoq; à ſuis cathedralibus, & quibuſlibet alijs eccleſiis, monaſteriis, prioratibus atque locis, vltra viginti. Abbates etiam vltra decem, necnon archidiaconi, vltra quinque Turon. argenti valorem recipere non præſumant. Ita, quòd expenſæ ſeu ſumptus vniuerſi, ſeu taxatio pecuniaria huiuſmodi procurationis totius diei, videlicet in pecunia, vel victualibus & neceſſariis aliis, prædictam ſummam vel valorem aliquatenus non excedat: nec vltra dictas ſummas vel taxationes, ſeu valores earum prætextu cuiuſuis conſuetudinis, vel aliàs, vel ab ipſis prælatis, vel familiaribus earundem quicquam exigere, vel recipere liceat etiam à volentibus, quando ex conuentione vel conſuetudine minus ſoluere conſueuerint, quòd propter prædictæ non plus ſoluant. Illud quoq; quod de archidiaconis ſuperius diximus ordinandum, locum habere volumus etiam in decanis, præpoſitis, aliiſq; perſonis eccleſiaſticis ſuperius non expreſſis, quibus viſitationis officium & procurationis receptio ex priuilegio ſedis apoſtolicæ, vel de iure ſeu conſuetudine competere dignoſcuntur: Decanis ruralibus duntaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archipresbyteri nominantur, circa quos in receptione huiuſmodi procurationis, id quod ſupra ſtatutum eſt, de aliis archipresbyteris, volumus obſeruari. Noſtræ tamen intentionis exiſtit, quòd ſi ex conuentione, vel conſuetudine, tam eccleſiæ cathedrales, quàm collegiatæ & aliæ quælibet ſeculares, ac etiam monaſteria, prioratus conuentuales, & loca alia quæuis eccleſiaſtica, earumque capitula, collegia ſeu conuentus, rectores etiam & perſonæ prælatis quibuſuis ſuis viſitantibus (vt præfertur) minus debeant, vel conſueuerint, quam per nos ſuperius eſt ſtatutum, ad ſoluendum vltra conuentionem vel conſuetudinẽ huiuſmodi nullatenus adſtringantur, ſed ſuper his circa eos conſuetudo & conuentio huiuſmodi obſeruentur. Huiuſmodi

etiam moderationes, & taxationes ad prælatos quoslibet, qui prætextu cuiuſuis conſuetudinis in monaſteriis, ſiue locis aliis eccleſiaſticis gratis recipiantur ad pabulum charitatis, extendimus & etiam prorogamus: promiſſo nihilominus, quod in locis quibuslibet, ſecundum quod maior vel minor rerũ copia fuerit in eiſdem, necnon iuxta maiorem vel minorem perſonarum & euectionum numerum huiuſmodi viſitantium expẽſarum maiorum vel minorum debita moderatio teneatur: ita tamen, quod maiores expenſæ non excedant ſummam ſuperiùs limitatam. Inſuper prædictis omnibus archiepiſcopis, primatibus, epiſcopis, & aliis ſuperius nominatis viſitantibus, ne vltra conuentionem vel conſuetudinem huiuſmodi circa perſonas, & loca vbi fuerint, nec vltra moderationes & taxationes prædictas, quicquam præſumant recipere, diſtrictius nihilominus inhibem°. Volentes etiam conſtitutionem præſentem pœnæ adiectione iuuari: ſtatuimus, quòd ſi dicti viſitantes per ſe, vel (ſi ex priuilegio eis competat) per alios viſitationis officium exercuerint, & procurationes receperint (vt præfertur) ipſi vel familiares eorum vltra taxationes prædictas, aliquid ſcienter exegerint, vel receperint etiam à volẽte: duplum eius, quod ipſi iidem prælati, vel eis ſcientibus aut ratum habentibus eorum familia taliter exegerint vel receperint intra duos menſes poſt receptionem, ſeu ſcientiam huiuſmodi eccleſiis, monaſteriis, & aliis locis à quibus illa receperint, reſtituere teneantur. Si verò dictis prælatis per alios viſitantibus, ij, qui pro eis viſitationibus officium exercebunt, per ſe vel alios vltra moderationes ſeu taxationes prædictas, quicquam exegerint, ſeu receperint etiam à volentibus: duplum eius, quod vltra receperint, eccleſiis & monaſteriis vel locis aliis, à quibus id receptum fuerit, intra præfatum terminum reſtituere teneantur. Alioquin extunc dicti prælati, qui vltra moderationes & taxationes prædictas, ſeu conuentionem vel conſuetudinẽ, huiuſmodi receperint in pecunia numerata, duplum ipſum eiſdem eccleſiis, monaſteriis, ſiue locis vltra dictũ tempus reſtituere differentes, ingreſſum eccleſiæ, ſibi nouerint interdictum. Ij verò pro dictis prælatis viſitationẽ huiuſmodi (vt præmittitur) exercentes, ab officio & beneficio nouerint ſe ſuſpenſos: quouſque grauatis eccleſiis, monaſteriis, ſiue locis de huiuſmodi duplo plenariam ſatisfactionem impendant. Adiicientes conſtitutioni præſenti, quòd ſi quis de familia prælati perſonaliter viſitandis, aliquid vltra moderationes & taxationes præfatas per ſe vel alios prælato ignorante, nec ratum habente receperit ab eccleſiis, monaſteriis, & locis alijs viſitatis, duplum eius, quod vltra receperit, de ſuo proprio intra duos menſes, poſt receptionẽ huiuſmodi eccleſijs, monaſteriis, & locis alijs, à quibus illa receperit, reddere teneatur: Alioquin extunc recipiens, ſi clericus fuerit, tam diu ab officio & beneficio ſit eo ipſo ſuſpenſus. Si vero laicus, tamdiu ingreſſum eccleſiæ ſibi nouerit interdictum, & à communione Eucharistiæ ipſo facto nouerit ſe ſuſpenſum, donec de duplo huiuſmodi grauatis eccleſiis, monaſteriis, ſiue locis ſatisfecerit cum effectu: Nulla eiſdem vltra moderationes, & taxationes prædictas recipientibus in his donantium remiſſionẽ liberalitate, vel gratia valitura. Cæterùm moderationes & taxationes huiuſmodi in illis locis volumus obſeruari, in quibus id fieri poterit ſecundum eccleſiæ, monaſterii vel loci alterius facultates. In aliis autem tantam præcipimus modeſtiam adhiberi, quòd per hæc, quæ ad exonerationẽ locorum eccleſiarũ ſtatuendam prouidimus, nõ doleant ſe grauari. nec per hoc dicti prælati exigendi amplius quam ipſi ſubditi pati poſſint indulſam ſibi exiſtiment poteſtatẽ. Præmiſſis quoque adiiciendo ſtatuimus, q̃ ſi dicti prælati, vel aliquis eorum ex apoſtolica indulgentia, vel conſuetudine ſeu de iure petant ſibi ab eccleſijs, monaſterijs, & locis alijs, eorumque capitulis, collegiis, vel conuentibus, rectoribus, ſeu perſonis moderatiuum, ſeu charitatiuum ſubſidium exhiberi: non poſſint à ſingulis eccleſiis, monaſteriis, ſiue locis pro ſubſidio huiuſmodi vltra petere, vel recipere (etiam à volentibus) niſi quantum aſcenderent ſingulæ procurationes in pactum, per nos ſuperius moderatum, quas iidem prælati poſſent recipere, quando ex priuilegio per alium viſitarent. Porro Turon prædictos, tales forte intelligimus, quod xij. ipſorum valeant vnum floreuum auri boni puri & legalis ponderis ac cunij Florentini. Per conſtitutionem autem huiuſmodi nolumus, quòd prædicti prælati, vel a[lij], quibu[s] vi[ſit]ationis officium, & procurationum receptio ex priu[ile]gio ſedis apoſtolicæ, vel alias de conſuetudine, vel [de iu]re competere dignoſcuntur, ius viſitan[di] [illegible] tiones recipien[d]i, ſibi valeant vendicare. Nec p[er] [con]ſtitutionem eandem alius conſtitutionibus ſ[u]pe[r] [præ]miſſis, per prædeceſſores noſtros dudum e[di]t[i]s, [vel] alia contenta in eis, aliquatenus derogetur. In[ſup]er abbatis Ciſtercien. ordinis, [ſiue] monaſteria vi[ſitant]es, ſub præfata conſtitutione noſtra nolumus co[m]pre[hendi], cum ſuper his per aliam cõſtitutionem noſt[r]am duxerimus ſpecialiter prouidendum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum conſti[tutio]nis, intentionis, inhibitionis, adiectionis, & præcep[ti] ac voluntatis infringere, vel ei auſu temerario c[o]n[tr]a[ire]. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indi[gnatio]nem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pau[li] apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Auinion. xv. Calend. Ianuarij, Pontificatus verò noſtri anno ſecundo.

DE CELEBRATIONE miſſarum.

TITVLVS XI.

CAP. VNICVM.

Narratis perturbationibus plurimis, quæ eccleſiæ præſertim, per hæreticos inferuntur: ordinat Romanus pontifex, quod dum miſſæ celebrantur, in quibus deuotius oratur, certæ preces [in]ibi expreſſæ ad Deum effundantur. Et vt Chriſtiani ad id ſint promptiores, viginti dies indulgentiarum cunctis hoc facientibus elargitur. Aduerte, quòd ſub hoc tit. aptè potuiſſet locari extrauagans docta, quæ eſt ſuprà de vita & honeſt. cler. vt ibi tractatum eſt.

Ioannes XXII.

DISCIPVLORVM Chriſti a geſta nos inſtruunt, vt in pelago huius mundi procella ſurgente ad diuinum confugium recurrere debeamus. [I]ſ quidem commotione maris adeò grandi facta, vt [fl]uctus in nauiculam quam IESVM ſequentes intrauerãt, operirent, Chriſtum dormientem vocibus excitarunt ſupplicibus, & aduerſus ingruentes tempeſtatis impetus, ab eo ſalutis præſidium poſtularunt. Cum itaque [c]atholicam eccleſiam, quæ congregationem *b* fide[lium] comprehendit, videamus quod dolentes referimus, p[a]cis æmuli, zizaniorumque ſatoris malitia procuran[te] diſcordiarum flatibus concitatã, earumq; fluctus a[ltè] eleuatos, quòd quaſi operiant ipſam totam. hæretic[os] inſuper eccleſiam ipſam cernamus, & ſchiſmaticos impugnare ferociter, ac vt inconſutilem domini tunicam ſcindant, multipliciter laborare. Cum fratribus noſtris deliberatione præhabita diligenti, expediens, (imò neceſſarium potius) æſtimamus, vt ad illum, qui ad dexteram patris reſidet in excelſis, qui caput [eſt] congregationis eiuſdem, cuique poteſtas omnis tam in cœlo, quàm in terra noſcitur [illegible], & maria obſecundant, clamemus [illegible]

a *Luc. 8.* b *vide Turrecrem. in ſumma de eccl. l. lib.* [illegible]
c *Luc. 8.*

noſtra, ipſumq; deuotis pulſantes precibus, apud eum ſedulis orationibus inſiſtamus, vt inſurgentes præmiſſæ fremitus tempeſtatis, quæ quaſi vniuerſorũ Chriſticolarum regna concutit, ſubditos contra dominos violato fœdere erigit, hæreticis & ſchiſmaticis ac rebellibus eccleſiæ Dei, inſurgendi contra ipſam eiuſq; iura vſurpandi inſania damnabili auſum pandit, flatus ceſſare, fluctuſq; prædictos quieſcere ſua faciat omnipotẽti virtute: Cordaq; hæreticorum, ſchiſmaticorum, aliorumq; rebellium ad Dei eccleſiæ vnitatem ac deuotionem inclinet & habilitet, vel forſan cum præmiſſis pertinaciter intendant perſiſtere, ipſorum elidat ſuperbiam, eorumque obſtinatam malitiam ſuæ virtute dexteræ conterat, & proſternat. Corda quoq; ſubditorum ad eorum ſuperiores, & eorum ſuperiorum cõuertat ad ſubditos, ipſoſq; diſſidentes in concordiæ vnitate conciliet, confirmet: ſicque dei ipſis ſuperioribus præſidere, quòd ſic regnent, vt dirigantur: eorumq; regimen cedat ſubditis ad ſalutem perpetuam, quietem & pacem: nobiſque ipſe eius prouidentia in ſui diſpoſitione non fallitur, modos & vias aperiat, per quos hoc, quod in votis gerimus, efficaciter promouere poſſimus. Et quia in miſſarum ſolennis ad Deum conſueuerunt preces effundi deuotius, de eorundem frat. con. ordinamus, quòd in ſingulis miſſarum celebrationibus poſt dictum à celebrãte Pater noſter, reſponſioneq; ſecuta antequam in miſſa vlterius procedatur, illud Canticum, Lætatus a ſum in iis quæ dicta ſunt mihi totũ, cum Gloria patri, a religioſis clericis, & aliis literatis præſentibus cum deuotione dicant. b Et primo dicantur Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon, Pater noſter. Et poſt illi verſiculi ſubſequantur, Domine ſaluos fac reges. Et exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. Saluum fac populum tuum Domine, & benedic hæreditati tuæ. Et rege eos, & extolle illos vſq; in æternum. Fiat pax in virtute tua, Et abundantia in turribus tuis. Domine exaudi orationem meam, Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiſcum, Et cum ſpiritu tuo.

Collecta.

Eccleſiæ tuæ quæſumus Domine, preces placatus admitte: vt deſtructis aduerſitatibus & erroribus vniuerſis, ſecura tibi ſeruiat libertate, Per Dominum noſtrum.

Hoſtium noſtrorũ quæſumus Domine, elide ſuperbiam: eorum contumaciam dexteræ tuæ virtute proſterne. Per Chriſtum Dominum noſtrum Amen. Benedicat celebrans, conſequenter. Nos autem Chriſti fideles ad exequendũ ſupradicta promptius donis volentes ſpiritualibus animare, omnibus vere pœnitentibus, & confeſſis, tam his celebrantibus, quàm ipſis aſſiſtentibus obſeruantibus ſupradicta, quam aliis preces tunc deuotas Deo fundentibus, pro præmiſſis diebus, & miſſis ſingulis, quibus hæc fecerint, xx. dies de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi, de iniunctis ſibi pœnitentiis relaxantus. Nulli ergo, &c. Datum xij. Kal. Iulij. Anno xij.

DE RELIQVIIS ET VENERATIONE ſanctorum.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Qui conceptionem immaculatæ virginis deuotè celebrabunt, in eodem feſto, & eius octauis officio interierunt, tales tribuuntur indulgentiæ, quales conſequuntur Chriſti fideles in corporis Chriſti ſolennitate.

Sixtus IIII.

CVm præexcelſa meritorũ inſignia, quibus regina cœlorum virgo Dei genitrix glorioſa ſedibus prælata æthereis, ſyderibus quaſi ſtella matutina prærutilans deuotæ conſiderationis indagine perſcrutamur, & intra pectoris arcana reuoluimus, quod ipſa (vtpote via miſericordiæ, mater gratiæ & pietatis, amica humani generis, conſolatrix pro ſalute fidelium, qui delictorum onere grauantur,) ſedula oratrix, & peruigil ad regem quem genuit, intercedit: Dignum, quin potius debitum, reputamus vniuerſos Chriſti fideles, vt omnipotẽti Deo, pro cuius prouidentia eiuſdem virginis humilitatem ab æterno reſpiciens, pro reconcilianda ſuo auctori humana natura lapſu primi hominis æternæ morti obnoxia, eam ſui vnigeniti habitaculum ſancti ſpiritus præparatione conſtituit: ex qua carnem noſtræ mortalitatis pro redemptione populi ſui aſſumeret, & immaculata virgo nihilominus poſt partum remaneret: de ipſius immaculatæ virginis mira conceptione gratias & laudes referant, & inſtituta propterea in Dei eccleſia miſſas, & alia diuina officia dicant, & illis interſint: indulgentiis, & peccatorum remiſſionibus inuitare, vt exinde fiant eiuſdem virginis meritis, & interceſſione diuinæ gratiæ aptiores. Hac igitur conſideratione inducti, eiuſdem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius auctoritate confiſi, auctoritate Apoſtolica hac in perpetuum valitura conſtitutione ſtatuimus, & ordinamus, quod omnes, & ſinguli Chriſti fideles vtriuſque ſexus, qui miſſam, & officium conceptionis eiuſdem virginis glorioſæ, iuxta piam deuotam, & laudabilem ordinationem dilecti filii magiſtri Leonardi de Nogarolis clerici Veronenſis notarii noſtri, & quæ deſuper à nobis emanauit, miſſæ & officij huiuſmodi inſtitutionem in die feſtiuitatis Conceptionis eiuſdem virginis Mariæ, & per octauas eius deuotè celebrauerint, & dixerint, aut illis horis canonicis interfuerint, quoties id fecerint, eandem proſſus indulgẽtiam, & peccatorum remiſſionem conſequantur, quam iuxta fœlicis recordationis Vrbani a IIII. in concilio Vienenſi approbatæ b ac Martini V. & aliorum Romanorum pontificum, prædict. noſtr. conſtitutiones, conſequuntur illi, qui miſſam, & horas canonicas in feſto corporis & ſanguinis Domini noſtri IESV Chriſti à primis veſperis, & per illius octauas iuxta Romanæ eccleſiæ conſtitutionem celebrant, dicunt aut miſſæ officio, & horis huiuſmodi interſunt: præſentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ, M.CCCCLXVI.3. Calend. Martij, Pontificatus noſtri anno vj.

CAP. II.

Excommunicationem ipſo facto incurrunt prædicatores, aſſerentes dictam virginem in peccato mortali fuiſſe conceptam: quos etiam dicunt, quòd feſtum Conceptionis eius celebrantes grauiter peccant. Et vult præſentem conſtitutionem in locis populoſis publicari.

Idem *in eadem materia.*

GRaue c nimis gerimus, & moleſtum, cùm ſiniſtra nobis de quibuſdã eccleſiaſticis perſonis referuntur: Sed in eorum qui ad euangelizandum verbum Dei ſunt deputati exceſſibus prædicãdo commiſſis, eò grauius prouocamur, quò illi periculoſius remanẽt Incorrecti. Cùm facilè deleri nequeant, qui multorum cordibus fit publicè prædicando diffuſus, & damnabilius imprimuntur errores: Sane cùm S. Rom. eccleſ. de intemeratæ ſemperq; virginis Mariæ conceptione publicè feſtũ ſolẽniter celebret, & ſpeciale ac propriũ ſuper hoc

a *Pſal. 121.* b *In aliis legitur, dicant.*

a *Hanc conſtitutionem Vrbani habes inſertam in Clement. I. de reliquiis, & veneratione ſanctorum.* b *Forte approbatam.* c *vide concilium Trident. Seſſio. 5. in decreto de peccato originali, & extrauagantem Pij V. pont. max. incip. ſuper ſpeculam Domini, vbi hoc ſtatutum confirmatur & approbatur.*

officium ordinauerit: nonnulli (vt accepimus) diuerſorum ordinum prædicatores in ſuis ſermonibus ad populum publicè per diuerſas ciuitates, & terras affirmare haſtenus nō erubuerunt, & quotidie prædicare non ceſſant, omnes illos, qui tenent aut aſſerunt eandē glorioſam, & immaculatam Dei genitricem abſq; originalis peccati macula fuiſſe conceptam, mortaliter peccare, vel eſſe hæreticos: eiuſdem immaculatæ conceptionis officium celebrantes, audienteſq; ſermones illorum qui eam ſine huiuſmodi macula conceptam eſſe affirmant, peccare grauiter. Sed & præfatis prædicationib. non contenti, confectos ſuper his ſuis aſſertionibus libros in publicum ediderant: ex quorum aſſertionibus, & prædicationibus non leuia ſcandala in mentibus fidelium exorta ſunt, & maiora meritò exoriri formidātur indies. Nos igitur huiuſmodi temerariis auſibus ac peruerſis aſſertionibus ac ſcandalis, quæ exinde in Dei eccleſia exoriri poſſunt (quantum nobis ex alto conceditur) obuiare volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera deliberatione, & certa ſcientia huiuſmodi aſſertiones prædicatorum eorundem, & aliorum quorumlibet, qui affirmare præſumerent, eos qui crederent aut tenerent eandem Dei genetricem ab originalis peccati macula in ſua cōceptione præſeruatam fuiſſe, propterea alicuius hæreſis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, aut huiuſmodi officium conceptionis celebrantes, ſeu huiuſmodi ſermones audientes alicuius peccati reatum incurrere, vtpote falſas & erroneas, & à veritate penitus alienas: editoſq; deſuper libros prædictos id continentes, quo ad hoc auctoritate apoſtolica tenore præſentium reprobamus, & damnamus. A motu, ſcientia, & auctoritate prædictis ſtatuimus, & ordinamus, quod prædicatores verbi Dei, & quicunq; alij cuiuſcunque ſtatus, gradus, aut ordinis ac conditionis fuerint, qui de cætero auſu temerario præſumpſerint in eorum ſermonibus ad populum, ſeu alias quomodolibet affirmare huiuſmodi ſic per nos improbatas, & damnatas aſſertiones veras eſſe, aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, poſtquàm de præſentibus ſcientiam habuerint, excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrant: à qua ab alio, quàm Rom. pontifice (niſi in mortis articulo) nequeant abſolutionis beneficium obtinere. Item motu, ſcientia, & auctoritate ſimilibus, ſimili pœnæ ac cenſuræ ſubiicientes eos, qui auſi fuerint aſſerere contrariam opinionem tenentes, videlicet glorioſam virginē Mariam cū originali peccato fuiſſe conceptam, hæreſis crimen, vel peccatum incurrere mortale: cùm nondum ſit à Rom. eccleſ. & apoſtolica ſede deciſum, non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis contrariis quibuſcunque, quibus communiter, vel diuiſim à ſede apoſtolica indultum exiſtat, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas apoſtolicas non facientes plenam ac expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Et ne de præmiſſis aliquando valeant ignorantiam allegare: volumus, quòd locorum ordinarij requiſiti præſentes literas in eccleſiis conſiſtentibus in eorum ciuitatibus, & ſuarum diœceſum, & locis inſignibus, dum maior ibi multitudo populi ad diuina conuenerit, ſermonibus ad populū mandent, & faciant publicari. Præterea, quia difficile foret præſentes literas ad ſingula loca, in quibus expediens fuerit deferre: etiam volumus, & dicta auctoritate decernimus, quod earundem literarum tranſſumpto a manu publici notarij confecto, & authētico alicuius prælati eccleſiaſtici ſigillo munito, vbiq; ſtetur prout ſtaretur eiſdem originalibus literis, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ reprobationis, damnationis, ſtatuti, ordinationis, volūtatis, & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autē hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ſe nouerit incurſurum. Datum Rom. apud S. Petrum, anno incarnationis dominicæ, 1483 prid. Non Septemb. Pontificatus noſtri a[illegible]

DE IMMVNITATE ECcleſiarum.

TITVLVS XIII.

CAP. I.

Decretalis, clericis laicos. eod. tit. lib. 6. habet locum tantum quò ad laicos tallias à clericis exigentes, & dātes illis auxilium, & non quò ad ſoluentes: præcipit deinde Lateran. & generalia concilia diligenter obſeruare.

Benedictus XI.

QVOD b olim per feli. recor. Bonifacium papam VIII. præd. noſt. contra laicos exigentes, ſiue recipientes à clericis & eccleſiaſticis perſonis tallias, decimam vel aliam quotam ſeu quantitatem aliquam de prouentibus bonorum ſuorum, aut eccleſiarum: nec non aduerſus ſoluentes, aut promittentes, vel conſentientes ſe ſoluturos pœnis adiectis ſtatutum eſt, quantum ad pœnas ipſas ex cauſa de conſilio fratrum noſtrorū reſtringimus ad exigentes tantummodo, & ad exigendū dantes auxilium, conſilium vel fauorem: non autem, quo ad eaſdem pœnas in ſoluentibus aut recipientibus a ſponte dantibus deinceps vendicet ſibi locum. Cæterùm attendant ſolicitè eccleſiarum prælati, & alij clerici Lateran. conſilium, quod in huiuſmodi ſubuentionib. ſolum caſum neceſſitatis aut communis vtilitatis, vbi laicorum ad id non ſuppetant facultates, deliberatione prouida noſcitur excepiſſe: & deinde generale ſtatuiſſe concilium propter quorūdam imprudentiā, etiam in hoc caſu Rom. pont. (cuius intereſt cōmunibus prouidere vtilitatibus) primitus conſulendum. Attentè igitur caueant ne prædictorum conciliorum tranſgreſſores exiſtant, aliquid in caſu prædicto: & multò magis ſi caſus ipſe non ſubſit quoquo modo vel titulo inconſulto Rom. pont. occaſione ſubuentionum dictarum concedendo laicis, vel etiam promittendo: Alioquin tanquam canonum & tam ſolennium conciliorum temerarij tranſgreſſores, quas procul dubio (Deo propitio) idem infliget pontifex, grauiſſimas pœnas poterunt meritò formidare. Nulli ergo omnino hominum, &c.

PAſtoralis cura ſolicitudinis ſuper cunctas populi Chriſtiani nationes, inuigilare remediis ſubiectorū, eorundem periculis obuiare, ac ſcandala remouere compellit. Sanè quoniam ex conſtitutione felicis recordationis Bonifac. &c. vt in Clem. I. eod. tit.

a *Inſtrumentum ex originali tranſſumptum quandoque facit plenam fidem.* b *vide c. 1. eod. tit. in Clem. cum notatis ibid. per Dd.*

FINIS LIBRI TERTII.

Quartus liber vacat.

EXTRAVAGANTIVM COMMVNIVM,

LIBER V.

DE SIMONIA.

TITVLVS I.

CAPITVLVM PRIMVM.

Paſtus vel iocalia exigentes, & etiam dantes pro religionis ingreſſu, ſi ſint ſingulares perſonæ excommunicationis: ſi conuentus vel capitulum, ſuſpenſionis ſentẽtias ipſo facto incurrunt: cuius vtriuſq; vinculi ac ſolutio ſoli papæ reſeruatur: aliis pœnis in ſuo robore duraturis, niſi ingredientes aliquid ſponte, & ſine pactione obtulerint. Quid de perſonis iam tali labe fœdatis, & bonis ſic receptis faciendum ſit: tandem pateſacit.

Vrbanus IIII. *alias*, V.

SANE, a ne in vinea domini, noſtræ (licet inſufficientibus meritis) commiſſa cuſtodiæ, naſcentes vepres & ſpinæ adeò conualeſcant, quod ſperatam fructificationem ipſius valeãt impedire: diligentiæ noſtræ incumbit officio, vt illas extirpare radicitus ſolerti ſtudio procuremus. Sanè multorum fide dignorum relatione didicimus, quòd in nonnullis eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, & aliis locis religioſis, tam virorum, quàm mulierum ordinum, regionum & partium diuerſarum deteſtabilis, & à canonibus reprobata ſeruatur abuſio, quòd cùm perſonæ aliquæ recipiuntur ab eis, ad obſeruantiam regularem, ipſæ temeritate præſumptuoſa paſtus ſeu prandia capitulis & conuentibus ipſarum eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, & locorum aut pecunias, aut iocalia, ſeu res alias ipſis eccleſiis, monaſteriis, prioratibus & locis, ſeu præſidentibus eis, ex ſtatuto ſeu conſuetudine, quæ corruptela eſt potius dicenda, tribuere compelluntur: Ex quibus decori eccleſiaſticæ & immaculatæ religionis detrahitur. Quamplures etiam, tàm execratione huiuſmodi criminis, quàm expenſarum onere à ſacræ religionis propoſito retrahuntur: Ipſæq; eccleſiæ, monaſteria, & loca famulantium Deo conſuetis numeris remanent deſtituta, & in multorum mentibus fidelium ſcandalum generatur. Nos igitur huic morbo peſtifero cupientes congruam adhibere medelam, & aliis pœnis in talia præſumentes inflictis à iure in ſuo robore duraturis, pœnam adiicere grauiorem: vniuerſis abbatibus, prioribus, decanis, præpoſitis & magiſtris, nec non abbatiſſis & priorißis, aliisq; prælatis, quouis nomine nuncupatis, & eorum officialibus quarumcunque etiam eccleſiarum, monaſteriorum, prioratum, domorum & locorum quorumlibet religionum, ordinum etiam militarium, tam exemptorum, quàm non exemptorum, quocunque nomine cenſeantur, ac capitulis & conuentibus & ſingularibus perſonis eorum, tenore præſentium auctoritate apoſtolica (quamuis ſit eis à iure inhibitum) diſtrictius inhibemus, ne tam à maribus quàm à mulieribus volentibus ingredi eorum religionem, eccleſias, monaſteria, prioratus, domos ſeu loca, in earundem perſonarum receptione, aut ante vel poſt illam quoſcunque paſtus, prandia ſeu cœnas, pecunias, iocalia, aut res alias etiam ad vſum eccleſiaſticum, ſeu quemuis piũ vſum alium deputata, vel deputanda, directè vel indirectè petere vel exigere quoquo modo præſumant. Sed eas potius cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu & veſtitu ſicut alias perſonas ſuarum eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, domorum, & locorum ſyncera charitate pertractent. Illa duntaxat quæ perſonæ ipſæ ingredientes purè & ſpontè, & plena liberalitate, omniq; pactione ceſſante dare vel offerre eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, domibus, & locis huiuſmodi voluerint, cum gratiarum actione licitè recepturi. Nos enim, qui ſecus egerint, ſi ſint ſingulares perſonæ tam dantes, quàm accipientes, huiuſmodi excommunicationis: ſi capitulum vel conuentus fuerit, ſuſpenſionis ſententiis eo ipſo decernimus ſubiacere: A quibus (præterquam in mortis articulo) abſolui nequeant abſque ſed. apoſt. licentia ſpeciali. Cæterùm perſonis illis vtriuſque ſexus, quæ iam labe huiuſmodi ſunt fœdatæ, earum prouidentes ſaluti, de benignitatis gratia eas liberantes, concedimus quòd per ſuos locorum diœceſanos hac vice duntaxat à crimine huiuſmodi & nota infamiæ inde contracta auctoritate apoſtolica abſoluantur: canonica proinde ipſis pœnitentia ſalutari impoſita, de qua ipſorum diſcretioni videbitur expedire: & demum cum ipſis, vt in earum eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, dignitatibus, & locis licitè valeant remanere, miſericorditer diſpenſetur. Inſuper ergo perſonas illas, quæ in præmiſſis recipiendo aliqua contra canonicas ſanctiones peccaſſe noſcuntur, volentes nos reddere gratioſos: omnia recepta huiuſmodi ſi ad communem vſum monaſteriorum ſeu locorum eorum ſunt applicata, ea ad dictũ vſum licitè concedimus retineri. Si verò ad ſpecialem vſum abbatis ſeu abbatiſſæ, prioris aut prioriſſæ, aut alterius ſingularis perſonæ retineantur: illa venire præcipimus in communi. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis, conſtitutionis, conceſſionis, & præcepti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si

a *Vide ca. non ſatis. cap. cum in eccleſia corpore, &c. Venientes, cum ibi notatis, extr. de ſimon. adde B. Thom. 2. 2. quæſt. 100. art. 3. ad quartum argumentum.*

quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum a. Nonas menſis Aprilis, Pontificatus noſtri anno primo.

CAP. II.

Omnes ſimoniaci cuiuſcunq; dignitatis aut ſtatus, ſunt ipſo facto excommunicati: nec habent ſimoniace ordinati ordinum executionem. Et electiones aut aliæ prouiſiones per ſimoniam factæ non valent, nec ius percipiendi fructus tribuunt. Mediatores etiam ſimoniæ eadem cenſura ligantur, qui à ſolo papa abſoluuntur. Et omnes prædicti ſunt Romano pontifici reuelandi.

Paulus Venetus *papa II.*

CVm a deteſtabile ſcelus ſimoniacæ prauitatis, tam diuinorum quàm ſacrorum canonum auctoritas abhorreat atque damnet: Nos conſiderantes quòd plures pœnarum grauitas, quàm Dei timor arcere ſolet à voluntate peccandi, ac ſummis deſideriis affectantes, vt horum peſtiferum vitium non ex vſu ſolum, ſed etiam ex mentibus hominum ſaltem propter pœnarum metum penitus euellatur: prædeceſſorum noſtrorum Romanorum pontificum veſtigiis inhærentes, ac etiam omnes & ſingulas excommunicationis, ſuſpenſionis, priuationis, & interdicti ſententias, cenſuras & pœnas dudum à Romanis pótificibus prædictis, & pro talibus reputatis contra ſimoniacos quomodolibet latas, & illos, qui cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, vel præeminentiæ fuerint etiam ſi cardinalatus, patriarchali, epiſcopali, regali, reginali, vel alia quauis eccleſiaſtica ſeu mundana dignitatibus præfulgeant, & eorum quemlibet, tam manifeſtum, quàm occultum, quas ipſo facto eos incurrere volumus, confirmantes & innouantes apoſtolica auctoritate, declaramus quòd omnes illi, qui ſimoniacè ordinati fuerint, à ſuorum ſint ordinum executione ſuſpenſi. b Per electiones verò, poſtulationes, confirmationes, prouiſiones, ſeu quaſuis alias diſpoſitiones, quas ſimoniaca contigerit labe fieri, & quæ viribus omnino careant in eccleſiis, monaſteriis, dignitatibus, perſonatibus, officiis eccleſiaſticis, & quibuſuis beneficiis, aut aliquo eorum cuiquam ius nullatenus acquiratur, nec inde faciat aliquis fructus ſuos, ſed ad illorum omnium quæ percepit reſtitutionem ſub animæ ſuæ periculo ſit adſtrictus. Statuentes præterea, quod vniuerſi & ſinguli etiam præmiſſis dignitatibus prædicti, qui quomodolibet dando vel recipiendo ſimoniam commiſerint, aut quòd illa fiat, mediatores extiterint, ſeu procurauerint, ſententiam excommunicationis incurrant: à qua niſi à Romano pontifice pro tempore exiſtente non poſſint abſolui, præterquam in mortis articulo conſtituti. Et vt huiuſmodi labis contagio frequentius reprimatur, omnibus & ſingulis eccleſiaſticis ſecularibusque perſonis cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint: in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictius iniungimus, vt eos omnes, quos ſimoniam huiuſmodi commiſiſſe vel procuraſſe, aut in ea mediatores eſſe ſcieuerint, pontifici prædicto, vel cui idem pontifex duxerit committendum, per ſe vel alios reuelare quantocius non omittant. Pro reuelatione huiuſmodi etiam ſi complices c fuerint, non ſolùm veniam à nobis, ſed etiam gratiam conſecuturi, ſi eorum iudicio participes tanti criminis valeant coerceri. Quod ſi non fecerint, abſolui non valeant donec prædicta reuelent, & complices huiuſmodi detecti arctius puniendi.

Nulli ergo, &c. noſtræ confirmationis, innouationis, declarationis, & voluntatis infringere, &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis Domini M. CCCC. LXIIII. 9. Calend. Decemb. Pontificatus noſtri anno primo. Publicata die 24. Nouemb. anno prædicto.

a *Vide extrauagantem Pij, V. in cap. cum primum 4. & vt ſimoniaca prauitatis, per quam hæc conſtitutio inuiolabiliter obſeruari mandatur, & de intellectu deciſionem Caſſidori. 5. titul. de cenſ.* b *Vide cap. de ſimonia. & ibi plene per canoniſtas. ext a, de ſimonia. adde omnino beatum Thomam 2. 2. quæſtio 100. articul. 2. ad quartum argumentum.* c *Complices criminum quando que præmiantur. Codic. ad legem Iuliam maieſtatis. l. quiſquis in fine.*

DE IVDAEIS.

TIT. II.

CAP. I.

Christiani arma portãtes ad infideles Christianis impugnantes, ipſo facto ſunt excommunicati, capientium ſer[illegible] & inteſtabiles, tam actiuè, quàm paſſiuè, & [illegible] ſcata. vide cap. ita quorundam. & cap. ad liberandam. [illegible] eod. tit.

Clemens V.

MVLTA a mentis amaritudine c[illegible] grauisque doloris aculeo perf[illegible] noſtram intelligentes, quod renati fonte [illegible] ptiſmatis in deuium aberrantes, qui deberent [illegible] brium illatum domino in terram hæreditatis ſuæ [illegible] viribus vindicare, potius iniuriatoribus ſuis fauent Saracenorum videlicet horribilis & perfidæ nation[illegible] & degenerantes miſerabiliter à ſtatu fidelium [illegible] famæ propriæ immemores, & ſalutis obliti, inimicis c[illegible] Chriſti, contra ipſius negocium, ferrum, equos, arma, & alia vetita, necnon victualia, & mercimoni[illegible] in Alexandriam, & ad alia loca Saracenorum terræ Aeg[illegible] deferre præſumunt. Ex quo manifeſtè apparet, quo[illegible] Chriſtianos, qui ad defenſionem hæreditatis Domini [illegible] dem pro fide remanſerunt, talibus adiutis ſubſ[illegible] nerenter impugnant: propter quod fidei negoti[illegible] ibidem quodammodo noſcitur deperire. N[illegible] qui ad liberandam terram ipſam operam d[illegible] dimus (cum Dei adiutorio) efficacem, [illegible] greſſus vlterius ſuſtinere nolentes, felicis [illegible] tionis Nicol. pap. IV. prædeceſſ. noſtr. veſtigiis inhærentes, præſentium tenore ſtatuimus, vt nullus arma [illegible] quos, ferrum, lignamina, victualia, & alia quæ [illegible] mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarac[illegible] rum terræ Aegypti deferre, mittere, vel port[illegible] portubus eorum, vt eiſdem deferantur, extrahere [illegible] extrahi permittere, aut eis aliàs auxilium vel fau[illegible] præſtare quoquo modo præſumat. Nos vero [illegible] contra huiuſmodi conſtitutionem noſtram au[illegible] rario venire præſumpſerint, eo ipſo excommu[illegible] nis ſententiæ decernimus ſubiacere: à qua abſolui [illegible] queant, niſi tantum de bonis propriis in dictæ te[illegible] ſubſidium conuertendum exſoluerint, quantum a[illegible] tes prædictas detulerint, vel miſerint aut de[illegible] de ipſorum portubus extrahi permi[illegible] deferen[illegible] nec tunc etiam ab eadem (præterquam in mor[illegible] culo) abſoluantur ſententia, abſque mandato [illegible] poſtolicæ ſpeciali. Et nihilominus, ſi per[illegible] capi contingat, in ſeruitutem & capturam [illegible] volumus, in quorum ceciderint captionem. Au[illegible] te inſuper apoſtolica ſtatuentes, vt illi, qui [illegible] contra huiuſmodi ſtatutum noſtrum quomodolibet venire præſumpſerint, præter pœnas prædictas qua[illegible] currant, perpetuò ſint infames & inteſtabil[illegible]

a *Præter cap. ita quorundam. & cap. ad liberand[illegible] de Iudæis, vide Clem. I. eod. tit. & proceſſum Bulæ [illegible] mini 87.*

tur: ita, quòd nec teſtari, nec legata eis, ſeu relicta percipere valeant. & inſuper ad ſucceſſiones, tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato ſint proſſus, & reddantur inhabiles, nec ad publica quælibet admittantur officia, ſintq; illis omnes actus legitimi penitus interdicti, & tāquam excommunicati, hoſteſq; catholicæ fidei (poſtquam de ipſorum huiuſmodi temeritate conſtiterit) diebus dominicis & feſtiuis publicè nuncientur, & in fiſcum bona eorum omnia deuoluantur.

CAP. II.

Iudæi ad fidem conuerſi non ſunt in bonis moleſtandi, ne ſint deterioris conditionis poſt baptiſmum, quam eſſent ante.

Ioannes XXII.

Dignum *a* arbitrantes, & iuri conſonum, ſonte renatos baptiſmatis Iudaica cæcitate dimiſſa amplioribus fauoribus aut gratiis, quam antea abundarent, indecens & abſurdum, vt qui in perfidia abundarent, cogantur mendicare fideles: vniuerſis & ſingulis rectoribus, & aliis officialib. comitatus Veneſini, aliorumque comitatuum, & terrarum pertinētium ad apoſtolicam ſedē diſtrictè præcipimus & mandamus, quatenus conuerſis huiuſmodi & qui in poſterum conuertentur, in poſſeſſionibus & bonis aliis quocūq; nomine cenſeantur, quæ in comitatibus & terris prædictis conuerſionis tempore obtinebant, ſeu etiam obtinebunt, occaſione prædicta nullam moleſtiam inferant, nec ab aliis inferri permittant: ſed ipſis in his & aliis ſe fauorabiles exhibentes, ipſos ab iniuriis & moleſtiis protegant & defendant: vt ſic de ſeruitute ad libertatem ſe tranſiſſe percipiant, nec redire prætextu mendicitatis odibilis ad dimiſſam perfidiam compellantur. Nulli ergo, &c. noſtrorum præceptionis, & mandati infringere. Datum Auinion. 10. Cal. Auguſt. anno 4.

DE HAERETICIS.

TITVLVS III.

CAP. I.

Decretalem, per hoc cod. tit. lib. 6. declarat, bona hæreticorum per diœceſanos vſurpari vetans.

Benedictus XI. *Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis.*

Ex eo, *b* quòd quædam nouella conſtitutio ſuper negotio hæreticæ prauitatis à bonæ memoria Bonifacio papa octauo, prædeceſſore noſtro edita continet, quod in ipſo negotio per diœceſanos epiſcopos, & inquiſitores ſuper eodem facto inquiri valeat communiter vel diuiſim: & ſi diuiſim proceſſerint, teneantur ſibi inuicem communicare proceſſus: Nos conſuluiſtis, quando & quoties ſit iſta proceſſuum communicatio facienda. Nos autem de fratrum noſtrorum conſilio intelligendo diœceſanos & inquiſitores tunc demum diuiſim procedere, cum hi & illi ſeparatim, non quando epiſcopi tantum, vel inquiſitores tantum procedunt: conſultationi veſtræ breuiter reſpondemus, quòd quando vtriq; procedunt ſeiunctim, ſibi debent in fine tantum, dum nihil reſtat agendum, niſi quòd ſolum ſententia promulgetur, communicare proceſſus. Licet enim quibuſdam potuiſſet videri per legem ciuilem, quòd ſicut quando aliquis ex aſſiſtatis coram alio debet ferre ſententiam, vt puta, quando adminiſtrator delegat cauſam ſibi ſententia reſeruata: ſaltem in principio, id eſt, conteſtatione, rurſus in medio, & ſemel in fine quæ ſunt examinata audire debet: ita & in caſu præſenti, vbi ex actis coram alio habitis alter profert ſententiam, ſic ter huiuſmodi acta recenſeat: quod fieri non poteſt, ſi eorum denegetur editio: tamen id æquitas canonum non admiſit. Vnum ſane caſum excipimus, ſi alter commodè non poſſit procedere, niſi alterius actis viſis. Ex hac enim cauſa ſemel tantum (vt fraudi locus non fiat) in toto negotio copia tribuatur. Verùm quia *a* nonnulli diœceſani partem partis prouentuum de hæreticorum bonis inquiſitionis officio deputatæ propter expenſas, quas dum inquirunt in ſæpedicto negotio faciunt, à vobis exigere moliuntur, hoc tanquā iuri abſonum (cùm ordinarij ſint, ideoq; officium tale, quod eis incumbit, propriis eos oportet explere ſtipendiis) fieri penitus prohibemus. Rationem autem eiſdem diœceſani prouentuum, obuentionum ex inquiſitionis officio a vobis, non obſtante aliqua inſtitutione, conſuetudine, vel mandato contrario non expoſcant: ſed eam cameræ noſtræ, vel alijs, cui nos, vel ſucceſſores noſtri Romani Pontifices mandauerimus reddendam, reddatis, quæ generaliter obſeruari iubemus.

CAP. II.

Tres errores magiſtri Ioannis de Poliaco, doctoris Pariſienſis hic damnantur.

Ioannes XXII.

Vas *b* electionis doctor eximius, & egregius prædicator, cuius prædicatio mūdum docuit vniuerſum, præſumptuoſam illorū audaciam refrænare ſolicitus, qui prudentiæ propriæ innitentes, in errores proprios prolabuntur, non plus ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ad ſobrietatem ſapere ſalubri doctrina ſuggeſſit: & iuxta Sapientis *c* eloquium: Quiſque ſuæ prudentiæ modum ponat. Sane dudum quum dilectum filium magiſtrum Ioannem de Poliaco, ſacræ theologiæ doctorem, certis ex cauſis de fratrum noſtrorum conſilio ad noſtram præſentiam vocauiſſemus: fide digna relatio ad noſtrum perduxit auditum, quòd ipſe in quibuſdam articulis tangentibus pœnitentiæ ſacramentum, non ſobriè, ſed perperam ſapiebat, infraſcriptos articulos periculoſus continentes errores docens publice in ſuis prædicationibus, & in ſcholis. Primò ſiquidem aſtruens, quòd confeſſi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confeſſiones, tenentur eadem peccata, quæ confeſſi fuerant iterum confiteri proprio ſacerdoti. Secundo, quod ſtante, Omnis vtriuſque ſexus edicto in concilio generali *d.* Rom. pontif. non poteſt facere, quòd parœciani non teneantur omnia peccata ſua ſemel in anno proprio ſacerdoti confiteri, quem dicit eſſe parœcialem curatum. Imò nec Deus poſſet hoc facere: quia (vt dicebat) implicat contradictionem. Tertio, quòd papa non poteſt dare poteſtatem generalem audiendi confeſſionem: imò nec Deus quin confeſſus habens licentiam teneatur eadem confiteri proprio ſacerdoti: quem dicit eſſe (vt præmittitur) proprium curatum. Nos igitur ſcire volentes, ſi ſuggeſta nobis veritatem haberent articulorum præmiſſorum copiam eidem magiſtro Ioanni fecimus aſſignari, & ad ſui defenſionem plenam audientiam ſibi præbuimus tam in noſtra, & fratrum noſtrorum præſentia in conſiſtorio, quam aliàs coram aliquibus ex ipſis fratribus per nos ad huiuſmodi officium deputatis. Verùm, licet præfatus magiſter dictos articulos, & contenta in ipſis defendere niteretur: aſſerebat tamen ſe paratum credere, & tenere in præmiſſis, & aliis, quæ tenēda & credenda eſſe ſedes apoſtolica definiret. Nos igitur attēdentes,

a *Vide omnino extrauagantem Pauli Papæ III. incip. cupientes Iudæos vbi de hac materia plenius cauetur* b *Præter notata, in cap. per hoc de hæret. lib. 6 vide Nicolaum Eymericum in directorio Inquiſitorum part. 3 quæſt. 50. 51. & 52. Repertorium Inquiſitorum verbo communicare. ſed quomodo. & Ancharanum tractat. de hæreſi cap. 19.*

a *Vide Eymericum in directorio Inquiſitorum p. 2. q. 104. 105. & ſeq.* b *Rom 12.* c *Prouerb. 6. & 23.* d *Synodi Lateranenſi ſub Innoc. III cap. 21.*

quod prædictorum articulorum aſſertio, prædicatio, & doctrina redundare poterant in multarum perniciem animarum: ipſos per prælatos magiſtros in theologia examinari fecimus diligenter. Nos ipſi etiam cum dictis fratribus noſtris collationem ſolertem & examinationem habuimus ſuper his. Per quas quidem collationem, & examinationem ſuper his habitas, comperimus præmiſſos articulos doctrinam non ſanam, ſed periculoſam multam & veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes & ſingulos idem magiſter Ioannes, veris ſibi rationibus opinioni dudũ ſuæ habitæ cõtrarijs demonſtratis, in conſiſtorio reuocauit: aſſerens ſe credere eos non veros, ſed ipſorum contrariũ ſuum eſſe, & dicens ſe neſcire rationibus ſibi factis in contrarium reſpondere. Ideoque ne per aſſertionem, prædicationem, & doctrinam huiuſmodi in errorem (quod abſit) animæ ſimplicium prolabantur, omnes articulos, & quemlibet eorum tanquam falſos & erroneos, & à doctrina ſacra deuios auctoritate apoſtolica condemnamus, & reprobamus de fratrum noſtrorum cõſilio prædictorum, doctrinam contrariam veram, & contrarium eſſe catholicam aſſerentes: ſcilicet, quòd illi, qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quàm ſi ea alias confeſſi fuiſſent eorum proprio ſacerdoti iuxta concilium generale a. Optantesq; veritatis vias notas eſſe fidelib. cunctis, & prædictis erroribus præcludere aditum, ne ſubintrent errores, felicis recordationis Alexandri quarti, & Clementis quarti Romanorum pontificum, prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis innitendo, vniuerſis & ſingulis diſtrictius inhibemus, ne quiſquam præmiſſos articulos per nos (vt præmittitur) damnatos & reprobatos, & contenta in eis, vel aliquo ipſorum, vtpote à catholicis mentibus reſpuenda, tenere audeat, ſeu defenſare quomodolibet, vel docere. Quocirca vniuerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus vniuerſis & ſingulis veſtrûm in ciuitatibus & diœceſ. veſtris conuocato clero, & populo communiter omnia præmiſſa & ſingula per vos, ſeu alios ſolenniter publicetis. Nos etiam eidem magiſtro Ioanni mandamus, quod in ſcholis & ſermone Pariſius prædictos articulos, & contenta in eis tanquam veritati contraria propriæ vocis oraculo, aſſeueratione conſtanti puplicè debeat reuocare. Quod ſe facturum dictus magiſter Ioannes efficaciter repromiſit. Datum Auinion. 8. Calend. Auguſt. Pontificatus noſtri anno quinto.

CAP. III.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis cenſuras eccleſiaſticas fulminare non poſſunt in officiales, & nuncios ſedis apoſtolicæ ſine ipſius licentia ſpeciali: ſed de eorum exceſſibus informationem facere poſſunt, & deinde Romano pontifici ſignificare.

Idem.

CVm b Matthæus de Pontinian. ordinis prædicatorum, inquiſitor hæreticæ prauitatis in regno Siciliæ auctoritate apoſtolica deputatus, friuola occaſione quæſita, ac noſtra & apoſtolicæ ſedis reuerentia & honore poſtpoſitis, in dilectum filium G. de Baleto, archidiaconum Forolinien. capellanũ noſtrum, Campaniæ Maritimæq; rectorem excommunicationis ſententiam inconſultis motibus, non ſine multa temeritate duxerit proferendam: Nos volentes de cætero talium præſumptoribus obuiare, vniuerſis & ſingulis, tam ordinariis, quam delegatis iudicibus, & inquiſitoribus prauitatis eiuſdem, & aliis vniuerſis & ſingulis, quacũque auctoritate fungantur, auctoritate apoſtolica diſtrictius inhibemus, & mandamus expreſſe, ne contra noſtros & Apoſtolicæ ſedis officiales, vel nuncios aut ipſorum aliquem, quauis occaſione vel cauſa, abſque noſtra & apoſtolicæ ſedis licentia ſpeciali eis per ſedis ipſius literas cõcedenda, plenam faciente de tenore præſentium mentionem, procedere quoquomodo præſumant: aut in eos, vel ipſorum aliquem excommunicationis vel ſuſpenſionis, ſeu quaſuis alias ſententias promulgare. Nos enim ex nunc decernimus ir[illegible] & inane, quicquid contra inhibitionem & mandatum [illegible] modi contigerit attentari. Volumus tamen, quo[illegible] celani, & inquiſitores prædicti ſuper iis, quæ ne[illegible] tangunt fidei, alij verò ſuper iis, quæ rem tan[illegible] publicam vel priuatã, ſiue ordinarij, ſiue dele[illegible] cunque auctoritate fuerint, poni poſſet ad eo[illegible] cium pertinere, ſi quid per officiales & nunc[illegible] pos indebitè forſan attentatum extiterit, ſe plenius informare: idq; nobis ſignificare ſtudeant, vt prouidere ſuper hoc de remedio opportuno valeamus. Nulli ergo, &c. Datum Auinion. xi. Calend. Ianuarij, Pontificatus noſtri anno xj.

DE SCHISMATICIS.

TIT. IIII.

CAP. VNICVM.

Proceſſus & ſententias latas per Bonifacium ⁊ ſuum, contra Iacobum & Petrum de Columna, tanquam ſchiſmaticos, & eorum poſteros, reuocat hic Benedictus XI. exceptis confiſcationibus, in quib. nihil immutat. Et ſic (vt clarè patet) hæc extrauagans corrigit, & prorſus reuocat cap. vnicum. eod. tit. lib. 6.

Benedictus XI.

DVDVM bonæ memoriæ Bonifacius papa VIII. prædeceſſor noſter, contra Iacobum Petrum & Ioannem de ſancto Vito, Ottonem quondã Agapitum, Stephanum & Iacobum Scyarram nepotes memorati Iacob. & filios olim Ioan. de Columna & poſteritatem eorum, necnon contra Richardum, Pet. & Ioan. de monte nigro, ac adiutores, fautores, & receptatores eorum cuiuſcunque ſtatus, etiam ſi imperiali, vel regali dignitate fulgerent, contra ipſam inſuper Præneſte, dum vixit, varios fecit proceſſus, ſententias [illegible] ues pœnas habentes & multas, prout in eiuſdem proceſſibus continetur: ex quibus ſic paucas ex multis & prolixis breues exprimimus, quòd intelligi volumus ſpecialiter ſingulas numeratas, & nominatim expreſſas. Inter cætera ſiquidem depoſuit dictos Iacob. atque Pet. à cardinalatibus ſanctæ Rom. eccleſ. reddens eos & filios dicti Iacob. & poſteritatem eorum inhabiles ad apoſtolicæ dignitatis apicem & cardinalatus honorem: ipſos eoſdemq; Iaco. & Ottonem, & Richardum beneficiis eccleſiaſticis, & eccleſiis cunctis priuauit, eoſq; & Agapitum, Stephanum & Syarram prædictos b[illegible] ab vrbe, & ita eccleſiæ ſupradictæ ipſorum confiſ[illegible] bona & iura, plurium excommunicationum ſententiis innodauit, addixit infamiæ, capiendos expoſuit, [illegible] cauit ſchiſmaticos, & tanquam hæreticos puniendos ab adminiſtrationibus & officiis, iuriſdictionib[illegible] exercitio & dignitatibus in vrbe & circa in Rom. eccleſ. & curia, ac ipſorum poſteros perpetuò & in terris Rom. eccleſ. vſq; in quartam generationem, per maſculinum & fœmininum ſexum coercuit: eis incolatum, c[illegible] tem & habitationem vrbis circumpoſitæ [illegible] & terrarum ſubiectarum eccleſiæ interdixit, & inte[illegible] les fecit. Nos itaque, qui eius vices in [illegible] cuius eſt proprium miſereri & parcere, [illegible] & ærumnis compatimur, [illegible] clementi[illegible] mouemur, ipſis pietatis noſtræ [illegible] &

a Id eſt, concilium generale Lateran. ſub Innocent. III. cap. 21. & refertur in cap. omnis de pœnit. & remiſſ. b Super hac conſtitutione, vide omnino conſilium Lap. in ſp[illegible] factum ſuper quo id conſilium nunc circumfertur poſt conſilia Oldradi. [illegible] Eymericum in directorio inquiſit. part. 3 quæſt. 26.

manſuetudinem nõ negamus: miſericordes ab eis non auertimus oculos, illiſque pium animum exhibemus. Ideoq; omnes prædictas depoſitionis à cardinalatibus, priuationis à beneficiis & eccleſiis, inhabilitatis ad papatum Romanũ, & bonorum, & iurium quæ certis nobilibus Romanis ciuibus, & aliis conceſſa ſunt (confiſcationibus exceptis, in quibus nihil immutamus ad præſens) ſententias, pœnas & mulctas, & alias, quæ in proceſſibus memoratis ſiue alibi continentur: verbo etiam in vita ipſius, vel in morte in eos latas & inflictas, ſeu confirmatas & innouatas per prædec. eundem, ſicut ſi (vt prædicitur) eſſent per nos ſpecialiter numeratæ, & nominatim expreſſæ tam ad prædictas Iacob & fil. dicti Ioan. de Col. maſculinam & fœmininã prolem eorundem Ioan. & filiorum, & per vtrunq; ſexum poſteritatem deſcendentem ab eis Pe. & Richardo, & Ioann. de monte nigro præfatos, quàm ad coadiutores, fautores, receptatores, ſuſceptores, & ſequaces eorum quoslibet alios, penitus tollimus & viribus vacuamus: Ita, quòd nec etiam pro præterito tempore poſſint ſuper eis aliquæ perſonæ impeti, quæ incurriſſent eas, aut contra ipſas aliquem effectum habere. Eisq; quod quæuis alia quàm præfatarum depoſitionis à cardinalibus, priuationis beneficiorum & eccleſiarum, confiſcationis bonorum & iurium, quæ (vt pręmittitur) dictis ciuibus, ſeu aliis ſunt conceſſa, & inhabilitatis ad papatum ſententia; ſiue pœna abſtulit, reddimus. Et irregularitatem, ſi quam quoquo modo cõtraxerint, remouemus, & notam abolemus ipſius. Inhibentes ne iam dicta Præneſte cum monte ſuo reædificetur, vel muniatur, aut ciuitatis nomen, ſiue epiſcopatum recuperet abſq; noſtra licentia ſpeciali. Non obſtantibus quibuſcunque conſtitutionibus, proceſſibus, inhibitionibus, decretis, priuilegiis, indulgentiis, & literis apoſtolicis, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta, earum effectus poſſit quomodolibet impediri: & de quibus quorumque totis tenoribus, de verbo ad verbum debeat in noſtris literis fieri mentio ſpecialis.

DE FVRTIS.

TITVLVS V.

CAPVT VNICVM.

Publicatio excommunicationis latæ in eos, qui furati ſunt theſaurum eccleſiæ, quem iubente Clemente papa de Peruſio in Lucanam ciuitatem tres viri hic nominati deportauerant. Et hic habetur epitoma prædicta monendi maleſactores, vt intra certum terminum ſatisfaciant, aliàs excommunicationem incurrant: & modum ipſius excommunicationis publicandæ hæc extrauagans clarè manifeſtat.

Ioannes XXII.

INFIDELIS & ſtolidæ prædicationis alumni ſe per culpæ vitium indignos efficiunt, vt matris eccleſiæ filij nuncupentur, dum ad ipſius matris iniuriam ſe conuertunt (quod graui nos commotione perturbat) matris eiuſdem pietatem offendũt: & his in perniciem miſerabili cæcitate dilapſis, reſpergunt infamiæ maculis loca propriæ nationis. Dudum ſiquidem nonnulli degeneres filij, qui ad quæq; nefaria currere ſunt auſi, peruerſis auſibus in matris eiuſdem proſilientes iniuriam & offenſam: illam theſauri ſui maximam partem, quæ de Peruſio ad ciuitatem Lucanam de mandato fel. recor. domini Clementis pa. V prædec. noſt. dum adhuc viueret, per dilectos filios Vitalem de Chabenate, clericum Burdegalen. diœceſ. & Guli. de Luna ſeruientem prædeceſſoris eiuſdem, vnà cùm dilecto filio Iacobo de Caſalibus decano eccleſiæ S. Seuerini Burdegal. diœc. capellano noſtro extiterat deportata: & quæ in ſacriſtia monaſterij S. Fedriani Lucanen. tunc temporis ſeruabatur: deinde ad cameram prædeceſſoris eiuſdem fideliter deferendam tempore inuaſionis ciuitatis Lucanen. direpſerſit in prædam, & de præfata ſacriſtia, per violentiam aſportarunt. Nos igitur ad recuperationem theſauri prædicti ſolicitis ſtudiis prætendentes: omnes & ſingulos aſportantes theſaurum prædictum, & alios, penes quos aliqua de theſauro fuerunt, vel adhuc exiſtunt, auctoritate apoſtolica coram hac fideliũ multitudine copioſa monemus, vt ea nobis aut ei, quem ad id duximus deputandum intra quatuor menſium ſpatium à die datæ publicationis præſentium numerandũ cum integritate reſtituant, & aſſignent: ac omnes & ſingulos ſcientes, vbi, vel penes quos aliqua de dicto theſauro extiterint, vel exſtant, vt intra terminum ſupradictum, aut ipſi deputato noſtro indicare ſtudeãt: alioquin in omnes & ſingulos monitionis huiuſmodi contemptores, cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, vel conditionis extiterint, etiam ſi patriarchali vel ſuperiori, aut alia quacunq; præmineant dignitate, ex nunc auctoritate prædicta excommunicationis ſententiam promulgamus: Mandantes illos per diœceſanos locorum & rectores parœcialium eccleſiarum ciuitatum & diœceſum earundem ſingulis dieb. dominicis & feſtiuis pulſatis campanis & candelis extinctis excommunicatos publice nunciari: proceſſuri ad grauiora nihilominus contra eos, necnon & contra ciuitates, communitates, vniuerſitates, & ſingulares perſonas quaſcunque, quæ fuiſſent in præmiſſis culpabiles, ſicut proteruia ipſorũ exegerit, & viderimus expedire. Non obſtante, ſi eis aut eorum aliquibus, vel alicui ſub quacunque forma vel conceptione verborum, à ſede apoſtolica ſit indultum, quod excommunicari nõ poſſint: per literas ſedis eiuſdem non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem, & qualibet alia dictæ ſedis indulgentia generali vel ſpeciali cuiuſcunq; tenoris exiſtat, per quam effectus præſentium impediri poſſit, vel quomodolibet retardari. Vt autem huiuſmodi noſtra monitio verius ad communem omnium notitiam deducatur, chartas ſiue membranas monitionem continentes eandem, in eccleſia Auinion. appendi vel affigi oſtiis, ſeu ſuperliminaribus eiuſdem eccleſię faciemus, quæ monitionem ipſam ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo iudicio publicabunt: ita quòd omnes & ſinguli, quos monitio ipſa contingit vel contingere poteſt, nullam poſtea poſſint excuſatione prætendere, quòd ad eos talis monitio non peruenerit, vel quòd ignorauerint eandem: Cùm non ſit veriſimile remanere, quo ad ipſos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auinion 2. Cal. April. Pontif. noſtri anno j.

DE CRIMINE FALSI.

TITVLVS VI.

CAP. VNICVM.

Alchimia hic prohibentur, & puniuntur facientes & fieri procurantes: quoniam tantum de vero auro & argento debent inferre in publicum, vt pauperibus erogetur, quantum de falſo & adulterino poſuerunt. Et ſi eorum facultates non ſufficiant, pœna per iudicis diſcretionem in aliam commutabitur, & infames fiunt. Et ſi ſint clerici, beneficiis habitis priuantur, & ad habenda inhabiles efficiuntur. Vide extrauagantem eiuſdem Ioan. quæ incipit, Prouidens, & eſt ſub eod. tit. collocata.

Ioannes XXII.

SPONDENT, a quas non exhibent diuitias pauperes Alchimiſtæ: pariter, qui ſe ſapientes exiſtimant, in foueam incidunt, quam fecerunt. Nam

a *Vide B. Thom. 2. 2. q. 77. art. 2. ad 1. arg. & ibi. Caietanum Oldrad conſil. 74. incip. an alchimiſta peccet & late Caſſaneum in catalogo gloriæ mundi, part. 11. conſideratione 40.*

Digitized by Google

haud dubiè huius artis Alchimiæ alterutrum ſe profeſſores ludificant, cùm ſuæ ignorantię conſcij eos, qui ſupra ipſos aliquid huiuſmodi dixerint, admirentur: quibus cùm veritas quæſita non ſuppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt: iidemq; verbis diſſimulant falſitatem, vt tandem, quod non eſt in rerum natura, eſſe verum aurum vel argentum ſophiſtica tranſmutatione confingant: eoq; interdum eorum temeritas damnata & damnanda progreditur, vt fidis metallis cudant publicæ monetæ characteres fidis oculis, & non alias Alchimitum fornacis ignem vulgum ignorãtem eludant. Hæc itaque perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali conſtitutione ſancimus, vt quicunq; huiuſmodi aurum vel argentum fecerint, vel fieri ſecuto facto mandauerint, vel ad hoc ſcienter (dum id fieret) facientibus miniſtrauerint, aut ſcienter vel auro vel argento vſi fuerint vendendo vel dando in ſolutum: verùm tanti ponderis aurum vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quãti Alchimitum exiſtat: circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitimè conſtiterit deliquiſſe: facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimitum, aut ipſo (vt præmittitur) ſcienter vtentibus perpetuæ infamiæ nota reſperſis. Quòd ſi ad præfatam pœnam pecuniariam exoluendam delinquentium ipſorum facultates non ſufficiant, poterit diſcreti moderatio iudicis pœnam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram iuxta qualitatem negotij, perſonarum differentiam, aliaſque attendendo circumſtantias) commutare. Illos vero, qui in tantæ ignorantiam infelicitatis proruperint, vt nedum nummos vendant, ſed naturalia iuris præcepta contemnant, artis excedant metas, legumq; violent interdicta, ſcienter videlicet adulterinam ex auro & argento alchimito cudendo ſeu fundendo, cudi ſeu fundi faciendo monetam: hac animaduerſione percelli iubemus, vt ipſorum bona deferantur carceri, ipſiq; perpetuò ſint infames. Et ſi clerici fuerint delinquentes, ipſi [illegible] a prædictas pœnas priuentur beneficiis habitis, & prorſus reddantur inhabiles ad habenda.

DE PRIVILEGIIS.

TITVLVS VII.

CAP. I.

Hæc extrauagans dat prædicatoribus, & minoribus priuilegia plurima circa tria: videlicet circa prædicationes, confeſſionum auditiones, & ſepulturas. De ſecundo in v. ſed quia multoties. De tertio in v. porrò. Et licet ſit reuocata per Clem. II. de ſepul. multa tamen notatu digna in ea reperiuntur, quæ non ſunt retractata. Et potuiſſet non ineptè poni ſub tit. de ſepult. Sed non eſt inconueniens idem cap. diuerſis reſpectibus, ſub variis collocari titulis: vt patet in cap. ſignificantibus. extrà, de lib. ob. & de ap.

Benedictus XI.

INTER cunctas *a* ſollicitudines noſtras quibus nos paſtorale premit officium, & debitum apoſtolicæ ſeruitutis adſtringit: illa debet eſſe præcipua, vt gregi dominico nobis ſuperna diſpoſitione commiſſo, animarum cura non deſit, ne illum lupus rapax antiquus ſerpens humani generis inimicus inuadat, eiusq; ſanguis de noſtris (quod abſit) clamante propheta manibus requiratur. Debemus inſuper, quantum ex alto permittitur, pacem inſerere, remouere ſcandala, iurgiorum amputare materiam, & intelligere ſuper egenum & pauperem: quia non in finem obliuio erit pauperis, & patientia pauperum non peribit in finem. Sane dudum bonæ memoriæ Bonifacius pap. VIII. prædeceſſor noſter quandam ſpecialem inter prælatos, rectores, ſeu ſacerdotes & clericos parochialium eccleſiarum ex parte vna, & prædicatorum ac minorum ordinum fratres ex altera, ſuper faciendarum prædicationum, audiendarum confeſſionum per eoſdem fratres, ac [illegible] eis relictis, & de funeralibus canonicæ portion[illegible] ticulis conſtitutionem edidit, certum his modum imponens prout in eadem conſtitutione plenius continetur. Sed pro ea quam intendebat quie[illegible], turbat[illegible] nata eſt, pro concordia ſunt ſuborta diſſidia, & pullulatæ inquietudines pro tranquillitate noſcuntur: neq[illegible] dum aniam ſoluiſſe ſe credidit, nodum ligaſſe vide[illegible], & ſeptem vno hydræ amputato capite ſuſcitaſſe. Nec mirum, quia plerunque pariunt nouitates diſcordiam præſertim dum ab eo, quod diu æquum viſum eſt, per nouam conſtitutionem receditur: nec quare rece[illegible]tur, vtilitas euidens vel alia cauſa ſubeſt. Ideoque cupientes, vt ipſi gregi cura noſtra eò plenior impendatur, quo amplior in agro Domini operariorum numerus operetur, ſuper *a* egenum intendentes & pauperem ac nouitatem remouentes per eandem conſtitutionem inducta: ſtatuimus de fratrum noſtrorum conſilio, vt priorum ordinum fratre[illegible], qui ad hoc deputati fuerint in eccleſiis ac locis ipſorum, quæ intra præſentiarum habent, & in poſterum obtinebunt, ac in plateis communibus ſeu publicis liberè abſq; diœceſanorum, & aliorum prælatorum petita licentia valeant clero, & populo prædicare, eiq; proponere verbum Dei. Caueant tamen omnino ne hora, in qua diœceſani prædi[illegible] prædicarent, vel coram ſe facerent præd[illegible], præd[illegible] il dem fratres: putamus etenim dignum, vt maiori minor, & ſuperiori inferior deferat in hac parte [illegible] nisi f[illegible] ſan aliud circa hoc facerent de voluntate diœceſanorum ipſorum, aut in ſtudiis generalibus prædicarent diebus illis duntaxat, quibus ſermones ad clerum [illegible] ſolent, & ſolenniter p[illegible] [illegible] mortuorum funeribus, vel eorundem fratr[illegible] feſti[illegible] ſpecialibus ſeu peculiaribus, quia in his caſibus cum diœceſanis in prędicatione concurrere poterunt. Vbi vero iidem diœceſani vocarent generaliter ad ſe clerum aliqua ratione, vel vrgente cauſa illum ducerent congregandum, ea hora in ſtudiis memoratis diebus, ſæpedicti fratres ab huiuſmodi prædicatione ceſſabunt. In eccleſiis autem parochialibus fratres ipſi inuitis eorum rectoribus ſeu ſacerdotibus (niſi iuſſi à ſuperioribus eorundem) non audeant prædicare. Sed *b* quia multoties propoſitum verbum Dei audientē, à peccato non retrahit: idcirco poſt prædicationem neceſſarium eſt pœnitentiæ ſacramentum, circa quod (niſi articulus neceſſitatis occurrat) ſacerdoti faciēda oris confeſſio (prout ſcriptū eſt: *c* Corde ad iuſtitiam creditur, ore autem fit confeſſio ad ſalutem) exigitur: aliàs fruſtrà eſſet in ſacramento eodem ſacerdotis (qui inter lepram & lepram debet diſcernere) miniſterium inſtitutum. Electi igitur ab eiſdem fratribus ad audiendas confeſſiones & pœnitentias iniungendas, liberè auctoritate apoſtolica abſq; licētia diœceſanorum, & aliorum prælatorum inferiorum exemptorum, & non exemptorum, quib. ſubſunt, qui ad confitendum accedunt, audeant eis peccata ſua confiteri volentes. Non religioſos, qui ſecundum ſtatuta ſuorum ordinum propriis prælatis confiteri debent, aut ab eis, ne confiteantur aliis prohibentur, abſoluant. Ipſiſq; pœnitentias ſalutares iniungant, intra ſibi deſignatos terminos ad huiuſmodi exercendum officium conſtitutos. Excommunicationis verò, vel alias ſententias per prælatos latas contra hoc, vel in eius fraudem, denunciamus irritas & inanes: nec confeſſi ipſis

a *Vide extrauagantem Sixti IIII. incip. vices illi. tit. de treug. & pace inter communes.*

a *Pſal. 40.* b *Prædicatio non ſemper retrahit audientem à peccato.* c *Rom. 10.*

fratribus

fratribus peccata illa de quibus confeſſi ſunt eis, & abſoluti pœnitentes, de illis ſacerdotibus propriis teneantur (ſicut etiam non tenentur) iterum confiteri: non obſtante conſtitutione generalis concilij, quæ ſano intellectu (ne ſequatur abſurdum) quod per pœnitentiam dimiſſa peccata, quis confiteri debeat, & quòd liberatus debitor adhuc ad ſoluendum remaneat obligatus intelligenda eſt (vt ex ea paret) de illis, qui peccata ſua cõfiteri aliis neglexerunt. Sed ſacerdotes ipſis taliter confeſſis & abſolutis adſtricti ſint miniſtrare Euchariſtiæ, & extremæ vnctionis etiam ſacramentum. Super confeſſione autem facta fratribus memoratis, quum de confitentis ſolius præiudicio (ſi falſum dicat) agatur in iudicio animæ ſeu pœnitentiæ foro: ſtabitur ſimplici verbo illius, qui ſacramenta petit prædicta, & dicit fratribus ſe confeſſum. Duos tamen caſus excipimus, ſcilicet ſi ſacerdos aſſerat eum excommunicatum, aut notoriè peccatorem. Sed videat, ne id dicat mendaciter, aut in dolum, vel in fraudem: quia ſi hoc egerit, à delicto tali, niſi plenè ſatisfecerit (præterquam in morte) abſolui nequeat, nec de illo ad pœnitentiam aliter admittatur. Vt autem diœceſanis honor debitus reſeruetur, præcipimus vt prouinciales priores prædicatorum, & miniſtri minorum ordinum præfatorum, per ſe vel alios verbo, vel ſcripto eis ſignificent ſe fratres ad huiuſmodi confeſſionum audiendarum, & pœnitentiarum iniungendarum officium elegiſſe, & non nominando, aut coram ipſis ſiſtendo eos, nec illorum numerum exprimendo, petant humiliter à diœceſanis eiſdem, quod iidem electi fratres de ipſorum beneplacito, & licentia dictum poſſint in eorum ciuitatibus, & diœceſibus intra eis determinatos fines officium exercere. Quod ſi denegent, vel intra triduum non concedant, extunc iidem fratres nihilominus auctoritate eadem huiuſmodi officium exequantur. Datam verò licentiam per diœceſanorum mortem nolumus terminari. Per hoc autem non intendimus, quod ſæpedicti fratres, qui ad hoc eligentur officium exercendum, plus habeant in audiendis confeſſionibus, & pœnitentiis iniungendis, quàm parœciales ſacerdotes noſcuntur habere. Sicque de caſibus epiſcopis, & ſuperioribus, quos inferius annotamus, ac ſedi apoſtolicæ reſeruatis, ſe nullatenus intromittant. Obſeruent ergo ſollicitè dicti fratres, ne ad confeſſiones recipiant criminoſos criminibus, pro quibus ſolennis eſt pœnitentia indicenda. Modo eodem excommunicatos reſpuant & clericos, qui propter delictum irregularitatem aliquam incurrerunt. Inconueniens enim exiſtimamus, vt à peccato abſoluat, qui pœnitentiam ei debitam imponere, aut irregularitatis pœnam peccati ſequelam, vel excommunicationem, quæ infligitur maximè à iure quandoque pro crimine, quæ nequem ab eccleſia, & per conſequens à participatione eccleſiaſticorum ſacramentorum excludit, remouere non poteſt. Incendiarios, eoſque qui tam enormibus ſunt irretiti peccatis, quòd ea rationabilis conſuetudo præſcripta canonicè in epiſcopatibus aliquibus reſeruauit epiſcopis: ſimiliter non admittant. quam conſuetudinem (ex cauſa, quæ iuſte ad id animum noſtrum mouit) ſolummodo circa voluntarios homicidas, falſarios, eccleſiarum immunitatis, & libertatis eccleſiaſticæ violatores, & ſortilegos approbamus. Quod ſi forſan antequam ab eo, qui poteſtatem habet, abſolui poſſint, mors talium confiteri volentium veriſimiliter timeatur: etiam in prædictis caſibus præfati fratres eos confiteri volentes audiant, ipſiſque beneficium abſolutionis impendant, ſed ſubeant iuramentum, quòd liberati ſe ſuis epiſcopis, & excommunicatoribus præſentabunt: et mandatum ſuper his, pro quibus ab eis excommunicati erant, & epiſcoporum pro peccato huiuſmodi parituri mandatis. Verum, quia poſt baptiſmum inter cætera magis ad ſalutem neceſſaria [a] eſt propoſitio verbi Dei, quo audientes illud, quod eſt victoria noſtra, inſtruuntur in fide, docentur fugienda fugere, & ſectanda ſectari, à quo per peccatum, lapſi reſurgunt, pœnitentiæ ſacramentum perficiunt. Grandis nobis ſolicitudo incumbit, vt tales ad hæc promoueantur fratres, qui oleo dulcedinis verbi eiuſdem noſtros foueant ſubditos, à peccatis prohibeant: increpationis vino peccatorum ſuorum mordeant vulnera, eoſque ad illa pœnitentiæ acrimonia purgandum, & tergendum prouocent & inducant. Ad id verò exequendum ſententia [b] diuinæ legis expoſcitur, deſideratur ordo, & vitæ integritas etiam poſtulatur. Scriptum eſt enim: [c] Tu ſcientiam repuliſti, & ego te repellam, ne ſacerdotio fungaris mihi: quia labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem exquirunt ex ore eius: alias prout ad eum pertinet inter peccatum & peccatum non poſſet diſcernere, nec peccator exiſtens Dei deberet enarrare iuſtitias, & teſtamentum illius aſſumere per os ſuum. Nam cuius vita deſpicitur, conſequens eſt, vt eius prædicatio contemnatur. Quare decernimus, vt priores, & miniſtri generales, & prouinciales prædicatorum, & minorum ordinum præfatorum, vel eorum vicarij, de diſcretorum conſilio ad tam ſalubre officium fratres diuina ſcientia doctos, diſcretione vigentes, vita probatos, & expertos moribus (alioquin diſtrictam reddent in futuro examine rationem) eligant, & aſſumant: ſic enim, quod prædicabunt, facient: quæ arguent, operari ceſſabunt: & in eis ædificabitur populus verbo pariter & exemplo. Cæterum licet (ſicut prædicitur) de neceſſitate non ſit iterum eadem confiteri peccata: tamen quia propter erubeſcentiam, quæ magna eſt pœnitentiæ pars, vt eorundem peccatorum iteretur confeſſio, reputamus ſalubre: diſtrictè iniungimus, vt fratres ipſi confitentes attentè moneant, & in ſuis prædicationibus exhortentur, quòd ſuis ſacerdotibus ſaltem ſemel confiteantur in anno: aſſerendo id ad animarum profectum proculdubio pertinere. Porro, vt circa ſepulturam apud loca eorundem fratrum eligentium ſepeliri, & portionem canonicam de relictis eiſdem fratrib. minimè detrahendam nequeat in poſterum dubitari: iubemus, vt corpora defunctorum, qui apud eorundem fratrum loca elegerint dum viuerent ſepulturam, proceſſionaliter cum cruce, thuribulo, & aqua benedicta, cantando ſeu legendo officium mortuorum, vel pſalmos, & alienas ingredientes parœcias, poſſint aſſumere, & ad ſuas deferre eccleſias tumulanda. De quibuſcunq; verò relictis p̃fatis fratrib. in cõmuni, vel ſingulis vltimis decedentium voluntatibus, ſiue apud eos ſepeliendi ſint, ſiue alibi, nulla per parœciales ſacerdotes morientium, à qua fratres ipſos liberos eſſe volumus, canonica portio, vel multò minus p̃ epiſcopos epiſcopalis quarta omnino cum eis tanquã exempti non obſint, nec etiam debita iure parœciæ, ſi forſan cathedralis defunctorum eſſet parœcialis eccleſia detrahatur. De funeralibus aũt medietatem, ſi commode diuiſionẽ recipiant: alias eiuſdem medietatis æſtimationem ſoluant parœciali eccleſiæ, & ſacerdotib. antedictis. Funeralia verò intelliguntur hoc caſu, quæ cum funere deferuntur. De candelis vero, quas fratres portant, portio non petatur. Moneant aũt iidem fratres, & pro poſſe inducant confitentes ſibi, vt de propriis bonis ſuis parœcialib. eccleſiis, eorumque ſacerdotib. competenter relinquãt, & quæ eis debent parœcialia iura reddant. Ad hoc non murmuret quæſumus ſecularis clerus, nõ gerant moleſte prælati, ꝙ circa præmiſſa ſic duximus prouidendum. Attẽdant quanta ex iis, q̃ in primis duob. articulis ſtatuta ſunt, ſalus animarũ proueniat. Aduertãt quãta tollantur iurgia, & patenter cõſiderent, ꝙ eorum

a *Verbi Dei propoſitio eſt ad ſalutem valde neceſſaria.*
b *Fortè ſcientia.* c *Oſee 4. Matth. 2. Pſal. 94.*

onera cum aliis noſtro beneficio ſalubriter, & quaſi neceſſariò patiuntur.

Circa tertium verò articulum diligenter intelligant, quòd fratres ipſi huc per priuilegia Romanorum pontificum eis benignè conceſſa, ante conſtitutionem eandem hactenus habuerunt. Quodque ſunt pauperes, nil habentes ſinguli, in communi ruſtica prædia, imò nec vrbana, vel mobilia eorum altari vel etiam vniuerſi mendicant victum, quærunt veſtitum, & eatenus ſuſtinere poſſunt, quatenus vel viuorum pietas, aut morientium charitas eis neceſſaria ſubminiſtrat. Quis ergo non miſereatur eorum, qui omnia voluntatem habendi etiam reliquerunt? Quis non compatiatur eiſdem operantibus iam vtiliter in agro prædicto? Certè nullus, niſi qui triturantis bouis os impiè alligare velit, aut eos ſub tractis alimentis necare. Inopes patrimonij onera ipſa non habendi neceſſitate non ſuſtinent, & à curialibus res eccleſiis vel piis locis donatas: à quartæ præſtatione, ſeu lue auiuorum inſcriptionibus lex facit immunes. Relicta pauperibus non patiuntur falcidiam, & legata ad fabricam, vel pro ornamentis eccleſiæ, aut ad diuinum cultum perpetuum ſolutioni non ſubiacent canonicæ portionis. Pauperes autem (vt dictum eſt) ſunt fratres, & quod eis relinquitur, aut in ſua alimenta erogant, aut in fabricam, ſiue in cultum diuinum, & eccleſiæ ornamenta conuertunt. Propter a quod nos, qui debemus intelligere ſuper egenum & pauperem, & non obliuiſci eorum, cùm humanitatis ſit etiam ſecularis principis proſpicere egenis, & dare operam, vt pauperibus alimenta non deſint: non tam piè, quam quodammodò iuſtè in eodem articulo egimus, egenos eoſdem (vt prætermittitur) reddendo ab onere canonicæ portionis exemptos. Hæc autem dicta conſtitutione, quæ incipit, Super cathedram. quàm penitus reuocamus, aliiſque quibuſcunque conſtitutionibus ſpecialibus, & generalibus ſtatutis, priuilegiis, indulgentiis, ſub quacunque forma verborum conceſſis: etiam ſi de ipſis de verbo ad verbum vel aliquorum nominibus in noſtris literis opporteret fieri mentionem, conuentionibus, pactis, iuramentis, ſententiis, conſuetudinibus contrariis, nequaquam obſtantibus, inuiolabiliter obſeruari ſancimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginam noſtrorum ſtatuti, denunciationis, exemptionis, præceptorum, approbationis, iuſſionis, voluntatis, reuocationis, & ſanctionis infringere. Si quis autem, &c.

CAP. II.

Rex Franciæ & regnicolæ, per extrauagantem, Vnam ſanctam §. de maior. & obed. non amplius ſubijciuntur eccleſ. Rom. quam prius erant.

Clemens V.

MEruit chariſſimi filij noſtri Philippi regis Francorum illuſtris, ſynceræ affectionis ad nos & eccleſiam Romanam integritas, & progenitorum ſuorũ præclara merita meruerunt. Meruit inſuper regnicolarum puritas, ac deuotionis ſinceritas, vt tam regem, quàm regnum fauore beneuolo proſequamur. Hinc eſt, quòd nos regi & regno per definitionem & declarationẽ bonæ memoriæ Bonifacij papæ VIII. prædeceſſ. noſt. quæ incipit, Vnam ſanctam. nullum volumus vel intẽdimus præiudicium generari. Nec quod per illam, rex, regnum, & regnicolæ prælibati amplius eccleſiæ ſint ſubiecti Romanæ, quàm antea exiſtebant. Sed intelligantur in eodem eſſe ſtatu, quo erant ante definitionem præfatam: tam quantum ad eccleſiam, quam etiam ad regem, regnum, & regnicolas ſuperius nominatos.

CAP. III.

Ordinarij non poſſunt ferre cenſuras in ſuos ſubditos pro ſuis negotiis Romam euntes, ibi manentes, aut ab ea recedentes, nec illos priuari beneficiis: quod ſi fecerint, irritum eſt. Et ſi beneficia illorum aliis ſint collata, tam dantes, quam recipientes ipſo facto ſunt excommunicati: & à ſolo papa abſoluendi.

Eugenius IIII.

DIuina a præeminenti ſedis apoſtolicæ ſpecula diſponente clementia conſtituti, ad ea libenter intendimus, per quæ officiales prædictæ ſedis obſequiis eius (ad quam veluti fidelium omnium matrem pro animarum ſalute quærenda, & iuſtitia proſequenda, de diuerſis mundi partibus confluit multitudo) tutiùs & quietiùs ſe promptiores valeant exhibere. Hinc eſt quod nos ex certis rationabilibus cauſis moti, etiam nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, diſtrictius inhibemus locorum ordinariis, necnon commiſſariis & delegatis eorum, cæteriſque vniuerſis & ſingulis quacunque poteſtate & auctoritate præfulgeant, cuiuſcunque dignitatis, gradus vel præeminentia fuerint: ne contra officiales præfatos quocunque nomine nuncupentur, in noſtris & dictæ ſedis obſequiis nunc & pro tempore exiſtentes, necnon quoſcunque alios pro ſuis & eorum cauſis vel negociis proſequendis ad ſedem prædictam venientes, ac in ea (durante negociorũ & cauſarum huiuſmodi proſecutione) morantes, & recedentes ab eadem, procedere, aut in eos excommunicationis, ſuſpenſionis vel interdicti, aut priuationis officiorum, aut beneficiorũ ſeu quamuis aliam ſententiam promulgare præſumant. Nos enim omnes & ſingulos proceſſus & ſententias contra tenorem & mentem noſtræ inhibitionis huiuſmodi latas & habitas & in poſterum habendas, ac etiam promulgandas, & quæcunque inde ſecuta, declaramus nulla, irrita, & inania, nulliuſque extitiſſe vel exiſtere roboris vel momenti. Necnon quidquid in contrarium à quoquam, quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter attentatum forſan eſt hactenus, vel in poſterum contigerit attentari: etiam decernimus irritum & inane. Et nihilominus in omnes & ſingulos ordinarios & officiales, commiſſarios & delegatos eorum, qui ſe de dignitatibus ac beneficiis eccleſiaſticis quibuſcunque officialium, aut negocia huiuſmodi apud dictã ſedem proſequentiũ prædictorum: eos illis forſan priuando atque priuatos decernendo ſeu declarando, vel cuiuſcunque priuationis prætextu illa perſonis aliis conferendo, ſeu de illis in eos quomodolibet ſeu intromittendo, tam in dantes quàm in recipientes excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti latas ſententias promulgamus: quas voluinus eos ipſo facto incurrere. A qua quidem excommunicationis ſententia abſolui nequeant, niſi à nobis vel per nos deputandis, præterquã in mortis articulo conſtituti. Præmiſſa autem a die affixionis præſentium ad valuas baſilicæ principis apoſtolorum de vrbe, ex certa ſcientia quoſcunq; ligare volumus & arctare: Non obſtantibus apoſtolicis & quibuſcunque generalibus, aut prouincialibus, aut ſynodalibus conciliis, edictis, conſtitutionibus, ordinationibus, & apoſtolicis priuilegiis: per quæ effectus præſentium impediri poſſet quomodolibet vel differri, etiamſi de illis eorumque totis tenoribus habenda eſſet in præſentibus mentio ſpecialis. & quæ præſentibus volumus habere pro ſufficienter expreſſis, cæteriſque contrariis quibuſcunque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis, declarationis, conſtitutionis & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis domi-

a Pſal. 46.

a Vide concil. Trident. Seſſ. 23. de reformat. cap. [illegible] ca finem. & Seſſ. 24. de reformat. cap. 11. §. quæ vero priuilegia.

mcæ,

nicæ, M. CCCC. XXXII. 8. Idus Martij, Pontificatus noſtri anno 2.

CAP. IIII.

Præmiſſo tenore duarum conſtitutionum, dicit quòd hoſpitalarij ſancti Ioannis ex ſtatuto, conſuetudine, vel priuilegio habentes annalia beneficiorum vacantium, percipere debent portionem, quam haberent beneficia obtinentes, ſi in illis eſſent reſidentes.

Ioannes XXII. *Magiſtro & fratribus hoſpitalis ſancti Ioannis Hieroſolymitani.*

EXhibita nobis ex parte veſtra petitio continebat, quod dudum poſt conſtitutionem per nos editam, qua ſpecialiter & expreſſe cauetur, quod habentes annalia in eccleſiis de conſuetudine, priuilegio, vel ſtatuto, qui ratione dictorum annaliũ fructus primi, vel ſecundi, vel alterius cuiuſcunq; ſequentis anni beneficiorum vacantium ſibi hactenus in totum vendicauerant, nihil exinde vltra ſummam, pro qua vnumquodq; beneficiorum ipſorum conſueuit in decimæ ſolutione taxari, prætextu cuiuſuis priuilegij, conſuetudinis, vel ſtatuti quouis modo perciperent: ſed ipſius ſummæ perceptione duntaxat deberent eſſe contenti, totali reſiduo prædicta obtinentibus beneficia remanſuro: niſi forſan illi, qui fructus illos totaliter cum integritate percipere, mallent ipſum habere reſiduum, & obtinentibus beneficia dimittere ſummam memoratam: quo caſu percipiendi quod mallent, erat eis optio derelicta. Quandam aliam declaratoriam conſtitutionem fecimus, in qua ſpecialiter cauebatur, quod ſi huiuſmodi beneficium obtinentes in eccleſia, in qua ſpecialiter illud beneficium exiſteret, minime reſiderent, ad debitum ſeruitium impendendum capitulo eiuſdem eccleſiæ nihil deberet accreſcere: quum ceſſante cauſa, *a* ceſſare debeat pariter, quod vigebat. Quodque ex verbis declarationis huius ſatis innui videbatur, quod fructus beneficiorum non reſidentium accreſcere debeant habentibus annalia memorata. Verum ex eo, quod in declaratione dicta non continetur expreſſe de perceptione annalium beneficiorum vacantium vobis debitorum de prædictis conſuetudine, priuilegio, vel ſtatuto quo ad fructus non reſidentium in eiſdem, qui vobis accreſcere debent, nullum adhuc commodum aſſequi potuiſtis: licet (vt præmittitur) dicti fructus capitulo non accreſcant. Quare nobis humiliter ſupplicaſtis, vt quod in huiuſmodi declaratiõe noſtra tacite innuitur, declarare expreſſius dignaremur. Nos itaq; petitionem veſtram iure conſonam æſtimantes, ac propterea in hac parte quieti & indemnitati veſtræ prouidere volentes, præſenti oraculo declaramus, quod fructus prædictæ eccleſiæ vel beneficij vacantis, cuius annalia, in quibus conſiſtunt, debentur vobis ex priuilegio, conſuetudine, vel ſtatuto, etiam pro ea parte, quæ obtinentibus præbendam vel beneficium huiuſmodi (ſi in eccleſia, vbi illa conſiſtunt, perſonalem reſidentiam facerent) deberetur, ſi non reſideant ibidem verè vel interpretatiuè, vtpote per ſpeciale priuilegium apoſtolicum, vel aliàs ex cauſa rationabili ab huiuſmodi reſidentia legitimè excuſentur: cum dicta pars (vt præmittitur) capitulo nõ accreſcat, vobis accreſcere debet, ſecundum intentionem & mentem declaratoriæ memoratæ. Nulli ergo omnino hominum, &c. vt ſuprà. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, &c. vt ſuprà. Datum Auinion. Calend. Martij, Pontificatus noſtri anno quinto.

a *l. adigere § quamuis. ff de iure patron. cap. cum ceſſante. de appellat.*

DE POENIS.

TITVLVS VIII.

CAP. VNICVM.

Epiſcopus Caturcen. propter varios exceſſus per ipſum perpetratos, præſertim quia ſedi apoſtolicæ, ſuis ſubditis & ſibiipſi iniurioſus fuerat, varias pœnas incurrit: quoniam perpetuæ depoſitionis ſententiam meruit, priuatusq; fuit pontificali, ſacerdotali & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerem condemnatus. Doctrina vtilis hic nobis tribuitur: vt ſcilicet cognoſcamus crimina & exceſſus, pro quibus prælatus deponi poſſit. Facit ad hoc c. veritatis. extra, de dolo & contum. &c. ex literis. &c. tanta eſt clauis Petri. de exceſſibus prælat. Et niſi antiqui libri hoc c. ſub tit. de pœnis annotauiſſent, ſub titul. de exceſſ. prælat. poſitum fuiſſet.

Ioannes XXII.

DIVINIS exemplis, quæ noſtrorum debent eſſe actuum regula, patenter inſtituimus, aures noſtras ſubditorum à ſuis præpoſitis oppreſſorum indebitè & aggrauatorum iniuſtè nõ obturare clamoribus, ſed ipſis ipſas potius compaſſiuis affectib. inclinare: vt ſi per ſolertis inquiſitionis indaginem clamores huiuſmodi opere *a* completos eſſe viderimus, liberationis opportunæ remedium ſolicitis ſtudiis apponamus: pœna nihilominus debita punituri in hanc patratorum qualitatem exceſſuum illicitos oppreſſores. Omnipotens etenim dominus audito *b* clamore populi ſui propter duritiam eorum, qui operibus præerant dolentis, ad liberandum eum deſcendit, & ſummi templi præpoſito, qui iuxta nominis interpretationem in vias prauas iniquè diuerterat comminando, ſic ait: *c* Expellam te de ſtatione tua, & de tuo miniſterio te deponam. Dudum ſiquidem fama graui, clamore frequenti, & querela flebili ſubditorum deferentibus nobis Hugonem Geraldi olim Caturcen. epiſcopum, de multiplicatis exceſſibus, oppreſſionibus grauibus, enormibusq; criminibus eſſe reum: Nos mala huiuſmodi nolentes ante credere, quàm probare, ſuper illis inquiſitionem per nos & per alios fieri fecimus diligentem. Et demum inquiſitionis ipſius viſo & examinato proceſſu, luculenter inuenimus quòd eius fuerat vitioſus ingreſſus, cùm per ambitionem nimiam & per abrupta ſimoniacæ prauitatis ad pontificalem aſcendiſſet honorem. Progreſſus autem eius (vt execrando conueniret initio) iniurioſus extiterat, quo ad tria. Primo, videlicet quo ad apoſtolicam ſedem, cui (licet ipſum honoraſſet in multis, & tandem ad epiſcopalis dignitatis apicem promouiſſet) terga vertens non faciem, contemptum pro gratia, maleficium pro beneficio, & vituperium retulit pro honore. Appellationibus interdum ad ſedem ipſam ab eo vel officialibus eius per ſubditos oppreſſos emiſſis, nedum deferre contemptibiliter renuens, ſed eas verbo vilipendens & facto, ſuis præcipiendo miniſtris, quod de appellationibus huiuſmodi non curarent, ac nihilominus appellantes (quibus contra oppreſſiones debuerat eſſe appellatio ipſa remedium) nunc per captionis iniuriam, nunc per ſpoliationem beneficiorum, & aliàs indebitè affligendo multipliciter non abſq; vitio ingratitudinis violans iuramentum fidelitatis ab ipſo præſtitum dictæ ſedi: nec veritus matris eccleſiæ tranſgreſſionem apertam, nonnullis quandoque per ſuas patentes literas de vacaturis mandauit beneficiis prouideri, vias ad vacationem eorum aperiens nimis illicitas & ſuſpectas perniciofus etiam fuit. & frequens literarum apoſtolicarum abuſor. Secundò verò, quantum ad ſubditos, erga quos non pij prælati, vel paſtoris peregit officium, quinimò tanquã ſuri improbus, crudeliſque tyrannus ſub pallio charita-

a *Gen. 18.* b *Exod. 3.* c *Eſa. 22.*

Digitized by Google

lbul ſubſidij incuſſis terroribus, violentiis, & innitiis illatis, doloſis inductionibus, & fraudibus exquiſitis, velut recurſor iniquus, extortionibus eos intolerabilibus prægrauando: nunc binas in anno, nunc plures in die, nunc alias nimium exceſſiuas, & eccleſiis importabiles, vtpute multiplicato euectionum numero canonibus definito, interdum per ſe, interdù per alios procurationes exigendo, pro libito viſitationis officio quandoque nullatenus, & regulariter non fructum correctioni, ſed ad ſaturandæ cupiditatis affectum impenſo, ad alios quæſtus illicitos, & damnatos ſuum exacuit frequenter ingenium, nec de modo, nec de cauſa curauit. Et quum inuenit ſubditos ſuis in hoc reprobandis affectibus non parentes, nec aliâ ab eis exigere potuit concupita, calumnioſas delationes fieri, contra eos lites moueri, & diuerſa eis grauamina ſubdole procurauit pluries inferri. Præterea non citatos legitime, nec conuictos etiam, aut confeſſos, ſuis priuauit beneficiis. occaſionem pro cauſa confingens, non rationem in his, ſed tyrannidem potius proſequens perſonalem. Multa falſa ſcienter inſtrumenta dictauit, per ſuos illa faciens notarios publicari, & vt illis qualem ipſe habuerat, ad eccleſias præberet ingreſſum, inſtituere ei præſentatos, ſeu inſtitutionis ſuæ eis concedere literas ſæpius renuit, niſi primitus certa ſibi, & magna pecunia propter hoc exoluta. Multa eccleſiaſtica beneficia, nunc permutationis prætextu, nunc verò ſimpliciter in ſuis manibus reſignata, multo iure (vt prætendebat ordinario, modo ſuper hoc (vt dicebat (apoſtolico munimine indulto de facto ſcienter contulit: interuenientibus fraude, pacto, & ſimoniaca prauitate ſubiectas ſibi eccleſias occupans, earum reditus vſurpauit: & ſic in ſuis fuit corruptus iudiciis, processum eorum, & finem in pecuniarum commodum ordinando, quandoque iuſtificans impium, innoxium iniuſtè condemnans: ſic & alios corrumpere iudices pro obtinendo ſuper oppreſſionibus inchoatis iniuſta victoria niſus fuit. Tertio, quantum ad ſe, vt qui ſibi nequam exiſteret, nulli alij bonus eſſet, ſuæ nanque famæ prodigus, ſe periuriis patenter inuoluit, irregularitatiſque laqueis irretiuit, & (quod referre pudet in corpus ſuum fornicando peccans per continuatum incontinentiæ vitium, quo ſe dudum fœdauerat, pontificali poſtea decoratus honore, in ſua ponere gloria maculam, & fœmora ſua non erubuit mulieribus inclinare. In hiſquidem eius ſic reprehendendi ingreſſus, ſic ſcandaloſus, pernicioſus exemplo progreſſus vt vicio huiuſmodi, ſiue culpis neſcius finem imponere, & periculoſus egreſſus, cùm adeo foret in ipſo habituata malitia, quod (remanente ſibi adſoluta facultate) iniquitatis operę voluntas ſibi deficere minime ſperaretur. Propter quod ne prioribus peius committeret, illud ſolum æſtimamus ſalubre remedium, vt quod velle non poteramus auferre, eriperemus vel poſſe. Nos itaque ſuper pręmiſſis & pluribus aliis eius nefandis exceſſibus cum fratribus noſtris ea ſano conſilio deliberatione cohabita diligenti, in præfatum Hugonem Geraldi, qui ſe omni honore ac dignitate reddidit tam indignum, quique ob ſuas iniquitates, ne præſit, eſt abiectus à Deo, ſuis ligatum peccatis, omnique honore ac dignitate pontificali iam priuatum à domino, de conſilio omnium & ſingulorum fratrum ipſorum perpetuæ depoſitionis ſententiam duximus promulgandam. Pontificali eum, & ſacerdotali, & alio quolibet officio priuantes, & ad perpetuum carcerem condemnantes: vt ibi committendis ceſſantibus agat pœnitentiam de commiſſis: Nulli ergo hominum liceat hanc paginã noſtræ promulgationis & condemnationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Auinion xv. Kalend. Iunij, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

DE POENITENTIIS ET remiſſionibus.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Centeſimo quoque anno viſitantibus baſilicas Petri & Pauli apoſtolorum, pleniſſima peccatorum venia conceditur.

Boniſacius VIII.

ANtiquorum a habet fida relatio, quòd accedentibus ad honorabilem baſilicam principis apoſtolorum de vrbe, conceſſæ ſunt magnæ remiſſiones, & indulgentiæ peccatorum. Nos [illegible] tur, qui iuxta officij noſtri debitum ſalutem, appe[illegible] & procuramus libentius ſingulorum, huiuſ[illegible] miſſiones & indulgentias omnes, & ſingulas rata[illegible] & gratas habentes, ipſas auctoritate apoſtolica con[illegible]amus, & approbamus, & etiam innouamus, & præ[illegible] ſcripti patrocinio communimus. Vt autem beati[illegible] Petrus & Paulus apoſtoli eo amplius honorentur[illegible]o ipſorum baſilicæ de vrbe deuotius fuerint fide[illegible]us frequentatæ, fideles & ipſi ſpiritualium largitione [illegible] nerum ex huiuſmodi frequentatione magi[illegible] ſen[illegible] ſe refertos: Nos de omnipotentis Dei mi[illegible]ordia, & eorundem apoſtolorum eius meritis, & auctoritat[illegible]on fiſi de fratrum noſtrorum conſilio, & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, omnibus in præſenti anno milleſimo trecenteſimo, a feſto natiuitatis domini noſtri Ieſu Chriſti præterito proximè inchoato, & in qu[illegible]bet anno centeſimo ſecuturo, ad baſilicas ipſas accedentibu[illegible]reuerenter vere pœnitentibus & confeſſi[illegible] vel qui vere pœnitebunt, & confitebuntur in huiuſmodi præſenti & quolibet centeſimo ſecuturo annis, non ſolum plenam & largiorem, imò pleniſſimam omnium ſuorum concedemus, & concedimus veniam peccatorum: Statuentes, vt qui voluerint huiuſmodi indulgentiæ à nobis conceſſæ fieri participes: ſi fuerint Romani, ad minus xxx. diebus continuis, ſeu interpolatis, & altem ſemel in die: Si vero peregrini fuerint, aut forenſes, ſimili mo[illegible]o diebus xv. ad baſilicas eaſdem accedant. Vnuſquiſque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius conſequetur, qui baſilicas ipſas amplius & deuotius frequentabit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis, approbationis, innouationis, conceſſionis, & conſtitutionis infringere &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum: viij. Kalend. Ma[illegible] tij, Pontifi. noſtri anno vij.

CAP. II.

Annus iubilæi, ſiue plenaria remiſſio, quæ olim dabatur [illegible] libet centeſimo anno omnibus vere pœnitentibus & confe[illegible] viſitantibus baſilicas beatorum Petri & Pauli, per iſtam extrauagantem ad annum quinquageſimum reducitur.

Clemens VI. *archiepiſcopo Tarracon. eiuſq́. ſuffraganeis.*

VNigenitus Dei filius de ſinu patris in vterũ [illegible] ius eſt deſcendere matris, in qua, & ex qua [illegible]ræ mortalitatis ſubſtantiam diuinitati ſuæ, in ſuppo[illegible] nitate, ineffabili vnione coniunxit, id quod fuit, p[illegible] nens, & quod non erat, aſſumens: vt haberet vnd[illegible] h[illegible] minem lapſum redimeret, & pro eo ſatisfaceret [illegible] a[illegible]tri. Vbi enim venit plenitudo temporis b [illegible] filium ſuum factum ſub lege, natum ex mu[illegible]ere [illegible]

a *Vide Doct. ſcholaſticos lib 4. ſent. diſt. 19 20. & [illegible] enim ſiunt aperta, quæ traduntur in textu & glo[illegible] ad [illegible] fenſem. contra Lutherum, art. 17. & aliquot ſequentibus. ad Gal 4.*

qui ſub lege erant, redimeret, vt adoptionem reciperent filiorum. Ipſe namq; factus *a* nobis à Deo ſapientia, iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio: non per ſanguinem hircorum, aut vitulorum, ſed per proprium *b* ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta. Non enim *c* corruptibilibus auro & argento, ſed ſui ipſius agni incontaminati, & immaculati precioſo ſanguine nos redemit: quem in ara crucis innocens immolatus non guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad verbum pro redemptione totius humani generis ſufficiſſet, ſed copioſè velut quoddam profluuium noſcitur effudiſſe, ita vt à planta *d* pedis, vſque ad verticem capitis nulla ſanitas inueniretur in ipſo. Quantum ergo exinde, vt nec ſuperuacua, inanis, aut ſuperflua tantæ effuſionis miſeratio redderetur, theſaurum militanti eccleſiæ acquiſiuit, volens ſuis theſaurizare filiis pius pater, vt ſic ſit infinitus theſaurus hominibus, quo qui vſi ſunt, Dei amicitiæ participes ſunt effecti. Quem quidem theſaurum non in ſudario *e* repoſitum, non in agro *f* abſconditum, ſed per beatum Petrum cæli clauigerum, eiuſque ſucceſſores ſuos in terris vicarios commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum: & propriis, & rationabilibus cauſis, nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter, quàm ſpecialiter (prout eum Deo expedire cognoſcerent) vere pœnitentibus & confeſſis miſericorditer applicandum. Ad cuius quidem theſauri cumulum beatæ Dei genitricis, omniumq; electorum à primo iuſto, vſque vltimum merita adminiculum præſtare noſcuntur: de cuius conſumptione ſeu minutione non eſt aliquatenus formidandū, tam propter infinita Chriſti (vt prædictum eſt) merita, quàm pro eo, quòd quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iuſtitiam, tanto magis accreſcit ipſorum cumulus meritorum. Quod fel. re. Bonifacius pap. viij. prædeceſſ. noſter piè (ſicut indubie credimus) conſiderans, & attenta meditatione reuoluens, quantum apud homines glorioſi principes terræ Petrus & Paulus, per quos euangelium Chriſti Romæ reſplenduit, & per quos eccleſia religionis ſumpſit exordium: qui facti Chriſtiani populi per euangelium genitores, gregis dominici paſtores, fidei lucernæ, eccleſiarum columnæ, præ cæteris apoſtolis peculiari quadā prærogatiua in ipſo ſaluatore fidei virtute præcellunt. Quorum vni, ſcilicet apoſtolorum principi, ſicut bono diſpenſatori, claues regni cælorum commiſit: Alteri tanquam idoneo doctori, magiſterium eccleſiaſticæ eruditionis iniunxit. In ſpeciali veneratione haberi debeant, & debita honorificentia venerari: pro ipſorum memoria recolenda crebrius, & reuerentia à cunctis Chriſti fidelibus eis deuotius adhibenda, ipſorumque patrocinio fauorabilius aſſequendo, inconſumptibilem theſaurum huiuſmodi pro excitanda & remuneranda deuotione fidelium voluit aperire: decernens de fratrum ſuorum conſilio, vt omnes, qui in anno à natiuitate domini M. ccc. & quolibet anno centeſimo extunc ſecuturo ad dictorum apoſtolorum baſilicas de vrbe accederent reuerenter, ipſaſque ſi Romani ad minus xxx. ſi verò peregrini aut forenſes fuerint, quindecim diebus continuis vel interpolatis, ſaltem ſemel in die, dum tamē verè pœnitentes, & confeſſi exiſterent, perſonaliter viſitarent: ſuorum omnium obtinerent pleniſſimam veniam peccatorum. Nos autem attendentes, quod annus *g* quinquageſimus in lege Moſaica (quam non venit dominus ſoluere, ſed ſpiritualiter adimplere) iubileus remiſſionis & gaudij ſacerque dierum numerus, quo lege fit remiſſio, cenſebatur: quodque ipſe quinquageſinarius numerus in teſtamentis, veteri quidem ex legis datione, nouo ex viſibili ſpiritus ſancti in diſcipulos miſſione, per quem datur peccatorū remiſſio, ſingulariter honoratur. Quodq; huic plura & grandia diuinarum adaptantur myſteria ſcripturarum: & clamorem peculiaris populi noſtri Romani, videlicet hoc humiliter ſupplicātis, ac nos ad inſtar Moyſi & Aaron per proprios & ſolennes nuncios, ad hoc deſtinatos ſpecialiter orantis pro toto Chriſtiano populo, & dicentis: Domine, aperi eis theſaurum tuum, fontem aquæ viuæ, deſiderantes benignius exaudire, non quidem vt ſicut illius Iſraelitici populi indurati eſſet murmuratio, ſed vt iſtius prædilecti populi, & cunctorum fidelium augeatur deuotio: fides ſplendeat, ſpes vigeat, charitas vehementius incaleſcat. Volentesque quàm plurimos huiuſmodi indulgentiæ fore participes, cùm pauci multorum reſpectu propter vitæ hominū breuitatem valeant ad annum centeſimum peruenire, de fra. no. con. prædictam conceſſionem indulgentiæ ex ſuprascriptis, & aliis iuſtis cauſis ad annum quinquageſimū duximus reducendam. Statuen. de fra. con. prædictorum, & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, vt vniuerſi fideles, qui verè pœnitentes & confeſſi in anno à natiuitate eiuſdem M. ccc. quinquageſimo proximè futuro, & deinceps perpetuis futuris temporibus de quinquaginta in quinquaginta annis prædictas eorundem Petri & Pauli apoſtolorum baſilicas & Lateranen. eccleſiam, quā inclytæ recordationis Conſtantinus, poſtquàm per beatum Siluestrum, ſicut per eoſdem apoſtolos Deo reuelante cognouit, renatus fonte baptiſmatis fuerat, & à contagio lepræ mundatus, in honorem ſaluatoris conſtruxiſſe, quamq; idem beatus Silueſter nouo ſanctificationis & chriſmationis genere dedicaſſe legitur: & in cuius eccleſiæ parietibus præfati ſaluatoris imago depicta primum toti populo Romano viſibiliter apparuit deuotius veneranda, quàm ex his & aliis certis & rationabilibus cauſis, vt ipſa eccleſia pariter indulgentiæ prædictæ priuilegio decoretur, & deuotius ab eodem ſaluatore, qui in præfatis apoſtolis mirabilis prædicatur eorum meritis & precibus indulgentiæ mereatur percipere largitatem, in hoc cenſuimus venerandam, cauſa deuotionis modo prædicto viſitauerint, pleniſſimam omnium peccatorum ſuorum veniam conſequantur, ita videlicet, vt quicunque voluerint indulgentiam huiuſmodi aſſequi, ſi Romani ad minus xxx. ſi verò peregrini aut forenſes, modo ſimili xv. diebus ad prædictas baſilicas, & eccleſiam accedere teneantur: Adiicientes, vt ij etiam qui pro ea conſequenda ad eaſdem baſilicas, & eccleſiam accedent, poſt iter arreptum impediti legitimè, quo minus ad vrbem illo anno valeant peruenire, aut in via vel dierum præfixato numero non completo in dicta vrbe deceſſerint, verè pœnitentes (vt præmittitur) & confeſſi, eandem indulgentiam conſequantur. Omnes nihilominus & ſingulas indulgentias, per nos vel prædeceſſores noſtros Roma. pontifices tam prænominatis, quàm aliis baſilicis & eccleſiis de dicta vrbe conceſſas, ratas & gratas habentes, ipſas auctoritate apoſtolica confirmamus & approbamus, ac etiam innouamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ reductionis, conſtitutionis &c. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & dictorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe ſe nouerit incurſurum. Datum Auinion. vj. Kalend. Februarij, Pontif. noſtri anno primo. Quocirca fraternitati veſtræ per Apoſt. ſcripta mādamus, quatenus ſinguli veſtrùm, in ſingulis veſtris ciuitatibus & diœceſibus prædictas noſtras literas ſubditis vobis clero & populo publicetis, & intelligibiliter exponatis: vt annuente domino ad promerendam huiuſmodi indulgentiam ſe diſponant. Cæterùm, quia præſentes li-

a *1. Corinth. 1.* b *Ad Hebr. 9.* c *1. Pet. 1.* d *Eſaia 1.* e *Luca 19.* f *Matth. 13.* g *Leuit. 25. c. vbi pleniſſimè de anno quinquageſimo Iubileo.*

terræ neglexerint, forſitan propter viarum diſcrimina, vel alia legitima impedimenta ſinguli veſtrûm commode præſentare volumus, quòd per te frater archiepiſcope, dictarum literarum tranſumptum manu publica ſcriptum, tuoque munitum ſigillo vobis fratres ſuffraganei tranſmittatur, cui velut originalibus literis adhiberi volumus plenam fidem. Datum, &c.

CAP. III.

Conſtitutio caſus papæ reſeruatos comprehendens certis ex cauſis hic ponitur, à quibus nullus poteſt abſoluere ſine ſpeciali licentia ſedis apoſtolicæ.

Paulus Venetus papa II.

ETſi dominici gregis ſaluti ſemper intenti ſingulis cum humilitate poſcentibus ea benignè concedere ſtudeamus, per quæ (peccatorum mole depoſita) ſalus ipſa ſuccedat, & ab hoſtis humani generis ſeruitute ereptas animas lucrifaciamus altiſſimo, qui nobis eas ſua bonitate cõmiſit: id tamen propenſiori ſtudio præcauendum eſſe cenſemus, ne (cuiuſuis indulgentiæ, remiſſionis vel facultatis obtentu) Chriſti fideles procliuiores ad illicita in poſterum committenda reddantur: aut veniæ facilitas a ei peccandi tribuat incentiuum. Hac itaq; conſideratione habita, olim emanauit à nobis conſtitutio tenoris ſubſequentis: videlicet, Sanctiſſimus in Chriſto pater, & dominus noſter, Dominus Paulus diuina prouidentia papa ſecundus, qui pridem ſuper plenariis remiſſionibus, quæ ſemel in vita, & ſemel in mortis articulo conceduntur, formã & normam inſtituit, ne paſſim ſine exceptione quorumcunq; criminum procliuiores redderentur homines ad peccandem per regulam in cancellaria apoſtolica publicatam ſtatuit & ordinauit, quòd in quibuſcunque conceſſionibus & facultatib. abſoluendi, caſus infraſcripti tanquam ſpeciales ſedi apoſtolicæ reſeruati ſemper intelligerentur excepti. Videlicet offenſæ eccleſiaſticæ libertatis, violationes interdicti ab eadem ſede impoſiti, Criminum hæreſis, Cõſpirationis in perſonam, aut ſtatũ Romani pontificis, ſeu cuiuſuis offenſæ, inobedientiæ, ſeu rebellionis einſdem pontificis, vel ſedis apoſtolicæ, presbytericidij, Offenſæ perſonalis in epiſcopum, ſeu alium prælatum, Inuaſionis, Deprædationis, Occupationis, aut deuaſtationis terrarum Romanæ eccleſiæ mediatè vel immediatè ſubiectarum: ac etiam inuaſionis Romipetarum, ſeu quorumcunque aliorum ad Romanam curiam venientium: Prohibitionis deuolutionis cauſarum ad dictam curiam Delationis armorum, & aliorum prohibitorum, ad partes infidelium, Impoſitionis nouorum onerum realiũ, vel perſonalium, eccleſiis vel eccleſiaſticis perſonis: Simoniæ ſuper ordinibus vel beneficiis aſſequendis, in eadem curia vel extra contractæ. Et generaliter in caſibus contentis in bulla quæ cõſueuit in die cœnæ domini, per prædeceſſores ſuos Romanos pontifices publicari: Conſiderans, quòd pleruinque contingit ſuam ſanctitatem huiuſmodi facultates, & confeſſionalia, tam præſentibus, quàm abſentibus, etiã oraculo viuæ vocis concedere (ne prætextu conceſſionis huiuſmodi, vel pœnitentes vel confeſſores in ſupraſcriptis caſibus fallãtur, & fallant) ſtatuit & decreuit ſuæ intentionis fuiſſe, & eſſe, per quaſcunque conceſſiones & facultates per ſuam ſanctitatem, tam ſcripto, quàm verbo factas, & in poſterum faciendas, [illegible] de ſupradictis caſibus abſoluere ſine ſpeciali [illegible] ſanctitatis licentia: quinimò conceſſiones & indulta prædicta, quo ad caſus exceptos huiuſmodi nihil penitus ſuffragari. Vt autem ipſa conſtitutio quæ dudum, ſcilicet quinto Calendas April anni ab incarnatione domini noſtri Ieſu Chriſti, milleſimi quadringenteſimi ſexageſimi ſexti, pontificatus noſtri anno ſecundo publicata fuit) eiſdem Chriſti fidelibus plenius innoteſcat, nullusque illius ignorantiam prætendere valeat in futurum: præſentibus inſeri fecimus, vt ad maiorem omniũ perueniat notionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſtatuti, ordinationis, & decreti infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotẽtis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis dominicę M.cccclxviij quinto Nonas Martij, Pontificatus noſtri anno quinto.

a *Veniæ facilitas incentiuum tribuit delinquendi. c. vt clericorum. extr. de vita & honest. clericorum.*

CAP. IIII.

Bulla confirmationis anni Iubilei, publicata apud ſanctum Petrum in die natiuit. Domini, in qua continetur, quod annus Iubileus eſt ad breuius tempus reductus, quàm olim eſſet quoniam vigeſimoquinto quoq; anno cunctis fidelibus baſilicas vrbis Romanæ hic expreſſas viſitantibus illius indulgentia conceduntur. Et illo durante, alia indulgentia vbiq; ceſſant.

Sixtus IIII.

QVemadmodum a operoſi, vigiliſque paſtoria ſolertia oues ſuæ cuſtodiæ deputatas, curat à ferarum præſeruare incurſibus, & ad ſtatum proſperum fœtu multiplicato perducere: ita quoque & nos quibus diſpoſitione ſuperna vniuerſi gregis dominici ſolicitudo commiſſa eſt, & ſupremis deſideramus affectibus, & ſtudiis nitimur indeſeſſis cuncti Chriſti fideles, quos à iuſtitiæ ſemita hoſtis humani generis diabolica fraude auertit, depoſita peccatorum ſarcina, ſuo reconciliare auctori: vt æternæ felicitatis præmiis noſtri redemptoris inæſtimabili charitate media potiantur, ſiatque noſtræ operationis miniſterio vtilitate publica ſuadente, etiam per gratiarum ſuſceptionem, quod eorum ſaluti conueniat, atque noſtræ & prædeceſſorum noſtrorum ordinationes ſalubres debitis effectibus mancipentur. Olim ſiquidẽ felicis recordationis Paulus papa ſecundus, prædeceſſor noſter rationabilibus cauſis tunc expreſſis inductus, de venerabilium fratrum noſtrorum, tunc ſuorum, de quorum numero tunc eramus, conſilio, annum Iubileum ad breuius tempus prouida moderatione reducens, illum ad annum vigeſimum quintum apoſtolica auctoritate reſtrinxit, ac voluit, ſtatuit, & decreuit ex cauſis prædictis, quòd ſingulis viginti quinque annis Iubileus annus prædictus celebrari deberet: quodque anno domini M.cccclxxiiij. proximè futuro, videlicet à vigilia natiuitatis domini noſtri Ieſu Chriſti, idem annus Iubileus inciperet, & vt ſequitur, finiretur: ac vniuerſi & ſinguli vtriuſque ſexus fideles, qui beatorum apoſtolorum Petri & Pauli baſilicas, Lateranenſis quoque, & ſanctæ Mariæ maioris almæ vrbis eccleſias ſtatutis diebus deuotè viſitarent, omnes & ſingulas indulgentias, & peccatorum remiſſiones conſequerentur, quas idem pontifex ſuique prædeceſſores anno Iubileo huiuſmodi baſilicas & eccleſias prædictas viſitantibus deuotè conceſſerant, per quaſdam primò, & deinde nos, qui (dicto prædeceſſore, ſicut domino placuit, ſublato de medio) fuimus diuina diſponente clementia ad apicem ſummi apoſtolatus aſſumpti, & per alias noſtras literas eiuſdem Pauli prædeceſſoris ordinationem, voluntatem, & ſtatutum, ac omnia & ſingula in eiſdem ſuis literis contenta, de fratrum eorundem conſilio approbantes: Similiter ſtatuimus & ordinamus, [illegible] annus Iubileus prædictus, cum eiſdem indulgentiis & remiſſionib. plenariis peccatorũ anno proximè [illegible]

a *Vide extrauagantem* [illegible] *incip.* [illegible] *redemptor quæ indicitur ſanctus Iubileus* [illegible]

à vigilia natiuitatis eiuſdem incipere, & vt ſequitur, continuari deberet: prout in ſingulis literis prædictis (quarum tenores præſentibus haberi volumus pro expreſſis) pleniùs continetur. Verùm, quia poſtmodum, tam nos, quàm idem Paulus prædeceſſor noſter, dum in humanis ageret, animarum ſaluti fidelium intenti, multorum principum & aliorum Chriſti fidelium, ac deuotarum perſonarum pulſati precibus, diuerſas indulgentias & peccatorum remiſſiones plenarias non nullis eccleſiis, monaſteriis & piis locis duximus concedendas: propter quas populorum forſan concurſus ad baſilicas & eccleſias antedictas retardari, aut ipſius anni Iubilei celebritas minui, vel intermitti poſſet, cum animarum non modico detrimento: Nos qui vniuerſorum credentium profectibus, & ſaluti proſpicere ex debito miniſterij paſtoralis adſtringimur (ne propter aliarum indulgentiarum hactenus à nobis, ſeu eodem Paulo, vel aliis prædeceſſoribus noſtris conceſſarum, huiuſmodi effuſionem, hoc ſanctum opus ac remiſſionis & gratiæ annus Iubileus intermittatur, aut fideles ipſi à tanto munere reddantur expertes) remediis opportunis prouidere volentes, omnes & ſingulas plenarias, etiam ad inſtar Iubilei, ac etiam commutandi vota, aut ſuper eis & malè ablatis incertis, aut per vſurariam prauitatem, vel alium illicitum modum extortis, diſpenſandi & componendi, aut illa ſub certis modo & forma remittendi, & deputandi confeſſores, cum poteſtate abſoluendi, etiam in caſibus ſedi apoſtolicæ reſeruatis, facultates, conceſſiones, & indulta à nobis & eadem ſede, vel illius auctoritate quibuſcunq; eccleſiis, monaſteriis, hoſpitalibus, & piis locis, vniuerſitatibus fraternitatibus quibuslibet, tam in perpetuum, quàm ad certum tempus, in vita, ſeu in mortis articulo, quouis modo, aut quauis cauſa quomodolibet conceſſas & conceſſa, & in poſterum forſitan concedendas, vel concedenda, auctoritate apoſtolica tenore præſentium de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, vſque ad noſtrum & eiuſdem ſedis beneplacitum ſuſpendimus, illasque durante beneplacito noſtro, & ſedis prædictæ ſuſpenſas eſſe volumus, nec interim alicui ſuffragari: indulgentiis tamen baſilicarum, & eccleſiarum dictæ vrbis in ſuo plenario robore durantibus. Diſtrictius inhibentes, alias indulgentias (præter iſtas duntaxat) in locis publicis vel priuatis prædicari aut nunciari, earumque prætextu à quæſtoribus a aliquid exigi quoquo modo. Quinimò quæſtores, & prædicatores quoſcunque per locorum ordinarios & prædicationibus & quæſtib. huiuſmodi faciendi, volumus & mandamus præſentium auctoritate arceri, ſub cenſuris & pœnis eccleſiaſticis, de quibus viſum fuerit opportunum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſuſpẽſionis, inhibitionis, mandati & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationẽ omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurũ. Datum Tyburæ anno incarnationis Dominicæ, M.CCCCLXXIII.4. Kalend. Septembris, Pontificatus noſtri anno tertio.

CAP. V.

Sixtus tempore ſuo multis multas conceſſerat indulgentias: quas certis ex cauſis hic reuocat.

Idem.

ETſi dominici gregis ſaluti ſemper intenti, ſingulis cum humilitate poſcentibus ea benignè concedere ſtudeamus per quæ (peccatorũ mole depoſita) ſalus ipſa ſuccedat, & hoſtis humani generis ſeruitute ereptas animas lucrifaciamus altiſſimo, qui nobis eas ſua bonitate commiſit: id tamen propenſiori ſtudio præcauendum eſſe cenſemus, ne cuiuſuis indulgentiæ, remiſſionis, vel facultatis obtentu, Chriſti fideles procliuiores ad illicita in poſterum committenda reddantur, aut facilitas veniæ eis peccandi tribuat incentiuum. Cum itaque (ſicut multorum fide dignorum teſtimonio accepimus) ob multitudinem facultatum per nos, vel auctoritate noſtra conceſſarum, tam verbo, quàm in ſcriptis confectis exinde literis vel non, prælatis & perſonis eccleſiaſticis, etiã religioſis, & ſecularibus vtriuſq; ſexus, capitulis, collegiis, conuentibus, hoſpitalibus, confratriis, & vniuerſitatibus, tam in genere, quàm in ſpecie, ſub electione, vel deputatione confeſſorum, qui eligentes eoſdem, vel pro indulgentiis per nos conceſſis conſequendis, ad eccleſias & alia pia loca confluentes, ſeu ad aliqua pia opera manus porrigentes adiutrices, earundemque confratriarum confratres, & ſorores, ac in hoſpitalibus prædictis decedentes, ſeu deſeruientes, aut eis piè aliquid relinquentes, vel aliqua alia meritorum miniſteria exhibentes, & in ordinibus profitentes, eorum confeſſione diligenter audita in ſingulis etiam ſedi apoſtolicæ reſeruatis caſibus ſemel in vita, & in aliis toties quoties, ac in morte plenariè, vel alias etiam ad effectum conſequendi quaſcunq; indulgentias plenarias, vel non plenarias, abſoluere, & pœnitentiam ſalutarem eis iniungere, emiſſa quoque vota per illos quæcunque in alia pietatis opera commutare liberè, & licitè valeant: fideles præfati ad peccandum, & ad alia illicita committendum, nonnunquam procliuiores exiſtant, in non paruum periculum ſalutis animarum ſuarum. Nos qui Deo propitio eiuſdẽ gregis dominici (meritis licet inſufficientibus curam gerimus) & illum ſpiritualis theſauri elargitione cupimus ipſi Deo reddere acceptabilem: ne exinde clauium auctoritas deducatur in contemptum, ipſique ad peccandum procliuiores (vt diximus) liberiùs prolabantur. Ex præmiſſis & aliis rationalibus cauſis animum noſtrum mouentibus, motu proprio (non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera voluntate, & deliberatione) auctoritate apoſtolica tenore præſentium ſtatuimus, & ordinamus, quòd de cætero prætextu facultatum huiuſmodi conceſſarum a nobis, vel auctoritate noſtra. & quas concedi quomodolibet continget in poſterum, verbo, literis, aut quauis alia ſcriptura: etiam cum clauſula, quòd ſola ſignatura ſufficiat etiam in fauorem fidei, & cruciatæ: nullus confeſſorum eorundem quempiam cuiuſuis ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtat, & quacunque eccleſiaſtica, etiam epiſcopali, vel maiori, aut mundana, etiam regali, & maiori dignitate præfulgeat, qui offenſæ eccleſiaſticæ libertatis, violationis interdicti ab eadem ſede impoſiti, ſeu hæreſis, poſtquam fuerint de ea ſententialiter condemnati, delati, ſeu publicè diffamati: conſpirationis in perſonam aut ſtatum Rom. pont. ſeu cuiuſuis offenſæ, inobedientiæ, aut rebellionis eiuſdem pon. vel dictæ ſedis, mutilationis membrorum, vel occiſionis cuiuſcunque in ſacris ordinibus conſtituti, offenſæ, perſonalis in epiſcopum ſeu alium prælatum: inuaſionis, deprædationis, occupationis, aut deuaſtationis terrarum Romanæ eccleſiæ mediatè vel immediatè ſubiectarum: ac etiam inuaſionis Romipetarum, ſeu quorumcunque aliorum ad Romanam curiam venientium: prohibitionis deuolutionum cauſarum ad dictam curiam, delationis armorum, & aliorum prohibitorũ ad partes infidelium: impoſitionis nouorum onerum realium, vel perſonalium eccleſiis, vel eccleſiaſticis perſonis: ſimoniæ ſuper ordinibus, vel beneficiis conſequendis in dicta curia vel extra eam contractæ, criminum quomodolibet reus foret. Et generaliter in caſibus contentis in literis, quæ conſueuerunt in die cœnæ domini publicari: prætextu huiuſmodi facultatum abſoluere, & per eos emiſſa peregrinationis vltramarinæ, & viſi-

a *Prædicatores quæſtuarios omnino aboleuit concil. Trid. ſeſſ. 5. de refor. c. 2. § vlt. & ſeſſ. 21. de reform. ca. 9.*

Digitized by Google

rationis liminum apoſtolorum Petri & Pauli, in Compoſtella, & caſtitatis ac religionis vota. Niſi ex ſpeciali licentia, & certa ſcientia noſtra, de qua demum conſtare cenſeatur, cùm in ſignatura noſtra deſuper manu noſtra ſcriptum, aut in literis noſtris expreſſum fuerit: nos ea certa ſcientia & de ſpeciali gratia id concedere cum derogatione præſentis conſtitutionis, illius de verbo ad verbum inſerto tenore: non autem per clauſulas id importantes, vel in articulo mortis conſtitutum, & tunc in caſibus (in quibus ſatisfactio fuerit impendenda) facta ſatisfactione, vel idonea præſtita cautione commutare præſumant. Etſi aliqui confeſſorum prædictorum contra præſentem conſtitutionem quemquam abſoluere, aut excepta vota prædicta commutare attentauerint, abſolutio & commutatio huiuſmodi nullius ſit roboris, vel momenti. Et contrafacientes eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrant, à qua (niſi in mortis articulo a conſtituti) ab aliquo, quàm à Romano pontifice abſolui non poſſint: Non obſtantibus literis, & conſtitutionibus huiuſmodi, ac conſtitutionibus, & ordinationibus, &c. Et ne aliquis de præſentibus ignorantiam valeat allegare: mandamus eas in cancellaria apoſtolica, & audientia literarum contradictarum legi, & publicari, ac inter extrauagantes alias apoſtolicas conſtitutione in quaterno dictæ cancellariæ deſcribi, &c. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum ſuſpenſionis, inhibitionis, mandati & voluntatis, &c. Datum Spiræ, ann. Domini M. CCCCLXXVIII.

DE SENTENTIA EXCOMmunicationis.

TITVLVS X.

CAP. I.

Excommunicati ſunt, qui pactis aut promiſſionibus iuſtitiã, vel gratiam à ſede apoſtolica obtinent, & qui tales non reuelãt: nec illis abſolutio facile conceditur.

Bonifacius octauus.

EXcommunicamus & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis, patris, & filij, & ſpiritusſancti: auctoritate quoque beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, & noſtra, omnes clericos, religioſos, & laicos vtriuſque ſexus, ſiue ſint familiares curiæ, ſiue alij vndecunque, qui aliquod pactum fecerint, ſeu aliquod paruum, vel magnum promiſerint, vel promiſſionem receperint, aut ex pacto ſiue promiſſione occulta, vel manifeſta facta ſub generalibus & plenarie non expreſſis, ſiue ſit ſub ſpecialibus, & expreſſis apertè verbis quicquam dederint, aut receperint magnum, vel paruum, vel promiſſionem de quacunque re aut vtilitate propter hoc conſequenda fecerint, vel receperint pro aliqua iuſtitia ſiue grãtia pro ſe aut pro alio in cauſis, vel iudiciis, ſeu aliàs per literas apoſtolicas, & quibuſcunq; modis apud ſedem apoſtolicam obtinenda. Et hanc ſententiam ad promittentes, & acceptantes, dantes & recipientes duximus extendendam. Illos quoque qui aliquem ſciuerint culpabilem in prædictis, & nobis intra dierum trium ſpatium non retulerint, vel alicui, per quem ad nos verbum fideliter perferatur: ſimili decernimus ſententiæ ſubiacere. Decernimus etiam, vt nullus hanc incurrens excommunicationis ſententiam pro prædictis, vel aliquo prædictorum (abſque ſpeciali mandato) noſtræ abſolutionis beneficium valeat obtinere, niſi forſan ad nos habere acceſſum non poſſet: in mortis articulo b conſtitutus. Nec etiam ad abſolutionis gratiam admittatur, niſi prius quantum dedit, vel recepit, integraliter pauperibus largiatur. Iuſtitiam verò ſiue gratiam ſic obtentam nullius prorſus eſſe momenti volumus, omnique ſtatuimus carere effectu, & robore firmitatis. Sed & ſcienter vtentes ipſis reſeruantes nobis abſolutionem eorum cum præmiſſis omnibus ad pœnas ſimiles obligamus.

a *Vide conc. Trident. ſeſſ. 14. de caſuum reſeruatione, cap. 7.*
b *Vide concil. Trident. ſeſſ. 14. c. 7. de caſuum reſeruatione.*

CAP. II.

Tramiſſis damnis ex interdicto prouenientibus, ſtatuit quod propter dominum debita non ſoluentem eius terra, vel ciuitas ſine ſpeciali papæ licentia non interdicatur.

Idem.

PRouidè attendentes, quòd vt frequentiùs, quamuis non ſine cauſa, ſine culpa tamen multorum interdicti ſententiæ proferuntur, quodque ſunt nonnulli iudices nimis prompti ad proferendas eaſdem, etiam in negociis ſiue cauſis, quæ interdum plus ex cupiditatis, quàm charitatis radice perſpicuis indiciis procedere arguuntur: quodque interdicti tempore diuina organa ſuſpenduntur & laudes, nec eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrantur, vt ſolent: tolluntur mortuis ſeu minuuntur ſuffragia, præſertim per oblationem frequentem hoſtiæ ſalutaris: adoleſcentes & paruuli participantes rarius ſacramenta, minus inflammantur, & ſolidantur in fide: fidelium tepeſcit deuotio, hæreſes pullulant, & multiplicantur pericula animarum. Præſentis conſtitutionis prouidemus edicto, vt nulla prouincia, ciuitas, caſtrum, villa, locus, territorium, vel diſtrictus auctoritate ordinaria, vel delegata ſupponatur eccleſiaſtico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cuiuſuis monetæ, vel pecuniæ quantitate, quacunque occaſione vel cauſa, ſeu quouis quæſito colore: pro eo maximè, quòd ipſorum domini, rectores ſeu officiales, quocunq; nomine cenſeantur, aut incolæ ſeu habitatores aut ſingulares perſonæ ipſorum ſtatutis, vel ſtatuendis ordinatis vel ordinandis terminis huiuſmodi debitum ſeu quantitatem non ſoluerunt, hactenus aut in antea non perſoluent. Nos enim ex nunc decernimus irritum & inane, ſi ſecus hactenus extitit attentatum, vel contigerit attentari, illudque reuocamus omnino: Non obſtantibus quibuſcunque contractibus, obligationibus, pactis, conuentionibus, compoſitionibus, ſubmiſſionibus, fideiuſſionibus, conſenſibus, proceſſibus, & ſententiis ſuper hoc habitis, vel habendis iuramentorum, pœnarum ſpiritalium, & temporalium, ſeu mulctarũ appoſitione, vel quacunque alia firmitate vallatis. Niſi talis ſuppoſitio interdicti hactenus foret facta, vel in antea fieret de apoſtolicæ ſedis ſpeciali licentia, & expreſſa per ipſius ſedis patentes literas apparente.

CAP. III.

Andronicum Paleologum ſe imperatorem Græcorum nominantem, & hæreſis ipſorum fautorem, excommunicatum denunciat: omneſq; cum eo ſic manente ſocietatem contrahentes, ipſo facto decit excommunicatos, & eorum terras eccleſiaſtico ſupponendas interdicto. Suntq; priuandi bonis, quæ ab eccleſia tenent: & talis ſocietas ſeu confœderatio nulla eſt. Facit cap. ad apoſtolicæ. de ſenten. & re iudi. lib. 6.

Clemens V.

AD certitudinem præſentium, & memoriam futurorum Andronicum Paliologum, qui Græcorum imperatorem ſe nominat, tanquam eorundem Græcorum antiquorum, a ſchiſmaticorum, & in antiquato ſchiſmate conſtitutorum, & per hoc hæreticorum, & hæreſis ipſorum ac ſchiſmatis antiqui fautorem, de fratrum noſtrorum conſilio denunciamus excommunicationis ſententiam latam à canone incurriſſe, ac ipſius fore ſententiæ vinculo innodatum. Cæterum vniuerſis, & ſingulis regibus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & cæteris omnibus quacunque

a *Al. antiquatorum.*

præeminent-

præeminentiæ, conditionis, ſtatus necnon vniuerſitatis ciuitatum, caſtrorum, & aliorum locorum diſtrictius inhibemus, nec cũ eodem Andronico Paliologo in huiuſmodi excommunicatione manente, ſocietatem vel confœderationem aliquam contrahere ſub quouis ingenio, vel machinatione præſumant: vel ei aliàs in his, quibus excommunicatus eſt denunciatus à nobis, præſtare conſilium, auxilium, vel fauorem publicum, vel occultum. Et ſi ſecus præſumptum fuerit, omnes ſingulares perſonas contrarium præſumentes (nõ obſtante qualibet indulgentia ſub quacunque forma verborum, vel expreſſione ipſis ab apoſtolica ſede conceſſa, vel in poſterum concedenda, quàm quo ad hoc viribus volumus omnino carere) ſententiam excommunicationis, quam ex nunc in ipſos ferimus, incurrere volumus ipſo facto. Terras ipſorum & vniuerſitates prædictas, quæ ſecus attentare præſumpſerint, prout expedire videbimus eccleſiaſtico curabimus ſubiicere interdicto. Ad priuationem omnium bonorum, quæ à quibuslibet tenent eccleſiis, & ad pœnas alias ſpiritales, & temporales, prout vtile putabimus proceſſuri. Et nihilominus ſocietatem & confœderationem ipſas (etiam ſi pœnarum & iuramenti additione vel quacunq; fuerint alia firmitate vallatæ) decernimus irritas & inanes. Datum Pictauis iij. Nonas Iunij, anno ij.

CAP. IIII.

Excommunicati ſunt, qui literas à papa ante ſuam coronationem conceſſas impugnant.

Idem. *a*

Quia *b* nonnulli (prout accepimus) cõtra doctrinam apoſtoli ſuæ prudentiæ, quin potius imprudentiæ innitentes, ac diſceptare ſuper his de quibus eis non expedit, ſatagentes, aſſerere non verentur, quòd ſummus pontifex ante ſuæ coronationis inſignia ſe nõ debet intromittere de prouiſionibus, reſeruationibus, diſpenſationibus, & aliis gratiis faciendis, nec ſe in literis epiſcopum ſimpliciter, ſed electũ epiſcopum ſcribere. Nec etiam vti bulla, in qua nomen exprimatur ipſius. Nos talium temeritates compeſcere cupientes, ſingulos, qui occaſione huiuſmodi aliquas literas noſtras ſuper negociis quibuſcunque confectas, *c* quæ à nobis ante coronationis noſtræ inſignia emanarunt, auſi fuerint impugnare, excommunicationis ſententia innodamus. Datum apud Peſecum Burdegalen. diœceſ. anno ij.

a *Ioannes de Sylua in tracta. de benefic. part. 1. q. 2. dum meminit huius extrauagantis, eam tribuit Clement. 6.*
b *Prouerb. c. 3. ne innitaris. extr. de conſt.*
c *Al. conceſſas.*

EXTRAVAGANTIVM COMMVNIVM FINIS.

Digitized by Google